122
81

Ч. Айтматов атындагы тил жана адабият институту
Кол жазмалар фондусу
Инв. №
Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясы
Гуманитардык жана экономикалык илимдер бөлүмү

Ч. Айтматов атындагы тил жана адабият институту
Кол жазмалар фондусу
Инв. № 555
Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясы
Гуманитардык жана экономикалык илимдер бөлүмү

122-81

(بيك بر حديث)

ﷺ شريف شرحي بلن تركي تلين ترجمه سي ﷺ

مأثر حديث

محمد عارف بك المرحوم قزان كلمه مدرسي ذاكر جمال الدين الكاري

و محمد چلي مرزبا ياسلموف

مطبعة كريمية قزانده

كتب مصارفلري بله ١٩٠٦ نجي سنه

Казань.
Типография Т-го Дома „БРАТЬЯ КАРИМОВЫ"
1906.

(بيك بر حديث)

شريف شرحى نك قزان تلينه ترجمه‌سى

مئك بر حديث

شارحى محمد عف بك المرحوم قزان تلينه مترجمى: شاكرجان الحميدى التكوى

حديثلرده حركه قويولمغان حرفلرنى كسره ايله اوقلور .

مطبعة كريمیه قزانده

كندمصارفلريله ١٩٠٦ نجى يلده

Дозволено цензурою С-Петербургъ. 16 Ноября 1905 г.

КАЗАНЬ.
Типографія Т-го Д-ма „БРАТЬЯ КАРИМОВЫ".
1906.

بسم الله الرحمن الرحيم

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِی هَدَانَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلَا اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ. رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی وَیَسِّرْ اَمْرِی وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِی یَفْقَهُوا قَوْلِی. وافوض امری الی الله وَصَلَّی اللّٰهُ عَلَی سَیِّدِنَا وَهَادِینَا وَقُرَّةِ اَعْیُنِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَی آلِهِ وَاَصْحَابِهِ وَاَخْیَارِهِ وَاَتْبَاعِهِ فِی كُلِّ لَمْحَةٍ وَنَفَسٍ عَدَدَ مَا وَسِعَهُ عِلْمُ اللّٰهِ! (لشارحه)

﴿ مُتَرْجِمْ طَرَفُندان : ﴾

بزلرنك قیامتكه قدر باشلارمزغه كیلاچك نسته لرنك هر قایوسندن شول قصقه یكرمی اوچ ایچنده علم قالدرغان پیغمبرمز محمد صلی الله علیه وسلم نك حدیث شریفلرن اوقوب، اوقوبغنه تاشلامای، شولارنك تلاوی بوینچه عمل اینمك، من مؤمن، منم پیغمبرم محمدٌ صلعم من آكا امت من دیگان كمسه لرنك هر برسینك استلره لازم وتیوشلی بولمقن كمگه ده بیلگولی براشدر!

﴿ ینه بر در سوز : ﴾

بزلرنك مدرسه ومكتبلرمزده تفسیر ایله حدیث برده اوقوتولمر. شول سببدن، بزنك بر بش یل مدرسه ده یاتقان، شاگردلرمزده بو ایكی لفتك علمدن محروم بولوب چغار بارومزده شولای چقدق! تلاسه نیندی مدرسمز بولسون كلام مجیددن بر آیتنك معناسوك خصوصده اینگانن صورالسه تفسیری بولسه قولون تفسیرگه صزارده آكلی آلسه شوندان آلاتو دین نك چیشمه سی اولان قرآن ایله حدیثدن بر سوز آكل آلماو بو اویات توگلمی؟ ناسه اوزی مدرس اوزی تفسیرگه قارامی قرآنغه معناده بیره آمی، دیو بحث قلوچی توغری نگ عوامر

رامز سیره‌ك بولسه‌ده چقغالی باشلاغاچ بولارنك آوزلارن یابو ایچون مسلمزدمز من فسر القرآن برأیه فلیتبوأ مقعده من النار، یعنی بر کمسه قرآننی اوزفکری ایله تفسیر ایتسه اورنون تموغده حاضرله‌سون دیوجواب بیرگانلر! نیك بوحدیث توگلمی صوك؟ حدیث شول، امامعناسن آلای توگل! نچك صوك معناسی؟ بر کشی قرآننك بر آیتنه اوزفائده‌سنه تارتوب آیتدن آگلانمغان معانی بیرسه اورنی اوتده بولوردیمك، بوقسه بوحدیثنك معناسی بزنك حضرتلرمز اینکاچه بولسه، دنیاده هیچ بر تفسیر کتابی بولماسقه، همه هیچ کم قرآن شریفکه معنابیرماسکه تبوشلی بولادر. آوزلارمز سویلی قلاقلارمز ایشتمی . . . . (ش)

قرآنغه حاضرگی زمانداده تفسیر یاصارغه یاریمنی ؟ نیك یاراماسون، یاری، چونکه بزنك مدرسلر اینکان حدیث آلار اینکاچه توگل، اگر آلار اینکاچه بولسه دنیاده بر تفسیرده بولماس ایدی چونکه تفسیرلرنك هربرسنده عالملردن برسی یاصاغان بلکه نادانرافلارده کرشکان، شوکار کوره بزده علم بترشکان! هرزمان‌غه اوزینه موافق روشده تفسیر کیرکدر. چونکه قرآن شریف قیامتکه قدربولاچق حکمتلرنی ایچنه‌جیغان، ایندی هر یوزهم کمرك یللاردا ده دنیاده حکمت آرتا تورا شول سببدن یوز یل الك آشلنگان تفسیرده البته اول زمانده بولمغان حکمتلر توغروسنداغی آیت معناسز قالغان یاخطامعنی کیگان بولادر. مثلا رسولمزنك (ستخبرون عن خبرجدید بحبل حدید) کیلاچکده یاکاخبرلرنی تیمور چبق آرقلی بلورسز دیگان حدیثنه یوز یل الك معنابیرلسه نیندی چبق، ونیندی خبر، دیومعنابیرر ایدیلر البته بلمسلر ایدی یابسه قیامت علامتی کوکدن تمورچبق توشه‌چك دیورلر ایدی. اما حاضر بو حدیثنك معناسون بز بیك یاخشی بله‌مزهمه دیه‌مزبوحدیث تلیغرام ایله تلیفون کبیلردن خبر ویرمش. همده یلکنر یچستؤادان خبر بیرگان حدیثه بار. اوشنداق قرآن شریف تفسیریده: یللار اوتکان سایون قرآن شریف آیتلرینك معنالری قویاش کبی نورلانا بارادر. برر آیتنك یاکاراق آچلغان معناسنده یازارایدم امامدرس افندیلرنك شلته ایتولرندن قورقوب یازمادم (ش.ح.ت)

ال رسول الله صلی الله علیه وسلم : انما الأعمال بالنیّات ، وانّما لکلّ امرئ ما نوی : فمن کانت هجرته الی الله ورسوله فهجرته الی الله ورسوله ومن کانت هجرته لدنیا یصیبها او امرأة ینکحها فهجرته الی ماهاجر الیه »

کلرنك وعملرنك هر برسی نیت ایله گنه‌در . هر کشی نی تابساده اوزینك نیتندن لار ، شوکا کوره ، برمن‌نك کوکلی الله تعالی هم رسول الله طرفینه بولسه بس شول کسه‌نك ن کوکلی الله تعالی ورسولنه بولور یعنی آلارنی تانر. همه بر کمسه‌نك هجرتی دنیا نیتی کماتون آلونیتی ایله بولسه اول کمسه‌ده دنیادن تلا گانده ایرشب تلاگان خاتونون نکاملانر . ایقاسی : هراش نیت واویغه بغلانغاندر. — یعنی : کرك دنیالق کرك آخرتلك ، کرك قرنگان کرك کورنمگان بولسون هراش نیتکه کوره بولور . هرسوزنك اوشانداق هر

اشنك بيمش نيتدر . نينسزاش ، قصدسز سوز بوش اش وبوش سوزلردر ، هم نيت
بولغانده بولاردان هيچ فائده وهيچ نسنه توغماس. رسولمزنك بوحديثي آدملرنك عبادت و
اشلرينك هربرسنده ، بتون اسلام خلقي قاشنده هرنسنه نك توبي هراشنك باشي صانالغا
ايك كيركلي برسوزدر . فقه عالملرينك (ان الامور بمقاصدها) هربراش نيتكه قار
ديگان سوزلري ، بوحديث شريفدن آلونمشدر . مذهب باشي اولان : امام شافعي . وا
احمد بن حنبل حضرتلري بوحديثنى بتون عاملكنك اوچدن بري ديوصاناولاري ك
هربر دين يولنده تورروشوچي (مجتهد) لرده بوحديث الوغ درجه لي بولمقنده برسوز
(اتفاق) لردر . بوحديث نچه ، نچه دين مسأله لرينك قاينغان بري وچشمه سي بولمقي معلوم
حديث كتابلرينك كوبسي بوحديث ايله باشلانغانغه كوره ، اونكان عالملرنك يولي ديو
فقيرده آنلارغه ايبارب اوشبو حديث كتابمنى بوحديث شريف ايله باشلادوم ،

١ نچي حديث ﴿ آفَةُ الدِّين ثَلَاثَةٌ : فَقِيهٌ فَاجِرٌ، امامٌ جَائِرٌ، وَمُجْتَهِدٌ جَاهِلٌ ﴾
،، دين نك آفتي اوچدر : برسي بوزغلق ايلسي عالم . ايكنچسي جبرچي وكشي نك اوستون
شريعتدن چغوب اش قيلاتورغان امام (باشلق) . اوچنچسي اشيمك توبن بلمگان ، دين اش
تورشوچي (مجتهد) در ،، ـ رسولمز بو اوچ كمسه نى دينگه كلك كيتوروچي ديو آتا
سويلدى چونكه اولكى ايكسى (بوزق عالم ايله جبرچي امام) مسلمانلرنك دنياده تورولار
وبرده بتمولرينه ضرر كيتورر همه امت نك اشلرن تورليلندرب تاراتوغه ، برسوز
بولماولارينه سبب بولور . اوچنچي سى (نادان مجتهد) دين حكملرن ، دنياهم زمان روشلرند
برده خبرى بولمى توروب تيوشسز يرگه تيوش بولمغان آرتون آلدن اويلامغان اشلر
جاين بلمى يارتى عقل بولغان علم ايلسون نادان مجتهد ديورلر . بوكمسه اوزى هلاك بولو
باشقالارنيده هلاك ايدر (بزم بوزمانده روسيه يورطنده اولان امامللرنك برفائده لى ياكى
اش بلنگاچ بويا كى الك بولمغان مونى صحابيلر قيلمغان ديو اشنك توبن بلماى ياكا اوقوتو
حرام ديو هربر فائده لى اشلردان خلقنى طيولارى بوده امتنى هلاك قلودر) مجتهد بولغان كمسه
هراشنك (عملنك) سببن وتوبين بلمك كيركدر . چونكه هربرعمل برسبب وعلة گ
بغلانغاندر ، شوكا كوره اول اشده يا دنيالق يا آخرتلك برفائده بولمق تيوشليدر . اگ
براشده نه دنياغه نه آخرتكه برفائده بولماسه بواشنى قيلوچى بوش قول قالاچاغنده شك يوقن
آدملرايچون موندى اشلردن ضررلى وآفتلى نسته لرده يوقدر .

بيت : خلق ايدرداد وستدبز پرتلاش وبى نصيب * چارسوى عالمنك براوكمدق دلالى
معناسى : كشيلار بارلق والش تابارلار امابز برنسته سز واشسزمز دنيانك دورت طرفينك
بريارامغان يرلباشيمز .

٢ نچى : ﴿ آفَةُ الْعِلْمِ النِّسْيَانُ وَاضَاعَتُهُ اَنْ يُحَدَّثَ بِهِ غَيْرَ اَهْلِهِ ﴾
،، علمنك آفتى اونوتمقدر ، وآنك ضايع وارمم بولوى ، آنى آكا تيوش بولمغان كمسه گ
سويلامكلكدر

ویله‌کلمکدر ،، ایمدی علمکه تیوشلی بولمغانلارینك علم ایله بیزکلنولرینه قاراغانده
لمدن بوش وعلمسز قالولاری آرتغراقدر. چونکه موندای علمکه تیوشلی واهل بولغانلاره
لم اویرتلسه بوندای کمسه‌لر دنیانك تزکلکنه توروشوب سبب بولو اورنینه، کیرسنچه،
وزقلغنه توروشوب سبب بولورلار. چونکه معلومدر علم آدمنك ذاتنده بولغان جوهرینك
اقتولغی کبیدر اما اول جوهرنك ذاتی قارانغو بولسه علم آنی باش بتون آلماشدرماسده
س علم، اهل توگلره، ضررغنه بولوب قالور. یالقاولق، خسیسلك، حریص‌لق، تکبرلك،
وزق ایچلیلك، صارانلق هم اوچ آلوکبی نجارصفتلر ایاسینك علم آلرایله قباحتلکلریگنه آرتور
ا گوزل وکورکام ایچلیلرنك الولغی وحرمتیگنه آرتور. ایمدی نجار کمسه‌لر دین عالمی
ورتنده بولسالار نادنلارنك دینگه‌ضررلارینه قاراغانده بولارنك ضررلاری کوب‌مرتبه آرتق
ولورلار. دین عالمی اولانلار چن تقوالقده اولماسالار یامال جهتندن بای بولماسالار هرقایوسی
وزقلقفنه‌سبب بولورلار، اوزلرینه بردنیا فائده‌سون آلوایچون، دین سوزلرینك اورونلارن
وزگارتو، وبوروغه کچلری یتدکدن، دین‌نك هم شریعتنك توبون هرکمنك خلقن بوزوغه
نچی حاضرلنمش کمسه بولورلار. (نتا که‌زمانمزده روسیه مملکتنده اولان محله امامی اسمنده
ی کمسه‌لر رسولکه خلیفه بولدق دیو عوامغا الوغ کوریلوب، آنلارنی یاشل چاپان زورچاله
وب دین‌نك، فائده‌سنه بولغان اشلر شریعتده حرام دیو اوقتو وبلدرودن طیارلار مقصودلری
رام شریعت بلسه اوستونه تیوش بولمغان نسته‌لرنی بیرمس فقیرلر اوزلری آچ بولوب
لالاری یالامغاچ بولوب فطره کبی نسته‌لرنی بیرمسلر دیلر) نجار طبیعت ایه‌لری کچکلك،
جزلك، فقیرلك، ضعیف حاللك کبی اشلر آرقاسنده باشده اوقو وقتلرنده شا کرد لکده
رکسز نجارلقلرن یاشردکلرندن بولارنی یاخشی طبیعتلیلردن آیرو ممکن توگلدر. ایکنچی
دیث شریفدن نچکه‌لب آنکلانغان‌معنا: ممکن بولغانده امتم یوقاری سویلنگان کبی بوزق
یعتلیلرنی اماملق کبی الوغ درجه لرگه منگزه تورغان علملرنی تحصیل
درمسونلر دیمك بولوب‌قالادر.

۳ نچی: ﴿ آکُلُ کَمَا یَاکُلُ الْعَبْدُ وَاَجْلِسُ کَمَا یَجْلِسُ الْعَبْدُ ﴾

قل شکللی آشیم، قول کبی اوتورام،،

سوزندن، رسولزنك مقصودی، من یر یوزینه پادشاه خدا طرفندن بیورلمش بولاراق
نی مرتبه‌ده بولسامده اوزمه امت اولان صحابیلرمدن اوستونلك دعواسی ایدب، آلاردن
ز توکل من، درجه‌مزنك الوغلغن همده پیغمبرلکمه علامت بولغان نسته‌نی قللق هم
چلیك ایله تابامن هم تابدم. هر اورون میکا الوغلق اورنی، هر الوغنی کچکنی برابر
ه‌من. شوکا کوره قل‌من، قل شیکلی آشیم، قل شیکلی اش قلام کشی‌ایله آرالاشم. ایمدی
دیث اشتوچی سنده رسولزنك یولینه واشلرنه ایارمك تلاسك قللغکی اونوتمه، هر
سوزکده ادبلی وتوبنچیلکلی بول، الوغ بولغان درجه‌لرگه ایرشرسون، ۲

توغان هراشمزده رسولمزکبی بولیق بوگه باش بولوچیلارنی شولای ایتارگه تورشیق !

٤ نجی : ﴿ آیة المنافق ثلاث اذا حدث کذب واذا وعد اخلف واذا أتمن خان ﴾
،، منافقلق بیلگوسی اوچدر: منافق کمسه سویلگانده سوزنده یالغان سویلر، وعده ایتسه وعده سنده تورماس بوزار، امانت بیرلسه خیانت ایدر،،.

٥ نجی: ﴿ ایتوا الدعوة اذا دعیتم ﴾
،، چاقرلغان وقتکزده چاقرلغان یرکزگه، بارکز!،،

چاقرلغان یرگه بارمقلق قرنداشلك حقلرینه کیله تورغان نسته لرنك ایك کیره گیدر. قرنداشلك حقلرینی صقلامق ایله ویرینه کیتورو گه تیوشلگی ایله قرآن حکمی بیورمشدر. بوبولای، اما نی حسرت، مرتبه، زورلق، بایلق، کوچلیلك آدم بالاسون یاخشی ویومشاقلق طبیعتنده قالدررمی؟ اما چن حالنی بلوب بایغه فقیرگه برابر قاری قالساق، اوزمزگه درجه داش بولغان کمسه لربر فقیرگه ایسی کیتکان اوزینك درجه سنده تورابلمی دیوسوز تیگرولری صافی کوکللرمزنیده توبن درجه کمسه لرگه اعتبار ایله قاراوده شکسه توشره در. هرنسته نك توبنی بلوگه پول کورساتوچی هریرده، هر وقتده، توغریلقغه کوندروچی اولان الله نك بیوروغن اوستکه آلوب بجای کیتورو گه خورلانوب اوزینك جولرلسکدن عبارت بولغان خیال الولغنه آلدانوب من الوغ توبنلرگه قاتوشوب آلارنی اوزمه درجه داش کبی کورب مرتبه مه کمچیلك بولور دیو توبنچیلك مرتبه سون برکورنمه گه * آلدانوب تاشلامق زور آحمق وجولرلسکدر. توغریلقغه کوندروده باش ویول کورساتوچمز محمد (صلی الله علیه وسلم) بزگه هم اوزینه ایارگان صحابیلره دنیاغرورلغی اولان خیالدن طیوب یومشاق کوکللی، جومرد طبیعتلی توبنچیلکلی، حاصلی چن الوغ آدم بولونی بیان ایتدی.

٦ نجی : ﴿ ابدأ بنفسك فتصدق علیها فان فضل شئ فلاهلك فان فضل شئ عن اهلك فلذی قرابتك فان فضل عن ذی قرابتك شئ فهکذا وهکذا ﴾
ایك الك اوزك ایله باشلاب اوزکا صدقه قیل، اوزکدن برآزنسته آرتسه اوی جماعتکا بیر، آندانده آرتسه یاقنلارکا، آلاردانده آرتسه هر کمنك یاقنلق درجه سنه قاراب آنلاره بیر، آلاردن آرتسه قالغانلارغه بیر، آلاردانده آرتسه ینه قالغانلارغه بیرم کشی اوزی ایچون قایغرسون، دیگان سوزجیلمی (مقال) بوحدیثدن آلنمشدر. — بعض کمسه لر آشاماسلار، اچمسلر هم کیومه کیمسلر امابولغان نرسه لرن باشقه لارغه آشاتوراچرترهم کیدرترلر بو یولده آندی درجه نی تابوچیلارغه سوزده یوقدر. آندی کمسه لر توغروسنده سوزده آچمیمز. بزهروقتده قارا خلق (عوام) دن اولان دین قرنداشلرمز حقنده سوز سویلیمز آنلارنك شوندیلاری باردربالا چاغا هم خاتون قزلارن آچ قالدرب قری اوزی طنچ وراحت کیف صفا ایدر یایسه اوزیگنه توگل اوزینك ایوجماعتلری محتاج بولاتوروب ایکنچی کمسه لرگه کیکللك قیلوب یرر. ینه بر تورلی قرنداشلرمز باردرنی اوزینك نی بالالارینك کون کوروو تربیه لرن قارامی قری ماقتاولی

* کورنمه دیوگوزگه برصورت کورنوب کیتونی ایتورلر.

بولمق ایچون یااشینك برده سببن بلمی ، مجلس یاصاب دوستلارنی صیلاب تابقانن آلارایله بتورب بوش قول قالورده صوکره اوزینه کون اوتکارلك رزقنیده کشیدن صوراب یرر.
آکلانسونکه رسولمز بوحدیثنده صدقه ویاردمنك روشلرن بیان ایلدی: ایك الك اوزکا ایکنچیده شریعت نفقه‌لری استوکا واجب اینکان اوی جماعتلرکا، اوچنچیده بولاردان آرتورایسه، محتاج بولغان یاقنلارکا هرقایوسینك یاقنلغی اوزرینه، دورتنچیده بولاردان آرتسه یاقنلقلارن ایسکده توتوب کورشیلرکا یاقنلقلارینه کوره بشنچیده بولاردانده آرتوربولسه محله‌کده‌کی یاآولکده‌غی محتاجلره آلاردن قالا محله‌کا یاقن‌راق بولغان محله‌که یاآولکده‌اغی محتاجلردن آرتقانی آولکا یاقنراق آوللارنك محتاجلرینه قصقاسی یاقنلقنی آلده توتوب هر بر محتاجغه آرتقانی قدر شریعت بیوروی بوینچه یاردم قیلغل! اگر هرکمسه یاردم ایتو توغروسنده هر برسیده اوشبو سویلنگان روشده مسلمان محتاجلره یاردم ایتسه‌لر مسلمانلرنك جیولوشو قرنداشلکی یاقنلقلاری بیك تیزلکده باشقالانانور .

۷ نچی: ﴿ اُبْشُرُوا وَبَشِّرُوا مَنْ وَرَاءَكُمْ اَنَّهُ مَنْ شَهِدَ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ صَادِقًا بِهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ ﴾
„ ای صحابیلر. ! من سزگه سوینچ بیره‌من ، سزاوزکزدن صوکره کیلکانلرگه سوینچ بیرکز الله تعالی‌نك برلکنه یعنی ذاتنه صفتنده اشلرنده تیکداش بولوشچی اخشاشی بولماوینه راسنلق ایله گواهلق بیروچیلر جنتکه کررلر „ .
— گواهلق بیرودیکانی معناسون بلمی توبن آکلامی قری (اشهدان لااله الاالله) دیمك توگلدر غافل بولنماسون.

۸ نچی : ﴿ اَبْغَضُ الْحَلَالِ اِلَى اللّٰهِ الطَّلَاقُ ﴾
الله تعالی‌نك حلال بولوبده انك دشمان کورگان نسنه‌سی طلاقدر „
ینمزده خاتون آلو هم آیرو درست بولساده ، برده سببسز ، تیوشسز خاتوننی آیورمق ه‌تعالی‌نك سویمگان اشیدر . بزنك قرنداشلرمزنك سوزلری آراسنده ایك اورونسز اربولغانی : نکاحده درست آیوروده درست ، دیمگدر . — درست اویلنوده درست آیوروده ست امابردن آرتق خاتون آلو درست بولمقی آلغاننی آیورو درست بولمقی بونی دیگان ز نی ایچون مباح اینلمشدر مونك حکمتی نسته‌در آکلیمز میکان ؟
ق اشی اوزسوزلنو ، نفسکه اییاروایچون بیلگولنگان اش توگل ، بلکه توغریلقده ، حکمتده، تزه‌توده ، ادب انصافنی آلغه‌یباروگه پاکلکده توتمق ایچون بیرلمش بر یارالی تورغان در ، بوبتون دنیابهاسی بولغان ، الله‌تعالی‌نك مسلمانلرغه آتاقلی زورنعمتیدر . بوطلاق نعمت ایکانن . باشقه‌دینلرنی آلغه آلوب ، قاراب فکراینکانلرگه آکلاشولور ،
ق الله‌تعالی‌نك مسلمانلرغاغنه بیرلمش صاقلاب توتولا تورغان بربولکدر ، مونی اب توروب کیرك بولغاچغنه توتمق‌تیوشلیدر . اهل اسلام یرلرینك بعض اورونلارنده

بوطلاق اشی فاتق ایله ایکمك آشاو درجه‌سنده توتولمقده‌در ، اما فهم ایدلسون اش بولای توگلدر ! فقه کتابلرنده سویلندیگنه کوره طلاق بر آقتوق چیکده قوللانولاتورغان اشدر ، نچه‌تورلی سببلرگه کرشیده برسنده فائده‌ایته آلمغاچ هم فائده‌ایتودن امید کیسولگاچ کنه‌قیلنور ، « آخرالدواء الکی » ایك صونگی دارو تیمورقزدرب باصو " دیگان کبی ، طلاقنه ایك آقتوق چیکده توتولاتورغان اشدر . آچلقدان اولگان وقتده ، آج اولمسدن ، دوکغزایتی آشاودرست بولمق شریعتمزده بیان ایدلگاندر ، امابراو آشارونه برآچی اولن تابوب آچلقدان خلاص تابارلق بولسه‌شونی آشار ایندی برنسته تابوداندہ امیدی کیسولب آچ اولوی شکسز بولغان کمسه‌نك دوکغزایتی آشاوی درست بولماقی کبیدر . ایك آقتوق درجه‌ده اوشبوطلاق نعمتی مرحمتنده برزناچی خاتون‌نك بوزقلغندان یابربوزق خلقلی خاتونك یمانلغندن قتولندقده ، باشقه دینلر کبی اوتکانده‌سویلنگان صفتلی خاتون ایله عمرایتودن قتولونصیب بولغاننه ، بیك شکرلرقلو تیوشلی بولور باشقادین اهللرینك یورتلارنده ایك زوربلالرنك ، شول طلاق بولماو آرقاسنده ، بولقی هرکمنك کوزینه کورلمکده‌در . قصقاسی طلاق اشنده قری کیفمزنی رعایه‌ایدب اش قیلساق الله‌تعالی قاشنده ایك آچولی بولغان حلالنی اختیاراینکان بولورمز . بوطلاق نعمتن اورونسزقیلوچیلر کوب کشیلر آراسنه قاچ توتوب کردکنده شول کشیلر آراسنده بولغان کمسه‌گه اوخشار . بوحدیث شریفنك ایچنده بولغان نچکه معنالرنك زورحکمتلرنك تمن عقل ایالریگنه بلور ، ایمدی بزم روسیه مسلمانلارینك خاتون آیورونی ایکمك کیسو ، خاتون کوبیتونی قوی آلوکبی قیلولاری قباحتنك نیندیسی بولغانی یوقاری سویلنگان سوزلردن فهم ایدلسون سببسزطلاق ، سببسزخاتون کوبیتو روسیه تتارلارنده آزدگلدر !

۹ نچی : ﴿ اَبْغَضُ الرِّجَالِ اِلَى اللّٰهِ الْاَلَدُّ الْخَصِمُ ﴾

" الله تعالی نك اینك سویمگان کمسه‌سی تارتوشو ودشمانلغنده بیك قاتیلق قیلوچیدر " قولینه برکمسه توشدکده ، آرالارنده بولغان دشمانلقنی اویلاب ، اول کمسه‌نی خراب ایتوگه‌تورشقلق براورننه منك ضررکیترو کبیلر اینك قباحت اشلردر (۶۱۵ نچی حدیث شریفکه قارالسون آنده بیانی واردر .

۱۰ نچی : ﴿ اَبْلِغُوا حَاجَةَ مَنْ لَا يَسْتَطِيعُ اِبْلَاغَ حَاجَتِهِ فَمَنْ اَبْلَغَ سُلْطَانًا حَاجَةَ مَنْ لَا يَسْتَطِيعُ اِبْلَاغَهَا ثَبَّتَ اللّٰهُ قَدَمَيْهِ عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾

" حاجتن ، تیوشلی اورننه ، ایرشدروگه کوچی یتمگان کمسه‌نك حاجتن ایرشدروگه بولوشکز ! برکمسه ، الوغلاره حاجتن ایرشدروگه ، کوچی یتمگان کمسه‌نك حاجتن تیوشلی اورنونه ایرشدرسه ، الله‌تعالی اول کمسه‌نك قیامت کونننده آیاقلارن صراطدن تایدرماس " بس برکمسه ایکنچسنه یاردم ایتسسون ، جبرلنمش کمسه‌گه محکمه‌گه عرض ایچون قولندان کیلگان کمسه عریضه (پراشنیه) یازوب بیرسون ! یعنی برونی ایکنچی کمسه جبرلی ایکان ، اوچنچی کمسه جبرلنمشکه بولوشورغه

کیرك

كيرك جبرلوچينك استندن محكمه‌گه بيرلكانده ، جبرلنمشكه پراشينيه يازب بيروكبى ، بوده بربولوشو صانالادر . . .

١١نچى: ﴿ ابنَ آدَمَ اعندَكَ ما يَكْفِكَ وَأنتَ تَطْلُبُ ما يُطغيكَ. ابنَ آدَمَ الا بقليل تَقنعُ ولا بكثير تَشبَعُ ابنَ آدَمَ اذا اَصبَحتَ مُعافى فى جَسَدِكَ آمنا فى سَربِكَ عندَكَ قُوتُ يَومِكَ فَعَلَى الدُّنيا العَفاءُ ﴾

" اى آدم اوغلى! اوزكده يتارلك قدر رزقك بولاتوروب آزوكا سبب بولغان آرتدرونى ازلرسون، اى آدم اوغلى! آزغه قناعت كوبكه‌تويو، سنده يوقدر؛ اى آدم اوغلى! تنك سلامت اوزك طنچلقده، قولكده كونكنى اوتكاررلك رزقك بارنده توكردنياغه يوزتوبن كيتسون ! بوحديثده. دنيانى يوراودان، اوزكا كركنى قارادء باشقالارغه نه‌بولساده بولسون، اوزكدن باشقه كمسه‌لر فائده كورمسون ديگان صانا شقان فكرنى آكلانولاسون، اوزكده بله سون شول درجه‌گوزل ذات رسولمز اول روشده قباحتلك بولغان سوزنى سويلرمى ؟ البته سويلمس چونكه كيلاچك حديثلرده كوررسون : بركشى برنسته‌نى اوزينه بولونى سويمده اول نسته‌نك باشقالارغه بولوينى سويمگان كمسه‌نك ايمانى بتون اولمازديگان سوزلرنى همده رسولمز كوب حديثلرنده فقيرلك ايله يالقاولقدان صغنمشدر. بلكى حديثده مراد بودر : سلامتلك وطنچلق قولكده بولوب ، كون اوتكاررلك آزوغك بولغانده، كيلاچكده نه‌قلورمن ، فلان نگان ديو اوزكنى اوزك طنچسزلاندرب ، الله‌نك بيوريغندن طيولوغه سبب بولغان حريصلك همده اورنسز بولغان طمعلردن صاقلان ، اول اورنسز طمعلر يوقغه بورچلولاريوز توبن كيتسون ديمكدر. بوحديثده آدمچيلك قناعتسزلك قزانى بولمقينه اشارت باردر، اماهر كمسه اوبينك پوچماغنه كرب يابلوب اوتورو ، بوده تيوشلى اش توگلكى هر كمگه معلوم بولغان شريعت قاشنده‌ده قباحت كورلمشدر. اوّل زمانلارده هر كمده آزادلق بولوب ، اسلام باشقه دشمانلارنك ضرر ايتوندن صقلانلمش بولغانغه ، دنيانى تزتو ايچون تورشولار عيبلى صانالورايدى . ايمدى (كلدك بوزمانغه اگراش باشنده بولغان لارمز پوچماقده كون اوتكارسه‌لر قولدان دولتنك كيتمكى بيك تيز بولور دولت كيتدى ملت بتدى) بس بوقدر زورىلا گه سبب بولغان پوچماق قاراوللاوملتكه برتورلى فائده اينه آلوردى كمسه‌لرگه برده درست بولماس .

(مترجم فقير ديورکه: بزم روسيه مملكتنده مدرسه‌لر تربيه ايتوب، ملتنى ترگزوچيلردن هيچ كمگه ايشان ومريد بولولار ياراماس بس روسيه‌ده من گنه خادم الملت ديوچى كمسه‌نك ايشان بولوب مسجد واوى پوچماقلارنده ياتمغى شريعتده قاتى حرامدر. چونكه روسيه‌ده ملت ترگوزچى بريايسه ايكيگنه بولغاچ؟ ، آلارده پوچماقلرده ياتسالار ملتكه اولم كلمكنده شكده وشبهه‌ده بولماس ٢.)

---

٢) قزان‌نك برمدرسى روسيه‌ده خادم الملت مينگنه ديودعوى قلادرايدى. اولده مريد بولوب پچماق قاراوللى باشلادى .

صوفیلق پوچماق صقلاودن عبارت بولسه ایدی، کجه تکه‌لری شیکلی صوفی وتقوالك ایاسی دنیاده هیچه بولمس ایدی . . . !

ایشانلق ومریدلك یمان اش ایمس! امّا قولندن ملتکه خدمت ایتو چغارلق کمسه‌نك باشن آستغه ایبب اوتوروینه قاراغانده دنیاغه کوکل قویب یروی (اش باشنده بولغانلرغه) ایشانلقدن آرتقدر.

اوزندن باشقه‌غه فائده قولندان کیلمگانلر یاتسونلار پوچماق صاقلاسونلار.

فقه کتابلرنده کوره‌مز « برکمسه کتابدن بر فائده آلورلق یاباشقه‌غه فائده پیررلك بولسه نفل عبادتلر ایله ماتاشمایغنه شول کتابنی قارسون » دیگان ایمدی ملتنك یاشاوینه سبب بولغان امام وتوره‌لرنك پچماق صافلاب یاتولاری نیچوك درست بولسون.

سببنه کرشمی توکل ده ماقتاولی‌اش دگلدر. غافل بولنماسون . (ش)

١٢ نجی : « ابْنُ اُخْتِ الْقَوْمِ مِنْهُمْ »

برقومنك قز قرنداشینك اوغلی شول قومدن صانالور.

آدم بالاسی عادتده آناسینك یاغینه نسب نسبه سنه آناسینك یاغنه بولغان محبتدن آرتق محبت توتار.

بس برکمسه بالالاری اوز قومنه ملت خدمتچسی بولسون دیسه اوز قومندن باشقادان قزآلماسون هم بالالارنده اوز قومندن باشقادان جفتلندرمسون!

١٣ نجی : « ابْنُوا مَسَاجِدَكُم جُمًّا وَابْنُوا مَدَائِنَكُمْ مُشَرَّفَةً »

مسجدلرکزنی زینت ایلان بنا قلماکز، آلای بولساده شهرلرکزنی زینتلاکز آنك اوچون عبادت قیله تورغان اورون الله تعالی ایلان مناجات اورنی اماشهرلرده تورماق خلق آراسنده بولغان آلوش بیرش ایلاندر، عبادتده بولغان رینت کوکلنی پاکلاو ایلان تابوله‌در، مونی الله تعالی گنه بله‌در، شهرلر ایسه کورنب تورغانلقدن آنی خلق بلگوچیدر. موکار بنأ هرایکسیده کوروچیلر هم بلوچیلرنك تلاولرینه کوره بناقلنماق تیوشدر. بوحدیث ایلان فقهای عظام مسجدلرنی زینتلونی مکروه دیوب اتفاق اتمشلردر.

شول سببدن شهرلرنی کورکام، قلوده خلقنك کوکللری خوش بولوب راحت تابوحاصل بولور، بواش اوزی حکمتدر شهرلرنك کورکم اولماقی حکمت ایلان بولادر. شهرلرنی تورك قیلو توغروسنده آوروپالولارنك توتدیغی قاعده‌لری بنالرنی اورامالرنی زینتلوقلودر. شولای بولغانغه کوره: آوروپانی گیزب یورگان مسلمانلرنکده کوبسی آلارنك شهرلری تورك گوزل بولوینه عاشق بولوب ایسلری کیتوب مجلسلرده سویلیلرهمه آوروپالیلارنی شول اشلری اوچون ماقتیلار، آوروپالیلارنك بیك توروشوب کوکل بیرب قاری تورغان اشلرینك برنچسیده شهرلرنی توزوك قیلودر. اوتکان یللرده مصرنك برعسکر باشلغی ایلان بزاینگلز "جه" ده بارالار

شهرلرنك

شهرلرنك، اوراوملارنك هم بنالارنك توزوك بولغانيني هواسى پاكسزلقدان يمان بولون كوره‌لر. عسكر ايلان كورشكان وقتده تركلرنك بو حالگه توشولرى مملكتنى، اداره‌گه همده كون كوروگه اهل بولمادوقلارندن ديه‌لر ينه‌ده آوروپاليلارنك بعضسى اسلام مملكتينك فنا برحالده بولوينه‌سبب دينلرندن كيله‌ديسه‌لرده، بوسوزمينه‌چه‌راست سوزتوگل، بو حالنى بيروچى مملكت اداره سنه‌اهليتلى كشى‌نك بولماويدر. بردەباشقه‌سبب يوقدر. بزنك باشقه‌خلقدان توبن درجه‌ده بولومز رسولمزنك حديثلرين تيوشنچه توتا آلماوبزدندر. شريعتمز بوينچه‌اش قيلماومز آرقاسنده‌دينمزگه دشمانلارنك تل تيگرولرينه سبب بولابزلاحول ولاقوة الاباالله.

١٤ نچى: « أَتَانِى جِبْرِيلُ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ عِشْ مَا شِئْتَ فَاِنَّكَ مَيِّتٌ وَأَحْبِبْ مَنْ شِئْتَ فَاِنَّكَ مُفَارِقُهُ وَاعْمَلْ مَا شِئْتَ فَاِنَّكَ مَجْزِىٌّ بِهِ وَاعْلَمْ اَنَّ شَرَفَ الْمُؤْمِنِ قِيَامُهُ بِاللَّيْلِ وَعِزَّهُ اسْتِغْنَاؤُهُ عَنِ النَّاسِ »

حضرت جبرائيل امين بكا ايتدى: اى محمد دنياده تلاگانك قدرلى ياشه، عمرسور! باری بر كونى اولك بولورسون. اى محمد! تلاگان كمسه‌گنى سويگل! كوگلك تلاگان اشنى اشلاگل، صوگغى كونده باری جزاسنى آلاچاقسون! بلكى، مؤمن بولغان كشينك شريف بولماقى، كيچه عبادت قيلوايلاندر. حرمتلوبولماقى آدملردن مستغنى بولماق‌گزايله‌در.

امتنى اويره‌تو اوچون قرار بيرلگان اصل (نيگز) لردن برنچسيده بو حديث شريفدر. يعنى مادامكه صوگنده اوله‌چكمز. بودنيادن دارالجزاغه كوچه‌چكمز، اول دار الجزانك، يعنى آخرت كونينك اشى، ايسه بودنياده كسب ايتديكمز نرسه‌نك جزاسنى كورمكدن عبارتدر. اول حالده تلادكمز قدرى ياشيم كبى نرسه‌لرنك نتيجه‌سى بيك آيرم آچيقدر. عقللى بولغان كشى بو توغروده اوزينه نرسه كيره‌ك شونى حاضرلى بيرر. ايكنچى تعبير ايلان بلورگه خوجهٔ عالم (صلى الله عليه وسلم) افندمز حضرتلرى مكتب رشديه شاكردلرى حكمنده بولغان امت وصحابيلرينه بيورركه: اوغللرم! سزايكنچى مكتبكه كوچه‌چكسز، بونده بولغان مكتبده درسگزنى يخشى اوقگز، بومكتبده اعمال اربعه‌نى بلماس بولساگز. كيلاچكده جبروجزردن خبرگز بولماس، بونده بر نرسه‌ده بلمسگز كيلاچك مكتبده بولغان پروغرامدين فائده آلا آلماسسز، مادامكه بو مكتبدن صوگغى كون بر كوچه‌چكسز، بومكتبده درسلرگزنى بلمدگزايسه، كيله‌چك مكتبده هيچ نرسه‌دين خبرگز بولماس. يعنى بودنياده طرشگز آخرتنى صانوب آلوگز. دنيا محنتى ايلان آخرت راحتن آلوشترب آلوگز، اگر تلاسگز وقتگزنى اويونلار ايلان اوتكارگز يعنى فسق فساده‌نچار اشلرده‌اوصاللقده‌وقتگزنى اوتكارساگزده اختيار اوزگزده، ايزگولكده‌اوتكارسگزده اختيار اوزگزده. كيچگزنى عبادت ايلان اوتكارسه‌گز، آدملردن موگسز بولوب آلاردان حاجت صراميچه‌زمانگزنى كيچرسنگز، الوغ ياخشى بولماق، ايزگوگوزل بولماق شونده‌در.

١٥ نجی : « اَتْجِرُوا فی أَمْوَالِ الْيَتَامَی لَا تَأْكُلُهَا الزَّكَاةَ »

يتيملرنك وصيلرينه خطاب بوزندن بيورورلركه : يتيملرنك مالاری ٢ ايلان صاتو ايدكز . هريل واجب بولغان زكات مالنك صوماسون آشاب بترمسون . يتيملرنك مالن صاقلاو ـ وغروسنده كيلكان حديث شريف يعنی رسول الله صلی الله عليه وسلم نك بيوردوغی قرأن آيتی ايلان ده بلكرتلمشدر وبركتلمشدر ، تفصيلن ياخشی بلهسی كيلكان آدملر تفسيرلرگه ، وفقه كتابلرينه فايتوب قاراسنلار .

شول قدر يتيملرمالی ايلان وقف مالاللار اسلام قارشنده قدرليدر ، ايكسينكده صاقلاو امرنده شرع شريفمز ، يتيملرنك وصيلرينه و وقفلرنك دليلرينه بيك كوب جواب آستونده قالولارنی يوكله تمشدر صلی الله عليه وسلم افندمز حضرتلری الله فرض قيلغان زكات يتيملرنك باش صوماسون جويوب بترمسن اوچون بزلرگه آلارنك مالی ايلان صاتوايتارگه وصيت ايتديكی حالنده ، بز آلارنك مالن آرتدروتوگل اصل بتونلای بارونی آشاب بترمگه طرشامز . بلكولنكان وصيلرگه همده وليلرگه تابشرلغان مالنك ، اولياى أمورمز حضرتنچه جويلوب بتموی كورلكانگه كوره ، هربر مملكنده شريعت حكملری قاراوی تحتنده يتيملرنك مالينه صاندوق ياصادق ، يتيملرنك مالنی اول صاندوقلارغه قويدوق مونك صاقلاو اداره سنی ياخشغنه آدملرگه حواله قلدق تاپشردق بواشمز ايسه مالنی صاقلاودان باشقه برنرسه گدده ياراماس . چونكه اول صاندوقه آچامز تيك ياطرهيچ آرطماز . مونی ايسه وجدانلی عقللی بركشيگه تاپشررمز اگرده اهل بولماغان كشيگه تابشرساق اشارمزگه هميشه ضرر ايتر ، اهلنه طابشرلماغان برگنه اشتنده هيچ برفائده نی بار ايته آلماوی كياچك (٩٩) نجی نومرولو حديث شريفده كورلچكدر موندای هربر اورونلرده هربر مؤمن بولغان كشی ، ايدگولك ياخشيلق ايلان بيورورغه كيرك ، نچاريمان فعللردن طيارغه كيرك يعنی بربرلرينه ياخشيلق ايلان قارارغه كيرهك ، خصوصا (الدِّينُ النَّصِيحَةُ) ديب اينكان حديث شريفنك حكمنه ايارگه كيرهك . بودرجهده بلكی اش تزلورايسه ده تزه طوی آكلانور ايسه ده بوندنده منك ترلو ياوز بولغان اشلر اشولوايلان اوزمزنك رنجوده قالماقمزنك قورقوسی باردور .

١٦ نجی : ﴿ اَتُحِبُّ اَنْ يَلِينَ قَلْبُكَ وَتُدْرِكَ حَاجَتَكَ اِرْحَمِ الْيَتِيمَ وَامْسَحْ رَاسَهُ وَاطْعِمْهُ مِنْ طَعَامِكَ يَلِينْ قَلْبُكَ وَتُدْرِكُ حَاجَتَكَ ﴾

اگر كوكلكزنك جومشاق بولوون حاجتكزنك اوتلون تلاسكز يتيملرگه شفقت ايدكز آنلرايلان يومشاقلوق برلن معامله قيلوكز آنلرنك باشلارينی صيپاگز ، آنلرغه طعامكزدين آشاتوكز شول وقتده كوكلكز طانچ بولور حاجتكزده اوته لنر يعنی الله تبارك وتعالی حاجتكزنی اوته ر .

١٧ نجی : ﴿ اِتَّخِذِ الْغَنَمَ فَاِنَّهُ بَرَكَةٌ ﴾

قوی آصراكز آنلرايله معامله قيلوكز . آنك اوچون بوبركتلی وفائده لی براشدر . آنلرنك

---

٢ وصی آپكون .

بالالرندين سودلرندين جونلرندين ايتلرندين فائده ايتمك كبى خاصيتلرى باردر خصوصا بونلر ايلان صاتو ايتمك فائده‌سيده زوردر.

١٨ نجى: « اَتَدْرُونَ مَاالْعَضَهُ؟: نَقْلُ الْحَديث منْ بَعْض النّاس الَى بعْض ليَفْسدُوا بَيْنَهُمْ » بلرمى‌سز عضه نه‌در. (عضه) آدميلرنك، وايكى كشينك آراسنى بوزماق اوچون برسينك سوزنى ايكنچيسنه باروب سويلمكدر يعنى بزنك‌چه سوز بورتمكدر.
عضه ديكان سوزنى پيغمبرمز حضرتلرى سوز يورتوايلان تفسير قيلسالارده بولفظنك بهتان وبالغان معناسنده استعمال قلونوينى حديث شريفلرنى شرح قيلوچيلار بيان قلمشلاردر. (بهتان) انسانني، اوزنده بولماغان نجارصفت ايلان خورلامق يالغان سويلمك فلان اش اشلدى ديب يالا يابمق اماتوبنده اول نجاراش اول كشينك اوينده هيچ‌ده يوق بولور...

١٩ نجى: « اتَّق الْمَحارمَ تَكُنْ اَعْبَدَالنّاس وَارْضَ بمَا قَسَمَ‌اللهُ لَكَ تَكُنْ اغْنَى النّاس وَاَحْسنْ الَى جارك تَكُنْ مُؤْمنًا وَاَحبَّ للنّاس مَا تُحبُّ لنَفْسك تَكُنْ مُسْلما وَلاتُكَثّرْ منَ الضَّحك فَانَّ كَثْرَة الضَّحك تُميتُ الْقَلْبَ »
الله‌تبارك‌وتعالى حرام قيلغان نرسه‌لردين صاقلان! آنى اشلمه، الله‌نك صافى‌گوزل قلى بولورسك، الله‌تبارك‌وتعالى بيرگان اولوشكه راضى بول قناعت قيل، باى بولورسك، كورشك ايلان بخشى معامله ايتوده آلوش بيرشده بولغل آنلرغه ايزگولك ايلان اش جورتقل، اول وقتده كامل مؤمن بولورسون، اوزيكه نرسه نك بولوينى ياراطماسك اوزك اوچون نرسه‌نى سويه‌سك شونى باشقه آدملرگه‌ده بولوينى سويگل اوزيكه نرسه ياراطميسن سويميسك شونى باشقه كشيگه‌ده ياراطمه سويمه شول وقتده كامل گوزل مسلمان بولغان كشى بولورسون، همده كوب كولرگه عادتلنمه، چونكه كوب كولمك كوكلنى اوتره‌در. معرفت (بلوچيلك) حكمت نورى ايلان زينتلنگان ذاتلرنك‌قچقروب كولمكى هيچ بر وقتده كورلمگاندر، چونكه آنلر اول دنياده درجه‌ده كولدره تورغان برنرسه‌نكده بارلوغنى كورمشلردر. همده گمان اولورسه كيلچكده شوندای كشيلرنك قچقروب كولودن صاقلانورغه تيبش: كوكللرمزنى اوتره‌تورغان اثرلرگه اوچراودن صاقلانورغه تيبش.

٢٠ نجى: « اتَّق اللهَ وَلاتَحْقرَنَّ منَ الْمَعْرُوف شَيْئًا وَلَوْ اَنْ تُفْرغَ منْ دَلْوكَ فى اناء الْمُسْتَقى وَاَنْ تَلْقَى اخَاكَ وَوَجْهُكَ الَيْه مُنْبَسطٌ وَاياكَ وَاسْبَالَ الاْزَار منَ الْمَخيلَة وَلايُحبُّهَا اللهُ وَان امرُؤٌ وشَتَمَكَ وَعَيَّرَكَ بأَمْر لَيْسَ هُوَ فيكَ فَلاتُعَيّرْهُ بأَمْر هُوَفيه وَدَعْهُ يَكُونُ وَبالُهُ عَلَيْه وَاَجْرُهُ لَكَ وَلاتَسُبَّنَّ اَحَدًا »
الله‌دن قورقك، يعنى الله‌طيغان نرسه‌لردن طيلغل آنى قلماغل الله قوشقان نرسه‌نى قل، همه شريعت‌نك گوزل كورگان‌نرسه‌سنى، همه‌شريعت درست كورگان نرسه‌سنى، گرچه‌سينك

قارشوکده نجار بولساده سین آنی سوکمه کچك کورمه ، خور کورمه ، اگر بریرده چیلکگه صو آلساك آنی برصوغه کیلگان ایکنجی کشینك چیله گینه توکسه‌ك بونیده اینکولك دیب بل ، دین قرداشیمذا کولاچ یوز ایلان ، طاطلی سوز ایلان بولو قل بولساك بونیده اینکولکدین دیب صانا ، همده قارانغی چرای بیرب کشی گه اندشمیچه جوروذن صاقلان. چونکه بوتکبرلکنی کورستور! تکبرلکنی ایسه الله تعالی سومز ، سنده بولماغان برعیب ایلان سنی برکشی سوگر بولسه ، سن آنی آنك اوزینده بولغان عیب ایلنده سوکمه ، آنی قوی ، گناهسی آکار بولور ، ثوابی سکا بولور بیك صاقلانورغه تییش بولغان اشلرنکده برنچسی کشینی سوکمکدر . موندن بیك صاقلانوغه تییش رسولمز زمانده (ازرا) دینلان برکشی بارایدی ، عربلرنك ایك تکبری ایدی . بعضلری آنینك ایتاك اوچلارینك بیردن سوره لمکنی الوغلوقدان دیب صانیلار ایدی. زمانمزده مصرداغی علمانکده اینکلری جیرده سوره لب جورر لرایدی[٢] ، علمانینك عادتی اویله ایمش ، ممکن توکل سویلشرگه ! انسانینك نادانلغندن کیلکان کیمچیلك ایلان تکبرلکنك سببلری بولادر. زمانونه کوره قوملرننك طبیعتی تلوینه کوره ، وقت ، وقت اوزگرر. اول وقت عربلرده شولای ایمش، حاضر بزنك زمانمزده ده باشقه تورلیدر . انسان تورووندا ده، کیم کیوندده کون کوروونده، هربر حالنده تیگزلك ایلان اش قیلماقیدر اوزینك قرداشلری ایلان جوروشلیدر . تکبرقلوچی ایسه نفسینه قل بولوچی اولان اوزینی اوزی آلدی تورغان برفقیر مسکیندر ، اوز آراسنده بولغان کشیلر آراسنده زور بولماقنی استب یارافلی بولماغان سببلرگه یابوشوب ، باشقه آدملر آنك حقیقتن طانوب ضرر کورر لر ، بار آدمنك اوزینك قیمتن تاتوتماقی توبنده خورلقنی کیترماسه ده اوزینه اوزی بیك آرتق توغری یولماغان بماچیکلادکندین برکیمچیلکنی کیتره در . سوزمزنك توبی ایسه گناه توگلمیدر الله بزگه صاف کوکل بیرگان شول کونگل ایلان صاف بولغان اش اشلمسك ، اوزمزنك قلبمزنی اوزیمز بوزساق ، شول کونکل ایلان نجار اشلر اشلب اوطقه کرساك هم البته بویازقدور .

٢١ نچی : « اتَّقُوا اللَّهَ فِی هَذِهِ الْبَهَائِمِ الْمُعْجَمَةِ فَارْکَبُوهَا صَالِحَةً وَکُلُوهَا صَالِحَةً تَلَاکُلْ »

ات ، ماچی ، دوه ، صغر ، بزاو ، آت ، صارق ، کجه ، طاووق ، قاز ، الحاصل ، انساننك قولونده توراتورغان حیوانلرنی وقتلی آشاتمق وقتلی اچرتمك همده آنلرنی هربرتربیه سنده کامل ایتمك الله تبارك وتعالی دن قورقب آنلرغه رنجو تیرمسکه تییش . آنلرغه نیچك اش قیلورغه یعنی آلارنرسه اوچون یاراتولغان نی اوچون بولنغان شونك ایلان توتارغه کیره‌ك بوحدیث شریفدن هرنرسه‌نك اوزینه آتاقلی اولوش بیرلکنی آکلانادر یعنی مؤمن بولغان کشی هرنرسه نی اورنونده توتماق تییشلیدر. کشینك اوستونه نسته نی اشلاو تیوش اینلکان بولسه اول کشی شولاردان صورالمش بولور .

---

٢) بزنك روسیه علماسی صانالغان تاتار ملالاریی چاپانلاری بیردن سویره‌تب ، باشقه طشقی کیوملرنده توفراق سبرتلرپوبارده تقوالکدن ایمش اسراف ایتب بش اورتنه اون آرشین کرتو تقوالك بولای .

٢٢ نجی : « اتَّقُوا اللهَ وَاَعْدِلُوا فی اولَادِکُمْ »

الله‌دن قورقب آکاقارشودان صاقلانب بالالرکزنی عدل قیلوکز ، تیگز کورکز کوب وقتلرده کوریله در آنالارنك آلوشنوی ایلان ، بالالرحقنده بولغان معامله‌ده آلوشنور ، زیراخاتونلرحاکم معنویدر . پیغمبرمز (علیه‌اسلام) ، هربربالالرآراسنی تیگز قلماق ایلان وصیت‌ایتب قالدورمشدور .

٢٣ نجی : « اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بشقِّ تَمرَةفان لم تجدُوا فبکلمة طیبة »

اگر برخرمانك یارطسی ایلان بولساده ، اوطدن صاقلانوکز یعنی اورکز ایلان جهنم آراسنده پرده بولواوچون آزغنه نرسه‌برلن بولسه‌ده صدقه قیلکز ، اگرده‌اول آزنرسه‌نیده طابا آلماس بولساکز ، کلمهٔ طیبه‌ایلان یعنی‌خوش بولغان طاتلی‌سوز ایلان ، اول پرده‌نی یاصاکز بروقتده برکشی‌سزدین برنرسه کیلب صراسه صارانلوق‌ایلان آکارغه بیرمینچه جیبرمکز قولوکزدن کیلکان قدر بیرکز یاغشیلق قیلوکز .

٢٤ نجی : « اتَّقُوا دَعْوَةَ الْمَظْلُوم وَانْ کَانَ کَافراً فانَّهُ لَیْسَ دُونَهَا حجاب »

ظلم ایدلمش کشینك دعاسندن وآنك کوکلین صندرودن‌صاقلانوکز ، اگراول‌ظلم‌ایدلمش کشی کافر بولسه‌ده ، چونکه اول ظلم ایدلمش کشینك دعاسی ایلان ، قبول بولو آراسنده برده پرده یوقدر .

٢٥ نجی : « اتَّقُوا فراسَةَ الْمُؤْمن فَانَّهُ یَنْظُرُ بنُور الله تعالی »

مؤمن بولغان کشینك فراستندین صاقلانوکز ، آنك اوچون اول مؤمن بولغان کشی الله‌نك نوری‌ایلان قارار ، آنك قاراوی ایلان هیچ نرسه آراسنده پرده اورتلو یوقدر

اما مؤمن بولوبده ، مؤمن کامل بولماقی یعنی کورکام خلقده بولماقی شرط بولاچاقی کیله‌چك حدیث شریفلردن آکلاربز .

٢٦ نجی : « اثْنان لا یَنْظُرُ اللهُ الیهما یَوْمَ القیامَةَ قَطْعُ الرَّحم وجارالسوء »

ایکی صنف آدملرکه جناب‌حق قیامت کونونده شفقت، رحیملك قاراوی‌ایلان قاراماز ، بریسی قرنداشلرندین کیسلب آنلر ایلان یورشمکان ، آنلرنك حالین‌صراشماغان آنلرمحتاجمی یاکه توکلمی شونی بلمکان ، ایکنچسی کورشیسن رنجتکان، کورشیسی ایلان‌یاخشی تورماغان بوکشیلرکه الله تبارك‌وتعالی‌رحمت قاراوی‌ایلان قاراماز .

٢٧ نجی : « اثْنان خیرٌ من واحد وَثَلاثَةٌ خَیرٌ من اثْنَین وَاَرْبَعَةٌ خَیرٌ من ثَلاثَه فَعَلَیْکُم بالْجَماعَة فَانَّ الله تَعالی لا یَجْمَعُ امَّتی الاَّ عَلَی الْهُدی »

ایکی بردن ، اوچ ایکیدن ، دورت اوچدن ، ایکگوره‌کدر، جیلماقنی اوستوکزکه آلوکز ، زیرا جناب‌حق امتمنی توغریلوقدن باشقه‌نرسکه‌جیماس. یعنی اتفاقده‌بولوکز برسوزلی‌بولوکز!

٢) پرنسك روسیه مسلمانلاری کبی آیورلوشماکز روسیه ملاللاری کبی آیورلوشوغه سبب بولماکز !

رسولمزنك مرادی، امتنی آیرم آیرم بولودن قورقتودر، برلکده انفاقغه کیلوگه قزقدرودر.

٢٨ نجی : « اجْتَنِبُوا السَّبْعَ المُوبِقَات: الشِّرك بالله وَالسِّحْرَ وَقَتْلَ النَّفْسِ الَّتِی حَرَّمَ اللهُ الاَّ بِالْحَقِّ وَاَكْلَ الرِّبَا وَاَكْلَ مَالِ الْيَتِيمِ وَالتَّوَلِّی يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفَ المُحْصِنَاتِ المُؤمِنَاتِ الغَافِلاَتِ »

هلاکلکده سبب بولا تورغان بیدی نرسه دن صاقلانوکز آنلر اشبولاردر: الله غه شرك قاطماق، یعنی الله ایکی یا که اوچ دیمك یا بولارغه دلالت قیله تورغان براش اشلمك سحر ایتمك وسحر ایتدرمك، حقسز برکشنی اولترمك، ربا آشاماق یتیملر مالنی آشاماق، دشمان ایلان صوغش قیلغانده شول صوغشدین قاچماق، همه ایر خاتونی بولغان مؤمنه بولغان همه پاك بولغان خاتوننی زانیه لفظی ایلان سوکمك کبی نرسه لردر. !

٢٩ نجی : « اجْتَنِبُوا الوُجُوهَ لاَ تَضْرِبُوهَا »

برکمسه نی، شریعتنك هم عقلنك درست کوروینه قاراب صوغوتیوش ایسه باری یوزینه صوقماقدن صاقلانوکز، آه یوز آه یوز ! یوزده بولغان سرلر حقنده جلد لرایلان کتابلر باصلمشدوز !

٣٠ نجی : « اجْتَنِبُوا هَذِهِ القَاذُورَاتِ الَّتِی نَهَی اللهُ عَنْهَا فَمَنْ اَلَمَّ بِشَیْءٍ مِنْهَا فَلْيَسْتَتِرْ بِسَتْرِ اللهِ وَلْيَتُبْ اِلَی اللهِ فَاِنَّهُ مَنْ يُبْدِ لَنَا صَفْحَتَهُ نُقِمْ عَلَيْهِ كِتَابَ اللهِ »

الله تبارك وتعالی طیغان هربر نجار فعللردین وباوز اشلردین صاقلانکز، اگرده اوشبو نجاراشلر ایلان بلالنور بولسانکز سزاول اشنکزنی یاشرنکز آدملرکه بلدرتمنکز جناب حقغه اشنکزدین توبه قلونکز، زیرا همل دفترنکنك برکاغدین بزکه کورستر ایسنك الله نك کتابی اچینه آلدیغی حدلرنی تورغزماغه عذرلی سون [٢] پیغمبرمز علیه السلام، اصحاب کرامدن اسلمی رضی الله عنه حضرتلرینه زنا حدنی تورغزماقدین صوك یعنی اسلمی نی رجم ایتدیکدین صکره رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابیلر آراسنده توروب اشبو حدیث شریفنی بیان بیوردیلار

٣١ نجی : « اجيبوا الدَّاعِیَ وَلاَ تَرُدُّوا الْهَدِيَّةَ وَلاَ تَضْرِبُوا الْمُسْلِمِينَ »

سزنی دعوت ایتکانلرنك دعوتنه اجابت، اوندهلکان جیرکزگه بارونکز همده سزگه برکشی برنرسه بولاك ایدب بیرسه سز آنی قبول ایدنکز، مسلمان بولغان کشی نی صوقمانکز، کملرگه هدیه آلونك درست بولمافانونی، کیلچك (٥٥) نجی حدیث شریف ایلان بیان قلناچاغی کبی مؤمن بولغان کشنی صوغونك حرام لقنی بیان قلورغه حاجت یوقدر،

٣٢ نجی : « اَحَبُّ الاَعْمَالِ اِلَی اللهِ تَعَالَی اَدْوَمُهَا وَاِنْ قَلَّ »

عملرنك جناب حقغه ایك سویکلسی، آز بولسه ده همیشه دائم اشلنگانیدر یعنی برایذ گواشنی گرچه

٢) یعنی برده توغری اشك چقماس.

آز بولسه‌ده هروقت اشلنمکی الله قارشوندہ سویکلیدر، حسب البشریه اوچ کون برکه ایزگو اشنی اشلمه‌گان کشی همده شول اشنی بش کون اشلمینچه تورساده اجرلنور ثوابسز قالماز همانده برایزگو اشنی اشلاسك بو بیگرکده الله‌غه سیوکلی دیمکدر، بو حدیث شریفدن اشبو، معنا آکلانور ٢٢٣ نچی حدیث‌شریفدن قارالسون.

٣٣ نچی : « اَحَبُّ الْاَعْمَال اِلَی اللّٰہ تَعَالٰی بَعْدَ الْفَرَائِض اِدْخَال السُّرُور عَلَی الْمُؤْمِن »

جناب حق‌نك ایك سویگان نرسه‌سی بر انسانلرنك فرض بولغان عمللرینی اوته‌دیکی صوکنده مؤمن بولغان قرداشینك کوکلینه شادلق کرتمکیدر. یعنی مؤمن بولغان قرداشین بر نرسه ایلان سویندرمکیدر.

٣٤ نچی : « اَحَبُّ الْاَعْمَال اِلَی اللّٰہ تَعَالٰی الْحُبُّ فِی اللّٰہ وَالْبُغْضُ فِی اللّٰہ »

هیچ برنلاك وغرضدن باشقه‌مؤمن بولغان قرداش‌ایلان سویشمك دوست بولماق، اوشاندای الله قاشنده آچیغلی بولغان نرسه‌گه آچیغلانماق ایسه بونلرده الله تبارك وتعالی قاشنده ایك بخشی‌وسویکلی‌عمللردندر. الحاصل مؤمن بولغان دین قرداشیکنی سویگان وقتکداده آچیغلانغان‌وقتکداده، اوزیکنك شخصکا بر فائده‌نی قصد قلماساك.

٣٥ نچی : « اَحَبُّ الْاَسْمَاء اِلَی اللّٰہ تَعَالٰی مَا تُعُبِّدَلَہٗ وَاَصْدَقُ الْاَسْمَاء هَمَّامٌ وَحَارِثٌ »

اسملر ایچنده جناب حقغه ایك قبول کورلگنی عبد لفظی قوشولغانیدر. مثلا عبد الله، عبدالرحمن کبیلردر. اسملر ایچنده ایسه توغری بولغانی همام ایلان حارث کبیلردر. اهل حدیثلر، همامنی تشدید همده هانك فتحه‌سی ایلان، همت ایه‌سی‌دیب، حارثنی کسب قیلوچی‌دیب استعمال‌قیلغانلر شول‌حالده‌رسولمز اسم‌ایلان اسملنمش ذاتنك مطابقتی تییشلی دیب‌انسان‌نك، عز، وکسبکه طرشمافلارینی امیدایتدیکی حالده روح الوجود افندمز صلی الله‌علیه‌وسلم بو حدیث شریف ایلان بیان بیورورلار، اول صورتده یالقاو بولغان کشیلرگه اوزلرینه انسان دیب ایتور اوچون، همت، وکسب کبی دارولارنی اختیار، ایتمکلری تییشدر.

٣٦ نچی : « اَحَبُّ الْحَدِیث اِلَی اللّٰہ تَعَالٰی اَصْدَقُہٗ »

سید العالم افندمز حضرتلاری بوحدیث شریف ایلان، ایك سویدیکم نرسه توغری بولغان سوزدر دیب بیورمشدورموندن رسول‌الله‌نك مقصودی، توغری بولماغان‌یالغان سوزلردن امتین طیماق وقورقطماقدور.

٣٧ نچی : « اَحَبُّ الْجِهَاد اِلَی اللّٰہ تَعَالٰی کَلِمَۃُ حَقٍّ تُقَالُ لِاِمَامٍ جَائِرٍ »

حضرت واجب‌الوجود قاشنده صوغشلارنك ایك سویکلیسی جور وظلم ایلان تولدورلمش

بولغان اعمالر قاشنده حق بولغان سوزنی یاشرماینچه توغری بولغانچه سویلمکدر . ٦٢٥ نجی حدیث شریفکه ده قاراکز .

٣٨ نجی : « اَحَبُّ الطَّعام الَی الله تعالی ما کُثُرَتْ عَلَیْه الْاَیْدی »

جناب حق قاشنده ایك سیوکلی آش قوللرنك کوب بولغانیدر . بو حدیث ایلان رسولمز مسافرلرنی تویدوروغه قزوقدرغان . بوحدیث شریفدن ایك مقصود بولغانی رحمتلنمش امتن صارانلقدان وطمعدن طیماق وقورقطماقدر ، جومارد بولوغه قزقدرودر .

٣٩ نجی : « اَحَبُّ الْعِبَاد الَی الله تعالی اَنْفَعُهُمْ لِعیاله »

جناب حقغه ایك سویکلی بولغان قللر ، اوی جماعتنه جومشاق وفائدلی بولغانیدر . بوحدیث شریف (٣٨ نجی نومروده بولغان حدیث شریفده » گویه مسافرلرنی تویدروبده اهل وعیالین قاراماو آکلانور بولسه شونی رد قیلغاندر یعنی اوّل اهل وعیالکنی تویدر . صوکره مسافرلرنی ، وباشقه کشیلرنی تویدرورسك دیب رسول الله صلی الله علیه وسلم بوحدیث شریفلری ایلان بیان قلمشدر ، ٦ نجی نومروده اوتکان حدیث شریفده آچق کوریلدیکی کبی دخی توبنده کوریلهجك وجه برلن « فابدأ بمن تعول » فرمانی ایلان أمر انفاقده « اوزی ایلان اهل وعیالیندن باشلانماقنی بیورورلار ، مونده اهل عیالین قاراماوب نفس تلهگان جیرگه مالین صرف قیلغان کشیلر اوزرینه برر درست مثال کورسترلدی (١٤٧ و ٤١٨ و ١٨) نجی حدیث شریفلرگه ده قارالسون .

٤٠ نجی : « اَحَبُّ بُیوتکُمْ الَی الله تعالی بَیْتٌ فیه یَتیمٌ مُکَرَّمٌ »

جناب حقغه ایولرنك ایك سویوکلیسی ، اول ایوده یتیملر حرمتلنمش بولغانیدر .

٤١ نجی : « اَحَبَّ للنّاس ما تُحبُّ لنَفْسك »

اوزیك اوچون سویگان نرسه لرکنی باشقه کشیلر اوچنده سویمك تیشدر ، بو روشچه اشلمکلکز کورکم بولغان خلقنك اورلوغیدر نتیجه سیدر ، بو روشچه کون کورگان کشیلر دنیا وآخرتنك ایزگوسی بولماقنده هیچ شیك وشبهه یوقدر .

٤٢ نجی : « اَحْبِبْ حَبیبَكَ هَوْنًا مَا عَسَی اَنْ یَکُونَ بَغیضَكَ یَوْمًا مَا وَاَبْغِضْ بَغیضَكَ هَوْنًا مَا عَسَی ان یکُونَ حَبیبَكَ یَوْمًا مَا »

دوستلوغوکنی تیکزلك اوزرینه بناقیل بلکه برکون آچیغك کیلرده « آیرلوب ، دوست جورگه نك ارم اسرافقه کیترهمه شول اسراف ایتدیکك دوستلق معاملهسی زمانونده آکارغه سویلدیکی سرلرك سنی دو بولغان عذابکه دوچار ایتر ، همه آچیغلداده صاقلانسو وتیکزلك ایلان

معامله ایت ، چونکه اول آچیغلانشقان کشك ایلان بر وقت دوستلانورسك ده آنسك ایلان شلته شوڤکا اوکنرسك یعنی دوست بولغان کشیکه اچکده‌گی بولغان بار سرلرکنی سویلب بترمه. همه دشمانك ایلانده بیك قاطی حقارت قلشمه.

٤٣ نچی : « اَحْثُوا التُّرابَ فی وُجُوه الْمَدّاحینَ : ٢ نچی سی «اَحْثُوا فی اَفْواه الْمَدّاحینَ التُّرابَ »

ماقتاوچی کشیلرنك یوزلرینه طوپراق سیبکز ٢ نچی سی : ماقتاوچی کشیلرنك دنیا فائدسندن تلادیکی طمع ایتدیکی نرسه‌لرینی آغزلارینه آتکز ، اوزفائده‌سی نیتی ایلان الوغلارنی شعرلر ایلان ماقتاغان کشیلرنی ، آنلرنی شلته یوزندن قدرلرنی یبارو یوزندن آنلرنك آغزلارینه بررنرسه آتکز دیمکدر. حدیثلرنی شرح قیلوچیلار بیوررلارکه ، عقللری هم گناهدن صاقلانولاری کامل بولماغان، کشیلرنی ماقطاماق، آنلرنی عجبکه توشرب دین ودنیاده بولغان مصلحتلرینه ضرر کیترمه‌چگندن هرنی بولسه‌ده بو حاللردن صاقلانماق تییشدر یعنی موندای اورونسز ، کشیلرنی ماقطاماقدن صاقلانماق تییشدر. امام غزالی حضرتلرینك بیانینه کوره، بوندای اورونسز ، ماقطاغوچی کشیلر غایت آور بولغان گناهلارنی کیترمه تورغان کوب نرسه لرگه توشرر برنچیسی ، ماقطالنمش ذاتده بولماغان کورکملکلر ایلان ماقطاغوچی کشیلر یالغانچی بولورلار ، ایکنچیسی ، برکشینی سویمینچه توروب ، سویه‌م دیب اول کشینی ماقطاغوچی، منافقلر جمله‌سندن بولور ، اوچونچیسی ماقطالنمش ذاتنك نه ایدیکین حقیقتن بلماینچه ماقطاغوچی کشیلر احمقلردن صانالمش بولورلار . دورتنچیسی ایسه، ماقطالمش کشی ظالم گناهلی ذات بولسه ، ماقطالنماق سببی ایلان آنك کوگلینه سوینچ کرتب گناهسینه کرشر ، یعنی ماقطالنمش ذاتنك ظلمنده گناهسنده ماقطاغوچی کشیده ورطاقلاشر ، ای افندی‌لریم عجبدرزمانمزنی، اوزمزنی هم اسلام دینندن مقصود نرسه شونی اولچب انصافقه طارتوب قاراساق. اوزمزگه اوزمزنی دیب ایترمز ؟ هیچ شیك وقکه شاعرنك شول بیتنی تلمزگه آلوب تکرار ایلرمز !

﴿ اگر حقیقت اسلام درجهان اینست * هزار خنده کند کفر برمسلمانی ﴾

٤٤ نچی : « اُحْرُثُوا فَاِنَّ الْحَرْثَ مُبارِكٌ وَاَكْثِرُوا فیه مِنَ الْحَجّاجِم »

یگن ایگکز ، ساچکز ، ایگن آشلق ایلان شغللنکز ، زیرا ، ایگن ایکمك آشلق ساچمك مبارك بولغان اشدر ، خصوصا آنی صاقلامق اوچون ، قوشلار وباشقه حیوانلر کرب آشامسن اوچون ، چبتن قویمه ایلان کیرتله‌ب قویکز ،

رسول الله ، امتنی ایگن ایگوگه آشلق ساچوگه قزوقدرو ایلان همده شرع وعقل یوزندن ، رکنی کیتره تورغان سببلرینی هم آنلرغه توتاشو ایلان بیان بیوردیلار، بیرلرمزنك

اولنلرین ، وبانچه‌لرین وبونلرنی توزوك اینه تورغان نرسه‌لرگه توتاشماقلق لازم بولدی.
بوحدیث شریفدن بیك آچق آکلانمیدورمی ؟ قویمالارنی نی اوچون یاصارمز توزورمز؟
صاقلاو ایلان برکتنی آرتدورو اوچون توگلمی ؟ شولای بولسه ایگن ایگوم‌زنی
وآشلقمزنی وسودامزنی آرتدرا تورغان نرسه‌لرنی قبول‌ایتوایلان بیورلغانمز .

٤٥ نچی : « اُحْسِنُوا لِبَاسَكُمْ وَاَصْلِحُوا رِحَالَكُمْ حَتّٰى تَكُونُوا كَاَنَّكُمْ شَامَةٌ لِلنَّاسِ »

آرو ، وپاك بولغان کیملر کییکز ، گوزل گوزل آطلارغه آطلانوکز ، کشیلر کوز آلدینه آنلر آراسینه کورکام گوزل صورت ایلان چقکز ، ممکن قدر ، سنك باروکنی کوتوب تورا تورغان یرلرگه نچار صورتده کورنمینچه نچار ایسکی کیملر کیمینچه بارورغه ، تیوش بولوی ، همده نچار بولغان آتلارغه آطلانماینچه ، بلکه یاخشی بولغان آطقه آطلانوب بارورغه تیوش بولوی رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم‌نك سوزندین آکلانمشدر ٨٧٢ نچی حدیث شریفکه قاراکز .

٤٦ نچی : « اِحْفَظْ مَا بَيْنَ لَحْيَيْكَ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْكَ »

سقال ایلان ، میوق آراسنده بولغان نرسه‌کنی ، همده ایکی بوط آراسنده بولغان نرسه‌کنی صاقلا ، یعنی آغزکنی ، تلکنی وفرجکنی صاقلا ، هر دورلو سلامتلك وایزگولك ، بو ایکی نرسه‌نی صاقلاوغه باغلانمشدر ، هربر اوکنچ وهربر مسخره‌گه توشو ، بو ایکی نرسه‌نی صاقلاماو ایلان بولاچاغی شیکسز وشبهه‌سزدر .

٤٧ نچی : « اِحْفَظْ عَوْرَتَكَ اِلَّا مِنْ زَوْجَتِكَ اَوْ مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ قِيلَ اِذَا كَانَ الْقَوْمُ بَعْضُهُمْ فِى بَعْضٍ قَالَ اِنِ اسْتَطَعْتَ اَنْ لَا يَرَيَنَّهَا اَحَدٌ فَلَا يَرَيَنَّهَا قِيلَ اِذَا كَانَ اَحَدُنَا خَالِيًا قَالَ اللّٰهُ اَحَقُّ اَنْ يُسْتَحْيَى مِنْهُ مِنَ النَّاسِ »

عورتکزنی صاقلاکز ، یعنی تزکزدن یوقاری بولغان ، کندکزدن توبن بولغان بیرکزنی ، خاتونکزدن ، ملکزده بولغان جاریه‌کزدن باشقه کشیلرگه کورستودن صاقلانوکز کشیگه کورستمکز آتا ، اوغلنی یاکه باشقه کشی باشقه‌نی ، ایرکشی ، ایرکشنی کورر ایسه‌نیچوك بولور دیکان ، سؤالگه دخی ، قادر اولدیغچه کیمسه‌گه کورستمکز ، بربوش اورنده بر آدمنك یالغز حالنده عورتینك آچق بولوینك درست یادرست بولماویغه قارشی ، جناب حق اول توغرپغه آدملرده بیگره‌ك اویالنورغه تیوشلیره کدر ، یالغز لق حالونده عورتنی قابلاو ایلان رسولز بیورمشدر .

٤٨ نچی : « اِحْفَظْ وُدَّ اَبِيكَ لَا تَقْطَعْهُ فَيُطْفِئَ اللّٰهُ نُورَكَ »

آتاکزنك محبتنی صاقلاکز کیسمکز اگرده آنك محبتندن کیسلور بولساکز الله تبارك وتعالی سزنك

نورکزنی

نورگزنی کیسه ر حدیثنی آکلاوچیلر، بوحدیث شریفنی، آتاسینك دوستی ایلان دوستلانوب صکره آندین آیرلماقی ایلان الله اول آدمنك نورینی سوندررر دیب، تفسیر قلمشلار.

٤٩ نجی: « اَخافُ عَلٰی اُمتی مِنْ بَعْدی ثَلاثًا حَیْفَ الْاَئِمَّة وَایمانًا بالنُّجُوم وَتَکْذیبا بالْقَدَر »

اوزمدن صوك أمتم اوزرینه اوچ حالنك کیلوندن قورقامن، برسی املرنك ظلم ایدوچی بولماقلاری، ایکنچسی یولدز ایلان خبر بیروچیلرنك خبرینه اشانماقلاری، اوچونچیسی ایذگولك هم یاوزلق هم موکا باشقه نرسه لرنك، الله نك تقدیری ایلان بولماقین یالغان دیب بلمکلری.

٥٠ نجی: « اَخْذُ الْاَمیر الْهدیَّة سُحْتٌ وَقَبُولُ الْقاضی الرَّشْوَة کُفْرٌ »

أمیرلرنك، حاکملرنك، هدیه ـ بولك آلماقلاری حرامدر، قاضیلرنك رشوت (چایلك) آلماقلاری کفردر، چونکه اش باشنده بولغان کشیلرکه بیرلکان هدیه دوستلق اوچون بولمایوب، بلکه سنك اشکنی قاراوچی بولغانلقدن، سینك فائده کَه طرشسن اوچون، یعنی بوله کنی بیروچی کشینك فائده سینه اش قلسون ایچون بیرلکان کبی بولوب، اش باشنده بولغان کشیکه هدیه نی قبول ایتمرکه یاراماغانوی بیان قیلورغه حاجت بوقدر، (٤٦٥) نجی حدیث شریفکه قاراکز.

٥١ نجی: « اَخْشی ما خَشیتُ عَلٰی اُمَّتی کِبَرُ الْبَطْن وَمُداوَمَةُ النَّوْم وَالْکَسَل وَضَعْفُ الْیَقین »

امتمنك هلاك بولو سببنده گناهلارنك ایك قوتلیسی، کوب آشاو سببلی قورصاقنك طولی بولماقی، موکار قاراغانده همیشه یوقلاونك ویالقاولقنك، ایمانغه ضعیفلك کیترؤی بلنه در، رسولمز صلعم رحمت لنمش امتینه ضعیفلك، عجزلك ویالقاولقنك کیلوندن، وایمانلرینه ضعف لك کیلودن قورقوب، هروقت آنلرنی صاقلار اوچون، اول أمتنك اشلرینك أیذگولکده بولسوی ایلان، وایذگو بولغان حالنك دشمانی بولغان یالقاولق، نجارلق قه توشمسسزلك ایلن وصیت ایتب قالدرمشدر.

٥٢ نجی: « اخْلُصوا اَعْمالَکُمْ لله فانَّ اللهَ لا یَقْبَلُ الا ما خَلَصَ لَهُ »

عمللرکزنی، هر بر اشکزنی صاف نیت ایلان قیلوکز، الله تبارك وتعالی صاف نیت ایلان قیلونماغان عملنی قبول ایتمس، عمل قیلوده نیتنك صاف بولماقی، وباشقه اشلرده نیتکه اوزفائده ك قاتوشماوی شرط قیلنمشدر، کتابنك باشداغی حدیثنه قاراکز.

٥٣ نجی: « اخْلِصْ دینَکَ یَکْفِکَ الْقَلیلُ مِنَ الْعَمَل »

دینکده نیتك صاف بولسون، اگر دینك صاف بولسه آزغنه عمله سکاینار حدیث آکلاوچیلر

بوحدیث شریفنك شرحنده ایتهلر: اگر نیتنك، اوطدن قورقو بولسه، یاکه جنت امید ایتو بولسه یاکه قولوکده بولغان ایذگولکنك صافلانوی بولسه، بو صورت ایلان، الله رضاسی اوچون اشلنگان اش گرچه آز بولسه ده الله قاشنده غایت قیمتلی درجه لیدر، ۴۲۴ نچی حدیث شریفکه قاراگز.

٥٤ نچی: « اخوانکم خولکم جعلهم الله قنیة تحت ایدیکم فمن کان اخوه تحت یده فلیطعمه من طعامه ولیلبسه من لباسه ولا یکلفه ما یغلبه فان کلفه ما یغلبه فلیعنه »

خدمتچیلرگز سزنك قردشلرگزدر، جناب حق آلارنی سزنك قول آستوگزده، سزنك ملکگز قیلدی. بر آدمنك قرداشی ملکنده بولسه، آنی اوزی آشاغان نرسه دن آشاطسون، اوزی کیگان نرسه دن کیدرسون، آنك کوچی جیتمگان اشنی اشلوایلان کوچله مسون، اگر کوچلر بولسه، اوزیده بولوشسن، (۵۷۵ و ۷۰۳) نچی حدیث شریفکه ده قارا.

٥٥ نچی: « ادّ الامانة الی من ائتمنك ولا تخن من خانك »

اوزگده بولغان امانتنی اوته، سنك اوزگه خیانت ایتکان کشیگه ده سن خیانت ایتمه، بوامانت دیگان سوز عبادتده وباشقه اشلرده ده بورگانلکدن، عبادتده وباشقه نرسه لرده ده امانتنی اورنینه طابشرگز دیمکدر، سکا خیانت ایتکان کشیگه ده قارشی خیانت ایتمه، چونکه خیانت کیره‌ك خیاننکه قارشی بولسون، باربر بولوب خیانت قیلوچیلاردن بولوب گناهلی بولورسك.

٥٦ نچی: « ادراوا الحدود عن المسلمین ما استطعتم فان وجدتم للمسلم مخرجاً فخلوا سبیله فان الامام لان یخطیء فی العفو خیر من ان یخطیء فی العقوبة »

ظلم، وباشقه برجنایت قیلوسببی برلن شریعت طرفندن برمسلمان بولغان کشیگه جزا اوچون حدنك تورغزولماغنی قولگزدان کیلگان قدر یبرگز، اگر برمسلمانغه یول طابسگز آنك یولن بوش قیلوگز، یعنی بر مسلمان بولغان کشی برجزاغه تعیشلی بولسه، اگر آنی قوتولدورورغه یول طابساگز، آنی قوتولدریگز، آنك اوچون خلیفه، سلطان، والحاصل هراشه باش کشی، برکشینك عیبن کیچرو طرفنده یالغشلق قیلماقلاری، شول آدمگه جزا بیرو طرفنده یالغشماقلارندن ألبته ایذگوره کدر.

٥٧ نچی: « ادرؤا الحدود بالشبهات واقیلوا الکرام عثراتهم الا فی حد من حدود الله تعالی »

مجرد شيك وگمان ايلان شريعت طرفندن كيلكان جزانى تورغزماكز ، اماشيكسز ثابت بولغان جنايت سببلى شريعت طرفنده جزا اوچون قويولغان حدنك تورغزولماقى باشقه اشدر اول وقت حدنى تورغزكز .

٥٨ : « اَدَّبَنِى رَبِّى فَاَحْسَنَ تَأْدِيبِى »

جناب حق بنم ذاتمنى ، عقلمنى ، انسانغه نيندى گنه اش ، نيندى گنه ادب ، نيندى گنه كوركملك تيوش بولسه ، شولارنك هر قايوسى ايلان مينى زينتلدى بوتوغروده شولاى ايتوب آكلارغه ممكن كه ، الله نك رضاسينه ياراشقان فكرنى عملنى ، وفعلنى ، اسنگان كشيلر ، كيم بولغان عقللرينك وفكرلرينك عاجزلك وضعيفلك ايلان حق نك قدرت والوغلوغى آراسنده ياقتلق تابا آلمادقلارندن ، اوزلرينه ياقينلق وتوتاشو بولونى ، ايتورسنله حال تلى ايله تورشماقلرى ايله ازلو وآرزو ايتوده بولنمشلرده ، تكرمز الله تعالى حضرتلرى ، خلقه ايارو اورناگى تقليد وامتثال اولماق اوزره رسولمزنى اظهار ايله سوزده ايشده حالده خلقه اوزكزى شول فخر عالمه نقدر اولاشدرر وياقنايتوربولساكز آكا نيندا اين مرتبه ده تقليدگه طرشرساكز يعنى محمد عليه السلام نك يولنى اوستكزگه آلساكز ، شول قدر بنم رضامه اوغشاغان يرش توروشده بولورسز .

٥٩ : « اُدْعُوا اللهَ وَاَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْاِجَابَةِ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللهَ لَا يَسْتَجِيبُ دُعَاءً مِنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَاهٍ »

الله غه دعاقيلكز ، امادعا قيلغان وقتده اول دعامز البته قبول بولاچاق ديب بلب قيلكز ، تمام الله طرفينه كوكلكز يونلمگان همه كوكلى الله دن باشقه نرسه ايلان شغلله نگان كشينك دعاسى الله قاشنده قبول ايدلمش توگلدر .

شيكسز بو دعا قبول بولاچاق ديب قيلنغان دعانك الله قاشنده قبول بولاچاغى مقدر ، يعنى شبهه سز البته اول دعا قبول بولاچاقدر .

٦٠ نجى : « اذا آتاكَ اللهُ مالاً فَلْيَرَ عَلَيْكَ فَاِنَّ اللهَ يُحِبُّ اَنْ يَرَى اَثَرَهُ عَلَى عَبْدِهِ حَسَنًا وَلَا يُحِبُّ الْبُؤْسَ وَلَا التَّبَاؤُسَ »

هر قايچان الله تبارك وتعالى سكا مال بيرسه ، سنده آچيق حالده اول مال كورنسن ، يعنى سين آنى ياشرمه كورست ديمكدر ، آنك اوچون جناب حق ، قلينه بيرگان نعمتينك أثرنى ، آنك اوزرنده كورمكنى ، وبونكده شريعت وعقلغه ياراقلى اولماقينى استر ، خلقلرغه اوزينك حالندن زارلانغان كشيلردن ، همه ، مالدارى بارايكان ، مالنى يوق ديب كورستكان كشيلردن ، آنلرنك سوزلرندن ، فعللرندن الله راضى بولغوچى توگلدر ،

٦١ نجی : « اذا آمنك الرَّجُل علی دمه فلا تقتله »

بر کشی سنك اوزریکا قانندن أمین بولسه سن آنی اولترمه ، یعنی بیرلدکك اشانچلق حکمنی صاقلا هیچ کشینی اورونسز رنجتمه گناهسز صوقمه هم اولترمه دیمکدر ، شونك ایچوندهٔ والی بولغان کشیلرگه خصوصا عسکر کاماندویشچیلرینه بوحدیث بر قانون رآلارغه هم آکلاتودر اورتونده صاقلارغه قارارغه تیدیش بولغان نرسه لرنی اورتونده صاقلاماغانده نیندی حال بولاچاق . مونی آیرم آچیق بلونی استگان کشیلر اخلاق کتابلرینه قایتوب قاراسونلار .

٦٢ نجی : « اذا ابتغیتم المعروف فاطلبوه عند حسان الوجوه »

ایزگولکنی استر بولسه کز ، گوزل کورکم بولغان یوزلیلردن استکز ، رسولمز صلی الله علیه وسلم بوحدیث شریفلری ایلان ، یاراتولونك کورکم بولوینك ، خلقلرنك کامل بولوینه دلالت قیلغوچی ایکانون اشارت ایلان آکلاتوب قالدرمشدر .

٦٣ نجی : « اذا ابتلی احدکم بالقضاء بین المسلمین فلا یقض وهو غضبان ولیسوّ بینهم فی النظر والمجلس والاشارة »

أمت وصحابه لرمدن بریسی قاضی بولماق کبی براش ایلان بلالنور بولسه ، آچوی کیلگان وقتده حکم قیلودن صاقلانسن دعوی قیلوچیلارنك ایکی طرفنده تیگزلك ایلان حکم قیلسون حتی جواب آلوده آلارنك برسینه سویلوده ، همه اشارتده همه اوطرتماقده تیگزلك ایلان هر ایکسینك حقلرن صاقلاسون ؛ بو بابده آیرم آچیق بلونی تلهگان کشیلر فقه کتابلرنده کتاب القضاغه قاراسونلر هر وقت معلوم بودورکه حکمگه متعلق بیرلرده نه قدر مسلمین دیگان سوز اوتربولسه ، اول حکم ذمت ومستأمن اهلن اچینه آلادر .

٦٤ نجی : « اذا ابردتم لی بریداً فابعثوه حسن الوجه وحسن الاسم »

بکا ایلچی یبردکز وقتده ، گوزل یوزلی گوزل اسملی بولغانون یبرگز ، بونك حکمتی (٦٣) نجی نومرولی حدیث شریفده اوتمش ایدی افندمز حضرتلری گوزل اسملرنی سویر ایدی .

٦٥ نجی : « اذا اتی احدکم خادمه بطعامه قد کفاه علاجه ودخانه فلیجلسه معه فان لم یجلسه معه فلیناولها اکلة او اکلتین »

قل بولسون ، آزاد بولسون . سزنك خدمتچکز آش ایلان سزنك قارشکزغه کیلد کلری وقت . اول طعامنی یاصاماق پشرمك اول خدمتچینك قوتی ایلاندر ، آشاغانده برابر اوزکز ایلان اوطرطب آشاطکز ، اگرده اوزکز برلن اوطرطب آشاتماساکز اول خدمتچیکه ده بر ، ایکی مرتبه قابارلق بیرکز .

٦٦ نجی :

٦٦ نجی : « اذا اتاكم كريم قوم فاكرموه »

برقوم اچنده حرمتلی قدرلی بولغان کشی سزنك اوزه‌رکزگه‌کیلر بولسه سز آنی حرمت وقدر ایدکز ! قوناقنی حرمتلمك قدرلمك، کیره‌ك مسلمان بولسون کیرك کافر بولسون کیرك امام ، کیرك عوام بولسون نیندی گنه کشی بولغانده‌ده حرمتلوتیوش دیب کوب حدیث شریفلرده کیلسه‌ده ، بوحدیث شریف خصوصا برقومنك اچنده حرمتلی بولغان کشی ! بر یرگه کیلسه آنی بیگرکده حرمتلمك قدرلمك تیوش لیکننی بلدره‌در .

٦٧ نجی : « اذا اتاكم الزائر فاكرموه »

سزنی زیارت قیلونیتی ایلان کیلگان کشیلرنی حرمت قدر ایدکز ، الحاصل کورکم خلق ایه‌سی بولغان افندمز حضرتلری اوزی حرمتلی جومارط اولدیغی کبی ، اوزینه ایارگان کشیلرنکده اوزی کبی عالیجناب بولماقلارینی . نچارحالده قالماوچیلقلرینی آرزو و تمنی ایدر بولدیلار ، صلی الله علیه وسلم .

٦٨ نجی : « اذا احب احدكم اخاه فليعلمه انه يحبه »

سزنك آرادن بریکز مؤمن بولغلن قرداشون سویار بولسه آنی سویگاننی اول قرداشینه بلگرتسین، دین قرداشینك هر بریسی ایلان دوست اولماق یاراطشماق تیییش بولساده آنلردین بریسنی خصوصا بیگره‌کده سویار بولساکز ، آنك ایلان دوست بولونی استر بولسه‌کز ، اوزکزنك آنی سویدککزنی دوست توطقانوکزنی اول ذاتقه‌ده بلگرتکز ، اولده سزنی دوست توطسون .

٦٩ نجی : « اذا اراد الله بعبد خيرا صير حوايج الناس اليه »

جناب حق برکشینك ایزگو بولوقنی تلاربولسه‌اول کشنی آدملرنك محتاج بولوب آکارغه بارا تورغان کشسی ایتمر . یعنی جناب حق اول کشینی یوقاری بولغان اورونغه قویار دشونك ایچون آندی اورنده بولغان کشیلرنك خلقلربلمای تورغان‌اورونده یاطماسلقلاری، محتاج بولغان کشیلرنك ، برابرلك ایلان اشلرین تدبیرگه الله‌طرفندن قویلغانلقنی بلمکلری وشوکار کوره طرشب اش یورتمکلری لازم وتیییشدر .

٧٠ نجی : « اذا احببتم ان تعلموا ما للعبد عند ربه فانظروا ما يتبعه من الثناء »

برکشینك الله‌قاشنده قدرلی وحرمتلی بولغانن بلهکز کیلسه اول آدمنی قاراکز آدملر قاشنده کورکم صفت ایلان ماقطالنمش بولسه الله‌قاشنده‌ده اول‌کشی قدرلی آرتوق‌حرمتلی بولور ، خلق آراسنده خصوصا توغری یولده بولغان خلق آراسنده اول کشی گوزل صفت ایلان ماقطالنمش بولماقی الله قاشنداده آرتق قدرلی وحرمتلی ایکانینه دلیلدر ، یعنی

بتون خلقنك فكرى قبول اينكان نرسه ، الوغ توره‌لرنك قول قويولارينه توقنالادر.

٧١ نجى : « اذا اَرَادَ اللهُ بالاَمير خَيْرًا جَعَلَ لَهُ وَزِيرَ صِدْق انْ نَسِىَ ذَكَّرَهُ وَانْ ذَكَرَ اَعَانَهُ وَاذا اَرَادَ بِهِ غَيْرَ ذَلِكَ جَعَلَ لَهُ وَزِيرَ سُوء ان نَسِىَ لَمْ يُذَكِّرْهُ وَانْ ذَكَرَ لَمْ يُعِنْهُ »

هر قايچان الله تبارك وتعالى بر أميره اوزرينه ايزگولكنى تلاسه اول أميرك اوزه‌رينه براشه راست بولغان وزيرنى بيور ، هر قايچان اوزينه اشلرگه تيميش بولغان اشدن بر نرسه‌نى اونوطر بولسه اول وزير آنك ايسنه توشررر هر قايچان ايسنه توشرسه ياردم بيرر ، اگر الله تبارك وتعالى بر أميرگه ايزگولكنى تلامسه آكار ايزگو بولغان اشكه ياردم بيره‌تورغان وزير بيرمس ، بلكه ياوز بولغان وزيرگه طاب ايله‌رده اونوطسه ايسنه‌ده توشرمس ايسنه توشسه ياردم بيرمس .

بو حديث شريف ايلان قرة الاعين افندمز حضرتلرى ، هراشده هركشيگه ياردمچى كيره‌ك بولون ، وهربر باش كشيگه كيكاشچى ياردمچى كيره‌ك بولون همه اول باش بولغان كشى شول كيكاشچى‌نك سوزينه قاراب أش جورتمكى تيميش بولون بيان قيلمشدور .

٧٢ نجى : « اذا اَسَأْتَ فَاَحْسِنْ ! »

بر ياوز اش قيلغان آرتوندانسوق ايزگو بولغان برأش قيسل انسانده ياوزلق طرفى كوبره‌ك بولماسون ايچون ، ياكسه ايكسى برابر بولسون اوچون ، بر ياوز بولغان اش آرتوندانوق برده كچكمينچه ايزگو اش اشلوايلان توصيه ايلمشدر .

٧٣ نجى : « اذَا اسْتَيْقَظَ اَحَدُكم مِنْ نَوْمه فلا يُدْخِلْ يَدَه فى الاناء حَتَّى يَغْسِلَها ثَلاثًا فانَّ اَحَدَكُمْ لا يَدرى اَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ »

هر قايچان يوقودان تورساكز ، قولوكزنى اوچ مرتبه يوماينچه صاوطقه طقماكز چونكه سز يوقلاغان وقتده قولوكزنوك قايده كرگانن بلمايسز .

٧٤ نجى : « اذا الْتَقَى الْمُسْلِمَان بِسَيْفَيهما فَقَتَلَ اَحَدُهُما صَاحِبَهُ فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فى النَّار »

ايكى مسلمان بولغان كشيلر بربريسينه برابر قلچلر ايلان يولقغان وقتده بريسى ايكنچسن اوتر ربولسه ، اولكان كشيده همده اوتروچى كشيده جهنمده‌در . رسول الله (صلى الله عليه وسلم) دن صورالغان اوتروچى كشى ظلم وجنايت قيلغانلغى اوچون جهنمگه كرسنده ، لكن بواوترلكان كشينك موندای عذابقه كروى قباحت بولوى نه اوچون هيچ

جنايت

جنایت یوق یردن دیب ؟ بونك حكمتنك جوابنده ببرمشكه ، چونكه أولترامش كشیده اوتروچی كشنی اوتروگه حاضر بولوب نیتلنب تورادورایدی اولتروچی كشی آنی اولترمه‌سه ألبته اول اولمش كشی اوتروچینی اوتره ایدی . جناب حق ایسه بتون نرسه‌نی بلگوچی اولدیغندن هرنرسه‌نك نیتینه كوره جزا ببرگوچیدر ، بوسوزنك نتیجه‌سی ، ایكی مسلمان بولغان كشیلر آراسنده یاوزلق بربرینه‌جبرایتمك ونفاق بولماسون ایچوندر .

٧٥ نجی : اذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ فَتَصَافَحَا وَحَمِدَا اللهَ وَاسْتَغْفَرَا غُفِرَ لَهُمَا »

هروقت ایكی مسلمان بولغان كشی بربرسینه یرلوقدیغی وقتده قول آلوشب بربرینك حاللرینی صراشسه‌لار ، همده شول حاله بریسی ایكنچیسینك یارلقانوون استربولسه ، جناب حق هرایكسینك گناهسنی یارلقار ، (٥٩٥) ، (٧٥١) نجی حدیث شریفلرگه‌ده قارالسون

٧٦ نجی : « اذَا اَمَّ اَحَدُكُمْ فَلْيُخَفِّفْ فَاِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ وَاِذَا صَلَّى لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَاشَاءَ »

سزنك بریگز امام بولغان حالنده نمازینی قصقه قیلسون اوزون ، اوقماسن ، چونكه جماعت اچنده قارتلار بولا كچكنه‌لر بولاضعیفلر بولا آورولار بولایاكه باشقه برعذرلی كشی یااشلی كشی بولا آنلرنك كوبسی زارغادور اگر یالغزاوقساگز اول وقت اختیارگز تلاسه‌گز قصقه اوقگز تلاسه‌گز اوزون اوقگز .

٧٧ نجی : « اذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعِينَةِ وَاَخَذْتُمْ اَذْنَابَ الْبَقَرِ وَرَضِيتُمْ بِالزَّرْعِ وَتَرَكْتُمُ الْجِهَادَ سَلَّطَ اللهُ عَلَيْكُمْ وَلَا يَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا اِلَى دِينِكُمْ »

«العینة» عینه دیب برآدمگه كوته‌چكمه‌قیمت بولغان بها ایلان مال صاتوب اول صاتیلغان مالنی صاتوب آلوچیدن كیری بیك آرزان بها ایلان صاتوب آلماغه دیرلر ، سوزنك قایتوشی : همانده صاتوآلوایلان مشغول بولودر ، اوگزنك قویروغینه جابوشب صابان سرب ایگن ایكمگه راضی بولوب صوغشنی طاشلاربولساگز ، جناب حق سزنی اولگی حق بولغان بولوگزنی قویغانغه كوره سزنی خورلقغه توشررآزدورر . « صدق رسول الله » . اشته مصرلیلر كوزمزنك آلدنده مثال بولورغه یتر ، تركلكلرینی صاتولارینی ایگن ایگولرینی بیك آرتوق بولغان درجه‌ده سویدكلری ، همده صوغشقه تعلقی بولغان بر سوزده سویلمینچه ، سیكز طوقز میلیون مسلمانلنك ، دورت كیساك فرانكلنك مسخره‌سی اولمشلر ، تمام آقتوق چیكمه بیتمشلر . ممالك عثمانیه ، اول مبارك اناطولی قطعه‌سی ، آنك پاك بولغان اهلی بو قدریوز سنه‌لردن بیرلی صوغش اشلرندن بوشانمادقی جهت ایلان ، اوزلرینك مقداری آزبولا

توروب شول قدر میلیون دشمانلر ایلان برابر قارشی تورمشلر، خورلقنی قبول ایلمگنلر، خورلقغه توشمگانلر، بوندن صکره ده خورلق وحقارتکه توشمك احتمالری بوقدر، آنلر باطرلقده انسان صورتنده بولغان آرسلانلاردر آنلر دین توغروسنده اولرگه راضی بولوب حاضر تورالار ایدی، آنلر قاشنده دنیا دیگان نرسه بر قینده تورمیدر ایدی، آنلر عسکرلکده وصوغش فکرنده دائم اولر یقچه، قورقو طرفندن ایمینچیلك طابقانلر ایدی آنلرنك اول توغریده هیچ قورقو احتمالری یوق ایدی.

۷۸ نچی: « اذا حاكَ فی نَفْسكَ شَیْءٌ فَدَعْهُ »

نفسکنی یعنی کوکلکنی وجدانوکنی قایغوغه صالغان نرسکنی قیلماینچه تاشلا، شراح حدیث بیورولرکه آدم اوغللری صنف بولغان اش ایلان شادلانورلار وباطل بولغان اشدن نفرتله نورلر، نوریقین وتوغریلق ایلان صاف بولغان براشنی کسب اینکان کوکل، جزئی برحقسزلق ویولسزلق ایلان اذی لانمش بولاچاغندن، شول حالده عالمده جاری بولغان چیکنك ویاوز بولغان اشنك توبنی دقت ایتدیکك حالده وجدانك دلالت قلوی ایلان ایکی آراسن آیررغه کوچك یتر، آنك اوچون کوکلکزنی راحتسز اینکان اشنی هیچده فلاچاق بولماکز (۳۳۲ و ۳۳۳) نچی حدیث شریفلرگه قاراکز.

۷۹ نچی: « اذا خَفیَت الْخَطیئَةُ لا تَضُرُّ الّا صاحِبَها وَاذا ظَهَرَتْ فَلَمْ تُغَیِّرْ ضَرَّت الْعامَّةَ »

انسان دوچار بولغان خطانك یاشرن قالماق ایلان یعنی آنی باشقه آدملر بلمینچه قالوبده اختیار اینکان حالده، قلوچیدن باشقاسینه ضرر ایتمه بلمس. لکن بوخطا طابولسه آنی تیوشلی آدملر طیارغه تیوش امابوضرردن تیوچیلر بولماسه بونك ضرری هرکشی گه تیگز بولور.

۸۰ نچی: « اذا حَدَّثَ الرَّجُلُ بِحَدیث ثُمَّ الْتَفَتَ فَهِیَ اَمانَةٌ »

هرقایچان برکشی سکا برسوز سویلاگانده یاق یاغینه ایلنب قاراسه بوسوزنی باشقه کشیگه سویلمه دیب اینمسه ده اول سوزنی باشقه کشیگه سویلمسکه تییشدر، چونکه اول سکا سویلاگان نرسه سیکا امانتدر.

۸۱ نچی: « اذا سَبَّبَ اللهُ تَعالی لاَحَدِکُمْ رِزْقا مِنْ وَجْه فَلا یَدَعْهُ حَتّی یَتَغَیَّرَ لَهُ »

برکز شول عالمده برسبب ایلان بروجهدن رزقلانمش بولسه آنی قویماکز، تاکه اوزی اوزندن اوزگارگانکه قدری، برکشی برنرسه ایلان بیورولمش بولسه ممکن قدر شرعی وحقیقی بولغان برسببدن باشقه اول اشدان صاقلانماو، تیوشدر، هنروصاتوایتو وموکار باشقه بولغان کون کورله. اش یورتله تورغان نرسلر اشبونك کبیدر، آنك ایچون سنك قولوکده بولغان نعمت، سنك صراوك تله وك اوزرینه بیرلمشدر، بوأش بنم قولمدن کیلمیدر

ب الله بيرگان هنرنی طاشلاماسقه طرشورغه تيوش، همه برنرسه ايلان بيور ولمش بولسا گز، ن بولغه كرر بولسام كيكچيلك ايلان كون كورر من ديوب الله احسان قيلغان يولوگدن كوچمسكه يشدر، آنك اوچون الله بيرگان نعمتنی قبول ايتمينچه كفران نعمت قيلغان بولورسك، ياكه زك الله نك قلی بولا توروب الله غه قارشقان بولورسك، قولوگده بولغان هنرنی گدن كيلگان قدر طاشلاماينچه اشلرگه طرشقايسون، هر أشده الله نك ياردم بيرمكی ومكزدر، همه شكسز الله نی ياردمچی ديب بلگز، (٨٣٧) نچی حديث شريفكه قاراگز.

٨٢: « اذا سَبَّكَ رَجُلٌ بِما يَعْلَمُ مِنْكَ فَلا تَسُبَّهُ بِما تَعْلَمُ مِنْهُ فَيَكُونَ اَجْرُ ذٰلِكَ لَكَ وَوَبالُهُ عَلَيْهِ »

كشی سنك اوزكده بولغان عيب ايلان سينی سوكسه، سين آنی قارشی آنارده بولغان ب ايلان سوكمه، زيرا سنك سوگلمش بولوب، آنی سوكمينچه قالووگك أجری سنك رگه بولور، سوگوچی كشی سنی سوككان اوچون گناهلی بولوب آگا تيوشلی جزا بيرلور.

٨٣: « اذا سرَّتْكَ حَسَنَتُكَ وَساءَتْكَ سَيِّئَتُكَ فَاَنْتَ مُؤْمِنٌ »

قايچان ايدگو بولغان اشنی اشلودن شادلانور، ياوز بولغان اشگدن اوكنر غرر بولساك شول وقت سين كامل مؤمن بولغان كشی بولورسك، بو مال ايسه من لك بيلگوسيدر.

٨٤ نچی: « اذا سَمِعْتَ الرَّجُلَ يَقُولُ هَلَكَ النّاسُ فَهُوَ اَهْلَكُهُمْ »

قايچان بر كشيدن دنياده آدم قالمادی هلاك بولدی ديگان سوزنی اشتور بولساك. اول وچی كشی اوزی هلاك اولمشدر. بوبيچاره نك بواشندن اوزينك خبری يوق. بتون م بالاسينك، خلقلری، اشلاگان اشلری، بارده بوزوقلق بولوب يالغزبو كشی توزگلگده دم ديوب اويلاوچی كمسه اوزی هلاكدر. موندی سوزلرنی سويلاوی، كشی نك اوزين ماونندان كيله در. عموما برقومنی، برجماعتنی طعن ايتارگه ياری، چونكه آنلردان غز بركشينی شلته ايتو ياراماساده آراسنده شوندای كشيلر بولادر ايندی زمانلك تلاوی نچه معامله قيلمق تيوشليلگی بركشينك ايكنچسنه آرتقلغن چغارودان طيغرچيدر.

٨٥ نچی: « اذا سَمِعْتَ جيرانَكَ يَقُولُونَ قَدْ اَحْسَنْتَ فَقَدْ اَحْسَنْتَ وَاذا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ قَدْ اَساْتَ فَقَدْ اَساْتَ »

شكده بولغان كشيلردن سينی اول ياخشی كوركام خلقلی ديونی ايشتور بولساك، راست سين چنلقده ياخشی كشی بولاسون، اگر كورشيلرك سينی اول ياوز كشی ديب

ایتسه‌لر سین چنلقده یاوز کشی بولاسون فصقاسی اوزکنگ کم ایکانکنی اوزك ایله اش قیلوچیلاردان همده اوزك ایله برکه توروچیلاردان بلورسون !

٨٦ نچی : « اذا سمعتم الحدیث عنی تعرفه قلوبکم وتلین له اشعارکم وابشارکم وترون انه منکم قریب فانا اولاکم به واذا سمعتم الحدیث عنی تنکره قلوبکم وتنفر منه اشعارکم وابشارکم وترون انه بعید منکم فانا ابعدکم منه »

میندن برحدیث کوچرلب، آنی اشتکانده سزنك کوکلکز شادلانورهم یومشار بولسه. اول سوزنی کوکلکز تارتسه اول حدیث سزدن بیگرا کده میکایاقن بولور یعنی اول حدیث میندن بولور دیمك اگرده کیر سنچه برحدیثنی ایشتکانده کوکلکز آناردان چیرکانر طارایور بولسه اول حدیثدن مین یراق بولورمن سزده آناردان یراق برلوکز، اول میندن بولماس. (٣٩٦)(٨٢٥)نچی حدیث شریفلرگه قارالسون !

٨٧ نچی : « اذا سمعتم بجبل زال عن مکانه فصدقوا واذا سمعتم برجل زال عن خلقه فلا تصدقوا فانه یصیر الی ما جبل علیه »

بر تاغنك اورنوندن قوبقانون ایشتر بولساکز، آنی راست دیوب بلکز آکاراشانوکز، اما برکشینك طبیعتی بوزولدی، خلقی نچارلاندی دیب ایشتر بولساکز، آکاراشانماکز، آنك ایچون، هروقته طبیعت یاراتلوی اوزرینه حرکت ایدر، همیشه شول روشده اش قلور ! بوحدیث شریف دینکده دنیاغه‌ده تعلقی بولغان حدیثلر جمله‌سندندر، چونکه طبیعتنی پاکلامق ممکن بولماسه، آنی توزه‌تو ایله شریعتنك کچلاوی بوش کچلاوی بولمامقنی تلار، کشیلرنك کورنشلری تورلی تورلی بولوی چاقلی خلقلارنك نیکزی تورلی تورلی بولونی اوزکارونی قبول اینوچی ترکلدر شولایده دنیاده بولغان نورایله ظلمت کبی، خلقلرده کوزالله یمانلق اعتباری ایلان ایکی قسمکه بولنه‌در.

مثلا، جومارد بولماق، باطر بولماق، یومشاق طبیعتده، کچك طبیعتده بولمو، حرمت ایاسی بولماق کبی فعللر، ایزکوخلقلردر. صاران بولماق، جبن بولماق، آچیغلو بولماق، تکبرلك، حرصلق، حسد کبی خلقلر قباحتلکنك یاوزلقنك نیکزلربدربونلرنك درجه‌لری برسی برسی ایلان توتاشقانلقدان صاناب بترمسلك نرسه‌لرچغادر. طبیعتنك برقسمی یایسه یاراتلونك حکمی، طبیعتنك سلامت بولوینك هم بوزلوینك کیلوی، وباکه عقلنك وتمیزنك استعمالی نتیجه‌سی بولوب باشقه برصورتده ظاهر بولور. مثلا کوکلنك آوشوی: تیك طرمق کبی، آقرنلق کبی کشیکه قاتوشودان صاقلانوکبی. عقلنك کورکام بولغان استعمالی ایلان بارلغه‌چقار، یالغزلقنی، کشی آراسینه کر مونی سریمك، قوة دافعه‌نك کیمچیلکی در، آرتق بولغان کورکاملکنی

کورستمك

رستمك ، آشغب يورمك آقرن يورمك اويلامق ، حركتلنمك ، اويغه چومماق ، وكلنك وسوسه سى ، آحمقلق ، قلبنك ضعيفى بولماقى ، مداهنه ٢ بو نرسه لرنك هر برسى اعضانك رگه قوشلب جيلوينه فاراب بار بولور بوصفتلار شريعت قاشنده قايوسى درست قايوسى رست بولماوغه قاراب ايكيگه بولنور.

وزنك قصقاسى آدم بالاسى برعجيب حيواندور ، أخلاقنى صاقلاسه تربيه‌نى قبول اينوب ائلاوندان آدم بالالرينك ياشرنوب. يالغانوتدين اورتولور ، ياوز بولغان صفتلرينى ياشرب قناولى بولغان صفتلرينى ظاهر قيلسه ، دنيا و آخرت ايزگولكنى صاقلى آلور . اوشبو وشده: كشينك عيبنى كورستمس ، ايكى كشى آراسنده سوز يورتمس ، غيبت سويلمس ، كشينى خورلاماس ، اوغرلاو وياشقه خيانتدن صاقلانور ، اوزينك تورا تورغان اورنونى ويه‌رايزگولكنى سويه‌ر. همده صبر بولونى سويمك ، هراشده راست بولماق ، فضلنى شرمك ، توكل ، كبى كوركام بولغان اشلر ايلان اوزين ملكه‌لندرر ، سويلديكى سوزنده ك نچكه‌لب تيكشرب سويله‌مك ، هربراشنى بلب قيلماق ، هربراشده اورتاچه لمق ، پاكلكنى سويمك ، كينه توتودان صاقلانماق ، بوربچ آلودان صاقلانماق ، رچنى آلسه‌ده وقتنده اوتمك كبى آدملرنك حقندن صاقلانماق ياكه پاك بولماق كبى . كشينى حسسدن صاقلانماق هرنرسه ايلان كوركام معامله‌ده بولنماق كشينك كوكلن توشرودن صاقلانماق ، خلقغه ضرر كيترودن صاقلانماق ، يالغان سويلودن صاقلانماق ، همه توغرى لغان اشكه بولسه‌ده هروقت يمين ايتودن صاقلانماق كبى نرسه‌لر ، بونلر هربرسى تربيه لان تابولادر قصقاسى : أخلاق أصليه ياراتولوى ايلان اش قيلسه‌ده ، انسان تربيه ب ايلان انسان بولادر ! بوقاعده بيگركده كيره‌ك بولديغى اوچون اونوتولماسون .

٨٨ نچى : « اذا سَمِعتُمْ بالطّاعُون بارض فَلا تَدخلوا عَلَيه واذا وقَعَ وانتُم بأَرْض فلا تَخْرُجوا منهُ »

باآوروى بارلغنى ايشتساكز اول يرگه كرمكز ، اگرده اوزكزنك بولغان يبركزده اوز ده وباآوروى بولاقالسه آندن چقماكز قاچماكز ، ٥٨٢ نچى حديث شريفنده قارارسز.

٨٩ نچى : « اذا شَهِدَتْ اُمَّةٌ منَ الاُمَم وَهُمْ اَرْبَعُون فَصاعِدًا اَجازَ اللهُ تعالى شَهادَتَهُمْ »

ق كشى ياگه آرتق جماعت گواهلق بيرر بولسه لار الله تعالى اول واقعه‌ده بولغان اهلغنى قبول ايتار ، ميت حقنده ياخشى ايدى ديمك بوقاعده‌دن چغارولور.

دين حكملرى اوزگارتو تاريكه تو تو.

٩٠ نجی : « اذا شَهَرَ الْمُسْلِمُ عَلٰی اَخیه سلاحًا فلا تَزَالُ مَلائکَةُ الله تعالی تَلْعَنُهُ حتی یشیمه عنه »

برمسلمان بولغان کشی، اوزینك دین قرداشی اوزرینه قلیچ کبی نرسه ایلان قارشوکیلب صوغونی تلاسه اول قرالنی قوینده طغب قویغانغه قدر الله تعالی‌نك فرشته‌لری اول منگه لعنت اوقوده بولورلار، (٤٧٥) نجی حدیث شریفنك مناسبتی برلن بوبابده سویلنلمش بعض سوزلر واردر.

٩١ نجی : « اذا عَمِلْتَ سَیِّئَةً فَاَتْبِعْهَا حَسَنَةً تَمْحُهَا »

بر یاوز گناه اشلاگاچ آکار ایزگو وکورکام بولغان‌اشنی ایارتب اشله‌الله‌تعالی شول ایزگولك آرقاسنده اول گناهکنی یارلقار.

٩٢ نجی : « اذا غَضِبَ اَحَدُکُمْ فَلْیَسْکُتْ »

هرقایچان برکز برسبب ایله آچولانسه ، اول کمسه تیك تورسون ! یعنی اول وقتده اوزینك نفسینه خواجه بولوب حکم ایتسون کیفی کیتب‌تیزگنه‌أش قیلوب یبرمسون، بلکه صبر ایتسون صبر دیگان کورکام خلق بو واقعده انسانغه گناهدن قتولوغه سبب بولور . آچو وقتنده‌صبر ایتوب تورو زور ایزگولکدر.

٩٣ نجی : « اذا غَضِبَ اَحَدُکُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْیَجْلِسْ فَاِنْ ذَهَبَ عَنْهُ الْغَضَبُ والا فَلْیَضْطَجِعْ »

قایچان سزنك اوزرکزگه آچیغلق توشسه ، اول حالده سز آیاق اوستونده بولساکز اوتورکز، اگرده اوتورغاچده آچغکز باصلماسه بتماسه یانکز اوزرینه یاتوکز.

٩٤ نجی : « اذا کانَتْ الْفِتْنَةُ بَیْنَ الْمُسْلِمِیْنَ فَاتَّخِذْ سَیْفًا مِنْ خَشَبٍ »

مسلمانلر آراسنده فتنه چقدیغی حالده آغاچدن برلغان قلچنی قولکا آل. یعنی مسلمانلر آراسینه فتنه چقسه اول‌فتنه‌نی باصارغه کوچك یتمه‌سه قاتوشماینچه قال !

٩٥ نجی : « اذا کانت اُمَرَاؤُکُمْ خِیَارَکُمْ وَاَغْنِیَاؤُکُمْ سُمَحَاءَکُمْ وَاُمُورُکُمْ شُوْرٰی بَیْنَکُمْ فَظَهْرُ الْاَرْضِ خَیْرٌ لَکُمْ مِنْ بَطْنِهَا واذا کانت اُمَرَاؤُکُمْ اَشْرَارَکُمْ واَغْنِیَاؤُکُمْ بُخَلَاءَکُمْ وَاُمُورُکُمْ اِلٰی نِسَائِکُمْ فَبَطْنُ الْاَرْضِ خَیْرٌ لَکُمْ مِنْ ظَهْرِهَا »

هرقایچان توره‌کز، حاکملرکز ایزگوعادل کشیلر بولسه‌لارهمده سزنك آراکزده بولغانبرلر بایلارکز

بايلارگز جومارد بولسه همه اشلرگزنی اوز آرالارگزده کیکاش ایله قلساگز یریوزنده تورماقگز یر آستینه کرمکدن ایزگوره کدر، اگر أمیرلرگز حاکملرگز یاوز بولسه، عادل بولماسه ظالم بولسه اوزگزنگه آرادا بولغان بایلاریگز صاران بولسه، اشلریگزنی خاتونلرغه طابشرور بولساگز، مندی خورلق حالنده یریوزنده یاشامکدن اولمکگز یریوزندن کوچمکگز سزنگ اوچون بیك ایزگودر، کوکللری ضعیف بولغان کشلردن، جبنلك ومداهنه ایلان صفت لنغان ایرلرنگ خاتونلردن برده آیرماسی یوقدر. اویلاگز! (٣٨٩) نچی حدیث شریف که قارالسون.

٩٦ نچی: « اذا کانت عند الرَّجُل امرأتان فَلَمْ یعدلْ بَیْنَهُمَا جاءَ یَوْمَ القیامَة وشِقّه ساقطٌ »

دینمزده درست بولغان، برکشنگ ایکی خاتونی بولوبده بونلرنگ تورولارنده وکیملرنده وآشاتو اچرتولرنده وباشقه حاللرنده تیگزلك ایلان آش قیلمغان ایرلرنگ، جزاسی قیامت کوننده برطرفی آوشقوچی بولوب قوبارلمقدر، ایکنچی برتعبیر ایلان، عدلکدن یوز دوندرگان ایرلرنگ خوربولوندن کنایه ایتب کیلنرلمشدر.

٩٧ نچی: « اذا کُنتُمْ ثَلاثَةً فَلا یَتَناجیَ رَجُلان دُونَ الآخر حَتَّی تَختَلطُوا بالنّاس فَانَّ ذٰلك یُحزنُهُ »

هرقایسیان سزبریرده اوچ کشی بولساگز آنده برگزنی آیروب قالدوروب ایکی کشی یاشرن سوزسویلشمگز تا اول جمعیتکه باشقه لرکیلوب قاطشماینچه چونکه اول آیرلوب قالغان کشی کوینر.

٩٨ نچی: « اذا لَعِبَ الشَّیْطانُ بأحدکُمْ فی مَنامه فَلایُحَدّثْ به النّاسَ »

هرقایسیان توشگزده سزنگ ایلان شیطان اویناسه یعنی احتلام بولسه گز توشلنسه گز، ایرتگوسن آنی آدملرگه من توشلندم دیب سویلمه، بلکه رتمه امرجلیلی ایلان امتنگ وصحابیلرنگ شولای بولماقلرنی تلب آرزو قیلب بیوروب قالدورمشدر.

٩٩ نچی: « اذا نَظَرَ احَدُکُمْ مَنْ فُضِّلَ عَلَیْه فی المال وَالْخُلُق فَلْیَنْظُرْ الی مَنْ هُوَ اَسْفَلَ منْهُ »

هرقایسیان سزنگ برگز اوزیندن یوقاری بولغان بای وخلقلی کشیلرگه قاراب راحتسز بولورایسه، اوزیندن توبن بولغان کشیلرگه قاراسن همه شونگ ایلان کوینچین یبرب اوزین راحتلندرسن.

١٠٠ نچی: « اذا وُسِّدَ الاَمْرُ الی غَیْرِ اَهْله فَانْتَظِر السّاعَةَ »

براش اهل بولماغان کشی اوزه رینه طابشرلسه قیامت بولونی کوتوب تورولسون، چونکه

اهلینه طابشرلماغان هراش ، حکمت ومصلحتکه خلاف بولوب یورتلگانلکدن آدملرنك اشلرنده چیکسز ظلملر ، قارشولقلار چغار، همده دنیاخراب بولورده قیامت بولور عالمنك بوزولوینه بوندانده اولو سبب بولورمی ؟ ! .

١٠١ : « اُذْكُرُوا مَحَاسِنَ مَوْتَاكُمْ وَكُفُّوا عَنْ مَسَاوِيهِمْ »

اولگان کشلرنی ایدگو بولغان اشلری ایلان ذکرایدگز ! یاوز بولغان اشلری ایلان ذکرایتو دن صاقلانوگز .

١٠٢ : « اِرَاكُمْ سَتُشَرِّفُونَ مَسَاجِدَكُمْ بَعْدِی كَمَا شَرَّفَتِ الْيَهُودُ كَنَائِسَهَا وَكَمَا شَرَّفَتِ النَّصَارٰی بِيَعَهَا »

بلامن که سز بندن صوگره مسجدلرگز ایلان شرافتلنرسز نتاك یهودیلر ، ونصارالار اوزلریك عبادتخانه لری ایلان شرافتلنه لر ایدی مسجدلرنی جامعلرنی زینتلی توتوب آنك ایلان ماقتطانماقنك تبیش اولماغانونی (١٣) نچی نومرلی حدیث شریفده آگلاتلمش ایدی اسلامیتنك برشرفیه اورتاچه اش قیلوب اسرافدن صاقلانماق ایدی .

١٠٣ : « اَرْبَى الرِّبَا شَتْمُ الْاَعْرَاضِ وَاَشَدُّ الشَّتْمِ الْهِجَاءُ وَالرِّوَايَةُ اَحَدُ الشَّاتِمَيْنِ

قرآن کریمده مسلمانلرنی ربا آشاودن بیك قاطی طیولمشدر ،مسلمان کشی ایچون ربا آشاودن اولوغ گناه وآندن ضور جنایت بارمی ؟ سؤالینه جواب ایتوب ایتهمز کشی نك، یعنی چن مسلمان کشینك یوزصون توکمك وخورلاماقدور ، خورلاونك ایك قاطسیده ، شعر ایلان ، یاکه باشقه تورلی سوز ایلان سوکمکدر ، بوصورت ایلان سوگوچی اولان ، شعرایتوچی دن وسوز ترتیب قلوچیدن کوچرب طاراترغه طرشقان کشیده سوگوچیلرنك بریسی بولوب گناهسنده اوزطاقلاشر .

١٠٤ نچی : « اَرْبَعٌ فِی اُمَّتِی مِنْ اَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَتْرُكُونَهُنَّ: اَلْفَخْرُ فِی الْاَحْسَابِ ، وَالطَّعْنُ فِی الْاَنْسَابِ ، وَالْاِسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ وَالنِّيَاحَةُ »

امتم اوزرینه جاهلیت زمانندن دورت نرسه قالمشکه آنی آلار قویماسلار ، برنچیسی آتا بابالاری، ایلان اهل وزیادت ایلان ماقطانورلار، ایکنچیسی نسلنی خورلار، یعنی فلان کشنك بالاسی نچار نسلدن دیب ، امام بالاسی توگل ، آخوند بالاسی توگل یاکه باشقه برمقبول کشنك بالاسی توگل دیب کشنی خورلارلار کشنك اوزین دقت ایلان قارا ماسلار ، اوچونچسی یولدزحسابی ایلان فلان وقتده یانغر یاوار ، یاکه یاوماس دیب خبربیررلر ، دورتنچسی جنازه آرتوندن قیامت قوبارغان کبی میتنك کورکم سوزلرین ویاخشی صفتلرین

ذکر

ذکر ایتب قایغرب قچقرب یغلاب بارورلار. افندمز محمد صلی الله علیه وسلم حضرتلری جاهلیت عادتی‌نك شول دورت نرسه ایلان خورلوق صورتنده بولغانلرینی حکایت ایدب، دخیده اسلامیتنك نیگزی اولان تیگزلك وقرداشلك ایلان کون کورب، وبوش بولغان سوزلردن، اشلردن امتین صاقلامق مرادی ایلان، ذکر ایتلگان دورت حالنی قایغرو یوزندن ایتب قالدرمشلر. (۳۵۸) نچی حدیث شریفده بو معنانی برکتەدر (۶۴۹) نچی حدیث شریفده کشی اولگاچ جیبلوشوب قایغرب جلاشماق حقنده کیلگاندر.

۱۰۵ نچی: « أَرْبَعَةٌ يُبْغِضُهُمُ اللهُ ، اَلْبَيَّاعُ الْحَلَّافُ ، وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ ، وَالشَّيْخُ الزَّانِي ، وَالْإِمَامُ الْجَائِرُ »

الله تبارك وتعالی دورت تورلی کشی‌گه آچولانور: برسی نرسه صاطقانده یمین اینکوچیگه، ایکنچسی فقیر بولوبده تکبرلك ایتوچیگه، اوچرنچسی قارت بولوب زنا قیلوچیغه، دورتنچسی ظلم وجبر ایتوچی امالارغه.

۱۰۶ نچی: ازْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللهُ وَازْهَدْ فِي الدُّنْيَا فِيمَا فِي أَيْدِي النَّاسِ يُحِبَّكَ النَّاسُ »

دنیادن طمعکزنی کیسکز سزنی الله سویار، آدملرنك قولونده بولغان نرسه‌دن امیدیکنی کیس صرامه، آدملرنك سویکلیسی بولورسن.

دنیاده قرداشلك ایلان بول بربریکا جبر کورسته‌شمه بنم ورکم صورتنده یاشه امکمنك اینگو بولوژی، همده فائده‌لی بولوژی بیك کوب دلیللر ایلان ثابت بولغان کبی، کشیلردن هیچ نرسه صرامای، کشینك برنرسه‌سینه کوز تکمسلك، دخی آدم بالالری آراسنده انسانلی ایلك سویکلی بولغان درجه‌گه ایرشتره‌چگی تجربه قیلنمشدر «بو ایسه دین، ودنیاده بولغان کورکملکنی جیغان اثرلر جمله‌سندندر، برده ابراهیم حقی مرحوم، «طمعسز آدمنك خلق جهان هب اقرباسیدر» دیگان مصراعی ایله یانونده اوتکان حدیث شریف برابردر. بوحدیث شریفنی روشان قیلو یوزندن بیك گوزل صورت کورستمشدر خلقدن نرسه صراماسلق آلارنك نرسه‌سینه کوز تکمسلك هرکشی اوچون واجب بولسه، علما اوچون فرضدر.

آنك اوچون اوزینك الوغ بولغان مرتبه‌سنی صاقلاغان برآدمنك سوزی واوزی، باشقه کشیلرگه قارشی بیك تأثیرلی بولور.

یکنچی کشینك یاردمینه احسانینه کوز توتقان آدمنك انسانیتلگی کورکم کورلمیه‌چگندن، سوکره اول آدمنك اوستنده بولغان جمعیت وملت اوچون ایزگولگی وفائده‌سی هیچ کورنمس.

ننی الوغ بولغان علمالرنك بعضیلرنده دین ودنیاغه بوزوقلق کینرگان درجه‌لرده کوریلگان قایغلو حاللرنك برسببیده درس اوقو کونلرنده قومنك بایلارندن انعام احسان اوزرینه، زید وبکرنك یاردمینه کوز تکمك‌لك لرندر. بوش، درس

اوقلمی تورغان وقت یعنی رجب، شعبان، رمضان، اوشبو اوچ آی اچنده خلقدان صدقه وزکات جیماق اوچون چقماقلری وآلارنك بوحاللرن، باش بولغان الوغ علمالرنك توغری کورمکلری عرف ایلان وأشبوحدیث شریفنك کورسنوی ایلان قبول اینتلگان حرکت توگلدر. انساننی خوراق وکیمچلك بولغان سؤال گه اویرتکان، خلقلرنی بوزغان، برمکروه بولغان اشنك اسمین اوزگرتو ایلان توب اشنك حقیقتی اوزگررمی؟ بو یاوز بولغان بدعت اش گناهدن پاك بولغوچی، قناعت قیلوچی صبر ایتوچی بولوب عالی جنابلق ایله یاراطلمش اولغانچه جومارد اولغان کشیلرنك مایهٔ أصلیسنه کی زوراق درجه‌سینه ضرر کیتروب کشی قولینه قاراغوچی کبی قالدرمشدور. نی قیلسون بو بیچاره: بوأوچ آی أچنده یوردکی وقتده قولینه کرگان برآزمال ایله تمام بریل مدرسه‌ده عمر اوتکاروب دخیده علم آلوغه طرشاچقدر. شرل جهتدن فقیر، بیچاره خلقنغه ایتدیکی وعظ ونصیحتی آراسنده عادتده بولغان صدقه وزکات ایزگولك وفائده‌سندن ثوابدن بحث ایلان معقول بولماغان کشی کولرلك مقدمه‌لر ترتیب قیلاب دنیاده بولغان مالنك وباشقه نرسه‌لرنك بتوندن بحث قیلوب، اوزفائده‌سنه خدمت ایتارگه مجبور بولادر.

حلال بولغان رزق کسب ایتمك اوچون طرشماق، صاتوایتمك اوچون طرشماق، محتاج بولماسقه طرشماق، خور بولونی قبول ایتمسکه طرشماق، قورقاق بولماسقه طرشماق. حرمتلی قدرلی کشی بولورغه طرشماق کبی مسئله‌لرنی سویلامزلر. خلقغه نیندا این نرسه فائده‌لی زیندی نرسه‌لرضررلی آنی هیچده بلگرتمزلر رسولمز بعض وقتده فقیرلکنك کفرلك درجه‌سینه طارتاچاغی، ورسولمزنك الله‌غه فقیرلکدن صغندقلرینی امتی آراسنده کورلگان فقیرلکنك دولت وملتنی واطا چاغنی آیرب بیان قیلاب قالدورمشدر،

بلمیم بر زاهدنك قوری بر صنف ایکمك ایلان عبادت قیلدیغنی تکرار سویلاب بو صورت ایلان اوزلرینه براواش صاتوب آلورلر، احتمال وارکه بوقباحت بولغان أشنك توزه‌لکی الوغ بولغان عالملرنك دینك اصللرین وفرعلرین، دنیاده وآخرتده نرسه فائده‌لی شونی اوگرتمك ایلان تابولسه کیراك، لکن بووقتلرده آنی توزتمك توگل بلکه بوزارغه طرشرلار. بوحالده خلقنك قولینه قارامق اوزلرینك آبروین یبرمك ایسه بولارنك حق بولغه کرمکلری بیك آغر بولور مدرسه‌دن چقغاچ قاضی بولسالار بر جنایت قیلوچی صورتنده بولوب خلقنك قولینه قارارلرده تورلار، سوزلرنده اثر قالماس. کشیلر آلارنك سوزلرینی آلغه آلماسلار، کشیلر آراسنده حرمتلری قدرلری کیتار. (الامن عصمه الله بولوب قالورلار) ینه بوکبی علمانك (العوام کالهوام) دیدکلری باشقه اهللرینك بونلرنی علمادن دیوب بلدکلری خلقلارنك بوزلولارینه مثال کورستکانلك لری اوچون، بولارنك کوبسنده دین ودولتکه یارارلق براشده کورنمس، آنك اوچون بوزوق خلق دیگان آورونی کسب ایتمشلرده شونك

آرقاسنده

آرقاسنده اوزلریله جویلب کیتمشلردر. علمانك معناسزلکی سببلی جمعیت اسلامیه‌گه بیك کوب ضررلر تووادر. ینه قباحتلك، برتورلی مالللرنی وقف ایتوبده اورنوندہ صاقلاماغانلر وبدرسه اوچون یورطلروقف قیلوبده زمانانك تله‌وینه‌کوره توزوکلکنی یورترگه طرشماغانلر، بولاردہ معلوم ذکرایدلمش علمالر جمله‌سندن بولورلار.

١٠٧ نچی: « اسْتَحْيُوا مِنَ اللهِ حَقَّ الْحَيَاءِ فَانَّ اللهَ قَسَّمَ بَيْنَكُمْ اَخْلَاقَكُمْ كَمَا قَسَّمَ بَيْنَكُمْ اَرْزَاقَكُمْ »

الله‌دن حق بولغان اویالوایلان اویالوگز، جناب حق خلقلرگز، نی روشچه بولسه، رزقگزنی هم شولای بیره‌چکدور، یعنی انسان لرنك رزق اوچون اوزلری طرشماقلری تیوشدر. (٣٥) نچی حدیث شریفکه قاراگز!

١٠٨ نچی: « اسْتَعِدَّ لِلْمَوْتِ قَبْلَ نُزُولِ الْمَوْتِ »

اولم کیلمزدن اوّل، اول، اولم اوچون حاضرلنگز، یعنی هروقت آلوش بیرشگزنی توزك قیلگزبر برگزنی رنجتمگز کمگه بیره‌سك بار همه کمدن آلاسك بار شونی یازوب قوی نیندی‌گنه اشه بولسون توزوکلك ایلان معامله‌ایدیگز بیره‌چکلرگزنی اوته‌گزدیمکدر.

١٠٩ نچی: « اسْتَعِيذُوا بِاللهِ مِنَ الْفَقْرِ وَالْعَيْلَةِ وَمِنْ اَنْ تَظْلِمُوا اَوْ تُظْلَمُوا »

خلقفه محتاج بولوهن، چاره‌سز مسکین قالودن، بره‌وگه ظلم ایتودن، اوزگا ظلم ایتدرودن الله‌غه صغنگز بودورت حال‌نك، هربری معناده‌صورتله بولغان رنجولر برسی برسینه تیگزبلکه آرتغراقده بولغانلقدن، یمانلغه توشودن صاقلانوایچون بولارنی برحدیثده صانالغان. رسولمزنك بوندای بیورقلری هرآدمگه تیگزقاراغانلقدن هربرنرسه‌نی اچینه آلادر. ایندی بوحدیث شریفنی کوزآلدمزغه کیتروب اوزبزگه کوزگی ایتوب قاراساق کوره‌بز بزنك مسلمان دولتلرنی غایت محتاجلقده بولوب، اخلاقمز تمام بوزلغانلقدن، باشقه ملت‌لردن تمام آرتقه قالغانمز. ظلم‌جبرکوبیگان آنی بتررگه هیچ‌کم کرشکانی یوق، شوگا کوره هراشمزده کیریلك وضررردن باشقه هیچ‌نرسه یوقدر. باشقه ملتلرنك ظلم جبری آستنده بوقدر ایزلومزگه شول سبب، شونك ایچونده بزهرطرفدن قزغان‌اوت ایچنده‌مز برمز ایکنچمزنك مالندن خبری یوق‌قرداشلك تورغانلق بزده تمام‌بتکان بویله‌حال‌لردن الله‌غه بزکه‌صغنورغه بیك‌تیوشدر.

١١٠ نچی: « اسْتَعِيذُوا بِاللهِ مِنْ طَمَعٍ يُهْدِي اِلَى طَبْعٍ وَمِنْ طَبْعٍ يُهْدِي اِلَى غَيْرِ مَطْمَعٍ وَمِنْ طَمَعٍ حَيْثُ لَا مَطْمَعَ. »

الله‌غه صغنگز شوندی‌طمعدن که‌اول طمع ایسه انسانی خورلق وپسلك که توشورور، وینه بر

طمعدن صغنكزكه اول طمع ايتلكان نرسه‌نى شرعاده عقلاده طمع قيلوب بولماس، دخ
شوندای طمعدن الله‌غه صغنكز كه اول طمع قلنغان نرسه‌نك بولوبى اصلا ممكن بولماس ، وبولوى ممك
بولماغان نرسه‌گه باغلانغان بولور (١٥٦) نجى حديث شريفك مطالعه‌سينه مناسبتى
بولغانلقدن، مذكور حديثكه‌ده قاراكز.

١١١ نجى: « اسْتَغْنُوا عَنِ النَّاسِ وَلَوْ بِشَوْصِ السِّوَاكِ »

هيچ كشيگه محتاج بولماكز، مستغنى بولكز، خلقدن هيچ نرسه استمكز اگر مسواك ايلان
چايقارغه ومسوا كنى جوارغه بولسه‌ده (١٥٦) نجى حديث بوحديث شريفده سويلنگان سوزلرنى
بر كنه‌در، (٦٧٢) نجى حديث شريفكه قاراكز.

١١٢ نجى : « اسْتَفْتِ نَفْسَكَ وَإِنْ أَفْتَاكَ الْمُفْتُونَ »

سين اوزاوزكدن فتوا صورا، فتوا بيروچيلر نيقدر سينك خلاصكا فتوا بيرسه‌لرده صوكى
ماقتاولى بولغان حاللرنى نفس سيزه هم بله‌در، نفسك كورستكان يول اك تورى يولدر.
نفس‌دن مراد يامان اشلرگه بيوره تورغان نفس اماره بولمايوب وجدان آطلى بر معنوى
نورمراددر.

(٢٦١) نجى حديث شريف ايلان بوخبر آراسنده بولغان مناسبتكه قاراكز.

١١٣ نجى: « اسْتَقِمْ وَلْيَحْسُنْ خُلُقُكَ لِلنَّاسِ »

ممكن بولغانچه قولكدن كيلگان قدر توغريلقده بولورغه طرش، وخلقكنيده خلقلر آرا
سنده كوركم ايتارگه طرش، سوزده. هم فعلده، وباشقه كون كوروده توغرى بولماق ، الحاصل
هربرمادى ومعنوى بولغان نرسه‌لرده توغريلق تيوشدر. كوركم خلق ايسه سنك أشلكان اشكده
لحاصل هر بر معامله‌كده بولا آلور.

١١٤ نجى « اسْتَوْصُوا بِالْأُسَارَى خَيْرًا »

اسيرلرگه (پلين توشكان) كشى لرگه يخشى معامله ايتو ايلان سزگه وصيت ايتهم.
رسول الله صلى الله عليه وسلم صوغشنده همده اسير توشكان آدملرگه كوركم معامله ايتكانلكدن
امتنه‌ده شولاى بولونى وصيت ايده‌در ، وصحابه‌لرغه‌ده أسيرلرگه. اوزى كبى معامله ايتارگه
تنبيه ايتوب قالدردى، شريعتمزنك حكمى شولاى بولسه‌ده بعض تاريخلرده كورنه‌در صوكره‌دن
كيلگان بعض سلطان واميرلر اسيرلرنى آياقلرينه بغاولرباغلاتوب يورتمشلردر.
وبعضلرى (ايسكى رومالولر كبى) أسيرلرنى ميدانلرغه چغاروب مويونلرينه آرقالارينه
صوقدروب يورتمشلر ايمش، بوتورلى ظلم وجبرنى بوتورلى وحشى معامله‌نى نينده‌ى كتابلردن
آلوب نينده‌ى شريعت ايله حكم ايتديلر ايكان؟ آنسى بزلرگه معلوم توكل. بزنك شريعتمز

آندی قباحت بولغان أشکه قوشو توگـل بلـکه آیرم آچق آندی أشلردن طیغانی کورنب تورادر، اگر أسیر آلنمش کشیلرنك مملکتنده أوزلری شولای اشلیلر شونك ایچون بزده شول کیفیتچه أشلیمز دیسه‌لر بوده بزنك شریعتمز قوشقان وبیورغان نرسه توگلـدر.

۱۱۵ نچی: « اسْمَحُوا یُسْمَحْ لَکُمْ »

عفو وجومارطلق، جیکللك ایلان معامله ایدیگز دنیاوآخرتده عفو وبومشاقلق وجیکللکنی کورسز. رسولمز صلی الله علیه وسلم بوحدیث شریف ایلان امتین علوجناب اظهارینه اوندهگان.

۱۱۶ نچی: « اسْمَعُوا وأطیعوا وَان استُعْمِلَ عَلَیکُمْ عَبْدٌ حَبَشِیٌّ کَانَ رَأْسُهُ زَبِیبَةً »

سوزینی طـکلاگز، اطاعت ایدنگز. یعنی کمگه بوی صنارغه تیوش بولسه شوکار بوی صونگز، اگر باشی خرما قدر کچك بولغان حبشی قل سزگه باش، والی یا که قوماندان بولسه آنارغه‌ده بوی صونگز اطاعت قیلگز دیمکدر، (۷۷۹) نچی حدیث که قاراگز.

۱۱۷ نچی: « اشْتَدَّ غضَبُ اللهِ عَلَی من زَعَمَ انَّهُ مَلَكُ الاملاك لا مُلْكَ الاّ للهِ »

برآدم ملـکنده بولغان نرسلرگه مالك من دیب گمان قلرایسه الله تعالی نك قـاطـی بولغان آچغسینه تییشلی بولور، چونکه حقدن باشقه هیچ کم هیچ نرسه گه مالك بولا آلمیدر توبه نده کیله چك بیت نی قدر بزنك بحثمزگه بیك موافق برمثال بولادور.

ملك صاحبی ملك صاحبی * نره‌ده بونك ایلك صاحبی

اولده یالغان بوده یالغان * وارسنده بیزار اول یالغان

بوحدیث شریفدن آگلانه‌در مالغه بیك حرصلق ایلان یابشماگز أجل کیلدیکی وقت آیرلوی قیون چیتن بـولوردیمکدر، بوحدیثدن مال جیماگز بای بولماگز دیگان سوز آگلاتمایدر چونکه کورکم استعمال ایلان بای بولماق الله نك نعمتندندر، ایندی الله‌نك نعمتی بولسه اسراف ایتمیچه کورکام بولغان صـرف ایتوایلان بای بولماق تیوشلیدر بلکه بوکیفیتچه بولغانده، بای بولونی أستماو گناه بولادر.

۱۱۸ نچی: « اشَدُّ النّاس عَذاباً یَوْمَ القِیامَة اشَدُّ النّاس عَذاباً للنّاس فی الدُّنیا »

قیامت کونده شوندای قاطی بولغان عذاب ایلان عذاب قیلنمش بولورلارکه اول کشیلر آدملرنی دنیاده رنجتکانلر ایدی، یعنی دنیاده ایسه آدملرنی بربرگزنی اذی قیلماگز قیامنده قارشوسینه اوزیگز عذاب قیلنمش بولورسز.

۱۱۹ نچی: « اشَدُّ النّاس عَذاباً یَوْمَ القِیامَة امامٌ جائرٌ »

الله‌نك قللری اوزه‌رینه دنیاده ظلم وجبر ایتکان امالمر قیامت کونده قاطی بولغان عذاب ایلان عذاب ایتولمش بولور.

١٢٠ نجی : « اشكرُ النّاس لله اشكرُهُمْ للنّاس »

جناب حقّه ایك شكرایدوجی كشیلر حقوق نعمتی اوتهگانلر ، آدملردن كورگان اشلرینه شكر ایتكان كشلردر .

١٢١ نجی : « اصْدَقُ كَلِمَة قالَهَا الشاعرُ كَلِمَةُ لَبِيد اَلا كُلُّ شَيْ ماخَلَا اللهَ باطِلٌ »

ایك توری بولغان سوز لبید اسملی شاعرنك سوزیدر (جاهلیت زماننده یاشامش ، عربلر آراسنده شهرت تابمش برشاعردر) بوشاعرنك اول توری بولغان سوزیدر : (الا كل شی ماخلاالله باطل) معناسی ؛ معلوم اولسونكه اللهدن باشقه بولغان نرسه هربرسی باطلدور ، بنكوچی وواطلغوچیدور . . دیمكدر ؛ شاعرنك بو سوزی ایلان رسول الله صلی الله علیه وسلم امتنی توغریلق یولینه بیورورلار ، یاكه شاعرنك جانی شادلقده ایكانن بزگه بیان قیلب هیچده ضرار ماكز ، آنك درجه سی لبید اولمالیدور دیمكنی بزگه بلدرور .

١٢٢ نجی : « اُحْرُم الاَحْمَق »

احمقدن كسلكز احمق كشی ایلان دوستلك ایتمه كز . یعنی احمق بولغان ، احمقنی جیكام دیب آنك ایلان بحث قیلماكز ، الحاصل احمق ایلان اشكز توشمسن آكار قاطشماكز ، آنی قویكز (٣٧٢) نجی حدیث شریفكه ده ، كوز صالكز .

١٢٣ نجی : « اضْمَنُوا لی ستَّ خصال اضْمَنْ لَكُمُ الْجَنَّةَ: لاتُظالِمُوا عِنْدَ قِسْمَةِ مَوارِثِكُمْ وَانصِفُوا النّاسَ مِنْ انفسكُمْ وَلاتَجْبُنُوا عِنْدَ قِتالِ عَدُوِّكُمْ وَلاتغلُّوا غَنائِمَكُمْ وَانْصِفُوا ظالِمَكُمْ مِنْ مظلومِكُمْ »

آلتی اشنی اشلوایلان بكاتوله وتوله كز ، بنده سزنك جنتكه كروكز ایلان وعده قیلامن : میراثقه قالغان مالنی بولگانده تیگزلك ایلان بولكز بربرگزنك حقكزنی ایكنچی لرگه كرشترمه كز ، ظلم بر برگزگه انصاف ایلان معامله اینكز : دشمان ایلان صوغشقان واولترشكان وقتده یومشاقلق قلماكز كیری چیكمه كز ، یعنی صوغشدن قاچماكز ، دشمان دن آلونغان غنیمت مالینه خیانت ایتمكز ، صاقلانكز ؛ ظلم قیلنمش كشینك حقنی ظلم ایتوچی كشیدن آلوكز قالدرماكز . حدیث شریفنك اوّلنده آلتی نرسه دیب ذكر ایتسه ده بورساله مزده بش كنه نرسه یازلمشدور .

١٢٤ نجی: « اطِعْ كُلَّ امیر وَصَلِّ خَلْفَ كُلِّ امام وَلاتَسُبَّنَّ احداً مِنْ اَصْحابی »

هر بر توره گه یعنی هر بر قومانداغه هر بر باش بولغان كشیلرگه اطاعت اینكز بوی صنكز ، هر برامامنك آرتنده اویوب نماز اوقكز ، صحابه لرمنك هیچ برسینی سوكمكز . (٧٧٩) نجی حدیثلر انشأ الله كوررسز ! اونوتماكز !

١٢٥ نجی:

١٢٥نجی : « اَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَاَطِيبُوا الْكَلَامَ »

خلقغه طعام بیرکز، خلقنی تویدرنکز تاتلی سوزلی بولوکز یعنی آشاکز أچکز، سویشکز دوستلق ایلان قرداشلك ایلان کون کورگه تورشکز! دنیاده خوش ترکلك ایلان تورکز کورکام عمر کیچریکز، آخرت کونندهده لذت ایلان تورورسز.

١٢٦نجی: « اُطْلُبُوا الْعِلْمَ وَلَوْ بِالصِّينِ فَاِنَّ طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ »

قطای یرینه باروب بولساده علم آلوکز، آنك اوچون علم استامك هر برمسلمان بولغان کشی نك اوستینه فرضدر.

یعنی یولنك یراقلغی، اول یرده بولغان قومنك تللری یات بولوی، آلارچه سویلی بلموعلم استاودن طیغوچی توگلدر.

بو حدیث شریف شوندی حکمت اوزرینه قویلمشدر، اوتکانده بولغان عالملر قویاش بایشی طرفی، یا که قویاش چغشی طرفی، یراق، ویاقین یول دیمینچه، جیاو، قایده توه لرگه منب قایده صاتو ایتب یوروچی کشیلرنك یوك آرباسینه اوتوروب باروب بیك آغرلقلرنی اوستلرینه یوکلب، همده صاالقنلق، وقزولقلارنی بلمی جفالانب جوداب کامل بولغان علم آلمشلردر، مشرق طرفنده بولغان برآدم، مغرب طرفنده بولغان عالمگه بارب، غایت محتاجلقده آغرلقده یول یوروب، علم آلغانلردر، یونان هم لاتین تللرن بلگانگه قدری علم آلودن توقتاماغانلر شولقدر تورشقانلر. اوتکانده بولغان عالملرنك بواشلرین کوز آلدینه آلوب قارار بولساق عالم بولوب همت لیرك بولورغه تورشساق بوحدیث شریفنك اچینه توغری کیلب راست عمل قیلغان الوغلار جملهسندن بولورایدك مصرشهرنده برکشینك برحدیثنی بلدیکنی ایشتب، یالغز شول حدیثنی بلوب قایتور اوچون صحابیلردن جابر بن عبدالله رضی الله عنه مدینهٔ منوّرهدن مصرشهرینه بارغانینی حدیث شریفلرنی شرح قلوچیلار بیان ایتوب یازغانلارمونی آکلاساق: بوالوغ صحابی برحدیث اشتور اوچون شولقدر یراق برگه سفر ایتوب، شول حدیثنی اویرنوب نیقدر مشقت چیگوب قایتمشدر، اینندی اش شولای بولسه بزگه نی بولورایکان علم استامك اوچون بر یاکه ایکی ساعت یول یورسك، اویومز اچنده بولغان بر عالمنك آلدینه باروب، یاکه اویمزده بولغان کتابنی قاراب برایکی ساعت اوتکارساك، بولای اشلاسکده شافنی اش قیلغان حکمنده بولورایدك (اما بزهمیشه یقلاوده حتی برغزیتهنیده باشدان آخرینه چه اوقوب چقمیمز)

١٢٧نجی : « اُطْلُبُوا الْمَعْرُوفَ مِنْ رُحَمَاءِ اُمَّتِي تَعِيشُوا فِي اَكْنَافِهِمْ وَلَا تَطْلُبُوهُ مِنَ الْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ فَاِنَّ اللَّعْنَةَ تَنْزِلُ عَلَيْهِمْ يَا عَلِيُّ اَنَّ اللهَ تَعَالَى خَلَقَ الْمَعْرُوفَ وَخَلَقَ لَهُ اَهْلًا فَحَبَّبَهُ لَهُمْ وَحَبَّبَ اِلَيْهِمْ فِعْلَهُ وَوَجَّهَ اِلَيْهِمْ طُلَّابَهُ

كَمَا وُجِهَ الْمَاءُ فِى الْاَرْضِ الْجَدْبَةِ لِتَحْيَا بِهِ وَيَحْيَا بِهِ اَهْلُهَا اِنَّ اَهْلَ الْمَعْرُوفِ فِى الدُّنْيَا هُمْ اَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِى الْآخِرَةِ »

بلونی هم باشقه نرسه‌نی شفقتلی مرحمتلی کشیلردن استاکز ، آنلر طرفنده عمر کیچرکز یاشاکز ، اما کوکللری قارا بولغان کشیلردن هیچ نرسه استمکز ، آنك اوچون الله‌نك لعنتی هم آچیغسی ، شول آدملرگه توشار ، بوحدیث شریف کیلدکدن صکره رسولمز صلی الله علیه وسلم حضرت علی کرم‌الله وجهه‌گه قاراب ایتدی : ای علی ! الله‌تعالی معرفتنی هم ایزگولکنی یاراتدی کبی ، آکار اهل بولغان کشیلرنیده یاراتدی یعنی الله تبارك وتعالی معرفتنی تیوشلی اورنینه قویدی . قصقاسی ، نی نرسه‌نینه این اورنغه موافق بولسه هر برسنی شول اورنغه قویدی . معرفتکه ایش بولغان کمسه‌لر ، معرفتنی سویارلر ، اوشاندای معرفته آلارنی سویار . شوکار کوره معرفتکه اهل بولغان کمسه‌لرده ، معرفت همده ایزگولك طرفینه یونلرلر ، صوی یوق یرگه صونك یونلب اول یرنی ترگزدکی کبی هم اول یرده اوزندن چقغان ایکن آشلق ایلان یراوستنده بولغان نرسه‌لرنی ترگز رقصقاسی آخرتده بولغان ایزگولك ایه‌لری یعنی آنده راحت ایلان وقت کیچره‌چك کمسه‌لر دنیاده ایزگولك وکورکملك ایلان عمر کیچرگان کشیلردر . دنیاده ایزگولك ایلان عمر کیچرکز ، آخرتده شولای عمر کیچررسز !

۱۲۸ نچی : « اَطْيَبُ الْكَسْبِ عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهِ وَكُلُّ بَيْعٍ مَبْرُورٍ »

صاتو آلونك ، وباشقه کسبنك ایك سویکلسی ، وایك حلال بولغانی ، کشینك اوزقولی ایلان کسب ایتدیکی نرسه‌سیدر . ایندی اش بولای بولسه آلوش بیرشده یاخشی وگوزل اشلردن صانالور .

۱۲۹ نچی : « اُعْبُدِ اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ الْمَكْتُوبَةَ وَاٰدِّ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَحُجَّ وَاعْتَمِرْ وَصُمْ رَمَضَانَ وَانْظُرْ مَا تُحِبُّ لِلنَّاسِ اَنْ يَاْتُوهُ اِلَيْكَ فَافْعَلْهُ بِهِمْ وَتَكْرَهُ اَنْ يَاْتُوهُ اِلَيْكَ فَذَرْهُمْ مِنْهُ

الله تعالی‌گه صاف بولغان کوکللك ایله قللق قیلغل ، آنی ذاتنده ، هم صفتنده هیچ نرسه‌گه اوخشاتمه ، الله‌غه هیچ نرسه‌نی ایبه‌ش صاناما ، اوزکنك اوستکا فرض بولغان نمازنی هیچ وقت قالدورمه ، اگر اوستوکا زکات فرض بولسه آنی اوته‌گل ، ینه فرض بولسه حجنی اوته‌گل ، همده شول حج ایلان برگه عمره حجنیده اوته‌گل ، اوستوکا فرض بولغان رمضان روزه‌سنی توتغل ، باشقه آدملر سیکا نیندی اش قیلغانده کوکللك شادلانسه ، اوزکده باشقه آدملرگه شول ، اوزك سویگان ، اشنی قیلغل ، باشقه آدملرنك اوزکا نرسه‌لرنی قلولارین یاراتماساك اوزکده اول اشنی باشقه آدملرگه قیلماغل ، قصقاسی : اوزك نی نرسه‌نی سویسك نی نرسه‌نی یاراتوب قیلساك باشقه آدملرگه‌ده شونی سویگل ، قولوکدان کیلسه آلارغه اوزکده شونی

شونی قیلغل ! نی نرسه‌نی اوزگنك کوگللك یاراتماسه ، اول نرسه‌نی باشقالارغه‌ده قلماغل ! رکشی بوحدیثنك تلاوی بوینچه اش قلسه ، هر وقتده سلامتلکده بولوب ، آدملکگه تیوشلی ولغان عقلارنگده کوبسنی تمام اینکان بولور. الله تعالی هر برمزگه بوحدیث ایله عمل ایتونی صیب اینکای ایدی !

۲۳۰ نچی : « اُعْبُدِاللّٰهَ وَلَا تُشْرِكْ بِهٖ شَيْئًا وَاعْمَلْ لِلّٰهِ كَاَنَّكَ تَرَاهُ وَاعْدُدْ نَفْسَكَ فِى الْمَوْتٰى وَاذْكُرِاللّٰهَ تَعَالٰى عِنْدَ كُلِّ حَجَرٍ وَكُلِّ شَجَرٍ وَاِذَا عَمِلْتَ سَيِّئَةً فَاعْمَلْ بِجَنْبِهَا حَسَنَةً اَلسِّرُّ بِالسِّرِّ وَالْعَلَانِيَةُ بِالْعَلَانِيَةِ »

لله‌غه تیکداش توتماغل ، آنارغاغنه قللق قیلغل ، الله غه قللق قلغانده ، ایتورسنله الله‌نی ورب توراسون شول روشده قللق قیل ! اوزگنی اولکلردن صانغل ، هربرتاش وآغاچ آلدونده الله‌نی ایسکا توشر. الله‌نك یاراتقان نرسه‌لرن کورگانده الله تعالی‌نك بارلغن ، رلگن ، کامل قدرتلی بولوین ایسکا کیتور. هرقایچان بریاوز گناه قلساك ، آنك آرتوندان رایزگولك قیل ، شول ایزگولکنك تگی یاوزلغکنی بترر. یاشرنده برگناه قیلاسك ایکان آنك برابرینه یاشرنده برایزگولکده قیلغل ، ایندی کشی آلدنده ، آشکاره‌ده ، بریاوزلق یلاسك ایکان اول یاوزلق آرتندان تاغن آشکاره‌ده ایزگولکده قیلغل !

۱۳۱ نچی : « اُعْبُدِاللّٰهَ كَاَنَّكَ تَرَاهُ فَاِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَاِنَّهٗ يَرَاكَ وَاحْسِبْ نَفْسَكَ مَعَ الْمَوْتٰى »

لله تعالی‌گه قللق قلغانده ، بیرنی ـ کوکلرنی یاراتقان الله‌نی کورب تورو‌چی کبی قلغل ، ونکه سین آنی کورمسکده الله تبارك وتعالی سینی کوره‌در ، یاسه (ایزگولکنك یاخشیلقنك معناسیده شول ایکانن بلب قلغل !) اوزگنی اولکلردن صاناغل ! یعنی رسولمز ایتمه‌در : ینم امتمدن همده صحابیلرمدن بولغان کشی ، اسلام دیننده بیورلغان نسته‌لرنیده طیولغان سته‌لرنیده اویلاسون ، بواشلر ایله نی حکمت اوچون بیورلغان ، تگی اشلردن نی حکمت وچون طیولغان ، شولارنی اویلاب ، برده نفسنه ایارمیگنه ، اوستدنگنه اویلامینچه ، اجلنی وزینك یاقاسندان تونقان دیوب اویلاب ، شریعتنك قوشقان نرسه‌لرین قیلب ، وطیغان رسه‌لرندن طییلوب دنیاده عمر کیچررمکدر ، یعنی کامل بولغان ایربولوکز ، شونك رابرنده دنیاده وآخرتده شادلق ایلان عمر کیچررسز ،

۱۳۲ نچی : « اِتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَاِنَّهَا مُسْتَجَابَةٌ »

لم ایدلمش کشینك ، صنق بولغان کوکللندن ، وبد دعاسندن صاقلانوکز . آنك اوچون ظلم یتولمش کشینك دعاسی قبول بولاچاغنده هیچده شك وشبهه یوقدر .

١٣٣ نجی : « اعْرِفُوا اَنْسَابَكُمْ تَصِلُوا اَرْحَامَكُمْ فَاِنَّهُ لَا قُرْبَ فِی الرَّحِمِ اِذَا قُطِعَتْ وَاِنْ كَانَتْ قَرِيبَةً وَلَا بُعْدَ بِهَا اِذَا وُصِلَتْ وَاِنْ كَانَتْ بَعِيدَةً »

نسل ونسبلرکزنی بلکز طانوکز قرنداشلك ایتوکز قرنداش بولغان کشیلرکز ایلان جورشرسزلار طاشلاشماکز هرنی قدر قرنداشلرکز سزلك یاقنکزده بولساده قرنداشلرکز ایلان یورشماکاچ باری بریراق کبی بولور، اگر قرنداشلرکز ایلان یوروشسه‌کز: قرنداشلکنی جویماساکز آنلر ایلان سزنك تورغان اورنکز گرچه یراق بولسه‌ده یاقن بولور، اول یراقلق یوق حکمنده بولوب سزنك آراکز بیك یاقن بولور.

١٣٤ نجی : « اعْزِلِ الْاَذٰی عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ »

مسلمان بولغان کشیلرنك یولوندن آنلرغه ضرر زحمت ایتمه تورغان نرسه‌لرنی آلوب تاشلاکز، آنلرغه ضرر زحمت اینه‌تورغان نرسه‌لرنی آنلرنك یولینه قویماکز. یولنك امین بولماقی .: (پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم) حضرتلرینك بیانلرنده کوره بیك تیوشلی اشدر. بوحدیث شریفنی وبوتوغریده کیلگان باشقه حدیث شریفلرنی، یاخشی قارالسه، یللارنك ایلانوینه، حاللرنك اوزکاروینه کوره تیمر یوللارنك یاصالوینی هم کورساتور. چونکه ایسکی یوللریمز بوکونلرنك تلاوینه یاراقلی بولمغانلقدان بتون مسلمانلرگه ضرری توغدرر. یول کیسوچیلر نیچه جانلرنی اوطقه توشره‌لر، مسلمانلرغه ضرر کیتوره تورغان نسته اذی بولادر، اذانی یبارمك هرکمکه لازم هم واجبدر، واجب بولغان اشنی قالدرغان کشی کورنگان هم کورنمگان عذابگه تیوشلی بولور... بوتالانونك آخرت گناهسندن هم عذابندن باشقه‌ده، دنیاده بولغان عذابیده باردر. قورقو، آچلق، مالمزنك کیموی کبی، نرسه‌لر، بولارده شول مسلمان بولغان کشینی اذانك علامتندندر، حاضرده شهرلرده اورامللرغه طاش جایلمکی، وتوزه‌تلمکی، فنارلار یاندرلماقی، وباشقه یوللارده بولغان چوقرلارغه کوپرلرنك قورولماقی، بارسیده‌سنت طریقی ایلاندر گرچه بولارنی اشلاو سنتنی توتو دیوب، سنت بولغاننی بلب، بولماساده.

١٣٥ نجی: « اُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ اَحَدٌ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ قَبْلِی نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِیَ الْاَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا فَاَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ اُمَّتِی اَدْرَكَتْهُ الصَّلَاةُ فَلْيُصَلِّ وَاُحِلَّتْ لِیَ الْغَنَائِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِاَحَدٍ قَبْلِی وَاُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ وَكَانَ[٢] النَّبِیُّ يُبْعَثُ اِلَی النَّاسِ عَامَّةً »

میکا بیش نسته بیرلمش بولدی اول نسته‌لر میندن الك بولغان بر پیغمبرکه‌ده بیرلمگان ایدی، برنجسی : مین بر آیلق یولدن رعبمنك کوکلمگه توشوی ایله یاردمگه تیوش بولدم. ایکنجسی

٢) بوحدیثده «بعثت الی الناس کافة وکان الانبیاء تبعث الی قوم» دیگان سوزتوشکان بولسه کیراك.(ش).

ریوزی بکا پاك بولماق اوزره سجده اوچون یاراقلی بولمشدر، یعنی هر برده نماز اوقو درست قیلندی. امتمدن تلاسه نیندیگنه کشی قایسی وقتده بولساده نماز وقتی ایرشسه شول اورنده نمازاوقسون. اوچونچسی میندن الك بولغان پیغمبرلرگه مباح بولماغان غنمیت مالی بکا حلال قلندی. دورتنچسی گناهلی امتلرمه شفاعت قلو بیرلدی، بشنچسی: هر بر پیغمبر اوز قومنه گنه پیغمبر ایتوب یبارلدی مثلا عرب آراسنده بولسه عربکه گنه ترك آراسنده بولسه ترك که گنه، اما مین بتون یریوزنده بولغانلارنك هر برسنه، همده قیامتکه قدر بولاچق خلقنك هر برسنه پیغمبر ایتوب یبارلدم. مثلا اوّلگی پیغمبرلر قایوسی یهودکه قایوسی باشقه خلقغه یبارلدیلر. اما رسولمز گرچه عرب بولوب؛ عرب آراسنده اوسسه ده قری عرب خلقنه گنه پیغمبر بولمای، بتون دنیا خلقنه پیغمبر ایتوب یبارلدی. الکده بولغان پیغمبرلرنك امتنه بیلگولی بولغان اورونداں باشقه اورونلارده عبادت اینو یارامی ایدی، اما رسول الله نك اوزینه ده امتنه ده بیر یوزینك هر بر اورنده عبادت قلولاری درست قلندی. رسولمزنك باشقه پیغمبرلرگه قاراغانده کوب تورلی آرتقلقلاری باردر.

بتون بر یوزینه پیغمبر بولوب، قیامتکه قدر آنك شریعتی ایله عمل قلنو، پیغمبرمز نك الوغ درجه لی بولولارینه دلیلدر. رسولمزنك شریعتی هرکمنك عقلنه صیاتورغان بر شریعتدر. قیامتکه قدر نیندیگنه یاکی اش چقساده، بزنك شریعتمزنك نیگزی بولغان قرآن ایله حدیث شریفلرده تابلادر. (۲)

شول سببدنده اذانلرمزده، مسلمانلارنی « حی علی الفلاح » دیوب اندیمز . . . ! آزغنه بر زمان اچنده روشان بولغان اسلام دینینك آچلمقی، آنك نورینك دنیاغه ساچلمقی (نصرت بالرعب مسیرة شهر) گوزال صورتده رسولمزنك الله نك رحمتنه ایرشوین اثبات ایتوچی معجزه لرینك برکاتندندر. چونکه « رعبت » نبوینك اثراینکوچی نورلری. هر برکشینك کوکلنده شول مرتبه ده سرایتلی ایدی دشمانلارندان بولغان منافقلار رسولمزنك سوزینه قارشمی، آنی الوغلیلار ایدی، اوشاندای رسولمزنك صحابیلرنده ایرکلی ایرکسز الوغلیلار ایدی. نیچه میلیون دشمانلاری رسولمزنك سوزینه قارشو کیلودن عاجز قالدیلار. قصقاسی: الله دان چون قورقغان کمسه دن هر کم قورقار. . . !

۱۳٦ نچی: « اَعْظَمُ النّساءِ بَرَکَةً اَیْسَرُهُنَّ مُؤونَةً »

خاتونلارنك ایك مبارك بولغانی نکاح وقتنده مشقتی جیکلره ك بولغانیدر. مثلا مهری ایرینك حالنه کوره آز بولور. اوشانداق کیوم صالومه ایرینك کوننه قارابقنه اش قلوچی بولور، یوقبار چوپره ك تاش تویمه لر آلدرو اوچون ایرن بورچمی تورغان خاتون برنچی ایزگو خاتوندر.

---

(۲) اما شونسی زور قایغودر؛ مسلمانر بوزمانده اسلام شریعتی تیوشنچه کورساته بلمیلر، جیون بوقبار صوغان حکایه لری ایله شریعتی بوباب، اسلام شریعتندن عقل ایالرنی بیزدره لر. « ش »

١٣٧ نجی : « اعظَمُ النّاس حقّاً علی المَرْأة زَوجُها و اَعظَمُ النّاس حقّاً علی الرَّجُل اُمّهُ »
ایرلرنك خاتونلاری اوستنده بولغان بیك الوغ حقلاری باردر. ایرلرنك اوستنده آنالارنك الوغ حقلاری باردر . ایرحقی خاتونده آنا حقی ایر باالاری اوستنده الوغ حقلاردر . خاتونلارنك ایرلرینه ، ایرباالارنك آنالارینه بویون صنولاری واجبدر .

١٣٨ نجی : « اعلَمْ یا بلالُ اَنّهُ مَنْ اَحیا سُنّةً قَدْ اُمیتَتْ بَعدی کانَ لَهُ مِنَ الاَجْرِ مثلَ مَنْ عَمِلَ بِها مِنْ غیرِ اَنْ یَنْقُصَ مِنْ اُجورِهِمْ شَیْئاً وَمَنِ ابْتَدَعَ بِدْعَةً ضَلالَةً لا یَرْضاها اللهُ وَرَسُولُهُ کانَ عَلَیْهِ مِثْلُ آثامِ مَنْ عَمِلَ بِها لا یَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ اَوْزارِ النّاسِ شَیْئاً »
حضرت بلالگه خطاب ایتوب رسولمز دیمشدر: ای بلال ، برکشی مینده صوك تاشلانغان برسنتنی ترگزسه ، اول کشیگه ، قیامتکه‌چه شول سنت ایله عمل ایتوچیلرنك ثوابلری بیریلور ، اما عمل قیلوچیلارنك ثوابلری کیمتلمس اوشانداق برکشی الله همده رسولی راضی بولماغان بربدعتنی چغارسه ، بو کمسه‌گه قیامتکه‌چه شول بدعتنی اشلاگوچیلرنك گناهسی بولور ، اما اشلاگوچیلرنك گناهلارندن کیمتلمس .
(مترجم طرفندن : بزنك روسیه یرنده برکشی ایسکیده تاشلانغان برسنتنی میدانغه قویسه ، اول کشینی ایمانسه قدر بارب شلته قلالار ، اولغنه بلگان ، الکه‌گی عالملر بلمگاندر ، بزنك فلان حضرت بلمگاندر ایندی ، اول نیك برده ایتمادی دیو بر یاقدان ملالار بر یاقدان عوام شلته ایتهلر . (ش.)

١٣٩ نجی : « اعمَلُوا فَکُلٌّ مُیَسَّرٌ لِما خُلِقَ لَهُ »
ای امتم ، همیشه اشده بولوکز ، برده اشسز بولماکز ، چونکه هرنسته‌نك برباغلانغان سببی باردر ، شول سببنی قلساك اول نسته هیچده بولمی قالماس . ایندی بوحدیثدن بلنه‌در : کم نیندی اشکه کرشسه ، اول اشنی بوادرر ، بوادرمی قالدرماس . اما بزاینه‌مز : الله‌تعالی مینی اجماغگه تیوشلی قلغان بولسه ، آکا کرمی چارام یوق ، تموغغه تیوشلی قلسه آنده دخی کرمی چارام یوق دیو بوسوزمزبتونلای بوحدیثکه خلافی چونکه برنك تگی سوزمز ایله بزاوزمزده برده ایرك یوق دیگان بولامز . قصقاسی الله‌تعالی بزگه ایرك بیرگان ، هراشکه برسبب یاصاغان ، شول سببنه کرشساك تگی اشمز برده بولمی قالماس . (٦٢٦ نجی حدیث شریفکه قاراکز!)

١٤٠ نجی : « اغتَنِمْ خَمْساً قَبْلَ خَمْسٍ حَیاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ وَفَراغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ وَشَبابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ وَغِناكَ قَبْلَ فَقْرِكَ »

بش نرسه‌دن الك بيك اولوغ ديوب صانا، قدرن بلب ايدگولكلر قيلغل:
لوم كيلماسدن الك تركلكنك قدرينى بل، آوروكيلماسدن الك سلامتلكنك قدرينى
ل، شغلكدن الك بوش وقتكنك قدرينى بل، قارطايودن الك ياش وقتكنك قدرينى بل،
يرلك كيلودن الك بايلغكنك قدرينى بل، بوايتلكان نرسه‌لرنك قدرلرينى بلمى
تكارساك اوكنرسون! غافل بولمه توغانم! .

١٤١ نجى : « اُغْدُ عَالِمًا اَوْ مُتَعَلِّمًا اَوْ مُسْتَمِعًا اَوْ مُحِبًّا وَلَا تَكُنِ الْخَامِسَةَ فَتَهْلَكَ »

الم بول، يايسه علم اوگره‌نوچى بول، يايسه عالم كشيلرنك سوزين اشتكوچى بول يايسه
المارنى سويوچى بول، اما بولارنك بشنچى‌سى بولمه هلاك بولورسون. يعنى بودنياده يا
الم بول، اگر عالم بولا آلماسك علم اوگره‌نورگه تورش، علم استه‌گوچى‌لر بولنده بول،
گراول اشكه‌ده كره آلماسك، علمالر مجلسينه كرده آلارنك سوزلرينه قولاق صالوب آلارنك
سوزلرى ايلان عمل ايتارگه تورش! عالم بولغان كشيلرنى سويگل، اگرسين افندم بو
صورت تورليدن برسينه‌ده ايرشه آلماسك بودورتدن طشده بولسك، سين اوزگنى كشى صانما،
آدملكدن توش بولاسون! مترجم طرفندن اى روسيه عالملرى، توغانلارم، اگرده بزنك خلقمزدن
ره‌وسى ياشلكنده اوقى آلمى قالوب، يا اوقوبده سزنك ترتيبسزلكگز آرقاسنده نادان
لوب قالسه، شول كشى عالملردن علم سوزلرينى تكلاب، علمن آرتدرونى تلاسه، بوكشى
قصودينه ايرشرمى؟ برده شك يوق، بوكمسه مقصودينه ايرشه آلماس، چونكه سز امام افندىلر،
جلسلرده هيچ وقتده خلقغه فائده‌لى بولغان سوزلرنى سويلى بلميسز، مجلسلرده توگل بلكه
الوغ جمعيت، جمعه ايله عيدلرده، ده مك، ايكى مك خلق جيولسه‌ده فطره ايله قربان تيرسى
سوندان باشقه خلقغه فائده‌لى برنرسه‌ده سويلاميسز. اى اماملار، خلقنى ياشلكده نادان
الدروچيده، اوسكاچ علم اوگره‌نودن محروم ايتوچيده بارسينه‌ده سبب سز بولاسز! (ش)

١٤٢ نجى : « اَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ تَحَابُّوا »

بربرگزگه سلام بيرشگز يعنى بربرگز ايلان ايسانلاشگز بربرگزدن حال احوال سوراشگز! بربرگز
ايلان ياراتوشب دوست بولگز، (١٤٣) نجى حديث شريفده‌ده سلام توغروسنده سوزبار.

١٤٣ نجى : « اَفْشُوا السَّلَامَ وَاَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَكُونُوا اِخْوَانًا كَمَا اَمَرَكُمُ اللّٰهُ »

بربرگزگه سلام بيرشونى آراگزده كوبايتگز، تيوشلى روشده آش آشاتوشگز، اوزگزگه الله
تعالى بيورغان روشده دوست بولوشگز! هـــر اشده بـر سوزده بولوگز، برله‌شوگز!
بوسلام بيرشوده، ياخشيلاب اويلاساق، بيك زور حكمتلربار در. امابزلر سلام توغروسنده
برده آرتق روشده اش قلابلميمز، بزسلام توغروسنده اوزمزگه برقانون چغاردق يعنى
(١٣٧ نجى حديثده) بيان ايتولكان روشده بدعتكه آلماشدردق، اسلامنك بناسينه ضرر

کیتردك ، مثلا زمانمزده برفقیرکشی بای کشیکه سلام بیرسه ، اول بای بوفقیرکشی بربرنرسه صوری تورغاندر دیب سلامنی آلمایدر ، اماسلام قایتارو فرض بولغان اش ایدی فرض بولغان اشلرنی خورلاغان کبی قالدره ، قالدره مسلمانلق دعواسنی قلامز .

« لطیفه » بعض وقتلرده برکشی ، الوغلاردان براوسی یاننه کیلوب کره ده ، موکاسلام بیره دور ، بوبای چراین صتوب انه کوهنه گه بار ، آنه کشی بار آکاسلام بیردیه در ؛ ایندی ای توغانلر ، بزده موندای اشلربیك کوب ، زنهار سز بواشده جیکللك قلماکز هروقتده قرنداشلك دوستلق سببی بولغان سلامنی آیاق آستینه تاپتاماکز ؛

١٤٤ نجی: « اَفْضَلُ الْاَعْمَال بَعْدَ الْاِیمَان بِاللّٰه التَّوَدُّدُ اِلَی النَّاس »

الله تبارك وتعالی گه ایمان کیترگاندن صونك ، عملرنك ایك ایزگو بولغانیده ، آدملر ایلان دوست بولوشو ، وهم یاراتوشب تورماقدر . مخلوقلرنك بربری ایلان کورکام معاملهلری وسویشب عمرکیچرمکلری پیغمبرمز حضرتلری نك بیاننه کوره لازم وتیوشلی اشدر .

١٤٥ نجی: « اَفْضَلُ الْاِیمَان الصَّبْرُ وَالسَّمَاحَةُ ، »

ایمانك ایك کورکامی هروقتده ، بیکراکده قاتیلق وقتلارنده ، صبرایتمکدر ، همده جومارد ویومشاق طبیعتده بولونماقدر .

١٤٦ نجی: « اَفْضَلُ الدَّنَانیر مایُنْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَی عِیَاله وَدینارٌ یُنْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَی دَابَّته فی سَبیل اللّٰه وَدینارٌ یُنْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَی اَصْحَابه فی سَبیل اللّٰه عَزَّ وَجَلَّ »

آچهنك ایك ایزگوسی کشینك اوزاوی جماعتنه نفقه لندرگانی ، آندان قالا خدا یولنده صوغش قلواوچون حاضرلنگان آت تربیه سنه توتولغانی ، بولاردان قالا یاخشیلقغه کیتکان آچه ، کشینك خدا رضاسنده بولغان دوستلارینه توتقان آچاسیدر .

١٤٧ نجی: « اَفْضَلُ الصَّدَقَة اَنْ تَصَدَّقَ وَاَنْتَ صَحیحٌ شَحیحٌ تُؤَمِّلُ الْعَیْشَ وَتَخْشَی الْفَقْرَ وَلَا تُمْهِلْ حَتَّی اِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ قُلْتَ لِفُلَان کَذَا وَلِفُلَان کَذَا اَلَا وَقَدْ کَانَ لِفُلَان »

صدقهنك ایك ایزگوسی : اوزك سلامت بولوب ، کوکلدن مالکنی قزغانب توروب دنیاده تورونی اویوکده صاقلاب ، فقیرلکدن قورقه توروب ، صدقه قلماقدر . اماجانلی بوغازوکا بیتکانده ، ترکلکدن امید کیسکانده ، فلان قدر فلانگه ، تگان قدر تگانگه دیووصیت اینوده اولقدر خیر یوقدر . اوزم اولگان وقتده مالوم باری بر قالادیو ، امید سزلنگان بیروده .

بیروده معنایوق . اما اوزك شول مالغه محتاج بولغانده بیروده زور حکمت باردر (بزنك روسیه بایلاری سلامت وقتلارنده خدا رضالغی اوچون برتین کمشلرنده بیرونی ژلیلر ، مونك دلیلی زکاتنی تمام بیرمولری ، سلامت وقتلارنده جگه بارمی ، اوزلری اولگاچکنه یبارولریدر . (ش)

١٤٨ نجی : « اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى وَابْدَا بِمَنْ تَعُولُ

صدقه نك ایك ایزگوسی بایلق ایلان بیرلگان صدقه در ، یوقاری درجه ده بولغان قول ، توبن درجه ده بولغان قولدان ایزگوره کدر ، صدقه بیرگانده أوز أوستکا نفقه سی واجب بولغان کشیلردن باشلاب اوّل آلارغه بیر ، یعنی صدقه بیرم دیب آقنوق مالکنی بیرمه ، بلکی آنك آرتونده اوزکا یتارلك مال دخی قالسون صدقه بیرگان قول ، صدقه آلوچی قولدان یوغاریراق درجه لیراك یعنی بایراق قالورغه کیراك صدقه بیربده اوزك یایسه نفقه سی واجب بولغان کمسه لرکنی محتاج قالدرماسلق بولورغه کیراك دیمکدر ، کملرنك نفقه سی سنك اوستکا واجب بولسه شول کشیلردن باشلا ، نته کم (٦) نجی حدیث شریفده ترتیبی ذکر قیلنمش ایدی .

قصه سی : تاتار تلنده ایتولگانچه : « قاش تزه تم دیوب کوز چغارو یارامماس ! » فقیر لرگه صدقه قیلام دیسوب اوی اچکنی آچ یالانغاچ قلو حرامدر ! (بزنك روسیه ده ملالارمزنك تو یومسزلغی سببلی ، اوزینه آشارغه بولغان کمسه لرده صدقه بیردرب ، ایزگولك ایتونی استلرینه آلالار ، ملا آبزیلاردان برکمسه نیندی ایزگولك قلیم دیو صوراسه ، ملا بوکمسه نك برده مالنه قارامی نیتمی صدقه بیر دیوی بر عادتدر . آه ! اشنی اورن سز قلولار ! ! دنیاده باخشیلق آنچه ایله گنه توگل ، آنچه لی ایزگولکلر بایلار اوستونه تیوشدر ! « ش »

١٤٩ نجی : « اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ سَقْيُ الْمَاءِ »

صدقه نك ایك کورکامیده صوسز بولغان کشیلرگه صو ویرمکدر صوسز کشیلرنی صوغارماقدر .

١٥٠ نجی : « اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ اَنْ يَتَعَلَّمَ الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ عِلْمًا ثُمَّ يُعَلِّمَهُ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ »

صدقه نك ایزگو بولغانلری جمله سندن برسیده بر مسلمان بولغان ایرنك علم اویره نب صکره باشقه مؤمن قرنداشنه اویراتما کیدر .

١٥١ نجی : « اَفْضَلُ الْكَسْبِ بَيْعٌ مَبْرُورٌ وَعَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهِ »

کسبلر اچنده ایك کورکامیده یالغانسز ، خیانتسز آلش بیرش ایتودر . همده ایرنك عملی وز قولی ایلان حاصل ایتکانیدر یعنی اوز خدمتی ایله قلغانیدر . (بو حدیثده قری اشچی بولوب هم ش اشلاگان نسته لرایله گنه صاتوایتونی یاراتمای ، اوزکدن اوزك اش چغاروغه بیورلغاندر . (ش .)

١٥٢ نجی : « اَفْضَلُ الْمُؤْمنينَ اسْلاماً مَنْ سَلَمَ الْمُسْلمونَ منْ يَده وَلسانه وَافْضَلُ الْمُؤْمنينَ ايماناً اَحْسَنُهُمْ خُلُقاً وَاَفْضَلُ الْمُهاجرينَ مَنْ هَجَرَ مانَهَى اللهُ تَعالَى عَنْهُ وَاَفْضَلُ الْجهاد مَنْ جاهَدَ فى ذات الله عزَّ وَجَلَّ »

اسلام دینی قاشنده، مسلمانلرنك ایك آرتغی شول كمسه‌در: آنك قولندان، تلندن باشقه مسلمانلار سلامت بولورلار. همه مؤمنلرنك آراسنده ایك صافی ایمانلی بولغانیده خلقی كوركام بولغان مؤمندر، مهاجرلرنك ایك ایزگوسی، الله تعالی طیغان نسته‌لرنی تاشلاب الله تعالی طرفینه كوچوچیدر. جهادنك ایك كوركامیده كشینك الله تعالی‌نك ذاتنده مجاهده‌سیدر یعنی الله تعالی‌نك ذاتنی كیمچیلكلردن پاكلاوغه سبب بولغان علملكلرنی بلب، الله‌نك ذاتن تانوغه سبب بولغان فنلرنی اویره‌نودر.

١٥٣ نجی: « اَفْضَلُ الْمُؤْمنينَ اَحْسَنُهُمْ خُلُقاً »

مؤمنلرنك ایك گوزالی، خلقلری گوزال بولغانلاریدر. كوركام بولغان خلقغه رسولمز شولقدر كیرا كسنب بیانگه كرشكان شولقدر سویگان: حدیثلرگه قاراغانده اسلام دینی ایمان ایتو صوكنده كوركام خلقدن عبارت بولوب قالادر.

١٥٤ نجی: « اَفْضَلُ الْمُؤْمنينَ رَجُلٌ سَمحُ الْبَيْعِ سَمحُ الشِّرَآءِ سَمحُ الْقَضَاءِ سَمحُ الاقتضاء »

مؤمنلرنك ایك گوزال هم آرتقلاری:

صاتو آلوده ؛ بوروچ تولاوده ؛ بوروچ آلوده ، قاتیلق ایله‌اش قلمای ، جیكللك ایله اش قلوچیلاریدر . (بوروچنی بووب صوراغوچی، كشیدن آلسه بیرمی‌جده توچی كمسه‌لر هیچ كمنك سویمگان كمسه‌لریدر .

١٥٥ نجی: « اَفْلَحَ مَنْ رُزِقَ لُباً »

الله‌تعالی طرفندان عقل بیرلمش بولغان كمسه‌لر هراورنده اوستون بولدیلار ، هر كمده عقل بولساده ، هر كمنكده عقلی اوزی قاشنده ماقتاولی بولساده ، درستنده عقلنك ایك ماقتاولوسی دنیا ، آخرت درجه‌سنه ایرشدروگه سبب بولغانیدر ؛ بوحدیث شریفكه بعضیلر بویله‌قارامشلار: هر كم هرنسته‌ده بریمش تودرمقنی قارامق ، هراشنك تبنه توشنرگه توروشوچی بولماق تیوشلكنی آكلیلار ، اما هرنسته‌گه طشندانغنه‌قاراب ، حكمنی طشندانغنه ایتمك بویارامی تورغان براش بولوینی آكلامشلار ، چنلابده قاراساق اش شولای‌توگلمی ؛ كشی حكمنسزلك ایله ، هرنسته‌نك طشینه قاراوسببلی بیك‌تیوشلی بولغان

معنالردن

معنالردن بوش قالنادر ، رسولز اوزینك امتن هراشدن برنسنه‌گه قاراغاندن توبلب‌قاراب ، اول‌اشدگی حکمتنی بلوگه تورو شرغه یول‌کورستکان ؛ هرسوزده ، هراشدن ، برحکمت بارلغن سیزنکان‌کبی تیکشروچن بولورغه کیراك ، کوره‌سز قرآن شریفدن الله‌تعالی اوزینك فرمانن همدن‌طیوینی عقل‌ایالرینه خطاب‌ایتمشدر ؛ نتاکه‌قرآندن فرمان یاطیوصوکندن «یااولی‌الالباب» ای‌عقل‌ایالری‌دیمشدر. (مترجم: مینم‌بلکانم‌بررو سیه‌بولدقدان دیه‌من‌بزنك‌روسیه‌ده‌بولغان عالملر براشکه‌ده حکمت‌ایله‌قاری بلمیلر، باری‌طشقی‌کوزایله‌گنه قاریلار، شول‌سببدن‌قرآن حدیثدن نیچه یوزیللار الك بیان ایتولمکان عجائبنی یاؤروپا دانغنه آلامز مثلا یاؤروپا حکیملری : کوکدن‌یولدزلارده تورو چیلار بولورغه کیراك‌دیلار ، بزموڭا قارشو کیلمز ، اماکوزمزنی آچب قاراساق قرآن‌شریفدن هم‌حدیثدن کوکدن تورو چیلار باردیوخبربیرمش(ش)

١٥٦ نچی: «اَفْلَحَتْ یاقَدیمُ اِنْ مِتَّ وَلَمْ تَکُنْ اَمیرًا وَلا کاتِبًا وَلاعَریفًا»

رسولز صحابیلرندن بولغان «مقدام بن‌معدیکرب» دیکان کمسه‌که خطاب‌ایتوب دیمشدر : ای‌قدیم اگرده‌سین‌توره بولماساڭ ، ایمانا ، زکات‌عشر، صاتو مالی‌کبیلرده یازوچی بولماساڭ، یابسه برقومنڭ اشینه باش بولماسڭ ، بواشلرنڭ برسنه‌ده کرشمی دنیادن اوتساڭ بر ده شیکمز عذابدن قتولورسون ، درجه‌لی‌بولورسون ! بوحدیثدن بلنه‌در: رسولزبراشنی باشقاره آلماسلق‌کمسه‌نڭ، شول‌اشکه‌کرشب، آنی اشلاونی اوستنه‌آلودان‌طیوی ، قولندان‌کیلماگان اشکه‌توتوناچق‌کمسه‌نڭ، دنیاده‌تورو ندان‌اولوی آرتق‌بولوین‌بیان‌ایتوی. (٠٠ نچی‌حدیثدن) اهل بولغان‌کمسه‌نڭ ، بولدرا آلمغان اشینه‌کرشوی قیامت قوبوبرابرنده بولوی‌اوتدی ، عقل توغروسنده‌هرکم‌اوزعقلنی‌ماقتاوی، یاغشی‌کورووی، کبی اش باشقاروداده هرکم‌اوزن‌شول اشنی بولدررکبی‌اویلاوی آدملك تلی‌تورغان‌براشدر. قصقاسی : هیچ‌کمنڭ‌قولندان کیلمی تورغان اشکه کرشوی‌یاراماس . همدبراشکه براونی باش‌ایتوچیلك‌خلق‌قولنده ایکان ، اهل بولغان‌کمسه‌نی‌قویسالار، خلقدن، بولوچیدن گناهلی‌بولورلار، (مترجم : بزنڭ‌روسیه‌ده آتاسی اورننه قویولغان نادان محدوملر ، همده‌نادانلغی ایله‌قویولغان باشقه اماملار اوزلریده‌هلاك بولالار ، اسلامنیده هلاك‌قیلالار ، بواشده ایك‌گناهلی کمسه اماملرنی امتحان قیلوچی مفتی هم‌قاضیلاردر (ش)

١٥٧ نچی : «اَفْلَحَ مَنْ هُدیَ اِلَی الْاِسْلام وکان عیشُهُ کَفافًاوَقَنَعَ به»

دنیا وآخرت قوتولوده بولغان کشیلرنڭ برسیده مسلمان بولوبده اوزینه بیرلکان الش ایلان کون کورب شونی یتکرب شونارغه قناعت قیلغانلریدر)

١٥٨ نچی : «اَقِلُّوا الدُّخولَ عَلَی الْاَغْنیاء فَاِنَّهُ اَحْری اَنْ لاتَزْدَرُوا نِعَمَ اللهِ عَزَّوَجَلَّ»

بایلار تیره‌سنده بیك یوش ایلانماگز، آلارتیره‌سنه سیراگرك بارگز، آلار ایله سیراگراك

اش قلوكز ، شولای اش قلساكز الله تعالی‌نك نعمتنی خور توتماوغه سبب بولور. چونكه بایلار تیره‌سنده كوب ایلانساك، آلارنك تورمشلارن، یورشلارن كورب اوزمزنك قولومزده بولغان نعمتلرمزنی آزصنوچان بولورمز، منه شول سببدن آلار ایله كوب قاتوشونعمتكه شكر قلودان طیار، همده آلار تورمشینه قاراب اش قلوغه عادت اینساك، بار مالمزداندە بوش قالورمز. (مونك دلیلی: بایده آصراو بولوب تورغان خاتون قزنك فقیر ایرده‌ده اسراف ایله تورویدر. (ش)

١٥٩نچی : «اَقِلّی مِنَ الْمَعاذیر»

بوحدیث شریفنی رسولمز، حضرت عائشه رضی الله‌عنها گه اینكان‌حدیث آكلاوچیلار اینكانلر: بوحدیث‌حضرت عائشه‌گه اینولسه‌ده حكمی هر برمؤمن ایرومؤمنه خاتونلارغه برابردردیوب. معناسی: ای عائشه عذرنی آز قل! یعنی: بر وقتده دوست ایشلردن برسنه بر توغریده خاطرلری قالوب، عذر اوتنوگه محتاج بولساك، آرتق یالنمه، آز، آزغنه عذر قیلغل چونكه كوب عذر ایتارگه عادتلانساك دوستلارنك خاطرلرینی تابیم دیه عذرلنه تورغاچ یالغانغه كرشو احتمالدر .

١٦٠نچی : « اَقیلُوا ذَوِی الْهَیْئات عَثَراتهِمْ اِلّا الْحُدودَ »

یاراقسزحاللری هم اشلری بلنمگان كشیلرنی، آلاردان بعض وقتده بلنگان یاراقسز اشلری اوچون جزا بیرمكز! باری شریعت بویچه جزا ـ حدنی تیوشلی ایته تورغان اش اوچونگنه جزا بیركز!

٥٧نچی حدیث شریفده بومعنانی بلدرتدی.

١٦١نچی : «اَقیلُوا السَّخیَّ زَلَّتَهُ فَاِنَّ اللهَ اٰخِذٌ بِیَدِه كُلَّما عَثَرَ »

بیگنلك همده جومارد لق ایاسی بولغان كشیلرنك خطالاروندن كوزلركزنی یومكز، آنك اوچون جومارد كشینك آیاغی تایدقه الله تبارك وتعالی آنی همیشه جقماس، هروقت الله تعالی اول بنده‌گه یاردمچی بولور. بوحدیث شریفنك حكمی تجربه قیلنمشدر، بعض بوزق اش ایلان تانلمش ذاتنك، معرفت ایالری ایله بلشلكی بلنب، آلار ایله معامله‌سی كورنر، شول وقتده معرفت ایاسندن بو فاسق ایله قاتوشوینك سببی صورالسه، اولده جوابنده (السخی حبیب الله) جومارد كمسه الله‌نك سویكلی قلیدر دیو جواب بیرر. بعض وقتده بوكمسه‌نك فسق ایلن آیاغی تایارده الله‌تعالی‌نك یاردمی ایله اول كشی یغلماس. بوحال ایله بیك اوزاق وقتلر، بختینی صاقلار (صدق رسول الله)

١٦٢نچی : «اَقیمُوا حُدُودَ اللهِ فِی الْبَعید وَالْقَریب وَلا تَاْخُذْكُمْ بِاللهِ لَوْمَةُ لائِم»

یراقده بولسون کرك یاقنده بولسون، شریعتده حرام بولغان هم شریعتده أشلودن طیولغان أشلرنی قیلوچیلرغه شریعت حکم لرون تورغزگز هم یورتگز. الله تعالی بیورغان حکم لرنی تورغزوده هم یورتوده، دخیده خلق نك توزکلکینه بیلنگان حال لرنك هربرسنده، الله رضاسی اوچون بولغان اشلرنك بارسنده ده، سوگش آلورمن یاشلته آلورمن دیگان کبك اویلار همده وهملر اشگزنی یرینه کیترودن طیماسون. (روسیه امالری بوسوزنی توگلاگز! (ش)

١٦٣ نچی: « اَکْبَرُ الْکَبائِرِ الْاِشْراکُ بِاللّٰهِ وَقَتْلُ النَّفْسِ وَعُقُوقُ الْوالِدَیْنِ وَشَهادَةُ الزُّورِ »

الله تعالی قاشنده گناه لرنك ایك الوغسی هم بوزقلق وظلم نك ایك زوریسی الله غه تیکداش توتمق، ناحق جان قیمق، آتا آنانی رنجتمك، هم یالغانغه گواهلق بیرمکدر. آتا آنانك بیوروغنی توتمای آنلرنی رنجتمك ایله، یالغانغه گواهلق بیرمکنك مسئله سی زیان هم ضرر ده الله غه تیکداش توتمق دخیده ناحق یرده جان قیمق ایلان برابر کوریله در. ای عقل ایالری عبرت آلگز.

١٦٤ نچی: اَکْثَرُ النّاسِ ذُنُوباً یَوْمَ الْقِیامَةِ اَکْثَرُهُمْ کَلاماً فِیمالا یَعْنِیهِ»

قیامت کونده گناهسی نك کوب لکی سببلی قایغرغان کشیلرنك کوبراگی، دنیاده وقتده اوزلرینه فائده بیرمی تورغان، دخیده اوزلرینه کرك بولمغان سوزلرنی سویلگان کشیلردر. فائده بیرمی تورغان سوز بولغان شیکللی، فائده سز اشلرده باردر، شریعتده، عقل نك کیریسنه کورلگان اشلرنی، فایده بیرمی تورغان اشلردن صانالادر(٢) خلق نك ایزگوراگی پیغمبرمز، صلی الله علیه وسلم، امتینك ایزگو هم نورلی عقل ایاسی بولمقلقلرنی دخیده کیراکسز بوش یرگه صولونی هم سوزنی ارهم ایتماولرنی وصیت ایتوب ایته در. ایندی یالغز بوحدیث شریفنك حکمی برلن عمل قیلساق دنیا وآخرتده ایزگو هم سلامت بولمق اوچون بزگه ینگوچی هم وعده سنده تورو چیدر.

١٦٥ نچی: « اَکْثَرْتُ عَلَیْکُمْ بِالسِّواکِ »

مسواك قوللانماقگز حقنده غی وصیتلرمنی کوب ایته من توبانده مسواك حقنده تاغنده باشقه حدیث شریفلر باردر.

١٦٦ نچی: « اَکْثِرُ الدُّعاءَ بِالْعافِیَةِ »

همیشه ایسنلکگز هم صاولغگز اوچون دعاده بولگز، کشی نك دائم ایسنلکده بولمقلغی ایك زور نعمتدر بو نعمت نك قدرنی بلوب صحت وسلامتلککه ضرر بیره تورغان نرسه لردن هر وقت

(٢) چونکه شریعتده بیورلغان همده طیولغان اشلر هربرسیده آدملرنك فائده لرینه بیورلغان همده طیولغاندره. (ش)

صاقلانورغه تیوش تا که الله‌نك بیرگان نعمتنه کیرلنو کفران بولماسون، سلامتلکنی صاقلی تورغان نرسه‌لرنی آلغه آلمق. سلامتلك‌نك دایم بولماقلغی اوچون اش کوچ برلن دعا گه دایمچیلق قیلودر. یالغز قول کوتارو برلن گنه دعا بولمیدر، آنك اوستنه أشلرده قاتوشسه، اول وقت دعانك قبول بولنوی بیك یاقندر. (مترجم: شریعتمزده دعادیگان نسته بار، امابزماتاشقانچه قری عرب سوزلرینی کوکلدن پتور، پتور اوقوب، قوللارنی یوزگه سیپاو ایله توکلدر. بلکی دعادن مراد اوزکا کیراکلی بولغان اشلرنی همیشه کوکلده توتوب، هروقتده شول اشنك سببنه کرشو ایله بولادر. الله‌دان صوراو بار اش. اما بزده آنیده تیوشنچه قلا بلمیلر. جیولوب دعا قلغانده امام قیقرب اوز تلنده دعا اینار، قوم تیوشلی اورنده آمین دیورلر. «ش»

١٦٧ نجی: «اَكْثِرْ مِنْ لَا حَوْلَ وَلَاقُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ فَاِنَّهَا مِنْ كَنْزِ الْجَنَّةِ»

«لاحول ولاقوة الابالله» دیگان روشان سوزنی کوب ایتوکز، آنك اوچون بو سوز اوجماخ خزینه لرندن برخزینه‌در. بوروشان سوزنی کوب ایتکانده توب مقصود معناسنی اویلامق، دخیده آنك تلاگانی بوینچه عمل قیلودر.

بوتون عالم‌ده بولغان «حول» هم «قوة» نك بارسیده، الله تعالی نکی بولسه، سینك هم زید. عمرونك «حول» هم «قوتیده» بتونسیده الله‌تعالی نکی بوله‌در.

بومالنی هر وقت ایسکده تودوچی بولسانك، بایلق ایاسی هم کورکام خلق‌لی بولوب دنیاده هم آخرتده اوجماخ سینکی بولور، چونکه قوتکنی یمان یرگه یبرمس بولورسانك، دنیاده بولغان اشلرگه هربرسنده‌ده الله‌تعالی قوشقانچه قاراب، هر بر نفس قایغوسندن قوتلورسانك، توزوك، سلامت عقل ایاسی بولورسانك، تاغی موندن زور نیندی ایزگولك تابلور.

(١٧١) نجی حدیث شریفکه قاراکز.

١٦٨ نجی: «اَكْثِرُوا ذِكْرَ هَاذِمِ اللَّذَّاتِ اَلْمَوْتِ فَاِنَّهُ لَمْ يَذْكُرْهُ اَحَدٌ فِي ضِيْقٍ مِنَ الْعَيْشِ اِلَّا وَسَّعَهُ عَلَيْهِ وَلَا ذَكَرَهُ فِي سَعَةٍ اِلَّا ضَيَّقَهَا عَلَيْهِ.»

دنیالذتلرن توبی تامری برلن آودارب یوقغه‌چغاروچی، اولومنی ایسکزگه کوب توشورکز. آنك اوچون بومعنوی بولغان دارودر ترکلکی‌نك تارلغی سببلی اختیارسز قالغان کشی، اولومنی ایسینه توشرسه، کوکلی ایرکنه‌یوب شادلانور، ترکلکی کیك هم دولت ایاسی بولوب دنیاغه آلدانغان برغافل‌نك اولومنی ایسکه توشرمکلکی، دخی غفلتندن اویاتوب نیده کشی توسلی یاصار.

١٦٩ نجی: «اَكْرَمُ النَّاسِ اَتْقَاهُمْ»

کشی لرنك ایك‌مرمتلوسی، ایك تقوابولغانی دریعنی الله‌تعالی‌نك قوشقان اشلرینه بویون صونغان

صونغان کشی، الله تعالی طیغان اشلردن طیولغان کشیدر. یوقسه نی زورلغك ، نی زور کشی بالاسی بولغانك نی بایلغك، نی دولتك، نی درجه ایاسی بولغانك برسیله بر نسته گه ده تورماس.

۱۷۰ نچی : « اَکْرِمُوا الْخُبْزَ »

ایکمکنی حرمتلو طوتکز. بو حدیث شریفنك معناسنده حدیثلرگه شرح ایتوچیلر، نچه تورلی معنالر بیره لر هر قایوسینك سوزی توغری کیله در.

ایکمك گا حرمت قیلکز یعنی آیاق آستینه توشرمه کز، قدرنی کچکنه گه صایماکز یا که طابکزده باری ایکمك کنه بولساده آشاکز، ایکمك دن باشقه بر نرسه آشاونی کوتوب ایکمك نك قدرین جویماکز آش صایلاماکز ! چونکه مقصود قوتنی کیمتماو اوچون قارننی طویدرمقدر ، طویغاننك صوکنده باشقه تورلی آشلار آشاونی کوتب اوتورماکز . بروقت براونك ایکمکنی آشاساکز اول ایکمك نك حقلرون رعایه قیلکز ایکمك معنی کورمی تورغان، صوقربولودن، صاقلانکز ، اول کشی گا ضرر کیترونی تلامه گز . (بوسوزدن سز ایکمکون آشاماغان کشیگه ضرر کیترونی تله کز دیکان معنانی آکلاماکز ، چونکه بزقولزدن ، تلمزدن هرکشی نك سلامت قالو شرطی ایلان مسلمانمز

۱۷۱ نچی : « اَکْمَلُ الْمُؤْمِنِینَ اِیمَانًا اَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَخِیَارُکُمْ خِیَارُکُمْ لِنِسَائِهِ »

مؤمن لرنك بوتون ایماناوسی ، کورکام خلق ایاسی بولغانیدر ، ینه سزنك ایزگولرکز ، نکاحنده بولغان خاتونلرغه بخشیلق قیلغانکزدر .

۱۷۲ نچی : « اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ اٰلِ مُحَمَّدٍ فِی الدُّنْیَا قُوتًا »

ای ربم (محمد صلعم) امتینك هم بالالرینك هم ایو جماعتلرینك دنیاده رزقلرنی برکونلك آزقدان عبارت قیل یعنی آشاودن مقصود نرسه بولسه شول مقصود قه غنه قصقارت ، آشاودن مقصود ، تننی ضعیفلکگا توشرمسلك درجه ده قارننی طویدرمقدر ، یوق ایسه بزنك شیکللی تورلی ، تورلی آشلار حاضرلو آرتندن یروب ، اصل مسلمانلق هم انسانلق حقندن کوز یموتوکلدر .

۱۷۳ نچی : « اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَعُوذُبِکَ مِنْ عِلْمٍ لَا یَنْفَعُ وَعَمَلٍ لَا یُرْفَعُ وَدُعَاءٍ لَا یُسْمَعُ »

رسول اکرم افندمز حضرتلری دنیاده نینه ای حاللردن یوزچویرگان بولسه ، دخی نینه ای خلق لرنك ، نینه ای فعل لرنك اوزنده بولولارنی تلگان بولسه ، اوشبودعاسی ایلن هم موندن صونك کیلاسی بعض دعالار ایلن بیلگلنگاندر. رسول صلعم فایده بیرمی تورغان علم دن ، اخلاصلی بولغان عملدن ، قبول بولی تورغان دعادن ، الله تعالی که صغنمقدر ، بواوچ تورلی اش نك یاوز اشلردن بولغلغن ، امتنه آکلاتمق اوچون دعاشیکللی ایتوب

اوقوغان ، یوق ایسه اوزینك تلینه آلمغان دعالرنی ده الله تعالی قبول ایتکان بولورغه تیوش در . واقعا یاوزلغندن الله غه صغنلغان شول اوچ تورلی حال بیك قزقدر . برعلم ایلن عمل ایتمیسك ایکن نی اوچون اول علمنی اویره نوب عزیز وقتکنی بوشقه اوزدراسك ، براشنی اشلاگانده درست هم اخلاصلی نیت برلن اشلامیسك ، سیکااول اشکنده فایده سزلقدن باشقه ، تمام بولماوندن باشقه ، هیچ نرسه بولمغاچ نی اوچون بوش یرگه زحمت چیگاسن ! ایندی قبول بولی تورغان دعانی قیلو قایده قالدی ! (قبول بولی تورغان دعا گه مین آمین دیمیم) دیوب تلمزده برضرب مثلمزده باردر ، یعنی امید ایتله تورغان اورنده بولمغان نرسه گه کوز تگوب بوشقه نی اوچون بویوق فرض آرتندن یوریسك !

«علم لا ینفع بحثی» سلامت وسعادت جمعیت اسلامیه اسمنه برآزسوز کلتر ورد ای درجه ده کیك بولغانلغندن بو بابده توغری دیوب اویلاغان بر نیچه سوزمنی سویله ماکچی بولامن . آکلاوم کیمچلکلی بولساده نیتم توغریدر . آکلاومنك ضعیفلکندن کیلگان قباحت سوزلرم کوکلمنك سلامتلکینه باغشلانوب کیتار .

اوّلا جامعلرمزده مدرسه لرمزده اوقتولغان درسلرنی علملرنی قولغه آلوب قاریق . نینداکنه شاکرد اوچراسون برسندن صوراکز بویله ، نی اوقیسز ؟ جوابنده منطق اوقیمز دیور . ایکنچی یل صوراوکزده ، تصورات ، اوچونچی یله ینه شول ، دورتنچی یله تصدیقات اوقیمز خبرلرنی برسی آرتندن برسنی بیرور . امان دوستم ! یازق توکلمی صوك ؟ دورت بش یللق عزیز عمرنی اولچاوسز برکیتش ، یاکلش برمطالعه ایلن هیچ لزومسز یوقغه چغارامز . صوك نی دیماکچی بولاسك منطق اوقومیق منی ؟ علمنك یوقاری درجه ده بولغان بحثلرینه کرشمك اوچون میزانسز قالیقمنی ؟ — خیر نورم . میزانسز قالمیق ، میزانمزنی توزاتیبکده زمانمزده همان همان جزء لایتجزی نك آورلغن بیلگلاوگه ده یوللار ازلنگان وقتده ومیلغرام لرنك تارتلغان وقتنده ، مك یل اوّلگی بولوب بتکان چاقمه تاشی ایلن اوینماب اوطرمیق . اشلرمزنی زمانمزنك چاقمه تاشینه تطبیق قلیق . علم اویره نومزنی زمانمزده کیراکلی بولغان نرسه لرگه تطبیق ایتماودن ، دخیده بوشقه وقت ضایع ایتومزدن ، حضرت شارع اکرمگه نی جواب بیرورمز . بوسی بولای بولدی ، ایندی یللق منطقدن صوك اوقولغان علم کلامگه قاریق ! معلوم آ ، علم کلام ! ! اهل سنت والجماعة برلن ، فرق ضالهٔ اسلامیه نك بربرسینك ضرر نده استعمال اینکان اعتراض هم مدافعه قوراللری برله شول فرقه لرنك اساس هم اعتقادلرندن بحث اینه تورغان برعلمدر . خوارجلر شولای دیب اینه لر . آلارغه قارشو بزنك دلیلمز بودر . معتزله شولارغه اعتراض قیله لر ، آلارغه بوجوابنی بیره مز . حکما بولای دی ، سوفسطائیه شوکار قائلدر ، شیعه لر شوشندای بر یاکلش یوالغه کیته لر ، اباحیه یولای دی ، تگیلر شول مذهبکه ذاهبدر دیوب کوب مذهبلر صاناب کیته لر حالبوکه ، حاضرده اول

مذهبلرنك

مذهبلرنك كوبسينك كشيسيده يوق . دخيده مسائل اساسيه ده شوشلای تصور قيلساق بولازم كيلور ، بولای فرض قيلساق شولای بولور ديوب ، نتيجه چغارور كوك بولوب اوزون اوزون فرضياتنی سويلرلر حالبوكه : شاكردلر توكل ، معلم افنديه بلكه مؤلفی حضرتلرينك بالذات اوزلريه جروب چغارلق توكل . (من تكلم تزندق) ديگان شيكللی شاكردلرنك كوبسينه علمنك اساس دين حقنه غی اعتقاداتنی ضعيفلی تورغان روشه قارشو تورو چينك برنيچه اعتراضلرون اوقتوله در . حتی بعض يرلرده اعتراض برله مدافعه نك برسنی برسندن آيرا آلمغانلقدن برنيچه زكيلرنك كوڭلنده ياشرين بر بلمسزلك قالور ، لكن كافر بولدق ياكه كافر بولورسك ديوب سوگلوندن قورقب بيچاره ، شكلی ، تاوشنی ده چغارماس اگر صوڭندن راسخ فی العلم بولغان بركامل گه اوچراماسه عمرينك آخرينه چه شبهه لر اچنده ياشاب كيتار . ايندی فايده سندن كوبراك ضرری بلنگان بوعلمنی اوقتقانچی اچنده بولدغمز عصرده (مادیون) ديگان جماعت هم (داروينيست) اسمنی آلغان هيئت ، دلائل جديده هم فنيه لری برلن ميدان آلديلر . واقعا مادیون ديگانمز خلقه سلفلر دهريون اسمن بيرگانلر هم آلار برله كوب مجادلات علميه گه كرشسه لرده حاضر گيلر تاغنده باشقه باشقه دليللر برلن ديانات ضرينه هجوم اينه لر حتی بواوت ، اسلاميت عالمنه صارا باشلادی ، ياشلارمز بوآوروغه الاگه لر ، ايندی معتزله برلن سوفسطائيه نك دنياده هيچ برسی قالمدی . منه موندای برزمانه عاللرمزگه تيوش بولادر ، مادیون نك دليللرون سندلرون كيراگنچه دقتلوگه ياردم بيره تورغان علملرنی قولغه توشرگاندن صوڭ آلارنی رد قيلوغه ياكه حكمت دينيه مزگه تطبيق قيلوغه كرشمك ، هم جامعلرنه شوشندای فائده لی علمنی اوقتسونلر ! درست علم كلامنك حاضر جامعلرمزده اوقوله تورغان مبحثلری موندن بر نيچه يوز يل اوّل فايده لی علم لردن بولغان ، اول زمان نك عالملری ، حضرتلری ، آنك تيوشليگن ايمان نوری هم فراست برلن كوروب هم دشمانلرنك قراللرينك قوتينك درجه سن آنكلاب شولرنی مدافعه اوچون كتابلر تأليف قيلوب درس اينكانلر ، (نوراللہ مضاجعهم) اما ايندی بو كونگی كونده اول علمنك كوب قسمی زمانمزده گی خارجيلرنك قرال هجومنه موافق بولغاچ مدافعه اشنه هيچ فايده سز بولوسببلی اول علم لر برله شغللنگان كشيلر ، حاضر توبه فايده سی بولمغان نرسه ايله چوالوچيلار ره تنه قالدی . زمان بعض مكتبلرمزده فلسفه اوقتونك كيرا كلگن كورسته ، يا كه بر زبراك شاكردمز كوڭلی توشوب فلسفه مطالعه قيلاده ، ديانت اشنده بتونلای شبهه لر برله طولوب قالا ، آقتقدان اعتقادی بوزولوب نی دينلی نی دينسز برحالگه توشوب كيته . نی اشليك ايندی عجبا مكتب لرمزده فلسفه اوقتميق منی ؟ نی اوچون ؟ اعتقادقه ضرر بيركانلگی اوچون ! عجايب دين مبين اسلام شول قدر وهمی بولغان نرسه گه بنا قيلنغانمنی صوڭ ، موندای واق تويك تعرضات برله ضعيفلنورکه ، يا كه بتونلای بتوب كيترگه ؟ معاذالله ،

اگر بولای بولغان بر اعتقاددە بولساق اول وقت کافر بولغان بولامز . بزبلگان اسلامیت شول قدر قوتلی ، شوندای بدیهی دلیللر ، شوندای معقول نیگزلرگه بناقیلغان که بعض مکتبلرمزده اوقلغان واق تویك فلسفه لر توگل ، یربوزنده بولغان فیلسوفلرنك باریسون کتابلری برلن برگه کیتروب اورتاغه قویساق ، آلاربار قوتلری برله اعتراض قیلسه لر آلارغه قارشی مسلمان بولغان توغریلقنی کورسه ته تورغان ، برعالمنك ، برکاملنك بیره سی جوابی ، جیکلچه گنه برجواب بولور . چونکه اول فیلسوفی عقلی انصافی بولغان برفیلسوفی بولسه ، فلسفه نك حقیقتن اقرارغه مجبور بولور ، حقیقی مسلمان بولورغه کیراك ایکانده قارارغه کیرك ، اسلام نرسه ، فلسفه نینده ی نرسه ، بتون فیلسوفلرنك فلسفه لر اچنده حقیقت دیوب ازلگان نرسه لری حقیقت اسلامیه عالمنه توتاشو ایکانده بیچاره لر اول حقیقتنی باشقه برقالبده باشقه برکیومده هم عادتده عرفده اوزلرینه باشقه بولغان برملتنك قولنده کورگانلکلری اوچون اورکالرایکان ، بزنك فعل لرمزگه عادتلرمزگه قاراب اورکولری اوچون دینمزنیده بزنك کوك برقورقنچ نرسه دیوب اویلیلر ایکان . بر شاعر ایتکانی کوك .

(بیت) اگر حقیقت اسلام درجهان اینست . هزار خنده کفر بر مسلمانی

بزنك سوزلرمزگه فعل لرمزگه ، عادتلرمزگه کوره سویلنگان بربیندر . تشکر ایتامزکه شول قیلسوفلر اچنده بوحقیقتنی کوروچیلر باردر ، آلار بزنك اساس دینمز برله فعل لرمز آراسنده نسبت بولماوینی آکلاب قباحتنی اسلامیت که آودارمیلر ، بزگه آودارالر . الحاصل مقصوددن چغوب کیتمیك ، مقصودمز علماء کرامنك وقتنه کوره آلوش بیرش ایتولری هم یوق نرسه لر برله شغللنوینی تاشلاولرون اوتنو هم توصیه در . ینه ده فائده سز علم لردن توگلمی ، عربچه برسوزنی یازارغه هم یازلغان برعرب عباره سون آکلارغه هم دورت سوزنی برگه جیوب سویلرگه کوچلری یتماسلك بولغاچ ، مکتبلرده نیچه یللر صرف ، نحو ، بدیع ، بیان ، معانی اوقتوب نیچه نیچه زیرك شاکردلرنك عمرلرون اوتکارامز . ثلله صوك بز عربچه نی اوقی بلمسونلر یازا بلمسونلر سویلی بلمسونلر دیوب اوقوتابز میکان ؟

(بیت) جهلك اول مرتبه سی سهل اولماز * تا کسبسز بوقدر جهل اولماز * بونك معناسی بحث آراسنده تلمزده یورته مز . بزترك لرك عربچه بلماومز ، مسلمانلر آراسنده نی قدر آیرمانی هم نی قدر ضایعات سیاسیه نی موجب بوله شوندن برخبرمز بارمی ؟ قرآن کریم هم پیغمبرمز نبی حکیم نك حدیث شریفلری ، مسلمانلرنی توتاشوغه هم برلشوگه دعوت قله در . بزایسه فایده لی علم اویره نه مز دیوب آیرلشونك سببلرون نیچه یللر مدرسه ده تحصیل اینوینی تلیمز . نینده ی صوکغه قالغان برمطالعه ، نینده ی عقلسز برحرکت . عجبا عقل کوزمز بیلنده ی میکان الله ، قایده قالدی صوك بز ؟ (فلم اعین لایبصرون بها) دارالمجازاتنه توشدك موالله ! آلای بولسه امان یاربی یوزمك مرتبه توبه لر بولسون ، کیچیلکلرمزنی سین عفو

ایت

ایت . یاهو کوزلرمزنی آچوب عقلمزنی باشمزغه جیوب انصافی برلن أشکه قاریق ، برتلنی اویره‌نودن مقصود شول‌تله یازلغان برکتابنی اوقمق ، ایکنچی درجه‌سی شول‌تله‌ده مقصودنی اوترلك قدر سوز سویلمك ، اوچونچی شول تلنك یازونده یازمق توگلمی ؟ بولرنك اوچوسنده اشلمگاچ اوزون اوزاقغه صوزوب نیچه یللر ، اظهار ، اطه‌لیلر ، شافیه‌لر ، کافیه‌لر ، اوقوده نی معنابار ؟ بوشقه وقت اوزدرو توگلمی ؟ حالبوکه بوش اوتکارگان عمرلرمزدن الله قاشنده صورالاچقمزنی اوزمز اعتقاددده قیله‌مز . چونکه پیغمبر صلعم‌نك حدیث شریفلرنده شولای کوره‌بز ایندی کیلیك عسکریه مکتبلرینه : آنده عسکر بولوچی هم عسکرگه قوماندا بوله‌چق کشیگه بایطاق‌غنه کیرا کسز درسلر اوقوتابز ، آلارنی نیچه یللر کیرا کسز درسلر برله شغللندره‌مزده اخلاقغه دیانت‌گه متعلق درسلر اوقتمیمز. آلارنی مکاتب رشدیه هم اعدادیه‌ده کورگانلر در دیمزده شول مکتبلرده قولزده بولغان حالده، اچنده اوقتوله تورغان نرسه‌لر یترلکمی توگلمی ایکانن بلمیمز ایندی باری عسکر قوماندا اسنده بوله‌سی آدم ، مکتبدن چقغاندان صوك اوقوغان نرسه‌لرینك کوبسینك هم پاپوغای کوك حاضرلگان درسلرنك بایطاغی بلکه همه‌سنك عسکرلك اشینه دخلی یوقلغون کوره‌چك هم برده استعمال قیلماو سببلی باربسونده أونوطه‌چقدر. الله عشقی ایچون سویله‌گز، آقتقدان قوللانلماو سببلی اونوتوله تورغان برعلمنی نی ایچون اویره‌ته‌بز؟ برشا کرده، امتحانده شول علمدن جواب بیرگانده برآز توتلقسه، اوقومغانسز دیوب شول فائده‌سز علم‌نك خاطری ایچون شوندی زیره‌ك شاکردنی ینه ایکنچی یلغه نیچون مکتبده حبس قیله‌مز ؟ درست بوعلمده فائده‌لی اما کشیسنه کوره فائده‌لی عسکر بولاسی بر شاکردنك عمرینك شوندی عزیز زمانده تیوش توگل موندی درسلر آقتقدان کوکلن نورلاندرو ایچون اوز اوزینه مطالعه برلنده بله تورغان نرسه. آندی علم اورننه، اول شاکردلرگه مکتبلرده تفسیر اوقتیق، حدیث اوقتیق، برآز فقه اوقتیق، معاملات جهتنده کوچ جیتکان‌چه طرشدریق. هیچ بولماسه اولایغاچ اوز اشلرینه یارار . شوشلای ، هر مکتبده ، هر مدرسه‌ده، فائده‌سز علم لر اوقنو بار، آنسینه قارشو تورور حال یوق. مقصودم، بولارنی توزاتوگه کوچی یته تورغان کشیلرمزنی اویاتودر . جامع‌نك ، هم‌مدرسه‌لرمز ومکتبلربزنك باری‌شوشی قدر اشلرونگنه توزاتوب بولسه‌ده رسولزنك سنتی‌نك بر کچکنه‌گنه کیسا گنه ایارگان بولیق. ایزگو- لکی‌نك فائده سینك نیندی زور بولغانون آقتقدان بلوربز . « من الباب الی المحراب » رسولمزنك سنتلری هر قایسی شولایدر. بزنك سنت ایاسی بولغان کشیلربزنك کوبسی، نیچه تورلی یالقاولق هم کیمچیلك برله اوقله تورغان اویله نمازینك دورت رکعت سنتن، آشغچ براش سببلی قویغان بر کشینی، سنت قوبوچی سین، دیوب سوگب باشنه قیامت قوبارادر. جانم افندم! باری شول یالقاولق برلن اوقلغان دورت رکعت نمازغنه منی سنت،

یاکه میق لـرون نچه رتب کیسوب ایرنینك قزللغن میدانغه چغاروب قویوغنه می سنت، یا که صقالن برطوطام غه قدر اوزایتوب سنتنی رعایه قیلوچی حکیم بولون خلقغه کورستوگنمی سنت، یا که بیلنه، یا کسه سنه، یاچالماتوبه سنده گی مسواکی برله اوزن هر کم دن آرتق کورب تقوالانومی سنت ؟ ! آه سنت[۲] ! مرحمت قیلنسون ، سنن واحادیث کتابلرون آقتاروب قارالسون ، بتون مسلمان جماعتن بارسینی برگه دنیا وآخرت سلامتلك گه اولاشدروچی ، بتون دنیانی یوغاری اورنلارغه اولاشدروچی رسولزنك سنتلرینك ایسابی حسابی بوق ایکانلگی کورلور عجب بولار بارسیده نیچون اوستکه آلنمی ، شول قدر سنتلرنی بلکه ده فرضلرنی قویوچیلر نی سببلی سوگش هم شلته آلمیلر . مثلا خلقغه یومارداق هم رحیملولك کورستمك ، همت ایاسی بولوسنت ، کشینك قولنده غی نرسه گه کوز تکماو سنت ، توغری سوزنی هر بر ده سویلمك سنت ، مسلمانلرنی بر بر سینه سویدروب بردین قرداشی بولوغه طرشمق سنت ، کشی نك کوکلن صندرماوسنت، غزاهم صوغشقه کیتمك سنتکنه توگل بلکه فرض سفرگه یرو سفر قیلوسنت ؛ یتیملرنك هم مسکینلرنك صنق کوکل لرون طوطرو سنت ؛ حق اشه هم سوزده شلته لوچی نك شلته سندن فورقماو سنت ؛ آچق یوزلی تملی تللی بولوسنت، هر نرسه نی بخشی ایتدرب یاصاوسنت ؛ ایبداشلر هم دوستلر مجلسینه کرگانده اوزینه براورون بیلگلامیچی

---

(۲) ایندی بوقدر اوزون شلته لر آراسنده بزنك روسیه مسلمانلاری توغروسنده برسوزده سویلانمی قالوی ، بزنك بیرنك مسلمانلارمزغه : بز استانبول ترکلرندن آلدامز دیو برخیال کیلما کینه سبب بولودان قورقنب مترجم فقیر ایته در : بوشرحده ایتولگان صفتلر هر برسیده بزنك روسیه مسلمانلارنده همده امامللرنده بار ، شولار اوستنه تاغنده بزنك امامللرمزده ، تزه تو أورننه بوزو ، آلغه بارو اورننه آرتقه قالو : زمانگه ضرور علملرنی اوقوغه قزقدرو اورننه ، اول علملرنی حرام دیوب، خلقنی آلاردان بیزدرو، عزیزشاکردلر. بزگه فلان علملکلر اوقوتولسه ایکان دیگانده شاکردلرنی ملالار مدرسلرنك مدرسه لرندن قووب چغارولاری، یونان چوپلگندن تابلغان منطق نی اوقوتو، صرف، نحوینی اون بل اوقوتب نه صرفدن نه نحودن برقاعده بلدره آلماو، قرآن شریفنك حکمتلرینی آکلاتماو، شاکردلر بزنك قرآن بله سمز کیله دیکاچمك یل الك یاصالغان حکایت کتابی کبی تفسیرلرنی اوقوتولاری ، قرآن نك انجوکبی برسوزنده مك حکمتی بولغان ، آیتلردن ، برده فائده سی بولماغان ، قرآنده هیچده آکلانماغان عوج حکایه لرینی بیان ایتولری ، یاؤروپانك مك یل صوکغنه جده ب چغارغان حکمتلرینی قرآن شریفده بیان ایتولگان بولساده، آنی بزنك روسیه مدرسلری آکلاوتوگل، اویلاماولاری، بولاربارده اسلامنك بتون یریوزنده یوزك قاشی کبی یرتلوی اورننه، آیاق آستونه توشوینه برنچی سبب بولادر . رسولزنك نیچه مك حدیثنده اوقوکز هرنسته نی بلکز ، اویلاکز حکمت تابارسز دیگان حدیثلرن دنیا آخرت فائده سی بولغان برمسئله اوچون ایتولگان گنه تابولاری، بزنك هلاك بولووه مزغه زور سببلردر . (ش ح)

توری کیلگان ، آچق کورنگان اورنغه ، اوطرمق هم کشینك طروون کوتماو سنت ، قردشلرن زیارت قیلو ، آورسالر حاللرن صوری بارو سنت ، سنت ، سنت !!!

حدسز حسابسز فرضلر برلن قاتوشقان سنتلرنك هیچ برسی نی أیسکه آلنمیده، باری زورایو هم اوزون خلقغه کورستو ، دیندار بولون خلقغه آکلاتوشیکللی أشکی خلقلردن بولغان درجه ایه‌سی بولونی سویونك تلوی بوینچه ، سنت بولغان دورت رکعت نمازنی قویوچینی سوگله ، هم مذهبنده ، اعتقادنده شبهه سز لنوب خالص مسلمان بولغان کشینی حقسز تهمت قیلنه ، هم مکلف بوله توروب اوستمزگه آلو تیوش بولغان سنت لرنك هیچ برسندن خبرسز یاتقانبز حاله نیك شوکار قارشی برنرسه ده دیمیبز . چونکه وجودکه کیترلوی حضرت رسول تلاونچه دخیده طرغزوغه، همتکه ، فدا کارلقغه محتاج . اما دعا قیلو، نماز اوقوشیکللی نرسه لرنی قیلوده دنیاوی هیچ برهلاکلك یوق بیك جیکل ، موندی مشقتسز هلاك سز لك کیك برمیدانده کم آت اوینـاتماس. « فسبحان الله فساد العالم لفساد العالم »

معنی سون نقل ایتوقصدنده بولغان حدیث شریفك بر کیساکی (عمل لا یرفع، امرشریفنه کیلدك ، مونکده اخلاصلی بولغان فعللر هم عملر بولوی معلوم سویلرگه ده حاجت یوق و(دعاء لایسمع) مونکده نیندی دعابولوی سلامت عقل ایه‌سی کبی بولغان کشیگه تعریفدن، بیاندن آزاد بولوی سببلی تفصیلنه کرشلمدی (٤٨٢) (٥٣٥) نچی حدیث شریفلرگه قارالسون .

١٧٤ نچی : « اَللّٰهُمَّ مَنْ وُلِّیَ من اَمْرِ اُمَّتی شَیْئًا فَشَقَّ عَلَیْهِم فاشْقُقْ عَلَیْه وَمَنْ وُلِّیَ من اَمْرِ اُمَّتی شَیْئًا ورَفق بهم فارْفُقْ به »

ینه رسول اکرم (صلعم) دعاقیلوب ایتدر، امتمنك براشنه بروظیفه سنه ، برکیرا کلی بولغان جبرنه ، توره بولغان کشی ، شرعدن عقلدن طش آلارنی برکوچلك گه توشرسه ، الهی سینده اول کشینی کوچلك گه توشرو برله بلالندر . دخیده امتمنك اشنه توره بولغان برکشی یومشاقلق برله اش قیلسه سینده آکار قارشی یومشاقلقده بولغل .

١٧٥ نچی : « اللهمَّ کَمٰا حَسَّنْتَ خَلْقی فَحَسِّنْ خُلُقی »

ای ربم یاراتلومنی نیچك ماتورهم سییکلی یاصادك ایسه ، خلقلرمنیده شولای کورکام ایت ، بومدیشدن مقصود باری أمتینه اویره تو ایکانلکی (١٧٣) نچی حدیث شریفده یازلغان تفصیلاتی معلوم بولور .

١٧٦ نچی : « اللهُمَّ انّی اَعُوذُبکَ مَنَ الفَقْر والقِلَّة والذِّلَّةَ واَعُوذُبکَ من اَنْ اَظْلم او اُظْلَمَ »

فقیرلکدن ، آزلقدن ، خورلقدن ، ظلم ایتودن ، ظلم کوروڈن ای ربم سیکاصغنامن . دیمك بولادرکه فقیرلك ، آزلق ، خورلق ، انسان اوچون بررنجنکوچی عذاب ایکان ، ظلم ایتو هم ظلم کورو دخیده باری بردرجه ده راحت سزلکنی کیتره ایکان، بولارنی کیتره تورغان سبب لردن صاقلانو تیوش ایکانن آکلاتو اوچون حضرت رسولنك سویکلی وصیت لری، شول قصقاغنه سوز برلنده کیلتر لگاندر . فقیرلك ، آزلق ، خورلق اوچون (۱۰۶) نچی حدیث شریف اوزرینه ترتیب قیلنغان مطالعه ده اونتولماسون .

۱۷۷ نچی : « اللهمَّ انّی اَعُوذُ بكَ من البَرص وَالجُنون والجُزام ومن سَیِّءِ الاسقام » برص دیمکانی آلالق ، آلاتن دیمکان خسته لق ، جنون دیمکانی معلوم جولرلك، جزام دخی معلوم مسکینلك آوروی، دخی باشقه نیندی نچار آورولار بارایسه، هر قایوسندن الله غه صغنغان . بو آورولرنك بولوون تلی تورغان سببلردن صاقلانوغه بوحدیث شریف برلن امر قیلنغان . چونکه جزاملی کشیدن قاچکز امر شریفی حدیثلرده کیلگان . الحاصل جغا تورغان آورولردن صاقلانو تیوش بولوی، حضرت رسولنك سوزلرندن آکلانادر.

۱۷۸ نچی: « اَللّٰهُمَّ انّی اَعُوذُ بكَ منَ الْهَمّ وَالْحُزن وَالْعَجز وَالْكَسَل وَالْبُخل وَالْجُبن وَضُلْع الدَّین وَغَلَبَة الرِّجال »

« همّ » کیلا چکده کیلو احتمالی بولغان بر قایغو اوچون حسرتلنو، (حزن) باشدن اوتکان بر بلا اوچون قایغرو، عجز، کسل، بخل، جهن ده معلومدر. (ضلع الدین) بورچ آورلغی (وغلبة الرجال) ناحق اوستکا برکشی نك ایرکلی بولوی دیمکان سوزدر پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم امتن اویره تو اوچون هم وحزندن، عاجز لکدن، یالقاولقدن، قورقاقلقدن الله غه صغنادر ؛ هم وحزن، بورچ آورلغی، اورنسز اوستکه کیلو، کشینك کوکلنه آور طویلوی شیکللوك عجز یالقاولق، هم قورقاقلق دخیده کشینی خلق آراسنده جمعیتده خوار ایتهدر ، هم شول جمعیتنك الوغلقده قالدروغه یاردمی بولغان بر اعضاسینك کیم بولوینك ضرری یتهده جمعیتکه قایتادر. شوکارکوره بوصفتلرنك هم بوغلقلرنك برسیده مسلمان بولغان کشیده بولوی تلنمکان نرسه لردن بولغانلغی اوچون بولاردن ، هم بولارنك بولوینه سبب بولغان اشلردن صاقلانو نی هم الله غه صغنونی رسولمز امر قیلهدر .

۱۷۹ نچی: « اَللّٰهُمَّ عافنی فی بَدَنی، اَللّٰهُمَّ عافنی فی سَمْعی، اَللّٰهُمَّ عافنی فی بَصَری، اَللّٰهُمَّ انّی اَعُوذُ بكَ منَ الْكُفْر وَالْفَقْر، اَللّٰهُمَّ انّی اَعُوذُ بكَ منْ عَذاب الْقَبْر، لااِلٰهَ الاّ اَنْتَ »

یاربی

یارلی تنمنی، قولاغمنی، کوزمنی، هر وقت کفردن سلامت قیل، فقیرلکدن، قبر عذابندن، ربم سیکا صغنامن سیندن باشقه ، صغنور کشمه یوق . بیك کیراکلی هم اثرلی بردعادر.

۱۸۰ نچی: اَللّٰهُمَّ انّی اَسْاَلُكَ عیشَةً نقیَّةً وَمیتَةً سَویَّةً وَمَرَدًّا غَیرَ مخزیٍّ وَلافاضح

لهی سیندن أستیمن، چوالچقسز قایغوسز سلامت الك هم ترکلکنی هم بیك راحت کوکل ایله سول ترکلکمنك صوکینه ایرشمکلکمنی هم آخرة کونند خور ورسوای بولماومنی. ودعالرنك هر قایسی امتنه اویره تو اوچون ایتلکان دعالردر.

۱۸۱ نچی : « اَللّٰهُمَّ انّی اَسْاَلُكَ الْهُدٰی وَالتُّقٰی وَالْعَفَافَ وَالغِنٰی »

هدی) طوغری یولغه کوندرو، (تقی) خلقده ترکلکده کوزللکدر (عفاف) حرامدن ساقلانو، غنامعلوم. یعنی الهی سیندن هدی ، تقوی، عفاف، غنااستیمن عجبادنیاده الله تعالی تعوالق برله زینتلنکان علملك ، عفت برله دائم برکه بولغان بایلق شیکللی انسان اوچون وندن زور ایزگولك بولورمی ؟

۱۸۲ نچی : «اَللّٰهُمَّ اَغنی بالعلم وَزَیّنی بالْحلم وَاَکْرمْنی بالتَّقْوٰی وَجَمّلْنی بالْعافیَة»

لهی میکا علم ایله یاردم قیل، حلم ایله زینتله. تقوالق برله حرمتلاب سلامتلك برله کورکام قیل. مان امان بتمی هم توکنمی تورغان خزینه لرنك هم علم برله حاصل بوله تورغان بایلق نك نیاوآخرت لك تن تعریف قیلو، بزنك چه ممکن ده توکل . حلم یواشلق، یومشاق کوکللیلك معناسنده.

۱۸۳ نچی : «اَللّٰهُمَّ انّی اَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّین وغَلَبَةِ العَدُوّ وَشُمَاتَةِ الاَعْدَاء»

ربی بورچنك هم دشمان نك کوبایوندن ، هم دشمانلرنك شماته سندن سیکا صغنامن شماتة اعدا) دشمانینی شادلاندرا تورغان برقایغو کیلوب اول قایغك سببلی آلارنك سیکا زلری یاکه کشی آرقلی سوز ایشتدرولرینه ایتله در .

حدیث شریفده شول اوچ نرسه نك ، دنیا آفتلرینك زورلرندن هم آدم نك کوکلن بوزا رغان هم ضعیفلندره تورغان نرسه لردن بولغانلنقدن آلارغه دوچار بولماو اوچون الله تعالی گه لبارو تیوش ایکانلکی امر هم توصیه قیلنه در . بورچده دشمان نك کوبایوی برلن بردن انالوی ، کوکل نك راحت لکن یبره تورغان ، هم ده درجه نی توشره تورغان نرسه لردن لغانلقدن دخیه اثر ایتوده هر ایکسی بربولغانلغی اوچون در. اگر بورچلیلق، بورچلینك کلنه برده اثر ایتمسه، هر یرده ، هر کتابده خطاب ، عقل ایه لرینه بولغانلقدن بوعقلسز رچلی بولد اشمز دنیاده تلاگانچه آشاسون ، اچسون ، یوقلاسون . آکار هیچ کم ده سوز تمی . ایندی کوکل نك راحتسزلنوی قایده قالدی ؛ بورچنی بیرماو ، آلغاننی طانو ده سنده طورماولار بار بولسه ده بولار بتونلای بحثنك طشقی یاغنده قالدیلر.

١٨٤ نجى : اما بعد فان اصدق الحديث كتاب الله تعالى واوثق العرى كلمة التقوى وخير الملل ملة ابراهيم وخير السنن سنة محمد واشرف الحديث ذكر الله واحسن القصص هذا القرآن وخير الامور عوازمها وشر الامور محدثاتها واحسن الهدى هدى الانبياء واشرف الموت قتل الشهداء واعمى العمى الضلالة بعد الهدى وخير العلم ما نفع وخير الهدى ما اتبع وشر العمى عمى القلب واليد العليا خير من اليد السفلى وما قل وكفى خير مما كثر والهى وشر المعذرة حين يحضر الموت وشر الندامة يوم القيامة ومن الناس من لا ياتى الصلاة الا دبرا ومنهم من لا يذكر الله الا هجرا واعظم الخطاب اللسان الكذوب وخير الغنى غنى النفس وخير الزاد التقوى ورأس الحكمة مخافة الله وخير ما وقر فى القلوب اليقين والارتياب كفر والنياحة من عمل الجاهلية والغلول من حب جهنم والكنز كى من النار والشعر من مزامير ابليس والخمر جماع الاثم والنساء حبالة الشيطان والشباب شعبة من الجنون وشر المكاسب كسب الربا وشر المأكل مال اليتيم والسعيد من وعظ بغيره والشقى من شقى فى بطن أمه وانما يصير احدكم الى موضع اربعة اذرع والامر باخره وملاك العمل خواتمه وشر الروايا روايا الكذب وكل ما هو آت قريب وسباب المؤمن فسوق وقتال المؤمن كفر واكل لحمه من معصية الله وحرمة ماله كحرمة دمه ومن تال على ان يكذب ومن يغفر يغفر الله له ومن يعف يعف الله عنه ومن يكظم الغيظ يأجر الله ومن يصبر على الرزية يعوضه الله ومن يتبع السمعة يسمع الله به ومن يصبر يضعف الله له ومن يعص الله يعذبه اللهم اغفرلى ولامتى اللهم اغفرلى ولامتى اللهم اغفرلى ولامتى أستغفر الله لى ولكم

رسول اكرم صلى الله عليه وسلم بر خطبهٔ جليله سنده شوشلاى امر وفرمان قيلغان . حمد وثنانى ادادن صوكره ايتهمنكه : سوزنك ايك طوغريسى الله تعالى نك كتابى در ؛ آثار يابشله تورغان نق جب كلمهٔ تقوى ؛ ملتلرنك خيرلوسى ابراهيم عليه السلام ملتيدر ؛ عادت هم سنتلرنك خيرليسى محمد صلى الله عليه وسلم نك سنتى در ؛ سوزلرنك شريفره گى الله تعالى نى ذكردر ؛ قصه لرنك كوركام راگى اوشبو قرآندر ؛ اشلرنك خيرليسى انسان اوزرينه فرض بولغانيدر . اشلرنك ياوزراغى دين اشنده آخردن چقغان اشلردر ؛ پيغمبر لرنك طوغرى بولغه اونده وكوندر ولرى ، كوندرونك ايك كوركاميدر اولمنك اعلاسى شهيد بولوب اولودر . صوقرلقنك صوقرلغى ، توغرى يولغه كونلگاندن صوك آزغنلقغه تشودر علم لرنك خيرليسى فائده بيرگانيدر ؛ هدانك خيرليسى ايار وچيلرى بولغانيدر . ايك اشكى صوقرلق كوكل صوقرلغيدر .

يدعليا

يد علیا يد سفلادن يعنی بيروچی قول آلوچی قولدن خيرليدر آز بولمه يترلك درجه ده، بولغان نرسه، كوب بولمه سينی آزدرغان نرسه دن يخشيراقدر. توبه نك ياوزی اولم آوروينه كيلوب تره لگاچكنه توبه قيلودر. اوكنچ نك ضورسی قيامتده در. كشيلرنك بعضسی نمازغه صوكغه قالوب كيلگانده (رسول الله صلعم) اسم لرون ايتوب اويالتميچه غنه نماز كيچكتروچيلرنی شولای اويغاتا ايدی) بعضيسی اخلاصدن باشقه الله نی ذكر ايته. خطالرنك ايك ضورسی بريالغانچی تل خوجه سی بولودر باي لقنك خيرليسی كوكل بايلغدر. تقوالق بيك بخشی بر آزقدر. حكمتلرنك باشی الله دن قورقودر. كوكلكه اورناشدرلغان نرسه لرنك خيرليسی شيكسزلكدر. اعتقاد اشلرنده شك قيلوكفردر. جنازه آرتنده طاوش قوبارو، آنك كوركام صفتلرون ايتوب قچقروب جلاو جاهلية عادتندندر. خيانت جهنم طاشلرندندر. آلتون آچه نی جيوب صاقلاو ايامسنه اوطدن بولغان تابوتدر. جرنك ماقناوسز قسمی شيطانك اويونچقلرندندر. (چونكه باشقه اورنده شعرنی يعنی جرنی حكمتكه نسبت بيرله در) ايسرتكچلر گناه هم بوزقلقنك جيبلغان بريدر. خاتونلر شيطان نك توزاق يبلريدر (يعنی شيطان اوزينك وسوسه سی برله آولی آلمغان قوتلی فكر ايه لرون خاتونلر واسطه سی برلن آولاغانلقدان آلارغه حبائل الشيطان اسمی بيرلگاندر) ياشلك يكتلك جولرلكدن بر بوتاقدر كسبنك ايك اشكيسی بروتسينت آچه سيدر. آشالغان نرسه لرنك ايك قباحتی يتيم لرمالیدر. ايكو بختلی كشی شولدركه باشقه لردن عبرت آلور. ياوز شول كشيدركه آناسندن ياوز بولوب طوار، يعنی ايتكاننی قولاغينه آلماس، نصيحت آلماس. هربركزنك اورنی دورت آرشون يردر (قبرگه اشارت قيله در) اعتباراشنك آخرينه در. اشلرنك خواجه سی آقتقلريدر. روايت هم حكايتلرنك ياوزلری يالغان لاريدر. كيله چكده بولغان نرسه لر هر قايوسی ياقدر. مؤمن بولغان كشينی سوگو فاسقلق در هم مؤمنلر برلن صوغشو كفردر. مؤمن نك ايتن آشاو (غيبت مراد) الله تعالی گه گناه قيلودر. مؤمن نك ماليه قانی كوك حرامدر. الله غه يمين ايتوچيلرگه الله تعالی اشانماس (حديث آكلاوچيلر بوجمله نی انسان غيبنی بلمس برغيبگه گمان برله ياكه شيكسزلك برله يمين قيلسه آكار اشانلماس معناسی برله تفسير ايته لر). يارلقاوچينی الله ده يارلقار، عفوقيلوچينی الله ده عفوقيلور. اوزينك آچوون يوطوچينی هم آچولرون باصوچيلرنی، الله تعالی كوب كوب ثوابلرگه تيوشلی قيلور. صبر ايتكانلرگه الله تعالی صبر ايتكان مقلرون بيرور. رياغه ايارگانلرنك حاللرون الله ايشتور. قايغو هم آچو وقتنده صبر ايتكانلرنك خيرن هم اجرن الله ايكی قات بيرور. گناه قيلغان لرنی الله عذاب قيلور. (پيغمبرمز صلی الله عليه وسلم) ياربی اوزمنی هم امتمنی عفو قيل، يارلقا ديگان دعانی اوچ مرتبه ايتوب هم استغفار قيلوب نصايح سنيه لری برله تمام ايتكان.

١٨٥ نجی : « أما بعد فان الدنيا خضرة حلوة وان الله تعالى مستخلفكم فيـ
فناظر كيف تعملون فاتقوا الدنيا واتقوا النساء فان اول فتنة بنى اسرائيل كانت فى النسـ
الا ان بنى ادم خلقوا على طبقات شتى فمنهم من يولد مؤمنا ويحيا مؤمنا ويمو
مؤمنا ومنهم من يولد كافرا ويحيا كافرا ويموت كافرا ومنهم من يولد مؤمنا ويـ
مؤمنا ويموت كافرا ومنهم من يولد كافرا ويحيا كافرا ويموت مؤمنا، ألا ان الغضـ
جمرة توقد فى جوف ابن آدم ، الا ترون الى حمرة عينيه وانتفاخ اوداجه فا
وجد احدكم شيئا من ذلك فالارض الارض، ألا ان خير الرجال من كان بطئ الغضـ
سريع الرضا وشر الرجال من كان سريع الغضب بطئ الرضا فاذا كان الرجل بطـ
الغضب بطئ القئ او سريع الغضب سريع القئ فانها بها، الا ان خير التجار من كا
حسن القضاء حسن الطلب وشر التجار من كان سئ القضاء سئ الخلق فاذا كان الرج
حسن القضاء سئ الطلب او كان سئ القضاء حسن الطلب فانها بها، ألا ان لكل غادر لو
يوم القيامة بقدر غدرته، الا وان اكبر الغدر غدر امير عامة ألا لا يمنعن رجلا
مهابة الناس ان يتكلم بالحق اذا علمه؛ ألا ان أفضل الجهاد كلمة حق عند سلطان جائر، أ
ان مثل ما بقى من الدنيا فيما مضى منها مثل ما بقى من يومكم هذا فيما مضى منه »

ينه بر خطبهٔ جليله سنده ايتهدر : امابعد دنيا بيك ماتور روشلى بيك طاتلى تملى بر نرسه در
لكن سزنك مستخلفكز جناب حقدر . يعنى آنك خليفه سى سز . دنياده نى اش اشلاوكز
هم قولكزده بولغان الله تعالى نك مالن نيچك تصرف قيلوكز غه قاراغوچيدر . دنيادن صاقلانكز
خاتونلرنك فتنه سندن صاق بولكز ، چونكه بنى اسرائيل نك اوّل فتنه سى خاتونلاردن بولدى ، يعنى
هر بر چقغان اشكيلك ، يادنيالق سببندن ياخود خاتونلارنك يوزندندر ، بو ايكسندنده صاقلانكز
بلكزكه بنى آدم نيچه تورلى قاطلاو برلن ياراتلغاندر . بولردن بعضسى مؤمن بولوب طوار
مؤمن بولوب ياشار ، مؤمن بولوب اولر . بعضسى كفر برله طوار ، كفر برله ياشار كفر بر
كوچه ر ؛ بعضسى مؤمن بولوب طوار ، مؤمن بولوب ياشار كافر بولوب آخرتكه كيتار ؛ بعضـ
كافر طوار كافر بولوب تركلك قيلور ، مؤمن بولغان حالده دنيادن كيتر . بلكزكه آچو برا
كيسا گيدر كشينك اچنده يالقنلانوب يانار كوزينك قزارونمدن ، هم موين طامرلارينا
بورتنوونمدن آكلاميسز مى؟ سزدن بركز آچوغه مبتلا بولسه مطلقا يرگه ياتسون (يعنى اوزا
وقت ياتوب تورسون) ، بلكزكه انسان نك غيرليسى تيز آچولانمى تورغانى آچولانسه ده بـ
تيز قايتا تورغانيدر ، انسان نك ايك أشكيسى آچوى تيز يالقنلانوب تيزگنه راضى بو
تورغانيدر . آچوى تيز كيله تيز سونه تورغان هم آچوى تيز كيلمى تيز راضى بولمى تورغانلر

حاللرى

حاللری برسی برسینه قارشی کیلر. بلکزکه سودابرله شغللنگان کشیلرنك ماقناولی هم مقبولی، آلش بیرشنی غاوغاسز نزاعسز ایتوب بخشیغنه اش کورب بورچنی تاتلیلق برله اوتاب آلاچغنده کورکاملك برله آلغان کشیلردر. سودا گیرلرنك ایك یاوزی مونك کبرسنچه اش قیلغانلاردر. بورچنی کورکام لك برله بیروبدر. آلاچاغنده تاوش غاوغا. قوبتارغانلار، یاخودبورچنی تیوشسز روشده بیك کوچلك برله بیروبدر آلاچاغنده کورکام خلق کورسنکانلرنك بربرسینه اوشاوسز بولغان فعللری، برسی برسینه تیك بولور. یعنی بولار کشی آراسنده آرتقلق تابا آلماسلار. بلکزکه هربر خیانتچی اوچون ایتکان ظلمی برابرنده قیامت کونده برفلاق تگلور. بلکزلر بولارنك اچنده ایك زور بولغان فلاق خلقغه توره بولغانلارنك ظلمی خیانتی اوچون تگلگانیدر، بلکزلر برآدم حقنی بلسه، باشقه کشی نك مهابتی، اول حق سوزنی سویلمکدن طیماسون. بلکزلر صوغش لرنك آرتوغراغی، جورظلم قیلوچی سلطان قاشنده طوغری سوزنی سویلمکدر. بلکزلر دنیانك قالغان عمری، مینم شول سوزلرنی سویلگان زمانده، بوکون نك عموندن نی قدر قالغان ایسه شونك مثلنه برابردر. حدیث آکلاوچیلر بوحدیث شریفنك ایکندی نمازن ادادن صوك ایتلگان بولوینی ایته لر.

١٨٦ نچی : « اُمَّتی اُمَّةٌ مُبارَكَةٌ لا یُدْری اَوَّلُها خَیْرٌ اَوْ آخِرُها »

امتم مبارك بولغان برامتدر. بلنمس که ایزگولك، آنلرنك اوّلنده درمی، یوق ایسه آخرنده درمی، یعنی دائما آنلار ایزگولك که، ایزگولك آلارغه یولداشدر (٧٤٣) نچی حدیث شریفکه قارا. بوحدیثدن اجتهاد زمانی بتدی دیگان سوزنك یالغان بولوی بلنه در (ش.)

١٨٧ نچی. « اِمْرَاةٌ وَلُودٌ اَحَبُّ اِلَی اللهِ تَعالٰی مِنْ اِمْرَأَةٍ حَسْناءَ لا تَلِدُ اِنّی مُكاثِرٌ بِكُمُ الْاُمَمَ یَوْمَ الْقِیامَةِ »

کوب بالا طودرا تورغان برخاتون، بالا طودرمی تورغان ماتورخاتوندن اللهغه سوکلیرا کدر. مینده قیامتده باشقه امتلر آراسنده امتمنی کوبراك کورمك تله دم (٤٣٩) نچی حدیثکه قارا.

١٨٨ نچی . « اُمُّكَ ثُمَّ اُمُّكَ ثُمَّ اُمُّكَ ثُمَّ اَباكَ »

بهز بن حکیم آتاسندن، اولده باباسندن روایت قیلوب ایته در، بهز بن حلیم نك باباسی قرة الاعین افندمز صلعم دن صورار، ایزگولك واحسان ایتمك ایچون آدمیلر ایچنده ایك تیوش بولغان کمدر؟ جوابنده حضرت سید المرسلین اینکانکه، «آناکدر» آندان صوك کم دیوب صوراوینه ینه (آناکدر) آندان صوکغی درجه ده کم بولور، ینه (آناکدر) صکره آتاك، صکره درجه لرینه کوره باشقه یاقنلارکدر، دیدی.

١٨٩ نجی . « انَّ اللهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ »

الله تعالی گوزلدر، هر گوزل فعللرنی هم عمللرنی، هرگوزل لکنی سویه‌ر. بوقانون انسانلار آراسنده ایه‌روی تیوشلی بولغان برقانوندر. حتی مشهور بر ضرب مثلده بارک (گوزلنی هر کم سویه‌ر) چونکه گوزل سویلمك ایچون گوزل بولغان. یاراتلوقاعده سینك بر آهنك طبیعیسنی بلمگان و آکا اوبومغان. سویلمك اوچون یاراتلمغاندر. اگر ده دقت قیلنسه کورلورکه جمال اعتدال دن، تناسبدن، عدالتدن عبارتدر، یعنی الله تعالی هم نرسه ده اورتاچه نی سویه‌ر. توریلقنك دوستیدر؛ رسولمز پیغمبرلك فرمانی برله امت واصحابنی دینده، فعاده، هربر یورش تورشده اورتاچه بولولارون چیکدن طش کیتولرندن صاقلانولارنی برله وصیة قیلولری معناسی ده چغار ولادر.

١٩٠ نجی: « انَّ اللهَ تَعالَى طَيِّبٌ يُحِبُّ الطَّيِّبَ نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظافَةَ كَرِيمٌ يُحِبُّ الْكَرَمَ جَوادٌ يُحِبُّ الْجُودَ فَنَظِّفُوا افْنِيَتَكُمْ وَلا تُشْبِهُوا الْيَهُودَ »

الله تعالی خوشدر خوشنی سویه‌ر، نظیف هم پاکدر، پاکلکنی هم نظافتنی سویه‌ر. کرمتلیدر، کرمتنی، یومارددر، یومارد لقنی هم سویه‌ر. قابقا توبلرکزنی ایشك آلدیلارکزنی پاك قیلکز یهودیلر کوك اوچ کرلی بولماکز.

١٩١ نجی : « انَّ اللهَ عَفُوٌّ يُحِبُّ الْعَفْوَ »

الله تبارك وتعالی نك ینه کورکام بولغان بر صفتی (عفو)در، شول سببدن عفوقیلغانلارنی سویه

١٩٢ نجی: « انَّ اللهَ كَرِيمٌ يُحِبُّ الْكَرَمَ وَيُحِبُّ مَعالِيَ الْاَخْلاقِ وَيَكْرَهُ سَفْسافَها »

الله تبارك وتعالی جومارد کریمدر، کرمنی سوگانی کوك کورکام خلقلرنك هر قایسنی سویه‌ر، هم نچار خلق لردن بیزار آلارنی یاراتماس. پیغمبرمز حضرتلری اوزینك امتی همتلولك که، ایزگولك گه، کورکام خلقلی بولورغه اوندراب، اشکی طبیعتلی بولودن کشینی خورلاب آبروین توگودن صاقلانوایلن بیورادر.

١٩٣ نجی: « انَّ اللهَ لَيُؤَيِّدُ هٰذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفاجِرِ »

الله تعالی حضرتلری اسلام دینی، بوزق بولغان برایر برله ده قوتلر (٤٨٤) نجی حدیث شریفکه قاراکز! (٢)

---

(٢) بوحدیث ده بزنك روسیه مسلمانلرینك برفکرلرینك شریعتکه خلاف ایکانن بلدرته‌در. بزنك روسیه مسلمانلرنی ملت ایچون جانن بیروچی هرصولوده دین ملت آرتوندان جفا چیکوچی کمسه لرمزنی شلته ایته‌لر: اول بر و نماز اوقمی آندن دینکه نی فایده کوتمك کیرك دیلر بوسوزنی بیکرا کده زمانمزنك پاش محررلری توغروسنده سویه منه توغانلر بوسوزکزدن تیزلکده توبه ایتوکز دینکه خدمت ایتوچی کمسه اوزون ساچلی زرومیوقلی بولوینه قارا دشمان توتماکز آنکه نماز هم روزه سنده اشکز بولماسون. دینکه خدمتن قاراکز! « ش »

١٤٩ نجی:

١٩٤ نجی: « انَّ اللهَ تَعالٰی مَعَ القاضی ما لَمْ یَجُرْ فَاذا جارَ تَبَرَّا اللهُ منْهُ وَ اَلزَمَهُ الشَّیْطانُ »

ه تعالی جور هم ظلم اینمگان قاضی ایله برگه بولور. حقلقدن کوچب ایکی طرفنك برسنی قلاونی اوستنه آلوغه میل اینسه الله تعالی اول قاضیدن بیزه رده یولداشی شیطان بولور.

ضی نك طرشوی هم اشنی تیکشروی حقغه توغری کیتروی هم حقنی حقلاوی چن نیت لن بولسه، هیچ چیگنماسون آنك یاردم چیسی الله تعالی بولور. اگر نفس آرزو- ی برلن، بر فائده امید ایتب، اوزینه براوی توشب دنیا فائده سنه کوکلی کیتسه یا کی وکلی ضعیفلگندن بر تورلی قورقو شیکللی برضرر بولون اویلاب حق هم عدلنك رسن اشلسه، آنك کیکاشچسی شیطاندر.

١٩٥ نجی: « انَّ اللهَ تَعالٰی مَعَ الدّائن حَتّٰی یَقْضیَ دَیْنَهُ مالَمْ یَکُنْ دَیْنُهُ فیما یَکْرَهُ اللهُ »

رچقه آلنغان نرسه، الله نك رضاسینه خلاف بولوب، حرام بولغان نرسه لرگه صرف قیلنو، که شول بورچنی اوتهمو، یا که کیراکلی بولمغان برلرگه طوطو شیکللی، نچار لقلار چون بولماسه، الله تعالی بورچلی کشی برلن برگه در. یعنی شول بوروچلی کمسه هر حالده روچینی اوتهودن امین بولورغه تیوش. الله تعالی بوروچینی اوتهوگه یاردم بیرر چنلاب یغلاساك صوقر کوزدنه یاش چغار) آك بولنسون!

١٩٦ نجی: « انَّ اللهَ لا یَجْمَعُ اُمَّتی عَلَی الضَّلالَة وَیَدُ اللهِ عَلَی الْجَماعَة مَنْ شَذَّ شُذَّ الَی النّار »

ه تعالی حضرتی مینم امتمنی آزغنلق اشکه جیماس. الله تعالی نك قولی جماعت (جمعیت) استنده در. دی بره و جماعت (اتفاق) دن آیرولسا، جحیم تموغینه ده، آیرولب کرر. رسولمز بوحدیثی ایله ورولوشوضرر لی ایکانینی، آیرملقده قطلو بولغانلقنی، بیان ایتوب، مسلمان بولغان امتنی ورلشودان طیغاندر هم ید الله مع الجماعة بولدیغندن جماعت هر وقتده مقصود ینه یته چگن آکلاتادر کم ایشته در؟ ید قول معناسنده بولساده، الله نك قولی، آدم قولی کبی دیوب آکلانماسون، خلق دنه اوز آرالارنده شوندی سوز یرتولری اوچونگنه ایتوله در. (٢٢٥) نجی حدیثکه قارا!

١٩٧ نجی: « انَّ اللهَ تَعالٰی لا یَنْظُرُ الٰی صُوَرِکُمْ وَاَمْوالِکُمْ وَلٰکِنْ یَنْظُرُ الٰی قُلُوبِکُمْ وَاَعْمالِکُمْ

ه تعالی صورتکزگه هم مالکزغه قاراماس، باری قلبلرکز برلن فعل لرکزگه، هم عمل لرکزگه گنه قارار.

صورتكزنی نی قدر بیزاسه‌كزده، سوزلرگزنی نی قدر مانور سویله‌سه‌كزده، مال لرگزنی نینتدای یولغه استعمال قیلسا كزده قیلمكز، اما اش هم تابش كوكلده‌گی نیته‌در. الله تعالی كوكل نك نیتی برله طش حال هم عمللرگه همیشه قاراغوچیدر. همده برسی برسینه موافق بولغانون بولغانون بلگوچیدر ٢) .

١٩٨ نچی : « انَّ اللهَ یَبْعَثُ لهٰذه الْاُمَّة عَلٰی رَاس كُلّ مائَة سَنَة مَنْ یُجَدِّدُ لَهَا دینها »

الله‌تعالی هر یوزیل باشنده، بوامتكه بریسنی ببرر دینلرینی یاكارتواوچون .

١٩٩ نچی : « انَّ اللهَ یَبْغَضُ الْفاحشَ الْمُتَفَحِّشَ »

سوزنده سوگو، لعنت قیلو، خیانة قیلو، خورلاوچی، ظلم قیلوچیلارغه هم قباحت اشلر اشلاوچی لرگه الله تعالی آچولانور.

٢٠٠ نچی : « انَّ اللهَ یُبْغِضُ الْمُعَبِّسَ فی وُجوه اخْوانه »

دین قرداشلرینك یوزینه چتق یوزبرله طارغوب قاراوچیلارغه الله‌تعالی حضرتی آچولانور .

٢٠١ نچی : « انَّ اللهَ یُحبُّ اغاثَةَ اللَّهْفان »

الله تعالی یاردم تلاوچیلرنی یعنی طارلقغه توشكانلرنك قتولوینه یاردم قیلوچیلارنی سویه‌ر.

٢٠٢ نچی : « انَّ اللهَ یُحبُّ الرِّفْقَ فی الْاَمْر كُلّه »

الله تعالی هر براشده یومشاقلق برله معامله‌نی سویه‌ر (٣٦٣) نچی حدیث شریفكه باق .

٢٠٣ نچی : « انَّ اللهَ یُحبُّ الْعُطاسَ وَیَكْرَهُ التَّثاؤُبَ »

الله‌تعالی توچكروتی سویار، ایسنمكنی یاراتماس.

حدیث آكلاوچیلر ایته‌لركه: توچكرك تنی جیكلایته، تنده بولغان مسام دیگان تیشكلرنی آچا شوكا كوره توچكرگاچ انسان نك فكری هم عقلی اویانوب كیته. ایسنمك ایسه مونك كیرسینه‌در؛ یوقو كیلودن هم قارن طولولغندن آورلقدان، هم یالقاولقدان، غفلتدان پیدا بولور. فكری اویاو، اوی عقل اشلری برله شغللنگان بركشی شول حالنده ایسنه‌مس. حتی پیغمبرمز صلعم نك عادتلری، حدیث كتابلرنده بیان قیلنغانلاری آراسنده رسولمزنك هیچ ده ایسنه‌مگانلكی هم اوزنده ایسنه وعادتی بولغانلغی بیان قیلنه‌در. برمعلم افندی بردرس تقریر ایتكانده یاكه بركشی برسینه برنرسه‌نی آكلادكمی؟ دیوب ایتكانده طكلاب طروچی كشی ایسنه‌سه، تجربه قیلنغان روشچه، بلمك كیرك كه شول طكلاب طروچی شول وقت برنرسه‌ده آكلاماغان بولور؛ ایندی شول حالده سوزنی سویله‌وچی افندیده بوش قه صولو اره‌م ایتمسكه تیوش.

---

(٢) ایندی بوحدیث شریف توكل بورك، پیش بیللی بشمتارنك ایمانده ثوابده قانوشی یوقلغنی بلدرتر (ش)

ثنوی شریفنك شول بیتی ده مقصودقه بیك موافق توگلمی؟

مستمع گرقابل وجوینده شد * واعظ ارمرده شود گوینده شد

یعنی سی، طگلاغان کشی اخلاصلی قابلیتلی بولسه، وعظ قیلوچی أولك بولسه ده سویله ب
ورور. الحاصل طگلاوچی بولسون کیرك سویله وچی بولسون ایسنه رگه طوطندیمی، سویلنه
ورغان نرسه دن هرایکی سینه ده میر وفائده بولو احتمالی یوقدر.

٢٠٤ نچی : « انَّ اللّٰهَ یُحبُّ الرَّجُلَ لَهُ الْجارُ السُّوءُ یُؤْذیه فَیَصْبرُ عَلٰی اَذٰاهُ وَیَحْتَسبُهُ
حَتّٰی یَکْفیه اللّٰهُ بحَیٰاة اَوْمَوْت »

شکی بولغان کورشیسی نك رنجتوینه صبر وتحمل قیلوب حسبنا الله دیوب کوگلن تازا
وتقان کشینی الله تعالی سویه ر اگرده بوکمسه الله تعالی اوزینی مقصودینه ایرشدرگانچه
کوگلن تازا توتسه .

٢٠٥ نچی : « انَّ اللّٰهَ یُحبُّ منْ عبٰاده الْغَیُورَ »

له تعالی غیورنی سویه ر . یعنی اوزینك هر مرتبه سون صاقلاو وباشقه یاقن لارینه غیرت
کورسنکانلرگه ترکچه سی قصنقی توتقانلارغه محبت قیلور .

٢٠٦ نچی : « انَّ اللّٰهَ یَرْضٰی لَکُمْ ثَلٰاثًا وَیَکْرَهُ لَکُمْ ثَلٰاثًا فَیَرْضٰی لَکُمْ
اَنْ تَعْبُدُوهُ وَلٰا تُشْرکُوا به شَیْئًا وَاَنْ تَعْتَصمُوا بحَبْل اللّٰه جَمیعاً
وَلٰا تَفَرَّقُوا وَاَنْ تَنٰاصَحُوا منْ وُلٰاة اَمْرکُمْ وَیَکْرَهُ لَکُمْ
قیلَ وَقٰالَ وَ کَثْرَةَ السُّؤٰال وَاضٰاعَةَ الْمٰال »

له تعالی سزدن اوچ نرسه سببلی راضی بولور. اوچ تورلی نرسه کزدن راضی بولماس. الله نك
خاسینه قاراب اش قیلغانلار، هیچ نرسه نی توتماینچه هم قاتشدرماینچه الله غه عبادت قیلور،
له تعالی نك جبینه یابشوب وآیرلشودن صاقلانوب برسوز اوزرینه اتفاقده بولمق،
م آراکزدن خلق نك اشن کوزاتوبرلن بیورلغانلارغه نصیحت قیلو هم مقلق عدللك
رلن اش قیلولرینه یاردم قیلودر. الله نك آچوون تلگانلر، نی دینگه نی دنیاغه
رامغان اورنسز قیل وقال یعنی یوق بارفائده سزسوز ترکچه سی چای خانه لقرداوغی ،
یکنچی سی کوب صوراشو، اوچونچیسی مالنی شرعنك هم عقلنك کیرسنه اسراف ایتودرهم
وب صوراشو بحثنده علما اینه در. اعتقاد هم دین اشلرنده نچار خلق یاکه مزاج بوزقلغندان
ولغان هوسنی یبرو، یاکه اوزینك عالملکن بلدرو اوچون بعض کشیلرنك اورنلی
رنسز یاکه دین نك نیگزینه نیچك کیرك شولای طایانوب یالغش یولغه کیتماو اوزره

دنيا اشلرنده هم عبادتده تورلى تورلى بلنمگان مسئله لر چغاروب يوللى يولسز آوزينه كيلـگانينى كيلدى كيتدى صورامقلغيدر ديب ايتهلر. مثلا نماز اوقوغانده كوزم اوك ياقغه توشسه نماز بوزولامى. تنمده گى بر بتچه نك باشى قوبب اچندن ايبير چقسه طهارة بوزولامى ؟ بر چولمك طولى پاك صوغه، بر طامچى توتولغان صو طامسه صونك پاكلـگينه ضرر كيلورمى؟ طونومنى آياقغه كيسام بر ضرر كورلورمى ؟ بولارغه باشقالار. شوندى بر نيچه تورلى وسوسه لر هم قايغولار چتلابوق گمان قيلنسه، بوكشينك اعضاسينك بوزقلغندن، ياكه سلامت توگل لـكندن بولور. اعتقاد مسئله لرنده دخى علم كلام نك اچندن چغوب بولمى تورغان اوزون اوزون مبحثلرنى چغارغان سبب لرنك بغضسيده شوشينك كوك نرسه لردر. كيراك وجود ذهنى برله موجود بولسون، كيراك وجود خارجى برله موجود بولسون عالم نك ده، علم نك ده، معلوم نك ده، چيگى يوقدر. عقلغه كوره هر نرسه نك چيگى لادر بگه باروب چغار، بلنمگان نرسه لرنك ايكى چيگى يوق. علم نى قدر آرتديسه جهل ده شولايوق آرتا بارا. موكار بنـاء انسان گويا كه تـوزوك بولـق اوچى برله مشقت چيگه، قازوغان صاين توبن كيته، كيتكان صاين مشكل لر آرتادر. سوزنى تصفه كيسه رگه كيرك، توغرى سويله رگه كيرك، حكمت صاتوچى بولمق لازم توگل. شريعت چيشمه سندن اصل مسئله لر حقنده صادر بولغان قوماندا اغه قولاق صالورغه تيوش، كوچى يتكان قدر نفسن شول قوماندا اغه تطبيقغه طرشو تيوش، افراد وضابطلارغه كوره قوماندا نك حكمت هم علتنى آكلاغاندان صوك عمليا تكه كرشو اوينده بولق، نچارلقدر ؛ آخردن اشنك بوزلوينه سبب بولور؛ هم سبب بولدى. مسلمانلار آراسنده نيندى آيرملق لار چقدى، ايندى تاغنده آرطووندن الله غه صغنيق انتمى.

٢٠٧ نچى : « انَّ الله تعالى يقولُ انا ثالثُ الشريكين ما لَم يَخُنْ احَدُهما صاحبه فاذا خانَهُ خرجْتُ من بينهما »

الله تعالى ايتهدر : بر بر سينه خيانت ايتمگان مدتده مين ايكى شريكنك اوچونچسى من. قاى وقت بر سى ايكنچى سنه خيانت ايتسه، مين آرادن چغارمن. بو حديث شريفده اورتافلارنك بركنلرى برلن بر گه شرطلار عقـد قيلوى برلن امر قيلنه در. سوداگيرلك قصدى اوچون عقد قيلنغان بر اورتاقلقده الله تعالى نك ياردمى بر گه بولسه؛ آندن بولغان فايده هم آلوشنى حساب ايته رگه تيوش كه فايده كيته. لكن شريكلر آراسنده كچكنه گنه برخيانت نك بولوى سببلى اول اورتاقلقنك يوقيغه چغوين بـو حديث شريفنك سوز روشندن آكلانادر. قصقاسى فايده لى سودانى قولغه آلواوچون ايك اول خلقلرمزنى صافلارغه هم پاكلارغه تيوش بولادر. خلقلرمز توزالگان صوك هر ايزگولك آنك برلن بارلقغه چغار.

٢٠٨ نچى : « انَّ الله تعالى يقولُ يوم القيامة يا ابنَ ادمَ مَرِضْتُ فلم تَعُدْنى

قال

قال يارب كيف اعودك وانت رب العالمين قال اما علمت ان عبدى فلانا مرض فلم تعده اما علمت لو عدته لوجدتنى عنده يا ابن ادم استطعمتك فلم تطعمنى قال يارب كيف اطعمك وانت رب العالمين قال اما علمت انه استطعمك عبدى فلان فلم تطعمه اما علمت انك لو اطعمته لوجدت ذلك عندى يا ابن ادم استسقيتك فلم تسقنى قال يارب كيف اسقيك وانت رب العالمين قال استسقاك عبدى فلان فلم تسقه اما انك لو سقيته لوجدت ذلك عندى »

الله تعالى قيامت كونده ايتور: اى آدم اوغلى! مين سرخاوبولدم سين نيچون كيلوب مينى زيارت قيلوب حالمنى صورامادك؟ جوابنده ايتلور، بز سينى نيچك زيارت قليق سين رب العالمين سك ، الله تعالى ايتور، بلمدكمى قل لارمدن فلان كشى سرخاو ايدى اگرده سين آنك حالن بلورگه كيلگان بولساك ايدى مينى آنده طابار ايدك. اى آدم اوغلى! مين سيندن آشارغه صورادم نيچون ميكا برنرسه بيرمدك؟ بنه اولگيچه جواب بيرلگاچ، الله تعالى ايتور: فلان قولم سيندن آشارغه صورادى، اگرده آشاتقان بولساك ايدى حاضرده آنك جرن مينم قاشمده تابار ايدك. اى آدم اوغلى ! صوصورادم نيچون صوبيرمدك ، بوسنده ده آشاو توغروسنده ايتولگانچه سوزلشورلر .

الحاصل بوحديث شريفدن برانسان نك دنياده نيندى يخشيلق قيلسه ده هيچ برسينك ارەم ولماوى دخيده آورولارنك حال لرون صوراشوفقيرلرنى طويدرو صوصاغانلارنى صوغارونك جرى نك ضورلغى آكلانغانلغى شيكللوك جيرلرينك حالنه كوره الله تعالى نك قل لارينك يگن لرنده محتاج بولغان صونى اچينه آلوى بديهيدر. شول ايزگولك لرنك الله تعالى قاشنده حسان نك ضورلرندن صانالغانلق لرينه، ايتلگان اشارنى الله تعالى نك اوز ذاتنه وشماقلغى دلالت قيلور.

٢٠٩ نچى : « انَّ اللهَ ينهاكم انْ تحلفوا بآبائكم »

الله تعالى سزنى آتاكزبرلن يمين ايتودن طيادر. مثلا بعض كشيلر، آتامنك يا كه بالالرمنك اسينك الحاصل حرمتلو بولغان برنرسه نك باشى اوچون ديگان كوك يمينلرگه عادتلنگاندر. وتورلى يمينلرنك اسلامده طيولغان بولوى وهيچ يمين ايتلماوى اگرده يمين ايتولازم بولسه الله نك اسمى برلن يمين ايتمك تيوش بولوى بوحديث شريف هم باشقه حديثلردن بلنه در (٦٢٧) نچى حديث شريفكه باق.

٢١٠ نجی : « انَّ اللهَ تعالی یُوصیکم بالنِّساءِ خیراً فانهنَّ اُمهاتکم و بناتکُم وخالاتکم انَّ الرَّجُلَ من اهل الکتاب یتزوَّجُ المرأة وماتُعلق یداها الخیط فما یرغبُ واحدٌ منهما عن صاحبه »

الله تعالی خاتون قزطائفه سنه خیر احسان هم یومشاقلق برلن معامله قیلمقکزنی امر ایتهدر. چونکه آنالرکز، قزلرکز آنابرتوغماقزقردشلرکز آلارجنسندن در؛ آلارغه نی قدر یومشاق ایلن معامله قیلساکزده اورنندادر، آلارنك حقلری اوستوکزده بیك زوردر. کورمیسزمی اهل کتابدان، برسی برخاتون آلور، اول خاتون نك بیك فقیر لکندن حتی قولی برآشکه یتمکان مالده بربرسندن یوز چویرمسلر اولکانچی برخاتون برلن صبر ایتوب طورورلر. حاضرده اهل کتابنك، امر وفرمان بیورلغان، عادتی ده بوزلدی. نیچه مکلربلن یاکبولغان باکره، فقیره قزلرکورنه درکه، ماتورلغی قاراوچیلرنك کوزلرون قزقدررلق درجه ده بولسه ده؛ باری مالللری بولماو سببلی اورام بوینچه یورتدان یورتقه یورورلر دخیده بیك کوب مالللی قزلرآراسنده هیچ برسی یراقلی ماتور بولسه ده برآز آنچه سنه قزغوب نکاح لانغان چیبرگنه کشی لرنك باشنه بلا اولمشدر. لکن عجب ایس کنرلك جهتی، بوحالنك آقرون آقرون مسلمانلرآراسنه دخی یوغو مسئله سیدر. چونکه حاضر بزده ده خاتون نك مالی ودولتی هرتورلی هنرلرندن اوستون کورنه باشلادی (٢٢) نجی حدیث شریفکه ده باق .

٢١١ نجی: « انَّ الامیرَ اذا ابْتَغَی الرِّیبةَ فی الناس افسَدَهُمْ »

امیر بولغان ذات، کشی لرنك عیبلرون أزلاب هم یاوزگمان قیلوب هرکمگه تهمت قیلسه دخیده آلارنك مقنده دایم شك شبهه ده بولسه آلارنی بوزقلق غه توشرگان بولور.

٢١٢ نجی : « انَّ الرجُلَ اذا نظر امرأتَهُ و نظَرَتْ الیه نظَر اللهُ الیهما نظْرَةَ رَحمة فاذا اخَذَ بکفّها تساقطَتْ ذونوبها من خلَال اصابعها »

برایرخاتونینه، خاتونی دخی ایرینه قاراسه یعنی ایکیسنکده بربرسینه قاراشولری باشقه لردن طیولوب ایکسنك آراسنده غنه بولسه، جناب حق ده آلارغه رحمت قاراوی برلن قارار. اگرده بوایکی سوشکان ایش قول قولغه بیرشوب اویناشسالار، قیلغان گناهلاری بارمق لاری آراسندان توگلوب کیتهر. فضولی مرحومنك اینگانی کوك:

امان کوزدن ایراغ اولسون نه خوش ساعتدر اول ساعت *

که معشوق ایله عاشق نازایدوب رنج وعتاب اوینار *

بوتورلی محبتدن حاصل بولغان بالالرنك کورکام خلقلرینی هم کامل ماتورلغینك یوغاری درجه سنی انسان یازوب یازوب ده بتره آلماس ! .

ان

٢١٣ نجی : « انَّ الرجل ليتكلم بالكلمة لا يرى بها بأسا ليُضحك بها القوم وانه ليقعُ بها ابعدَ من السماء »

بعض وقت آدم اهميت بيرميچه بارى كشى لر هم دوست ايش لرى كولسون اوچون برسوز سويلر، اول سوز كوكدانده بيوكراك اورندان توشوب اول كشى نك يوقغه چغوينه سبب بولور. رسولمزنك مقصدى «قل الخير والافاسكت» ديگان سوز ايلر تمام لنور. يعنى كشى فايده سينه بارارلق سوزك بولسه ايت بولماسه تيك تور ديمكدر.

٢١٤ نجی : « انَّ الرجُلَ لَيعملُ عملَ الجنَّة فيما يَبْدُو للناس وهوَ من اهل النار وَانَّ الرجُلَ لَيعمَلُ عملَ النار فيما يبدُو للناس وهوَ منْ اهل الجنة وانما الاعمالُ بخواتيمها »

كشى لرگه قارشوانسان بر اش قيلور، هركم آنى جنة اهلندن ديو؛ مال بوكه حقيقتده اول كشى جهنملكدر. بعض آدملر باردر كشى لر آنى، عمل لرينه قاراب جهنملك ديرلر، حال بوكه حقيقتده اول كشى جنتلك در. عمل لرباري، آخرلرينه قاريدر. قولغه آلنغان بر أش نيچك تمام بولاچق شوكا قارارغه تيوش حاضرگى حالگه قاراب آلدانماسقه تيوش. تركچه سى نرسه بولدم بيماسكه تيوش نرسه بولاچقمن ديمك تيوش والسلام.

٢١٥ نجی : « انَّ الرُّقى والتمائمَ والتَّولهَ شرْكٌ »

معناسى بولغان ياكه معناسى آكلانمغان بر نيچه سوزلر برلن صعنوه (بزده كيچه ارغه چق، بورقه چق يازولى بولغان نسخه لى بوتى ديگانمز نرسه لر بولسه كيرك) كوز تيماس اوچون بالالر، شونك مونك اوچون ديوب آرى بيرى آصمافلق، هم خاتونلر طرفندان ايرلرى اشنده سويكلى بولو اويى برلن شوندای نرسه لر ياصاتمق، شركدر. صلى الله عليه وسلم فندمز هيچ برعقللى مسلمان نك مونك شيكللى بوز وقلق لرغه ايه رمك لگن ياراتمغانلغى اوچون، موندى كولكى لرنى علامت شرك ديوب شرك اهل لرينه نسبت بيرگان. چونكه شرك لرنك باطل بولغان اله لرى ده شوندى كولكى لردن، بيزاك لردن، يا كه اوينچق لردن پارت ايدى.

٢١٦ نجی : « انَّ الشيطانَ يَجرى من ابن ادمَ مَجرَى الدَّم »

شيطان آدم اوغللرينك قان يورى تورغان طامرلرندن بورر.

حديث شريفكه كوب تورلى معنالر بيرلگان بولسه ده ايك مناسبى، انسان نيقدر اوزندن امين بولسه ده، سؤظن قيلنه تورغان اورنده تهمت قيلنه تورغان اورنلارده بولماسقه تيوش. چونكه شيطان، انسان نك قان طامرلرنده يورگانلگى اوچون وسوسه سى دائمدر، آدمنك كوكلن آوشدررده گناهغه كرتر .

٢١٧ نجی : « انَّ الصَّبْرَ عندَ الصَّدْمة الاولی »

صبر، قایغونك اوّل مرتبه كیلوونده تیوش. آكا صبر دییلور. راست كشیده نیندی یاراقسز حال چقساده اشنك باشنده بولور ؛ اول تیگاننی كیچرگاندان صوك قان‌نك قایناوی توقتاب آدمنك تنده تدبیر ، ینه مدیر عقل‌نك قولنه كرورده مصلحت اداره قیلنورده كیتر . صبر ، عقل‌نك اشدن وتدبیردن قول تارتقان وقتنده لازمدر ، عقل‌سزلق برلن اشلنگان اشنك ضررندن انسان اوزن اوزی صاقلاغان بولسون آقتقدان حالنی توزاتواوچون عقلی تارلق‌غه توشرمسون. بعض وقتده عقل، اشنی شول درجه بوزولغان تابار، حتی توزاتورگه كوچی بیتماس‌ده، تارلق‌لار اچنده عمرن اوزدرر. (٥٢٥) نجی حدیث شریفكه باق.

٢١٨ نجی : « انَّ السَّعیدَ لَمنْ جُنِبَ الفتَنَ ولَمن ابْتُلیَ فَصَبَرَ »

دنیاو آخرت ایزگولك‌گا شول كشی ایرشور، فتنه وقتنده بریاقغه كیتر، یا كه‌فتنه‌دن صاقلانور، دخی مبتلا بولغان وقتنده كوراچكینه صبرایدر. بوحدیث شریفدان، علیه‌الصلاة والسلام، افندمز حضرتلرینك فتنه‌دن جماعت مسلمین‌نی عادتدن طش صاقلانورغه قوشوی آكلاشلغان شیكللوك، اوزی تله‌میچه قضا فتنه‌اچینه توشكان كشیلرنكده‌اورنسز جزع وفزع هم ضعف قلب كورستماولری هم فتنه‌نك بتوین كوتوب صبرهم تحمل قیلولرینك تیوشلی لكی برلن امرقیلنه‌در.

٢١٩ نجی : « انَّ الفُحشَ والتَّفحشَ لیسا من الاسلام فی شیء وَانَّ اَحْسَنَ الناس اسلاما اَحسنُهُمْ خُلُقا »

فحش وتفحشدن هیچ‌برنرسه اسلامده یوق‌در. شرعنك تقبیح قیلغان نرسه‌سنه فحش دیوب ایتوله‌در. یعنی اسلامده اصلاقباحت سوزلر هم قباحت اشلر بولمغان شیكللی اوسكه آلوب دخی اشلنمس، اسلامیتكه ایك یخشی كورنگانلار، كوركام خلق ایه‌سی بولغانلاردر.

٢٢٠ نجی : « انَّ القلوبَ بینَ اصبعین من اصابع الله » ١٦ نجی « انَّ قلوبَ بنی ادمَ كلَّها بَیْنَ اصْبَعَیْن من اَصَابع الرَّحْمٰن كَقَلْب وَاحد یُصَرِّفُهُ حَیْثُ شاءَ »

هر بر آدم اوغلی‌نك كوكلی، الله تعالی نك ایكی بارمغی آراسنده‌در آنی بر كوكل كوك تلاگان صورتده وتلاگان یاقغه ایلندرر.

الله تعالی‌نك بارمقدن پاك بولووندە شبهه یوقدر ، لكن بارمق دیگان سوز قدرت اورنینه

استعمال

استعمال قیلنغان. نته‌کم فلان کشینك دنیانی بر بارمغی برلن اویناتورغه کوچی یته‌در، دیگان سوزمزده مراد چن بارمق توگل‌در ، باری اول کشی‌نك زیراك لگندن کنایه‌در. ایندی بو حدیث شریفده‌گی بارمق لفظی‌ده شولایدر. (١٣٥) ده قارالسون، غفلت یقوسنده بولغان بر قوم‌نك کوکلینه بردن برگه اویانمق، بر اویاولق کیلوب یوقلق دان بارلق‌غه چغولری کوك ، مونك کیریسی ، دخی واقع بولوب بارلقدن طارلقغه توشکانلرینکده کوبلگی تواریخ بلگان کشی‌لرگه معلومدر. بر کشی حقنده‌ده حال‌شولایدر. بر تورلی قوم باردر: الله نیندی هلاکلکلرنی هم قورقنچ‌لارنی کوکلینه کیتروب قورقب، پوصب، ایك توبان درجه‌ده ، خورلق اچنده عمرن کیچرر . حاضر قوتلدرا توغان دوا، کوزی آلدنده بولسه‌ده آلوب اش قیلورغه قولی بارماس بولور. حالبوکه موندان بش کون اوّل اوّل قومده بر اویاولق، بر کیراکلی بولغان ترکلك اثری کورنه‌در ایدی. ای بولارغه نی بولدی، عجبا نیندی بر غفلت پرده‌سی بولارنك کوزلرنی قابلادیده موندی سلکنه طورغان میت بولوب قالدیلار؟.

بو حالنك بیك آچق مثالی کوبره‌ك صوغشارده کورله کیلگان‌مثلا اورکوب طوزولوب حیوان کتوی کوك یوزی کیربگه قونگان‌اون ملك‌کشی‌دن یاصالغان برعسکر بولگینك آرتنه جیکوچی عسکرنك یوزکشیلك‌بر آطلی‌عسکر بولگی توشوب توری‌کیلگانون صوغار، تلگانون قاچدن کیچرر‌ده، بوبیچاره جیکلگان بولك‌نك کشیلری، طبانغه قوّت، قامچی‌غه برکت قاچمقدن هم آغاچلار وطاشلارنك آرطینه پوصمقدن، بعض میدانده قالغانلاریده «امان میکاتیمه!» دیوب شول‌هجوم قیلغان عسکرگه قارشو یالواروب‌یرلرگه قاپلانودن، باشقه، برنرسه اشلی آلماسدی حالگه کیلور. لکن بولار بایطاغی بریرگه جیولوب شول‌هجوم قیلغان عسکرگه قاچ توتوب طورسالار، درحال تگیلرنك هجوم قیلاتورغان قوتلری قرلورایدی‌ده همه‌سی بردن‌قوتولوب سلامت بولورلار ایدی . بلکه‌ده بوتدبیر آلارنك کوبسینك کوکلنده قرارلانغان بولسه‌ده هیچ برسی ایکنچسینه دردین آکلاتورغه وقت تابماس. بر آزغنه وقت طابقانلاریده بر برسینی اتب قاغوب قوشوب کیلگان انسان آهمی‌نك قارشوسنه طورمیچه کشی جوگرگان یافغه ایبداشلرندن آرتق طنی بتوب بلهك آیاق ایلنب بوولوب کیربگه جوگرور. قایسا بارور؟ آنی اوزیده بلمس، آغم قایده آلوب بارسا شونده!

مکما، موندی حاللرگه، اخلاقده حاصل بولغان هم بر مینوتده میلیونلرچه کشی‌لرنك کوکلنه جوقغان اثری، بیلگلی روش ،بلمسز برآور ودردیرلر فقط « اَنَّ الْقُلُوبَ بَیْنَ الْاُصْبَعَیْنِ » دیوبده اشنك اچندن چقسه‌لرایدی، آورونك بلمسزلکی برلن برابر هیچ بولمسه آورونك‌نیدان کیلگانون بیلگله گان بولورلارایدی. (٧٣٥) نچی حدیثکه باقکز.

٢٢١ نچی : « اَنَّ الْمُؤْمِنَ یُدْرِكُ بِحُسْنِ الْخُلُقِ دَرَجَةَ الْقَائِمِ وَالصَّائِمِ »

مؤمنلر كوركام خلق سببلى، كوندزلرى روزه، كيچه لرى اوياغ بولغان عابد هم زاهدلرنك درجه سنه ايرشور.

فسبحان الله! كوركام خلق نك مقتالوى حقنده صادر بولغان بوقدر حديث شريفلرنى نچكه لب قاراوى برلن كوروب آنك تله گانچه اش قيلمق اوچون، هراشنى برسنى برسنه ياراقلى قيلوچى الله دان توفيق تليك. چونكه كوركاملكلر بيلگلى ايكان كم بلور، قايسى گناه مز، قايسو قباحتلكبز، سببلى كوزمزگه بركورنمى تورغان پرده توشرده، شول بيلگلى نسته نى كورمى تورغان بولورمز. منه ايندى قلبنك صوقرلغينك مثالى شول در.

٢٢٢ نجى: « انَّ الْمُؤْمنَ يُجَاهدُ بسَيْفه وَلسَانه »

مؤمن؛ قلچى برلن، تلى برلن تورشقان كشيدر.

مجاهد يالغز قلچى برلن گنه صوغش قيلغان كشى توگلدر؛ حق سوزنى صاقلاغان هم ده حق سوزنى سويلگان كشيده مجاهددر.

چونكه سويلگان سوزينك نتيجه سى بولوب هلاك لك لرگه توشويده يراق توگل « بو حديثدن اجتهاد زمانى بتمو، هر بر مؤمن اوزينك قولندان كيلگان اشده تورشمق قيامت كونگه چه باروى آگلانا . بزنك امامللارمز حاضرنده مجتهد يوق، هجرتدن ٣٠٠ يل اوتكاچ اجتهادقلو زمانى بتدى ديوب قرآنغه قارشوسوز سويليلر چونكه قرآنده «والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا» شوندى كشيلر، آلار بزنك اشمز حقنده اجتهاد ايتسه لر، بز آلارنى اوزمز نك يوللارمزغه كوندررمز ديگان « ش »

٢٢٣ نجى: « انَّ الْمُتَحَابِّينَ فى الله فى ظلّ الْعَرْش »

الله اوچون سويشكان، هم، بر برسنه چن كوكلدان دوستلق برلن تورو چيلر، الله نك عرشى كوله گه سنده بولورلار.

٢٢٤ نجى: « انَّ الْمَرْأَةَ خُلقَتْ منْ ضلْع وَانَّكَ انْ تُردْ اقَامَةَ الضّلْع تَكْسرْهَا فَدَارهَا تَعشْ بهَا »

خاتون اصلده كاكرى بولغان قابورغه دن ياراتلغان، سين آنى توزاتيم ديوب عذابلانساك. آلارغه يومشاقلق قيل آنك ايلن تركلك قيلورسن. خاتونلار قابرغادان ياراتولسه ده، آلارنك قابرغالارى كيم توگلدر. موندن مقصد رسولنك، خاتونلار ايرلر كوك هر حالنى بولدروچيلق اوزره كامل اولچاولى بولوب ياراتلمغان، هرنيقدر بولسه ده آلارده كيمچيلك باردر. بوتونلايوك آلارنك كيمچيلك لرون توزاتيم ديوب طرشما، واطلور يعنى طرشووك بوشقه كيتاريومشاقلق بلن گنه تركلك قيلورغه كرك، قوبا باشلاسه بيلارگه كيراك، ديگان امر شريفى بولسه كرك در.

ان

٢٢٥ نجی : « انَّ الْمَرْاةَ تُنْكَحُ لدينها وَمالها وَجَمالها فَعَلَيْكَ بذات الدين تَرِبَتْ يَداكَ »

خاتون، یادینی یاماتورلغی یا که مالی اوچون نکاح قیلنور. لکن دینلکلی بولغانون اختیار ایت، یوق ایسه تیوشلی بولغان برنرسه‌گه توشکان بولورسك. چونکه خاتون مال ایه‌سی هم ماتوراق ایاسی بولوبده دیانتی بولماسه، درجه‌سی یوقدر؛ آخردن ایری‌نك راحتن هم آدملکن بتروگه سبب بولور. چونکه‌دین بیرگان تربیه باشقه، مال‌برلن جمالدن‌گنه کیلگان ترکلك روشی بوتونلای‌باشقه‌در. توب‌مقصود بولغان‌نرسه، انسانلق‌ایچنده بریاخشی أوی توزوب راحت تورو هم‌نسل کوبایتو؛ نگسی ایسه برخاتونغه برایرنك یاکه برایرگه برماتوریوزلی خاتون‌نك دخی‌ایکنچی تورلی ایتساك: برعاشقه برمعشوق‌نك یابوشوی‌کوك نفس‌آرزوسنه ایه‌روب یاراتلواشنك برکیراکلی بولغان بولکندن غافل بولودر. اگربرخاتونده شول اوچ تورلی خصلت‌نك اوچسی‌ده جیولسه، اول‌یورتده‌غی ایر، عالمده‌بختلی‌لك‌نك مثلی یاتمثالی بولوب کورستلور. کوب‌کشیلرنی بله بز تربیه هم اخلاقده همده دیانت اشنده مشهور بولغان بریورتده اوسکان بر اوسکان پاك قزنی میکا تیك توگل صلتاوی برلن آلمیدرده؛ بایورمن بختلی‌لکمه، سبب بولور، دیوب بربای یورتدن مالی، دولتی بولغان برخاتوننی آلور آخردن اوزیده نیندی بلاگه توشکانون آکلاساده أش اوزغان بوله.

ینه‌بزنك قوم‌دن‌نیچه‌لرینه بولدق؛ برقزماتورلغینه‌عاشق بولوسببلی بیك‌کوب‌کوچلکلرگه کوکراگنی بیروب مقصودینه یتکان بولسه‌ده، کیله‌چکده بربخت اورنی بولمق اوزره تصویر قیلغان‌أیوی، بخت‌نوری‌برلن‌نورلانوون خیال قیلغان کوکلی، آخرده برمنگولك قایغوایوی بولوب قالغان. بزنك ایسکی عثمانلی‌لرده باری دیانت تربیه‌سی‌نك اثری بولغان زور فکرایاسی بارایدی‌که اولده، خاتون هردولت وسعادتنی ایری‌نك بوزندن کورورگه تیوش، هرخصوصده قایتوب صوری تورغان کشی‌سی ایری بولورغه تیوش دیرلر ایدیده، خاتون‌نك ماتورلغن مالن باشلاب تیکشرمسلرایدی. شونك اوچونده هرکشی قولینك‌تیری قاچینك ایکمکی ایلن‌یشامگه تور وثورلار ایدی. منه ترکلرنك آتا باباسندن‌کوچه‌کیلگان شول‌قاچنك ایکمکی دیوب ایتولری بوماقتانونك‌اچنده‌گی ضورلقغه باق. یاقولینك تیری دیگان سوزدن صادر بولغان انوارمعنانی، آندان کیممی؟ نیچك بولسه‌ده حاضرگی‌زمانلارده خلقلارمزغه بریکتلك روشی کیلوب ایکمانیچه اورمق، آریمانیچه راحت ایتمك دردینه اوچراغاچ طابقان چاره‌سزلك طارلقغه قدر اوز آیاغمز برلن یوروب کیلدکده شوشی چوالو توزاغینه قولمزنك کسبی برلن توتلدق. لاحول ولا قوّه الا بالله، بوحدیث شریفنك (٢١٠) نجی حدیث برلنده برله‌شوی بدیمیدر.

٢٢٦ نجی : « اَنَّ الْمَسْئَلَةَ لَا تَحِلُّ اِلَّا لِاَحَدِ ثَلَاثَةٍ لِذِی دَمٍ مُوجِعٍ اَوْ لِذِی غَرَمٍ مُقْطِعٍ اَوْلِذِی فَقْرٍ مُدْقِعٍ »

خلقدان یاردم استه‌مك یعنی صورامق ترکچه‌سی تلنمك ، حلال بولماس . مکر شول اوچ آدمدن برسنه حلال بولور . برنجسی ، بر آدمنك دیتنی تولاو برلن حکم قیلنسه ، توله‌رگه قدرتی بولمسه ؛ ایکنجسی ، غایت قاتی برتولاوگه طوتلسه ، مثلا یا کیمه‌سی باطسه یایورطی یانسه ، یاخود آکسزدن بولار کوك آچته تورغان بر مال گه توشسه ، اوچنجسی بر آدمگه اوزاوزن طوفراقلرغه آطاچق مرتبه‌ده آچ بولوب برکونلك آشارینه بولمیچه فقیرلك کیلسه منه بر کشیلردن باشقه‌غه تلنمك حرامدر (٦٤٢) نجی حدیث شریفکه‌ده قارالسون .

٢٢٧ نجی : « اَنَّ الْمَعُونَةَ تَاتِی مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰی لِلْعَبْدِ عَلٰی قَدْرِ الْمُؤْنَةِ وَاَنَّ الصَّبْرَ یَاتِی مِنَ اللّٰهِ عَلٰی قَدْرِ الْمُصِیبَةِ »

الله‌نك یاردمی ، کشی نك مشقتنه‌هم محتاجلکنه کوره ؛ صبرده ، قایغونك درجه‌سنه کوره کیلور . انسان کوب بالا چاغا ایه‌سی بولدم دیوب قورقماسون آلارنك رزقی اوچونده طالاشماسون . الله تعالی هر برسنی رزقلاندرر . اوّلگی جمله‌نك ترکچه ترجمه‌سی « مای شمی یاقغانغه الله تعالی مای شمی ، بالاوز شمی یاقغانغه بالاوز شمی بیرر » ضرب/مثل مشهوریدر . هر کشی اوزینه لایقنی تابار . کوبمزایته‌مزمین تیوش بولغان درجه‌منی تابمادم . اول بز اویلاغان تیوشلیلك اوزبزقورغان فرض غنه‌در . یوق ایسه الله تعالی طرفندان بیرلگان چن تیوشلیلك توگلدر . چن تیوشلیلکنك بر آدمنی برمینوتده تیوشلی بولغان اشدن یا که مالدان کیری یبروی ممکن توگل . کیراك ایزگو ، کیراك یاوز اش بولسون بو کیراکلی بر مسئله‌در . توشونور بولساك حقیقتنك شوشلای بولغانسون اوز اوزکا تل یازارسك !

٢٢٨ نجی : « اَنَّ الْمَوْتَ فَزِعٌ فَاِذَا رَاَیْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا »

اولوم ، نفسنك قورقوون کیتوره تورغان حالدن ووقوعاتدندر . جنازه‌نی کورگان وقتده اوطرغان یرکزدن طورکز . شارحلر ، بو حدیث شریفنك حکمی تاشلانون بیان ایتسه‌لرده اچینه آلغان اش‌نك ، مستحب بولووینه قرار بیرلر . یعنی طورسه‌کز یخشی بولور معناسنده اتفاق قیلالر .

٢٢٩ نجی : « اَنَّ الْهِجْرَةَ لَا تَنْقَطِعُ مَادَامَ الْجِهَادُ »

هجرت کیسلماس ، صوغش باقی بولغانچه . یعنی امتم صوغشده دوام اینکان مدتده صوغش‌نی ازلب چیت یرلرگه کیتمك کوك احوال‌نك نتیجه‌سی بولوب هجرتنك کوب احرلرون تابوچیلارده

کیم

كيم بولماس. نته‌كم زمانمزكه قدر بوهجرة حالى دوام ايته كيلكان هجرة‌نك قاتيلقلرى يوزمك لرچه مسلمانلارغه ئيندى قايغولر طودرويني مك ايكيبيوز توقسان دورت سنهٔ هجريه‌سى تأريخنى مطالعه قيلغانلار بلورلر.

٢٣٠ نچى : « انَّ اَبَرَّ البرّ اَنْ يَصِلَ الرَّجُلُ اَهْلَ وُدّ اَبيه بَعْدَ اَنْ يُوَلّى الْاَبُ »

يخشى لقلرنك يخشى سى، بر آدمنك آتاسينك وفاتندن ياكه برصورت برلن غايب بولوو ندن صوك آتاسينك سوشكان دوست لرندن كيسلماينچه ، آلار برله همیشه يورشوده بولودر آدملرنك كوركام حاللرن صاقلاو اوچون بوحديث شريف بيتونه برده شك يوقدر. آتاسندن صوك يكتلر اوزلرون نفس تلاوينه ايارودن صاقلى تورغان صورتده اشلرنى تجربه قيلوب دوستلارغه ياقن بولوى كرك. آتانك دوستلارى آتا زمانده گى كبى تورك قالور، ياوزيولداشلار سببلى خلقى هم حالى يونندن هلا كتكه ياقن بولغان بربيچاره اولومدن قورتلور. موندن عموميت كه متعلق بولغان قوت هم اخلاقنك شرفى صاقلانلوب هيئت اجتماعيه‌مز اسمنه تورو شلغان بولور.

٢٣١ نچى : « انَّ اَغْبَطَ النّاس عندى لمُؤْمنْ خَفيفُ الْحاذ ذو حَظّ منَ الصَّلاة اَحْسَنَ عبادةَ ربه وَاَطَاعَهُ فى السّرّ وَكَانَ غامضا فى النّاس لا يُشارُ اليْه بالاَصْبع وَكانَ رزْقُهُ كَفافًا فَصَبَرَ عَلَى ذٰلكَ عُجلتْ مُنيتُهُ وَقلَّتْ بَوَاكيه وَقَلَّ تُراثُهُ »

آدملراچنده سويكليراك مؤمن شول آدمدركه باشنده يعنى يورتنده طغزلغى بولماس، نمازدن هم كوركام عبادتدان اولوشى بولوبرلن برابر ياشرتن طاعتده قيلور. كشى آراسنده بلنمس، بارمق برلن كورستلمس رزقى اوزينه يتركلك درجه‌ده بولورده شوكار صبر ايتوب وفات بولاسى وقتنده زحمت چيكميچه وفاتى تيز بولور ، آرتندان جلاوچى لربده قالدراسى ماليده آزبولور. نيندى سعادت !

٢٣٢ نچى : «انَّ اُمَّتى لا تَجْتَمعُ عَلَى ضَلالَة فَاذَا رَاَيْتُمُ اخْتلافا فَعَلَيْكُمْ بالسَّوادالاَعْظَم»

امتمزنك آرغنلق اوزرينه جيولولرى واتفاق ايتولرى ممكن توگلدر. اگرده دين هم دنيانك زور اشنده ، امت آراسنده اختلافى كورساگز الوغ يولنى يعنى كوب كشى قايسى ياقه شونى اختيار قيلگز . (مترجمدن : ايندى بوحديث شريف بلدرته در: بر توغريده عالملردن تورلى، تورلى سوزسويلانگان بولسه ، اول توغريده الوغ يولغه يابشورغه كيراك، بوالوغ يول قايسى ياقده كشى كوب، شوكار يابشورغه ديساكده بولادر ، اما الوغ يولدان مراد قرآن ايله حديثكه يابوشونى آلساقده ياريدر (ش .)

٢٣٣ نجی : « انَّ حُسْنَ الظَّنِّ باللهِ من حُسْنِ عبادَةِ اللهِ »

الله تعالی‌گه حسن ظن قیلو هم عفو وکرم امید ایتمك کورکام عبادتلردندر.

٢٣٤ نجی : « انَّ حُسْنَ الْعَهْدِ منَ الایمان »

سوزنده طورمق، عهدینی کورکام صورت برلن یرینه یتکروگه طرشمق، ایماندندر.

٢٣٥ نجی : « انَّ حقًّا عَلَی الْمُؤْمنینَ اَنْ یَتَوَجَّعَ بَعْضُهُمْ لبَعْضٍ کَمَا یَأْلَمُ الْجَسَدُ الرَّاسُ »

مؤمنلر اوزرینه بیرلشگان حقلردندر بربرینك قایغوسی اوچون قایغرمق، آچسی برلر آچیلانمق. تنك باش آورندن اولوش آلوی کوك. مونك اوزون بیاننه کرشکان حدیث شریف توبانده کورله‌چکدر. رسولمزنك مرادی: مؤمنلرنك برتن حکمنده بولوی، هم ده اسلام ملت هم قومیتنك آیرولونی تیوشلی اینوچی بولماوی هم ده بولاچق توگللکنی بلدرمك وامر ایتمکدر. مؤمنلر، هروقتده برسوزده بولوب، برسی اوچون ایکنچسی تورشمق کیرا کدر.

٢٣٦ نجی : « انَّ رِجالاً یَتَخَوَّضُونَ فی مالِ اللهِ بغَیْرِ حَقٍّ فَلَهُمُ النارُ یَوْمَ الْقیامة »

حفسز، مسلمانلرنك بیت (٢) المالنده باش بولغان هم آنی نفسی تلاگان یرلرگه صرف قیلغان، یاکه بیت المالغه خیانت قیلغان، کشیلر جهنملك لردر. خلفاء امویه، وعباسیه، وباشقه اسلام حکمدارلرندان بعضسی بوزمکلر برلن آلتونی برشاعرگه یاکه برخوش آوازلی جرچیغه بیرگانلك لرنی تواریخده کورهمز. شول خلیفه لرنك اوشبو احسانلری البته مسلمانلرنك بیت المالندن اولادر ایدی. اگر شولای بولسه بوحدیث شریف حکمنه کوره آلارنك آخرتده قایتاچق یرلری بیلگلی توگلمی ؟ !

٢٣٧ نجی : « انَّ سیاحَةَ اُمَّتی الْجِهادُ فی سَبیلِ اللهِ »

مسلمانلارنك سیاحتی، الله یولنده صوغش قیلودر. یعنی سیاحت بر کشی اوچون کوب صانسز فائده‌لی جییادر. محمد علیه السلامنك امتیده شول فائده‌لرنی، الله‌نك سوزن کوتارو، الله‌نك سوزن صاقلاو امرنده صوغش قیلو برلن یاکه صوغشقه کیتوبرلن صاقلارلار. بزنك آدم بالالاری ایاروچن بولدقدان، آدم بالالاری اچنده هرترقی‌نك بارلغنه چغوی آنی براورنده کوزایله کوروگه قاریدر. آدم بالاسی کوره، ایشته تورسه کوکل کوزی آچلور. لیکن کورو، ایشتو کوك توگل. البته کورو ایشنوگه قاراغانده مك قات فایدالیراقدر. «شنیدن که بودمانند دیدن» بعض بولدقلی کمسه‌لر، تربلب برقاراو ایله دنیالرقدر فائده جغارر لار. برقومده بولغان ترقی

(٢) بیت المال - کازناچیلیقلو دیمکدر.

(٢) خلفای امویه هم عباسیه‌نك حاللرینی «حدیقة الاثار» دیگان تأریخنك ایکنچی جزئندن قاراگز، قزان کتابچیلرنده بار، آچق قزان تلنده

ثری، قوت قدرة سببلری، یاهنر وسودا، برمرتبه کوروبرلن ایکنچی قومگه ده کوچر، کورووده
شولقدر فائده باردر. حاضرده یاوروپاده کورلگان بعض مدنیت اثرلری، „اهل صلیب“
زمانده برعتیق طرفنه کیچکان مجاهدین مقدسه نك؟ سیاحتی نك یادکاری صانلماسمی! شوشی
زمانده الله نك سوزن کوتارو اوچون صوغش قیلورغه حالسزلگمز، تورمشمز، طیغوچی بولساده
سیاحت قیلومز اوچون هیچ برطیوچی نرسه بولوی ممکن توگلدر. دنیانك ایك یراق بولك لرینه
قدر سیاحت قیلغان قوملرنك هیئت اجتماعیه سی(۲)، ایك قوتلی بردولت، برحکومت اصمی
آلور، آزیا، آفریقا، آمریقانك یراق شهرلرن ایتمیمزده شوشی عصرده یول سفر اسبابی
نك کامل بولوی ایلن ده کورشی قابقاسی کوك بولغان یاوروپاداده نی عجبدر، برترك سوداگیری،
یافایه ازلب چقغان برترك سیاحی نابوب بولورمی؟ یوق! همان ده قومزده سیاحت فکری
یوقدر، حکومت بزنی کوچلب سیاحت ایتدررگه کیراك ایدی. بزنی برترقی ایلنه سینه چغارمق
اوچون حکومتمز، اناطولی وروم ایلنده مملکت الوغلاری وصالا آغایلاری کوك (ایمینیه)
خواجه لرندن هریلده یکرمیشر، اوتوزارکشی نی، باری یاوروپانی هم آنداغی ایگن ایگو
وسودا گیرلکنی، اورمانلرنك حالن، معدن لرنك نیچك استعمال قیلنوون، آوللرنك یوللرنك
توزکلگن، شولای ایتوطشندان برکوزلری برلن کورمك - (اوقورغه یازارغه لزوم یوق) -
اوچون، مصرفلری دولت خزینه سندن بیرلو شرطی برلن، برعاقل رئیسنك قوماندا سی آستنده
کوچلب جبرلب کوندرلسون برنیچه آی سیاحت قلدرغان صوگنده مملکت لرینه قایتارولسه لر،
بیك زور فایده کینررایدی. حتی اینه منکه ایللی یل مکتبلرده اختیار قیلغان مصرفمزدن،
صرفی قیلغان ایمگاکدان حاصل بولغان ملی فایده نك اون مثلنه برابر بر منفعتکه، یالغزاون یل
قدر بوعملنی مکتبکه شاکردلر دوام قیلدروبرلن تابا آلابزوده یلینه اون مك لیرا قدر
برمصرف اختیاری برلن وجودگه کیلور اماقوت نك ترقیسی هم تجارتمز یولنده فداقیلنمقده
بولغان مقدارنك یانده، یوقاریده ذکر قیلنغان مقداریوق حکمنده قالور.

(۴۸۵) نچی حدیث شریفکه ده قاراگز.

۲۳۸ نچی: « انَّ شَرَّ النّاس مَنْزلَةً عندالله یَوْمَ الْقیامَة مَنْ یَخافُ النّاسُ منْ شَرّه »
قیامنده الله فاشه ایك یاوزاورنده بولغانلر، دنیاده آنك یاوزلغی تیودن قورقلغان کشیلردر.
فسبحان الله! عالم مینم یاوزلغمدان قورقاده میکا ابرکسز حرمت هم تعظیم قیلالردیوب ایتو،
حاضرده بوسوز آرابزده ماقتانو اسبابندن بولوب کیتدی. « فاعتبروا یا اصحاب » (۳۱۲)
نچی حدیث شریفکه ده قارالسون!

۲۳۹ نچی: « انَّ شَرَّ النّاس مَنْزلَةً یَوْمَ الْقیامَة مَنْ تَرَکَهُ النّاسُ اتّقاءَ فُحْشه »
سوزنده هم اشه بوزقلق قیلوچی بولغانلغی اوچون، خلق آنی تاشلاغان کشی، دغی

(۳) جیولوشولاری.

الله قاشنده یاوز کشیلر اورننده در بوحدیث شریفنك کیلوینه سبب (صحیح بخاریده ایتولدیگانچه، ا
منین حضرت عایشه رضی الله عنهادن روایت قیلنه در، برکون براو پیغمبر صلی الله علیه
وسلم نك حضورینه کرورگه اذن صوراغاچ ، بیك یاوز آدم دیگانده بنه کررگه اذن بیرگان. اول
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضورنه کرگاچ رسولمز حضرتلری کولر یوز وطاتلی
سوز برلن آنی خوشلاندرغان اول کشی چغوب کیتکاچ حضرت عائشه نك بیان صوراوینه
جواب ایتوب بوحدیث شریفنی ایتکان.

حدیث بلوچیلر ایله دین اماملری بوحدیث شریفنی مدارا صورتنده تابقانلار. رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم نك حضورینه کررگه اذن صوراغان آدم یاوز سوزندن هم یاوز
اشندن صاقلانولا تورغان آدملردن بولغانلغی اوچون رسولمزنك عادتندن بولغان
طاتلی سوز، کولر یوز برلن، قبول قیلنوون بیان برلن مدارانك درست بولوینه مداهنه
نك حرام بولوینه اتفاق قیلغانلر.

مداره برلن مداهنه نی آیرو اوچون ایتهلر: دین هم دنیانك توزوك لکی اوچون
دنیادن معقول بولغان هرنی صرف ایتولسه مدارادر. اما مونك کیریسنچه دنیانی صاقلاو اوچون
دین حکملرندن نی نسته گنه توتولساده مداهنه در مداهنه ایسه حرام در.

مثلا اقبالمه کیمچیلك کیلمسون دیوب یالغاننی قبول قیلمق ، هم ظالمگه قارشی حق سوزنی
یاشرمك، قصقاسی برجبر قیلوچی نك قول آستنده مرتبه گه منمك امیدی برلن آنك سوزینی
فعلنی قوتلاو هم درستلاو اوچون آکارخوش کیله تورغان سوزلر سویلمك، مداهنه در.
بومداهنه دنیانك تزکلگنی بتوره تورغان گناهلارنك ایك الوغلارندر. (مترجم طرفندن:
بزنك روسیه اماملاری مداهنه لرینه مداره اسمی بیرب مداهنه قلوب یاتقان کونلری.

٢٤٠نچی : « انَّ صاحبَ السُّلطانِ علَی بابٍ عَنَت الأمَنْ عَصَمَ اللهُ »

سلطان نك ایبداشی یاقنی بولغان کشی، همیشه قورقنچ، زحمت، هلاکلك اوزه رنده در. مگر
آلای بولماس الله تعالی نك صاقلاونده بولساغنه. بولای بولسه آنك حالی باشقه در دنیا
وآخرت سلامتلکده در.

٢٤١نچی : « انَّ فیكَ لخَصلَتَینِ یُحبُّهما اللهُ تَعالَی الحلمُ والأناةُ »

رسولمز اوزینك قاشنده بولغان یواشلق هم آقرنلق اشج دیکان صحابیگه خطاب قیلوب
ایتهدر: سین الله تعالی گه مقبول ومرغوب بولغان ایکی کورکام صفتنی جیغان سك. بو ایکی
صفتنك ماقتاولی صفتلردن بولغانلغی اوچون ایتولگان صحابیگه سونچ بیروب باشقه لرنده
قزقدرغاندر.

٢٤٢نچی : « انَّ للّٰه تعالی عبادًا یعرفون النّاسَ بالتَّوَسُّم »

له تعالی نك قللری باردر کشینك کوکلنه هم حاللرینه کوکل سیزوی برلن توشنرلر. یعنی دمنی حقیقتی برلن طانورلر. بوآدم طانومق مرتبه سیده برباشقه چه الله تعالی نك بوله گی در: لم، عقل، زیره کلك کوك آدمده بولغان گوزل صفتلار ایله قاتوشی یوقدر. شوندی الوغ للیلر، عالملر بولغان، باری کشی طانی آلماو، یاکه طانیغان آدمده خطالری واقع لوسببلی، ناموس بارلقغه دولت وکشیلرگه، فایده یرینه زور، زور ضررلر کیترگانلر. نیچه کشیلرده اوتکاندر علمدن اولوشی عقل هم اوتکنلك ایلنده اول حدلی یاقنلغی بولماساده بیعتنك صافلغندانمی بلمیم نیدندر، آدم طانومق مرتبه سی برلن مرتبه لنگان لغانلقندن اشنی اهلنه طابشرغاندن صوك، دنیا وآخرت سعادتنی تابغانلاردر. تأریخ قوچیلار توشنون ایتماگانده زمانلرنده اشلرنی یخشی ایتوب اولچاب ومحاکمه قیلوب راسالارده، بوفقیرنك مونده شاهد کیتروبنه اش تره لس.

٢٤٣نچی : « انَّ للّٰه تعالی عبادًا اختَصَّهمْ بحوائج النّاس یفزعُ النّاسُ الیهم فی حوائجهمْ اُولئكَ یؤْمَنُونَ منْ عذاب الله »

له تعالی نك آدملرنك حاجتلرون جیکلایتواوچون هم اوتمك اوچون آتافلاغان قللری ردر. حاجت وقنده اول ذاتکه یوگرورلرهم یالبارورلار. اول یالبارلمش قللر الله نك عذابندن ین بولوزلار مترجمدن : موندی کشیلرگه زمانمرنك محررلری ، خلقنی یقودان اویغاتوچی اله ایالریده کررلر. بولاری بیگراك ثوابلی بولورلار، چونکه بولاربرکمنکده قوشوی ایله اشنی اشلی باشلامای اوزلکلرندن باشلاغانلار، بولارغه خلق شلته قلساده، بولار همیشه لرنده بولالاریاشاسون یاش محررلرمز. (ش.)

٢٤٤ نچی: « انَّ لصاحب الحقّ مقالاً »

حدیث شریفنك کیلوینك سببنده حدیث املری اینه لر: پیغمبرمز حضرتلرنده آلاچغی بولغان کشی رسولمزنك قارشوسینه کروب طاوشن کوتاروب آرتق سوز سویلب پیغمبرمز صلی الله یه وسلم افندمزدن حقن صوراغان آراده، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم قاشنده بولغان حابیلر اول کشیگه قارشو توشمکچی بولسالرده، ادب صاقلاب باطرچیلق قیلماولاری، زل خلق ایاسی رسولمزگه آکلاشلغاچ (دعوه) یعنی قویگز آنی. (ان لصاحب الحق مقالا) دیدی نی حق ایه سی بولغان کشینك، حقن استاونده باطرچیلق هم دلیل کورستورگه حقی باردر.

رجم : رسولمز «هر برحق ایاسی اوچون کمده حقی بولسه ، شول کمسه گه ایتورگه تیوشلی حق باردر».
لگان ایندی محله اماملاری بزنك دین اشمزده بولغان باشلارمزدر. بز آلارنی اوزمزگه باش

ایتوب، جانمزدن عزیز بولغان دینمزنی آلار قولینه تابشروب، اوزمرگه، آلارنی، دنیا آخرت بیتا کچسی ایتدك. شول سببدن بزنی دنیا آخرت درجه‌لی ایتوگه سبب ایته تورغان اشلرنی بزگه کورساتولری تیوش بولو حقمز باردر. سز ملا آبزیلار!

بزنی دین تانتوکز، اسلام نسته شونی بلدرتکز، مسلمانلرنی برسی برسی ایله برلکده بولوغه اندکز، بتون روسیه مسلمانلرون برلشدرکز، هربرمسلمانني معرفتلی ایته تورغان سببلرنی اشلارگه یول کورساتکز، بزنك آتنالق وعظمزنی اوز تلمزده اوقوکز، بالالارمزنی مدرسه لرده اوقتوغه، الوغلارمزنی مسجدلرده معرفتکه اویره تکز! جمعه، عید کبی هرکمنی بر اورنغه جییاتورغان نمازلارمزده بزنی همیشه اتفاقغه اندکز، دنیامز اوچون باشقه ملتلردن کیم تورماسلق ایته تورغان یوللارنی کورساتکز!

هروقت بزنك حاللرمزنی آلغه یبارو اوچون یل اچنده کوب مرتبه‌لر جیولوب، جیکل، جیکل یوللار تابوب، بزنی شول یولغه اندکز! بزده امت بولوب، قرآن‌ده بزنکده الشمز بولدقدان، بزنك قرآنمزغه تیوشسز معنابیرمه‌کز، هروقتده معناسنی تزك ایتوب بیروگه تورو شکز! ایندی موندی اشلرنی قری اوزکزگنه بولدرا آلماساکز امام بولماغان یاش فکرلی یگتلرمزنی آراکزغه کرتوب، آلاردان شوندی خدمتلرنی باشقارونی اوتنکز، هر وقتده کونن توتن اویوکز فکرکز بزنی آلغه یبارو بولسون! اوشبو ایتکان اشلر هر برسیده سز امالارنك اوستنده بولغان مقلارمزدر. شولای بولغاچ بزنك سزنك اوستوکزده حقمز بولدی. بس بزنك حقمزنی اورنونه کیتورمگانکز اوچون بزسزگه کوب سوزلر ایتوگه حقمز باردر رسولمز حق ایاسنه سویلاوگه حق باردیگان ابدی ایندی بزنك حقلارمزنی اوتاوده بولغان کیمچیلکسکز توغروسنده بز سزگه رساله‌لرمزده غزیته‌لرمزده ایتکان سوزلرمز اوچون هیچ بر بد دعاقلوده حقکز یوق! (ش . ح .)

٢٤٥ نچی: « انَّ لكلّ شی شرّةً ولكل شرّه فترةً فان صاحبها سدَّدَ وقارَبَ فارجوهُ وانْ اُشيرَ اليه بالاصابع فلا تعدوهُ »

هرنرسه اوچون برحرص وهر حریصنك مبتلا بولاسی برکیمچیلك باردر. اگرحرص ایاسی بولغان کمسه حرصنده افراط ایتمیچه حالنده اورطاچالقنی اوستنده آلسه یاکه اورطاچه لقغه یقین بولسه، آنك قوتولوون امید اینه‌من. لکن حرص سببلی اوزن بارمق برلن کورسانله چك درجه‌گه‌بارر بولسه، یعنی آدملرآراسنده شهرت کسب قیلسه، آنی آدملرن صایماکز.

٢٤٦ نچی: « انَّما قد قُدّرَ فی الرَّحم سیکونُ »

آنا قارننده وقتده انسانغه هرنی تقدیر قیلنغان بولسه اول نسته البته بولاچقدر.

٢٤٧ نجی : « اَنَّ مَثَلَ الَّذی یَعُودُ فی عَطِیَّتِه کَمَثَلِ الْکَلْبِ اَکَلَ حتی اذا شبع قَاءَ ثُمَّ عَادَ فی قَیْئِه فَاَکَلَهُ »

بیرگان بولا گنی کبری قایتارب آلغان کشی، طویغانچه آشابده طویغاندن صوك قوصوب بنه شول قوصوقنی قایتوب آشاغان انکه اوخشار (٥٦٤) نجی حدیثکه ده باقکز.

٢٤٨ نجی: « انَّ منَ الْبَیَانِ لَسِحْرًا » ایکنجی عبارتی « انَّ منَ الْبَیَانِ سِحْرًا وَانَّ منَ الشِّعْرِ حِکَمًا »

بعض بیان هم سوز، مطلقا سحردر. بعض شعرلرده حکمت باردر. کلام شارحلری، اثرلی سوزنك کوکللرده عقللرده تصرفی باردر، بعض وقتده براقنی یاقن کچکنه‌نی زور، بمسزنی ماتور، کورستور. مونك کیریسنده کورستور. بعض خطبه‌لرده هم سوزلرده مونك مثالری بیك کوب کورنه‌در. اولده سوز، سویلاوچینك اوزینه اثر قیلغانده ایشتوب تورو چینی‌ده اثرلندرویدر. ایشتوچی شول وقتده سویلاوچینك هر بر بیورغان اشنی اشلاوگه حاضر بولور. بوده اثباتکه هم دلیل گه محتاج بولمغان آچق بیلگولی بولغان نسته‌لردندر. بر شاعرنك بوحدیثدن آکلانغان معنانی اچینه آلغان بر بیتی بیك خوش بیتدر:

بهترین گوهر کنجینه هستی سخنست * گر سخن جان نبود مرد چرا خاموشست

شعرتوبنده طیولغان بولسه‌ده حکمتنی اچینه آلغانلاری طیولش توگلدر حکمتلی بولغان شعرلر همیشه مقناولیدر. (٣٠٦) نجی حدیث شریفکه‌ده فارالسون !

٢٤٩ نجی : « انَّ منْ اجْلالِ اللهِ اکْرامُ ذی الشَّیْبَةِ الْمُسْلِمِ وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَیْرِ الْغَالی فیه وَالْجَافی عَنْهُ وَاکْرامِ ذی السُّلْطانِ الْمُقْسِطِ »

آدم بالاسینك الله تعالی نی الوغلاوندان صانالا تورغان اش مسلمان بولغان آقصقاللی قارتلارنی همده قرآن یوکلاگوچی کمسه اگرده اول قرآننی بلب عمل ایتوچی بولسه شونی حرمتلی توتوبدر. شولایده چیکدن چغب کیتوچی، همده بوزوچی بولماسه اول * اوشانداق عدل بولغان اش باشی (سلطان) نی حرمتلوده تیوشدر.

٢٥٠ نجی : « انَّ آفْرَی الْفَرا اَنْ یُرِیَ الرَّجُلُ عَیْنَهُ فی الْمَنامِ مَالَمْ تَرَ »

بالغانچیلقنك ایك أشکی سی قورقنچی، کشی کورمگان توشنی کوردم دیوب سویله‌ویدر.

٢٥١ نجی : « انَّ منْ اَکْبَرِ الْکَبائِرِ الاشْراکُ باللهِ وَعُقُوقُ الْوالِدَیْنِ وَالْیَمِینُ

الْغَمُوسُ وَمَا حَلَفَ حَالِفٌ بِاللّٰهِ يَمِينَ صَبْرٍ فَأَدْخَلَ فِيهَا مِثْلَ جَنَاحِ بَعُوضَةٍ إِلَّا جُعِلَتْ نُكْتَةً فِي قَلْبِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ »

الوغ گناهلارنك ايك الوغسى الله‌غه تيكداش ايتمك، آتا آناغه گناهلى بولمق، يالغان يره يمين ايتمك، براونك الله‌نك اسمن يادا ايتوب قاضى حضورنده يمين قيلمقلغى در، اول يمين برلن گرچه چبن قناطى قدر بولسه ده باشقه‌نك حقن يابار بولسه . حديث آ كلاوچيلار يمين نك بوتور ليسون، يمين غموسكه كرته‌لر. منه موندى گناه‌لار كشينك كوللنده قيامتكه قدر كيتمى تورغان برنكته برتوين ياصاب قالدرالار، اگر بوكشى انسان بولسه !

٢٥٢ نچى : « اِنَّ مِمَّا اَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْاُولَى اِذَا لَمْ تَسْتَحِي فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ

اولكى پيغمبرلردن قالغان برسوزدر: اگر اويالماساك تله‌گانكنى اشلاوده ايركليسون! ٤٠٦، ٤٠٧، ٤٠٨، ٤٠٩، نچى حديث شريفلرگه ده قارالسون. يعنى الله‌دان قورقماساك، خلقدان اويالماساك تلاسك نى اشلب بور!

٢٥٣ نچى : « اِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ عِلْمًا نَشَرَهُ وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ وَمُصْحَفًا وَرَّثَهُ اَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ اَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ اَوْ نَهْرًا اَجْرَاهُ اَوْ صَدَقَةً اَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ تَلْحَقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ »

بركشى وفات بولغان نك صوكنده عمل لرينك كيسلوى بيلكلى در. لكن كيله چك ده‌گى نرسه لرنك ثوابى اولكاندن صونك دخى قيلوچينك ايزگولكلرينه توتاشر: ترك چاغنده اريره تب قالدرغان علمى، ياچغارب قالدرغان رساله‌سى، ياسه اوزندن قالغان ايزگو بالاسى، ياسه اوزندن صوك قرآن قالسه، ياسه مسجد صالدرب قالدرسه، ياسه مسافرلر نى قوندرو هم توتواوچون صالدرب قالدرغان اوى، ياسه صويوق بيرلرده قازوتوب قالدرغان يلغه صويرماغى، ياسه اوزينك سلامتلكنده بيرگان صدقه بونسته لرنك ثوابى اشلاوچى كمسه‌گه اولكاندن صوكده باروب تورور.

مترجم طرفندان: بوحديث شريف ايله رسولمز بزگه اوشبو اشلرنى قلورغه بيورادر: ١) علمى بولغان كشى، اوزينك علمنى دنياغه تاراتوب قالدرسون، چونكه بردونك علمى بولوبده، آنى ايكنچى كشيلرگه اويره‌تب قالدرماسه ، اوزندن صوك بوعلم بتنلاى يوقغه چغار؛ شول سبدن حاضرگى يللارده اوزى بلكان علمنى هركشى رساله ايتوب يازوب ـ باصتوروب قالدرسون! ايندى بزنك مسلمانلاردان بتون روسيه‌ده اوزيكنه برهنرنى بلوچيلر بار، شول كشيلرا ويلرينه كشى كرسه اشلى تورغان اشلرن تاشلاب، تكى كشى اويرنمسون ديو ياشرينه‌لر، قرانده پيچنات ياصاوچى، مسلمان حرفلرى اوچون قالب ياصاوچى لطف الله عطاء الله اوغلى بارايدى. بالا چاغاسى هيچ كمى بولماساده، اوزينك هنرن هيچ كمگه اويرتمى عمرن باشرنب اوتكاردى. آخرنده

دنيادان

یادان کیتدی هنری هیچ کم قولینه کرمدی. اولکان نك ایکنچی کونده اوك قراللارن صاندیلار ضرنده مسلمانلدان آندی هنر نی بلوچی کمسه یوق. روس قاشنه بارغه توغری کیلهدر.

) ایزگو بالا قالدرونی رسولزینه کیسلمی ترغان ایزگولکدن صانادی. ایندی ایزگو بالا لدرو نیچوك بولا؟ ایزگو بالا شول بولادر، آتاسی آنی سلامت وقتنده زمانگه کیراکلی بولغان علملرنی بلدرب، کورکام خلقده تربیه لب، اوزینك توغان ـ دین قرنداشلرینه فائده اینه تورغان ایتوب قالدرر. حاضر زمانده بیگراك ایزگو بالاقالدرو، بالاسنی دوقتور، یاهرر ایتوب قالدرویدر. قزبالا بولوبده طبیبه ایتوب قالدرسه بیگراکده ایزگولکدن صانالور. قرآن قالدروی بیلگولیدر. قرآنغه درست معنالی تفسیر قالدرو بیگراکده ایزگودر. مسجد صالدرب، عالم بولغان دینگه خدمت ایتوچی امام قویو بوده بیك ایزگواشدر. مسافرلرگه اوی صالدرب قالدرو (خسته خانه، یتیم خانه، تابلدق بالالار یورطی مکتب مدرسه) بولار بارده ایزگولکنك برنچی درجه سنده بولغانلاریدر. بزنك روسیه ده مسلمانلار اوچون خسته خانه لر تابلدق بالالار اوچون اورن بیك ضروردر. (ش.)

٢٥٤ نچی : « انَّ هذا الدین مَتینٌ فافعلوا فیه برفق »

بودین مبین اسلام نق بولغان نیگز اوزرینه بناقیلنغاندر، آنك اچنده یومشاقلق برلن یورگز. حدیث آکلاوچیلر، نفسکزنی چدی، آلماسلق مشقتلی عبادت ایله کچلامگز خلقغه ده یومشاقلق برلن معامله ده بولگز معناسون بیرگانلر، بز یومشاقلق برلن بودین اوزرنده یورگان صاین رحمت مرحمت نورلری دنیاغه ساچلور هم طارالور.

٢٥٥ نچی : «انکم تتمونَ سبعینَ اُمة اَنتُم خَیرُها وَاَکرَمُها عَلَی الله »

پیغمبرمز حضرتلری امت هم صحابیلرینه خطاب قیلوب اینه در: سز یتمش امت نك توگاللوچسی وآخری سز، الله قاشنده آلارنك خیرلیسی، حرمتلیراگی سز! اسلامیت نك بولووندن الك پیغمبرلرنك اویره توی برلن اوتکان کوب امت نك دنیادان کیچوینه بوحدیث شریف برلنه استدلال قیلنور (٣٠٦) نچی حدیثده چغارلغان بیانگه قاراکز!

٢٥٦ نچی : « انَّا لَنْ نَستَعمِلَ عَلَی عَملِنَا مَنْ اَرَادَه »

بز امت اشلرینه باش، اشباشقاروچی، وقاضی بولاسی کیلگانلرنی استعمال قیلمیمز. برآدمنك غوبیرناتور، یاقاضی قصقاسی الله نك فللارینه توره بولیم دیوب ایتوی، اگر آلار اوزرینه اوزنده برآرتقلق کوروندن، براهللك، تیوشلیلك کوروندن کیلگان بولسه، اسلامیت نك توبی قردشلك اوزرینه بنا قیلنغان بولغانغه کوره، بوتلاوادبسزلکدر، اگرده باری رزقلنمق، مال دولت ایاسی بولمق اوچون خلق اوزرینه اش قلوچی حکم قلوچی بولق تلاساك، مسلمانلرنك کازناچیستؤاسی، صاتوبانقه سی توگلدر باشقه بولدن الشمز نی ازلیك.

لکن. خلق اشنده اش برکوگه بیورلغان لارنك یابوشوینه قاراب بولسه بوده الله‌نك قللارینك سلامتلکن صافلاو اوچون ازلمگان خلق، سینه باردیگان سوز بولغانلغندن، بویولده‌غی فرمان هم‌نسبت ایتلونی قبول ایتماوده قباحتدر. (۲۶۳) و (۲۶۳) نچی حدیث شریفلرگه‌ده قارالسون.

۲۵۷ نچی: « انَّكُمْ لاتَسَعُونَ النَّاسَ بِأَمْوالِكُمْ وَلَكِنْ يَسَعُهُمْ مِنْكُمْ بَسْطُ الْوَجْهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ »

بولکلرهم ایزگولکلر برلن هرکم نی چولغاب آلوغه، یعنی هرکم‌نك کوکلن محبتن مال لارکز برلن تابارغه، کوچکز یتماس؛ لکن کورکام خلق کولاچ یوز، طاتلی سوز برلن، آلارنی چولغاب آلورسز. (۵۵۱) نچی حدیث شریفکه قاراکز!

۲۵۸ نچی. « انَّمَا الشُّؤْمُ فِی ثَلاثَةٍ فِی الْفَرَسِ وَالْمَرْأَةِ وَالدَّارِ (ایکنچیسی) اِنْ كَانَ الشُّؤْمُ فِی شَیْءٍ فَفِی الدَّارِ وَالْمَرْأَةِ وَالْفَرَسِ

شوملغلار، باری آطده، خاتونده، یورتده غنه‌در. حدیث شریفنك ایکنچی تورلیسیده شوملغلار یوقدر باری یورتده خاتونده، وآطده غنه باردر. چونکه پیغمبرمز، شوندی بر علامت کورنسه، بویولده حیوانغه اوچرالور یاکه فلان آی، فلان ساعت، فلان وقتقه اوچرالسه شومليدر دیوب جاهلیت خلقی آراسنده عادتلنگان شوملغلرنی بترگان ایدی. آخردن ایتکانی یعنی شوملق بولسه شول اوچ نرسه‌ده یورت، خاتون هم آتده بولور. حدیث آکلاوچیلار بوحدیث شریفنك شرحنده اتفاق بلوب ایته‌لر: خاتون‌نك شوملغی یاوزخلقلی هم بالا تودرماس بولماقدادر؛ یورتنك شوملغی: تار، قارانغی، وکورشیسی أشکی بولوونده‌در، آطنك شوملغی ده، آنك برلن صوغشقه بارولماونده، دخیده بوله وقت اوز کویینچه یوروتولسه جالقاولغی سببلی آطلانغان کشینی ایبداشلرندن آیروب کیریگه آلوب کیتواوچون کیریلنوب یروونده‌در دیوب منه شوملق بولسه برلارده بولادر. یوق ایسه زمانغه، حیوانغه، یورتغه، سوزگه قصقاسی: اول نرسه بونرسه شوم دیوب ایتوهرقایوسی بوشدر، جاهلیت کمسه‌لرینك معقول بولمغان عادتلرندندر. یابعض اصحاب مراقده اوزینك ذهننده بولغان شملانو اعتقادنده اوزن حقلی کورستو اوچون، اوله شوملق یوق ایکن، اما خلق‌نك آکارمیل قیلوی آنی شوملاندرا ایکن دیگان کوك غریب برتأویل بلن باطل بولغان اعتقادن قوتلیسی کیلور، اگرده خلق بر زمان بر یورتنی شوملی یورت دیوب بلسه، اول یورتغه خلق‌نك اعتقادینه قاروشوب بارو ممکن توگل دیوب بلور. بولار همه‌سی آدم‌نك طبیعتی‌نك مائل بولغان چوب چارغه اشانوداندرمونك کوك تأویل لرهمه‌سی نماز اوقوماوچیلار عذری کبی در (لاحول ولا قوّة الا بالله) دیگان سوزنی اوزینه یولداش اینکان نق اعتقادلی بر مسلمانغه قارشی موندی نرسه‌لرنك

برچرکی

برچرکی چین قدرده اثری بولماس لکن : « مرد باید که هر آسان نشود » مصراعی ایله . (٥٤٥) ، (٩٧٩) نچی حدیث شریفلرگه‌ده قارالسون .

مترجم : بو شوملانو بزنك تاتار خلقنده بتونلای کوکل باغلانلغان نسته‌لردندر بزنك علما اسمنده‌گی ملالارمزدن باشلاب قارچقلارمز برلکده جیون محالنی برده شکسز بار صاناب ، بر یرگه سفرگه بار رغه چقسه قابقادان چقغاچ قارشوغه ماچی اچراسه ، یایسه صوغه باروچی بوش چیلاك کوتارگان خاتون اوچراسه آخ بولوم اوکماس دیوایر اورتاسی کمسه قتی اوچوب یولینه کیتار یابتونلای کیری قایتوب ، آتون یاکادان تواروب ، جیگب چغوب کیتار. برقوش قیماغه قونوب قچقرسه یمان خبر لرکیلور ، فلان قورقنچ بولور دیوب اوزلرین اوزلری قورقوتوب هلا کلکده صاتاشوب بتارلر. بو اشلر بزگه جاهلیت زمانده ، دینلری بولماغان خلقدان میراث قالغان بر آورودر. آنی بلمیم کملر بزگه کیتورب ینکرگانلر ثلله تاتار بابامز ، تاریخلر اینکانچه ، دینسز -- مجوس بولوبده ، صوکراغنه اسلامنی قبول اینکان بولوب شول مجوسلکدن قالغان بر آورودرمی ؟ نیچك بولساده بولسون ، اما بزگه آندی بولمغان صاتاشولارنی تاشلارغه وقت ! بواش ثلله قچان بتکان بولور ایدی ، نی ایتساکده بر ملالارغه تیه‌در ، آلار بواشنی بترو اورنینه بعضلرن اوزلری آرتدرب تورالار ، بوسوزمنك درستلکنی بلو اوچون « حضرت ماروز تملی بولسون ! ، دیگان رساله‌دن قارالسون! (ش.)

٢٥٩ نچی : « اِنَّمَا الطَّاعَةُ فِی الْمَعْرُوف »

هر زمانده امتمنك طاعتی عقلکه اخشاغان نسته‌لرده‌در. بوحدیث شریفنك کیلوینه سبب، رسولمز بر یاقغه برپولق صالدات‌نی انصاردن برصحابی‌نك قوماندا اسنده ایتوب یبرگان . برکون برسبب برلن بوعسکرنك باشلغی طاروغوب عسکرگه اوطن جیوب بر زور اوت باغو برلن امر قیلغان، اول اوت یانغان وقتده بعض لرگه اول اوت اچینه کروی برلن، امر قیلغان. صحابیلر، قوماندان‌نك سوزینه بوین صنوابله بیورلغان بولغانغه کوره، قوماندان آلارنك بویون صنولرینی برمعقول بولمغان اشده استعمال قیلمق‌نی تلسه‌ده اوتغه کرو برلن امر قیلنغان کشیلر بربرینه قاراب رسول‌الله بزنی اوندن قوتقارو اوچون یبارلگان ایچ ایندی بزاوتقه نیچون کره بزدیوب تارتلغانلار کرمگانلر . نیچوك بولسه‌ده اول باش‌نك آچوی بتوب بیورلغان اشلریده بنکان ، قایتقان‌نك صوکنده بو حالنی رسولمزگه ایتکانلر اول وقت رسولمز جوابنده اینکان: اگر اول اوتقه اوزکزنی طاشلاغان بولساکز ایدی، قیامتکه قدر چقماس ایدکز چونکه « اطاعت معروف بولغان اشده گنه‌در » (٩٧٧) و (٩٧٨) نچی حدیث شریفلرگه‌ده قاراکز !

٢٦٠ نچی : « اِنَّمَا النِّسَاءُ شَقَائِقُ الرِّجَال »

خاتونلار ، ایرلرنك کیساکی وتلمیدرلر ؛ یعنی خاتون کشی بر ایرنك یارطسی اوخشاش در . بر ایر تمام بولماس مگر بر خاتون نك بولوی برلنگنه بوتونلانور . باری ایرلك برلن گنه یاراتلو قانونی نك کونکان نتیجه سی بولوب بتماس . خاتونسز ایر کشی ایرلکی نك بارلغن اثبات قیلا آلماس . دیمك بولادرکه خاتون ایر کشی نك بارلغی نك ایکنچی یارطسی در ، یاکه ایرلکنی تمام اینوچی در . شوشیلارنی بلوب آکا کوره خاتونلرنك حقلرون صاقلاو اشنده طرشورغه کیراك : عدالت اوسنکه آلونغان بولسون .

٢٦١ نچی : اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ وَاَنْتُمْ تَخْتَصِمُونَ اِلَیَّ فَلَعَلَّ بَعْضَکُمْ اَنْ یَکُونَ اَلْحَنَ بِحُجَّةٍ مِنْ بَعْضٍ فَاَقْضِی لَهُ عَلَی نَحْوِ مَا اَسْمَعُ فَمَنْ قَضَیْتُ لَهُ بِحَقِّ مُسْلِمٍ فَاِنَّمَا هِیَ قِطْعَةٌ مِنَ النَّارِ فَلْیَاْخُذْهَا اَوْلْیَتْرُکْهَا .

مین برکشیمن ، تارتوشوو دعوا وقتنده میکا کیلوکزده سزده تلینك آچقلغی ، دلیلنك قوتی ، سببی بلن برسی ایکنچسینه اوستون بولورده ، مینده اوزم ایشتکان حال بوینچه حکم قیلورمن اگرده منم حکمم بلن برمسلمان نك حقنه کر وشساکز ، اول سزکرشکان حق ، اوتدن برکیساکدر ، استه ساکز آلکز استه ساکز قویکز . یعنی بیلنشکن مسئله کزده احتمال برکز حقنی بله تروب یاشرور ، قوة دافعه سینك و دلیلینك قوتی بلن دشمانده غالب بولور مینده برکشی من ، حال نك درستی میکاده بلمسز بولغانلغی اوچون شریعت کورسنکان یول بوینچه طش حالکه وادلهٔ ثابته گه قاراب حکم قیلورمن . منم حکم ، کشیلرنك حقلرون سزگه مباح یا که حلال قیلا آلماس ، اول حق ، همانده ایسکی حالنده در یعنی اوتدن برکیساکدر ، آشاوده آشاماوده اختیارلیسز . خصوصا قولمزده عقل دیکان براولچاوبار وقتنده هیچ عذرکه اورون قالماس .

(١١٢) نچی حدیث شریفکه قاراکز !

٢٦٢ نچی : « اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ اِذَا اَمَرْتُکُمْ بِشَیْءٍ مِنْ دِینِکُمْ فَخُذُوا بِهِ وَاِذَا اَمَرْتُکُمْ بِشَیْءٍ مِنْ رَاْیِی فَاِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ »

امت هم صحابیلرکه خطاب قیلوب ایته در : مینده آدم اوغللرندن برسیمن ، دینکزکه قاراغان برنرسه بولن امر قیلسام آنی آلکز عمل قیلکز . اگرده اوزمنك فکرمدن برنرسه بلن امر قیلسام آدم بولغانلغم اوچون فکرم توغری کیلور یاخطا کیتار . اوزلرینك عقلنی ، فکرینی ، نه اش قلوینی باشقه لرنقدان اوستون کورکان ، اوزلرینه ایسلری کیتکان کشیلر بوحدیث شریفکه قارشی نی اینورلر ایکن ؟

٢٦٣ نچی : « اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِثْلُکُمْ وَاِنَّ الظَّنَّ یُخْطِیءُ وَیُصِیبُ وَلَکِنْ مَا قُلْتُ لَکُمْ قَالَ اللّٰهِ فَلَنْ اَکْذِبَ عَلَی اللّٰهِ »

مینده سزنك كوك بركشی من، كشی نك گمانلاری خطاده كینكالیدر توغریده كیلگالیدر، شولایه قای وقت سزگه الله نك امری بولایدر دیسام، مین الله غه یالغاننی ایتونی اختیار قیلمام. بو (۲۶۲) نچی حدیث نك حكمنی برکتهدر یعنی الله تعالی دن دیوب اینکان امرلرمه سز اطاعت قیلورغه تیوش.

۲٦٤ نچی : « اِنَّمَا اَهْلَكَ الَّذِينَ مَنْ قَبْلَكُمْ اَنَّهُمْ كَانُوا اِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ وَاِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ اَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ »

سزدن اوّل كیلگان امتلرنك هلاك بولوینه سبب شولدر: آلاردان برالوغ كشی، أیبر اورلاسه آنی جزاسز قالدررلار یعنی آكار تیمسلر ایدی، امابر درجه سز كشی موندی اشنی قلسه اشكی اشلری اوچون جزاقیلورلار ایدی. اوتكانده بولغان امتلرنك بتوی وهلاكینك سببلرینك بیان قیلنوی، اول سببلردن بزنك صاقلانوو بزنك تیوشلیلكی اوچوندر. قانون قارشنده قوتلی هم ضعیف بردر، امر حقوقده برابرلك تیوشدر، یعنی قایوزمان: بوتیگزلكنی اورنده توتولماسه، آكا قارشی كوره سی جزاكز بتوكز دیگان. اچنده بولغان بلای سیاسیگه، دوچار بولغان هلاك قیلاتورغان قایغولارمزغه سبب ربوطاغن!! (۲) بوحدیث شریف بزنك تورا تورغان بیرمز «روسیه» توغروسنداده بر معجزه در. كوره مز بربای یابر توره نینده یگنه زوراش قلساده برده عیب ایتولمی قتولادر. مفتی محمد یارسلطانف آلتمش یاشار زاهدالله قارتنی قیناب، ایكی یل اوتدی. اش محكمه گه بیرلسه ده، شاهدلری بولساده، مفتیگه حكمده ایتولمدی عیبلیده صانالمادی، اگر برکشی مفتیگه برقاتیراق سوزگنه ایتسه ده اول كشینی كوبدن چقماسلق مدتكه زندانغه یابقان بولورلار ایدی. بزنك تاتار قرنداشلرمز برکچكنه عیب اوچون نینده زورجزالار كوره لر ۱۹۰۳ نچی یل برتاتار بالاسون چوقندرغانده مسلمانلاردین غیرتنه چدی آلمای، شوندای روسلر ایله تاوش چغب آزچه صوغش بولدی شول بیچاره لرنی شوندان اوق زندانگه صالدیلار. (ش.)

۲٦٥ نچی : «اِنَّمَا الْمَجَالِسُ بِالْاَمَانَةِ (ایكنچیسی) اِنَّمَا يَتَجَالَسُ الْمُتَجَالِسَانِ بِاَمَانَةِ اللهِ تَعَالَى فَلَا يَحِلُّ لِاَحَدِهِمَا اَنْ يُفْشِيَ عَلَى صَاحِبِهِ مَا يَخَافُ »

مجلس لر، امینلك اوزرینه بیلنگان بولور، مجلس لر امیندر، آندن طشقه سوز چقماس، ایكی اوطرداش بر توغریده سوز سویلگان وقتده، ایكنچیسنه ایبدا شینك باشقالارغه تاراتون مكروه كورب (تارالوندان قورقغان) سوزن فاش قیلو حلال بولماس. آنك اوچون سرلرنی فاش قیلو حرامدر. بوحدیث شریفنی ده حاضرگی حالمزگه تطبیق قیلساق عجبا بزاوزاوزبزگه نی دیوب ایتوربزایكان؟ !

٢٦٦ نجی : « انّما بعثت لاتمّم صالح الاخلاق »

مین باری ایزگو خلقلرنی تمام قیلمق اوچون یبرولدم (٥٨) نجی حدیث شریفکه ده قارالسون.

٢٦٧ نجی : انّما سُمّیَ القلبُ من تقلّبه انّما مَثَلُ القلب مَثَلُ ریشة بالفلاة تعلّقت فی اَصل شجرة تقلّبها الریح ظهراً و بطناً

أیلانکانلکی اوچون کوکلکه، قلب اسمی بیرلدی. قلب، زور. برصحراده بولغان بر آغاچقه آصلغان هم بیل ایسکان صابن بر آرتنه، بر آلدنه أیلنکان قاوری کیسا گنه اوخشار. برسنه برسی قارشی بولغان اسملرهم صفتلار (الله نك متقابله سینك آچلاتورغان اورنی بولغان) شوشی دنیایورطنده قلبلرنك تارلانو کیکایوگه خوشلق وکیفسزلك گه أیلانوی، الله تعالی نك اسملری وصفتلری نك اثر قیلولرندن بولوون بیان قیلادر (٦٥٨) نجی حدیث گه باق.

٢٦٨ نجی : « انّما جُعلَ الاستئذانُ من اَجل البَصَر »

بر آدمنك طورا طورغان یرینه کرمك اوچون اذن صوراونك شرط قیلنوی، کوز اوچوندر یعنی سزکره تورغان اورنده بعض نرسه لر بولوریورت خوجه سی آلارنی سزگه کورساتونی تلامس. هرحالده بر آدمنك بوله سنه یاکه ایوینه کروا وچون اذننی آلورغه کیراك اذن بیرلماسه طارقمیغنه کیری کیتارگه کیراك. قرآن وحدیث شولای بیورادر. موکّار قایته تورغان بیان ینه (٣٢٠ نجی) حدیث شریفده کیلور.

٢٦٩ نجی: «انّما مَثَلُ الجَلیس الصّالح وَجَلیس السُّوءِ کَحامل المِسك وَنافخ الکیر فَحاملُ المِسك امّا اَن تَبتاعَ منهُ وَامّا ان تَجدَ منهُ ریحاً طَیّبَة وَنافخ الکیر امّا اَن یَحرقَ ثیابَكَ وَامّا اَن تَجد ریحاً خَبیثَة»

بر آدمنك یخشی اوطرداشی، یایسه یمان ایبداش برلن بولغان، حالنه مثال اوشبودر یخشی اوطرداش جفار صاتوچی برکشیگه، ویاوز اوطرداش بر پاك بولغان برده کورك اردروچی برتیمرچیگه اوخشار. جفار صاتوچی کشی یانینه بارساك، سیکا بر آز جفار بیرر، یاکه صاتوب آلورسك، یا که آکا یاقن بولغاچ بر یخشی ایس ایسناب فایده لانورسك، لکن کورکیگه یاقن بولساك یابر اوچقون ساچراب کیومکنی یاندرسك، یاکه کورك نك اروندن چقغان یمان ایسلرنی ایسناب سلامتلککا هم طبیعتکا بوزقلق کیلور. قصقاسی تانار تلنده ایتولگان «کم آربا سینه اوتورساك شونك چرن جرلارسوك!» دیگان مقال کبی یاخشی بولداش ایله یاخشی، یمانی ایله یمان بولورسك، بولای بولغاچ یاخشی بولداش صایلارغه تورشمق کیراك!

٢٧٠ نجی: «انّما یُبعَثُ النّاسُ عَلی نیّاتهم»

کشیلر، نیتلری اوزرینه قوبار ولورلار. یعنی کشیلك نیتدن عبارتدر، کشی فکرهم اویلاوی برلن کشیدر، الوغلاردان ایشتلکان سوزبار، بتون کشی دیوب شول کشیگه ایتورلر «اچی کشینه ایلندرلسه، اویالا تورغان برحالیده ظاهر بولماس!» منه کشیلك نیندی آورلق ایله یارلقغه چغار: بومعنانی قونلب حضرت مولانا مثنوی شریفنده ایته در:

ای برادر تو همان اندیشهٔ * ما بقایت استخوان وریشهٔ

معناسی: کشی نك اوی فکرندن، قالغانیده ایست سویاك توکدن عبارتدر کشیگه، اوی هم نیتلری برلن انسان دیوب ایتلور. قالغانی بوزولا تورغان اولاکسه دن باشقه توگلدر.

۲۷۱ نچی: انما یرحم الله من عباده الرحماء.

الله تعالی باری قللارندن رحیم وشفقت ایه لرینه رحیم قیلور. یعنی دنیاده مرحمتلی بولغانلار، اوزلریده رحمت ایتلورلر.

۲۷۲ نچی: انی لم ابعث لعانا وانما بعثت رحمة

بین کشیلرنی الله نك رحمتندن یراق قیلوا وچون یبرلدم باری عالمگه رحمت ایچون یبرلدم وحدیث شریفنك ایتلوینه سبب: پیغمبرمزگه صحابیلرنك بعضسی مشرکلرگه بددعا قلسانه دیو اوتنگاندن صوکره: رسولمز آلارنك بو سوزلرینه قارشی: «انی لم ابعث لعانا وانما بعثت رحمة» دیدی.

۲۷۳ نچی: «انی لامزح ولا اقول الا حقا»

ینه مزاح قیلامن. لکن مزاحم آراسنده یعنی کزلوب سویله گان وقتمده همیشه حق سوزنی سویلیمن. رسولمزنك مقصودی مزاح سویله گانکز وقتده یالغان کوك آدمنك بیگنلیگنه ضرر یرگان نرسه لر برلن مزاح قیلماکز. هرحالکزده چن سویله کز فرمانینی بلدرودر.

۲۷۴ نچی: «انی لم اؤمر ان انقب علی قلوب الناس ولا اشق بطونهم»

بین کشیلرنك کوکللرینی تیشوبرلن همه آلارنك کوکللرنی اگن آکلامق اوچون آلارنك قارنلارون یارو برلن بیورولمادم یعنی طشینه قاراب حکم قیلورمن. پیغمبرمز غنیمت مالی بولنگان وقتده بولوگه بحث قیلغان برکشینی هلاك قیلمق اوچون حضرت (خالدبن ولید) دن صوراغاچ، نماز اوقی تورغاندر دیوب جواب بیرلدی. حضرت خالدنك نیچه نماز قیلغان کشیلر بارتلی برلن سویلیدر وکوکل دن کیردر دیگان سوزینه جواب بیروب رسولمز ایندی مین کشینك کوکلن یاروب قاراو بلن بیورلمدم دیوب. (بو حدیث شریفدن بزنك تاتارقرندا شلرمزنك پالتا کیوچیلرنی دینسز دیولری قباحت اش بولوی آکلانادر. «ش»

٢٧٥ نجی: « انی اُحَرِّمُ الَیْکُمْ حَقَّ الضَّعیفَیْنِ الْیَتْمِ وَالْمَرْأَةِ »

مین سزگه ایکی ضعیفلك حقنی حرام قیلامن: آلارنك برسی یتیم، ایکنچسی خاتوندر. کشی حقی همه‌سیده حرامدر، لکن یتیم بلن خاتون‌نك حقی، حراملقده هرقایسندن استوندر، چونکه آلار ترتقن هم ضعیفلردر. آیرورغه تیوش بولو سببلی خاتوننی طلاق قیلوبده، حاضر بیررگه تیوش بولغان مهرنی بیرمیچه طارتقالاشوب تورغان کشیگه، یاکه یالغز خاتوننی مهرندن بوش قالدرمق اوچون طلاق قیلمیچه توروب، تورلی تورلی جفاقیلغان کیری بتکان کشیلرگه، بو حدیث شریفکه قاراغانده نی ایترگه کیراك؟ (بزنك روسیه تاتار لارنده موندی یوقبار عادت صاندان طشدر، خاتون آلغانده تولی آلماسدی مهرلر یازدرا لارده، آقتغنده قز اخشاماسه آیورور اوچون یول ازلیلر، مهرنی تولارگه کوچلری یوقلقدان قزنی برده یوقغه قیناوصوغو، آکاألله نیندی یالالار یابوایله جفالیلر. خاتون بیچاره شریعت بوینچه آلوی تیوشلی بولغان مهرینی تاشلاب قاچادر بواشلر بارده قز بیرگان‌ده کوب مهر بیرب، کوب مهر صراودندر قز آتاسی قزمنك نسیه مهری کوب بولسه ایری آیورماس دیواویلی اما أش بتونلای مونك کیری‌سنچه، چونکه مهری کوب بولسه آیورونی تلاگانده ایر قزنی جفا ایتار، اگر آیراس کیلماسه برتین مهری بولماساده آیورماس، کوب مهر صالوچیدان بارن نکاح وقتنده آلوب بتررگه کیرك « ش. ح. »

٢٧٦ نجی: « انْ شِئْتُمْ اَنْبَاْتُکُمْ عَنِ الاِمارَةِ وَمَا هِیَ اَوَّلُها مَلامَةٌ وَثانیها نَدامَةٌ وَثالثُها عَذابٌ یَوْمَ الْقیامة »

تلاسه‌گز خلق‌نك اشن کوزاتوبلن یورلغان کشیلرنك حالندن سزگه خبر بیریم: خلق لرنی کوزاتو شیکللی آور برجوابنی اوستینه آلغان کشی ایسنه توشروب اوزن اوزی شلته‌لب طورر، ایکنچی مرتبه‌ده همان اوکنوچی بولور بولاری دنیاده‌در. اوچونچسی آخرتده اوزینه عذاب یوکلار. ایندی شوشی اوچ تورلی حال لرنی یوکلی آلسانك توره‌بولونی تله. (١٥٦) حدیث شریفکه‌ده قاراگز!

٢٧٧ نجی: « انَا اوْلَی النّاس بعیسَی بْنِ مَرْیَمَ فی الدُّنْیا وَالْآخِرَةِ لَیْسَ بَیْنی وَبَیْنَهُ نَبِیٌّ والانبیاء اولادعلات امهاتهم شتی ودینهم واحد »

دنیا و آخرتده حضرت عیسی گه میندن آرتق هم مین‌دن یاقنراق هیچ برکشی یوقدر. مینم بلن آنك آراسنده بر پیغمبرده کیلمدی. پیغمبرلرنك هرقایوسی برآتانك بالالاریدر، لکن آنالاری باشقه، باشقه، امادینلری بردر، حدیث آکلاوچیلار ایته‌لر: پیغمبرلر هرقایسی برلك نیگزی اوزرینه یبرلگانلر، شونك اوچون دینلری بردر، باری زمانلرنك، حاللری، تلاوینه قاراب شریعتلری تورلیدر.

انا اولی

٢٧٨ نجی: « اَنَا اَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ فَمَنْ تُوُفِّيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَتَرَكَ دَيْنًا فَعَلَيَّ قَضَاؤُهُ وَمَنْ تَرَكَ مَالًا فَهُوَ لِوَرَثَتِهِ »

مین مؤمنلرنك اوزنفسلرندن آرتغراق، آلارنك خوجه سیمن، صحابیلرمدن بوروچلی بولوب وفات بولغان كشیلرنك بورچنی اوته مك میكا قایتادر. اگرده ملكتلر، مال لار، قالدرسالار وارنلرینه قایتادر یعنی آلار آلادر.

٢٧٩ نجی: « اَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ حَلَقَ وَسَلَقَ وَخَرَقَ »

برقایغوسببلی صاچلرینی یولقغانلردان، طاوش كوتارب جلاب یرگانلردن، اوستنی باشنی برتقانلاردن، مین بیزه من؛ یعنی آلار میندن توگل لردر. اسلامده موندی اشلر یوق!

٢٨٠ نجی: « اَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هٰكَذَا. »

یتیمگه كفیل بولوب آنك ماللارون، ادبلرن صاقلاغان كشی، جنتده مینم برلن برگه در (مترجم: امابزنك روسیه یورتنده بولغان یتیملرنك آپیكونلاری، قوللارندان كیلگان قدر یتیملرنك ماللارن آشارغه تورو شالار، برصوملق نسته نی اون صوم یازالار، كوبدن توگل بربای بر یتیمه قزنك راضیخودن تیكشرگانده، قزاوستنه قری ایت اوچون كونده برصوم قرق تین صالمش (كونده بارنی بودایت آشاغان بولادر) یده برسی شهرده بر پراصطوی دوغاغه ٨ صوم یازمش موندیلار كوبدر (ش. ح.)

٢٨١ نجی: « اَنْتَ وَمَالُكَ لِاَبِيكَ »

سینده، سینك مال لارگده آتاگنی در هرآتا هم بابا محتاج بولغان نرسه سون اوغلینك وقزینك مالندن شریعت قوشقان قدرگنه آلور؛ آرالارنده كوچلك كچلاو یوقدربعض بالالاربار آتاسنك محتاج بولغان نرسه سون بیروتوگل، حتی سلامنده آلاسی كیلماس. اسلام كتابلرنده موندی آتالق واوغللق نك اورنی بولماغانلغی اوچون موكار برنرسه ده ایتولمس، یاكه ایتورلك تعبیرقیلنماس.

٢٨٢ نجی: « اَنْتُمْ اَعْلَمُ بِاُمُورِ دُنْيَاكُمْ »

دنیا اشلرگزنی سزمیندن، آرتوغراق بلوچیسز. بلگانگز هم تجربه قیلغانگزچه اشلهگز. (٢٦٢) (٢٦٣) نجی حدیث شریفلرده موكار اخشیلار. (مترجم: بوحدیثدن دنیا اشلرنده كوب فتوا ازلو، برجیكل اش چقسه ایسكیدن بولماغان بویارامی دیمكلك حدیثكه قارشو اش قلو بولوی آكلانادر، تاتارقرندا شلرم غافل بولماگز اصول جدیده، روسچه اوقو بارده شولایدر (ش.)

٢٨٣ نجی: « اَنْزِلُوا النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ »

هركشی ایله حالنه قاراب اش قلوشگز. موندن رسولزنك مقصودی، آدملرنك مرتبه لرینه قاراب

اش قیلنمق، اوطروده طروده، مجلسلرده تیوش بولغان کور کام اشلرنی قالدرتماینچه، هرکشینك حقن بیردیمکدر، چونکه کشینی مرتبه سندن آرتق الوغلاو، مرتبه سندن کیم الوغلاو یا الوغنی خورلاو بولارایکسیده شریعت قاشنداده عقل قاشنداده یمان کورلمشلردر.

۲۸٤ نچی: « اُنْصُرْ اَخاكَ ظالِمًا اَوْ مَظْلُومًا قيلَ كَيْفَ اَنْصُرُهُ ظالِمًا قالَ تَحْجُزُهُ عَنِ الظُّلْمِ فَاِنَّ ذٰلِكَ نَصْرُهُ »

ظالم بولسساده، مظلوم بولساده مؤمن قرداشکا یاردم ایت! ظالمکه یاردم ایتلورمی آکا نیچك یاردم ایتارکه کیراك؟ دیوب صورالغان صوراوغه شول روشده جواب بیرمش، ظالمنی ظلم ایتوندن طیساك، قرداشلك حقن یرینه کیترگان بولورسك. چونکه ظلمی بلن اوز ایوبنی اوزی جیمره در، سینك آنی طیووك آنی اول خرابلقدن صاقلیدر.

۲۸۵ نچی: «اُنْظُرْ فَاِنَّكَ لَسْتَ بِخَيْرٍ مِنْ اَحْمَرَ وَلَا اَسْوَدَ اِلَّا اَنْ تَفْضُلَهُ بِتَقْوَى اللهِ»

اویلاب قارا، سین آل، یاشل، قارا، قصقاسی: اوزکده بولغان صفتلر سببلی کشیدن آرتق توکل سین. اگر آرتقلقنی وآلغا بارونی تلاسك تقوا بول، چونکه آدملرنك آرتغراغی، اشکی اشلردن صاقلانغان کشیلردر. یوق ایسه قزل، یاشل، بورمالی صرمالی کیونگانلرتوکلدر.

۲۸٦ نچی: « اَنْعِمْ عَلَى نَفْسِكَ كَما اَنْعَمَ اللهُ عَلَيْكَ »

الله نك سیکا انعام احسان ایتکانلکی کوك سینده نفسکا انعام ایت. الله نك نعمتی نك اثری، نفسکده کورنسون. (٦) و (۳۵) و (۵۹) نچی حدیث شریفلرکه قارالسون!

۲۸۷ نچی: « اَنْهاكُمْ عَنْ قَليلِ ما اَسْكَرَ كَثيرُهُ »

سزنی شول آز نرسه دن طیامن اول نسته نك کوبی ایسرتور بولسه، شوشی حالکه قاراب ایسرته تورغان نرسه نی بولساده بولسون گرچه ایسرتمی تورغان درجه ده آز بولساده حرامدر. مترجم طرفندان: ایندی بو حدیثدن آچق بلندی نی نرسه نی کوب اچکانده ایسرتسه، شول نسته نك آزون اچوده حرامدر بس صراده حرام بولادر. بزنك روسیه علماسندن بولغان بعض کشیلرنك صرا امام اعظم قاشنده حلال دیمکی قباحت برسوز بولادر. حدیث شریفده هر بر ایسرتکچ حرام دیگان، ایندی امام اعظم نك گرچه صرانی حلال دیوی راست بولساده، امام اعظم ایله حدیثنی آلوشدرمیمز حدیثده هر ایسرتکچ حرام دیگان صراده ایسرته بس اولده حرام بولادر. توغانلار بوسوزکه قولاق صالوکز صرا اچو گناه بولساده حلال دیوب اچو بتنلای دیندن چغارر « ش. ح. »

اوصیك

٢٨٨ نجی: « اُوصيكَ بتقوى الله تعالى فانّهُ رأس الأمر كلّه وعليكَ بتلاوة القرآن وذكر الله تعالى فانّهُ ذكرٌ لكَ في السّماء ونورٌ لكَ في الارض عليكَ بطول الصّمت الّا في خير فانّه مُطردةٌ للشّيطان عنكَ وعونٌ لكَ على امر دينك واياكَ وكثرة الضّحك فانهُ يميتُ القلبَ ويذهبُ بنور الوجه عليكَ بالجهاد فانهُ رهبانيّةُ امّتي احبّ المساكينَ وجالسهُم انظُر الى مَن تحتك ولا تنظُر الى مَن فوقك فانهُ اجدرُ ان لا تزدرى نعمةَ الله عندك صلْ قرابتَكَ وانْ قطعوك قُل الحقّ وانْ كان مُرًّا لا تخف في الله لومةَ لائم ليحجزكَ عن الناس ما تعلم منْ نفسك ولا تجدّ عليهم فيما تاتي وكفى بالمرء عيبًا ان يكونَ فيه ثلاث خصال انْ يعرفَ من الناس ما يجهلُ منْ نفسه ويستحيي لهم مما هو فيه ويؤذي جليسهُ يا اباذرُ لا عقلَ كالتدبير ولا وَرَعَ كالكفّ ولا حَسَبَ كحُسن الخُلق »

مين سيكا وصيت ايتهمن : سين، الله دن قورقوب، آكافارشولقدان صاقلان! چونكه اول اش هربر اشنك باشيدر. قرآن اوقوغه، الله نى ذكر اينوگه يابوش، چونكه بوايكسى اوزكنى الوغ اسمگه مگزر، بير يوزده نورلى بولوكنى تيوشلى ايتار. سين ازاق وقنلار تيك تور، سويلاشمه، بارى ايزگو سوزلر نيگنه كوب سويله، ايزگولكنى سويلاودن طيولوب تورمه، چونكه ايزگولكنى سويلاوسيندن شيطاننى قوار، يعنى ضررلى نسنه لرنى، كشيلرنك دشمانلقلارن يبارر، دغيده ديس اشده سيكا يارديمچى بولور. بيك صاوللاسين، كوب كلودن، چونكه كوب كلو كوكلنى اولتررر، بوزدن نورنى يبارر. سير هر وقده دين اشده صوغشوده بول، چونكه صوغش مينم امتمك راهبلگيدر. ايسكى زمان كشيلرى، رسول الله دان الك بولغان پيغمبرلرنك امتى، كشيلردن آيورولوب عبادده اوتكارمشلردر شونى راهبلك ديولگان، قصقاسى ايشانلق ديما كدر، بو سوزدن رسول الله نك امتنه ايشانلق قلوسويكلى صانالماوى آكلانادر. مسكينلرنى سونگل، همده آلارايله برگه اوتورشقل! بايلغده اوزكدن توبانگه قاراغل، اما اوزكدن بوغارغه قاراماغل، چونكه بولاى ايتو الله تعالى نك اوزكده بولغان نعمتنى خورتوتماو اوچون باغشيراقدر. (٥٨ نجى حديث شريفده موك توغروسنده اوزون بيان ايتولدى) سينك اوزكنى قرنداشلرك باشلاسالارده، سين آلارنى ناشلاما، آلارايله قاوشقالى تورغل! هروقنده حق سوزنى ايت، بركشينك خاطرينى صاقلاب، حق سوزنى ايتودن توقتالمه، حقنى آچى بواساده ايتكل! الله تعالى نك بيورغنى قلوده، بركشينك سينى شلته قلوندان قورقماغل! (٢) اوزكده بولغان، اوزكنه بلكان ياراماغان اشك، سينى آدملرنى خورلاودان طيسون! خلقنى

اوزك اشلى تورغان اشنى اشلاولرى اوچون شلته قلماغل ! ايرنك برنچى عيبلى صانالوى
اوچون، آنارده اوچ تورلى اش بولوى بيته‌در. اوّلگسى: كشى اوزنه بولغانه بلمگان، سيزمكان
نسته‌نى، كشيه شوندى اش بولغانه، آنى بلودر. يعنى اوزعيبن كورمس كشيلرنكنى تيكشرر
ايكنچسى: كشيگه كورساترگه اويالاتورغان اشن، كشى يوغنداده اشلامس. اوچنچسى: اوزبنك
اوتورداشن رنجتمك. اى ابوذر! هر اشنك صوكن آكلاوشيكللى عقل يوقدر، يمان اشلردن
طيولوكبى ايزگولك يوقدر، كوركام خلق كبى نسل نسب يوقدر. يعنى الوغلق يوقدر

٢) بوحديثنى رسولمز صحابيلردن ابوذر غفارى ديكان كمسه‌گه آتاب سويلاسه‌ده امتندن
هر كمنه بوحديث ايله‌اش قلمق تيوشليدر. رسولمز «قل الحق وان كان مرا لاتخف فى الله لومة
لائم» ديكان يعنى رسولمز ايته‌در: اى امتم، هم بيگراكده امتمه باشلغى بولغان كمسه‌لر: مفتيلر،
قاضيلار، محله اماملارى، سز هيچ وقتده كشى كوكلن صاقلاب، كشيگه آورتيار ديوب، توغريلقنى
ايتودن دونمه‌كز ! هر وقتده توغريلقنى سويلاكز ! امت طرفندان: توغريلقنى ايتور
ايدكده، قايسى كشى آنى ايته قالساك، سينى شلته قلا، سيكا آچيغلانادر ديوب ايتولمسون
اوچون رسولمز ايتكان: «الله تعالى‌نك فرمانن اورننه كيتوروده هيچ كمنك شلته‌سندن، هيچ
كمنك آچيغلانوندان قورقماكز! ايندى بوحديثنى بزنك روسيه‌حضرتلرينه ايتساك، يايسه
رسول الله آلارغه اينكان بولسه بوره‌وشله معنا بيريلور: «اى امام افندىلر! سز شريعتنك حكملرن
قول آستوكز ده بولغان كشيلرنك هر برسينه‌ده تيوشنچه توب توغرى ايتوكز! بر كچسز فقير كمسه‌ده
يارامغان براش بولغانه نيچوك توب توغرى ايتورگه كچكزدن كيله در ايدى، هم اينه‌ده ايدكز،
شونك كبى بيك كچلى، بيك باى بولغان كشيلرده عيب بولغانداده برده اويالمى هم آچولانولارندان
قورقمى ايتوكز! چونكه الله تعالى‌نك بيورغنى هر برمؤمن مسلمانغه برابردر. ايندى سز حضرتلر!
زكات بيروى فرض بولغان بايلارغه زكاتلركزنى برده بيرمى قالدرماكز ديوكز! اگرده زكاتلرينى
تمام بيرمولرينى بلساكز، هاى سين فلان آغاى، بويل سيندن مك صوم زكات چغاايدى، اماسين بش
يوزگنه بيرگانسون، يايسه اى باى! سين زكات بيرگانه اوزكدن چغاتورغان صومانك برتيننه چغارمى
قالدرمه، سيندن مك صوم چغا ايكان، مك صوم بيرگل، اما برصومغه آلغان نسته‌نى برصومدان
آرتقغه ايسابلب بيرواصلا درست توكل! برصومدان آرتغى اوستوكده قالا، همه زكات فطر
عشر كبى واجب صدقه لارده «حيلهٔ شرعيه» ديكان بولوب، فقيرلرحقى بولغان مالنى، مال ايالرينك
اوزلرينه آشاتمه! بزنك روسيه بايلارندن كوبسينك زكات بيرو وقتى بيتسه، جيون چرك
چوپره‌ك، صاتولمى قالغان، بازارلقسز، نسته‌نى اون تين بولسه، برصومغه حسابلب بيرولرى،
الله تعالى‌نك «ويجعلون لله مايكرهون» ديكان آيتى آستونه كرته‌در. معناسى: الله تعالى‌نك
بيورغنى اخلاص كوكلدن قلمى تورغان كمسه‌لر: الله‌نك فرمانى بوينچه، فقيرلرگه بيريله تورغان

نسته‌لرنى

نسته‌لرنی بیك صایلاب، اوزلرینك قاشلارنده، قدری بولماغان، اوزلری سویمگان نسته‌لرینی بیررلردیمك. ایندی ای امتمه امام بولغان کشیلر، سزمینم امتمه توغری یولده بولوده صاقچیلارسز. توغری یولنی کورساتکز! زکات وقتی یتکاچ اوزکزده، بایلغکز بولسه، هم باشقه بایلارنیده حیلهٔ شرعیه دیگان بولوب، چغاچاق زکاتلرن فقیرلرگه بیرمس اوچون، بار صومالارن خاتونلارینه هبه‌قلدرتوغه فتوا بیرمه‌گز، هم اوزکزده بولای قلماکز! چونکه الله تعالی هر نسته‌نی بلهدر، بس سزنك مالللارکزنی خاتونلارکزغه جوریگنه، زکات چغارماس اوچنگه، هبه قلوکزنیده بلهدر. الله تعالینی هیچ بر آلداو ممکن توگلدر. بوفتوا کز ایله الله تعالی نك منافقلار حقنده ایتکان «یخادعون الله والذین آمنوا ومایخدعون الاانفسهم ولکن لایشعرون» آیتنه کرب منافقلاردان بولاسز. معناسی: منافقلار الله نی همده مؤمنلرنی آلدامق بولالار، اماهیچده آلدی آلماسلار، باری اوزلری سیزمی قالوبقنه، اوزلرن اوزلری آلدارلار دیمکدر. «شعر»

« وراعی الشاة یحمی الذئب عنها * فکیف اذا الرعاة لها ذئاب »

معناسی: صارقلارنی کتوچی کمسه آلارنی بوری آشاودان صاقلار، اما اویلاب قاراکز، حضرتلر، اگر اول قویلارنی کتوچی اوزی بوری بولسه صارقلارنك حالی نیچك بولور؟

(شاکرجان الحمیدی)

۲۸۹ نچی: « اوصیك بتقوی الله تعالی فی سرّ امرك وعلانیته واذا اسأت فاحسن ولاتسألنّ احداً شیئاً ولاتقبض امانة ولاتقض بین اثنین »

باشرون هم اشکاره بولغان اشلرنك هر قایسنده الله دن قورق. برنچارلق قیلساك آقتغندان بر بخشیلق ایت. هیچ کمدن برنرسه‌ده صورامه؛ امانت قیلوب برنرسه‌ده آلمه؛ ایکی کشی آراسنده قاضی بولمه؛ یعنی بوسی حقلیدر، بوسی حقسز دردیمه.

۲۹۰ نچی: « اوصیکم باصحابی ثمّ الذین یلونهم ثم یفشو الکذب حتی یحلف الرّجل ولا یُستحلف ویشهد الشّاهد ولا یُستشهد الا لایخلونّ رجل بامراة الّا کان ثالثهما الشیطان علیکم بالجماعة وایاکم والفُرقة فانّ الشیطان مع الواحد وهو من الاثنین ابعد من اراد بحبوحة الجنّة فلیلزم الجماعة من سرّته حسنته وساءته سیّئته فذالکم المؤمن »

مینم بیغمبرلکمه اینانغان، مینم مجلسمده حاضر بولغان صحابیلرمه وصیت قیلامن، صحابیلردن صوك کیلگان قرن گه تابعین دیوب ایتولور، آلاربلن بولکز. آلاردن صوك بوتون عالمنی یالغانچیلق چولغاب آلور، خلق یالغان حال لرگه یالغان اشلرگه کرشور، شول درجه‌گه قدر کیلورلر، اوزلرندن آنط ایتوبی صورالمیچوق یمین قلورلار شهادت صورالماینچوق شهادت بیرورگه حاضر بولورلار. صاقلان

بریات خاتون بلن بر یرده یالغز قالودن؛ چونکه اوچونچگز شیطان بولور. جماعتنی اوزگز
لازم اینگزده آیرولشودن صاقلانگز، شیطان برکشیگه یاقن ایکی کشیدن یراقدر. یعنی شیطار
دائما آزلق یاغنده بولور، سز کوبلکدان آیرولماگز جنتنك یوغاری درجه لرون تله گان کشی
جماعتکه طوتاشسون. کمده کمنك قیلغان قباحتلکندان اوزنده قارانغیلق هم اوکنوچیلك
حاصل بولسه، یخشیلق قیلدی ایسه یاقتروب شادلانسه، منه مؤمن شولدر.

۲۹۱ نچی : « اوصیکم بالجار »

کورشیلرگز بلن یخشی معامله ده بولمقگزنی وآلارنی حرمتلب خاطرلرن قالدرماولارگزنی وصیت قیلامن.

۲۹۲ نچی : « اَوْفُوا بحلْف الجاهليَّة فانَّ الاسلامَ لم يَزدهُ الاَّ شدَّةً ولا تُحدثوا حلْفاً فی الاسلام »

جاهلیت زماننده یعنی اسلامدن اوّل قیلغان عهدلرگزنی وعده لرگزنی، اوته گز. چونکه اسلام برنرسه آرتدرمادی، مگر وعده ده تورونی وعده نی اوته ونی قاتیلاندردی. اسلامده وعده قیلشو پیدا قیلمه گز. آخرغی جمله دن پیغمبرمز (صلعم) نك مقصودی، شریعت وعقل نك خلافنه یاصاب اسلامده عهدلر وعده قیلوشولار چغارمه گز دیمکدر.

۲۹۳ نچی : « اَوْلِمْ ولو بشاة »

طوی ایتوگز برقوی براق گنه بولسه ده یعنی اویله نگانده خلقنی قوناق قیلگز، طوی مجلس بولا تورغان برگه مسلمان قردشلرنك جیولوی بلن نکاح اوقلورده خلق یمان اویدن قوتولور، هم ده مسلمان جماعتن کوبایتوگه سبب بولغان بر یاکی خانه نك دخی آچلو سیونچی قردشلر آراسنده طار الغان بولور.

۲۹٤ نچی : « اوَّلُ ماتَفقدون من دينكُم الامانةُ »

ای مسلمانلر، دینگزنك کیراکلی نرسه لرندن ایك اول یوغالتاچق نرسه گز اشانچلی بولوگزدر. اشانچلی کشیلر ارەم بولور. خلق بربرسنه اشانماس برحالگه کیلور - دشمانلق ومنافقلق هم آیرلشونك کیلوی وهر بر یاوز خلقلرنك خلق آراسینه بوایشکدن کروی اوف اوف جانمزنی قینیدر! (۳۲۲) نچی حدیث که باق، فقیرلك خورلق قایدان کیله در.

۲۹۵ نچی : « اَلاَ اُخبرکم باهل الجنَّة كلُّ ضعيفٍ متَضعَّف لو اقسم علی الله لَأبرّهُ الا اخبرکم باهل النار كلُّ عُتُلّ جوّاظ جعظری مستكبر »

جنت اهللری نك کم بولوون سزگه خبر بیریمی؟ هر بر ضعیف بولغان یاکه خلق قارشوسنده ضعیف توتولغانلاردرکه، آلار اگر یمین ایتسه لر الله تعالی فلان اشنی قیلماس یاکه قیلور

دیوب ، اش، آلار یمین ایتکانچه بولور . اوت اهلی کم ایکانن خبر بیریمی ؟ آلارده هر بر دشمانلغی قاطی ، متکبر ، قاطی کوکللی بولغانلاردر (٢٩٧) نچی حدیث شریفده اهل جنتنی بیان قیلور .

١٩٩ نچی : « الاأخبرکم بخیرکم من شرکم خیرکم من یرجی خیره ویؤمن شره وشرکم من لایرجی خیره ولا یؤمن شره »

سزگه ، خیرلیلرکز ویاوزلارکز کم ایکانن خبر بیریمی؟ کمدن خیر امید ایتلسه، یاوزلغندن امین بولنسه ، اول کشی خیرلیکزدر. کمدن خیر امید ایتلمسه، یاوزلغندن امین بولنماسه، اول کشی یاوزراقکزدر . منه اسلامنی اولچاو ایچون طاغن بر امتحان قورالی ! نفسمزنی موکار چاغشدرساق قدرمزنی، نیچه تینلك بهامز بولغانون بلورمز. اگر اوزمزنی انصافی اولچاوینه صالا تورغان عقل هم تمییزگه مالك بولساق ! یوق کوکلمزنك آلماشونه اوچراب یلان هم ایشك شکلنی آلغانلغمزدن، خبرمز بولمیچه حاضرده کامل اولچاولی انسانلق دعواسنده بولساق ، اول وقتده عقل صوقرلغنه مبتلا بولغان یاکه نرسه لرنی نیچك ایکانون طانی آلمی تورغان بر آور وغه طوتلغانلغمزدن، (ضربت علیهم الذلة والمسکنة) خورلغینه توشوب جوغالماو اوچون حکمت شفا خانه سندن حاضر دوا تابوب نیازغه دعاگه کرشیك . اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه وارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه .

٢٩٧ نچی : « الاأخبرکم بأیسر العبادة واهونها علی البدن الصمت وحسن الخلق »

عبادتنك تنگه جیکللراك بولغانی قایوسی ایکانن خبر بیریمی ؟ تیك طروغه عادتلنمك یعنی سویلشماو هم کورکام خلقلی بولمق.

٢٩٨ نچی : « الاأخبرکم بمن یحرم علیه النار غداً علی کل هین لین قریب سهل »

نیندی کشیلر اوزرینه، جهنم اوطینك حرام بولغانن خبر بیریمی؟ طبیعتی قاطی بولمغان وبزنك ترکچه ده ملایم کشیلردیگانمز یومشاق کوکل ایه لری بلن، خلقغه یقین بولغان، اشلرنی آورقیلمغان، جیکل طبیعتلی بولغان کشیلردر.(٢٩٥)نچی حدیث شریفکه ده قارالسون.

٢٩٩ نچی : « الا اخبرکم بافضل من درجة الصیام والصلوة والصدقة اصلاح ذات البین فان فساد ذات البین هی الحالقة »

روزه، نماز، هم صدقه درجه سندن آرتق بولغان برعملنك بارلغندان سزگه خبربیریمی؟ اول عمل: آرالارنی توزاتمك یعنی هربرمسلمان نك الفت محبت بلن یشامکلك لرینه طرشمافدر خلق آراسنده بولغان منافقلق هم دشمانلقنی یبرمکدر. چونکه ایکی کشینك، یاکه هربر قومنك الفت محبت اوزره بولماوی هلاکلك که سبب بولور.

٣٠٠ نجی : « الا ادلّكُمْ على اَشدّ كم املكُمْ لنفسه عند الغضَب »

سزگه کورساتیمی ؟ قوتلی هم الوغکز ، ایك یکنکز کمدر ؟ شول کشیدر، آچوو قتنده اوزن اوزی طیا آلور، سوز برلنده اش برلنده برنچارلق بولماسون اوچون اول آچواوطینك قارشوسینه طورسه، شول کشیدر. بوحدیث شریفنك نی اچون کیلگانلکنده شارحلر ایتدیلر، پیغمبرمز حضرتلری، برقومدن اوتکان وقتنده آنلاردان برتورلیسی بریاقغه جیولوب برزورطاشنی کوترمك ایلن شغللنگانلرون کوردکده، آنلاردان بونرسه دیوب صورادی آنلارجواب بیروب ایتدیلر «حجر الاشد» در دیوب، یعنی هرکم بوطاشنی کوتره آلسه ایك قوتلی مز، ایك باطرمز اولور دیدیلر. صکره «الا ادلکم علی اشدکم املکم لنفسه عند الغضب» دیدی.

٣٠١ نجی : « ایّاك وكلَّ امر يُعتَذَر منهُ »

صوکندان عذرلنه چك ومحتاج اولناچق هراش وسوزدن صاقلان! هرکمنك سعادتینه هم سلامتلکینه یتاچك بولغان ایزگولکنك آرتقلغی نك باروسی شول ایکی سوزگه جیولمش در چنلابده ایکی سوزگنه در اماشرحنه قاراساق کتابلارطولار. مترجم طرفندان: نیندیگنه اش قلاسون ایکان، یانیندی بولساده سوزسویلیسون ایکان: ایك الك اول اش ایله اول سوزنی تبدن اویلاب قارا، مونی اشلاگانده یاسویلاگانده صوکنده اوکنچگه، یابربرکشی قاشنده عذرلنوگه توشوگه سبب بولوردی بولماسون! بوحدیث حکمتنك چیشمه سیدر. بزنك ملالارچالما چاپان آستوندان اویلامی اینکان یالغان سوزلرن ثلله نیندی یالغانلارغه باتوب، قیامتنی اونوتوب درستلونی تلاب ملك تورلی یالغانلارایله بلالنه لراویات ملا آبزیلار! (ش.ح.)

٣٠٢ نجی : « ایّاك وما يَسُوءُ الأُذُنَ »

قولاقلارغه یاوزایشتله تورغان سوزدن هم اشدن صاقلان! ایمدی بوسوز، بوحدیث شریفنی ایتوچی پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم نك، قسقاچه سوزلرندندر. آلدنداغی (٣٠١) حدیث شریف ایلن بوحدیث شریف بربرسینه بیلنگاندر. برسی ایکنچیسون تفسیر قیلوچی کبی در. اللهم صل علیه وآله.

٣٠٣ نجی : « ایّاكُمْ وَالجُلوسَ عَلَى الطُّرُقاتِ فَاِنْ اَبَيْتُمْ اِلّا الْمَجالِسَ فَاَعْطُوا الطَّريقَ حَقَّها غَضُّ الْبَصَرِ وَ كَفُّ الْاَذَى وَرَدُّ السَّلامِ وَالْاَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ »

صاقلانوگز، اوراملارده اوتورماگزاگرده ایرکسزاش وحاجتگز تشوب اورامده اوطرونی قویماینچه اورامده اوطرساگزاورامده اوطرونك حقنی بیرگز، اورامه اوطرونك حقلاری بونلاردر: حرام نرسه لرگه قاراماسسزلق، یولچیلارنی هم اوتوچیلارنی رنجتده تورغان برنرسه بولسه

بولسه آنی کیتارمك، اوزگه هم رنجتمسسزلك؛ خلقنك سلامنی قایتاروب بخشی اشلرایلن بیورمق یمان اشلردن طیمق، یعنی شریعت بیورغـان نرسه‌لرنی قیلمق، شریعت طیغان نرسه‌لردن طیلماق.) مترجم طرفندان: ایندی بزنك روسیه مسلمانلارندان کوبسینك اورامله‌رده، مثلا: قزان کشیلرینك پچان بازارچاتلغنده جیولوشوب تورولاری، بوحدیثکه بتنلای قارشوبراشدر، چونکه پچان بازارچاتلغنداغی مسلمانلار، آنده جیولوب، اوتکان بارغانلار نك غیبتلرن، صاچ، صقال، میوق، طشقی هم اچکی کیوملرینی چاینات کنه تورالار، سلام بیرسانك آوزلارن چالشایتالار (ش.)

٣٠٤ نچی: « اِیَّاکُمْ وَالظَّنَّ فَاِنَّهُ اَکْذَبُ الْحَدیث وَلَاتَجَسَّسُوا وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَنَافَسُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَ کُونُوا عِبَادَاللّٰهِ اِخْوَانًا وَلَا یَخْطُبُ الرَّجُلُ عَلَی خِطْبَةِ اَخِیهِ حَتّٰی یَنْکِحَ اَوْ یَتْرُکَ »

(الظن) قلب‌ده بخشی بلنمگان براوی‌نك بولماتینه ایتلور. یمان ظن‌دان صاقلانکز. آنك اوچون سؤظن اکذب الحدیث دریعنی خبرلرنك ایك یالغانیدر. (حدیث دیمك اوینك نفس خبربیرمکدن دخی شیطان ایسکه‌توشرمکدن بولماقی اوچوندر) خلقنك حالنی وعیب‌لرنی وباشقه نرسه‌لرونی «تجسس» قیلماکز، صراماکزهم ازلماکز اوشانداق یاشارنوب سوز اورلامقدان وکوز ایلان اورلانب قاراماقدان صاقلانکز، مثلا (ایشك یابولغان ایکان یاشرنوب یاروغندن کیلوب قاراماکز، برکشینك یازغان یازولرنی صاتاشدرمق، کوزنك قریی ایلان قاراب اوقمق کبی) همده تنافس ایتمکز، یعنی یالغزلنوغه عادت‌طوتماکز. بویالغزلنمقده اوزینی باشقه‌لاردان آرتـق کورمك اوزینه تیـك تابماودان بولغانغه غـور بولغان خلقلاردندر، مسلمان قرداشلر آراسنـده آیرلشوغه ودوستلقنی بتروگه سبـب بولغان اشلردندر. « حسد » توتوشماکز، بربرکزدن آرقه چویرماکز، یعنی بربرکزگه نچار ویاوز سوزلر سویلب کوکلکزنی طارلقده توتماکز، الله‌نك قللاری بربرکز ایلان قرداشلر اولکز. سوزنك قصقاسی: اوتکانده ایتولـگان یاوز خلقلار ایلان بربرکزنی رنجتشمه‌کز، بـربرکزگه شفقتلی وسویکلی وآرالاشقوچیلر ویاردم ایتشوچیلر بولوکز برخاتونني نکاحلنوب آلونی تلاسکز یلب توتماکز، یانکاملاب آلوکز یاکه‌قویکز (٢) (٥٦٢) نچی حدیث شریفکه‌ده فاراکز.

٢) تجسس ـ کشینك عیبن تیکشرمکلك معناسنده.

٣) نچی مترجم طرفندان: برکشی برقزغه یاوچی یبارسه، توقتا ئلی تگی آلغانچه مین آلیم‌دیوب ایکنچی یاقدان یاوچی قوشو، بواش نکاح‌اشنده‌ده، سودا اشنده‌ده قباحت‌اشدر، مابزنك تاتار قرنداشلرمزده بواش بیك کوبدر. خاتون آلوده، برسی برقزغه یاوچی یبارگاننی نسه، ایکنچی ایر تگسینه دشمانلق ایتوب، آنی یمانلاتورغه برکشینی قوشادر. (ش. ح.)

٣٠٥ نجی : « اِیّاکُمْ وَ کَثْرَةَ الْحَلَفِ فِی الْبَیْعِ فَاِنَّهُ یُنَفِّقُ ثُمَّ یَمْحَقُ »

برنرسه‌نی صاتاسز ایکان اول وقتده کوب یمین ایتمکدن صاقلانکز . آنك اوچون بواش اوّل مرتبه‌ده سزگه نفقه‌لندرسه‌ده یعنی آز فائده ایلان مالکزنی آرتدرساده صکره مالکزنی بتونلای بتررر . حدیث آکلاوچیلار : ایتدیلر ، بویمیندن مقصود ، بر نرسه‌نی صاتقان وقتده توغری بولوب راست یرگه یمیندر امایالغانغه یمین ایتمك بیلکلی حرامدر.

٣٠٦ نجی : « اِیّاکُمْ وَالْغُلُوَّ فِی الدّینِ فَاِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالْغُلُوِّ فِی الدّینِ »

دین اشنده چیکدن آشوب کیتو هم آرتدروب یبرودن صاقلانکز! آنك اوچون اوتکانده‌گی کمسه‌لرنك هلاك بولماقی دینده چیکدن اوتکانلکدندر. آدملرنك کوکللری پتقه تابنوی اختیارایتدکدن دینگه تاغنده تیره‌نرك باتیم موندانده آرتق رضاغه موافق بولیم دیوب بریردن خیال ایلن یاذهن ایلنمی، آدم اوزینه برپت چقارور آنی تورلی، تورلی بویاولار، بیزاکلر ایله بیزاکلر هم بویار. . . کوزآلدمزداغی بهود - ونصارا بزگه عبرت آلماق اوچون یتمه‌در. یهودیلرنك دینلرینك بوزولوینه سبب نی در؟ نصاراجماعتی تکرلرینی اوچلونی قایدان تابدیلار؟ اصلنده اوچلونی کورسانه تورغان هیچ نرسه یوق ایدی، صوکنده نیچك بولدیده، تیوشسزلکی هرکمگه بیلکولی بولغان اوچلونی نصارا قایدان تابدبلار؟ شك یوقدر هرقایسی، دینده چیکدن آشوب کیتودن بومرتبه‌گه کیلدیلار. هندهم چینلیلرکبی الوکداگی مدنیتلی خلقلرنك حاضرده‌گی باطل دینلری، اعتقاد مسئله‌لری آراسنده، پیغمبرلر علمندن بوزلغان کیسا کلر کورلدی ، اماصوکنده آرتوندان بروقت پتقه تابنولاری کورلدی. تاریخلر اول وقتده بولدقدان کورساتمسه‌لرده حالنك کورساتوی بوینچه سیزله‌در: بوایسکی قوملر آراسنده الکده الله تعالی طرفندان کیلکان الله‌نی برلاوگه نیگزلنگان بردین یورتلکان بولوبده، صوکنده ینه تاریخ علمی آچلماسدان الك بوقوملر دینلرینی تاغنده گوزاللنه‌مز دیگان بولوب، دینلرینك بربیرنی کیتوب یبارگانلر، شول بوزقلق آرتا، آرتا منه حاضرگی قورقنچ درجه‌گه یتمشدر. ایندی تاریخ بوینچه اول قوم تورا تورغان بیرلرگه پیغمبرلر یبارلکانینی بز بلمسا کده رسولمز بار پیغمبر ایکیبوز یگرمی دورت مك دیو خبر بیرگان، اولقدر پیغمبر قایداغنه توروب بتسون، بلکی شول بیرلرده بولغانلاردر دنیا یورتی هر وقتده پیغمبرلرنك استاذلغنده تورغاندر. الله تعالی « وما کنامعذبین حتی نبعث رسولا » آیتنده پیغمبرسز بر قومه قالمغانن بلدرته‌دور (٥٦٣)(٩٨٣) حدیث شریفلرگه‌ده قاراکز!

٣٠٧ نجی: « اِیّاکُمْ وَهَاتَیْنِ الْبَقْلَتَیْنِ الْمُنْتِنَتَیْنِ اَنْ تَاْکُلُوهُمَا وَتَدْخُلُوا مَسَاجِدَنَا فَاِنْ كُنْتُمْ لَابُدَّ آكِلِیهِمَا فَاقْتُلُوهُمَا بِالنَّارِ قَتْلًا »

آدملر چیرکنه تورغان بوایکی نرسه‌لرنی « یعنی صوغان ایلن صارمصاقنی » آشاغان حالکزده.

حالکزده مسجدلرکه کرماکز. اگرده برسبب ایله آشامق تیوشلی اولسه اوت ایلن پشرکز. آنك اوچون چیوکنله تورغان ایسی برله مسلمان قرداشلر بزنی جفا قلورسز.

۳۰۸ نچی: « اِیّاکُمْ وَالعَضْهَ القالَةُ بَیْنَ النّاس »

عضه‌دن یعنی سوز یوروتوب کشی‌لر آراسون بوزودن صاقلانکز یعنی آدملرنك هربرسینکده برلکده بولماقلارینه دوستلقده ترولارینه طورشوکز آنك اچون سوز یورتمك الوغ گناه لردندر. عضه لفظی‌نك بیانون (۱۸)نچی حدیث شریفکه قایتوب قارارسز.

۳۰۹ نچی: « اِیّاکُمْ وَالکَذِبَ فَاِنَّ الْکَذِبَ مُجانِبٌ لِلاِیمان »

ای امتم، یالغاندان صاقلانکز، آنك اچون یالغان ایماندان بریاقداتورغوچیدر یعنی ایمان ایمان یالغان بیرده جیولا آلمیلار مسلمان کشی یالغانچی بولماز.

۳۱۰ نچی: « اَیُّما امْرَاَةٍ خَرَجَتْ مِنْ بَیْتِها بِغَیْرِ اِذْنِ زَوْجِها کانَتْ فی سَخَطِ اللهِ تعالی حَتّی تَرْجِعَ اِلی بَیْتِها اَوْیَرْضی عَنْها زَوْجُها »

نیندی بولساده بر خاتون ایرندن رخصتسز اورامغه چقسه، اول خاتون اویته قایتقانغه قدر، یا که ایر اوزی رخصت بیرگانگه قدر، الله‌نك آچونده بولور یوزصوینی هم ادبنی صاقلامق اوچون ایك یخشی یوللاردان اوشبو یولدر.

۳۱۱ نچی: « اَیُّما امْرَاَةٍ سَاَلَتْ زَوْجَها الطَّلاقَ مِنْ غَیْرِما بَأْسٍ فَحَرامٌ عَلَیْها رائِحَةُ الْجَنَّةِ »

شریعت یاغندان یایسه عقل یاغندان برسبب بولماینچه برخاتون ایرندن آیرلونی صوراسه، اول خاتونغه جنت ایسی حرامدر یعنی قایده قالدی جنتکه کرو آنك ایسنده ایسنه‌مس!

مترجم طرفندان: بزنك روسیه یورتنداغی خاتون‌قز — ایرلری یواش بولسه، یعنی عقللی صبرلی بولسه، ایرلرینه اورنسزغه آچولاری کیلسه‌ده، ایله آیور، مین سینك ایله تورمیم، بارملا چاقر، ملانی کیندور، سینك ایله تورر حالم یوق؛ مین سین شاقشی ایله تورغانچی تلانچیکه بارسامده راحت کون کورمن فلان‌نگان دیو ایرینك ایتکانینه قلاق صالمی، ایری نیقدر اوکنلاسه‌ده یخشی ایرمنی یالندرام دیو اویلاب، شاو شونی آرتدرا باره، ایری بیچاره انصافلی کشی بولدقندان، خاتونی آیورولسه دنیا آخرت خراب بولونی اویلاب، اوکنساده خاتونلارنك یمانی بیگرا کده نادانی آی یالنا مینی یبارودن قورقا دیوب اویلار، موندی خاتون ایله کون کوروچیلرکه الله‌تعالی ، توزملك بیرسون ! آمین ! ای خاتونلار، سز محمد علیه السلام امتندن بولوب توراسز محمد علیه السلام‌نك خاتونلارندان اورناك آلورغه توروشکز ، حضرت عائشه نی درجه‌ده خلقلی یخشی بولغان بزنك اسلام شریعتنده ایرنك خاتوننده بیك کوب حقی باردر، برحقی : راضی بولوب نکاحنه کرگاچ برده جبر

کورمی تورب طلاق صوراماودر؛ ایرن رنجنکان خاتونـدان الله راضـی بولماز دیورسولمز ایتکان غافل بولنماسون « ش. ح. »

٣١٢: نجی « اَيُّمَا عَبْد جاءَتْهُ مَوْعظَةٌ منَ اللهِ فی دینه فَاِنَّهَا نعْمَةٌ منَ اللهِ سَبَقَتْ اِلَيْه فَاِنْ قَبلَهَا بشُكْر وَاِلَّا كَانَتْ حُجَّةً منَ اللهِ عَلَيْه لِيَزْدَادَ بهَا اِثْمًا وَيَزْدَادَ اللهُ تعالی عَلَيْه بهَا سَخَطًا »

کمگه‌ده بولسه بره‌وگه دین توغرو سنده اوگت نصیحت ایتولسه، اول کمسه‌ده شکرایتوب اول نصیحتنی قبول ایتسه بونصیحتنی اول کشی اوچون الله تعالی طرفندن بولغان برنعمت صانالور. اگراول نصیحتنی شکر ایتوب قبول ایتمسه، اول نصیحت اول کشینك ضررینه یولباشی بولوب تورور، هم الله‌نك آچیغی آرتماقغه سبب بولور (سکا فلان وقتده فلان کشی وعظ ونصیحت قیلمادیمی وتوغری یولغه اوندامادگمی دیمك کبی) الله تعالی طرفندن شلته بولور!

٣١٣ نجی : « اَيُّمَا امْرَاَة اسْتَعْطَرَتْ ثُمَّ خَرَجَتْ فَمَرَّتْ عَلَی قَوْم لِيَجِدُوا رِيحَهَا فَهِیَ زَانِيَةٌ وَكُلُّ عَيْن زَانِيَةٌ »

نیندی بولسه ده خاتون آنك خوش ایسلرن ایسنه سنلر اوچون خوش ایسلرسور تنب اورامغه چغب، ایرلر آراسندن اوتسه، زناچی خاتون حکمنده بولور، آنارغه شهوة ایلن قاراغان کوزلر دخی زناچی حکمنده بولورلار.

٣١٤ نجی : « اَيُّمَا رَاع غَشَّ رَعيَّتَهُ فَهُوَ فی النَّار. »

«قایوغنه راعی، اوزینك خلقنی آلداسه، توغریلقنی تاشلاب، آلارنی ضررلی اشکه تارتسه، اول راعی نك اوتقه کروونده شك یوقدر. « راعی» خلقغه نیچك بولساده باش بولغان کمسه‌در: راعی اسمنه : مملکت باشیده کره، غوبیرناتورلار، آندان توبن توره‌لر، مفتی، قاضیلار، محله امامللری، حکم ایتوچی توره‌لر بارده کره‌لر . . . . . غافل بولنماسون، عثمانلی مملکتلرده بولغان بعض توره‌لرنك، خلقغه ضررلی، آلغه بارودان طیوچی حکملر چغارب، خلقنی جبرلی تورغان نظاملاری، شول نظاملارنك حاضرگی کونگه‌چه خلقنی آیاق آستونده ایزولری کوریلب تورادر. بویورتقچلقنی چغارغان توره‌لرتموغ اوتنده بولولارنده شك یوقدر.

مترجم طرفندان: بزنك محله امامللرمزنك خلقنی توغری یولغه انده‌و اورنینه بتونلای چیت یولغه تارتولاری، فقیرلر فائده‌سنه شریعتمزده بیلگولنگان واجب صدقه لارنی اوزلرندن باشقه‌غه بیرو یارامی دیولری، آول ملالری عشرنی آولده بولغان فقیر — مسکینلرگه بیرودن طیوب، آلارغه بیرگان کشیلرگه: «سزنك بیرگان عشرکز قیامت کونده یلان بولوب، اوزکزنی عذاب ایتار، عشر ایله فطر محله امامللرینك حقی، شریعتده شولای دیگان، فلان

تگان

تگان دیولری، شهر ملالری اوزلرندن زکات چغارلق بایلقلاری بولساده، اوزلری زکات بیرونی ایتمیمزده، بایلارنك زکاتلرن، فطرلارن آلالار، بزنك ملالارمزنك بواشلری اوشبوحدیث بوینچه تبوغ اوتینه کرولرندن خبربیرر. غافل بولونماسون! (ش. ح.)

۳۱۵ نچی: « اَیُّمَا امْرَاَةٍ مَاتَ لَهَا ثَلاثٌ مِنَ الْوَلَدِ کُنَّ لَهَا حِجَاباً مِنَ النَّارِ »

قایوآنانك اوچ بالاسی اولگان بولسالار، اول بالالار، آناسی ایلن جهنم اوطی آراسنده پرده بولورلار. خاتونلارنك بالانی کوب تودرمقلربنی پیغمبرمز استه دگی هم آنك سنت لرندن بولوی (۱۸۷ نچی حدیثده اوتدی قاراگز!)

۳۱۶ نچی: « اَیُّهَا النَّاسُ، عَلَیْکُمْ بِالْقَصْدِ عَلَیْکُمْ بِالْقَصْدِ فَاِنَّ اللهَ تعالی لا یَمَلُّ حَتّی تَمَلُّوا »

ای مسلمان جماعتلری! هرنرسه نی اورتاچه قیلمق تیوشلی بولدقی کبی الله غه عبادت ده ده هم اورتاچه لق تیوشلیدر. هروقت اورتاچه لقنی اوزکزنك اسکزگه تیوش توتوگز! آنك اوچون الله تعالی ده یالقاولانویوق اماسز آگا یالقاولق کورسته سز. مثلا عبادتکه هم الله نی ذکرگه بروقت کرشب صوگنده کوچ یتمسلك درجه گه یتکاچ، بتونلی قویوکبی.

۳۱۷ نچی: « اَیُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللهَ فَوَاللهِ لا یُظْلَمُ مُؤْمِنٌ مُؤْمِناً اِلّا انْتَقَمَ اللهُ مِنْهُ یَوْمَ الْقِیامَةِ »

ای امتلرم هم صحابیلرم! الله دان قورقگز، الله تعالی ایلن یمین ایتمن، برمؤمن ایکنچسینه ظلم ایتسه مطلقا اول آدمدن الله تعالی قیامتده اوچ آلور ظلمنك الله نك آچیغنه بولغاچاغی یمین ایلن برکتلمشدر.

۳۱۸ نچی: « الاِحْسانُ اَنْ تَعْبُدَ اللهَ کَاَنَّکَ تَرَاهُ فَاِنْ لَمْ تَکُنْ تَرَاهُ فَاِنَّهُ یَرَاکَ »

پیغمبرمز (صلی الله علیه وسلم) احسان معناسون بلدرتوده ایتدی: احسان الله تبارك وتعالی گه قلق قلغانده، آنی کورب تورغان کبی قلمقلق، چونکه سین الله نی کورمساگده، الله تعالی سینی کوره در، شولای بولغاچ هربراشنی قلغانده چون کوگلدن قلمق تیوشلی بولادر. بو حدیثدن مقصود: هرسوزمزده هربراشلرمزده، یاشروهم یالغانلقسز الله نك حضورنده تورغان کبی، خالص کوگل ودرست نیت ایلن توتاشوچی ویاقونلاشقوچی بولماقنی بزگه وصیت ایتودر.

۳۱۹ نچی: « اَلاَرْواحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ وَمَا تَنَاکَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ »

آدملرنك جانلری، جیلغان برجمعیتدن عبارتدر بربرسی ایلن موافق اولغان کشیلر

آراسنده الفتلنو ودوستلق اوله، آرالاشماغان كشيلر آراسينه اختلافى توشه جومارد كشى صاران كشى ايلن، عقللى كشى احمق كشى ايلن، اوزن زورکوروچى توبنچيلكلى كشى ايلن سويشما گانلرى كبى قصقاسى: دنياده آدملربرسى ايكنچيسون سويشمكلرى اوچون طبيعتلرى برتورلى بولمق كيركدر(٤٦٣)و(٤٦٤) نجى حديث شريفلرگه قاريسز.

(مترجمدن: بوحديثدن جانلارنك آيوراتا ياراتلغان برمخلوق بولولارى آكلانادر، ياڤروپا حكيملرينك جان ديگان آيوراتا ياراتلمش بر نسنه‌ده يوق ديگان سوزلرى توبسز بولونى بلدرته‌در، همه جانلارنك برسى برسيله نى روشه بولساده بزبلمگان روشده تانوشلقلارى بولونى بلدرته‌در. (ش.)

٣٢٠ نجى: « الاستئذان ثلاث فان اذن لك فادخل والا فارجع »

بركشينك تورا تورغان اويينه ياكه باشقه يورطينه بولساده كرمك بولساڭ الك اوچ مرتبه رخصت صراوكيراك بولادر. اگررخصت بيرلسه كررسن ، بيرلمسه قايتوب كيتارسون (٢٦٨) نجى حديث شريفكه قاراكز.

٣٢١ نجى: « الاسلام علانية والايمان فى القلب »

مسلمانچيلق توشدان شريعت بويچه عملدن بلنسه‌ده، ايمان، قلب فعلندندر آنى هيچ كم بله آلماس! پيغمبرمزصلى الله عليه وسلم زمانده مسلمانچيلقلرن بلدرتوچيلر اوزلرن فالچ ايلن اورمقدن قورتقارالار ايدى . شولاى بولساده ايمان قلبگه بيلنگاندر، قلب‌نڭ حالى جيكلك ايلن بلنمز (٢٧٤) نجى حديث شريفكه‌ده قاراكز!

مترجم طرفندن: ايمان ايله اسلام بردبوچيلر بولسه‌ده، بردبساكده برلكنك معناسى باشقا راق بولوى بوحديثدنده هم باشقه اورونلارداده آكلانادر: ايمان كوكل ايله اشانو اسلام قلورغه تيوشلى بولغان نسته‌لرنى قلو معناسنده بولوى. مثلا:نمازنك فرضلغنه‌اشانو ايماندن، شولارنى اوته‌و اسلامدندر، مونك مثالى: بركشينك بره‌وگه خدمتچى بولوب، خدمتچيلكنى كوكلندن اشانوب توتوى ايله خدمت ايتوى كيبدر. « ش. ح. »

٣٢٢ نجى: « الامانة تجلب الرزق والخيانة تجلب الفقر »

توغرى كشينك رزقى كيك بولور خيانت فقيرلكنى هم محتاجلكنى آرتدرادر. بواش شولاى شول چونكه امانتنى صاقلاماقى بلنگان بركشى، هر وقت اوزينه يته‌چك رزق ايلن رزقلنمش بولا. خيانت ايالرى هم شولاى، هركمنى اوزلرندن بيزدرب هيچ كم اشانوب براش قوللارينه بيرمدكدن خوراق وفقيرلكده بولالر. آدم اوز اوزينى بلسه ومحاكمه قيلوب قاراسه توغريمى، خيانتچيمى، بيگركده يخشى بلور. (٢٧٠) نجى حديث شريفكه‌ده قاراكز، « امانت جان صاقلار » ديو بابالارمزدان قالغان سوز !

٣٢٣ نجی: « الامنُ والعافيةُ نعمتان مغبونٌ فيهما كثيرٌ منَ النّاس »

سينلك وعافيت ايكى زور نعمتلردر كوب كشيلر آنلك قدرنى بلميلر وشكرنى برينه يتكرميلر. النعمة مجهولة اذا فقدت علمت» ديگان زور سوز بوينچه نعمت قدرى بلنميدر اما قايسى وقت ولدان كيتسه شول وقت قدرى بلنه ديمكدر. نعمتنك قدرى صوكندان بلنور!

٣٢٤ نجی: « اَلآناةُ منَ اللهِ تعالى والعَجلَةُ منَ الشَّيطانَ »

راشه آقرنلق ايلن يورمك الله دان، آشقمق شيطاندندر. آدم آشغوچان بولسه، ايزگى ياوزاشلرنى كيرا گنچه آيرا آلماس، باكه آشغوى اوچون عقل وفكرينك قوتنى ورته آلماس قرى قانلك كوچله وى ايلن براشنى اشلرده صوكنده اول اشى اوچون اوكنور ٢١٣) نجى حديثكه قارا گز!

٣٢٥ نجی: « الايمانُ والعَمَلُ قَرينانِ لا يَصلُحُ كُلٌّ واحد منهُما الاَّ مَعَ صاحبه »

مان هم عمل، برى ايكنچيسندن آيرلماقى درست بولمغان ايكى ياقن دستلردر هيچ يسى يالغزيغنه براشكه ياراماس.

ن اوزمه نجك مؤمن ديه آلورمن: ايمانلك هيچ قايسى شرطى ايلن عمل قيلوچى توگلمن، ه تعالى طيغان بارلق ياوز خلقلر ايلن صفت لانوچى من، ياوزلغمدان هركشى الله غه صغنور، ولاى بولغاچ مؤمنلك مسلمانلغمنى كم قاشنده دعا ايته آلورمن؟ تلمدن چغان دعوامه ولمدان دليل صورارلار، قرى « آمنا » اشاندق بز ديوبرلنگنه اش بتمى. اسلام شولدركم: ماندن صوك، خلقنك كوركاملكى، دينده واشه توغريلق قيلودر. « نعوذ بالله من سوء الخلق! »

٣٢٦ نجی: « بحَسْبِ امرئٍ منَ الشَّرِّ اَنْ يُشارَ اليه بالاَصابعِ الاَّ مَنْ عَصَمهُ اللهُ تعالى »

يگه ياوزنولو اوچون، دين يادنيا اچون اول كشينى بارمق ايلن كورسنلوى، يعنى آطاقلى وچيلق بيده اما الله نك صاقلاوندهم گناه قيلودن صاقلانماقده بولسه، اول باشقه در، آكار هيچ بر زيوق. آنى كورساتسه لرده اول همیشه صافى كوكلدر.

نك اوچون آطاقلى بولماق دنيالق هم آخرتلك هرتورلى بلالرنى كيترو چيدر. تكبرلك، اوزگا سك كيتمك، كشيدن آچوآلق، آچولانو، تنچلق بولماؤ، توغرى بولماؤ، اچكى هم تشقى نى قدر راق بار در بوصفتلار كشنى آلارنك هرقايسنه يولقدرر، شهرتنى صاقلاغانده اشلرنى ايركنچيلك ن قيلماقنى هم بتورر. اول شهرت اياسينك جانى خلقنك ماقتاؤ ويمانلاماقى توتاشا تورغان سه بولور. اگرده ماقتالغانون ايشتسه، تركلگينه ينه برتركلك قوشوب اوزينى بيك يكت ى صاناب، عجبنى وكبرنى آرتدرور، اگرده اول كشى نى خلق خورلاسه قوشقان تركلكى قايده ور، اوزينك تركلكنه كوب نرسه عيب لگان كبك كوكل كوتارلودن يراق اولوب عادتده نگان برحالگه كرور. قسقاچه، ايتلسه مونك كبك كشيلرنك جانى عوام خلقينك تليدر.

بردن اول کشی حسدلنمش بولا هم اول یولده بولغان چیکدن چغوغه قارشو اش قلمق قایغوسنده بولا ! بولار هر قایسی کشیگه بلادر ! موندی اوتره تورغان آغو، باش بولوئی سویه تورغان کمسه‌گه بالغه، یایسه شکرینه قاتوشدرب یوتدرولور حدیث شریفده (الامن عصمه الله) دیگان، معناسی: الله تعالی‌نك اوشبو سویلانگان بلالردن یراق ایتوب یاراتولغان کمسه‌لرنی بارمق ایله کورساتلسه‌ده، آلارنی الوغلاردیودن باشقه سوزایله یادایتو یوقدر. آلار حقنداغی اشارت منه‌یاخشیلار دیمکدن باشقه‌توگلدر.

(۶۲۴) نجی حدیث شریفکه‌ده قاراگز!

مترجم طرفندان: بزنك روسیه تاتار لارندان بعض مسلمان قرنداشلرمزنك دینگه خدمت ایتوچی یاشلرمزنی ترتیب کورساتولری، البته اول یاشلرنك یمان بولوینی بلدرتمیدر. چونکه آلاردینگه خدمت ایتوچیلردر (ش.)

۳۲۷ نجی : « بَرِیءَ مِنَ الشُّحِّ مَنْ اَدَّی الزَّکٰاةَ وَقَرَی الضَّیْفَ وَاَعْطَی فِی النَّائِبَةِ »

الله‌تعالی‌قاشنده هم کشی قاشنده خور بولغان صارانلقلردان یراق بولوچی شول کمسه‌در: فرض بولغان زکاتنی بیرر، مسافرلرنی چاقرر، قایغوایرشکان وقتده یومشاقلق ایلن معامله‌قیلور، هم فقیرلرگه یاردم قیلور.

۳۲۸ نجی : « بَرَکَةُ الطَّعامِ الْوُضُوءُ قَبْلَهُ وَالْوُضُوءُ بَعْدَهُ »

آشنك برکتی، آشامسدان بورون هم آشاغاندان صوك قوللارنی یومقدادر.

۳۲۹ نجی: « بِئْسَ الطَّعامُ طَعامُ الْعُرْسِ یُطْعَمُهُ الاَغْنِیاءُ وَیُمْنَعُهُ الْمَساکِین »

طویدا آشالاتورغان آشنك ایك خیرسزی ایك فانیسی شول طوی آشیدر اول طوی آشون بایلارغه هم محتاج بولمی تورغان کشیلرگه آشاطلور فقیرو محتاج کشیلرنی کرتلماس آنلارنی طیلور. (بزنك حاضرده‌گی طویلاربزکبك) کشینك دوست ایشلریه آشاتولسون شولای بولساده فقیر ومحتاجلرده اونوتولماسون آلارده چاقرولوب حرمت ایتلسونلر.

۳۳۰ نجی : « بِئْسَ الْقَوْمُ قَوْمٌ لاَیُنْزِلُونَ الضَّیْفَ »

نیندی‌نچار خلقدر، شول قوم، آلاراویلرینه قوناق توشرمسلر! پیغمبرمز (صلی الله علیه وسلم) حضرتلری امتن قوناقنی یاراتوچی وحرمت‌لوچی بولماقغه قزقدردی هم بیوردی.

۳۳۱ نجی : « اَلْبَذَاذَةُ مِنَ الْاِیمٰانِ »

کوبمیگه قدرکوچك یتسه‌ده، توبنچیلکنی کورساته تورغان کیوم کیمك، ایماندندر. بوسوزندن رسولمزنك مقصودی، خاتونلر کبك آرتق قیمتلی کیوم کیمسمزلك، هم کشینی ماقتاندراچاق وتکبر لندره‌چك کیوملرنی کیودن صاقلانوئی وصیتدر. کیوملرمزنك نظامی وآنك یاخشیلغی

کیلوشلی

کیلشلی وتگوی گوزل بولنماقی دیـرب سویلـگان کشیلر ، البته اوچراغان کشیلر بره‌ونك کیوملرن تیکشرب قاراماق ایلن‌شغللنرلر . بوسوزلرنی سویلـگوچیلر فایسی‌وقت اوزلرینك هم باشقه کشیلرنك کیگان کیوملرن تیکشرودن بوشانوب فکرلرنی یوغاری آشدرمق کیراك ایدی، عقل، فکرایالری هم اوتکن کمسه‌لر: ایرلرنك کیومی هروقت پاك هم یاقونلاری واوز ایشلرینك کیگان کیوملری کبی بولسه بیتەدر دیلر. کشینك است باشنه قاراغوچیلارنی، طشقه قاراب حکم ایتوچیلرنی عقل ایالری بوش باش دیو آطیلار.

۳۳۲ نچی : « اَلبِرُّ حُسْنُ الخُلُـقِ وَالاِثْـمُ مَا حاكَ فی صَدْرِكَ وَكَرِهْتَ اَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النّاسُ »

ایذگولك کورکام خلقلی بولودادر، یمانلق کوکلـکده ایکنچی کشیلر آکلاغانده مکروه‌کوره‌چك نسته‌در. یعنی کوکلـکده ایکنچی کشیلرگه بلنویتی مکروه‌کوره‌تورغان نسته‌نی ضاقلامقدر.

(۱۸ نچی همده ۱۱۱ نچی حدیثلرگه‌ده قاراکز!

۳۳۳ نچی : « اَلبِرُّ مَاسَكَنَتْ اِلَيْهِ النَّفْسُ وَاطْمَأَنَّ اِلَيْهِ الْقَلْبُ وَالاِثْمُ مَالَمْ تَسْكُنْ اِلَيْهِ النَّفْسُ وَلَمْ يَطْمَئِنَّ اِلَيْهِ اَلْقَلْبُ وَاِنْ اَفْتاكَ الْمُفْتون »

(۳۳۲)نچی حدیث شریفنك الوغ حکمنی آچماقده وروشان قیلماقده ایتولـگان حدیثدر. «بر» نفسنك بیك یاراتوب قبول ایتمگی، همده کوکللرنك اورناشقان نرسه‌سیدر. و«اثم» مونك کیرسی (یعنی) نفسنك یاراتماغان، کوکلنك اورناشماغان نسته لریدر. اول نسته لرنك قبول‌هم دوست بولولارینه نیقدر فتوا بیروچیلـر فتوا بیرسه‌لرده آکاقاراب کوکل اورناشمـاس!

(۳۳۳) هم. (۷۸) و(۱۱۱) نچی حدیث شریفلرگه‌ده قاراکز!

۳۳٤ نچی : « اَلبِرُّ لاَيَبْلى وَالذَّنْـبُ لاَيُنسَى والدَّيّانُ لاَيَمُوتُ اِعْـمَلْ مَا شِئْتَ كَمَا تَدِينُ تُدَانُ »

«بر» ایسکرمس، آکا ضرر ایرشمز؛ گناه اونوتولماس، الله‌تعالی ترکدر، اولمس. ایمدی شولای بولسه تلاگانکنی اشله، نی اشلاسك آنی کوررسون، نی صاچساك شونی اوررسون! اشك نیندی بولسه، جزاسیده‌شوندی بولور! «برنك» نی نرسه ایکانون یوقاریداغی حدیث شریفده کورگان ایدك مونده آیورم بیان قلوغه حـاجت یوقدر (۳۴۹) نچی حدیث شریفکه‌ده قاراکز!

۳۳۵ نچی : « اَلبَرَكَةُ فی نَوَاصی الْخَيْل »

برکت، آتلارنك ماکلای صاچندادر. یعنی اسلام جماعتی‌نك ایزگولـگی وسلامتلـگی، هر

وقت جهاد وصوغشقه حاضر بولمقدادر. «حاضر اول، جنگه اگر ایتساك صلح وصلاح» دیگان بیت کیساگی اچینه آلغان سیاسی معنالرنی هم بو حدیث شریف جیغاندر.

(٧٦) نچی حدیث شریفکه‌ده قاراگز!

٣٣٦ نچی: «البلاء مؤکل بالمنطق»

بلالرنك هر قایسی کشینك سوزینه تابشرلغاندر. بلوب بولساده بلمی بولساده سوزنی کوب سویلاو تورلی بلالرنك تومقنه سبب بولور. پیغمبرمز مضرتلری، سویلامونك آرتغلقنی وکورکاملکنی بیك کوب حدیث شریفلر ایلن بیان اینمشلردر. بلمیم بوبیت کمنکیدر، نی قدر بحثمزگه توغری کیله‌در:

«اوکلك آردك کوزه‌ت فکر دقیق ایت، اوندن برسویله اوگوتمه آغز یکاهرنه کلور ایسه آسیاب آسا»

٣٣٧ نچی: « البیّعان بالخیار مالم یتفرّقا فان صدقا وبیّنا بورك لهما فی بیعهما وان کتما و کذبا محقت برکة بیعهما »

تلاوی بوینچه اش قلوآور بولغان حدیثلردن تاغن برسی اوشبو حدیثدر. آلوچی هم صاتوچیلر بربرلرندن آیرلمغانده برمجلسده صاتونی بافلاوده یاکه صاتونی بوزوده ایرکلیلردر اگه ایکی طرفده سوزلرنده راست وبرلشوده بولسالار موندا این آلوهم صاتوایکی یاقغاده ایزگولکلیدر. یوق ایسه صاتو اشینك اچینه یالغان کرسه وصاتلمش نرسه‌نك صاتوچیغه بلنگان بعض اشلری یاشرن بولسه، اول صاتونك برکتی جویلور. مثلا صاتلا تورغان نرسه عیبلی بولا توروب، هیچ برعیبی یوق، دیمك، یاکه طوقزغه آلمغان ایکان، اونغه آلدم، یاکه اوّلده باشقالار آز بها بیربده آنی آرتدروب شول قدر تنکه بیردیلر بیرمدم دیمکلك، قسقاسی آلوچینی قزدراچق وحرصلاندراچق یالغان سوزلرنك هر قایسی، کشینك مروتینه ضرر کیتروچیدر. موندا این نرسه‌لر، کشینك ذاتندا گی قدروشرفینه ضرر تیگزر، هم آلوش بیرشندن امید اینکان خیروبرکتنی قاچرر. آندای روشه صاتولغان نرسه، شریعت وعرفنك ظاهرینه قاراغانده صاتوباغلانغان بولساده یعنی درست بولغان صاتوبولسه‌ده آقتغنده انصافلی بولغان فتوی بیروچیلرگه فایتوب قاراساق، موندی یالغان قاتوشقان صاتونك شریعت قاشنده یارامی تورغان بولوی ایله حکم ایتالر. (٣٣٣) نچی حدیث شریفده اینولوینه کوره درستلکنه فتوا بیروچیلرنك، چونلاری فتوابیرگان بولسالار، شوندی صاتوده صاف کوکللی بولغان صاتوچیلارنکده کوکللری طنچ هم حضورتابار. امایارتی بورتی کمسه‌لر خطافتوا بیروب درست دیگان صاتوده صافی کوکللی کمسه‌لرنك کوکللری بورچلوده بولور. ٣٣٣ نچی حدیثنی فایتوب قاراساك حکمتنی سیزه‌رسون! ایندی بز تونمانلار، صاتوایتکانده نی اوچون یالغان قاتوشدرامز؟ - مونك جوابی بیلگولی: صاتاتورغان نسنه‌مزنی آلوچیغه قیمتراك

صاتوب، آلوچینك اوزمزگه تیوشلی بولماغان آچاسنی آلمق اوچوندر. ایندی اویلاساق بزنك بوروشده صاتوایتومزایله اوغری آراسنده نیندی آیورما قالور؟ اوغری یوزاق واتواوچون برتیمرقرال توتوب بوریدر، بزآلوچینك آچاسنی آلداب آلواوچون یالغانلاونی قرال ایتهمز. بارآیورما شول اوغری صودقاشنده عیبلی ایتلوب زندانغه حکم ایتلور. اماآلداب صاتوچی دنیاده بوعیبکه الاکمسه ده الله تعالی قاشنده دنیانکندنه آرتق عذابکه تیوشلی بولور، توبدن اویلاغانده آلداب صاتوچی اوغریدان یمانراقدر چونکه اوغری اوزینك اورلاغان مالن همده اول اشن حرام بلب، اوزن گناهلی صانیدر. اما آلداب صاتوچی اوزن آلدانچی هم کشی مقلارن تالاوچی دیوب اویلامیده، آچاسنده حلال دیوب بلهدر. بواش هرکمگه معلوم حلالنی حرام دیو بولادر. بس بوصاتوچی اوغریدان یمان بولوب الله تعالی قاشنده اوغریداندهٔ یمان حالگه توشه چکدر، چونکه اوغری توتولسه الاگه، شاهد بولماسه آندادهٔ قتولادر، اماالله تبارك وتعالی قاشنده شاهد ده کیرا کمی، تانوب ده قتلو ممکن توگل! بوحدیثدن اوشبونی آکلامق ممکندر. ایندی سوزنك قصقاسی: رسولمز امتنه شوندی دنیالقده درجه دن، آخرتده مرتبه دن توشره تورغان، فائده صورتنده کورنگان ضررلاردن صاقلانوغه بیورادر. مسلمان بولغان کشی بواشدن صاقلانمق تیوشدر!

۳۳۸ نچی: « تَحَرَّوا الصدْقَ وَانْ رَأَیْتُمْ فیه الْهُلْکَةَ فانَّ فیه النَّجاةَ واجتنبُوا الْکَذبَ وَانْ رَأَیْتُمْ اَنَّ فیه النَّجاةَ فانَّ فیه الْهُلْکَةَ »

هروقتده راستلقغه یابوشکز! برتوغریده راست سویلگانده هلاك بولوکزنی بلوب تورساکزده راست سویلاکز، شولایوق برتوغریده یالغانلاغانده قتلونی بلب تورساکزده یالغانلاماکز! یالغانلاو شول قدر یماندر. همیشه توغریلقده بولوکز! آنك اوچون قوتلماق درستلکده در اما یالغانلاودان صاقلا نکز! چونکه یالغان خورلقغه تشرهدر. «مترجم طرفندن»

« بزنك روسیه یورتنده اماملارمزدان کوبسی: یالغان شاهد بولوغه فتوا بیرهلر بیگرا کده اوز دیننده بولمغان کشینك برمسلمانده آلاچاغی بولسه، یا بر مسلمان آنی اورونسز رنجتسه آنی کورب تورغان مسلمان، اوزینك مسلمان قردشن یاقلاب یالغانلاو تیوش دیو فتوا بیرهلر. « اذکروا الفاجر بمافیه» حدیثنه کوره شوندی براشنی آتاب یازامن: قزاندن اوتوز چاقرم برآولده « یورطشده » فتح الرحمن اسملی امامنك فتواسی ایله شول آولغه کومر صاتارغه کیلگان چیرمشلرنك کومرلرن صاتولاشوب کیلشوب بوشاتدرالارده آنچه صوراسه قینناب سوگب یبارهلر، شول آولغه امام بولغانمدان صوك بو أش بر تابقر بولوب میکاده آکلاندی شریعتده بو أش یاراماغانن، حراملغن بیان ایتدم، شول چاقداده فتح الرحمن ملا مینم سوزمنی یالغان دیوب همیشه تالاو درست دیوفتوی بیردی. بزنك دینمزنی جیمرگان شوندی امـــاملاردان الله تعالی اوزی صاقلاسون! « ش. ح. »

٣٣٩ نجی : « تخلّلوا فانّهُ نَظَافَةٌ وَالنَّظَافَةُ تَدْعُو الَی الایمان وَالایمان مَعَ صَاحبه فی الجنّة »

تش آرالارکزنی پاکلاکز، آنك اوچون بوآش صافی پاکلکدر. پاکلك بولسه ایمانغه اندر، ایمان بولسه ایاسی ایلن جنتده در.

مترجم طرفندان: « رسولمز صلی الله علیه وسلم » امتنه تشلرینی پاکلاونی، بیك الوغ اش ایتوب، الوغ ثوابلرگه سبب بولغانون بیان ایتدی، تش پاکلاو اوچون مسواك دیگان آغاچنی توتمق کیراك بولادر. اول آغاچ اوزینك آچیلغی سببلی، تشلرنی طشدان کرب یابوشقان نسته لردن پاك قلوب، اوستنه آلارغه برکرسزلك بیره در. توشلرنی پاکلاونك ایك الوغ فائده سندندر توشلرنك صزلاماوی، یمان ایسلر چقماوی، توشلرنك توشموی کبی فائده لری کوبدر. بزنك بوزمانده روسیه مسلمانلاری توش صزلاوی ایله بیك بلالنه لر، مونك سببی ایکیدر بره وسی تشلرنی مسواك ایله پاکلاماو، همده شیکر بال کبی نسته لرنی تشلرده شول کوی قالدرو ، بوده مسواك توتماودانـدر. ینه برسببی قاینار ایله صالقن نسته نی بر وقتده قابو. بزنك مجلسلر مزده قاینار آش یانده صالقون قوّاص، صالقن کابسته، توزلی قاز اینی کبی نسته لر بولادر اشنك توبی مسواکنی تاشلاوغه قاینماده تورادر. حاضرگی یللارده مسلمانلارمز تش پاکلاو اوچون « تش قومی » دیگان پراشوکنی توتا باشلادیلر، اوزلرینك پیغمبرلری بیورغان مسواکنی توتمی توردیلارده، حاضر یاؤروپا حکیملری چغارغان قومنی توتالار. بوقوم مسواك کبی توگل ، مسواکده تشلرگه فائده دن باشقه نسته یوق اما قوم تشنی پاکلاساده تشنك یالنوراون بتورب تشلرنی ضعیفلتهدر « ش. »

٣٤٠ نجی : « تسعةُ اعشار الرّزق فی التّجارة والعُشرُ فی المواشی »

کشی لرنك رزقی اوندان طوقز ألوشی سؤدا ایلن أش یرتکان کشیلرده در برألوشی حیوان اوسترو وحیوان آصری تورغان کشیلرده در.

پیغمبرمز حضرتلری، سؤدانك برکتنی وفائده لرینی حیوانلارده وآکغار اوخشاغان اشلرده اول قدر فائده بولمادغنی ایرشدردیلر. آنك اچون جانلی مالدر: اولوی بار، باشقه ضرری بار!

٣٤١ نجی: « تَعَرَّفْ الی الله فی الرَّخا یعرفْكَ فی الشدّة »

یومشاقلق وقتنده الله نی طانوسانك، اولده سنی طارلق، وقاتیلق وقتنده یومشاقلق ایلن قارشی آلور.

٣٤٢ نجی: « تَعَوَّذُوا بالله من جار السوء فی دار المُقامَة فانَّ الجارَ البادیَ یتَحَوَّلُ عَنْكَ »

همیشه تورولا تورغان آوللارده هم شهرلرده بولغان یاوز کشیلرنك کورشیلکندن الله غه صغنکز اما صحرالارده بولغان یاوز کورشیلر نیچك بولساده یاریدر آنك اوچون تیزدن

آندافی

آنداغی کورشیلر آلشنورلار بوکون مونده ایرتگوسون تگنده سوزنك قصاسی: کشی اوی آلماسون کورشی آلسون دیگان کبی هر وقت رعایت ایتمك کیراکدر.

٣٤٣ نجی: « تَنا كَحُوا تَكاثَرُوا فانّی اُباهی بِكُمُ الْاُمَمَ يَوْمَ الْقِيامَة »
نکاحله شکز، کوبه یکز؛ یعنی بالالار اوسترکز. آنك اچون مین سزنك کوبلککز ایلن باشقه امتلرکه قارشی ماقتانورمون.

قایسی حقلق ایالرینك بیان ایتدیکنه قاراغنده، برملتنك اوّلا بتدیکنه سبب بولغان نرسه لردن «مملکتنی یورتونك یمانلغی» فقیرلك، نادانلق، بنده بولاردان طواطورغان نرسه عاجزلك، مسکینلك، ایك آرتق اثری، قومنك کوندن کون بتدیکنه آزایماقنه سبب بولور. برملتنك هلاك قیلاتورغان آوروغه وقاتیلقلارغه اچراماقنه سببلر تیوشلی بولغان اشلرایلن صوغشنی اختیار ایتمکندن، سلامتلکنی صاقلی تورغان سببلرنی رعایه قیلمغانلقدن کیلگان خلقنك کیمودیکنه سبب بولا تورغان آفتنك برقدر فقیرلکدن، محتاجلقدان، اورنسز رنجتودن همده مملکتنی یورتونك یمانلغندان، بارلقغه چغار. چونکه موندی برلرده خلق، اشسزلکنی اوستنه آلوب اویلنب بالا چاغالی بولودان صاقلانور. بر کشی، اوزی اوچون راحت کون اوتکارلك رزق، کیوم صالوم حاضرلودن کچسز بولا توروب، آنك اوستنه تاغن بر خاتوننك هم آندان تووا چاق بالالارنك آور یوکنی یوکلرمی؟ البته یوکلامس، چونکه قری برباشی راحت کون کورمودن مملکتینك ناچار حالنه قاراب، اوزینك دنیاغه کیلکانده، همده اوزینك ترکلکینه سبب بولغان آتا وآنالارینه شلته ایتار. بو کشی شوندی آورلقلار اچینه اوزینك دنیاغه کیلوندن اوکنه در. ایندی موندی کشی اوزینك دنیاسنه اوزی راضی بولغاچ، ایکنچی برگناهسز قزنی اوزینه خاتونلقغه آلوب، آنی جفاچیکدروگه راضی بولورمی؟ تورا تورغان بیرنده توغریلق طنچلق بولمغان کمسه اوزینه بالا چاغالی بولو قایغوسنی هیچده اوستنه تاقماس! ایندی موندی اشلرنی بلب توروچی کمسه نك عقلی اویاغ بولسه، آراقی یابرقایغوکبی نسته ایله باشی ایلانمگان بولسه، بوکشی برده شیکسز خلق آراسنده توروبی تاشلاب، یالغزلقنی ایرك ایتارده، برتاوده یااورمانده یالغزحالنده عمرن اوتکارر. دنیادن یوزدوندروگه کوکل قویوچیلق، الله نی سیوچیلرنك اشیدرشوکار کوره ده موندای بیرلرده گی کشیلرنك کوبراکی، اوزن ظلمگه توشرودن قتقارو نیتی ایله بیورو هم طیوایاسی بولوب اوزینك حالن طنچلاوبی تلاب، آیاق آستونه قالماواوچون، برمحکمه ده توره بولمقغه توروشور شولای ایتوب اورناشورده اول وقتده بالالاری جماعتلری بولور (العدل اساس الملك) مقالنی بو اورنده ایسکه توشروب الله تعالی دن توفیقلار صوریق. (٤٢٧) نجی حدیث شریفنك شرحینه قاراکز!

٣٤٤ نجی: « تَهادُوا تَحابُّوا و تَصافَحُوا يَذْهَبِ الغِلُّ عَنْكُمْ »

بربرگزگه بولاکلربیرگز، سویشگز، برگه‌لشب اوطرشگز، کوکل‌لرگزده بربرگزگه قارشی بولغان کرونچار تورمشگز بتسون. پیغمبرمز (صلی الله علیه وسلم) حضرتلری «کونوا عباد الله اخوانا» دیوبیوردیلر، بیگراك آرتق لازم ایتوب بیورغان نرسه، هرکشی‌نك بربری ایلن دوستلق ایلن بولماقیدر کورشوبحثنده ۷۷ نجی حدیث شریفکه هم قاراماق تیوشلیدر.

۳٤٥ نجی : « تَهادُوا فانَّ الهَدیَّةَ تُضَعِّفُ الحُبَّ وتذهَبُ بغَوائلِ الصَّدْر »

امت‌لرم وصحابیلرم بولك بیرشگز، آنك اوچون بولك، دوستلقنی ایکی الوش ایتر، کوکرکده‌گی کروتوزانتی بترر.

۳٤٦ نجی « التّائبُ منَ الذَّنب کَمَنْ لاذَنْبَ لهُ »

گناهلارندان توبه ایتکان کشی، گویا اولدوك گناه ایتمگان کشی کبك بولور. رسولز الله تعالی‌نك عفو ویارلقاوی‌نك کیك بولون سویلاب امت‌لرینی توبه‌گه قزقدروغه کرشب اوشبو سوزنی بیان ایتمش.

۳٤۷ نجی : « التُّؤَدةُ والاقتصادُ والسَّمْتُ الحَسَنُ جزءٌ من اربع وعشرین جزأً من النُّبوَّة »

اشلرنده وسوزلرنده اویلاؤچان بولماق، هرقایسی اشلرنده اورتاچالقنی اختیار ایتمك، بلارنك جیولوی ایلان برگه‌کورکام صورتده وکورکام روشته بولق، پیغمبرلك حاصل بولونك یکرمی دورت الوشندن برالوشیدر شوشی ماقتاولی اوچ اشنك پیغمبرلر خلقندان بولووتی بیان ایلن، لازم طوطلماقنی وصیت ایتوب بیوردیلار (۵۰۷) نجی حدیث شریفدن قارا.

۳٤۸ نجی : « التّاجرُ الصَّدوق الأمینُ مع النَّبیّنَ والصّدّیقینَ والشُّهَدَاء »

درست وامانت ایاسی برسودا گیر پیغمبرلرهم‌چن ایمانلی کشیلر هم صوغشده شهید بولغانلر ایلن برگه‌در. صاتونك وصاتوچیلارنك قدرینی اولوغ بلوب، اوزینك صفتی ایلان صفتلاب انبیادیدیلر. شوندای توغریلق اشانچلق ایلن مشهور بولغان برسودا گیرکورکام والوغ بولغان صفتلارنك هرقایوسون اوزینه جیغانلقدن مکگلك بخللی برآدم کبی بولوب اول کشینی اوینه باروب تبریك ایتمك کرکدر.

۳٤۹ نجی : « التّاجرُ الجبان محرُومٌ والتّاجرُ الجَسُورُ مَرْزُوق »

قورقوچان سودا گیر، سودانك فایده‌سندن محروم بولوب، باطرطرشچان سودا گیر سوداسندن آرتغراق فائده ایتو ایلن سینور رزقلانور.

۳٥۰ نجی : « التَّدْبیرُ نصْفُ العَیش والتودُّدُ نصْفُ العقل والهَمُّ نصف الهَرَم وقلَّةُ العیال احَدُ الیَسَارَین »

اشنك

اشنك آخرنی قاراب آكار كوره اشلمك تركلكنك وكشيلر ايلن دوست بولمقلق، دنياداغی خلقنك چيركانماسسزلكينه طورشماق عقلنك يارطسيدر. اوی وقايغوفه توشكان كشی ياش اولسه ده قارتلقنك يارطی بولنی آلمش بولور ديمكدر. اوستنه نفقه‌سی تيوش بولغان آدملرنك آز بولولری بايلقنك تيز كيلوينه برنچی سببدر حديث آكلاوچيلر ايتديلر، بای ايكی تورلی ديب، برسی مال ايلن بای ايكنچسی مالسز بای. مال ايلن بای، مالسزلاری وآنچه‌سی خلقنقدان كوب پولوبرلن بولادر، مالسزبای يعنی كوكل بايلغی كيركلی نرسه‌لری اوزنده بولماسه ده باشقه كشيلرگه هيچ محتاج بولماو برلن بولادرچن بايلق ديوب كوكل بايلغنه ايتلور اوّلگی بايلق ايماسی، بای بولسه ده يتوشمگان، كيره‌ك بولغان نرسه‌سی كوب بولور.

٣٥١ نچی: « ثلاث مَنْ كُنَّ فيه نَشَرَاللهُ تعالى عليه كَنَفَهُ وادخَلَهُ جَنَّتَهُ رفقٌ بالضَّعيف، وشَفَقَةٌ على الوالدَيْن والاحسان الى المملوك »

كيله‌چكه‌گی اوچ تورلی خلق كمده‌گنه بولسه ده اول كشی اللهنك رحمتنه يولغوب جنت‌گه كرر. برنچسی: ضعيفلرگه يومشاقلق اينكان، ايكنچسی آتا وآناسينه شفقت ايتوچی، اوچنچيسی قولنداغی خدمتچيلرينه يومشاقلق ويارديم اينكان كشيلر.

٣٥٢ نچی: « ثَلاثٌ مَنْ كُنَّ فيه حاسَبَهُ اللهُ حساباً يسيراً وادخَلَهُ الجَنَّةَ برحمته تُعطی مَنْ حَرَمَكَ وتَعْفُوعمَّنْ ظَلَمَكَ وتَصِلُ مَنْ قَطَعَكَ »

هركمده شوشی اوچ تورلی حال بولسه الله‌تعالی آنك حسابنی جيكل، واوزنی جنت نعمتلری ايلن نعمتلندررر. سنی محروم اينكان كشيگه سنك ياردم ايتوك، سكاتيوشسز برده بوزوقلق كورستكان كشينی كيچوروك، سيندن كيسلگان كشينك زيارتنه باروك تيوشليدر.

٣٥٣ نچی: « ثلاثٌ مَنْ فَعَلَهُنَّ ثقةً بالله واحتساباً كان حقًّا على الله ان يعينَهُ وان يبارِكَ لَهُ مَنْ سَعَى فى فكاك رَقَبَة ثقةً بالله واحتساباً كان حقًّا على الله ان يعينَهُ ويبارك لَهُ ومَنْ تزوَّجَ ثقةً بالله واحتساباً كان حقًّا على الله انْ يعينهُ وانْ يبارِكَ لهُ ومَنْ احيا ارضاً ميتةً ثقةً بالله واحتساباً كان حقًّا على الله انْ يعينهُ وان يبارك له »

اللهنك فضل ويارديمنه اشانوب كيله‌چكه‌گی اوچ تورلی نرسه‌نی برينه كيترگان كشيگه ياردم ايتمك، اشلگان اشينك آخرنی خيرلی قيلمق الله‌تعالی‌نك اوستنه حق بولور. برسی برقولنك آزادلغنی بولدرو ايچون سبب لرگه كرشكان كشی ايكنچسی اللهنك ياردمنه اشانوب خاتون نكاحلنگان كشی اوچنچسی برتاشلانغان جيرنی ترگزگن كشی در. ايمدی الله‌غه تايانوب شول اوچ نرسه‌گه

كرشكان كشيلر، شكسز الله‌نك رحمت ويارد منه يولقوب اشلنگن اشلرينك ايزگيلنگنى كورولر.

٣٥٤ نجى : ثلاثٌ منَ الميسر القمارُ والضَربُ بالكعاب والصَّفيرُ بالحمام »
اوتوش اويونلرى يعنى كارته ودورت پوچماقلى طاشلرايلن اويون اوينامق وكوگرچنلر ايله اوينامق، قرآن كريمده شكسز حرام ايكنچلگى بيان ايتلگن اويونلردندر (قمار) مثلا بر كشيگه ايته سن سين ميكا آرندرا آلساك فلان نرسه‌م سكابولسون ديب اگرده مين سندن استون بولسام سينك فلان نرسه‌ك ميكا بولور ديب قارشى تورو شا طورغان اويندر. مكعب طاشلرى نكده نجك ايكنچلگى معلومدر. اوچنچيسى قوش لارايلن اويناوچيلق در اويره‌تلگان كوگرچنلر ايلن، بر كشى نك اچوب كيتكان قوشلرى قوشلورده برگه يابلور قسقاسى اوزاشلرينى قويب قوش ايلن اويناب، فائده‌لانوب عمرون اوتكرر.

٣٥٥ نجى : « ثلاثٌ منَ الفَواقر امامٌ انْ احسَنتَ لم يَشكُرْ وانْ اسأتَ لم يَغفر وجارٌ ان راى خيراً دَفَنَهُ وان راى شَرًّا اشاعَهُ وامرأةٌ انْ حَضَرتَ آذَتْكَ وان غبتَ عنها خانَتْكَ »

كيله چكه‌گى اوچ نرسه يمان والوغ بلالردندر. اوّل بر، توره‌بره‌ونى اشكه قوشوبده اول كشينك يخشيلقنى وهم قوشلغان اشلرنده بولدقلسى وتدبيرلى بولـوونى كوربده اول كشيگه هم شكرايتمس، وبرخطاسنى كورگانده كيچرمس، ايكنچسى بركورشى، ايكنچى كورشيسنده يخشى اش كورسه ياشرر، بريا وزاشون سيزسه خلقغه تاراتور، اوچنچسى برخاتون در، ايرى برگه چاقده ويوزيوزگه قارشى كيلگان وقتده اشلرى، قلنشلارى ايله وتلى ايلن ايرن رنجترا گرده چغوب كيتسه مالينه ويوزصوينه چيكدن طاش غيانت ليتر.

٣٥٦ نجى : « ثلاثٌ أُقسم عليهنَّ ما نَقَص مالَ عَبد من صدَقَة ولا ظُلمَ عَبد مظلمة صَبَرَ عليها الاَّ زادهُ اللهُ عزَّ وجلَّ عزًّا ولا فتَحَ عبدٌ بابَ مسئلة الا فتَحَ اللهُ عليه بابَ فَقر واُحدّثكم حديثًا فاحْفَظُوهُ انما الدُّنيا لاربعَة نَفَر عبدٌ رزَقَهُ اللهُ مالاً وعلماً فهو يَتَّقى فيه رَبَّهُ ويَصِلُ فيه رَحمهُ ويعملُ لله فيه حقًّا فهذا بافضل المنازل وعبد رَزَقَهُ اللهُ علماً ولم يرزقهُ مالاً فهو صادقُ النيَّة يقولُ لو انَّ لى مالاً لعملتُ بعمل فلان فهو بنيَّته فاَجرُهما سواءٌ وعبدٌ رَزَقَهُ اللهُ مالاً ولم يرزقه علماً يَخبُطُ فى ماله بغَيْر علم لا يَتَّقى فيه ربَّهُ ولا يَصِلُ فيه رحمهُ ولا يعملُ لله فيه حقًّا فهذا باخبث المنازل

المنازل وعبدٌلم يرزُقهُ اللهُ مالاً ولا علماً فهو يقولُ لو انَّ لى مالاً لعملتُ فيه بعمل فلان فهو بنيَّته فَوزُنهما سواءٌ »

بمين ايتەمون اوچ تورلى نرسه شكسز بولورلار. برسى كشينك مالى صدقه بيروايلن كيمسوى ايكنچيسى بركشى حقسز بولغان ظلم گه صبرلق كورسته شول وقت الله تعالى درجه وحرمتنى آرتق ايتوى . اوچنچسى هركم خلقدان صوراؤيولون طوطسه، فقيرلك و محتاجلق ايشگى اول كشيگه آچلوب هيچ بر وقت محتاجلق بلاسندن قوتلماوى. سزگه قايسى برنرسه لرنى بيان قلامن يادقه آلوكز. دنيا دورت تورلى خلق ايلن طورا . برتورليسى ، الله تعالى آلارنى علم وبايلق ايلن رزقلندرغان كشيلر در، آنلار اول علم وبايلقلارى ايلن الله دان قورقارلار يعنى شريعت چيكلرندن طوشقه چقمازلر، قرندەش قبيله لرندن آيرلمايوب آلارنى حرمت ايتەرلر، بلكنلرندان الله رضاسى ايچون اخلاص ايلن خلقغه فائده ايترلر علملرينى خلقنك دنياوآخرتده بختلى بولوينه صرف ايتەرلر. ايندى بوكبى كشيلرنى اوزلريده الله هم خلق قاشنده قدرلى والوغ درجه لى بولورلار. برتورلسيده علمى بولوب، بايلق دان محروم بولور، اگر بايلق اياسى بولسام شوندای موندای فائده لى اشلرا شلرايدم نيتەن بولوب شول نيتلرى ايلن اجرلى بولورلار، ايندى برتورليسى، بايلغى بولسه ده علمى بولماس بايلغى ايلن الله دان صاقلانماز قرندەش قبيله سندن چيقه بولوب آلاردن آيرلور، مالى اوزرينه تيوشلى بولغان الله نك حقلرنى بيرينه يتكزرگه طرشماز. بوتورليلرى قباحت اورنده دورنچى تورليسى علميده، ماليده بولماس، مالم بولسه شول ايزگولكنى قيلور ايدم. وبو ماقتاؤلى اشنى قيلورايدم نيتەن بولور. آنك نيتى ايلن عملنك اولچاوى بردر. يعنى قلغان ثوابن تابار .

٣٥٧ نچى: « ثلاثُ دعَوات مُستَجابة لاشَكَّ فيهنَّ دعْوَةُ الوالد على وَلَده ودعوةُ المُسافر ودعوةُ المظلوم »

هيچ برشك يوق اوچ كشينك دعاسى الله قاشنده قبول بولور. برسى آتانك بالالرينه دعاسى، ايكنچسى مسافرنك ، اوچنچسى مظلومنك، دعاسيدر.

بو اوچنك ايزگى دعا قيلولارنى آرزو ويمان دعالرندن صاقلانو لازمدر.

٣٥٨ نچى: « ثلاثٌ لم تَسْلَمْ منها هذه الأُمَّةُ الحَسَدُ والظَّنُّ والطِّيَرَةُ الا انبئكم بالمخرج منها اذا ظَنَنْتَ فلا تُحَقِّقْ واذا حَسَدْتَ فلا تبغ واذا تَطَيَّرْتَ فامض »

اوچ نرسه دن محمد صلى الله عليه وسلم نك امتى سلامت قالمازلار. حسددن، يمان اويدان، يوق بارنرسه دن شوملانمقدن مين بو ناچار صفت لردن سزگه برچغواورنى بيلكليمى ؟ يمان اويدا وقنده اش بلاى ديب كيسوب حكم ايتوب اويلانغان كشى حقنه سوز واشكز ايلن

اوزگرتو بولماسون ، حسد ایتساگزده سوزیا که اش ایلن اوتوب گیتمگز یوق بارنرسه دن شوملانغان وقتده الله غه توکل قیلوب آنی بترگز ، اشگزدن طوقتالوب همانده شوملانوده بولماگز هر آورونگ بولغان طبیبی پیغمبرنگ کورستوب بیرگان یولی ایله همانده عمل ایتلسه کوکره گمز کیگ بولور، نفس آقرن آقرن اوزینگ ایالنگان نرسه لرن تاشلاب، فرشته کبی صاف ایچلی گوزل خلقلی بولوب قالور (٣٤) نچی حدیث شریفکده قاراگز .

٣٥٩ نچی: « ثلاثٌ کُلُّهُنَّ حَقٌ علی کلّ مسلم عیادةُ المریض وشهودُ الجنازة وتشمیتُ العاطس »

مسلمان بولغان کشینگ اوستنه توبنده گی اوچ نرسه نی قیلماق تیوشلیدر: خسته نگ باروب حالن صورامق، جنازه نی اوزاتو، توچکرگن برکشی « الحمدلله » دیب ایتسه جواب بیر مك ، یعنی « یرحمك الله » دیمك، یا که بوکار اوخشاغان بر سوز ایلن مؤمن قرداشیله دوستلق بلدررگه کیرك (٥٠٩) نچی حدیث شریفکه قارا .

٣٦٠ نچی: « ثلاثٌ لَنْ یزَلْنَ من امّتی التفاخُرُ بالاحساب والنیاحةُ والانواء » شول اوچ حال امتمدن کیتمزلر . درجه لی هم آتا بابالرینگ الوغ نسللی بولوی ایلن ماقتانماق، جنازه آرتندن قاپغورب یغلاب قالو، یولدزلارنگ یروندان ٹلله نی لرچغارغان بولوب آنگ ایلن کیله چکده گی اشلرگه کورستوچی بولمق.

(١٠٣) نچی حدیث شریفده وآنگ ترجمه سنده گی آکلانغان حکمت لرگه قارا.

٣٦١ نچی: « ثلاثٌ انا خَصْمُهم یومَ القیامة ومَنْ کنتُ خَصْمَهُ خَصَمْتُهُ رَجُلٌ اعطی بی ثمَّ غَدَرَ ورجُلٌ باع حُرًّا فاکَلَ ثَمَنَهُ ورجُلٌ استأجَرَ اجیرًا فاستَوْفی منهُ ولم یُوفه »

بوحدیث شریف قدسی بولغان حدیث لردندر. حدیث قدسی الله تعالی گه، حدیث نبوی، رسول لرنگ سیدی اولغان پیغمبرمزحضرتلرینه اسناداولغان برالوغ کلامدر. شولای بولاسه ده هر ایکسیده پیغمبرمزنگ معجزه لی تلندن سنت لی بیانلرندن چقغان لردر . حدیث قدسی ایلن حدیث نبوینگ چغوینگ درجه لری حقنده صوفییین محقق لرندن کیترلگن کیراکلی بولغان سوزلرنی طاتوب بلمکنی استا گنلر، اهل کشی ایلن ذکر قیلشوب آکلاسونلر. بزبو اورونده یالغز مثنوی شریفنگ شول توغریده غی بربیتنی یازامز: گرچه قرآن ازلب پیغمبرست * هرکه گوید حق زگوید کافرست * موندی حدیث نگ اولنده حدیث آکلاوچیلرمز بر «قال الله تعالی» دیگان شریف سوزنی کیتره لر. حاصل کلام بوحدیث نگ معناسی بوبولور، الله تعالی بیورور: اوچ کشی نگ قیامت کونده دعواچیسی مین بولورمن، مین کم ایلن دعوا

اینسهم دعوام دعوادر. بونلارنـــك اوّلـگسی بر آدم، مینـــم اسمم ایلن بـر سوز ببرگندن صوڭ الله ایلن یمین ایتسه بر نرسه نی وعده قیلغاندان صوڭ سوزنده طوره ماسه، وعده سنی آلماشسه. ایکنچیسی ایر یاکه خاتون بر آزاد کشینی صاتوب آنچه سنی آشار (قزلرنی، اوزینه یـاقونلرنی آزاد وقتنده اسیر دیب صاتقان قافقازیه لیلرنڭ حـالنی آڭلاسونلر). اوچنچسی بر کشینی بیلـگولب طوتوب اشلتکاندان صوڭره، اوستنه بورچ بولغان بهاسنی بیرماس. اینـدی بواوچ تورلی خلق، الله تعالی گه قارشی دعوی قیلمش کشیلردر.(۲)

۳٦۲ نچی: « ثـلاثـةٌ لاتحرمُ علیك اعراضُهم المُجاهر بالفسق والامامُ الجائرُ والمُبتَدعُ »

عرض دیب بر آدمنڭ ماقتالا یاکه خـورلانا تورغـان صفتنه ایتـورلر چونکه اسلام دیننده بر کشینی آرتنـده غیبت قلمق حـرام در، یعنی اول کشی ایشتکان وقتده رنجرلك سوزنی آرتنده سویلمکده شریعت قاشنده درست توگلدر. شولایده توبانده گی اوچ کشینی غیبت ایتمك حرام بولمایاچاغنی بوحدیث شریف بیان ایتهدر. آلار شونلاردر: برسی هیچ کشیدن صاقلانمی طارتنمی خلق آلدنده اشکاره بوزقلق قیلوب شریعت حرام ایتکان آشنی اشلاب شریعتنڭ قدرن کیمستوچی؛ ایکنچیسی خلقغه هم خلقنڭ اشنه باش بولوبده ظلم وقاتیلق کورسنوچی اوچنچسی کتاب وسنتده بولمغان نرسه لرنی چغاروب دنیاغه بوزقلق ونادانلق اورناگی بولغان کشیلردر. بزنڭ روسیه ملالری همده شریعتنی تابتاوچی اصول قدیملیلر کبی.

۳٦۳نچی: « ثلاثةٌ لاتسألْ عنهم رجُلٌ فارَقَ الجماعةَ وعَصَى امامه ومَاتَ عاصيًا وامَةٌ اوعبدٌ ابَقَ منْ سيّده فمات وامرأةٌ غابَ عنها زوجُها وقد كفاها مؤونَة الدنيا فتَبرَّجَتْ بعْدَهُ فلا تسألْ عنهم »

اشلری یاکه اعتقادی ایلن مسلمان جماعتندن آیورلغان، اوزینه دنیا وآخرت کیڭاشچی بولغان امامینه گناه لی بولغان، شول حالنده توبه اپتمسدان بورون اولب کیتکان، کشیلر ایلن؛ خواجه سندن قاچوب آولگان کنیزڭ قللار لرنڭ هم اوشاندای آشارنه، کیارنه بولاتوروب ایری اویوده یوق وقتده یعنی سفرده وقتده یات ایرلرگه کیینوب یاصانوب ماتورلغنی کورستکان خاتونلارنڭ حال لرندن هیچ صوراماگز بولار ایڭ نچار اورنلرده در. بولارنڭ درجه لری یوقدر.

۳٦٤نچی: « ثلاثةٌ لاتسألْ عنهم رَجلٌ ينازعُ اللهَ ازارَهُ ورجلٌ ينازع اللهَ رداءَهُ فانَّ رداءَهُ الكبرياءُ وازارَهُ العزُّ ورجلٌ فى شكٍّ منْ امر الله والقنوط من رحمة الله »

(۲) قزان رنبورغ تاتارلارینڭ فاحشه خانه لرکه آزاد قزلارنی صاتوچیلاریده شول حکمگه کرولر.

شول اوچ کشی نك مالندن هیچ صورالماسون، بر آدم الله تعالی ازار ورداسی توغرو سنده تارتوشور چونکه الله تعالی نك رداسی کبریا، وعزی ازاریدر، بولارحقنده تارتوشوغه کرشمك بوکشی نك تکبر والوغلانوندن کیلور) ایکنچیسی الله تعالی نك ذاتنده وصفاتنده شك طوتودر. اوچنچیسی الله نك رحمتندن امید کیسودر یعنی اوزینك یاوزلقارینی الله تعالی نك عفو ویارلقامقندن آرتغراق کوروب یارلقی آلماس دیگان کبی امید سزلکگه توشر، یاکه دینگه هم دنیاغه فائده لیراك باشلانغان براشنی تماملگنده شبهه ایتوب کوکلینه ضعیفلك کیترر، یاکه عمومی براشنك ایزگی نتیجه وخیراشکه بارمایاچاغنی کورگان بعض کوچلکردن حکم ایتوب طرشووینه کیمچیلك کیتروب یالقاولانور. ایمدی بواوچ تورلی کشیده حقیقتکه قارشی بولونی هم کشیلکنی ازلمك کیرکده توگل آنلرنینده‌ی کشی دیب حاللرنده هیچ صورالماسون آنك اوچون کشی همت ایلن کشیدر، مرتبه ونسل ایلن توگل (المرء بهمته لابرتبته).

٣٦٥نچی: «ثلاثة لایحبهم الله ربك عزّ وجلّ رجل نزل بیتاً خرباً ورجل نزل علی طریق السبیل ورجل ارسل دابته ثم جعل یدعو الله ان یحبسها»

اوچ کشینك دعاسی الله قاشنده قبول توگلدر. اولگیسی: برآدم برویران اوده تورر، یاکه هر وقت اول اویده یاتارطرور، یارب مینی صاقلادیب دعا ایتر. برسی یول اورته سنده توروب مالی نك صاقلانمش بولماقی دعاسنده بولور. اوچنچیسی حیوانینی ایرکه یبررده اول قاچار، یارب مینم حیوانمی قاچرمه دیب دعاده بولور. پیغمبرمزنك مقصودی بیلگلی بولغان نرسه لرده، تدبیرده کیمچیلك ایتوبده تقدیرگه اوبکه لك عقللی کشینك اشی بولماوچیلغنی بلدرودر.

٣٦٦نچی: «ثلاثة لایکلمهم الله یوم القیامة ولاینظر الیهم ولایزکیهم ولهم عذاب الیم رجل علی فضل ماء بالفلاة یمنعه من ابن السبیل ورجل بایع رجلاً بسلعة بعد العصر فحلف له بالله لاخذها بکذا وکذا فصدقه وهو علی غیر ذلك ورجل بایع اماما لایبایعه الا لدنیا فان اعطاه منها وفی وان لم یعطه منها لم یف»

اوچ تورلی آدم ایلن الله تعالی قیامت کونده سویلشمز، یوزلرینه قاراماز، آلارنی پاکلمز، آلارنی قورقنچلی بولغان عذابکه یولقدرر. برسی کیك بولغان صحراده صوی بولوبده یولچیلرغه آرتدرماس آنلاردان صوآلدرماس. ایکنچیسی برصاتوچیدر کیچکی بازاردیب مالنی صاتمق اوچون الله ایلن یمین ایتوب شول قدرگه آلدوم دیب آشقتروب تیزاش بترمك استر، حال بوکه درستلك آنك ایتکانی کبك توگل در. (٣٣٧) نچی حدیث شریفکه قارا. اوچونچیسی برکمسه، گل دنیاقصدی ایلن، یعنی فلان اورونی اوزمه آلسام یاکه فلان مرتبه ایاسی بولسام یاکه فلان

بایلق

بايلق مينه بولسه نيتلرى ايلن حق بولغان امامغه تامغه بيرر. اگر اويلاغان نرسه لرى اوزنه بيرلسه سوزنه تورر، بيرلمسه تورماس.

٣٦٧ نجى: « ثلاثة لا يكلمهم الله يوم القيامة ولا ينظر اليهم ولا يزكيهم ولهم عذاب اليم شيخ زان وملك كذاب وعائل مستكبر »

اوچ تورلى خلق ايلن جناب حق قيامنده سويله مز، يوزلرينه قارامازآلارنى گناه دن پاكلمز، آلارنى فورقنچلى بولغان عذابگه بولقدرر. برسى قارت كونده زنا ايتكان كشى، ايكنچسى يالغانغه ايالنگان پادشاه، اوچنچيسى يارلى متكبردر. بونلارنك اوچسى نكده طشدان قاراغانده بولاى قيلنولرى برده كيلشمگان اش ايكانچلگى، طبيعتى سلامت بولغان كشيلرگه بيك آچدر بومديث شريفده موندى آدملرگه الله تعالى يوزلرينه قارامازديكان سوز، الله تعالى نك آچوندن كنايه ايتوب كيترلگان سوزدر نفاكه بزنك تلمزده ده فلان كشى شول اشنى اشلاسه ايكنچى قات يوزينه ده قارامام بوسوزده اندا شمم ديب استعمال قلنادر.

٣٦٨ نجى: « ثلاثة لا ينظر الله اليهم يوم القيامة العاق لوالديه والمرأة المترجلة المتشبهة بالرجال والديوث وثلاثة لا يدخلون الجنة العاق لوالديه والمدمن للخمر والمنان بما اعطى »

الله تعالى قيامت كونده اوچ كشى نك يوزينه قارامس، يعنى آنلارغه آچوى كيلور. بولار: آتا آناسينه گناه لى بالالر، قيافتده بعض اشلرده ايرلك كورسنكان خاتونلار، ينه برسى خاتونينك بوزقلغنه راضى بولغان ايرر. كيله چكده گى اوچ تورلى خلق دخى جنة كه كرمازلر. اولا آتا آناسينه گناه لى بولغانلار، ايكنچى اچملك وايسرتكچ لرگه ايالنوب هروقتده اچوب يورگان كشيلر، اوچنچى بيرگان نرسه سون ايتكان ايزگلگن يا كه ايتكان خوش سوزنى وشفقتنى منت قيلغانلاردر. ايتلگان صفتلرنك هرقايسى نچارحال وبزق اخلاقدن بولسه ده، آتا آناغه گناه قيلغانلار حديث شريفنك ايكى جمله سنده آيرم آيرم كيترلوى بيگركده اولرغ گناه ايكانلگون بلدره در. برسيده اينكان يخشيلقنى يخشيلق اينكان كشى سنه منت صورتنده كورسنكنلرنك گناهى آتا-آنا رنجتكنلر ايلن وآراقى اچوگه دائمچيلق قيلغانلار ايلن برطوتلمقى اول اشنك الوغ گناه اولدغنى كورستوگه بينده در. آنك اوچون يخشيلق كورگان كشينك، درجه سنه وايك نچكه الشينه تيه در، شول سببندن، درجه سنه كوره قايسى وقت موندى منت صوكنده الله تعالى طرفندان منتچيگه برر تورلى غيرت كورلگانيده باردر مثلا منتى آستنده طوتمقنى استگن كشينك، منتنى آلدينه توشه مك الوغنك خور بولمقى كبيدر.

٣٦٩ نجى: « ثلاثة يدعون الله عز وجل فلا يستجاب لهم رجل كانت تحته امرأة

سَيِّئَةُ الخلق فلم يُطَلِّقها ورجلٌ كان له على رجل مالٌ فلم يَشْهَدْ عليه. ورجلٌ آتى سفيهًا مالَهُ وقد قال اللهُ تعالى ولا تؤتوا السفهاءَ اموالكم»

كيله چكه‌گى اوچ تورلى كشى‌نك دعاسى الله قاشنده مقبول توگلدر. برايرنك خاتونى ياوز خلقده بولوبده هروقت اوزينى رنجتكن‌ماله‌طلاق قيلماينچه‌توزكلك‌نى كتوب تورماقلغى‌ينه‌ده بركشيده آلاچغى بولوب آلاچاغى بارلغينه شاهدلر دليللر كيترمينچه اول كشينك كيتروب بيروينى كوتوب تورماقى، برسى قرآن كريمده مالكزنى يارتى عقل‌لارگه بيرمكز ديگان سوزينه قارشى توروب بريارتى عقل‌گه بورچقه بيروب‌ده يارپى قوله قاينسه‌ايدى ديوب دعا ايتمكيدربوتورلى دعالرهرقايوسى بوش ومقبول بولمغان دعالاردر. اطاعتسز، خلق سز خاتون‌نى طلاق قيلوب قوتولمق ممكن‌بولغان وقتده طلاق قلمايوب فائده‌لنمه‌ساك شريعتنك بو رخصتندن قاى وقت فائده‌لنه‌چكمز، آنك اوچون اول يولده عذابده بولغان كشى‌گه دعا ايتمسدن اوّل اوك الله تعالى‌قبول ايدب‌طلاق قيلورعه رخصت بيرمشدر. يعنى دعاايتمسدن الگوك‌دعاسى قبول‌ايتلمگان‌ديمكدر. امابزخبرسز قالغان بومسئله‌بيك‌كيره‌كلى مسئله بولغانلقدن مونى مطالعه‌ايتكانده ٨ نچى حديث شريفكه قاراب يازلغان نرسه‌لرنى ينه برقاراماق كيره‌كدر) دين مسئله‌سنده حال بولايدر: الله تعالى شرع منزلنده بورچقه آلو وبورچقه بيرو اشلركزده، يازوشكز، شاهد قويكز، يا كه‌كفيل وياكه‌زافلات آلمق كبى وباشقه‌ايمينچيلكنى صاقلى تورغان نسته‌گه بيورغان ايكن، اول امرنك خلافنده بولوبده آندان صكره عقلرنك ايمينلكنى الله‌دان صوراماق كبى حقسزلق بولماس. الك‌الله‌نك قوشقانچه اش‌قلده، صوكره‌الله‌غه تابشر! بروگه برده يازو صرو سز آچايا باشقه مالنى بيربه‌تگى كمسه خيانت‌ايتوب مالوكزنى يابسه. شوندان صرك سين الله تعالى‌گه مالوكزنى قايتاروايله دعاقلساك، الله تعالى بودعانى قبول‌قلماس چونكه الله‌نك فرمانن توتمادك.

٣٧٠ نچى: «ثمانيةٌ ابغَضُ خليقة الله اليه يَوْمَ القيامَةَ السَّقَّارونَ وهم الكَذَّابونَ والخيَّالونَ وهم المستكبرُونَ والذين يكنزون البَغْضاءَ لاخوانهم فى صُدُورهم فاذا لَقوهم تَخَلَّقُوا لهم والذين اذا دعُوا الى الله ورسوله كانوا بطاءً واذا دعُوا الى الشيطان وامره كانوا سراعًا والذين لا يشرفُ لهم طمعٌ منَ الدنيا الّا اُستَحلُوهُ بايمانهم وانْ لم يَكُنْ لهم ذلك بحَقّ وَالمَشَّاؤُونَ بالنَّميمة والمُفَرِّقونَ بين الاحبَّة والباغُونَ البراء الدَّحَضَةَ اولئك يقذرُهم الرَّحمنُ عزَّ وجلَ»

سیگز تورلی کشی الله تعالی‌نك ایك آچولانغان هم یاراتماغان کشیلری جمله‌سندندر.
اولگسی: یالغانچیلقغه عادت ایتوب یالغانچیلق ایله دانلقلی کمسه‌لر، ایکنچسی: اوزینك کبی آدم جنسنه، اوزن هلله کم، هلله نیندی پاك جان، کوکدن اینگان فرشته کبی کورب، الوغ کوکللی بولغان، تکبرلك ایاسی بولوب، خلقنی کچکنه گه صاناوچی «مستصغر» در.
اوچنچسی: دین قرنداشلرینه اچندن دشمانلق هم آچو توتوب، اول قرنداشینه اچراغانده آچق یوزلیلنب دوستلق کورساتوچی کشیلردر، دورتنچسی: بوزفلقغه شیطان بولینه چاقرلغانده بیك آشغب، الله تعالی‌نك همه رسولینك اشینه انده لگانده بیك آورلق ایله گنه قوزغالوچیلاردر، بشنچسی: برده آلاچاغی، حقی، بولغان کمسه‌لردن آندایتوب، یوق حقلارنی بار کورساتب دنیا مالن آلوچیلار، آلتونچیسی: خلقنك برسنی ایکنچسی ایله دشمانلاشدرو اوچون، ایکی آراده سوزیورتوچیلکده بولغان «نمام» لاردر، یدنچسی: ایکی دوستنك آراسنی بوزوغه تورو شوب یوروچیلر، سیگزنچسی: هیچ ایسنده برلغان برکشینی تابدوروب آیاقدن جغوغه تورو شوچیلار. منه اوشبو سیکز تورلی کمسه الله تعالی قاشنده یمان کورلش، چیرکاملمش، یمان صفتلی کشیلردر.

مترجم طرفندان: بوصانالغان سیکز صفتدان، بزنك روسیه مسلمانلارنده بارده باردر، زمزم قیوسینه بول ایتوچیدنده دانلقلی بولغان یالغانچیلر مزده یوزگه بردیسا کده یالغان توگلدر، بو یالغانچیلار فاراخلق نغنه بولسالار تاغنده یارار ایدی. اما آلایغنه توگل بلکی دین باشی دیگان چالما-چاپان قالبلردن کوبسی، شول صفتلارنك کوبسنی اوزلرنده صاقلیلار، ایندی باشقه کشیلرنی کیمسته، کچکنه گه صابو دیساك بزنك تاتار ملالارینه لازم بولغان برصفتدر، مونك دلیلی بیلگولی: چونکه برفکر ایاسی امام بولغان کمسه مجلسلرنده ملت فائده سنه بولغان برسوزنی سوزلی باشلاسه، ملالار سوزقوبوشقان کبی برآوزدان: سین مالای، تیك تور، زورلار آلدنده ادبسزلك قلاسون، یوق باشك بله الوغلار آراسینه قصلاسون! فلان تگان دیه کوز آلدکده غورلیلار. همده یوملالارنی ملت فائده سینه بولغان برجمعیتکه چاقرلسه آلارنی آت ایله تارتدربده کیتوره آلمازسون! اماغیبت سویلاب، سویلاب بلش آشارغه چاقرساك آلار مینوتی ایله کیلوب، یته‌لر، ملت فائده سنه بولغان جمعیتکه بارمی قالوممکن بولماسه، بارالارده، ته بیگه الا ککان کوسی کبی تارتولوب، چغب کینارگه تورالار، نیچك چغووقتی یتدی یوگره‌لر، امابلش ایله غیبت مجلسنده مجلسنی ایکشار ساعتکه تارتدروب نیچوکده تارالماوغه تورو شالار، بو مجلسده آوزلارونی برده یابمی چوبکنی چاینه‌ودن برده بوشانمیلار، اماملت مجلسینه باراقالسالار، آوزلاری یابق، قولاقلاری صاکغراو، خیر بولای بولولاری ملت اوچون یاخشیراقده چونکه سویلاگانده آلار ملت ضررندان باشقه فائده‌لی سوزسویلاو احتمالللری یوق شیطان اغرس - تلسز شیطان یراوب تورولاری ملت اوچون آرتغراقدر. قصقاسی بزنك تاتار چالمالیلاری:

رسولمزنك معجزه‌سندن بولغان برحديثنه قاپلانغانلارده قويولغانلار اول حديث اوشبو در:
«يأتى على امتى زمان يكون علماؤهم شرمن تحت اديم السماء ، الفتنة تخرج منهم وتعود اليهم،
معناسى: مينم امتم اوزه‌ره بر زمان كيلور: آلارنك عالملرى كوك كولاگه‌سى آستونده
توروچيلارنك ايك يمانى بولور، فتنه‌چقسه آلاردان چغار، هرفتنه‌نك توبيده آلارغه قايتور.
منه‌توغانلارم! رسولمزنك پيغمبرلكنه شول حديث معجزه بولاده تورادر .

(شاكرجان الحميدى)

٣٧١نچى : « الثُّلثُ والثُّلثُ كثيرٌ انكَ ان تَذَرْوَرَثَتَكَ اغنياءَ خيرٌ من ان تَذَرَهم عالةً يتكفَّفُونَ الناسَ وانك لَنْ تُنفقَ نَفقةً تَبْتَغى بها وجهَ الله الّا اُجرْتَ بها حَتى ماتجعلُ فى فى اُمرْاتكَ »

بركشى اوزينك قولنده بولغان مالنك باروسنى خدايولينه توتمق بولغان، وقف ايتوبمى، ياوصيت اينوبمى، شول كشيگه جواب ايتوب رسولمز ايتكان: سين مالكنك بارنده‌توتمه، بار مالكنك اوچدن برن بيرساك يتارد اوچدن بر كوبدر، شوندان آرتقنى توتو يارامامس، چونكه اوزكدن صوك وارث بولغان اوى جماعتكنى كشى قاشنه باروب، رزقلق صوراوغه محتاج ايتوب قالدرودان، آلارنى باى ايتوب كشيگه محتاج ايتمى قالدروك آرتقدر . چونكه بالاچاغاكا توتقان آچاكده الله رضالغى اوچون بولوب ، هميشه ثوابلى بولا تورغان اشلردندر . حتى خاتونكنك آغزينه قابترغان بر قابومده الوغ ثوابلى بر اشدر ، بو توغريلارده كوب حديثلر اوتدى .

٣٧٢نچى : « جالسُوا الكُبراءَ وسائلوا العلمآء وخالطوا الحكماءَ »

ـ الوغلار ايله اوتوروشكز، عالملردن كيراكلى مسئله لرنى صوراشكز، حكمت ايالرى ايله قاتوشكز!
ـ ياشكه الوغ كمسه‌لر، دنياده كوب وقت تورولارى سببلى، كوب نسنه‌دن خبرلرى بولور، آلارآلدنده ادب ايله اوتورولور، آلارنك تجربه‌لى سوزلرن قولاقغه كرتلور. ـ اماعالملرهمده حكيملرايله اوتوروشو، آنى بيانده ضرورتوگل، چونكه عالملر علمدن، حكيملر حكمتدن اوتورداشلارينه كوب اثرلر ايرشر. بوحديثدن آكلانادر: نى دنياگه نى آخرتكه فائده‌سى بولماغان كشيلرايله اوتوروشونك يارامادى (١٢٢) نچى حديثكه‌ده قارالسون!

مترجم طرفندن: بوحديث شريف عالملر ـ ملالار مجلسلرده نى روشده بولورغه‌تيبش ايكانى ياخشى بلدرته‌در. علما مجلسى ديكان مقتاولى مجلس، بزنك تاتارخلقنداده‌كوريله‌در، بزنك تاتارقرنداشلرمز علما مجلسى ثوابلى، فائده‌لى ايكانن سيزب نيندى فقيريه يلنده بش مرتبه امامللارنى چاقرادر. ايندى علما مجلسى نى سببدن ماقتاولى بولادر؟ ـ البته چالماكيوب بلشن

آشاوده

آشاوده برده ثواب یوقدر. ایندی علما ایله برمجلسده بولونك فائده‌لی بولوی، جیولغان خلق حدیثه ایتولگانچه عالملردن تورلی علملکلر آلولاری، بلمگان نسته‌لرن، بلوگه‌سبب بولویدر. ـ ایندی بزنك ملالارمزنك غیبت مابی ایله بلش مایلاولاردان گناهدان باشقه براشده توغماس. سویلامیگنه آشاسالار، خلقنك عمرلری تابوشقه قالورایدی! (شاکرجان الحمیدی)

٣٧٣ نجی : « جُزُّوا الشَّوارِبَ، وَاَرْخُوا اللِّحی خالِفُوا الْمَجُوسَ »

میوقلارگزنی اوسترمه‌گز، یعنی کیسگز! صقالگزنی صالوندرگز، دینسزلرگه اوشاماگز! پیغمبرمز زمانده مجوسلر (دینسزلر) میوقلارینی زورایتوب، صقاللارونی قصقارتوب یورمشلر. شول سببدن پیغمبرمز شول‌زمان مجوسلرینه اوخشاماس اوچون آلارنك کیرسنچه میرقلارنی کیسو، صقاللارنی اوسترو ایله بیورمشدر.

مترجم طرفندن: میوق الله‌تبارك وتعالی‌نك ایرلرگه گوزاللك بیره‌تورغان برنعمتیدر. میوقلی کمسه مهابت کورینه‌در؛ ایندی‌میوقنی کیسو کیسماو مسأله‌سی حاضر زمانده بزنك‌خلق آراسنده سویلانما کده‌در. بعضلری‌ایته: میوقنی یوغاریدنده، توباندنده یاق‌یاقدان کیسو جب‌قالنلقغنه‌قالدرو تیوش‌دیوب. مونی ایتوچیلر قاراخلق صنفیدر. میوقنی بولای خورلاو، الله‌نك نعمتنه قارشولق‌قلودر، ـ میوقنی کیسوسنت بولوی‌نی سببدن؟ جواب: میوقنك اسنکی ایرن‌اورتالغنده بولغان‌یاغی، اوزون‌اوسب‌آوزنی قابلاسه، آشاغانده اچکانده آوزغه‌کرب، تش ایله کیسلورده، آش قازانغه کیتار، صاچ‌تیزچری تورغان نسته بولماغاندان آشقازانن بوزار، منه‌شول سبب اوچون میوقنی کیسماك سنت ایتولشدر. بوبیاندان میوقنی قای یاقدان کوبمی قدرکیسوتیوش ایتولگانیده بلنمدی. میوقنی‌ایرن توغروسندان کیسگانده ایرننی یالانغاچ‌قالدررلق‌کیسوسنتکه قارشولقدر. میوقنی کیسوضرورت‌اوچون‌ایدی، کوبمی کیسوایله ضرورت‌بتسه، شولقدرگنه کیسلور، ضرورت اوچون رخصت بیرلمگان نسته‌ده ضرورتدن آرتقاندن اشلاوشریعتمزده طیولشدر. مثلا آچ اولودن صاقلانو اوچون اولسلك قدردوکغز ایتن آشاودرست ایتولش، اما اولودن صاقلانوقدر آشاغاچدان، یمه آرتغراق آشاو، طویغانچی آشاوحرامدر شونك کبی الله‌نك الوغ نعمتلرندن بولغان، گوزاللك اوچون بیرلمگان میوقنی کیسوب بوزوده، ضرورتدن طش بولسه‌درست بولماس! امایاکاتوغان آی کبی ایکی یاقلاب کیسوشریعتمزده حرام بولویده بیك اهتمالدر. غافل بولونماسون!

(شاکر جان الحمیدی)

٣٧٤ نجی : « جَهْدُ البلاء كثرةُ العيال مَعَ قِلَّةِ الشَّيء »

بلالرنك ایك‌قاتیسی، آزصوما ایلن کوب‌جماعت تربیه‌لودر. وبالالارنك کوبلگی ایلن مبتلابولمقدر. هم‌فقیرلك، همده جماعتنك‌کوبلکی، الوغ بربلادر. شول‌سببدن موندی کمسه لرگه یاردم‌ایتوایله بیورلغانمز!

٣٧٥ نجی: « الجالبُ الی سُوقنا کالمُجاهد فی سبیل الله والمُحْتکِرُ فی سُوقنا کالمُلْحد فی کتاب الله »

خلقنك یعنی آدمنك محتاج صانالغان نرسه لرندن ان ایت ایکمك، اوتون ، کومر وبونك کبك نرسه لرنی. بازارلارغه کیتورب صاتوچیلر، الله تعالی یولنده توروشوب، تارتوشوب، الله نك رضالغنی استاگوچیلردر.

اما بها کوترلگنده صاتماق اوچون بتون دنیانك رزقن یابوب تورغانلار الله تعالی نك قرآننه قارشوکیلوچیلردر. مترجم طرفندن: بزنك روسیه بایلاری، بیگراکده آدملرنك ایك محتاج بولغان نسته لری، ایگن بایلاری، بوحدیثده طیولغان اشلرنی اشلب تورالار. بر یلنی ایگن ناچارکورنسه میلیون پود ایگنی بولغان بایده ایگنن صاتو قایده اول، ایکنچی کمسه لرنك قولنداغی ایگنلرنی جیوب آلوب، خلق آچلقغه توشکاچ اوزی تلاگان بها گه یتمی توروب هیچده صاتمیدر، مثلا پودنی قرق تیندن جیغان آرشنی برصوم ایللی تینگه ده بیرمیدر، همیشه بازارلارغه چغارلغان آشلقلارنك بهالرین کوتارب آلوب تورادر. برزمان آشلق باری بایلار قولینه کرب بنده خلق شولارغه کیلوب جغلادر، منه ٤٠ تین لك آرشنی ایکی صومدان جالنوب آلاباشلیدر. بزنك بایلارمزده بواش رەتدن کوربله در آلار بواشلری اوچون قیامت کونده زورجزاگه تیوشلی بولورلار. موندن زور عیبلریده بار آنسون بو اورونده یازمیمن (ش. ح.)

٣٧٦ نجی : « الجَمالُ فی الرَّجُل اللّسانُ »

ایرلرده کورکاملك وزینتلیلکنك سببلری تلنده گی آچقلقدر بوحدیث شریفدن آکلانادر: کشی گوزل، آچق، فصیح، یعنی کشی آکلارلق درجه ده سوز سویلمکنی عادت ایتمکگه طرشماق تیوشدر. سوز، کوب اش توغدرر، سوز ، برقومنی طاغ اینکی کبی خورلقدان الوغلق مناره سنه مندرر بزنك آرابزده بواش بیك کیملکده در تلمزنی تزه توتوغروسنده مکنبلرمزده ده یول آچمق تیوشدر، بتنلای بتارگه یافنلاغان یابتکان برخلقغه ده تل ترکلك بیرگانی تأریخلرده اوقولور. (٢٤٨) نجی حدیث شریفکه ده قاراگز!

مترجم طرفندن: تل مسئله سی زور مسئله در. الله تعالی قرآن شریفده: «تللرمزنك، توسلرمزنك تورلیچه بولووینی الوغ علامتلردن» صانامشدر. هرملتنك اوزینه برتلی بار، اول ملت اوزینك تلنی صاقلامق همه صافلامق تیوشدر. بز تاتار ایکانمز اوزمزگه آتاقلانغان، تلمزبار. شول تلمزنی کیمچیلگی بولسه تزه تمك تیوشدر. اما بزنك بعض یاشلرمزنك بزنك تل قصقه فصیح توگل، بز اول تلنی تاشلیق، استانبول ترکلرینك تللرن آلیق! دیولری معناسز سوزدر، چونکه استانبول ترکلرینك ادبی تللرنده یوزسوزگه هیچده اون سوز اوزلرینك

توب

توب تللرندن تابولماز. يوزسوزنك توقساندان آرتغی عرب، فارسی يافرانسوز لغتی بولور. موندان ياخشی بلنه‌در ترکلرنكده باشده تللری بيك قصفه هم فصاحتسز بولغانلغی. ايندی بزنك تلمزنی تزه‌تو ترکلرنك تزه‌تلكگان تللرينه كيتكان قدر راصخودنی تلامس. اوزمزنك تلمز بارنده، ترکلرنك اوچ دورت تل‌قاتوشترب تزه‌تكان تللرينه قزغومز معناسز بر اشدر، چونكه اوزمزنك تلمزنی آزغنه تزه‌تساك، بزنك تلمزده ترك تلندن كيم بولاچاق توگل، كشی اوزينك تلی بوغالغانغه عاجز قالوب قايا باررغه بلمی تورادر، اما بز بار تلمزنی يوقغه چغارمق بولامز. بومی كشيلك؟ تلمزده كيملك بار ايكان توزه‌تيك! هرملتكه برتل، بر آتاقلی كيروم كيراكلكنی تأريخلر اثبات اينوب تورالار. ياشاسون تلمز ـ تاتارتلی! (ش. ح.)

٣٧٧ نچی : « الجنّةُ تَحتَ اقْدام الأُمّهات »

جنت، آنالارنك آياقلاری آستندادر. يعنی آنلارنك رضالری جنت‌نك اوستنه‌رك بولوب الوغ درجه‌لرگه آشماقنی تيوشلی اينار چونكه الله‌نك بارايتمش شيلری (مالا عين رأت ولا اذن سمعت ولاخطر علی قلب بشر) قاعده‌سی اوزرينه ترتيبلنمشدر عقل، فكر، علم ادراك، آدمينك بلوی، اول‌چيكسز بولغان كچكه چاغشدر ولسه، قيمتسز بربوش‌نسته درجه‌سنده قالور. بولای بولوچيلق سلامت عقل ايلسی قاشنده‌اشانولا تورغان قاعده‌لردندر. يعنی هرنسته‌نك قدری اوزندن توبانگه قاراغانده تانولور، اما نيندی قدرلی نسته‌ده اوزندن بوغاريغه قاراغانده يوغالوب كيتار. مثلا علم الوغ درجه‌در اما الله‌نك علمنه قاراغانده آدمينك علمی بوق حكمنده قالادر.

٣٧٨ نچی : « الجهادُ واجبٌ عليكم مع كلّ امير بَرًّا كان اوفاجرًا وانْ هو عملَ الكبائرَ والصلوةُ واجبةٌ عليكم خلف كلّ مُسلم بَرًّا كان اوفاجراً وانْ هو عملَ الكبائرَ والصلاةُ واجبةٌ عليكم على كلّ مسلم يموتُ بَرًّا كان اوفاجراً وان هو عملَ الكبائرَ »

كيراك ايزگولردن، كيراك فاسقلاردان بولسون، كيراك الوغ گناهلارنی قلوچی بولسون، هربر تورەنك فلاغی آستونه كرب دشمانننه قارشوصوغش قلمق واجبدر سزلرگه ای مسلمانلار! اوشانداق ايزگومی، فاسقمی، الوغ گناهلارنی اشلاوچيمی، شول امامنك آرتونه اويوب فرض نمازنی، جمعه، عيد، جنازه، نمازلارينی اوقو، سزنك استكزگه فرضدرای مسلمانلار! كيراك ايزگو، كيراك فاسق كيراك الوغ گناهلرنی قلغان كمسه بولسون، تنی جانندن چقغاندان صوك آكاجنازه نمازی قلمق هربرمسلمان استنه‌واجبدر! مسلمان بولغان خلق طرفندن دشمانننه قارشوصوغش آچلدقده بومسلمانلارنك قوماندانی بولغان كمسه فاسق، يا الوغ گناهلار اشلی

تورغان کمسه بولوی آرقاسنده مسلمان عسکرینه، آکابوین صنودان قاچوغه یول یوقدر. موندی سببلرا وچون قومانداننغه قاروشولارنی الله‌هم رسولنه قارشولقدر. ایندی آرتونه اویوب نماز قلنه تورغان اماملرنك بحثنه کیلدك. بزنك اهل اسلام اچنده بولغان «جعفریه»، «شیعه» هم «امامیه» دیگان مذهبلر باردر. بولار امامغه اویوب، نماز قیلمیلار دلیللری: امام بولغان کمسه گناهدن پاك بولق کیراك دیلر. اما امامنك گناهدان پاك بولوی شرط بولماوینی آزغنه عقلی بارکشی، برده شیکسز آکلار،

بزنك نصارا کبی، الله‌غه یاقنایتوده، براورتالق بولو اعتقادمز یوق. بز ایتمیمز امام بزنی الله‌غه یاقنایتادر، دیوب، شولای بولغاچ امام بولوچی باری خلقنی برگه جیوب، جماعت ایله عبادت قلدروچی در. عربنك عجمگه، عجمنك عربکه امام بولوینده برده آرتوقلق کیملك یوقدر. بربز — بربزگه اوز آرا امام بولامزده نماز قلامز. مؤمن ایله مؤمن آراسنده. کیراك گناهلی، کیراك گناهسز بولسون، برده آیورما یوقدر. بزگه موندی صافی یولنی کورساتکانی اوچون رسولمزگه صلوات ایتهمز!

مترجم طرفندان:

بو حدیث شریفده اوچ حکم بار:

برسی: عسکرنك باشلقلارینك گناهلی کمسه بولولارینه قاراب، عسکر آنارغه قارشو کیلماسکه، آنك سوزندن چقماسقه تیوش.

ایکنچی: اویوب نماز اوقوده امامنك فاسق بولوی، الوغ گناه ایاسی بولوی برده اویونی طیا تورغان سببلردن توگل چونکه رسولمز ایکنچی بر حدیثنده ده «هر برایزگو هم یاوز کمسه‌نك آرتونده نماز قلکز» دیگان ایندی بزنك قزان شهرنده بولغان «بهاوی‌وائسف» اوغلی «عینان» نك مسجد الجامعلرمزگه جمعه، عید اوقو اچنده بارماوی، بارماوینك سببنده اماملارده الوغ گناهلار بار دیویدر. ایندی بو «عینان» اوز نادانلغی ایله اوزی سنت بولغان جماعت نمازونی قالدروی ایله گنه توقتاماینچه، اوزینه ایارگان کشیلرنده شول اعتقاد که کرته در. بهاوی اوغلینك مذهبنده الوغ گناه ایاسی دیندن چغادر. بزنك قزان ملالاری شول نادان مالایغه ده دین ایله اویناوغه یول بیرگاچ، بولاردان نی امید کتمك کیراك! «ش.ح.»

۳۷۹ نچی: «اَلْجِهَادُ اَرْبَعٌ اَلْاَمْرُ بِالْمَعْرُوف وَالنَّهْیُ عَنِ الْمُنْکَر وَالصِّدْقُ فی مَوَاطِنِ الصَّبْر وَشَنَاٰنُ الْفَاسِق»

صوغش دورت تورلیدر: اولگسی: امر بالمعروف، ایکنچسی: نهی عن المنکر، اوچنچسی: صبر تیوشلی بولغان اورنده راستلق اوزره تورمك دورتنچسی: فسقلکدن عادت ایتکان کمسه‌نی سویمه وچیلك. امر بالمعروف: اوزك یاخشی بولغاندان صوك باشقالارنیده یاخشیلقغه انده مکدر، نهی عن المنکر: یمان اشلردن طیولوب، باشقالارنیده یمانلقدان طیودر.

حاملات

۳۸۰ نجی : « حاملاتٌ والداتٌ مُرضعاتٌ رَحیماتٌ بأولادهنَّ لَولا ما یأتینَ الی ازواجهنَّ دَخَلَ مصلیاتُهنَّ الجنةَ »

خاتونلارنك صفتلارن بیانده رسولز ایتکان: خاتونلار ـ قرصاق کوتاره‌لر. بالاتوغدرالار، اول بالانی ایمزب، آنی بیك یومشاق کوکل ایله گنه تربیه ایته‌لر، شونك اسنده ایرلرنده راضی قلوب نمازلارنیده اوته‌سه‌لر، آلارنك اجماغکه کرولرنده شکلی یوقدر.

۳۸۱ نجی : « حُبِّبَ الیَّ من دُنیاکم النساءُ والطّیبُ وجُعلَتْ قرّة عینی فی الصّلاة »

دنیا کزدان مینم کوکلمه ایك سوکلی بولغانی خاتونلرایله خوش ایسلردرکوزلرمنك نورلاری نمازایلن طابلوریعنی مینم کوزلرمنك نورلانوی، کوکلمنك طنچلانوی نمازایله‌در، دیمکدر. بونمازده بولغان نورلانو، هم طنچلانونی محی الدین دیگان شیخنك « فصوص » اسملی کتابنده « فصل محمدی » دیگان اورنوندان قارالسون! آنده بیان ایتولگان!

۳۸۲ نجی : « حَبّبُوا اللهَ الی عبادهِ یُحبّکُمُ اللهُ »

الله تعالی نی قللارینه سویدرکز، الله تعالی ده، سزنی سویه‌ر. یعنی الله تعالی نـك قـدرتینك اثرلرینی بیك نچکه لب ، صفتنده بولغان حکمتلرنك ایرغلغی، الله تعالی نك هرنسته‌نی گوزال ایتوب توزوینی، حکمتلرینی کورساتب بیان ایتکل، قللارنك ذهنلرن هم فکرلرن الله تعالی نك عجائب وحکمتلی بولغان اشلرن اویلاوغه اندی تورغان روشنه یول کورساتکل ؛ رسولز نك « ای ربم ، سینی بز چن تانو ایله تانب ، سینی کیمچیلکلردن چن پاکلی آلو، بزنك قدرتمزدن کیلمیدر. زمانمزده تورلی، تورلی، نچکه ماشینالار یاصالوب، کوزمز ایله کوروی ممکن بولغان نسته لرنی کورولرمز مثلا تیلسقوپ، دیگان قرال آرقلی یراق نسته لرنی یاقنده کورومز، کوکلرده بولغان حکمتلرنی توشنومز، میقرسقوپ، دیگان صرده ، هواده بولغان کورنرلك بولمغان کچکنه نسته لرنی کورساته تورغان ماشینالار، قراللار هر برسیده الله تعالی نك قدرتنی کوندن کون قللارغه آکلاتوده سبب بولالار، بس شوندی قراللارنی چغارب عجائبنی کورساتوگه سبب بولغان عالملر اوشبو حدیث اچینه کره‌لر.

مترجم طرفندن: اوشبو حدیث شریفنك سوزی آز بولساده حکمتی کوبدر . بو حدیثنی بیگراکده علماگه ایتولگان دیوب آکلامق تیوش ایندی بو حدیثنی عـالملرمزگه خطاب ایتوب ایتساك اوشبو روشنه بیان ایتلور:

ای عالملر، ای دین باشی بولغان قرآن ایله عمل ایتوچی حضرتلر ! رسولمز ایته‌در: قللارغه الله تعالی نی سویکلی کورساتکز، الله تعالی اوزکزنیده سویه‌ر دیوب. ایندی الله تعالی نی خلقغه سویکلی کورساتو نیچك بولور؟ الله تعالی نك صفتلارندان بولغان « قـدرت » لیلك صفتن بیك یخشی آکلاتو ایله بولادر. الله تعالی نك قدرتنی چن بلدرو اوچـون الله تعالی نـك

تزیگان نسته‌لرنده بولغان حکمتلرنی خلقغه آکلاتو ایله بولادر، اول آکلاتو هرنسته‌نك تبن بیان ایتوایله بولور، مثلا یبر یوزنده جای کونلرنده گوزه‌للنب اوسب تورو‌چی اولنلرنی طشلارینه قاراب‌ده الله‌نك قدرتی دیو عجبلنرلك اش تابله‌در. اماتوبلب شول اولنلردن ایك کچکنه‌سیده، اوزینك بولونده نیندی‌نسته‌لرکه محتاج بولالار، آلارنك تورمشلری اوچون، نیندی نسته‌لرنك قاتوشولاری کیراك بولادر. اولنلرنی طشدان کورب بلو ایله تمام نیچك اوسونی بلکان کشینك اولن اوسترو‌ده بولغان قدرتنی آکلاوی بیك یراق آیورمالی بولادر.

قصقاسی بوحدیثدن بلنه‌در: هرنسته‌نك توبنی بلب، نی ایله تربیه‌لنون، نی نسته ایله بتون بولوژن بلوهربرکشی‌گه تیوشدر. مثلا قرمسقه‌ایك کچکنه جانواردر. آنك طش کورنشی، کوك ایله یرنی یاراتقان الله‌نك قدرتن اویلاوغه برده عجبلکی یوق. اما شول قرمسقه‌نك اچنده نیقدر سویاك، سکر، اچه‌کی، قان، هم‌باشقه کیساکاری بارن بلساك، اول قرمسقه‌نی یاراتقان ذاتنك قدرتینك الوغلغنه تاغنده عقلك حیران بولوب، محبنك آرتور، قصقا سوز، تاریخ، جغرافیه، علم الاشیاً، تشریح، معادن، علوم طبیعیه وباشقه فنلرنی اوقو الله‌نی چن تانوغه، آکا محبت قویوغه سبب بولغانلقدان بو حدیثنك تلاوی بوینچه واجب بولادر. « شاکرجان الحمیدی »

٣٨٣ نچی: « حُبُّكَ الشَّیءَ یُعْمی ویُصِمّ »

بر نسته‌نی آرتغراق سویماکلك سینی کوزسز هم صاکغراو ایتار. بر نسته‌نی چن کوکلدن سویساك اول نسته‌ده بولغان عیبلرنی کورودن کوزك صوقر، ایشتودن قولاقلارك صاکراو بولور. یعنی سیکا آنك عیبلرن ایکنچیلر سویلاسه‌ده توکلامازسنه اشتمازسنه عیبی بولوب کورسه‌کده عیبلامازسن، بو توغریده عرب شاعرلردن بره‌وسینك اینکانی بیك توغریدر.

شعر: « وعین الرضا عن کل عیب کلیلة * کما ان عین السخط تبدی المساویا »

معناسی: بره‌ودن رضالغی بولغان کمسه‌نك رضالق کوزی اول کمسه‌نك هر بر عیبندن صوقردر، نیتا کی آچولی کمسه‌سی توغروسنده، آچولی کوز تکی کمسه‌نك عیبلرن فاش ایته‌در ایدی. هرکشی اوزن سویدره، شول سببدن اوزینك عیبن کورودن کوزی صوقردر شوکا کوره عیبکنی کورو اوچون برچن دوست توتمق کیراك بولادر دیو حدیث آکلاوچیلار بیان اینکانلر، کور ایندی، کشیکه اوزن صاف پاك توتو اوچون برچن دوست توتمق تیوش بولادر. بره‌وکه اوزینك دوستی عیبن اوزینه آکلاتسه، بوکمسه عیبن ایتوچی دوستنه شول اشی اوچون رحمت ایتب، شادلانوب دوستنه دوستلغن آرتدرو تیوشدر، اما موندی کمسه دنیاده یوقدر. هربرمزده شوندی عیبمزنی بلدرتوچی دوستلارمزنی دشمانلارمز جمله‌سندن صانیمز. شول دوستمزنی بلایاغب، قاردان صوق توتامز ایندی بره‌وسیکا دوستلق کورساتب یوربده، هیچ بروقتده دشمانلغی بلنمگان کمسه‌نی، اوزکنك عیبکنی اینکانی اوچون

دشمان صاناو عقلسزلقدر، اگرده دوستلق شوندی اشانچلی بولغان نسته بولسه، الله تعالی نك دوست بولوغه بیوروی قلو ممکن بولمغان اش بولسه کیراك .
اوزکنی دوست توتقان کمسه‌نی دوست بلب یورمك تیوشدر. « مك دوست آز، دشمانندك برسیده کوب » دیگان کبی برده سببسز دوست صاناغان کمسه کنی دوستلقدان چغارمه ، بره‌و سینی دوست صاناب ، یوربده، سینی اورنسز عیبلرمی؟ البته عیبلامس !

٣٨٤نچی: « حَبَّذَا المُتَخَلِّلُونَ مِنْ اُمَّتِی فِی الْوُضُوءِ وَالطَّعَامِ »

آوزچایقاغانده تشلرن آرالاشدروچی بارمق آرالارینی آرالاشدروچی کمسه‌لر بیك سویکلی کمسه‌لردر ،بوحدیث ایله رسولمز امتن سلامتلك سببلری بولغان، پاکلك ایله بولونی وصیت ایتمه‌در .

٣٨٥نچی: « حَدٌّ یُعْمَلُ فِی الْاَرْضِ خَیْرٌ لِاَهْلِ الْاَرْضِ مِنْ اَنْ یُمْطَرُوا اَرْبَعِینَ صَبَاحًا »

برطیولغان اش اوچون ،شریعت حکمی ایله عمل ایتو، بیر یوزینه قرق کون یغمور یاغب تورودان آرتوقدر. یعنی: الله تعالی نك بیان اینکان حکملری ایله، بر بیرده بنده لرآراسنده حکم یورتولسه، بواش اول بیراوچون قرق کون یغمور یاغودانده آرتقدر، یعنی برمرتبه گنه خدانك بیان اینکانی بوینچه جزا قلنساده بوبرحکم اول بیر اوچون، قرق کون یغمور یاغودان ایزگوراکدر چونکه مملکتنك عمر سرمکی اوچون اول مملکتنده عدللك همده طنچلق کیراکدر، اول بولمی مگر خدانك حکمن اورننه کیتورو ایله گنه بولادر. (٤٢٥ نچی حدیثکه ده کوزصالکز! بومدیثنك شرحی قزل قارا آستونده قالمشدر. . . . !

٣٨٦ نچی : « حَرَسُ لَیلَةٍ فِی سَبِیلِ اللهِ عَزَّوَجَلَّ اَفضَلُ مِن اَلفِ لَیلَةٍ یُقَامُ لَیلُهَا وَیُصَامُ نَهَارُهَا »

الله تعالی یولنده مسلمان بولغان قللارنی صاقلامقلق کیچنده اویاغ کوندزلرنده روزه بولوب ملك کیچنی عبادت ایله اوتکازودن ایزگوراکدر. بوحدیث شریف ایله صالداتلاردان آرتوق فائده آلوچی کمسه یوقدر، چونکه آلار، کیچلرنده یقولارن قالدرب، آورلقلارچیگب خلق فائده سنه تورو شالاریاش عمرلرن باری خلق فائده سنه توتالار. حدیث آکلاوچیلارنك ایتوینه کوره بوحدیث شریفنی رسولمز صوغشلاردان برسی بیك صوق چاقده بولوب، صالداتلاری توفراقلارغه کوملب جلنوغه محتاج بولدیلار. شول وقتده رسولمز اوشبو سوزن ایتدی بو سوز رسولمزنك کرامتیدر.

٣٨٧ نچی : « حُرْمَةُ نِساءِ المُجاهِدِینَ عَلَی القاعِدِینَ کَحُرْمَةِ اُمَّهاتِهِم وَما مِن رَجُلٍ مِنَ القاعِدِینَ یَخْلُفُ رَجُلاً مِنَ المُجاهِدِینَ فِی اَهلِهِ فَیخُونُهُ فِیهِم اِلّا وُقِفَ لَهُ یَومَ القِیامَةِ فَقِیلَ لَهُ قَد خانَكَ فِی اَهلِكَ فَخُذ مِن حَسَناتِهِ ما شِئتَ فَما ظَنُّكُم فَیَاخُذُ مِن عَمَلِهِ ما شاءَ فَما ظَنُّكُم »

صوغشداغی کمسه‌لرنك خاتونلاری، اویده تورو چیلرنك آنالاری کبی اویده تورو چیلار اوستنه حرمت ایتوگه تیوشلیلردر. یعنی اسلام عسکرینك جماعتی، قزلاری، مملکتنده بولغان باشقه آدمیلرنك آنالاری کبیدر. آنلارغه آنالاری کبی حرمت ایتمك کرکدر. صوغشچیلاردان برسی مملکتنده بولغان دوستلارندان وبلشلرندن بره‌وئی، خاتون قزن، اوی جماعتلرین تربیه‌لو اوچون اوزی اورنینه قالدرسه، اول قالغان کشیده خیانت ایتسه، اول خیانتچینی قیامت کونده آیاق اوزره تورغزلوب حق ایاسی بولغانغه، مونك ایزگولکلرندن تلاگان قدرلی آل چونکه اول سیکا خیانت قلدی! دیب تکلیف ایتولور، اولده تلاگان قدرلی آلور. ایمدی نی اویلارسز، اویلاب قاراکز! اسلام عسکرینك صوغشغه کیتکاچ مملکتلرنده قالدرغان جماعت وبالالارینی آنالارمزکبی صاقلاوآلارنك محتاج نرسه‌لرنی حاضرلمگه هریاقدان ایرکسز قلنغانمز، بعض آوللارداغی لارنك بو توغریده چیرکانمی قباحتلك قلولارن نادانلقلرینه چکلوایله آلارغه سوز ایتودن جزا بیرودن تیمك تورونی آلغه آلویارامامس! بواشکه قولاق صالوبیمك تیوشدر، چونکه بوزوراشدر. کورشیلمك، قرنداش لك بوینچه کیراکلی هم تیزاوته‌ولی بولغان اشکه کرشمك کیراك (یاپون صوغشی وقتنده نیلر بولدی...؟)

٣٨٨ نچی : « حُسْنُ الظَّنِّ مِنْ حُسْنِ الْعِبَادَةِ »

الله‌غه هم خلقغه حسن ظن ایتمك، عبادتنك کورکاملکندندر. الله تعالی‌گه حسن ظن ایتکان کشی، حسن ظنی نك تلاگانی تابار. خلقغه سؤظن ایتکانلر کوکل طنچلغندن براق بولورلار یمان اویلی بولودان بزنی قرآن طیغاندر. امایاخشی اویلی بولوده حدیثلرایله بیورلغانمز. عالملردن هربرسی برسوزده بولوب، اورنسز حسن ظن قلو، کشیگه تیوشلی اورنده سؤظن قلودان آرتوقدر دیگانلر. تلمزایله کشینی غیبت ایتودن نیچوك طیولغانمز، کوکلمزایله یمان اویلاودانده شولایوق طیولمشمز حسن ظن نك فائده‌لرندن: خلق ایله دوست هم سویشوگه سبب بولوکبی گوزال اشلرچغار. ٣٩٨ نچی حدیث شریفکه باقکز.

٣٨٩ نچی : «حسنُ المَلَكَةِ يُمنٌ وسوءُ الخُلقِ شؤمٌ وطاعةُ المرأةِ ندامةٌ والصَّدَقَةُ تدفعُ القَضَاءَ السوءَ »

قول آستوکده بولغان خدمتچیلرگه یومشاق کوکللی بولق مبارك اشدر، آلارایله یمان تورو شوملقدر، ایرنك خاتونینه بویون صنب آنك سوزی ایله یوروی اوکنچدر، فقیرلرگه صدقه بیرو یمان بلالردن صاقلار. خدمتچیلرنی خوجه بولغان کشی اوزی کبی، برکشی بلب، آلارنی هیچده رنجتماسکه، آلارایله یومشاق اش یورتورگه تیوشلی. خاتونلار سوزینه بویون صنو ایرلرنی اوکنچکه توشروچیدر. چونکه خاتونلارنك طبیعتی آچوی کیلگان کشیدن اوچ آلو، صارانلق، دانلقلی بولوکبی اشلرنی تلاگوچیدر. شول سببدن خاتونلر سوزی ایله یوروچی ایرکرشکان اشینك آخرن اویلامی، خاتونی نی ایتدی شونی اشلارده، آخرنده اوکنچدن

باشقه

باشقه برنسته‌ده بوللس ایندی بزنك مسلمان خاتونلارن یاؤروپا لیلارنك خاتونلارینه چاغشدرب قاریق: بزنك خاتونلارمز ایرلرینه قل بولونی، آلارقولنده توتقن بولونی بله توروبده توبلب قاراغانده اش بتنلای کیریسنچه تابولادر؛ یاؤروپاخاتونلارینه قاراغانده خلقفه بزنك خاتونلارمز آرتغراق ضرر لیلاردر. یاؤروپاخاتونلاری آزادلاردر. ضعیف بولا توروبده الوغلقده ایرلرینه آلدن یورتله‌لر شولایده ایرلر اشنده ایرلر بولوب، خاتونلار خاتونلاردر، اما نیچوك بولساده جمعیتلرده خاتونلار قاتوشمیلار. یاؤروپاخاتونلاریده الوغ جمعیتلرگه قاتوشمیلار بزنکیلرده آنده بولمیلار دیسا کده، چنلاب قاراساق بزنك خاتونلار، جمعیتلرده بولماسالاردە، ایرلری آرقلی، آنداده قاتوشالار، یعنی ایرلردن خاتون قزسوزینه قاراغوچیلار، خاتونلاری نك آوزلری ایله جمعیتلرده سویلیلر. ایندی بزده خاتونلارمزنی یاؤروپاخاتونلاری کبی معرفتلی قلوب آلارنی ایرکلرینه قویمق دیو سویلانسا کده، بواشدن فائده بوللس، ایرلرنك نادانلغی تربیه سزلکی آرقاسنده اش تلاگانچه چقماس. بزنك (ترکیه) مملکتی حاضرنده بتونلای خاتونلار قولندادر. مملکتدگی حکملرده شولار قولندادر.... ۹۵، ۶۹۷، ۹۳۳ نچی حدیثلرنده قاراگز ۴۳۵ نچی حدیث شریف حکمیده قالغوچیدر. خاتونلارنك ایرلك مقلارن صاقلاماولری، بیك زور بوزقلق توغوینه سبب بولور، صاقلانمق تیوشدر.

ترجم طرفندن: بزنك روسیه ده امام افندیلرنك استاذ بیکه لری، برنسته بلمگان حاللرنده، مدرسه اشینه اوقوتو ترتیبنه، مدرسه گه شاگرد آلو، مدرسه دن شاگرد چغارو کبی اشلرگه ده قاتوشالار همده آلار دیگانچه اش یورتله‌در. مثلا میلادی ۱۹۵۴ نچی سنه قزان‌نك برمدرسه سنه شاگا خلفه قویولوب، آنده الکده اصول قدیم ایله اوقوتولمش، یاگا خلفه اصول جدید ایله اوقوترنی تلاب، محله ملاسنی رضاقلساده، ایرته گوسن یاگا الفبا ایله سبق باشلاتوب تورغانده، محله امامی (قرق یاشدن آرتق بولساده) خلفه یانینه کرب افندم شرائط الایمان ایله ایجك اوقوتکنی وتنه‌من چونکه آبزتا کلار برده راضی توگللرمین اوزم راضیده‌یدی. استابیکه‌لر محله خلقی آراسنده ملالرنك اش بورتولرینه ده قاتوشالار، استابیکه‌نك برمحله کشسینه کیفی قالسه، ملاسون بولارغه آشقه‌یبارمی، میتی بولسه، یا نکاحی بولسه عادتدن طش آچا آلوبقنه باروغه رخصت بیره‌در. بواشه کم عیبلی؟ بیلگولی ایربولغان ملاعیبلی! بزنك قاراخلق ملانی توتابلمیلر، ملا اوزینك آتاسنی اوتورگان کشینکده نکاحنه بارمی، طلاقنه بارمی، جنازه‌سن اوقومی رمینوتنه توتاآلمیدر. (ش. ح.)

۳۹۰ نچی: « حُفَّت الجَنَّةُ بالمکاره وحُفَّت النارُ بالشَّهَوَات »

ست نفسکه آور بولغان اشلرده، اما تموغ نفس تلاب قلاتورغان شهوتلرده‌در، بوحدیث زسوزلی بولسه‌ده اچینه کوب نرسه‌نی جیغاندر. برکشی اویلاب قاراسه بوایکی سوزنی خلاق، همده معامله‌لرنك آچقچی تابار؛ بوحدیثنی نیندی دعواگه دلیل ایتوب قویساکده

مونك ايله شول دعواك بركتلور. بو حديث بر قاعده در، آنى ايتماسه بيك آز كشيگنه قبول ايتمس هر بر ئلوغلقفه سبب بولغان نسته آدمنك كوكلنه آور، هر بر اشدن چغوغه سبب بولغان اش بيك جيكل بولور، آنى نفس سويب قلور.

مترجم طرفندان: آدم بالاسينك ايكى حالى بار، درجه‌گه منوى، توبن توشوى. درجه‌گه منو بيوك تاوغه منو كبى، آور براشدر، اما توبن توشو تاودان توشو كبى بر بيكل اشدر. رسولمز «احب الاعمال احمزها» اشلرنك ايك سويكلوسى ايك آور بولغانيدر ديگان، بزنك تاتار خلقندان روس يرنده ئلوغ درجه‌لى كشى لر بولماوى، تاتار خلقينك اشنى ينكل بولغاندر اغنه، تيز بولغاندر اغنه اشلاونى سويوونددر. راستيده بزنك خلق آلدنده كوب تورلى اش قويساك: ايك يكلى آينه اون صوم، آندان آور راغى يگرمى صوم، بيك آورى آينه يوز صوم، فائده بيره تورغان بولسه، برده شيك يوق تاتار خلقى يكلن ـ اون صوملغن، روس خلقى اورتاچاسون يگرمى صوملغن، يڤرى خلقى ايك آورن يوز صوملغن آلورلار. اوشاندق براشنى بركونده بتركانده فائده‌سى برصوم بريل اشلاگانده مك صوم بولاچاق ايكان بزنك تاتار بركونده بته تورغانن آلور. «تاكل اغى تاوقدان قولداغى يومرقه آرتق» ديوب بوقاعده‌نى آلده توتالار، اما قاعده‌نك معناسى اول توگل. (شاكرجان الحميدى)

٣٩١ نچى: «حقُّ الزَّوْج على زَوْجته انْ لا تَمْنَعَهُ نَفسَها وانْ كانَتْ على ظَهْر قَتَب وانْ لا تصومَ يَوْماً واحداً الّا باذْنه الا الفريضة فانْ فَعَلَتْ اثمَتْ ولم يُتقبَّل منها وانْ لا تَعطى منْ بيته شيئًا الّا باذنه فانْ فَعلَتْ كانَ لَهُ الاَجْرُ وَكانَ عَلَيْها الوِزْرُ وانْ لا تَخرجَ منْ بَيْته الّا باذنه فان فعلت لَعَنهاالله وملائكةُ الغَضَب حتى تَتُوبَ او تُراجعَ وَانْ كانَ ظالماً.

ايرنك خاتونى اوستنده بولغان حقلارى اوشبولاردر: برسى: خاتون توه اوستنده ايكان ايرى ايرلك خاتنلق اشينه چاقرسه، خاتون كيلمك تيوشدر، ايكنچسى: فرض روزه‌دن باشقانى ايرينك رضالغندان ـ رخصتندن باشقه هيچده توتماس، اگر توتسه الله تعالى آنك روزه‌سى قبول ايتماس، بلكه الله تعالى قاشنده توتقن بولور. اوچنچسى: خاتون ايرينك رخصتندن باشقه اويندن، هيچ برنرسه‌نى فقيرلرگه صدقه ايتوب بيرمس، اگر بيرسه ثوابى ايرينه گناهسى خاتونده بولور. دورتنچسى: ايرينك رخصتندن باشقه اويندن چغب يوزوچيلك، ايندى چغا قالسه، توبه ايتوگه يا قايتوغه قدر الله تعالى همده آچيغ فرشته‌لرى آكالعنت ايتورلر. ايرى، خاتونده چغوى تيوش صانالغان يرگه چغوغه، رخصت بيرمسه ده، رخصتسز چغوچى خاتونغه شول حكمدر.

مترجم

رجم طرفندان : بزنك روسیه‌ده‌گی خاتونلارنك ایرلرندن باش تارتولارینه سبب انلقلاریدر. اگر خاتونلارنی تیوشنچه اوقوتولسه شریعت مکملرن بلب ایرلری ایله ریعتچه اش قلورلار ایدی . امابزده خاتونلار بتونلای نادان قالدرولادر، قزان کبی علم انی بولورغه تیوشلی شهرده‌ده خاتون قزنی تیوشنچه اوقوتوچی یوق، چونکه آلارنی قوتوچی استاذبیکه‌لربارسیده نادان، حاضرگی کونده‌ده یوزلب بالانی جیوب، شرائط الایمان ده ایجك اوقوتوب یاتالار. بش یل سبقده یورگان قزنیك ترکی تانوسون! ش .ح .

٣٩٢ نچی : « حَقُّ المراة علی الزَّوج انْ یُطْعِمَهَا اذا طَعِمَ وَیَکْسُوَهَا اذا اکتسَی ولا یضربَ الوجْهَ ولا یقبّحَ ولا یهجرَ الاّ فی المَبیت »

تون‌نك ایری استنده بولغان حقی ایرکشی اوزی آشاغانننی آشاتوب اوزی کیگانننی یدرتمك، همده یوزینه صوقمازسزلق، اوشانداق یمان سوزلرایله سوکمسسزلك یعنی برعیبی سه، صوغوتیوش بولسه یوزندن باشقه اورنغه صوغار، اگرعیبی بولوب برگه یاتماو ایله اقلوتیوش بولسه، اویندن چغارب اوق یبارمس، بلکی اوینده مالده ایکسی ایکی اورنغه یاتورلار.

٣٩٣ نچی : « حَقٌّ للهِ علی کلّ مسلم انْ یَغْتَسِلَ فی کلّ سبعة ایام یوماً یَغْسِلُ فیه راسَهُ وَجَسَدَهُ »

ه تعالی‌نك هر بر مسلم اوستنده بولغان حقی: آتناده بر تابقر باشن، بتون تنن یاخشیلاب یووب سل قیلماقیدر. ایندی فرض بولغانده غسل قلوالبنه فرض بولغان صایندر. امافرض بولماساده تناغه بر یوونوتیوشدر. قصقاسی: اسلامده ایك الوغ اش پاکلکدر.

رجم طرفندان: بزنك روسیه یورتنده آتناغه برمونچاغه باروب یوونوبیگراك اوڭایلیدر. ونکه هرکون غسل قلوچیده بتون تنن تیوشنچه یوا آلماس. درست صوتیگرر، اما آنك له گنه اش بتماس. بلکی بتون تنن مونچالا یامریم آناصاچی دیگان ـ خرما مونچالاسی ایله بنلاب یومق کیرا کدر. چونکه آدم بالاسی زور صولونی آغزندان آلساده، تن‌نکده هر رنده کچکنه، کچکنه هوایری تورغان تیشکلر باردر. آلار توزانلانب بیکلانرلرده کشی ورایور، شول سببدنده خلق آغزنده غسل قلغاچ تنلرراحتلنب کیته، کوکللر آچلوب کیته وله‌در. هرکونی بش تابقر طهارت توزونکده برحکمتی شولدر. چونکه طهارت اعضالری کیوم آستونده توگل آلارغه توزان تیز تولادر. اماتن کیوم آستونده بولغاندان تیز توزانلانمی. شانداق یورتقلی چیتوککه مسح یاراماویده، یورتغندان توزان کرب آیاق کرلنودندر. رلك خاتونلق اشن قلغانده تن تیرلب، تنده گی تگی تیشکلرینی تیر تومالیدر اول اشدن صوك سل واجب بولوینك برسببیده شولدر.

(شاکر جان الحمیدی)

٣٩٤ نجی : « حقٌ على كل مسلم السّواك وغُسلُ يوم الجمعة وانْ يَمَسَّ من طيب اهله ان كان »

بوحدیثده اوچیوز توقسان دورتنجی حدیث شریفده بیان اینولگان آتنالق تن یوو حکمنی برکنه‌در. معناسی: هر برمسلمگه تیوشدر: آغزن، تشلرن مسواك ایله پاکلاو، جمعه کونده غسل قلمقلق، همده اوی اچنده خوشبوی شیکللی ایسلی مایلاری بولسه، آنی سرتسون! بو حدیثلردن هربرسی مسلم بولغانلارنی ناچاربلچراقلقلاردان یراق بولوایله بیورالار.

مترجم طرفندن: مسواك توتونی بزنك خلق بتنلای تاشلاغانلار. بتون قزان شهرنده مسواك قوللانوچی یوز کشی دیمیمده اون تابلورمی؟ باشقه یرلرنی اینکانده یوق... بعضلری تشلرن پاك یورتونی تلاسه‌لر آپتیکالردن پراشوك آلوب شونك ایله پاکلیلار، آنك ضررلی بولون آلداغی برحدیث شرحنده سویلانگان ایدی قایتوب قارارسز. مسواکنك بهاسی بش تین، برنی آلساك بر یلغه یینه‌در، شونی آلمق هرکمگه تیوشلیدر. بوسنتنی ترگزو اوچون محله امام‌لاری جمعه‌لرده مسواکنك فائده‌لرن بیان اینوب خلقغه آلورغه بیورمق کیراك ایدی. خلقنك کوبسی مسواکنك اسمنده اشتکانلری یوق. امام بولغان کشی مونی آلوایله کچلب، مسجدلرده خلقغه نی روشده مسواك ایله پاکلانوبی کورساتمك کیراك ایدی. اوز آولمده مسواکنك اسمنده بلمیلرایدی. ایك الك فضیلتن سویلدم، صوکره یوزمسواك آلوب قایتوب، مسجده بولغانلارغه آلغان بهاسنه الاشدم. بواش هرملاغه تیوشلیدر. خلقنك تش سلامتاگنده فائده‌سی بولادر. (شاکرجان الحمیدی)

٣٩٥ نجی : « حُوسِبَ رجلٌ ممَّنْ كان قبلكم فلم يوجَدْ له منَ الخَيرِ شَيءٌ الّا انهُ كان رجلاً موسراً وكان يخالطُ الناسَ وكان يأمُرُ غلمانَهُ أنْ يتجاوزُوا عن المُعْسر فقال اللهُ عزَّ وجلَّ لملائكته نحْنُ احَقُّ بذلك منهُ تجاوَزوا عنهُ »

اوتکان امتلردن برکشی اولدگندن صوك الله تعالی قاشنده حساب اینولدی حساب وقتنده بوکشینك هیچ برایزگولگی چقمادی، باری بو کشی بای بولغان ایکانده، خلق ایله اش قله ایکان، خلقغه بورچقه بیرب تورا ایکان، بورچلارنك تولهر وقتی بیتوب، خدمتچیلری بوروچلارنی جیا چقغانده اینه ایکان: کمنکدر، دنیاسی تاربولوب، بورچن تولارگه آچه‌سی بولماسه اول کشیلرگه آچه‌لاری بولغانغاچه فرصت بیرکز، یایسه بتنلای بوروچن کیچکز دیوب شول ایزگولگی گنه کورلدی الله تعالی حساب فرشته‌لرینه ایتدی: بوضعیف برکشی بولوبده خلقنك بوروچلارن کیچدی، آلارغه یومشاقلق ایتدی، ایندی مین جومارد اسملی، هیچ

کمگه

كمگه محتاجلـگم بولمغان بر ذات بولغاچ ، آنك گناهلاريني كيچروگه تيوشليمن. بو حديث ايله رسولزامتني آلاچاغكز بولغان كشيلر ني قصماينچه ، آلارنك قوللاري ايركنه يوزيني كنوگه قزقدردي. بورچلي كمسه گه ايركنلك بيرونك ثوابي صدقه بيروثوابندن آرتوقدر.

٣٩٦ نچي : « الحديث عَنّي ماتعرِفونَ »

مينڈن كوچرلـگان حديث اگرده كوڭلـكزني خوش قلسه، طبيعتكزگه يومشاق طيولسه ، اول مينڈن چقغان سوزبولور. ٨٦ نچي حديث شريفكده قايتوب قاراكز!

مترجم طرفندان: رسولزنك آغزندان نيچه، نيچه تورلي حديث شريفلرسويلانگان: رسولز اينكان: حديث ديوب كوچرلگان هربرسوزگه تيكشرمي، نيتمي مينم سوزم ديوب يابوشماكز، ايك الك اول سوزني قرآن شريفكه چاغشدركز، اگر قرآنغه اخشاسه، قبول قيلـكز، اخشاماسه تاشلاكز اول مينڈن بولماس ديوب. اما رسولزنك بواشن بزبرده آلغه آلميمزبر قال النبي ديگان عرب سوزي بولسه، قرآنغه بتنلاي قارشوبولسادە توتامز. مثلا قربان حقنده بولغان حديثدن: قربان چالوچي صارقغه آتلانوب صراطدن اوتەر ديگان سوزني حديث ديمز، بوسوزنك معناسي اگرشولاي بولسه اول سوز حديث بولميدر. چونكه قرآنغه مخالف قرآنده « لن ينال الله لحومها ولادماؤها ولـكن يناله التقوى منكم » ديگان. ايندي اول حديثنك معناسي قربانلاركزني الوغ قلـكز، چونكه سزنك صراطه آتلاناچاق نسته كز. يعني صراطدان وتوكزگه سبب بولـور ديگان سـوز مراد بولسه ، البته ياريدر . مهمة المسلمين اسملي تنابده تماكو تارتقان كشي كعبه ده آناسي ايله يتمش مرتبه زنا قلغان كبي بولور ديگان. بوسوزحديثمي توگلمي؟ البته حديث توگل چونكه تماكونك چغوي هجرتدن مكنچي يلدادر، يعني رسولزنك وفاتينه مك يل اوتكاچدر، رسولزدن بربولاچق نسته نك حلاللـگي ياحراملغي تنده هيچ برحديث قالمغان. آنديلارني امنكه تابشرغان. ايندي تماكوحرام اوق بولسون، هركبي حرام بولواحتمالي يوق، چونكه خمرده بولغان ايسر وصفتي مونارده يوق. خمر حقنده آناسي ايله زنا قلغان كبي ديمگان پيغمبربرمكروه اش حقنده نيچوك آلاي ديسون ؟!(ش . ح .)

٣٩٧ نچي : « الحَرْبُ خَدْعَةٌ »

دعه ديوب: طشدان برنسته ني بلدرتب، اچده آنك كيريسني ياشرب صاقلاو، يعني لاچاق اشكني ياشرب نيتكني بلدرتموگه ايتوله در. مثلا قورقب قاچقان بولاسون، مقصودك لداب. قوغوچيني اوزيكه ياقن كيتورو بولادر. حديثنك معناسي : صوغش آلداش در. ارشوكداغي دشمانني آلداو وقتنده دشمانكنك حيله سنده آكـلاب تورمق كيراكدر. وغشوب جيكوبرياقنك آلدانويدر .

٣٩٨ نچی: « الحَزمُ سُوءُ الظّنّ »

حزم سؤظندر. معناسی: کشی هر وقتده، کشیلردن صاقلانمق اوزره بولمق، هرکمگه ده بتنلای اشانب بتماسکه کیراك. حدیث شریفلرنی آکلاوچیلار: کیکاشونیلر حزمندر دیگانلر. همده فکر ایالری ایله کیکاشه، صوکره شونك بوینچه اش قلدیو بیورغانلار. ٣٨٨ نچی حدیث شریفده اوتکان حسن ظن نك یرتلواورنی باشقه، بوحدیثده گی سؤظن نك اورنی باشقه. تگی حدیثده دین دنیاغه ضرری بولماغان اشلرده حسن ظنگه چاقرودر. اما بوحدیثده بولغان سؤظن آدمنی ضررغه توشره تورغان حاللرده بیك آك بولوغه چاقرودر. مثلا بره ونك اورامده بر خاتون ایله کورشکانی، یا تراکتیرگه کرگانی کورساکز، یمان اویغه توشمه کز! چونکه اول خاتون قرندا شی بولونی، میخانه ده اشی بولغاندر دیوب اویلاکز! اما کورگان حاللرنی تگی کمسه نك بوزقلغندن صاناماکز، اول اشلرین تزکلکه صالکز. بو ٣٨٨ نچی حدیث شریفده بیورلغان حسن ظندر. ایندی حزمنك تلانمشی بولغان سؤظن بولایدر: مثلا عسکر باشلغنه بره وکیلوب، صوغشده دشمانی بولغان عسکرحالندن خبر بیرسه، یاسه برمملکت توره سنه برکشی ایکنچسینك یاغشیلغندان خبر بیرسه، یاسه بربیلگرلی بولماغان آدم: مین قزل مالچی ایدم مغازینم یاندی یابمانلغندان خبر بیرسه، یاسه بربیلگرلی بولماغان آدم: مین قزل مالچی ایدم مغازینم یاندی یاسه چیت مملکتلردن صوآرقلی مال کیتورته ایدم کیمه م باتدی، ایندی یاکادان اش باشلار اوچون میکا فلان قدر مال بیرب توردیسه، یا که بره وسی: فلان کشی سینك حقکه بولای سویلی تکلای سویلی دیسه، اوشاندا ق زید بوزق، بکر اچکچی، شریف اوغری دیگان کبی سوزلر چقغانده، موندی سوزلرگه کینت اشانب کیتو یارامی، اشانماو ایله بیورلمشمز، یمانلانغان کمسه لرگه حسن ظن ایله بیورلغانمز، دنیاده هیچ کم یالغان سویلامس دیوب قری سوزگه آلدانوبده الاکمه، هر وقتده صاق بول، هر اشنك توبن تیکشروده کیملك قلماغل، بوایکی حدیثنك آدملرگه معامله نی اوبره تواوچون بولغانلغی اوشبوبیان ایتدکمچه بولسه کیراك ...!

مترجم طرفندن: بوحدیث شریفلرنك کیریسنچه اش قلوبزنك روسیه مسلمانلارندان تاتار خلقنده بیك کوبدر. بره و کلبره ك سویلاسه ده ایسرك ایدی، اوزم کوردم، اگر ایکنچسی یوق اول آندی توکل عمرده اچکانی یوق دیسه ده تگسی اوزبنك یالغانن استکه چغارو اوچون اوزم کوردم ایسی کیلدی دیگان کبی یالغانلارغه کرشب برده گناهسز کمسه نی بلمگان کشیلر آلدنده بدنام قلور، شوندی وقتده حدیث بوینچه اشتوچی کمسه لر اشانماسقه کیراك. بزنك ملالارمزیاکا فکرلی یاش عالمارگه دنیاده بیچاره نك اویوناده کیلمگان، یالالارنی یابلار دینسز، دهری فلان تگان دیوب قارا خلقغه یمان کورساته لر، قارا خلق بیچاره چالما چاپان آستندان سویلانگان سوزگه اشانوب تگی ملت خدمتچسی صاف کوکلنی روسدن یمان کوره در، ینه ده باشقه ملت کشیلرنده اورنسز دشمان توتو توغروسنده بزنك خلقنك یمان صفتی بار. آنیده تانلاو فرضدر.

٣٩٩ نجی: « الحَسَدُ يُفْسِدُ الايمانَ كما يفسدُ الصبرُ العَسَلَ »

حسد ایمانی بوزار، صبر دیگان آچی نسته نك بالنی بوزوی کبی. حسد=بره وده بولغان نعمتنك بتون تلاودر. بوایك نچار صفتدر مونك سبلری: تکبرلك ـ اوزندن اوستن کشینی سویمو، صارانلق یادشمانلقدان کیلور. یایسه بولارنك اوچسیده بولمای، قری بوزق طبیعتلیلکدن کیلور.

٣٥٨ نجی حدیث شریفکه ده قارا کز!

مترجم طرفندن: حسد کنچیلکلك، مونك غبطه دیگانی بار، مونسی شریعتده درستدر. غبطه نك معناسی: بره وده بولغان الوغ نعمتنك اوزکده بولون سویودر. بزنك روسیه املرنده، عالم اسمنده بولغانلار داده بوحسد بیك کوبدر، بر یاش یکت علمی بولوب، فکری آچق بولسه، ملالرنك نادانلغنده سیزه تورغان بولوب، رساله لرنده آلارداغی کیمچیلك توغروسنده قایغرب سوزلر سویلاسه، ملالار هر برسی برسوزده بولوب مونی نیچك بولساده هلاك ایتر قصدنده بولورلار.

مترجم فقیرده «شریعت هم زمان»، «توغریلق» برنچی ایکنچی «جرجر» «حضرت مارو زتملی ولسون!» دیگان رساله لری حقنده میلادی ١٩٠٥ نجی سنه قزل مسجد ملالارینك پادشاهنی کوکدی دیو ژاندارماغه عریضه بیرب، یاش ملا اوزی شاهد بولوب، ریژالیوتسیانیر دیو واهلق بیرو آرقاسنده ١٢ یللق زندانکه کرتله یازوب قالدی. شولایده ٣ آی توره لرتیکشروی ستونده توردی. ملا ایله بروقت سوزکه کلکانده فقیرکز دیدی: حضرت سز اوتکان یل میکا بندی یالا یابدکز؟ ملاده: اوتکان یلغی واقعه ده عیبك بولماساده، بزنی رساله لرکده غزینه لرده ازاسون، شول عیبك باردیدی. امامینم رساله لرمده اسمی ایله یازلغان کشی یوقدر. (ش. ح.)

٤٠٠ نجی: « الحِكْمَةُ عشرةُ اجْزاء تسعةٌ منها فی العُزْلَة وواحدٌ فی الصَّمْت »

حکمت اون الشدر، اوندان توقزی خلقدان آیروم بولوده، بری خلق ایله قاتوشوبده، تیك رودادر. خلق ایله قاتوشو خلق بوزوچی سببلردن برنچسیدر. بیگراکده قاتوشقان کمسه نك زجنسکدن بولی، فکریده سینکی کبی بولماسه، موندی قاتوشو الوغ عذابدر. بوحدیثدن مقصود: یالغزلقده، تیك توروده بولونی وصیت ایتودر، تیك تورودان مراد دنیا آخرتکه کنده سی بولغان سوزلر همده اشلرایله چوالماودر، هر بولسکنك اوزینه کوره بر یالغزلغی باردر. مخانه لرده، خلق جیولوشلارنده، نی اوچون قیمتلی عمرنی ارم ایتارکه، آنده سویلانگان سوز، کنده اشلانگان اش برده فائده سی بولمغان سوزهم اشدر. آنده ارم اینکانچه آولاق بیرکه اوتوردم، یاکا یا آخرتکه فائده سی بولغان براش اشله: کتابلار اوقه، غزینه لر اوقه، قرآن حدیث کتابلارینك اوزتلکنده بولغانلارن قارا، شولای قلساکده قیمتلی بولغان وقتکنك حرمتلو بشلرندن فائده توغوینه کوکلك طانچلانوب شاد بولورسون!.

ترجم طرفندان: بزنك تاتارقرندا شلرمزده موندی عمرارم ایتولرکوبدر، کشینك اوزعمرینك زدن بلموی نادانلغندندر. یوقسه برده فائده سز سوزایله کون اوتکاروه، اول کشینی حسرتلی قلور،

موندی بلالردن قتلواوچون یاکارساله‌لر، غزیته‌لر ژورنالار اوقورغه کیراك ایندی،ره
اوقی بلماسه، یاشی قرقه یاایللیه بولساده اوقورغه اویره‌نسون! (ش. ح.)

٤٠١ نجی : « الْحلفُ حنْثٌ او نَدَمٌ »

آند ایتوچی کمسه یاحانث بولا، یااوکنوچی بولادر. حانث: دیوآند ایتوبه آنطنی بوزوب
گناهلی بولوچیغه ایتله‌در. یعنی: بره‌و آندایتسه‌اول یا یالغانغه اینه، بولای‌ایتکانده آنطی
بوزولب گناهلی بولادر. یایسه شریعتده درست بولغان‌اشنی اوزینه حرام‌ایتوب آندایتا
مثلا: فلان یرلرگه بارمام، فلان ایتمام‌دیو آند ایتارده شونده باراسی کیلوب یمین ایتوگ
اوکنر نیچوك بولساده آندایتوبخشی‌اش توگلدر؛

مترجم طرفندن : بوآندایتو توغروسنده بزنك‌خلقده عادتلنب بارینه یوغینه آندایته‌لر
شونك کبی ـ اوك بزنك تاتار قرنداشلرمزده فلان‌اشم‌بولسه آت یاصغر یا کچه ایتی آشامام
بوخسته‌دن ترلسام فلان‌اشنی اشله‌مم یافلان آشنی آشامام‌دیولری اوکنچدن باشقه براش
توگلدر. اوشانداق الله‌تعالی حلال‌ایتکان نسته‌نی حرام‌ایتودر. (ش، ح،)

٤٠٢ نجی : « الحمدُ علی النعمة امانٌ لزَوالها »

الله‌تعالی‌نك بیرگان نعمتنه شکرایتو، شول‌نعمتنك اول‌کمسه‌دن کیتموینه سبب‌بولور. بولای
بولغاچ هرکمده الله‌تعالی‌گه‌شکرده بولق‌تیوش چونکه‌هرکمده الله‌تعالی‌نك برنیچه‌تورلی نعمتی
باردر. نعمت مالغنه‌توگل، علم، سلامتلك قوت باردەنعمت. . . !

٤٠٣ نجی : « الحلالُ بَيّنٌ والحرامُ بيّن وبَيْنهماامورٌ مشبهاتٌ لا يعلمُها كثيرٌ
منَ الناس فمن اتّقى الشُّبهات فقد استَبْرا لدينه وعرْضه ومَنْ وَقَعَ فى
الشُّبهات وقع فى الحرام كَـراع يَرْعى حَوْلَ الحمَى يُوشكُ انْ
يواقعَهُ الَا وانَّ لكلّ مَلكٍ حمى الَا وانَّ حمَى الله فى ارْضه محارمهُ
الَا وَانَّ فى الجسد مضغة اذا صَلَحتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّه واذا فسدتْ
فسدَ الجسدُ كلُّهُ الَا وهى القلْبُ »

حلال‌هم‌حرام بولغان‌نسته‌لر هربرسیده‌شریعتده آچق‌بیان ایتولمشدر. اماحلاللکی یامراملغی
توغریلارنده آچق‌بیان‌بولماغانلاری، شبهه‌لی‌بولغان نسته‌لردر. شبهه‌لی‌بولغان نسته‌لرنی کوب
کشی‌بله آلمیلار، بره‌و شبهه‌لی نسته‌دن صاقلانا آلسه اول کمسه دینن همده یوزصوین
صاقلاغان بولور. شبهه‌لرگه توشکان کمسه، جیکلکه صایوایله حرامنی اشلاگان بولور. کنوچی
حیوانلرنی تیره‌یاغی کیرته‌ایله قرب آلنغان یبر تیزه‌سنده کتسه، بارا تورا احتمالدر حیوانلر
شول کیرته اچینه کرب کیتوی. حرام‌ایله شبهه‌لی نسته‌نك‌مثالی کیرته‌قرب آلنغان حیوان کرتوگه

یاراماوی

باراماوی بیلگولی بولغان اورون ایله، شونك تیره یونی کبیدر هر بر پادشاهنك هر بر باشنك قرشب آلغان، ایلندرب صافلاناتورغان بیری باردر. الله تعالی نکده بیریوزنده کروی طیولغان نسنه‌سی حرامدر. - آك بولوکز! تنده برقان کیسه‌گی باردر: اگراول کیساك تزك بولسه، بتون تن تزك بولور، اگراول بوزولسه بتون تن بوزولور اول قان کیساگی جره کدر. کشی دیگانمزنك اچیده طشیده شول کوکلدن عبارتدر. کوکلی یوقبار ناچارفکر، یمان اویلار ایله توتورلغان کشینك بتون اشی بوزقدر. کوکلی آورو بولغان کشینك هر براشی هم قلنشی ضرر لی بولوی حکیملرقاشنده اتفاق ایتولمش حکمدر.

٤٠٤ نچی : « اَلْحَلَالُ بَيِّنٌ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ فَدَعْ مَا يَرِيبُكَ اِلَى مَالَا يَرِيبُكَ »

حرامدن حلالك آچق بیان ایتولمشدر. ایندی سینك قاشکده برنسته آچق بلنسه، ایکنچیسی شبکلی، شبهه‌لی بولسه سین ایندی شیکسز بولغانی ایله اش قل! کوکلك اوتورماغانی ایله اش قلمه آنی تاشلا!

مترجم طرفندن: بوحدیث شریف بزنك روسیه امالری توغروسنده بیك آچق خبر بیروچیدر. بزنك روسیه امالاری آچق یول بولا تورویه، آچق بیلگولی بولماغان نسنه‌گه یابوشالار، برنسته حقنده حلاللکیده حرامغیده بیلگولی بولماساده شونی حرام دیوب برده چیرکانمی سویلیلر. مثلا خاتون قزنك یوزقاپلاولاری قرآن شریفدن فرض بولوی برده چقمیدر، قرآندان بلنگانی باری کوکل ایله چیت ایرلردن یراق بولوده، یوزایله قولدان باشقه اعضانی یاشرودر. حرامغی آچق آکلانماغان نسته حقنده بوحدیث بویچه، حرام دیو ایتویارامای، کوکل قاشنده آچق بلنگانی کوکل شهوتینك حرامغی، شونیغنه بیان کیراك ایدی. (ش. ح.)

٤٠٥ : نچی « اَلْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلُّهُ »

اویالچانلق باروسی ایزگودر. حیا کیراك الله دان بولسون، کیراك اوزکدان کیراك خلقدان بولسون بارسیده ایزگودر. اویالواسمنده بولغان نسته‌دن خیر بولماغانی یوقدر. درست میانك ایزگولکده درجه‌سی تورلیدر. شولایه خیر بولماغانی یوقدر.

٤٠٦ نچی: « اَلْحَيَاءُ لَايَاْتِى اِلَّا بِخَيْرٍ »

حیا ایزگولکدن باشقه نسته‌نی کیتورمس. بوحدیث (٤٠٥ نچی) حدیثنك حکمنی همده معناسنی آچوچیدر.

٤٠٧ نچی : « الحياءُ من الايمان »

حیا ایماندندر. ٤٠٥ نچی حدیث شریفنك حکمنی برکنه در. ٤٠٢ نچی حدیثکه ده قاراکز!

٤٠٨ نجی : «الحیاءُ والْمیُ شعبتان منَ الایمان والبذّاءُ والبیانُ شعبتان من النّفاق»

حیا، همده تیك تورووده بولمق، بوایکسی ایماندان بوتاقلاردر. یمان سوز همده وعظده هرکشیگه آلده بولو هرکمنی آوزینه قاراتواوچون سوزنی ماتورلامق منافقلقدان بربوتاقدر. چونکه آلای ایتوی اوزن الوغ صاناودان همده تکبرلکدندر. معناسز سوزلرنی، فائده لی دیوب اویلانغان بیمشی تومی تورغان معناسز سوزلرنی سویلاب، خلقنی بورچوده نی فائده بار؟ بواش دوستلارنی، بلشلرنی، اوتورداشلارنی رنجتوبولادر، اول حرامدر. بواشنك برمعناسی: تگی کشی ایتورسن اویلیدر: جیولغان خلق آراسنده مونك کبی بلوچی هیچ کم یوق، دیگان کبی بولادر. شول سببدنده رسولمز موندی کشیلرنی منافقلار جمله سندن صانامشدر. ١٧ ٤ نجی حدیثکه ده قارالسون!

٤٠٩ نجی : « خابَ عَبْدٌ وخَسِرَ لم یَجْعَلِ اللهُ فی قلبه رحمةً بالبَشَر »

الله تعالی بره ونك کرکلنده، اوزینك ملت خلقنه مرحمتلی بولونی خلق ایتماسه، بوکشی خسرتلی همده هلاك بولغوچیدر. یاوزبختلی شول کمسه در.

٤١٠ نجی : « خُذْ حَقَّكَ فی عَفَاف واف اوغیر واف »

حقکنی گوزه للك ایله آل، کیراك بتون حقك بولسون کیراك بتونی بولسون ! کمده بولساده تلاگك یااش قلاچاغك بولسه گوزه ل بول، چتق یوزلی بولمه، بربر آلش بیرشده حقکدان بر آز کیمب قایتسه ده قایتسون! چونکه آزغنه آنچه اوچون چرایکنی بوزو، قاتی سوزلی بولوك برده یاراقلی اش توگلدر چونکه سینك آچق یوزك، تاتلی سوزك اول آنچه بهاسنده گنه توکلدر . الله تعالی بك سیکلا بیرگان شوندی الوغ نعمتنی نیچك یوق نسنه برابرینه صاتورسون !

٤١١ نجی : « خُذُوا منَ العَمل ماتُطیقُونَ فانَّ اللهَ لا یَمَلُّ حتی تَمَلّوا »

عبادت اشلرنده لازم بولغان عملرنی کچکنه آلغان قدریگنه آلوکز! چونکه الله تعالی گه ملال کیلاچك بولماغانلقدان سزگه ده آورلق کیلماسون !

٤١٢ نجی : « خَصْلتان لا یجتمعان فی مؤمن البُخل وسوءُ الخُلق »

مؤمن کشیده برگه جیولمی تورغان ایکی صفت باردر، برسی صاراملق، ایکنچسی یاوزخلقلیلقدر. مؤمن بولغان کشیده بوصفنلار ایکسی برگه جیه لماس .

٤١٣ نجی: « خَمْسٌ فَوَاسِقُ تقتلنَ فی الحلّ والحَرَم الحَیَّةُ والغُرابُ الاَبْقَعُ والفَأرَةُ والکَلْبُ العَقُورُ والحُدَیّا »

بش تورلی جنوار بوزغچلار، ضرر کیتوروچیلر شول سببدن آلارنی احراملی وقتده تگلای

تگلای وقتداده اولتریلور. آلار: ۱) یلان، ۲) آلافارغه، ۳) قنورغان‌ات،ه) تپچقان همان ۵) چایلاق قوشی، چونکه بولار آدملرگه‌ضرر کیتوره‌لر شول ضررنی یبارو اوچون بولارنی قایده بولکساده اوترو تیوشدر.

٤١٤ نچی: « خَمْسٌ لَيْسَ لَهُنَّ كَفَّارَةٌ الشِّرْكُ بِاللهِ وَقَتْلُ النَّفْسِ بِغَيْرِ حَقٍّ وَبُهْتُ الْمُؤْمِنِ وَالْفِرَارُ مِنَ الزَّحْفِ وَيَمِينٌ صَابِرَةٌ يَقْتَطِعُ بِهَا مَالاً بِغَيْرِ حَقٍّ »

بش نسنه‌نك كفارتی یوقدر.

اولگسی: الله‌غه تیكداش‌توتو، ایكنچسی: شریعت‌بوینچه‌اوترو گه حكم ایتولمگان‌كشینی اولترو، اوچنچسی: مؤمن‌كمسه‌گه یالایابمق دورتنچسی: صوغشدان قاچمق، بشنچسی: یالغان بیرده آند ایتو، اول آند آرقاسنده بره‌ونك تیوشسزلك ایله مالن قوللانر، یا مالندن برآز كیمتوگه سبب بولور، بره‌ونی محكمه‌ده بیره‌چكن تانب، آندایتوب، تیوشلی حقندان بوش قالدرو یایسه بره‌ودن برده اورنسز آند ایلن مالن آلو دیمك بولادر. صوغشدان قاچونی رسولمز الله‌تعالی‌گه تیكداش توتو ایله برابر قلمشدر، مونی فكری بار كمسه اویلاب قارامق كیراك الله‌تعالی‌هر قایومزگه انصاف بیرسون!

مترجم طرفندان: بزنك تاتار قرنداشلرمزدن كوبسی یالغانغه آند ایتوب محكمه‌لرده كشی حقن‌یوقغه چغارالار، براشده‌گواه بولب، برده‌بلمگان اشنده‌یالغانغه آندایتادر... بواشده قاراخلق عیبلی توگل چونكه محله امالری، بر كشینی‌جبر اینسه‌لر: قیناسالار، یایمان سوز ایله‌مسخره قلسالار، یاباشقه نظامگه‌هم شریعتكه خلاف‌اش قلسالار، جبرلنمش كمسه بولارنك استلرندن محكمه‌گه بیرسه ملاشول وقتده محله‌سنده‌گی ایكی اوچ كشیگه: سز بو اشده گواه بولوگز! دیه سویلی تگیلر حضرت! آند برلماسمی؟ ـ ملا اینه: بولسه، آندده اینارسز، كافر بلاسندن مؤمننی قتغارو اوچون یالغانغاده آند ایتودرست، یایسه ایكنچی یولی بار، یالغانغه آند ایته‌سنده قرق قداق بغدای صدقه بیره‌سون! منه یالغان آندنك گناهسی شونك ایلان بته‌دردیوب، خلقنی یالغانغه آند ایتوگه اویره‌ته‌در. ش. ح.

٤١٥ نچی: « خِيَارُ أَئِمَّتِكُمُ الَّذِينَ تُحِبُّونَهُمْ وَيُحِبُّونَكُمْ وَتُصَلُّونَ عَلَيْهِمْ وَيُصَلُّونَ عَلَيْكُمْ وَشِرَارُ أَئِمَّتِكُمُ الَّذِينَ تُبْغِضُونَهُمْ وَيُبْغِضُونَكُمْ وَتَلْعَنُونَهُمْ وَيَلْعَنُونَكُمْ »

اش باشكزده بولغان (امالارگز) نك ایرگولری! شوندیلاریدر: سز آلارنی سویه‌رسز، آلار سزنی سویه‌رلر. سز آلارغه ایرگولكلر ایترسز، آلارده سزگه قارشو ایزگولكلر ایتارلر، سزنی طنچ یاشاتوگه، حاللرگزنی یاخشرتوغه تورشورلار. امالارگزنك یاوزلاریدر شولاردر: سزآلارغه، آلار سزگه لعنت ایتوشرسز آلارنی‌سز، سزنی آلار دشمان توتارلار.

امام دیونك معناسی : اش باشنده بولغان کمسه‌لر دیمك محله امامللرینه کره‌در. امام اهل‌خلق آراسنده ایکی یاندانه دوسنلق بولماغانده مملکتنك حالی یمان بولور.

مترجم طرفندان:

بـو حـدیث شریفنك معناسی بوز بیت کاغدگه یازولساده، بنو احتمالی یوقدر، امـا آنی یازودان ایرنب توگل، کتابنك عمری بتودن قورقب قلمنی توقتاتولادر، شولاینه محله امامللری اهل محله اهالی آراسنداغی اشلر توغروسنده برآز یازامن: امامللرنك ایك ایزگوسی اوزینك محله اهالی آنی سویارلر، البته محله خلقینك سویمکی امامده بولغان یـاخشی خلق اوچندر ایندی امامنك یاخشی بولوی اوزینك محله خلقن قرآن حدیثه کورسنلـگان ره‌وشده آلغه چاقروی، اسلام‌شریعتی بوینچه مسلمانلرنك حالی نیچك بولورغه کیره‌ك؟ مثلا مسلمانلرغه شریعتنك قوشوی، توغان کوندن تنلرندن جانلاری چغوغه قدر علم معرفت آرتونـدان یورو، دنیاده بولغان علملردن هر برسنی بلورگه تورو شو، ایرلری، خاتونلاری هر نسته‌نی توبلب بلوچی بولوی، بر برسی ایله برتوغان کبی دوست تورو هر اشلری کیکاش ایله بولوب، باشقه ملتلر آلدنده برآوزدان سویلاگان کبی هر برسیده بر تورلی سوز سویلاو، برسی برسنی توتقن قلماسقه تورو شو حرمتلو دین قرنداشلرم — مسلمانلار!

اوزمزنی یوقدان بارایتوچی الله تعالی قرآن شریفده ایتکان:

« واعتصموا بحبل‌الله جمیعا ولاتفرقوا »

معناسی: ای مؤمنلر، الله‌نك بینه یابوشگز، هر برگزده بر قرآنغه بابوشب، شول قـرآن بوینچه یورگز، هر برگزده برسوزده بولوگز، اوزگزنی هلاك ایته تورغان تارالـوده یولماگز ای مسلمانلار! بزنیك برگه برگشمیمز، بزنیك برآتا برآنا بالالاری کبی اش قلمیمز؟ بزنی آیروچی نسته برده یوق! بز هرنسته‌ده اورتاق! بزایك‌الك هربرمز برالله‌غه‌اشانامز. بر دینده تورامز. بر قرآن ایله عمل قلامز. بس بزنك هـر براشمز بـراورنغه قایتادر، بزده آیورولو بولماسقه کیراك چونکه آیورولو بولسه الله‌غه اشانوده آیورلساق بر یاغمز الله‌غه اشانمغان بولاده اول یاغمز مؤمن بولمی اما مونی هیچ قایومز قبول ایتمیمز. اگر آیورولومز پیغمبرده بولسه اوشانداق بر یاغمز محمد علیه‌السلام گه اشانماغان بولامـز. مونی بـرمزده قبول ایتمیدر. ایندی آیورلومزاسلامده بولسه، بر یاغمز مسلمان بولمی مونی برمزده قبول ایتمیمز، ایندی آیورولومز قرآنده دیساك بریاغمز قرآنغه اشانماغان بولا، مونیده هیچ برمز قبول ایتمیدر. بس بزنك برده آیورولا تورغـان اورنمز بـولمادی ایندی بزبرلاشمك کیراك! « ش. ح. »

٤١٦ نجی: « خیارُکم مَنْ تعلّمَ القرانَ وعلّمهُ »

سزنك ایك ایزگولرگز قرآننی بلـگان، همده آنی باشقالارغه بلدرگان کمسه‌در. قرآننی

قاراسنی

قاراسنی اوقی بلو ایله آنی اوقورغه اویره‌تو بوایکیده ایزگو أش بولسالارده، اما قرآندن
تب مقصود آنك معناسنی بلـو، همه اوزی بلـگان کشی بلمگانلرگه قرآن معناسنی
بلدرودر. بلوچی ایله بلدروچی قرآندان آگلانغان معنالر بوینچه أش قلودر .
ـ کورگز، « تعاونوا علی البر والتقوی » ایزگولك همه تقوالکه یاردم قلشوده بولوگز!
دیگان آیت ایله أش قلوبوبولور. هرنسته‌نی بلو، آنك بوینچه أش قلو اوچندر. بره‌وبلگانی
ایله أش قلماسه، آنی بلمی دیمك کیراك ... !

مترجم طرفندان :

بو حدیث شریف ایله قـــرآن شریفنك معنالرن بلوگه همـه، بلـدروگه بیورلغان،
بزنك روسیه علماسی بو حدیث ایله عمل ایتونی بتنلای بر یافغه تاشلاغـانـلار. عمل
قلامز دیگانلریده قرآنك قری سوزلرن اوقی بلو دیو آلالار. قرآن شریف معناسنی آگلاو
اوچون، نیچه یوز یل الك یاصالغان تفسیر کتابلریغنه یتمیدر. قرآن معناسنی باری بر
سوزگه بر سوز معناسن آگلاو اوچنگنه تزلـگان کتابلر کیراك بولادر، اما اصل قرآن
معنالرندن حکمتلر توغدرو اوچون برده کتابکه محتاج بولنمی، حدیث شریفلرنی
بلـگاندن صوك فکرایله چغارولور! « ش . ح . »

٤١٧ نچی: « خیارکم احاسنکم اخلاقاً الموطّئون اکنافاً وشرارکم
الثرثارون المتفیهقون المتشدقون »

ای امتم، ای صحابیلرم! سزنك ایزگولرگز، گوزل خلق ایاسی بولغانلارگزدر، همه تیره
یانده بولغان دوست ایشلرنی رنجتماگان‌لرگزدر. یاوزلارگزده، کشکلك ایله، فصیحلك
کورساتکان بولوب کوب سوز سویلاگوچیلر، سوز سویلولرینه یول آچلسون اوچون، بیر
آلوب تربیه لمکدر. همه آوزلاری آچلغاندان صوك آنی یابونی بلمگان ، آوزلارینه نی
کیلدی شونی سویله گوچیلر. « ٨٥٨ نچی گه قارالسون! »

٤١٨ نچی: « خیارُکم احسنکم قضاءالدین »

دنیا آخرت ایزگولکلرنی جیغانلارگز، بوروج بیروده جیڈلك قیلوچیلارگزدر. چونکه بولار
خلقنك ایك انسانیتلی لریدر. وعلاسنه سوزینه توروچیلارنـك ایك آرتغیدر.
آدملر ایله اش قلشو اوچون امینلك، ناموسلـگی ایله عمر سرر، بر قومه موندی صفتلار
بولماسه، اول قومدن برکت کوتارلور. بزنك قومه شرکت (اورتـاقلق ایله گسب) ایتو
یولماوی کوب تورلی سودالرنك بوش قالرینك سببلرندن برسی شول امینسزلکدر.
زور صوما ایالری توغانلارندان باشقاغه هیچه بورچغه آلمچه بیرمسلر چونکه بر کسه گـه
بورچغه آلمچه بیره قالسه، اول کسه بوروچنی وقتنده اوتی آلماوی سببندن ایکی آرالارنده

محبت بتوگه سبب بولور، شول سببلردن زور ، زور صومالار، بانقالارده، صاندقلارده، بیر آستلارنده کوملنب تیك یاتوب، قالمشلاردر. قوللارندان اش کیله تورغان کمسه لر صومایوقلغندان، صومالیلار قوللارندان اش کیلمودن، بایلارنك آنچه لارن فائده گه آشدرا آلماودان زارلاب تورر لار. شول آرا یاؤروپالیلر، آنچه لارنی آلا بلولری سببندن، اشلرنده بولورلار . سودالرن استکه چغارر لار، بزنك فائده سز یاتا تورغان آنچه لارمزنی قوللارینه کرتر لر. بزنك بولای بولومزبر برمزگه اشانچ توتماومزداندر. رسولمز اوتکان ۱۵۴ نچی، ۳۹۵ نچی حدیثلرنده آلاچاقلاری بارلارغه بیره چکلری بولغانلارنی قصماوایله وصیت ایتوماضربو (همده ۵۴ نچی حدیث) ایله بیره چکلری بولغانلارغاده، وقتنده تابشرو ایله وصیت ایتدی. ۴۲۵ نچی حدیثکه قارالور.

۴۱۹ نچی: « خیارُکم خیرُکم لاهله »

سزنك ایزگولرگز، اوزلرینك خاتونلارینه، بالالارینه، هربر یاقن لارینه، ایزگولك ایتوچی کمسه لرگزدر. بر ایزگولك قلوبنی تلاسه گز، اوّل اوزگا، صوکره بالالارگا، خاتونوگا، صوکره بولاردان قالا یاقنلقلری بولغانلارغه ایزگولك ایتوایله باشلامقدر. ۳۹ نچی حدیثکه ده قارالسون!

۴۲۰ نچی: « خیارُکم اطوَلکم اعمارًا واحسنکم اعمالاً »

سزنك ایزگولرگز، عمرلری اوزون بولوب، اشلری گوزل بولغانلارگزدر.

مترجم طرفندان: بوحدیث الوغ حکمتلی سوزدر. مؤمن بولوب عمرلری اوزون بولغانلار ایك ایزگولردر دیگان سوزنك معناسی: عمرنك یلی کوب بولومعناسنده بولمایوب، کوبمی یل عمرایتسه ده، شول عمری اچنده ملتنه کوب خدمت اینکان کمسه لر مرادبولور، چونکه اوتوزغنه یل عمرایتوبده یوزیل عمرایتکان کمسه لردن آرتق خدمت ایتوچیلر باردر. عمرنك برکتلی بولویده شولدر. یعنی عمری بویده باشقالارغه فائده بیرودر. شول آزغنه یل اچنده رسولمز آلتمش اوچ یل عمرسورسه ده پیغمبرلکده یگرمی اوچ یل تورمشدر شول آزغنه یل اچنده مك یل یاشاگان حکیملرنك بولدرا آلمغان مکمتلرن بارلقغه چغارمشدر ... یایسه عمری اوزون بولغان کمسه نك ایزگو بولوی، سلامتلکنی صاقلاوی سببلی کوب یاشاودن ایتولگاندر. چونکه الله تعالی بیورغان نسنه لر بار وسیده آدمنك سلامتلکنه فائده لی بولغان نسنه لردر اوزون یاشاگوچی بولارنك بارنده قلغان بولادر

۴۲۱ نچی: « خیرُ الاصحاب صاحبٌ اذا ذکرتَ اللهَ اعانکَ واذا نسیتَ ذکّرَکَ »

ایبده شلرنك ایك ایزگوسی: سین الله نی ذکر ایتساك سیڭا ذکر ایتوشوده بولوشور، الله نی اونوتساك ایسکه توشرر. .. سیڭا فکرگنی سویلا گانده وفکرداش بولوب، فکرگه یاردم ایتوچی همده سیڭا یاردم ایتوچیلرده اوشبو حکمگه کره لر. ... فکرلر سویلانه تورغان، یاباشقه برملت اشن سویلانه تورغان مجلسده سوز ایکنچیگه بورولوب کیتکانده، بره سوزنی ایسکی ازینه توشرر، بوده شول حدیث حکمنه کرر، همده بواش الوغ فائده لیدر. ... شناسی مرحومنك اینکان بیتی کبی:

نشئه

«نشئه شوق ایله آیاتنه طاپمق دیلرم * آکله وار خالقمه غیری نه یاپمق دیلرم

شول مرحومنك بوبیتیده مقصودکه موافقدر :

جناب کبریاالحق سزاوار عبادتدر * عبادت آکا ذکر وفکر خالصدن عبارتدر.

٤٢٢ نجی: «خیر الصدقة ما ابقت غنی والید العلیا خیر من الید السفلی وابدأ بمن تعول»

صدقه‌نك ایك ایزگوسی، سینی بای حالده قالدروچیدر .یعنی صدقه بیرم دیوب، اوزك بتونلای بوش قول قالمه صدقه بیروچی قول، صدقه آلوچی قولدان درجه‌لیره‌کدر. نفقه تاراتقان وقتکده ایك الك اوسنکه نفقه‌سی تیوش بولغان کمسه‌لرگه بیرودن باشلا !

مترجم طرفندان : بزنك بورچقه چلغانغان تاتار قرنداشلرمزنك، یابرده آشارینه بولمغان فقیر توغانلارمزنك برده واجب بولمغان فطره کبی صدقه‌لارنی اوزلرندن زکات چغا تورغان ملاهم مؤذنلرگه بیرولری، اوشانداق تیوشلی قدر بایلغی بولمغان کمسه‌لرنك قربان چالغان بولولاری باروسیده بو حدیثکه قارشولقدر. چونکه بزنك تاتار قرنداشلرمزده ، عید کونده تویغانچه آشارلارینه بولمغانلاریده، فطره بیره‌لربوحرامدر . چونکه شریعتده کیوم صالوم وباشقه کیراك یاراقلاری بتونلای یتوشمگان کمسه‌دن فطره‌ده، قربانده واجب بولماس. بو توغریده نادان خلق بلمولرندن اش قلالار، اماملالار شولاردانده تیوش کوره‌لر متی آچه‌نك اسمنده بلمی تورغان بوزنده کورمگان فقیر کمسه‌نك اوراق استنده، ملاغه بر کون اوراق اورو برابرینه دعا قلدرولاری ملالارنك شولای قلدرتولاری حرامدر، حرامدر، حرام !!! (ش . ح .)

٤٢٣ نجی : « خیر العبادة اَخفُها »

عبادتنك ایك ایزکوسی، ایك جیکل بولغانیدر. ٥٣ نجی حدیث شریفکه قارالسون !

٤٢٤ نجی : « خیرُ المسلمینَ مَنْ سَلمَ المسلمونَ منْ یده ولسانه »

مسلمانلارنك ایك ایزگولری، مسلمانلار، آلارنك قولندان همده تلندن سلامت بولغانلاریدر. بوحدیث شریف ایله بتون کورکام خلقلارنك هربرینه اشارت قلنغاردن.

مترجم طرفندان : مسلمانلارنك ایزگوسی :تلی ایله‌ده، قوللاری ایله‌ده، اشی ایله‌ده، قلنشی ایله‌ده، هیچ کمنی رنجتماس . مؤمن قرنداشینك عیبن تاراتماس، غیبتن سویلامس، مالنه تیمس، یوز صوینه ضرر ایتمس، آلارغه یالا یابماس، سوزلرن یورتمس !

٤٢٥ نجی : « خیرُ الناس قرنی ثمَّ الذین یلونهم ثمَّ الذین یلونهم ثم یجیءُ اقوامٌ تسبقُ شهادةُ اَحدهم یمینَهُ ویمینُهُ شهادتَهُ »

آدمیلرنك ایك ایزگوسی، مینم زمانمدر، صوکره آکایاقن بولغان زماندر، تاغنده آکا

یاقن بولغان زمان کشیلریدر. آندان صوك شوندی قوملر کیلور، آلارنك برسینك گواهسی آنشوندان اوزار، آنتی گواهسندن اوزار، یعنی آندایله شاهدلکنی برده اورنده قلمی یالغان آند ایتونی عادت ایتارلر. پیغمبرمز: امتینك خلقلارینك بوزقلغینه کیله تورغان نسته‌لرنی بیان ایتوب، یمین ایله گواهلق‌نك مقلارن صافلاوغه بیورادر، چونکه بوایکسی آدملرنك عدللکدر، طنچلقده یاشاولرینه سبب بولا تورغان نسته‌لردندر دیملقده: کشیلکنی صاتقان، توبان درجه‌لی خلق آراسنده آند ایله گواهلقنك قدری یوقدر! آرقنه براوز فائده‌لری اوچون یالغان بیرگه گواهلق ایتارلر، اگر بوگواهلغنه اشانماسالار، گواهلغی آرتوندان برسی آرتندان برسنی آند تزب کیتار، شوندیلار آرقاسنده آدمیلرنك آلش بیرش اشلری ضرر لانر. یالغان آند ایتوچی ایله یالغان گواهلق بیروچیلر آرقاسنده نیچه یوز یللاردان بیرو، اسلام شریعتینك پاك حکملرینی یورتو، آدمیلرنی طنچلقده یاشاتویولی بیکلندی. موندی، خلقلارنك بوزلوندان کیلگان، اشلردن الله‌غه صغنامز! ٣٨٥ ایله ٤١٨ نچی حدیثلرده یازلغان سوزلرگه ده قارالسون!

٤٢٦ نچی : « خیرالناس انفعهم للناس »

آدمیلرنك ایك ایزگوسی، اوزی کبی آدمیلرگه فائده‌سی تیگانیدر. هرکمده، اوزینك قولندان کیلگان نسته ایله، ایکنچیلرگه فائده ایته آلغانلغندان، قولندان کیلگان قدر فائده تیگزوده ایرنمی، توروشسه، اول کمسه ایك ایزگو آدمدر. سوزنك قصقه‌سی: مسلمانچیلق ـ آدمچیلك بولغانلقدان، چون مسلمان بولغان کمسه‌گه چون کشی دیوله‌در. چونکه قولندان تلندن باشقه‌لارنی سلامت توتوب، قولندان کیلگان روشده خلقغه فائده تیگزوده بولغان کمسه‌نك بارتورمشی خلقغه فائده بولوب، ایك ایزگو کمسه‌لردن صانالور...

٤٢٧ نچی : « خیرُ النکاح ایسَرُه »

نکاحنك ایك ایزگوسی، ایرگه جیکل چغش ـ آز مهر ایله بولغانیدر. ـ چونکه حاضرگی زمانده بولغان، کوچدن طش چغشلارایله قزآلوچیده، بیروچیده بتملای تالانب قالالار، شوندی کوب چغشلاردان قورقب، یا تاباآلماوآرقاسنده قایوبر قزلارنك یوقغه چغویده بولغالیدر. یگت ایله قزبوزورچغشلارنی قوللارینه توشره آلماودان ـ هلاك بولولاری. نکاح سزلك‌نك آرقاسنده ایرلرهم قزلارطرفینه برده بتمی تورغان، نسل کیسه تورغان بر آورده کیله در «١٣٦، ١٨٧، ٢١٠، ٣٤٣» نچی حدیثلرنیده قایتوب قارالسون!

مترجم: بزنك روسیه‌ده بولغان طویلارداغی فائده‌سز چغشلار توغروسنده «٢٩٣» نچی حدیث شریفکه قاراگز!»

٤٢٨ نچی: «خیرُ شبابکُم مَن تشبَّهَ بکُهولکُم وشرُّ کُهولکم مَن تشبَّهَ بشبابکُم»

یاش بیگنلرگزنك ایـــك ایزگوسی، قارتلارغه اخشاغانی، قارتلارگزنکده یمانی یاشلرگزگه

خشاغانیدر... یاشلرده سویکلی صانالغان گوزل صفتلار: یواشلق، الوغسماق بولو، اوتورغان کوکل، توزملیلك، آغرنلق، نفس اویونچقلارن تاشلاو، ایندی بریاش یگنده بو صفتلار ولماسه، اول کمسه شوندی صفتلی بولغان قارت کمسه‌نك صفتلارن آلوغه چالشودر، بر ارتده: کوکل اورناشماوی، آشغوچیلق، جیکللك، آچوچانلق، قوزولق همده نفسکه ایارو کبی یمان صفتلار بولسه، بوقارت کوب وقتده یاش‌لرده بولاتورغان صفتلار ایله صفت بتولگانی اوچون، آدمیلرنك یمانلارندان صانالور...

٤٢٩ نچی : « خیرُما اعطیَ الرَّجُلُ المؤمنُ خُلُقٌ حسَنٌ وشرُّما اُعطیَ الرَّجلُ قلبُ سوءٍ فی صورة حَسَنَة »

رگه الله‌تعالی طرفندان بیرلگان نسنه‌لرنك ایك ایوگرسی کورکام خلقدر، ایرگه بیرلگان سنه‌لرنك ایك یمانیده ایزگو صورتده بولغان، یمان کوکلدر. عرب شاعرلرندن برسی بو غریده نی گوزل بیت ایتمشدر: آدم بالاسینك اچنده گناه اورناشماوی نی گوزالدر... دیگان

٤٣٠ نچی : « خیرُکم خیرکم لاهله وانا خیرُکم لاهلی ما اکرَمَ النّساءَ الاّ کریمٌ وما اهانَهُنَّ الاّ لئیمٌ »

رنك ایك ایزگوکز، اوزینك اهلینه ایزگوبولغانگز، مین اوزمنك اهلم اوچون ایك ایزگو سه من خاتونلارنی الوغلاب، حقلارن اورنینه کیتورو، یگت کمسه‌نك اشیدر، آلارنی رلاب، حقلارن بیرموچیده ایك یمان‌کشی توگل کمسه‌در. (٣٨٩ نچی حدیث شرحنده ان ایتولگان سوزلرنیده قاراکز!

٤٣١ نچی « خیرُکم مَن لم یَترُکْ آخرتَهُ لدنیاهُ ولا دُنیاهُ لآخرَته ولم یکُنْ کَلاًّ علی الناس »

رنك ایك ایزگوکز، آخرتن دنیاسی برابرینه صاتماس، دنیده‌دنیاسنه آخرتی اوچون، لاماس، همده خلق‌استینه آوریوك بولماغان کزدر.. ! آخرتمز دنیاداغی اشمزگه قاراب رك بولور، دنیاده یورش، تورشنك توبی بولغان کورکام خلقلار، اوشاندای آخرت کوتی وغه ایمان ایتوایله برابرتابلور لار. ـ اگرده دنیاده کورکام خلقلار ایاسی بولساق، کچ همده ك قوتی ایله دینمی صاقلاغان بولورمز. شولای بولغاندا غنه آخرت درجه‌سنه ایرشرمز یوقسه یا آخرت حسرتنه قالورمز! اسلام ملتی نك کوب مذهبلرگه کوب ملتلرگه بولنوب بریاقغه یغاچده، کوب زمانلاردان بیرلی خلقمزنك بربولکی «ایشانلق یاقلاوچیلاری» دنیانی للای تاشلاب بوچماقغه قاراونیغنه خلقغه‌تاراتونی تلیلر. باشقه بربولك‌بار، آلار دنیالاری چون آخرتلرن بتونلای تاشلاغان‌لار، بوایکی بولکدن اولگسی: آخرتنك صاقلانوی

دین ایله بولوب، دین بولسه مسلمانلارنك برسوزده بولولاری آرقاسنده بارلقغه چقغان قوت ایله صافلانوی، همه زمان نك تلاوی بوینچه مسلمانلار ضرر ینه آشکاره یا آستورتن اش قلوچی دشمانلارنك قوتلرینه فارشو تورشولق، بر قوت حاضرلوایله گنه بولوینی آگلامیلار. ـ قری دنیا ایله گنه بولوشوچیلار ده: آدمیلرنك طنچلقده، امانلکده، تزکلکده همده بربرسنی جبرایتموده یاشاولری دین ایله بیورلغان کورکام خلقلارنك صافلانوی ایله بولوینی آگلامیلار، شول آگلاماولاری آرقاسنده برسی چیکدن طش یوغاری، ایکنچسیده چیکگه یتوشمگان روشده توبن یوریلر. اندلس مسلمانلاری دولتی نی اشلدی؟ آزیه مسلمانلاری نیندی حالگه توشدیلر؟ قفقاس داغی اسلام جمعیتی نی سببدن بتونلای بتویاغنه قارا دیلار. . . هندده، همده محیط دریاسی آتاولرنداغی مسلمانلار نیندی اش آرقاسنده نصارا گه قل بولدیلار؟ بروقتده نیچه میلیون مسلمانلارنك اورنی بولغان «قریم» ولایتی قایا کیتدی؟ تونس نیچوك یوغالدی؟ یوقغه چقغان اسلام مملکتلرینك، حاضرکونده قری اسملر یگنه قالدی. قری حاللرینك نیچك بولغانلغنی، تأریخ کتابلرنده گنه کوره مز. بولارنك یوقغه چغولارینك سببلرینی تیکشرگانده ایك الك ایکی سبب تابامز: برسی: آیورولوشو؛ اوزی ایله صوغشاچق دشمانینك قوتینه قارشو، قوت حاضرلب قویماو، صوغش اشنده بلوی تیوش بولغان نسنه لرنی بلمو؛ بولارنك سببیده دنیا اوچون توروشو آخرتکه ضرر بیره یادنیا آلغه کیتودن قوت تزودن طیوچی دیو اویلاو داندر. یایسه: وایمسزلك سببلی، مملکتلرمزگه برسی آرتندان برسی کیلوب توروچی ضررلارنك نی سببدن کیلون، قایدان توا، شولارنی تیکشروده کورمزنی تولوغ آچب قاراماودا ندر. شول ره وشده برسی آرتندان برسی توتاشب کیلگان بتولر، عقل هم اش نك صوکنی آگلاب اش یورتو ـ تدبیر ـ که تایانمای، قری دیندارلقنی دعوی اینوب، تدبیر هم دنیا اوچون کیراکلی عملرنی بریاقغه تاشلاودان همه دینگه لازم «خلق بوزقلغندن» بولشدر. ایندی هیچ شك توتولماسون، بوقدر بلا هم قورقنچلار، آخرت اوچون دنیانك کیراکلی بولوینی آگلاماودان توغمشلاردر. ای توغانلار اوتکان قرندا شلر مزنك حاللرندن عبرت آلیق، برلك، هم اتفاقده بولوغه توروشیق! ملتکه قاراب، مذهبلرنك تورلیلکی توغروسنده سوزلرنی تارتوشولارنی تاشلاب، دشمانني حالسزایتده تورغان اشکه کرشیك! اوتکان هم کیلاچك مدیتلرنده آگلاشوینه قاراغانده، دنیاهم آخرت اشنده ده اورتاچالغنی عادت اینوب، اسلام ملتینك حالني تازارتا تورغان اشلرده عقل هم فکر اوزه برلکده بولولارن، همده دشمانلاردان صاقلانواوچون کارایل تیمر یوللاری کبی، وباشقه کیراك یارافلارنی بارلقغه کیتوروگه سوز ایله ده اش ایله ده قزقدروچی، مسلمانلارنك کوللرن هوسلرن شول یاقغه تارتوچیلار، قیامنکه قدر اسلام ایزگولری اسمنده تاریخ هم جریده کاغذلرنده

اسملری

اسملری قالاچاقدر. اوشبو حدیثنك آخری بولغان « ولم یکن کلا علی الناس » دیگان سوزنك طشقی هم اچکی معناسی اوشبودر: ای مؤمن! تیك یاتوچی، یالقاو، ایرنچاك، اشسز، قصقاسی جبون فائده لی صفتلاردان بوش بولوب، باشقالار اوستنده آغریوك بولوب .تورماغل! خلقغه فائده بیره تورغان اشلرنی بلب، شول بلوك بوینچه اش قلورغه تورشغل! - چایخانه لرده، یا اوبکده قولاق مندرینه باشکنی قویوب یاتمه، ایشان دیگان بولوب نی دنیاکا نی آخرتکا فائده سی بولماغان بلسکی ضرر لی بولغان: یالقاولق، کشیلسکدن چغاروغه یول کورساتوچی، شیخلرنك، اولکان کوکلمرندن، ترکلك استاب عمرکنی اوتکارمه! فکرکنك قوتی بار بولا توروب، آنی یقلاتمه، کیراکلی اورنغه صرف ایت! یالقاولقده یاتوب آور بوك بوله! سین شوندی برالوغ هم شریف بولغان جمعیت «جمعیت اسلامیه» نك اعضاسی ایکانسون، جمعیت فائده سنه قولوکدان کیلکان براشنی اشله، جمعیت سیندن فائده کورسون، یالقاولق ایله، تیك یاتوچی کمسه موندی الوغ جمعیتده اعضابولا آلماس. دیگان سوز بولوب چغار.

٤٣٢ نچی : « الخازنُ المسلمُ الامینُ الذی یُعطی ماأُمِرَ به کاملاً مُوَفَّرًا طَیِّبَةً به نفسُهُ فیَدْفَعُهُ الی الذی اُمِرَ له به احَدُ المتَصَدِّقینَ »

خازن: قولنده مال صاقلانب تورا تورغان کمسه. بزنك روسیه تلنده: کاصسیر، خزینه چی، اسبور شچیك دیولکان کمسه لر کبی. بوحدیثده بیکرا کده خلق آنچاسون صاقلاب توروچی یاملکت آنچاسنی صاقلاب توروچی کمسه لر مراددر. مسلمان بولغان خازن اگرده اوزینه صاقلارغه بیرلکان مالنی، شول مال خوجاسی برقدرنی شوندان بره وگه بیرگه بیورسه، شول وقتده اول کشی بیورلغاندان کیمتمی، بیورلغان قدرنی خوش کوکل ایله، تیوشلی وقتده اوتهسه، بوکمسه گه شول آنچه خوجاسی بولوب، صدقه بیرگان ثوابی بولور. شوندی اشده بولغان کمسه لر بره وگه، تیوش بولغان مالنی بیرگانده آچق یوزلی، تاتلی سوزلی بولوب، برده کیمتمی همده آلوچیغه هیچ برشلته ایتمی، برکیلکاچدن: الی وقت یوق فلان وقتده کیلورسون دیمیگنه بیرسه، بوکمسه ایزگو هم شول بیرگان قدرمالنی صدقه قلوثوابینه ایرشکوچیدر. بزنك اوزتوغانلارمزدان بربایداغنه کاصسیر بولوب توروچیلارده، بایی بیرگه بیورسه، یاخدمت برابرینه آلاچاق حقی بولسه، کاصسیرنك یاننه بارا قالساك : یوزن قارالنوب، یورمه الی، ابرتهگه آلورسون، اشم بار، آنچاك قاچماس الی دیگان کبی سوزلر الله صورا وچینك کیفنی بیباره لر. بنده فقیر هم طل خاتونلارغه جمعیت طرفندان بیلکولنکان آیلق آنچالارنی، خازنلرمز طرفندان نیچوك بولساده، برجای تابلوب، آلوب قالنادر.

مترجم طرفندان : بزنك روسیه ملالارندن بعضلری: برمحتاج کمسه گه مسجده آنچا جیسالار، یا یسه مکتب یا مسجد اوچون آنچانك جیولغانی آلارده توتولسه، «بوری آوزندن قوی سلامت قالماس!» دیگان

کبی، تگی آچه‌عمرده بتونلای‌شول اشکه توتولماس. آسترخان طرفلارنده جای‌کونلرنده بیمش جیلاك کبی نسته‌لر صاتوچیلار هرکونی بازاردان برنیچه شم آلوب قایتالارده، آنی مسجدکه قویالار، شولای ایتوب، بر آیده بش‌یوزحتی مك دانه شم‌جیولادر. ملامونی آلوب صاتاده، آنچاسنی مسجد کیراگنه‌توتارغه، دیوب‌جای‌بوینه‌جیولغان ایکی-اوچیوز صوملق‌شمنك آقچاسنی، یوزالشدن برالشنی اوزاورنینه توتسه، توتا، قالغانی‌ملانك اوزکسه‌سنه قالادر، آناردان حساب صوراسی یوق! صوری باشلاسالار، بیروچیلرنك صدقه‌لرینك ثوابلری بته‌در، دیوقورقتوب، توقتاتادر! مسجدحقن آشاغان ملا، باشقه حقلارنی نیچك آشاماس! قزاندا ده بعضلری مدرسه فائده‌سنه چیوب، یوزصوم بولسه ٧٥ صومنی اوزلرینه صالالار. پازاریلنی برمدرسه اوچون، شاکردلرنی فاتیرده‌توتارغه ضرور بولغاچ، مسجددن یوزاون بیدی صوم آچاجیولدیه، شوندان شکردلر، فائده‌سنه باری دورت آیغه اون‌ایکی صومدان قرق سیگز صوم فاتیرگه تولندی. قالغان آلتمش توقزصوم خدا یله‌قایاکیتکاندر. ایندی رسولرنك بومدیثندن آکلانوینه کوره موندی اشلرده، خلق اوزلری تیکشرو تیوشدر، مثلامسجده براشله آچاجیولا ایکان، آنی شونده خلق آلدنده صاناب بردفترگه یازلورده) بره‌وگه صاقلارغه بیرلور، کیراك‌بیرگه توتولسه‌توتقان‌اورندان حساب آلوب) دفترگه‌یازب، قویولور. توتولغان اورنن تیکشروبیگراك تیوشدر، چونکه صاناب بیرگان صومادان، قایدا توتولغان ایکانی یازلماسه صانامی بیرلگاندنده خیانت‌اوچون پول‌اوکایلیدر. قزانده‌وقف مدرسه‌نك‌وقف یورتلارندان یلغه‌مك صوم آچا کیله‌ایدی، بای‌اوزی وفات، اوغلی شول‌آچانی آلوب، مدرسه کیره‌گنه یلینه‌کوب بولسه، اوچیوزصوم توتاایدی، شولای‌ایتوب هربلنی مدرسه‌نك‌بشیوز صومدان‌اون یل‌اچنده بش‌مك‌صوم آچاسنی آشادی. موندی اشلردن بلنمگانلریده کوبدر. غافل بولماسقه‌کیراك! (ش. ح.)

٤٣٣ نجی : « الخالَةُ بمنزلة الأُمّ »

خاله آنانك قزقرنداشنه عربلر «خاله» دیلر. آناکنك آپاسی‌یا سوکلوسی بولادر. معناسی خاله آنا کبیدر. یعنی بره‌ونك آناسی ایله برتوغان قزقرنداشن آناسی کبی، الوغلاوی تیوش کمسه‌در، شریعتمزده آنا اولسه بالاسون خاله تربیه‌سنه بیرو تیوشدر. موندا ده برالوغ حکمت باردر؛

مترجم طرفندان : آناسی اولگان یاش بالانی، شول‌آنانك‌بر توغان قزقرنداشی تربیه‌سنه بیرلور، چونکه آناسینك توغانی، آناسی کبی، برقان برخلقده بولادر .

٤٣٤ نجی : « الخَلقُ کلُّهم عیالُ‌الله فاَحَبُّهم الی‌الله انفَعُهم لعیاله »

خلق بارو سیده الله تعالی‌نك عیالیدر . (عیال‌بالا - اوی‌جماعتی دیمك‌بولادر) خلق هر

برسیده الله‌نك بالالاری بولغاچ، اول بالالارنك ایك ایـزگوسیده الله‌تعالی‌نك بالالارینه فائده‌لیره‌گیدر . . . .

٤٣٥ نجی : « اَلخَیلُ ثلاثَةٌ لرَجُل اجْرٌ ولرجُل سترٌ وعلی رجُل وزرٌ فاَمّاالذی هی‌له اجرٌ فرَجُلٌ ربَطَها فی سبیل الله تعالی فاطالَ لها فی مَرْج اورَوْضَة فما اصابَتْ فی طیلها منَ المَرْج اوالرَّوضة کانت لهُ حسنات ولو انها قطَعَتْ طیلَها فاستَنَّتْ شَرَفا اوشَرَفَیْن کانت و اثارُها حَسَنات‌له ولو انهامَرَّت بنَهر فَشَربَتْ ولم یُرِدْانْ یَسْقیها کان ذلك‌لهُ حسنات ورجُلٌ رَبَطَها تَغَنّیا وسترّا وتعَفُّفا ثم‌لم یَنْسَ حَقَّ الله‌فی رقابها وظهورها فهی لهُ سترٌ ورَجُلٌ ربَطَها فَخْرا ورِیآءً ونوآءً لاهل الاسلام فهی‌لهُ وِزْرٌ »

مؤمنلر آراسنده آت تربیـه اینوچیلر اوچ تورلیـدر : برسی :بره‌و آت تربیه‌لر ،شول تربیه‌سی برابرینه ثوابلی بولور .ایکنچی بره‌و آت‌تربیه اینار، آنك آنی ایاسنی محتاجلکدن صاقلار، محتاجلکن بلدرتمس. اوچنچسی: تربیه‌لی تورغان آنی‌اوزن گناهغه توشرر. ایندی آت تربیه‌سی ایله ثوابلنوچی کمسه شوندی کشیدر: آتنی آصراوی صوغش وقتلارنده صوغشقه آتلانب بارو اوچون بولور. بونیت ایله آصرالا تورغان آتنی صو اچرتو، تورا تورغان اورنن پاکلاو، آتنی چیستالاو، آنی آوناتو هربرسیده ثوابـدر. آتنی تربیه اینو آرقاسنده، عیبلری یاشرنه تورغان کمسه، شوندی کمسه‌در، اول‌آت آصرارده، شول آنی ایله خدمت ایتوب، اوزن همده اوی جماعتلرن طویـدرر. بوکشی آتن شریعت قوشقان بوینچه‌تربیه قاسه، اورنسز اورنغه صوقماسه، آچ توتماسه؛ ایندی کسب اوچون آصرالغان آت ایاسینك محتاجلکن یاشرر. یعنی کشی قارشوسینه باروب ایکمك صوراب عیبن آچوفه محتاج ایتمس !اوچنچی کشی آت‌آصراوی آرقاسنده گناهلی بولور، اول شوندی کشیدر ، آت‌آصراوی یوقاری اینولکان‌سببلردن‌برسی اچنده بولماس،بلکه کشی آراسنده الوغلانب ماقتـانو اوچون، یاخلقغه دشمانلق ایتوب، خلقغه قـارشو تیوشسز روشلا صوغشو اوچون حاضرلنگان آتدر . . .

٤٣٦ نجی : « داووامَرْضاکم بالصَّدَقَة »

آورولارکزنی صدقه‌ایله دارولاکز! آورولارنی دارولارایله، دارولاو توغروسنده کیلکان حدیثلر کوبدر، آلاردان برسی (٥٤٩) نجی حدیث شریفدر. اما بو حدیث صدقه ایله فقیرلرنك ایزگو دعالارینی آلوکز! دیگان فرماندر. چونکه الله‌تعالی آورونك سلامتلکنی بر فقیرنك خاطرن تابوغه باغلاغان بولور . (٤٤٠) نجی حدیثکده کوز صالوکز

مترجم طرفندان :رسولمز « خسته‌لرکزنی صدقه‌بیرو ایله‌دارولاکز » دیکان، مونك معناسنی ایکنچی تورلی آکلامق ممکندر . آشاغینه بولمغان کمسه‌لر، چون آورولاردر. تکلایده آچلق بر آورودر آچ کشی خسته‌در. آچلق آوروینك دارویده آشادر . ایندی بو حدیثده «خسته‌لرکزنی» دیکان سوز ـ آچلق آوروی ایله آورو بولغانلارکزنی دیکان‌سوز بولسه، صدقه‌آچلق خسته‌لکنه داروبولا تورغان آشاملقنی، یاآشاملقنی آلا تورغان آنچانی، بیروبولورده‌حدیثنك معناسی: آچلارغه آشارغه‌بیرکز! یعنی آچ کمسه‌لرکه‌صدقه‌دن آشاملق بیرکز! دیمك بولادر. بولای بولونی: حدیثده خسته ایله دارولاوچینی ایکی کشی اینوب برتو، همده حدیثده‌خسته‌لرکزنی صدقه‌ایله دارولاکز دیوخسته‌نك اوزینه‌قوشماغان یایسه‌خسته‌لرکزنی صدقه‌ایله‌دارولاکزدیوی صارانلق خسته‌لکی ایله‌خسته بولغانلارغه، اول‌خسته لکدکزدن صدقه بیرب قتولوکز! صارانلق خسته‌لکندن سلامتلنرسز دیمك ! (شاکرجان .)

٤٣٧ نچی : « دَبَّ اِلَیْکُم داءُ الاُمَمِ قَبْلَکُمْ الحَسَدُ والبَغْضاءُ هی الحالِقَةُ حالِقَةُ الدین لا حالِقَةُ الشَّعْرِ والذی نَفْسُ محمَّدٍ بِیَدِه لا تدخُلوا الجَنَّةَ حتی تُؤمِنُوا ولا تُؤمِنُوا حتی تَحابُّوا افَلا اُنَبِّئُکم بشیءٍ اذا فَعَلْتُمُوهُ تحابَبْتُم اَفْشُوا السَّلامَ بَیْنَکُمْ »

سزدن الکنکی امتلرنك آوروی بولغان «کنچیلك ایله آچوچانلق» سزکه‌ده کیلوب یتدی. اول آورولار ـ کیتاروچیلردر ـ کیتاروچی دیکاچده صاچنی کیتاروچی دیکان سوزتوکل، بلکی دیننی کیتاروچیدر، دیننی کیسوچیدر. محمدنك اوزی آنك قولنه بولغان ذات ایله آندایته‌من: سزمؤمن بولی‌توروب، هیچده جنتکه کره آلمازسز، بر ـ برکزنی سویمی‌تورب، مؤمن بولمازسز! ـ مین سزکه بریول اوبره‌ته‌من آنی قلساکز اوزآراکزده سوبوشرسز ـ اول‌بر برکزکه سلام بیرشوکزدر. ـ دنیاده اسلامنك کیکایوی همه عمرلی‌بولوی اتفاق ایله اتحاددده در. اتفاق ایله اتحادنك بارلقغه چغوی سویشو ایله گوزه‌ل خلقلی بولودادر ، بربریمز ایله سویشوهمده ملت محبتی بارلقغه چغارویولن ازلرگه گیراك اگرسویشونی آلغه آلماساق اوتکانده گی امتلرکبی هلاکلك اورننده تورومز سببلی تیزلکده بتب کیتارمز، بز بربریمز ایله دشمانلقده، بوزق معامله‌ده، یراقلقده تورامز، اوزمز آلغه کیتونی اویلیمز، هلاکلکمزنی باشقه نسته‌دن کنه‌مز اماحاضر بزهلاکلکنك سببی بولغان انفاقسزلقده تورامز، بزهلاك بولویه‌مزنی کوکدن اوت یاغودان یاییردن اوت‌چغب یاندرودان کنه‌مز، اماهلاکلك طوفانی کوبدن ایندی بتن اسلام‌ملتنی چلغاب آلغان. امابز آرتق غافللکمز سببلی، اوزمزنی برکلکان صاناب، بربریمز ایله اتلی‌ماچیلی تورامز، هلاکلکمزنی فارشولاب، اوزلکمزدن

بولدروغه

بولدروغه‌تورامز، امابزآ کلامیمز! ای‌الله! دنیاده بزنینڭ‌مالڭ تورامز؟ تیره‌یاغمزده‌بولغان کشیلر، هلاکلك اورننده بولوبده، اوزآرامزده بولغان قلنشلارمزدان کوله‌لر، اماانصافی اباسی، اشنی توبلب بلوچیلر مالمزگه قاراب یغلیلار. بوزق مقصود ایالرینك، سیاسی بولغان مذهبلرنڭ بیرگان ضررلاری همیشه الوغلانور! بز (ترکیه‌خلقی) ملك ایکیوز توقسان دورتنچی یلده روسیه‌ایله صوغشدق: نی‌بولساده الله‌ك قضاسی ایله بیك‌الوغ‌ارەم اینولرگه بولغدق، کورشی‌بولغان مملکت‌خلقی یارالیلارمزنڭ استلرینه کیلوب، بره‌رنسته قاپقالاغان چاقده. محمدامتندن صانالغان عجملرده، بواولا کسه‌آشاغوچیلار آراسنه قاتوشوب، « وان » ولایتنده بولغان « قطور » وادیسنی قوللارینه آلدیلار. سبحان‌الله! نینڭ‌ی جره‌کنی آچینه تورغان خسته‌لکدر! نینڭ‌ی الوغ‌بلادر. بزنڭ باشمزغه کیلگان بوقورقنچلی بلادن عجملر اوزلریگنه سلامت قالورمزدیو اویلیلارمی؟ آلارده بزنڭ ایله برلکده شول‌هلاکلك یاغمورینه تابا بارالارایچ! اما اوزلرینڭ هلاکلکنه یورولرن بلمی، یاؤروپا قاشنده کولکو بولالار!

ـ اول عجملر اسلام جماعتندن محمدعم امتندن بولوبده، برله‌شو همده اتفاقلاشو یولن ازله شرچاقده، دین‌دشمانلارمز بولغان، تریگه تابنوچیلار ایله‌برلکده یورولری‌نی دیکان‌اش‌بولا ایکان؟ بوحالنڭ قورقنچلیلغندان باشمز ایلانکان، صوڭره نی‌قلاچاغمزنی بلمیمز (والسلام). سلام. هم‌سویشو بحثلرن تیکشرواوچون (۱۴۳ ایله ۱۴۴)نچی حدیثلرنیده قارالسون!

۴۳۸ نچی: « دخلتُ الجنَّةَ فرایتُ علی بابها الصَّدَقَةَ بعشرة والقَرْضُ بثمانیة عشر فقلت یاجبریلُ کیفَ صارت الصَّدقَةُ بعشرة والقَرْضُ بثمانیة عشر قالَ لانَّ الصَّدَقةَ تقَعُ فی یدالغنی والفقیر والقَرْض لا یقعُ الاّ فی ید محتاج الیه »

جنتکه کردمده، ایشگنه یازلغان سوزنی کوردم « صدقه‌گه اون، بورچقه بیرو اوچون اون سیگز ایزگولك هم‌ثواب بولور » دیولش، مونی کورگاچدن جبرائیلدن صورادم: نی‌سببدن صدقه‌غه اونغنه‌ده بورچقه بیروده اون سیگز ایزگولك بودلار؟ جبرائیل: صدقه بولسه‌آنی بایغاده، فقیرگه‌ده بیرله‌در، اما بورچقه بیروده، بوروچ ایك محتاج کمسه گه گنه بیرله‌در، دیدی‌بزنڭ بورزمانمزده صدقه آلو بر کسب‌که اورلدی. محتاجلکی بولماغان آلادر، اما بورچقه آلوچی بای بولساده، البته محتاج بولماغانده آلمیدر، بلکی بر محتاجلغی بولوب آلا، یابر فائده آرتدرو اوچون، یا بر محتاجلکنی بیرو اوچون آلادر، اینڭ‌ی محتاجلرنڭ حاجتلرینی اوته‌و، الوغ ثوابلرگه سبب بولغان براشدر. ۵۹۹ ایله ۴۸۸ نچی حدیثلرگه‌ده کوز صالنسون!

٤٣٩ نجی : « دعوا الحسناءَ العاقرَ وتزوَّجوا السَّوداءَ الوَلودَ فانی اکاثرُ بکم الأمَمَ یومَ القیامة »

خاتونلاردان ماتور بولوب، بالا تابمی تورغانینی قویوگز، آلماگز، آنك اورنینه بالاتابا تورغان قارا خاتون آلوگز، چونکه مین قیامت کونده سزنك کوبلکگز ایله باشقه امتلرکه ماقتانرمن. رسولمزنك بو سوزندن مقصودی: خلقلی، گوزل بولغان، بالا توغدرمی تورغان خاتوننی طلاق ایتوگز دیگان سوز توگلدر، بلکی یانگزده بولغان بالا توغدرمی تورغان ماتور خاتوننك بولوی، سزنی کوب بالا تابا تورغان قارا خاتوننی آلودان طیما سون! یوقسه طلاق حقنده (٨ نجی حدیث) حکمی بوینچه یورو تیوشدر.

٤٤٠ نجی : « دَعْ مایَریبكَ الی مالا یَریبك »

اوزگا بلمسز بولغان نسته‌نی تاشلاده، شبهه سز بولغانینی توت! بو سوزده هیچ وقتده قارشو کیلنمی تورغان برسوزدر. کشی هر حالنده شبهه‌لی روشده بلگان نسته‌سنه، سوزایله‌ده اش ایله‌ده. براش نیگزلموی حکمتنك تلاوی بوینچادر.. شبهه‌لی بولغان سوزگه آخری بلنموی سببلی، صوکی معلوم بولغان، براش بارایکان آنی آنارغه نیگزلو یاراماوی‌دیندن آکلانادر. تلمزده دانلقلی بولغان «توبی کورنمگان صوغه کرمه!» دیگان‌برمثل باردر. قصقاسی: شبهه‌سز بولغان اش ایله عمل ایت، شبهه‌لیسندن یراق بول!

٤٤١ نجی : « دُعاء الاخ لاخیه بظَهرالغیب لایُرَد »

مؤمن قرنداشنك بره‌وسینك ایکنچسی اوچون آرتونده بولغان دعاسی قبول قلنمی قالماس! چونکه کشینك اوزآلدنده دعا ایتوده ریاهمده تاریلکه‌بولوی بیك ممکندر، اما آرتونده بولغانده چون کوکلدن بولوب، تگی کمسه ایله آرالارنده بولغان دوستلق همده محبتدن بولوی آکلانلور... دوستلق اللهنك سویکلی کورگان عملللرندن بولوی (٤٤١) نجی حدیث شریفده کورلمشدر...

٤٤٢ نجی : « الدّالُّ علی الخیر کفاعله »

برایزگولکنك بولوینه، یورتلوینه، یول کورساتوچی ثوابده، اجرده اول اشنی اشلاگوچی ایله برابر بولور !

٤٤٣ نجی : « الدنانیرُ والدراهمُ خَواتیمُ اللهِ فی ارْضه مَنْ جاءَ بخاتَم مولاهُ قُضیَتْ حاجَتُهُ »

آلتون بولسون، کموش بولسون، قصقاسی آنچه، یبریوزنده اللهتعالی‌نك مهر (پیچاتی)ی در. قایوقل ایکنچسنه خوجاسینك مهری ایله کیلسه، آنك حاجتی اوتهلنور.

٤٤٤ نجی : « الدنیا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ فمَنْ اخذها بحقّه بُورِكَ له فیها ورُبَّ متخوّض فیما اشتهَتْ نفسُهُ لیس لَهُ یومَ القیامة الاّ النارُ »

دنیانك کورنشی گوزل همده تاتلیدر. ایندی آنی بره و تیوشنچه یورتسه، اول کشی دنیاده مبارك ـ راحت تورور. امادنیاده نفسی تلاگان نسته لرگه چوموب، شونك آرتوندان یورسه قیامت کونده اول کشیگه اوتدان باشقه نسته بولماس! حدیثدن آکلانوینه کوره: هرکم دنیاده ایکنچی کمسه نك عقلارینه جبرایتمی، ایزگو معامله ده بولسه، اول کمسه اوچون دنیاده مبارکدر. . اگرده شریعت قویغان یول بوینچه یورماینچه، خلقنك عقلارن آلسه، جبرایتسه، اول کشی اوچون دنیا برکت بولو اورنینه قاتی هم آچی عذاب بولوب قالور. . . . !

٤٤٥ نجی : « الدّواء منَ القَدَر وقد ینفعُ باذن الله تعالی

هرنسته تقدیرایله خدانك حکمی ایله بولغاچ، خسته گه دارو اینو درست بولوی نی سببدن دیوب صورالدقده رسولمز اوشبوحدیثی ایله جواب بیردی: « دارو اینو اوزیده تقدیرایله، شول سببدن، دارو ده الله نك فرمانی ایله خسته گه فائده بیرر » دیوب.

٤٤٦ نجی : « الدّینُ النّصیحةُ »

دین اوگتدر، مؤمن بولغان کمسه لر بربرسنه اوگت نصیحت اینوشوده همده دوستلقلارنده بورغان وقتده، قرنداشلکنی باغلاغوچی نسته برکتلمش بولور.

٤٤٧ نجی : « الدّینُ شَیْنُ الدّین »

بوروچ، بوروچلی بولمق، اسلام دینی قاشده خورلق همده برعیبدر. چونکه بوروچلی کمسه نی، بوروچی، آلاچاغی بارکشی قاشنده کیم خور قلوب، کوکلنی بورچر، بوروچ سببلی مانی کوکلن بولغاندرغان کمسه، همده بوروچی بولوبده، آنی برنیگه ده صاناماغان کمسه لر یکسیده ایزگو توگللردر. بوروچ عیب بولو کشسینه کوره در، اصلی برحاجت بولغانده بوروچ لوشریعتمزده درستدر. اما آلغاچده بروعده قویوب، شول وعده سنده اوتمك کیرا کدر. ادأالدین من الدین » بوروچنی وقتنده اوته و، دینی کامل بولغان کمسه نك خلقنداندر.

٤٤٨ نجی: «الدّینُ رایةُ الله فی الاَرْض فاذا اراد انْ یذلَّ عبداً وضَعَها فی عُنُقه»

بوروچ الله تعالی نك بیرده بولغان فلاگیدر. ایندی الله تعالی بره وني دنیاده خور قلمق بولسه، نك بوینینه شول فلاکنی قویار. رسولمز امتنی بوروچلانودان صاقلاوحقنده بوروچلق نیقدر چارلق همده خورلق کورساتب، آلارنی بورچلانودان طیوینی بیان ایتدی. آتا آنالارنك یالاسنه بولغان مرحمتندن، رسولمزنك امتنه مرحمتلیراك بولوینی بلدرتوده اوشبو بیانی

يتاچكدر. امتينك خور، توبن درجه‌لى، بولوينى تلاميوب، آلارنى هر وقتده الوغ درجه‌ده قلونى تلاگاندر. شول سببدن بزگه تيوش بولور رسولمزنك سوزنى بيك اعتبار ايله آڭلاب اش قلو. (٩٣٩نجى حديث شريفنيده قارالسون!)

٤٤٩نجى: «ذِرْوَةُ الايمان اَرْبَعُ خِلَالٍ الصبرُ للحُكم والرّضا بالقَدَر والاخلاصُ للتَّوكُّل وَالاستسْلامُ للرَّب»

ايمانك ايك يوغارى قاتى دورت تورلى صفت ايله بولادر: برنجسى: نفس اوچون آغر بولغان، الله‌نك حكملرينه توزو، ايكنجسى: الله‌نك تقديرينه راضى بولوب، تقديرگه تل تيگرموچيلك، اوچنجسى: هراشنده آدميلرنك ماقتاو، خورلاوينى اويلامى، الله‌تعالى رضاسى اوچون اش قلمق دورتنجسى: الله‌تعالى‌گه تابشرولوب، هروقتده آندانغنه ياردم اوستاو. كوركز، درويشلرنك شيخلرنك اوى‌پوچماقلارنده، زاهدلرنك خلقدان آيورولوب توروب تابارغه تورشقان نسته‌لرى شول دورت صفتدر. چونكه بوصفتلارنى تمام توشنب قوللانغان كمسه‌لر، هميشه شول صفتلارنده بولسالار، اول كشيلر برده شيكسز توغرى جنتكه كررلر. بوكمسه‌لرنك كوڭللرى صافلق همده شوق اورنى بولونده شكده يوقدر.

٤٥٠نجى: «ذَنْبٌ لا يُغْفَرُ وذَنْبٌ لا يُتْرَكُ وذَنْبٌ يُغْفَرُ فامّاالذى لا يُغْفَرُ فالشّرْكَ بالله وامّا الذى يُغْفَرُ فذنبُ العبدالذى بينهُ و بين الله عزّ وجلّ وامّاالذى لا يُتْرَكُ فظُلْمُ العباد بعْضهم بعضاً»

گناه اوچ تورليدر: برسى: يارلقانمى تورغان، ايكنجسى تاشلانمى تورغان، اوچنجسى يارلقانا تورغان گناهدر. برده يارلقانمى تورغانى. الله‌تعالى‌گه تيكداش توتودر، يارلقانا تورغانى بنده ايله الله‌تعالى آراسنده بولغان گناهدر. برده اونوتولمى، بترلمى تورغان گناه بر كشينك ايكنجى كشينك حقلارن آلوى حقنه كرشوى بولغان گناهدر. بوگناهلارنك بولكلرى قايوسى اوتكان حديثلرده كورلدى، قايوسى كيله‌چكده‌گى حديثلرده كوريله‌چكلردر...

مترجم طرفندن: براوچ تورلى گناهلارنك توبه‌لرى: اولكى گناهنك توبه‌سى: الله‌تعالى‌گه تيكداش توتودان قايتوب، الله‌تعالى‌نى برله‌مكدر. ايكنجسينك توبه‌سى: الله‌تعالى ايله ايكى آرادادر، اوچنجسينك توبه‌سى: كمنى جبر ايتكانسون شول كمسه‌نى رضا قلودر.

٤٥١نجى: «رَأسُ الحِكْمَةِ مَخافَةُ الله»

هربر حكمتلرنك باشى، هراشده، هرحالده كشينك الله‌دان قورقويدر. الله‌دان قورقوچى كشينك ضررندن هيچ كم قورقماس. اول كشى هركمدن، آنارداندە هركم طنچ امين بولور.

قصقاسى:

قصقاسی: الله‌دان قورقوایله‌بولغان: صاتوایتو، ایگن ایگو، هنر، یا کشی حقلارن صاقلاوده بولغان‌فاضیلتده، یاعسکرلك اشلرنده، یاباشقه برتوره‌لکده، یاوصیت اشلرنده بولغان آدمنك جیلکه‌سی، توفیق جگیدر. موندای کشینك هیچ کمدن‌قورقوی‌قالماز! هربراشی همده سوزی حکمت بولور.

٤٥٢ نچی : « رُبَّ طاعم شاکر أعظَمُ اجرًا منْ صابر صائم »

قارنی توق بولوبده، شول نعمت برابرینه شکرقلوچی کمسه، روزه توتوچی تورملی کمسه‌دن آرتق کورلکان بولادر. بومسئله کشینك کوکلی صاف بولوی ایله کوکلی بوزق بولوغه، همده نیت ایله خلقغه قاراب یوریدر... قصقاسی: کشی دیوب شوکا ایتولوراچی طشینه ایلاندرلسه، اویالورلق اشی بلنماس!

٤٥٣ نچی : « رُبَّ قائم حَظُّهُ منْ قیامه السَّهَرُ ورُبَّ صائم حَظُّهُ من صیامه الجُوعُ والعَطَشُ »

کیچلرده اویاغ توروچیلاردان کوبسی باردر، کیچ اویاغ تورونده یقوقالدرودان باشقه فائده اینه آلماس، همده کوب روزه توتوچیلارده، آچ تورو ایله صوصاودان باشقه اش توغدرا آلماسلار. چونکه روزه‌همده کیچه عبادت ایله‌اویاغ تورو، بولارنی قلوچینك نیتلری آرقاسنداغنه ثوابلی اشلردن صانالناچاقدر. نیتسز بولغان، اخلاصسز قلنغان، بلمی اش لانگان عمل هم عبادتلربارو سیده بوشقه چغارلار، آلاردان بیمش توغماس!

٤٥٤ نچی : « رَحِمَ اللهُ امْرءًا اصْلَحَ لسانَهُ »

تلن ترك قلغان کمسه‌گه، الله‌تعالی رحمت اینسون. یعنی یاکلوش سویلامس، سویلاگان نسنه‌سنی بلور. یاکلوش سویلاونی بریاقغه قویار. حدیث آکلاوچیلاردان بعضلری، تلنی ترك اینو، یالغاندان صاقلانو دیسه‌لرده، حدیثنك کیلوی یوغاری اینکان (یاکلشلق توغروسنده دیواتفاق ایتمشلر.

٤٥٥ نچی : « رَحِمَ اللهُ امْرءًا تکلَّمَ فَغَنِمَ اوْسَکَتَ فَسَلِمَ »

شول کمسه‌گه الله‌تعالی رحمت قلور، اول ایرسویلاسه، سویلاوی فائده‌گه آشار، تیك تورسه سلامتلك نعمتی ایله نعمتلنر. یعنی: سویلاسه، سوزی فائده‌لی بولور، تیك تورسه ینه فائده کورر. فائده‌سز اورنده سویلامس، تیوش بولماغانده تیك تورر دیمکدر.

٤٥٦ نچی : « رَدُّ جوابِ الکتابِ حَقٌّ کَرَدِّ السَّلامِ »

ردن سیکا خطکیله‌ایکان، آکا جواب یازو، سلام آلوکبی، سینك‌اسنکا تیوشلی بولغان قلاردان‌صانالور. . . یعنی واجب‌بولور، چونکه سلام‌قایتاروغه قرآن‌ایله بیورلمش‌بز. ..

مترجم طرفندان: بزنك حضرتلرمزگه برخط یازساك هیچده جواب آلا، آلماسون، ۱۹۰۵ نجی یلده شاگردلر حضرتلرندن برنیچه تورلی مدرسه لرنی اصلاحغه تیوش بولغان نسته لرنی یازب جواب صورادیلار، ملالارایسه موڭاهیچده جواب بیرمدیلر، اما اوزلرینك سلاملرن قایتارماساڭ سینی دهری دیورلر. . .

٤٥٧ نجی: « رُدُّوا مَذَمَّةَ السَّائل ولو بمثل رأس الذباب »

آلدگزغه کیلوب حاجت صوراغوچی کمسه لرنی، اول خورلقدان، قتقارگز، گرچه آگاچدن یاشی کبی ـ برنسته تورماسلق نسته ایله بولساده یاردم ایتوگز! ـ بره و صوراو خورلغنی استمه آلوب، سینك فاشکا کیلگان ایکان، ایندی سین صارانلق خورلغن اسنگا آلوب، آنی بوش قول قلماغل! چونکه سیگا بیلگولی توگل، بلکی اول چنلاب محتاجدر، بزشریعت قاشنده حسن ظن قلوایله بیورلغانمز. . .

٤٥٨ نجی: « رَغِمَ انفُهُ ثم رَغِمَ انفُهُ ثم رَغِمَ انفُهُ مَنْ ادْرَكَ ابوَیْه عندَهُ الکبَرَ احدهما او کلَیهما ثُمَّ لم یدخُل الجنَّةَ »

ـ گناه بولسون شول کمسه گه، گناه بولسون شول کمسه گه، گناه بولسون شول کمسه گه، اول کمسه بالغ بولسه آتا آناسینك ایکسیده سلامت بولغان وقتقه یتوشسه، یا بولاردان برسی سلامت بولسه، بوکشی شولایده اجماغکه کرمس. ـ آتا آنانك رضالغی، الله تعالی نك رضالغنی اچینه آلدقدن، آتا آناسی ترکلکده بولغانده، آلارنك رضالغنی آلغان بالا دنیا آخرت درجه سینه ایرشر.

٤٥٩ نجی: « رهانُ الخَیْل طلْقٌ »

آتلارنی اوزوشدرو حلالدر.

حدیث آگلاوچیلر: بوآت اوزوشدروده، اوزغان آتقه بربر بولاك بیلگولانسه ده درست بولونی سویلامشلر. آتلارنی ترك قلواوچون، بعض چیت قوملر، تورلی مشقتلی برصورتده آت اوزشدرالار. کمنك بولساده، آتی، برنچیلك درجه سنی آلسه، بیك زور بولاکلر بیریلور. شول ره وشده آتلارنی اصلاح ایتولور. ایندی مسلمان جماعتی صوغش ایله بیورلدقلارندان، آلارغه آت صاقلاوی تیوشدر. شوگا کوره باشقه ملتلردن آرتغراق، بزنك ملتده، آت چابوشدرو دانلقده بولق تیوشدره مملکتنك بایلغنه سبب بولغان کوب اشلرنی بریاقغه تاشلادقمز کبی، بوکیراکلی اشدنده کوزلرمزنی جمغانمز.

٤٦٠ نجی: « الرَّاحمونَ یرحمهُم الرَّحمنُ تبارکَ وتعالی ارحمُوا مَنْ فی الأرْض یرْحَمْکُمْ مَنْ فی السَّماء »

خلقغه مرحمت قلوچیلارغه الله تعالی مرحمت قلور، شولای بولغاچ، بیرده بولغان کمسه لرگه رحمت قلوکز، سزگه کوکده بولغانلار مرحمت قلورلار. ـ مونك حکمتلرن برکتوچی، کوب ینلر باردر. ـ باشقه ملتلرنك انسانیت دیوب، شونی آلغه یباروگه توروشوچیلارنی تلاب قاراساق، اسلامیت بولوب قالادر.

٤٦١ نچی: « الرَّاشی والمرتشی فی النار »

رشوت بیروچیده، رشوت آلوچیده اوتدالاردر. رشوت ـ اش باشنده بولغان کمسه نك یافنك تلاکنی اشلاو اوچون آلغان نسته سینه رشوت دیوله در. موندی اشلر توره لرده گراك بولادر. اورنده بولماغان کشیلردن رشوتچی بیك آزدر. چونکه آندی کمسه نك بر اماغان اشنی یاراتوی قولندن کیلمیدر. یالغان شاهدلر رشوت آلالار... ایندی بره واوزینك فنی آلواوچون، اوزینك حقن یوغالتماس اوچون مال بیروچی رشوت بیروچی بولماس! ٥نچی حدیث شریف که ده قارالسون! آنڈاکانلارغه بیروکبیلر...

٤٦٢ نچی: « الرَّجُلُ علی دین خَلیله فلینظُرْ احدُکم مَنْ یُخالل »

شی اوزینك دوستینك دینی ایله دینلنور. یعنی دوستنك فکرنده هم آنك مسلکنده بولور. ولای بولسه بره ونك نیندی فکرده ایکانن بلونی تلاسه کز، آنك دوستلاشقان کمسه سنی راکز، شول دوستینك اوزی کبی بولور. فکر هم مسلکی بر بولماغان کمسه لر آراسنده وستلق عمر سره آلماس (١٣٩ ایله ٥٢٥) نچی حدیث شریفلرنیده قاراکـــز!

٤٦٣ نچی: « الرِّفْقُ رأسُ الحکمة »

لق ایله یغنچلی همده ملایم ره وشده اش قلمق: حکمتنك باشیدر. قصقاسی: مسلمان بولغان شی قاتی کوکللی بولماس دیمکدر. (٢٥٢) نچی حدیث شریفکه قاراکز!

٤٦٤ نچی: « الرَّمیُ خیر مالَهَوْتُمْ به »

ونی آتو عمرلرکزنی بوشقه بیماره تورغان اویونلارنك ایك ایزگوسیدر. رسولمز زمانده آدملرنك قراللاری باری براوقغنه ایدی. ایندی حاضر آنـك اورننه ملتق همه طوپلار اصالدی. ایندی بو زمانلارده بوش وقت تابقانده ملتق آتوب، شغللنساك بیك بخشی اش لغان بولور ایدك، قوللارمزنی شولای شومارتساق فائـده دن بوش بولماس ایدی. بزنك راب بولومـزنـك برسببیده شول یالقاولق توگلمی؟ رسولمز اوتکان حدیثلردن برسنده لله غه یالقاولقدان صغنغانی کورلدی مسلمانلاردان هر برسی بر صالـدات حکمنده در. یلاچکده اوق آتونی اویره نب اونرتو گناه بولونی بیان اینکان حدیثلر کیلاچکدر.

٤٦٥ نچی: « زارَرجُلٌ اخاله فی قریة فارْصَدَاللهُ لَهُ مَلَکاً علی مَدْرَجته فقال اَیْنَ

تريدُ قال اخالى فى هذه القرية فقال هل لهُ عليك من نعمة تربُها
قال لاالاّ انى أُحبُّهُ فى الله قال فانى رَسُولُ الله اليك انَّ اللهَ احبَّكَ
كما احببتَهُ »

اوّل زمانده بره‌و اوزينك برآولده بولغان قرنداشنى زيارت ايتو اوچون يولده بارا ايكان، موكا برفرشته قارشوبولوب، بوكمسه‌نك قايه باراچاغنى صورادى، بوكمسه: برآولده، برقرنداشم بارايدى. آنى كورگه بارامن، ديدى. فرشته ايتدى: اول آدمنك سيكا قلغان بر-برنعمتى ايرشكانى بارمى، ياسيكابر-برايزگولك قلغانى بارايدىمى؟ديدى، بوآدم ايتدى: اول كمسه‌نى قرى‌الله‌رضالغى اوچون سويه‌من، آنى سويوروم برده دنيا مرادى ايله توگلدر. صوكره فرشته ايتدى: مين الله‌تعالى طرفندان يبارلمش ايلچى‌من، سيكا سوينچ بيرو اوچون كيلدم، سين اول كمسه‌نى كوبمى سويساسك الله‌تعالى‌ده سينى شول قدر سويه‌در ديدى. رسولمزنك بوحديثدن مقصودى: امتنه‌بربرسى ايله سويشونى، همه اول سويوشوالله اوچنگنه بولوب، دنيا اچنگنه بولماوچيلغنى اويره‌تودر. (٤٣٧) نچى حديث شريفده يازلغان شرحلرده مونك بياننى بركتوچيدر . . . .

٤٦٦ نچى : « زُرْ غِبًّا تَزْدَدْ حُبًّا »

بر برگزگه كون آرالاش، زيارت ايتوگز، دوستلغگز آرتور. بربرگنى يوش، يوش زيارت ايتو آراده محبت‌نك آرتوينه سبب بولور. اماسيره‌ك سيره‌ك باروشو دوستلقنك صوونوينه سبب بولور. قصقاسى: سويوشو، همه محبت يولنده، تيوشنچه اش قلمق كيراك. دوست بولدق ديوب، دوستلارده (٤٣١ نچى حديثده) ايتولگانچه بربرسنه آوريوك بولماسقه كيراك بو بيت نيندى اورونليدر :

بارينى گردن احبابه ايدنلر تحميل * نه قدر اولسه سبكروح اولور البته ثقيل

برنك زمانمزده بولغان دوستلق، قرى بربارووب اوتورراق اورون حاضرلوگنه‌در، برنك دوستلقمز قرى بر دنيالق يبينه‌گنه باغلانغاندر. شول سببدن ملتمزده دوستلار آراسنده برلك يوقدر.

٤٦٧ نچى : « زُورُوا الْقُبُورَ فَاِنَّهَا تُذَكِّرُكُمُ الآخِرَةَ »

قبرلكلرنى زيارت ايتوگز، اول سزنك اوزگزنك اولوگزنى دنيادان كيته‌چكگزنى ايسگزگه توشرر. ايندى آخرتنى، اولمنى ايسكه توشرو سببلى، خلقلارگز تزه‌لوگه سبب بولور قبرلرنى زيارت ايتونى نچكه‌لب اويلاساق بيك زور حكمتلى اشدر. تيك توروچى اولكلردن، تللى بولغان ترك كمسه‌لر، وعظ آلورلار. قبرلرنى زيارت قلودن مقصود، بر

كوننى

كوننى اوزمزنكده شونده يورت توتاچاقمزنى اويلاب، يمانلقلاردان طيولو، خلقلارمزنى تزه‌تودر، يوقسه قبرستانغه باروب، بوفلان كشى ايدى، ديوب تكى كمسه‌نك توس بيتلرن آلدوكا قويوب، صورتلاوداغنه كوب حكمت يوقدر .بلكى قبرلردن بزگه ايرشه تورغان نسته طشقى اش بولماغان جانمزغه اثر قلويدر. جان ايله سيزله تورغان نسته‌لرنك يراق وياقنى يوقدر، شول سببدن، بره‌و تلاسه قايده بولسون، براولكان كمسه صورتنى اويونه كيتورمك بولسه، آنى بولدرا آلور، اما مقصود بولغان نسته اول توگلدر. اما زيارتدن مقصود اولم ديگان چون وعظچى ايله، هاللرمزنى وعظلاب، خلقلارمزنى توزه‌تودر. اماچيندن توروب، يازيارتكه باروب، بارى براولكنك قيافتن كوز آلدينه كيتوروده فائده يوقدر. ايندى مصر اهلينك اولكلر قبرى اوزه قلغان اشلرون قارار بولساق پتغه تابنو درجه سينه يتكاندر. نى قايغولى اشدر، شهرلرده بولغان عالملرنك، بواشلردن خلقنى طيماولارى! مصر خلقينك زيارت استلرنده، اولكلر ايله قلغان اشلرى نك تورلى بدعقلردن عبارت بولغانده كوره، آنى بتونلاى بيان ايتو اوچون آطينه بر كتاب يازمق تيوش بولادر. شولقدر كيلوشسز قلنالار. مصرده بولغان نصارى همه يهودلر، بولارنك قلنولارنى اسلام دينينك بيورقلارندان ديوب، بلب، بتون اسلام شريعتندن كوله‌لر .بواشده كم عيبلى؟ عالملر! بو اش ايله اسلامنى كولكو قيلدروغه سبب بولغان كمسه‌لر كملر؟ عالملر . . . ايندى سوز چغغان وقتده خاطرمه كيلگان بربيانى يازونى تيوش تابدم: نصارا جماعتندن «كاتوليك مذهبى، روماده بولغان «سن پيير» كليسه سنده، حواريوندان بولغان «پيطرس» نك برونزادان بولغان صورتنده‌گى، آياغنداغى باش بارماغنى نيچه يوز يللاردان بيرلى اوبه، اوبه يوقارتب بتورگانلر. بولارنك اوبوى شفاعت استابمى، يا آنى قللقغه تيوش صانابمى؟ شول بارماقنى يا ئادان ياصالون، ايشتوب، آلارغه تل تيگرر ايدك! پيطرس نك الله ايله يافنلغى يوقلغن بلوچيلرده شونك بارماغنى اوبه‌لر، بولارنك بولاى قلنولارى، دينلرنده بولغان يمان عادتنى صاقلاو هم باشقه‌لارنك قلنولارينه قارابدر. نصاراده الله تعالى نك بارلغنى اقرار ايته توروبده، ايكى آراده: پتلارنيده بولوشچى توتالار. قرآن شريفده «بولاربزنك الله قاشنده شفاعتچيلرمز» ديكان آيت دليلدر. بزمسلمانلار، رسولمز كيلو ايله پتغه تابنودن، بوزق اشلردن قتلدق ديوب اويلانساقده، اما اشلرمزده موندى بوزقلار طولوب ياتادر.

٤٦٨ نچى: «الزنا يورث الفقر»

زنا — الوغ گناهلاردندر. زناچيلار حقنده بولغان خبرلار، زنانك نى درجه يمان اش ايكانن بلدرتوده يتكوچيدر. حديثنك معناسى: زنا اوزنده بولغان ضررلارندان باشقه، فقير لكنيده كتورر.

مترجم طرفندان:

زنا فقيرلكنى كيتوره ديگان سوزده الوغ حكمت باردر. چونكه زناغه ايالنگان كشى هر

وقتده اویی اشی کچی زنا قلوداغنه بولور. زناغه ایـالنگان کمسه، بر خاتن ایلن گنه زنا قلماس، نیندی خاتوننی کورسه شوکار کوکل باغلاب، شونی قولغه توشررگه تورشر. شول سببدن بعض وقت بر خاتن یاقزایله برمرتبه کورشواوچون نچه مکلر صومنك باشینه یتار. شولای ایتوب صومادان آیورولور. یایسه زنا قیلوچیلاردان، کوبسی زنا اورنی بولغان « بوزق قزلار» یورطنه بارو غه عادت ایتکان کمسه لرمراد بولور، بولارنك فقیرلك گه توشولرینه برده شیك قلمیمز، چونکه نچه مکلر ایـاسی بایلر، بوزق قزلارغه ایاله نب آقتق یورطلارن صاتقان کمسه لرنی بره ملبکنه تـوکل یوزه رلب صانارغه ممکن . . . بر خاتون ایله یوربده بتون دولتندن آیورلغان کمسه لرده کورنه در. مثلا روسیه تاتارلارندان « قاسیملق ابراهیم » بای نیندی زور صومالی بای بولساده، بیکه آرتوندان یورب، آخر عمرنـده بر صـومغه محتاج بولوب دنیادن کیچدی. زنانك فقیرلکنی کیتورمینه اوشبو ایکی صورت دلیل بولادر.

« ش . ح . »

٤٦٩ نچی: « اَلزُّهْدُ فِی الدُّنْیَا یُرِیحُ الْقَلْبَ وَالْبَدَنَ وَالرَّغْبَةُ فِیهَا تُکْثِرُ الْهَمَّ وَالْحَزَنَ وَالْبَطَالَةُ تُقْسِی الْقَلْبَ »

دنیاغه کوکل قویماوچیلق، کوکلنی همه تننی طنچ قلور. اما دنیاغه کوکل قویو قایغونی همده حسرتنی آرتدرر. یالقاولق کوکلنی قارالتور. حدیثدن بلنه در: دنیاغه کوکل قویماو، دنیادان حضور آلماو، یالقاوبولماو تیوشلکی،. صوفیه نك چنلاری ایته لر: نی نسته الله تعالی نی یاد ایتودن کوکلنی آوشدرسه، اول نسته دنیادر. یوقسه، بالالار، درجه ، مرتبه ، بایلق ، سودا ایتو، ایگن صاتو بولار، دنیاغه کوکل قویو توکلدر . قرآن همه حدیث شریفلرنك تلاوی بوینچه، بالالار، کشی اوچون ایزگولك همده فتنه ده بولور. قصقاسی بایلق، سودا، مرتبه یعنی هرنرسه ده اش اوشبو ره وشه در، بولاردان هربرسینکده ایکی یوزی باردر، ایزگولك یاغی، فتنه لك یاغی . کمده کم دنیاغه تیوشنچه ، اش یورتوچی بولسه ، (٤٤٤) نچی حدیث شریفده اوتکانده کوره بوکشیگه دنیامبارك بولسه، اول کمسه زاهد بولور. یعنی دنیاغه کوکل صالمی تورغان کمسه لردن صانالور.

قصقاسی: تیوشنچه، گوزه ل خلقك ایله برلکده بتن دنیانی قول آستوکده توتسا کده سین زاهد آتالورسون! شونك کبریسنچه تیوشسزلك همده یاوز خلقك ایله آزغنه نسته گه خوجه بولسا کده، قایغولی همده آلدانمش صانالورسون! بزنك کبی یالقاو! بیریوزنده یوقدر.

٤٧٠ نچی : « سَابُّ الْمَوْتَی کَالْمُشْرِفِ عَلَی الْهَلَکَةِ »

اولکلرنی سوگوچی، کشی اوزن اوزی هلاکلکه تارتوچی کمسه. کبیدر. (٩٥٣) نچی حدیث شریفکه ده قاراگز!

مترجم

رجم طرفندان: اولكلرنى يمان صفتلارى ايله صفتلاو، همه آلارنى شلته ايتو، آلارنك
چيلكلرن يادايتو قرآن‌هم حديثلرنك بيانلارى ايله حرام ايتولمشدر. ايندى بزنك
سيه عالملرى اسمنده بولغان ملالار، اولب، وفاتنه اون‌بش يبكرمى يل اوتسه‌ده، شونى
اله‌لرده، همه مجلسلرده سوگه‌لر حتى برصاف كوكللى بى چاره‌نك دينننه همه ايمانننه قدر بارب بيته‌لر.
لا تونتار قريه سنده‌كى «ايشمحمد» ملاوفاتنه اون‌بش يل اوتكان دين خدمتچسى «داملا
اب الدين المرجانى» حقنده بيشار يوزكاغدلى كتابلار چغارب باصدرب تاراتدى، داملا
جانى نك جوهركبى حق سوزلرن اورمكوچ اوياسى كبى چوپچارنسته‌لردن تزلگان دليللرى
له ياشرمك بولادر. اوشانداق مرجانى حقنده بوا اويازى «انكبه قريه‌سينك صلاح ملا
ونلاى، مرحومنى دينندن چغارو درجه‌سنده، برده‌دليلسز سوگه‌در، اوشانداق قزان شهرنده
مرحوم علام‌حضرتلرى مرجانينى بتونلاى دينسز صاناب، جنازه‌سنه چقمامش. اوشبو ره‌وشده
ت‌بولمش دين خادملرى توغروسنده تل‌ازاتولار، شريعتمزده طيولغان بولاتوروب ايشانلق
واسنى قلوچى ايشمحمد ملاطرفندانه بيك‌جش سوگلمكده‌لردر. . . !

٤٧١ نچى : « سَابُّ الْمُؤْمِن كَالْمُشْرِف عَلَى الْهَلَكَة »

نلرنى شلته قلوچى، آلارنى سوگوچى كمسه‌ده، اوزن اوزى هلاكتگه تارتوچى كبيدر.
٨٩) نچى حديث شريفكه‌ده قارارسز !

رجم طرفندان :مؤمن كمسه‌نى، كوكللينه آورتيه تورغان سوزلر ايله شلته قلو حرام بولوى
حديثدن همه بولارغه‌باشقه حديثلردنه آكلانادر. ايندى صانى كوكللى حق‌مؤمن بولغان
ن خدمتچسى بولغان ياشلرمزنى دهرى، دينسز كبى ايك قباحت سوزلر ايله شلته قلو
وك بولور ؟بيگراكده بوقباحت سوزلر ايله‌شلته ايتوچيلر خلقغه ياخشيلق كورساتوچى
لغان دين باشلارى اماملار بولغانه!

٤٧٢ نچى : « سَافِرُوا تَصِحُّوا »

ر ايتوكز، يول يوركز، تنلركز، كوكللركز، سلامت بولورلار. صناب بلگان كمسه‌لر، يول يوروني
متلكگه بيك فائده‌لى تابقانلار. هوا آلماشدرو اوچون، برده اشسزگنه اوراملارده
مك اوشانداقدر. (٨٤ نچى حديث شريفكه قارارسز !)

رجم طرفندان: سفر—يول يوروده كوب فائده‌لر بولوى، قرآن شريفده‌ده هم بيك كوب
يثلرده‌ده بيان ايتولمشدر. سفر يورونك‌ده كوب تورلى فائده‌سى باردر: اول فائده‌لردن
ى هوا آستنده كوكللر آچلوى، قان‌نك يوروشى ياخشروى، تورلى نسته‌لر كورو سببلى
ن آرتوى، علم آرتوى، اوزكدن توبانلرنى كورو سببلى اوزكنك مالكه شكر قلوغه، اوزكدن
نلرنى كورو سببلى، شولار كبى بولوغه تورو شورغه‌سبب بولور . . .

۴۷۳ نچی : « سافروا تصحوا وترزقوا »

سفر ایتوکز ، تنکز سلامتلنر ، همده رزقکز آرتور، چیت بیرلرگه بارب، سودا ایتو رزقنی کیکایتوی هر کمگه بیلکولی براش بولساده بواش بزدن باشقه قومده بولوب، بزده برده یوقدر. بلمیم سببی نسته در؟ (۴۸۴ نچی حدیث که قاراکز !)

مترجم طرفندان :دنیاده سودا اوچون سیاحت ایتوچیلر آراسنده ایك کوب یوروچی مسلمانلار بولمق کیراك ایدی، چونکه: قرآن شریفده همده حدیثلرده سودا اوچون یراق بیرگه بارمغه بیورادر. همه الکداگی عربلردن کاروان، کاروان بولوب یلینه آز بولغانده ایکی طرفکه ایکی تابقر سودا ایله قریش عربلرینك یورگانلکلرن قرآن شریفده فیل ایله قریش سوره لرنده بیان ایتولمشدر. مثلا فیل سوره سنده الله تعالی مکه عربلرینی هلاك ایتو اوچون همه کعبه نی واتو اوچون کیلگان ابرهه عسکرن، هلاك ایتوی، بو ابرهه قریش عربلرینك سودا اوچون باراتورغان یاقلارنده تورالار ایدی، عربلر اوزلرینك یلده بربارا تورغان سودالرندن بوش قالماسونلار اوچون الله تعالی ایتدی « لایلاف قریش ایلافهم رحلة الشتاء والصیف » دیوب معناسی : بز ابرهه نی هم عسکرنی تابنالغان صالم کبی هلاك ایتدك، قریش عربلری اوزلرینك قشقی همده جایگی سودا سفرلرنده همیشه برسوزده بولوب شول سودا سفرلرن تاشلاماسنلار اوچون دیمکدر . . .

۴۷۴ نچی : « سَاقِی القَوْم آخرهُمْ شُرْبًا »

بر قومنی صوغاروچی کمسه، اوزی ایك صوکندان اچه رگه تیوشلیدر. صحابیلر صو هم سوت کبی اچملکلرنی اچکانده، سفرده ده، اویده ده، بره وسی مثلا قیویانده توروب، باشقالارنی قیودان صوآلوب اچرته ایکان، اول کمسه اوزی ایك صوکندان اچوچی بولونی، بوفرمان شریف بوینچه عادت قلالارایدی. رسولمز بوسوزی ایله ادبنی همه برلکده، جمعیتده نی ره وشده اش قلوتیوشلك نی بیان اینکاندر. بوادب قری اچملکده گنه توگل، بیمش هم باشقه آشلارده، هر برسنده ده، بولوچی کمسه نك ایك صوکغه قالوی رسولمزنك مجلس ادبلرندن صانالمش نسته لردندر.

مترجم طرفندن: بواش اوشانداق حکمتلی اشدر. چونکه برکشی خلقنی شربت اچرتب تورا ایکان، اگراوزی خلقدان آلده اچسه، صوصاوی قاینوب، شربنکه حاجتی قالماس، هم آنده توراسیده کیلمس، بس اچرته تورغاچ، اچرتون بولب صاوتن تاشلارده کینار. اما اوزی صوصاغان حالنده کشیلرنی اچرتسه «توق آچنك قدرن بلمس! - آچ، آچ حالن هم خاطرن صافلار! دیگان کبی - اوزینه نوبت یتکانچه راحتلنب خلقنی صوغارر. همه جیولغان کشیلرگه، صوغاروچی کتب تورواوکایسزدر، امابوصوغاروچی شغللی بولدقدان کتواوکایسز بولماس!

سباب

٤٧٥ نجی : « سِبَابُ الْمُسْلِم فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ »

مؤمنلرنی سوگوفاسقلق، آلارایله اولترشو دینـدن چغوچیلقدر. خداغه شکرلر بولسون! زمانمزده مسلمانلار آراسنده اوزآرا اویولشب صوغشو، بیك آز بولا، بلکه حاضر برده بولمی باشلادی. موندان ایللی یل اوّلندن (یعنی هجرتدن مك ایکیوز ایللی بش یل دن) باشلانب قایتا، قایتا هریلنك اچنده بولغان واقعه لرنی کوزدن اوتکارسه‌ك هریلنی مسلمانلار آراسنده یلغالارکبی قانلار آغب، تاولار کبی اولـگانلرنك تنلرینی جیوب اویه‌لرایدی. بوتوگلـگان قانلار بارسیده مسلمانلار قانیدر. بوصوغشلارنك سببی: خلقنك توره لرینك بر ـ برسینه آچولانشو، همه هربرسینك اوزلرینه تلاگی بولغان جولارلکاری آرقاسنده در. بوصوغشلاردان کوبسیده، کتاب هم شریعتدکه ایارتب، علما اسمنه منب اوطورغان دین صاتوچی لارنك فتوالری ایله، بارلقغه چغارلمشدر. اسملری قیامتکه‌چه کورکاملك ایله یادایتولسون، مك ایکیوز ایللی بشنچی هجری یلده، عثمانیه مملکتینك سلطانی ارلان «عبدالمجید خان» حضرتلری ایله باش وزیری «مصطفی رشید پاشا» مملکتنی اداره‌نك مرکزلـگن توزدی. تنظیمات دیولـگان خلقنك خلاصنه سبب بولغان یازونی مسلمانلار آراسنده اعلان ایتوب، هرکمنك مرتبه‌سنی یوزصوینی صاقلاونی شریعت حکمی بوینچه قالدرماق قاعده سنی برکتوگه، یول قویدی. بوذاتلر نیقدر آغرلق کورسه‌لرده مرادلارینی دنیاغه چغارمشلاردر. راسنده اول‌اش آوردر، چونکه قان‌توگو عادتی بولساده، آدمنی برعادتلانگان اشندن کیری قایتارو بیك آوراشدر. . . . بربیت چلماسی بواورنده قالدرلدی. . .

٤٧٦ نجی : « سِبَابُ الْمُسْلِم فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ وَحُرْمَةُ مَالِه كَحُرْمَةِ دَمِه »

مسلمانلارنی سوگو فاسقلقدر، آلار ایله اولتروشو، دینـدن چغوچیلقدر. مسلمانلارنك مالـلارینك حرامـلغی، قانلارینك حراملغی کبیدر. (٤٧٣ نجی) حدیث شریفنك شرحنده سویلانگان کبی، اسلام عالمینك اوتکان زمانلاری تزکلك ایرلرینك کوبسی ، رسولمزنك زور، زور، قورقتوینه اورن بولدیلار. چونکه آلارنك زمانده مال هم جان صاقلاو آستنده توگل ایدی . قصقاسی: قایو زماندا غنه بولساده. مؤمنلرنك طانچلقنی هلا کلـگه قویوچیلار، الله‌نك آچیغینه همه قهرینه تیوشلی بولدیلار. آندیلارنك آخرت یورتنده زیندی یاوز اسمه، خور بولولاری برده شیکسز کوریله‌چکدر .

٤٧٧ نجی : « سُبْحَانَ اللهِ أَيْنَ اللَّيْلُ اذَا جَاءَ النَّهَارُ »

سبحان الله ! کوندز کیلـگاچ، کیچ قای بیرگه کیتار ؟ حدیث آکلاوچیلار، بوحدیث شریفنك یتلوینـه اوشبو سببنی بیان ایتمشلر : رومـالی‌لر یاغنـدن، شام والیسی ایتوا ـــگان «هرقل» رسولمزگه یازغان خطنده «بیردن کوکاردن » الوغ بولغان، سزنك اندی تورغان

جنت ايله تموغ قايده تورر ؟ قايا صيار ؟ ديمش، رسولمز شوكا جواب ايتوب: سبحان الله كوندز بولغانده، كيچ قايده يوغالور؟ ديگان بوحديثنى كيتورو ايله جنت ايله جهنمنك بار بولوينى، بلكى ده حاضر وقتده هر كشى اوزاورنده بولغاننى بلدرتمشدر. (٤٨٨ نچى حديثكاده قارالسون !)

مترجم طرفندان : رسولمزنك بو حديثندن جنت ايله تموغه شول حاضر تورا تورغان توشاگمز بيراوزرنده بولوى آكلانادر. حاضر تورومز تاولكنك كيچ بولگى بولوب موندان صوك بواورنده جنت بولوب، شول جنتده تورومز كيچ كيتوب كوندز كيلوى كبى بولور .

٤٧٨ : نچى « سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللهُ تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ اِلَّا ظِلُّهُ رَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصَبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ اِنِّى اَخَافُ اللهَ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِى اللهِ وَرَجُلٌ غَضَّ عَيْنَيْهِ عَنْ مَحَارِمِ اللهِ وَعَيْنٌ حَرَسَتْ فِى سَبِيلِ اللهِ وَعَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللهِ »

بيدى تورلى كمسه نى ، هيچ بر كولاگه بولمى، بارى عرش كولاگه سيگنه بولغان كونده الله تعالى آلارنى شول كولاگا ايله كولاگالندرر. آلار اوشبو كمسه لردر .

١) بر كشى در، آنك كوكلى مسجدلرگه باغلانغان بولور.

٢) برايردر، آنى مرتبه ايلى باى خاتن اوزى ايله دوستلغه اندى ايكان، بوكمسه الله دان قورقب آنك ايله دوستلانماس.

٣) ايكى ايرالله بولنده بر برسى ايله دوست بولوشرلار، سويشرلر.

٤) كمدر كوزلرن الله تعالى قاراونى حرام قلغان نسته لردن يومسه،

٥) همه الله يولنده (صوغش وقتلارنده) كوزى يغلامى دشمانننى كوزلب تورغوچى كمسه در.

٦) الله نك سيورقلارن اورننه كيتوره آلماودان قورقب يغلاغوچى كوزى بولغان كمسه در.

٧) عدل بولغان امامدر.

بو بيدى تورلى كمسه الله تعالى قاشنده حرمتلو توتولورلار.

٤٧٩ نچى : « سَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَاَبْشِرُوا وَاعْلَمُوا اَنَّهُ لَنْ يُدْخِلَ اَحَدَكُمُ الْجَنَّةَ عَمَلُهُ وَلَا اَنَا اِلَّا اَنْ يَتَغَمَّدَنِىَ اللهُ بِمَغْفِرَةٍ وَرَحْمَةٍ »

اورتا يولده بولوكز، چيكدن طش هم توبانده بولماكز، بر بركزايله ياقن بولوشكز، هروقتده كشيگه سوينچ ايتوكز شوملقده بولماكز: عمللركزده چيكدن طش بولماكز، بيك بخشى بلكز سزدن هيچ بركز عملى آرقاسندافنه جنتكه كره آلماس، من اوزمده عملم ايله گنه كره آلام، بارى الله تبارك وتعالى يارلقاو، همده رحمت پرده سى ايله، عيبلرمزنى پرده لوايله گنه جنتكه

کررمز. ایزگو عمللر قلوغه الله تعالی طرفندن همده رسول الله طرفندن بیورلغانمز، شولایده هیچ کم اوزینك ایزگو عملی ایله تکبرلنب آنارغه آرقالانب، مینم فلان ایزگولکلرم بار، مین جنتکه توب توغری کرم، دیوکبی اشلر بولماسون دیوب، رسولمز بوتکبرلك خسته لکنی یبارو اوچون اوشبو حدیثی ایله: عملی ایله هیچ کم جنتکه کره آلماس، شول سببلی ایزگو عمللری کوب بولغان کمسه لر آندی عمللری آز بولغان، یابرده بولغان کمسه لرنی، آلار جنتکه کره چك توگل دیماسنلر جنتکه کرو الله نك رحمت هم یارلقاوی ایله گنه بولادر. دیوب بیان ایتمش . . . .

۴۸۰ نچی «سُرْعَةُ الْمَشْیِ تُذْهِبُ بَهَاءَ الْمُؤْمِنِ»

برده بولای قورقو، یابراشنك اوتوندن قورقو بولماسه، آشغب یورو مؤمن کمسه نك بازارن توشرر. شول سببدن مؤمن کمسه بیك الوسماق بولوب، تکبرلنمیگنه یورگه کیراك.

مترجم طرفندان: بزنك دین باشی اماملرنك کوبسی نمازغه بارغانده، هم قایتقانده پاژار سوندرو که بارو چیلار کبی آشغب، صولولاری قاپقانچه یوگره لر.

۴۸۱ نچی: «سَلُوا اللهَ عَنْ فَضْلِهِ فَاِنَّ اللهَ یُحِبُّ اَنْ یُسْاَلَ وَاَفْضَلُ الْعِبَادَةِ اِنْتِظَارُ الْفَرَجِ»

الله تعالی نك رحمتندن هرنسته نی صوراکز، چونکه الله تعالی اوزندن حاجت صوراونی سویه در، عبادتلرنك ایك ایزگوسی شادلق کتودر. یعنی برآورلق کیله ایکان، آنك آرتونده، برشادلق بولونی کتمك تیوشدر.

مترجم طرفندان: بره والله تعالی دن حاجت صورالسه، الله تعالی آکا صوراغان نسته سنی بیرر، اما آدم بالاسی حاجت صوراساك، آچولانور. اوشبو بیت بیك اورنلیدر؛

الله یغضب ان ترکت سؤاله * وبنی آدم حین یسأل یغضب

۴۸۲ نچی: «سَلُوا اللهَ الْعَفْوَ وَالْعَافِیَةَ فَاِنَّ اَحَدَکُمْ لَمْ یُعْطَ بَعْدَ الْیَقِینِ خَیْرًا مِنَ الْعَافِیَةِ»

الله تعالی دن همیشه اوزکنك یارلقانوکنی، همده طنچلغکنی صورا، چونکه آدمگه ایمان دان صوك، طنچلق دان یاخشی نسته بیرلش بولمادی. طنچلق دان زور نعمت یوقدر. (۵۶۲ نچی حدیثکه قاراکز!)

۴۸۳ نچی: «سَلُوا اللهَ عِلْمًا نَافِعًا وَتَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ عِلْمٍ لَا یَنْفَعُ»

الله تعالی دن فائده لی علم صوراکز، اما فائده سز علمدن الله غه صغنکز! فائده سز علمدن، مراد بلنیلن عمل قلنمی تورغان علمدن الله غه صغنکز دیمك ۱۷۳ نچی ح. شریفکه قاراکز!)

٤٨٤ نجی : « سَيُشَدِّدُ هٰذَا الدِّينُ بِرِجَالٍ لَيْسَ لَهُمْ عِنْدَاللّٰهِ خَلَاقٌ »

اوشبواسلام دینی کیلاچك زمانده، الله‌تعالی قاشنده درجه‌لری بولمغان کمسه‌لرایله برکتلور، آلغه‌یبارلور. یعنی اسلام‌دینی برزمانده مسلمان بولماغان برتورلی خلق‌توروشوی ایله آلغه‌کیتار، قوتلتابار.

مترجم طرفندان: بوحدیث شریف رسول‌الله‌نك معجزه‌سندن، همده حاضرگی ایرکنلك توروشچیلارینك اشلری بارلقغه‌چغب، اسلام دینی آلغه‌کیتاچکندن خبر بیروچیدر. . . بوتوغریده یازمغاننیده‌اوقوکز! . . . ١٩٣ نجی حدیث‌شریفکه قاراکز!)

٤٨٥ نجی : « السَّائِحُونَ هُمُ الصَّائِمُونَ »

مؤمنلرنك سیاحت ایتوچیلری، ثوابده، روزه توتوچیلار ایله برابردر رسولمزنك مقصودی: اوزینك صحابیلرینی همده امتنی الله‌نك یاراتقان عجائبلرن کورو ایله کوکللرن آچوغه قزقدرب، سیاحت ایتوگه بیورودر. سیاحت ایتوچی کمسه کوب سیاحت ایتکاندن صوك، اسلام دینینك حکملرینك حکمتلرینه توشنب ایمانی قوتلنور، همده یورگان بیرنده اسلام دینن تاراتور. شول سببلر اوچون سیاحت تیوش صانالادر. همده یورگان بیرنده تورلی فائده‌لی‌هنرلر کورب، آنی اوزبیرینه آلوب قایتورده، مملکتینك آلغه کیتوینه سبب‌بولور. حضرت سلمان‌نك، دشمانغه قارشو، پرده یاصاو یولونی رسولمزگه بیان ایتوی، همده رسولمزنك « خندق » صوغشنده شونك ایله‌اش‌قلوی کبی. (٤٧٢ ایلان ٤٧٣ نجی حدیث شریفلرگه‌ده قارالسون!) (٢٣٧ نجی حدیث شریفده بولغان سوزلرنیده قارالسون!)

٤٨٦ نجی : « السِّبَاعُ حَرَامٌ »

ایرنك خاتونلارایله کوب یوقلاوغه کچی یتو ایله ماقتانوی حرامدر. مونك حراملغی هر کمگه بیلگرلیدر.

٤٨٧ نجی : « السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَوِالْقَائِمِ اللَّيْلَ الصَّائِمِ النَّهَارِ »

طل خاتونلارایله آچ‌بولغان کمسه‌لرنی، همده‌ضعیفلرنی تویدروا وچون کسب‌ایتوب یوروچی، الله یولنده صوغش قلوچیلار ایله همده کوندزن روزه کیچلرنده عبادت ایله اوباغ توروچیلار ایله الله قاشنده ثوابده برابردر.

٤٨٨ نجی : « السَّخَاءُ شَجَرَةٌ مِنْ أَشْجَارِ الْجَنَّةِ أَغْصَانُهَا مُتَدَلِّيَاتٌ فِي الدُّنْيَا فَمَنْ أَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا قَادَهُ ذٰلِكَ الْغُصْنُ إِلَى الْجَنَّةِ ؛ وَالْبُخْلُ شَجَرَةٌ مِنْ

شَجَرُ النَّارِ اَغْصَانُهَا مُتَدَلِّيَاتٌ فِى الدُّنْيَا فَمَنْ اَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا قَادَهُ ذٰلِكَ الْغُصْنُ اِلَى النَّارِ . »

جومارد لق بوتاقلاری دنیاغه تارالغان، جنته بولغان آغاچلاردان بر آغاچدر. بره و دنیاده آنك بر بوتاغینه توتونسه، اول کمسه نی شول بوتاق جنتکه یبته کلب کیتار،

اوشاندای صارانلقده ، دنیاغه بوتاقلاری تارالغان، تموغ آغاچلارندان بر آغاچدر. بره و دنیاده صارانلق ایتوب، شول بوتاقلاردان برسینه یابوشسه، اول بوتاق آنی توغغه آلوب کیتار. بو یولده چن لقنی تیکشروچی عالملر اوشبو ره وشده بیان ایتهلر:

بر صاران کمسه نك ، صارانلغنه تیه تورغان ، براش دنیاغه چقسه ، صاران کمسه ، کوکلنده برسونمی تورغان ، یاندروچی اوت سیزه ر، طنچلغی بتب ، نی اشلرگه بلمس ، صاران کمسه بو بورچلونی اوزیده سیزه ر ، قاراب توروچیلارده سیزه رلر . منه بواوت تگی صارانغه قایدان کیله ؟ توبلب اویلاساق بلورمز : یمان خلقنك توبی جهنمده بولور، یعنی یمان خلق جهنم عذابی بولور. جومارد کمسه توغروسنده ، اش شولایدر، جومارد کمسه، دنیاده بر جومارد لق اشلانسه، جومارد کمسه نکده کوکلی آچلوب، اوزنده بر راحتلك سیزه ر، موندانده گوزال خلقلارایله اجماخ آراسنده بر یاقنلق بارلغی بلنه در . بعض الوغ شیخلر اینکانچه کورکام خلق هم بخشی اش جنتدر ، یمان خلق یمان اش تموغدر. منه جنت ایله تموغ حاضرنده بار بولدیلار. عذاب هم راحتلریده کورندی. (٢٧ نچی حدیث که ده قاراگز !) یمان خلقلارنی اشلاو جهنم در، باشقه جهنم ینه بولور. بولماس دیمیم . . . . !

٤٨٩ نچی : « اَلسَّكِينَةَ عِبَادَاللهِ ، اَلسَّكِينَةَ »

ای الله نك قللاری ، آقرنلق اوزه بولوگز ، آشغوچان ، یوقغه سلکنوچان بولماگز ! کوکلگزنی برده یوقغه قاوشاتماگز ، قاوشاغو چان بولماگز ! (٨٥ نچی حدیث شریفکه ده قاراگز !)

٤٩٠ نچی « اَلسَّكِينَةُ مَغْنَمٌ وَتَرْكُهَا مَغْرَمٌ »

سکینت: آدمنك طشی همده اچی اورناشب، اورنسز قوزغالمی ، اورنسز سلکنمی تورغان صفتده بولویدر. وقار. طشدان الوغ صماق بولو، اورنسز اوتورماو، اورنسز یاتماو، آشقماو صفتیدر. شول سکینت ، یعنی شول صفتده بولو، آدم بالاسینك تابارغه تورشقان ، کیراکلی تابلدیغیدر، اما مونك کیرسنچه بولو کیراك نسته نی یوغالتودر الوغ صفتلی، آوریورشلی، آقرن سویلاو ، بولار بارده ماقتاولی اشلردر. درست اوتکان حدیثلرده اینولگانده کوره بولارنك کیرسی ایله اش قلوده ، ماقتاولی بولغان اورنلاری باردر.

٤٩١ نجی: «السُّلْطَانُ ظِلُّ اللهِ فِی الْاَرْضِ فَمَنْ اَكْرَمَهُ اَكْرَمَهُ اللهُ؛ وَمَنْ اَهَانَهُ اَهَانَهُ اللهُ»

سلطان: خلقنك دنیاده طنچ یاشاولرینی ، آلارنك کون اوتکارو، کون کورشلرینی کوزه‌تب خلق فائده سنه بولغان فرمانلارنی چغارو کبی اش باشقاروچی پادشاهلارنی ایتوله‌در.

شول صفتلی سلطان ، بیر یوزنده الله‌تعالی‌نك طنچلق صاقلاغوچی کمسه‌سیدر . ایندی بره‌و شوندی سلطانلرنی الوغلاسه، الله‌تعالی‌اول کمسه‌نك اوزنده الوغلار، اوشانداق بره‌و آلارنی خورتوتسه، تیوشلی فرمانلارینی توتماسه،اول کمسه‌نك الله‌تعالی اوزنده خور قلور .

(١١٩ نجی ایله، ١٨٥ ، ٢٣٦ نجی ایله ٢٧٦ نجی حدیثلرگه‌ده کوز صالنسون!)

٤٩٢ نجی: « اَلسَّمْعُ وَالطَّاعَةُ حَقٌّ عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ فِيمَا اَحَبَّ اَوْ كَرِهَ مَا لَمْ يُؤْمَرْ بِمَعْصِيَةٍ فَاِذَا اُمِرَ بِمَعْصِيَةِ اللهِ فَلَا سَمْعَ عَلَيْهِ وَلَا طَاعَةَ »

اش باشی بولغان مسلمان ایرگه بویون صنو، آنك قول آستونده بولغانلارنك استنده بولغان‌بر حقدر، کیراك اول باش کمسه‌نك فرمانی بیورلمش کمسه‌نك کوکلی سویه تورغان، کیراك مکروه کوره تورغان بولسون، باری الله‌تعالی‌نك فرمانینه قارشوبولماوی، شرط ایتوله‌در؛ اگر شوندی برباش کمسه‌لر، بره‌ونی الله‌نك امرینه قارشوبولغان‌اش ایله بیورسالار، هیچده‌قبول اینولمس.

مترجم طرفندان :

رسولمز «لاطاعة لمخلوق فی معصیة الخالق» هیچ کمگه بویون صنو یوق؛ الله تعالی‌نك فرمانینه قارشواش ایله‌یایسه‌گناهلی اشکه بیورغانده دیگان‌ـبس‌بر پادشاه‌اوزینك‌قول آستنداغی خلقدان بعضلرن، اوزلرینك دینلرینه خلاف اشلرایله کچلاسه مثلا اول خلقنك دینلرنده بیورلغان اشلرنی‌اشلاودن طیسه یایسه کچسزلرن، برسبب تابقانده ، دینلرندن چغاروب اوزدینینه کرتوگه کوچلاسه ، یا کچلاوگه ایرك بیرسه، موندی اشلرده بویین صنو یاراماس !

اوشانداق محله ملالاریده، آلارنکده شریعتکه خلافی‌بولغان اشده، سوزلرن توکلانماس؛ آلارنك سوزلری ایله اش قلنماس . اما بولای بولغانده بزنك روسیه ملالارینك بتون سوزلرینه قاروشو تیوش بولادر ! . . . .

٤٩٣ نجی: « اَلسِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ ، مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ ، وَمَجْلَاةٌ لِلْبَصَرِ . »

مسواك ایتو، آغزنی هم تشنی پاکلار، اوشانداق الله‌نك رضالغنی تابار، مسواك، مسواك قلوچینك کوزلرینی روشان قلور . . . .

٤٩٤ نجی: « اَلسِّوَاكُ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ اِلَّا السَّامَ وَالسَّامُ الْمَوْتُ »

مسواك ایتو هر بر آوروغه شفا بولور ، مگر اولودن‌گنه شفا بولماس . بوسوز طشدان قاراغانده، کیلشماگان کبی کورنسه‌ده، چنلاب قاراساق بتنلای درست بولور چونکه مسواك

ایله تشلر تازالقده صاقلانلور. ایندی تشلر تازا بولسه، آشاملقلارنك چاینه‌لوی تیوشنچه بولوب، آشقازانی، یاخشی سكدرب، بتون سلامتلكنك باشی بولغان آشنك تیوشنچه سكوی تابلور.!

۴۹۵ نچی : « اَلسَّلَامُ اسْمٌ مِنْ اَسْمَاءِ اللهِ وَضَعَهُ اللهُ فِی الْاَرْضِ فَاَفْشُوهُ بَیْنَكُمْ فَاِنَّ الرَّجُلَ الْمُسْلِمَ اِذَا مَرَّ بِقَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَیْهِمْ فَرَدُّوا عَلَیْهِ كَانَ لَهُ عَلَیْهِمْ فَضْلُ دَرَجَةٍ بِتَذْكِیرِهِ اِیَّاهُمُ السَّلَامَ فَاِنْ لَمْ یَرُدُّوا عَلَیْهِ رَدَّ عَلَیْهِ مَنْ هُوَ خَیْرٌ مِنْهُمْ وَاَطْیَبُ »

سلام دیگان سوز، الله تعالی‌نك اسملرندن براسمدر. آنی الله تعالی ییریوزنه یورتو اوچون بیلگولدی. شولای بولغاچ، ایندی‌سز، آنی اوزآرالارگزده فاش ایتوگز، تاراتوگز! چونكه مسلمان بولغان‌ایر برقوم یانندان اوتسه، آلارغه سلام بیرسه، آلارده‌مونك سلامن قایتارسالار، بیروچی كمسه‌نك درجه‌سی آلوچیلارنقندان آرتق بولور، چونكه بیروچی كمسه بولارغه سلامنی ایسلرینه توشرگان بولادر. اگرده مونك سلامن قایتارماسالار، اول كمسه‌لردن ایزگوهمده پاك بولغان كمسه‌لر قایتارلار، یعنی فرشته‌لر قایتارلار. سلام بیرو «السلام علیكم!» آلوی «وعلیكم السلام!» در.

۴۹۶ نچی : « شَاهِدُ الزُّورِ لَا تَزُولُ قَدَمَاهُ حَتَّی یُوجِبَ اللهُ لَهُ النَّارَ »

یالغانغه گواهلق بیروچی - یالغان شاهد، شول گواهلق بیرگان اورنندان ایكی آیاغی قوزغالماس، الله تعالی آكا جهنم اوتونی - تموغ عذابنی تیوشلی ایتوگه قدر. یعنی گواهلق بیرگان اورنندان قوزغالماسدان الك اوك عذابكه تیوشلی قلنور.

۴۹۷ نچی : « شِرَارُ اُمَّتِی الَّذِینَ وُلِدُوا فِی النَّعِیمِ وَغُذُّوا بِهِ یَاْكُلُونَ مِنَ الطَّعَامِ اَلْوَانًا وَیَلْبَسُونَ مِنَ الثِّیَابِ اَلْوَانًا وَیَرْكَبُونَ مِنَ الدَّوَابِّ اَلْوَانًا یَتَشَدَّقُونَ فِی الْكَلَامِ »

بنم امتلرمدن ایك یاوزلاری، نعمت اچنده توغمشلاری، الوغ نعمت اچنده تووارلارده، ولارایله تویونب اوسارلر، آشدان ثللهنیچه تورلیلرنی آشارلار، كیومدن ثللهنیندی‌تورلی یوملركیارلر، آتلاردان كوب تورلیلرنی آتلانورلار. همده سوزلرنده الله‌تعالی‌نك خلقنی ورلاوایله بلالنرلر. شولارایك یاوزكمسه‌لردر.

ترجم طرفندن: بوحدیث شریفده، بای بالالارینك بوزق خلقلی، ناچارتربیه‌لی بولولارن ان قیلغان. چونكه بای بالالاری زور نعمت اچنده دنیاغه كیله‌لرده پاشه‌نوك تورلیدن ورلی نعمتلر آشیلار، برآزاوسه باشلاغاچ، تورلیدن تورلی كیوملركیونی عادت اینه‌لر،

بر کونی، یایسه بریرگه بارغانده بر توسلی کیوم کیوب، ایکنچی برگه بارغانده ایکنچی تورلنی کیه‌لر، تاغن‌بر آزاوسه‌توشکاچ، آتلارجیگب، آت‌ایله‌اورام بویلی چابب بوریلر، بره‌وده بریاخشیراق آت کورسه‌لر، آنی کوبمی بولساده، بیردرب، آتالارندن ایرکسزلب آلدرتالار. شولای ایتوب‌دنیادن برده‌خبری‌بولمی، اوسوب، علم‌هم معرفتدن‌یراق، تاراقان یورگان کبی، یازویازارلق اوقوسه، اوقی، شوندان صوك اوزتیکلری یاش، فقیره‌ك بالالار آلدنده آغزینه نی کیلدی شونی سویلاب، فقیرلرنی مسقل ایتوب، تکبرلك دریاس بولالار... بولارنی بوبلادن قتقارو اوچون یاشده‌نوك اوقوتوکیراك بولادر..

٤٩٨ نچی: « شرارُالنّاس شرارُالعُلَماء فی النّاس »

آدملرنك ایك یاوزلاری-یاوزعالملردر!

چونکه بوزقلقنکده توزکلکنکده توغاچاق یری عالملردر. عالملرهراشنی زمان‌نك تلاونچه، الله‌نك قرآنندان درست بولغان روشده بیان قلوب، بره‌وگه‌ده تاریلکه توتمی توغریلغه بولسالار، مسلمانلارنك عقلارینی صاقلاغان، همده درجه‌لرن توشرودن خلاص ایتکان بولورلار. یوقسه زمانمزداغی کبی، قرآننی توغری آکلامی، خلقنی توبان‌نك توبانده توشرب، یوزتوبن یبارلر... زمانمزنك عالملرینك حاللرن کیله‌چکده سویلایه‌چك مثال ایله آچب کورساته‌من. آلاراوزلرینك تاریلکه همده قری اوزفائده‌لرن تلاولری سببلی، اسلام ملتن‌اولو درجه‌سنه کیتوردیلر. آنگلیچانلارغه مصردن چغونی ایتو اوچون، سلطان طرفندن احمد مختارپاشا ایله‌برلکده مین فقیرده مصرغه باردم..... بو حدیث شرحنده بیت یارم قدری آنگلیه ایله مصر حقنده سویلاگان ایدی.. فزل قارا آستونه قالدرلمش!...

٤٩٩ نچی: « شرارُکُم عُزّابُکُم »

سزنك ایك یمانلارکز، اویلنمی تورغان، خاتونسزلارکزدر. چونکه اوتکان حدیثلرده قباحتلکی بیان ایتولکان «زنا» نك شریعت بویچه بریمان نسته بولوب کشینی وقتسز اولدره‌چك نسته اوشانداق ملتکه خلق آرتدرورغه سبب بولغان ماقتاولی نکاح‌نی تاشلاوغه سبب بولدقدان خاتونسزلق بریمان اشدر. هرکمده اوزینك ملتنه ایش کوبه‌یونی سویه‌در. خاتونسزلق ملتکه کشی آرتماوینه سبب بولغانی کبی زنا سببلی بولا تورغان ناچار آورولارده، ملتنك اعضالری بولغان یاشلرنك وقتلی وقتسز دنیانی قویولارینه سبب بولور...

٥٠٠ نچی: « شَرُّ الطَّعام طَعامُ الْوَلیمة یُدْعی الَیْه الشِّبعانُ وَیُحبَسُ عَنْهُ الجائعُ »

ایك یمان آش، شول آشدر. اول آشقه تورق بولغان بایلارنی چاقرلوب، آچ بولغان فقیرلارنی محروم قیلنور.

ضرگی زمانده بولغان مجلسلر باروسیده بوحدیثده بیان ایتولـگان یمان آشلاردان صاناالورلار
رجم طرفندان :

رنك روسیده ده ، مجلسلرگه بایلار هم توقلارغنه چاقرلادر . اما آچلاردان هیچ کمسه چاقرلمیدر .
لا عید کوینلرنده فقیرلرنی توق قیلو اوچون واجب ایتولـگان قربان مجلسلرنده ده ،
شلاردان هیچ کم بولمیدر .

رنك قزان شهرنده عید کونلرنده قربان آشی هر برمحله ده اون ـ اون بیش بیرده بولادر .
لارنك هر برسنده ده ملالارده ، اوزلری قربان چالغان ، بایلارغنادر . برتوتاشدان بیشه ر
له آشقه کروب یورگانلـکدن ، آشنی کورگانده قصاسیلاری کیلهدر . اماپارتی قداق ایت آشاغانده
ون تنی طنچلاناچاق کمسه لر ، عید کونلرنده ایکمکـکه ده طویمیلار ، قربان آشی آی یارمغه
ر تارتولادر ، مونك سببی آش تابتاوچی توق ملالارنی کنوب تورودر . اما قربان ایتن
یعتمز بوینچه ، چالغان کونلرده اوك فقیرلرگه آشاتوب ، یا تاراتوب بترو تیوشدر .
نکه قربان ، عید کونلرنده فقیرلرده اینکه طویسون اوچون ، واجب ایتولـگاندر . بواشلرده
نداده ملت کویه لری عیبلی الله نك درگاهندن سرلـگان ، اوتکان (۴۹۰) نچی حدیثده بیان
ولـگان ملالاردن . یاربی ملتمزنی شوندی ملالار قولندان خلاص ایتوب ، قرآن ایله عمل
وچی کمسه لر قولینه تابشرغل ! بتسون ملت آشاغوچی ملالار .

۵۰۱ نچی : « شَرُّ الْمَال فی آخر الزَّمَان الْمَمَالیك »

ن آخرنده مالنك ایك یاوزی قول آستونده بولغان : قللار همده کنیزاکلردر ،
یث آکلاوچیلار ایتوینه قاراغانده : بوحدیثدن مقصود مؤمنلر آدم صانو کبی ، آدم
لارن ، حیوان درجه سنه توشره تورغان کسبلردن صاقلانب ، کورکام خلق ایاسی بولسونلارده ،
لارنداغی صاتولا تورغان قللارنی ، آزاد ایتوب ، آلارنـك دنیاده ، اوزایرکلرنده
لارینه سبب بولسونلار اوچوندر . اسلامده بوزمانده ، قللقنی همیشه آرتدروده بولوغه
ب اسلام شریعتی ضررینه آغز آچوچیلار حقنده اوشبو حدیث ایله سویلاشلـگانده
مگه یخشلری بوش بولوب قالور .

رنك اسلامگه بحث قیلولارینه بز اوزبز سبب بولامز ، چونکه بز قللار حقنده نفسمزگه
ب ، شریعتنی چینکه تاشلاومز ایله عقلـگه موافق بولماغان اش اینوب کورساته مز .
۷ ایله ۷۹۳ نچی حدیثلرگه ده قارالسون !)

۵۰۲ نچی : « شَرُّ الْمَجَالس الْاَسْوَاق وَالطُّرُق ، وَخَیْرُ الْمَجَالس الْمَسَاجد فَاِنْ
لَمْ تَجْلس فی الْمَسْجد فالْزَمْ بَیْتَكَ »

ور اوچون آدملرگه یاراقلی بولمغان اورنلرنك ایك ناچاریه بازارلار ایله یول استلریدر .

اورنلارنك ايك ايزگوسيده مسجدلر ايندى مسجده اوتورماسك اويكده يات اويكدن چ
يعنى اشسز ـ كچسز بازارلارده عزيز عمرلرگنى اوتكارمه !
اگر بزنك زمانمزده بولغان خارچونه ده ، بازار اوراملارنده يوقبار سوزلر ايله عمرلر
ارەم ايتوچيلر ، رسولمز زمانينده بولسالار آلارنى بواغلرندن نيندى سوزلر ايله طيو
بولورايدى ايكان؟ چونكه دنياغه ده آخرتكه ده فائده سى بولماغان. فائدەسز سوزلر ايله عم
اوتكارودن رسولمز طيمشدر . . . حاضرگى عالمز شوندى بريمان درجه گه يتكاند
بلميم آقتغى قايا بارب تره لر . . .
تل ايله سويلانودن باشقه اسلامگه ياراقلى براشمزده يوقدر .

٥٠٣ نچى : « شَرُّ النّاس يُسْأَلُ بالله ثُمَّ لا يُعْطيه »
آدميلرنك ايك ياوزى ، الله رضالغى اوچون آناردان بر نسته صورالغانده بير
محروم قالدروچيدر . . .

٥٠٤ نچى : « شَرُّ النّاس الْمُضَيِّقُ عَلَى اَهْله »
آدميلرنك ايك اوصالى ، اوزينك اوى جماعتنه قصنقيلق قلوچى ، يعنى آلارغه آش
اچوده ، كيوم صالوم ده ، تورش ، يورشه تارلق كورساتوچيدر . . .
ـ بعض برصارانلارنك ، صوكنده فقيرلكه توشودن قورقب ، اوزينك اوى جماعتلر
تارلقده آصراولارى كبى . صارانلق بر قباحت صفت بولغانغه آنى هيچ كم قبول ايتمي
شول سببدن زمانمزنك صارانلاريده ، اوزلرينك صارانلقلارن ياشرب آكا باشقه
قويالار ، نيتاك زمانمزداغى عالملرده اوزلرينك تكبرلكلرينه وقاراسمى قويالارايد
شونك كبى صارانلارەزده صارانلقلارينه اسرافدن صاقلانو « ايكا نوميه » اسمى قويال
ـ ايندى كشى اوزينك عيبنى هيچده كورماوچان بولغانلقدان ، شولاى ايتوب اوزن
تورغان نسته ايله جواتورده ، اول جواتوندان برده قتلماس چونكه دنياده مثال بولو
عبرت آلو اوچون دنياده اوزى كبى بركمسه بولمق كيراكدر . دنياده هر تورلى صفتلى
بولوى الله نك قللارينه عبرت اوچون در . . . چونكه رسولمز « المؤمن مرآة المؤ
مؤمن مؤمننك كوزگوسى ديگان در . ايندى بره و اوزينك قلغان اشينك كيلشما گان
اوزى كبى ايكنچى كمسه ده كورب عبرت آلورده ، شولايغنه اول اشندن قتولور .

٥٠٥ نچى : « شَرُّ النّاس مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقيامَة مَنْ يُخافُ منْ لسانه اَوْ يُخافُ شَ
ـ قيامت كونده ايك يمان اورنلى كمسه ، دنياده وقتده تلندن همه ياوزلغى
قورقلمش كمسه در . بزنك زمانمزده بولغان كمسه لردن كوبسى : كشيلرنك اوزينك
با باشقاچه اوصاللق قلوندان قورقوى ايله ماقتانور ، مونى كوركام صفتلاردان صانار ، بوكو
بزنك آرامزداغى كشيلرده بيك كوبدر .

٥٠٦ نجی : « شَرُّ قَتِيل بَيْنَ الصَّفَّيْنِ اَحَدُهُمَا يَطْلُبُ الْمُلْكَ . »

دنیا مالی اوچون صوغشلا تورغان ، صوغشده اولو، ایك یمان اولمدر . مال بیراوچون
وغشو شریعتده طیولغان بولوی کبی ، عسکرآراسنده یاللانب صوغشقه باروده ایك یمان
در. مثلا برکمسه اوزینك ملتی ایله قارا قارشو صوغشا تورغان دشمانغه یاللانب، ملت
سکرینه قارشو صوغش قلسه ، چونکه بواوزینك ملتن صاتودر، اوشاندای ملتینك عسکری
راسنده ، دشمانغه قارشو صوغش قلو اوچون آچه آلوده یمان اشدر، چونکه اوزملتی اوچون
رکم قولندان کیلگان قدر ، مالن همده جانن آیاماسقه کیراك .

٥٠٧ نجی : « شَرُّمَا فِی رَجُل شُحٌّ هَالِعٌ وَجُبْنٌ خَالِعٌ »

شیده بولغان صفتلاردان ایك یمانی : شاوشو طنچسزلق ایله برگه بولغان صارانلق ، همده
وکلنی اورنندان قوباراتورغان قورقاقلقدر، برسی: دنیالق برفائده سنه ضرر کیلگانده ،
کیلو احتمالی بولغانده، بتون دنیاسی یوغالغان کبی بولوب قایغروچیدر، ایکنچسی: برقورقو
وشکانده ، براشکده قولی بارماسلق، قولندان بتون ایرکی کیتده تورغان درجه‌گه توشوچیدر
ضرت علی اینکان « الناس من خوف الذل فی الذل » ؛ یعنی آدملر خورلقغه توشو
ورقوندان خورلقغه توشه‌رلار دیمك. قصقاسی: رسولمز امتن بوایکی ناچار صفتدان صاقلاونی
لاگاندر آلار: برسی قورقاقلق، ایکنچسیده خورلقغه توشودر. الله تعالی هر قایومزنی
وندی یمان صفتلاردان صاقلاغای ایدی! آمین !

٥٠٨ نجی: « شَرَفُ الْمُؤْمِن صَلَاتُهُ بِاللَّيْل وَعِزُّهُ اسْتِغْنَاؤُهُ عَمَّا فِی اَيْدِی النَّاس »

مؤمن کمسه‌نك الوغلغی کیچلرده نماز قلوی ایله‌در. مؤمن کمسه‌نك مرتلیلکی کشی قوللارنده
ولغان نسته‌لردن موکسز بولویدر. یعنی اوزی اوچون ، اوزی تورو شب کشی آلدینه
ارماوغه تورشقان کمسه‌در. (١٥٧ نجی حدیثکاده قارالسون !)

٥٠٩ نجی : « شَمِّتْ اَخَاكَ ثَلَاثًا فَمَازَادَ فَاِنَّمَا هِیَ نَزْلَةٌ اوزکام »

دین قرنداشکنك اوچ تاپقرغه‌قدر تیکرو ینه « یرحمك الله » دیگل؛ شوندان آرتسه، آکا
وسوزنی ایتمه، چونکه اوچدن آرتق بر بولی تیکرو، خسته‌لکدن، یاکه طماو توشکاندن
ولور. (٣٥٩ نجی حدیثکده قاراغل!)

٥١٠ نجی : « شَهِيدُ الْبَرِّ يُغْفَرُ لَهُ كُلُّ ذَنْب اِلَّا الدَّيْنَ وَالْاَمَانَةُ وَشَهِيدُ الْبَحْر يُغْفَرُ لَهُ كُلُّ ذَنْب وَالدَّيْنَ وَالْاَمَانَةُ »

دشمان ایله قری بیرده صوغشقانده شهید اینولگان کمسه‌نك هربرگناهی یارلقانمش بولور
باری بوروچ ایله امانتی اوچونگنه، ایالرینك رضالغی کیراك بولور... اماصواستنده صوغشقانده

صواستنده شهید ایتولگان کمسه‌نك بتون گناهی یارلقانمش بولور، بورچلاریده، امانتلریده کورکز، کشی حقی هیچ وقت، ایاسی رضاقلنمی کیچرلمی ایدی، باری صواستنده صوغشه شهید قلنغان کمسه‌نك کشی حقلاریده یارلقانا ایکان، اسلام دینن صاقلاوغه سبب بولغان، صوغشول درجه ثوابلی اشدر. (٥٧٩ نچی حدیثکه ده قارالسون!)

٥١١ نچی: « شَيَّبَتْنِي هُودٌ وَأَخَوَاتُهَا »

مینی قرآنده بولغان هود سوره‌سی، همده آنك کبی سوره‌لر قارتایتدی. حدیث آکلاوچیلار ایتکانلر: هود سوره‌سنده بولغان «فاستقم کما امرت» نیچك بیورلدك، شول وشه تورسیدیگان آیتدر. رسولمز اوشبو آیت مینم صقالمنی آغارتدی دیگان. رسولمز بوسوزی ایله عبادت ده، معاملاتده الله تعالی طرفندان بیورلغان روشه اش قلو آورلغنی بیان ایتدی. استقامت الله تعالی بیورغان روشه تورو، هراشده، هرسوزده، شوندی استقامتده بولسو عقل ایالرنی قاشنده بیك آوراشلردن صاناالادر. (٦٥١ نچی حدیث شریفکه ده قاراکز!)

٥١٢ نچی: « الشَّبَابُ شُعْبَةٌ مِنَ الْجُنُونِ وَالنِّسَاءُ حِبَالَةُ الشَّيْطَانِ »

یاشلك جولارلکدن بربوتاقدر، شول سببدن یاشلرایله تیوشمچه اش قلمق تیوشلیدر. خاتونلار شیطان‌نك ایرلرنی الاکدره تورغان آولاریدر ایرلرنی برده جیکه آلماسالار، شیطانلار آلارنی خاتون قزآرقلی جیکارلر. بوتوغریده بیانلارادی. (٧٩١ نچی حدیثکه ده قاراکز!)

٥١٣ نچی: « الشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ وَالرِّيَاءُ شِرْكٌ »

ریادیوب: قری کشیلرگه کورساتوا وچون قلنغان عبادتنی هم اشنی قلوغه ایتوله در. یاشرن شهوت دیو ـ عبادت ایله طاعتدن باشقه نسته‌لرنی کشیگه کورساتو نیتی ایله قلوغه ایتوله در حدیثنك معناسی: عبادتلر کزده ده، عمللر کزده ده، باشقه اشلر کزده ده قری کشی کوزینه یاخشی کورنوا وچون اشلاو الله تعالی گه تیکداش توتوایله برابردر.

٥١٤ نچی: « الشَّيْخُ يَضْعُفُ جِسْمُهُ، وَقَلْبُهُ شَابٌّ عَلَى حُبِّ اثْنَيْنِ: طُولِ الْحَيَاةِ وَحُبِّ الْمَالِ »

قارت کشینك تنی ضعیفلنر اما ایکی نسته‌نی سیوده قارتلار نگده کوکلی یاش بولور. برسی دنیاده تورو، ایکنچسی مالنی سویودر.

٥١٥ نچی: « صَاحِبُ الدَّيْنِ مَغْلُولٌ فِي قَبْرِهِ لَا يَفُكُّهُ إِلَّا قَضَاءُ دَيْنِهِ »

بوروچلی بولوب اولگان کمسه قبرنده باغلانوب توتولور، قایچان بوروچی اوتالسه شول وقتداغنه بوغاودان قتولور. یوقسه همیشه بوغاوده تورور. ایندی بوروچلی کمسه‌نك اولگاندن صوك بوروچی اوتالمسه، جانی عذاب کورر، شول سببدن کشی ممکن قدر بوروچدان صاقلانمق کیراك، چونکه کیناث اولب استنده بوروچی قالوی احتمالدر.

همده

همه عقلی بولغان کمسه بیك محتاج بولمغانده ، ماتورلق اوچون کیراك بولغان نسته‌لرنی باصاو اوچون بورچقه کرمس ! هم کرماسکه تیوش !

٥١٦ نچی : « صَدَقَةُ ذی الرَّحم عَلَی ذی الرَّحم صَدَقَةٌ وَصلَةٌ . »

ـ اورنیك یاقنلارکدان فقیر بولغانلاربنه بیرلگان یاردم صدقه‌دنده کیتار، هم قرنده‌شلك مقلارن اوته‌ودنده صانالور . بو حدیثدن بلنه‌در، قرنداش بولغان یاقنوکا یاردم ایتو چیت کشیگه یاردم ایتوگه قاراغانده ایکی الش ثوابلی بولوی.

٥١٧ نچی : « صَدَقَةُ السِّرّ تُطفئُ غَضَبَ الرَّبّ . »

خلقغه کورساتمی بیرلگان ، یاشرن ، صدقه الله تعالی نك آچیغسن سوندرر. چونکه کورساتب بیروده ریا قاتوشو احتمالی باردر. شول سببدن یاشرن بیرو آرتقدر . اما زکات کبی فرض صدقه لارنی کورساتو ب بیرو ئیوشدر ، چونکه باشقه کمسه‌لر آنی صاران ـ زکاتنده بیرمی دیوب غیبت قلورلار .

٥١٨ نچی : « صفَتی اَحمَدُالمُتَوَکّلُ لَیسَ بفَظّ وَلاَ غَلیظ یَجزی بالْحَسَنَةِ الْحَسَنَةَ وَلاَ یُکافئُ بالسَّیّئَةِ ، مَوْلِدُهُ بمَکَّةَ ، وَمُهاجِرُهُ طَیبَةٌ وَاُمَّتُهُ الْحَمّادُونَ یَأتزرُونَ عَلَی اَنْصافهم وَیوَضّؤُنَ اَطْرافهمْ اَنَاجیلهُمْ فی صُدُورهمْ یُصَفُّونَ للصَّلوة کَمَا یُصَفُّونَ للقتَال قُرْبانُهمُ الَّذی یتَقَرَّبُونَ بهِ الی اللهِ دماؤُهمْ . رُهْبَانٌ باللَّیْل لُیُوثٌ بالنَّهار »

مینم صفتم الله‌غه تابشرولوچی «احمد المتوکل» در. بو احمد متوکل آچوچان همده قاتی کوکللی توگلدر. ایزگولکه قارشو ایزگولك ایتار، امایمانلقغه قارشویمانلق ایتماس. آنك توغان یری « مکه» در، کوچکان اورنی « مدینه» در. امتی الله‌غه ، همیشه الله‌غه حمد ایتورلر. عورت اوچون پرده‌لنسه‌لر، شول پرده‌لری بالتورلارینك یارطسینه قدرگنه صالندرولور. تنلرندن کرلنه تورغان یرلرینی هر وقتده جووب پاکلاب توتارلار، انجیللری یعنی انجیل حکملرنده اچینه آلغان قرآن شریفنی کوکللرندن بلب آنك ایله عمل قلورلار. نمازاوقوغانده صفلانورلار، تزلنب اوتورورلاده اوشانداق دشمانلاری ایله دین اوچون صوغشقانداده، نمازداغی کبی صفلانب صوغش قلورلار، قربانلاری الله‌نك سوزن کوتارواوچون صوغش قلغانده آغزغان قانلاریدر. شول قانلاری ایله الله‌غه یاقنلق ایتارلر. کیچلرده عبادت قلوب عمرایتوچی راهبلرکبی اوتکاره‌لر، کوندزلرده هربری بر آرسلان کبی غیرتلیلردر. حدیث آکلاوچیلر اینکانلر: رسولمز اوزی‌نك قرآندان الك بولغان کوکدن اینگان کتابلارده، اسمی احمد بولونی بیان ایتدی. امتینك صفتلارین بیان

ایتکانده، اوتکان امتلرنك قربانلاری، الله رضاسی اوچون برحیوان چالو ایدی، اما مینم امتم، الله رضالغنده اوتکان امتلرکبی، حیوان چالوایله گنه قناعتلنمیلر بلکه اوزلرن، اوزلری چالالار، یعنی صوغش قلالاردیمك.

٥١٩ نجی : « صِلَةُ الرَّحم وَحُسْنُ الْخُلُق وَحُسْنُ الْجِوَار يَعْمُرْنَ الدِّيار، وَيَزِدْنَ فِی الْأَعْمار »

توغانلار ایله یوروشو، کورکام خلق، کورشیلر ایله تاتوتورو، مملکتنی تورك قلوب، همرلرنی اوزون قلور، رسولمز شهرلرنی تزك قلو، قللارنك حاللرن طنچ قلو، اوزینك قاشنده بیك تیوش کورلدکدن آلارنی نی روشده تابو یولونی بیان قلغاندر. کورکام خلقلارینی روشده بولغاننی آلداغی حدیثلرده بیان قلنور.

٥٢٠ نجی : « صِلْ مَنْ قَطَعَكَ وَأَحْسِنْ اِلَی مَنْ اَسَاءَ اِلَيْكَ وَقُلِ الْحَقَّ وَلَوْ عَلَی نَفْسِكَ »

سینی تاشلاغان یاقنلارکنی تاشلامه، آلار تاشلاسالارده سین آلار ایله یاقن بول، سیکا بره و یمانلق ایته ایکان سین قولکدان کیلگان قدر، یاخشیلق ایت ! هر وقتده توغریلقنی ایت، گرچه توغریلقنی ایتکانده اوزکاضرر کیلسه ده، یاشرمه ایت توغریلقنی !

٥٢١ نجی : « صَلُّوا فِی نِعَالِكُمْ وَلَا تُشْبِهُوا الْيَهُود »

نماز اوقوغان وقتلارکزده، آیاق کیوملرکزنی صالمی اوقوکز، یهودلرگنه صالوب اوقیلار آلارغه اخشاب، پاك بولغان آیاق کیوملرکزنی صالماکز ! رسولمز هروقتده امتندین اشنده بولغان آورلقلاردان صاقلاونی تلاب، آلارنی جیکللك یولینه تارتادر. یهودلر عبادت وقتنده آیاق کیوملرن صالونی اوزلرنچه بتونلای تیوش صانیلار

٥٢٢ نجی : « صَلٰوةُ الْجَماعَة تَفْضُلُ صَلٰوةَ الْفَذِّ بِخَمْس وَعِشْرِينَ دَرَجَةً . »

جماعت ایله اوقولغان نماز، یالغز اوقولغان نمازدن یگرمی بش درجه ثوابی هم درجه سی آرتق بولور. چونکه جماعت نمازینك کورنمگان گوزاللکلرندن باشقه بلنگان گوزاللگیده باردر، چونکه مسلمانلار بر یرگه جیولوشب دوستلانشولارینه سبب بولو، همده مسلمانلار اوچون ضرور بولغان نسته لر توغروسنده کیکاش ایتولری اوچون یاخشیدر. . . انگرك زمانلارده، جماعت نمازلارینه بارماغان کمسه نی عیبلی صاناب؛ برگنه قالساده؛ نیك قالدك، نیك بارمادك دیو، شلته ایتوشرلر ایدی. همده هیچ کمده جماعت نمازندان قالمی ایدیلر. اما حاضرزمانده جماعت نمازینه بارو بتونلای تاشلاندی، اگرده بره وگه نیك جماعت نمازینه بارمیسون؟ دیسالك، جوابنده: میکا قاراولچی کیراك توگل، هرکمنك اوزنده عقل بار، تلاسه نی قلادر، حاضرایرکنلك (هریت) زمانیدر، کشینك کشیده اشی بولماس،

کشی تموغینه کشی کرمس دیور. شول سببدن ایتکان کشی اوزی‌نك ایتکانینه اوکنر! مسلمانلارنك برسی ایکنچسینك مالللرندن خبرسز بولوب یورولری، بربرسینه فکر بیرب، براش توغروسنده هربرسی برسوزده بولا آلماولاری، بارده جماعت نمازینه بارمی، بربرسی ایله کورشودن محروم بولولارندادر. اگرده شریعت بویچه جماعت نمازلارندان قالنمی، هروقتده برگه جیولونسه، دنیاده هیچ برملت بولماس ایدی، بزنك کبی برلکده هم تانشوده، همده فکربرلکده، چونکه جماعت نمازی هرکونده بش مرتبه در، هرمرتبه سنده کورشب سویلاشومکندر. امابزجماعت نمازینه بارماودان کوب وقتده اوزمزایله برشهرده یابرمحله ده تورغان کمسه لرنیده تانومیمز.

مترجم طرفندان: هرمحله ده مسجد بولوب، آلارهرکونی بش مرتبه شول مسجدکه جیولوب، برگه نمازاوقوسالار، شول محله ده برسی برسنی تانوماغان کمسه قالماغانی کبی، برسی ایکنچسینك فکرن اوتکنلگن، علمن، بلب، کیراك وقتده، اول اشکه فلان کمسه لرنیاراقلی دیو، اول کمسه نی قولندن کیلگان اورنینه قویارلارایدی. بزنك محله لرنده روسچه نی یاعربچه نی بیك یاخشی بلگان کمسه بارلقنی بلمی، الله قایلاردان شوندی کشینی ازلب یورب، تابا آلمی اشلری سوتلوگه ده سبب بولادر. شریعتمزنك جماعت نمازن سنت قلوی، مسلمانلارهرکونی بربرسینك مالللرندن خبردار بولوب، کیراك اشلری بولسه، برگاه شب کیکاش تابش ایتارلردیوبدر. ایندی بتون شهر اوچون کیراك بولغان مصلحت، کیکاشلرتوغروسنده، بتون شهر خلقی جیولوشب، کیکاشلاشو اوچون، جمعه نمازی بار، هرآتناده بر جمعه نمازینه جیولوب، امام شونده ملت اوچون ضرور بولغان اشلرنی هرکمگه آکلاتوب، اول اش توغروسنده نی روشده اش باشلاوغه یول کورساتر. شونك اوچنده، جمعه نمازی اوچون بتون شهرخلقی برمسجدکه جیولونی سنت ایتولگان، شول سببدن اسلام مملکتلرنده بش وقت نمازنی هربرمحله نك اوزمسجدنده اوقولادر، اماجمعه نی بتون شهربرالوغ مسجدکه جیولوب اوقیلار، عیدلرنیده شوندی الوغ مسجدلرده اوقیلار، اسلام شهرلرینك هربرسنده جمعه عیداچون بیك الوغ مسجدلرحاضرلنگان آندی مسجدبرشهرده برگنه بولادر، آندی مسجدنی «مسجدالجامع» دیلر. جمعه ایله عیدلراوچون برگه ده شهرلرده برالوغ مسجد حاضرلب شونده جیولوب اوقوکیراك ایدی، چونکه برشهرده ایللی یل کورغان کمسه ده، شول شهرده اوزی ایله برلکده ایکنچی محله ده تورغان کمسه نی تانومیدر. اما بزنك روسیه یورتنده، امام افندیلر، جمعه نی، حکمتسز یقو مجلسی یاصیلار، جمعه کون امام منبرگه منب خلق فائده سنه، شول زمان ده ضرور بولغان اشلرنی سویلاب خلقغه آکلاتمق تیوشلیدر. اما بزنك خلق مسلمانلاراستنده نیندی چت حاللر بارلغن بلمیه قالالار، نیندیگنه مسلمانلار توغروسنده بر یاکا اش بولا ایکان آنی امالار جمعه کون مسجده منبرده سویلامك واجبدر، مثلا بزنك حاضرگی کونلرمز، بیك قیمتلی کونلردر، بریاقدان غصودارستوبینی دوماغه کشی صایلاو، ایکنچی یاقدان بیراملر توغروسنده یکشنبه نی بایرام ایتواش بار، امابواشلرنك نی فائده سی، نی ضرری بارلغن بلب، فائده لی بولون

٥٣١نجی: « طَعَامُ السَّخِیّ دَوَاءٌ ، وَطَعَامُ الشَّحِیحِ دَاءٌ »

جومارد کشینك آشی دارودر ، صاران‌نك آشی آغودر .

مترجم طرفندان :

صاران‌نك آشی آغو بولوی نیچك بولادر ؟

جوابی : چونکه صاران کمسه سینی عادت بوینچه قوناق صاناب آلدوقا آش قویساده ، ایك الك ، اگر سین آنك صارانلغن بلساك ، آشاغانده آنك آشن قزغانون کوکلکا کیتورر سنده ، آش تیوشنچه اورناشماس » همه صاران کمسه سینی آشاتقانده ، آشینك کیموندن قورقب اوزی آشار آشاماس اوتورور ، همه چرایی بوزق بولور ، بولار بارسیده آشاوچی کمسه‌نك آشی طنچسز بولغان آشغازانده توشوندن ، خسته‌لکه سبب بولغان آش بولور ... « ش. ح. »

٥٣٢نجی: « طَعَامُ یَوْمٍ فِی الْعُرْسِ سُنَّةٌ وَطَعَامُ یَوْمَیْنِ فَضْلٌ وَطَعَامُ ثَلَاثَةِ اَیَّامٍ رِیَاءٌ وَسُمْعَةٌ »

طوی مجلسی وقتنده برکون صیلامق ، یاصیلانمق ، سنتدر ، ایکی کون صیلامق ، صیلاوچینك بیگنلکندر ، اوچونچی کونی ریاهمده دانلق اوچون بولور . ایندی بزنك مسلمانلاردان بره‌ر آتنا طوی ایتوچیلر شریعتنك فای بیرندن بریول تابالارایکان!

٥٣٣ نجی : « طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِیضَةٌ عَلَی کُلِّ مُسْلِمٍ »

علم استامك ، هربرمسلمان استینه فرضدر . یعنی هربرایر هربرخاتون استینه آخرتی هم دنیاسی اوچون کیراکلی بولغان هربرعلمنی استاو تیوشدر . بز ـ اوشبوحدیثدن کوزیوموب ، یوزدن برمزده فرض قدر علمنی تمام بلسگانمز یوق . ١٢٦ نجی حدیث شریفکه‌ده قاراکز!)

٥٣٤نجی: « طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِیضَةٌ عَلَی کُلِّ مُسْلِمٍ وَاِنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ یَسْتَغْفِرُ لَهُ کُلُّ شَیْءٍ حَتَّی الْحِیتَانُ فِی الْبَحْرِ »

هربر مسلمان اوچون علم استاو فرضدر . علم استاگوچی کمسه‌گه صوداغی بالقلارغه قدر ، دنیاداغی هربرنسنه ، الله تعالی‌دن یارلقانو استارلر . علم استاو هرکم قاشنده قدرلی براشدر چونکه دنیاده نادان دیگان سوزنی ، هیچ‌کم استنه آلاسی یلماس .

٥٣٥ نجی : « طَلَبُ الْعِلْمِ سَاعَةً خَیْرٌ مِنْ قِیَامِ لَیْلَةٍ وَطَلَبُ الْعِلْمِ یَوْمًا خَیْرٌ مِنْ صِیَامِ ثَلَاثَةِ اَشْهُرٍ »

برساعت علم استاو برکیچ اویاغ توروب عبادت قلودان ایزگودر . امابرکون علم استاوایله شغللنو اوچ آی روزه توتودان ثوابلیرا کدر . . .

مترجم

مترجم طرفندان: حدیث کتابلرندان قایوسنغنه قاراساق: علم اوگره‌نوایله بیورلوب، علم اوگره نوچیلرنی علم ایالرن ماقتاغان تورلی گوزال صفتلار ایله صفتلاغانن کوره‌مز. . . شولای بولوبده علم یافندان ایك آرتقه قالغان کمسه‌لر، بزمسلمان جماعتیمز، اگرده شریعتمزده بیان ایتولگان روشده اش قیلساق، ایسکیده‌گی کبی، اسلام ملتندن عالم ملت بولماس ایدی. امابزگه نی بولغاندر، علمه یوق، عالملرمزده یوق، ایك عالم کمسه‌مزده طهارت، نماز، روزه مسأله‌لری کبی مسأله‌لردن باشقانی بلمس. امابوعلم - بوقدربلو، صبیان صنفلارنده اوقوغان بالالارداده آرتغی ایله بولادر. بزنك مدرسلرمزده علوم ریاضیه‌دن تأریخ، جغرافیه، هندسه، حساب کبی هیچ بر علم یوقدر، ترتیب ایله اوقوغان، مکتب بالاسی قدرعلم، بزنك مدرسلرمزده یوقدر. تفسیر اوقتقان بولالار، عرب تلن تمام بلمیلر. . . . . مونده آلتی بیت توشرلدی.

٥٣٦ نچی: « طَلَبُ الْحَلَالِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِم »

حلال رزقنی استامك هربرمسلمان استینه واجبدر. رزق اوزمز دنیاغه کیلماسدن الك بولنب قویلغان، تقدیرده بیلگولنکان بزنك رزقمزنی هیچ کم آشی آلماس، دیوب، تیك یاتو، یایسه سلامت بولوبده کسب ایتمی، صرانب یورو، یایسه حرامده رزق دیو اوغرلاب، کشی تالاب یورو بولار باده آدمنی اشدن چغاراتورغان اشلردندر. درست رزق بولنگان، اماآنی استاواوچون کسب فرض قلنغان، رزق بولنگاننك معناسی کسب ایتماساکنده، رزقك اوزلگندن سیکاکیله دیکان سوز توکلدر، یوقسه کشی حرام رزق ایله رزقلانغانی اوچون گناهلیده بولماس ایدی. رزق بولنگان نك معناسی: هرکم اوچون الله تعالی قاشنده رزق بار، اما کسب ایتماسه، آکا اول رزق نصیب بولماس. رزق بولنگان کشی رزقن کشی آشاماس بودرست. مونك درستلگنه دلیله براورامده برکتاب مغازینی گنه بولغانداده، شول کمسه یوزصوم صاتوایتسه ایکان، شونك یاننده ینه یکرمی کتاب کیبتی آچلساده، همیشه بوکیبتلر یوزارصوم صاتوایتارلر، منه کشی رزقن کشی آشامی، نصیب رزق توش جیمرب کره‌در، دیکان سوزنك معناسیده شول مین بیان ایتکان معنادر (ش. ح.)

٥٣٧ نچی: «طُوبٰى لِمَنْ تَوَاضَعَ فِى غَيْرِ مَنْقَصَة وَاَذَلَّ نَفْسَهُ فِى غَيْرِ مَسْكَنَة وَاَنْفَقَ مِنْ مَالٍ جَمَعَهُ فِى غَيْرِ مَعْصِيَّة وَخَالَطَ اَهْلَ الْفِقْه وَالْحِكْمَة وَرَحِمَ اَهْلَ الذُّلِّ وَالْمَسْكَنَة طُوبٰى لِمَنْ ذَلَّ نَفْسه وَطَابَ كَسْبُهُ وَحَسُنَتْ سَرِيرَتُهُ وَكَرُمَتْ عَلَانِيَتُهُ وَعَزَلَ عَنِ النَّاس شَرَّهُ طُوبٰى لِمَنْ عَمِلَ بِعِلْمِه وَاَنْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ مَالِه وَاَمْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِه»

صوینچ بولسون، شول کمسه‌گه، اوزن خور قلماسدی روشده توبانچیلك اینار، اورونسز

مسکینلنودن باشقه‌اوزن توبن کورگان کمسه؛ اوزینك حلال بردن جیغان مالن تیوشلی اورنغه صرف اینکان کمسه، علم همده حکمت اهلی ایله آراالاشقان کمسه، خورلق همده مسکینلکده‌بولغانلارغه مرحمت قلغان کمسه، اوشبو کمسه‌لرگه الله‌تعالی طرفندان زور سوینچدر...! نفسی توبانچیلکلی، کسبی حلالدن بولغان کمسه‌گه، همده طبیعتی گوزل، کورنشی الوغ بولغان کمسه‌گه، آدملرگه یاوزلغی تیمای، یمانلغی آدملردن یراق بولغان کمسه‌گه، الله‌تعالی طرفندان زور سوینچدر. علمی ایله عمل قلوچیغه، اوزکیرا گندن آرتقان مالن فقیرلرگه بیرگانگه، سوزندن آرتغن سویلامگان کمسه‌گه نی الوغ سوینچدر! اوشبوبیان ایتولگان صفتلارده بولغان کمسه‌لرگه الله تعالی طرفندن یارلغانو، همده الوغ درجه‌لر ایله سوینچ بیرله‌در. . . .

۵۳۸نچی: «طُوبٰی لِمَنْ رَأٰنِی وَآمَنَ بِی مَرَّةً وَطُوبٰی لِمَنْ لَمْ یَرَنِی وَآمَنَ بِی سَبْعَ مَرّٰات»

مینی کوربده، میکا ایمان اینکان کمسه‌گه بر سوینچدر، مینی کورمی، میکا ایمان اینکان کمسه‌گه یدی مرتبه سوینچدر. بوحدیثدن رسولمزنی کورمگان، کمسه‌لر، رسولمزدن صوك دنیاغه کیلوبده، آکا ایمان ایتسه‌لر، رسولمز زمانده بولغان مؤمنلردن درجه‌لری آرتق بولوی بلنه‌در.

۵۳۹نچی: «طُوبٰی لِمَنْ رَآنِی وَلِمَنْ رَآی مَنْ رَآنِی وَلِمَنْ رَای مَنْ رَآی مَنْ رَآنِی»

مینی کورگان کشیگه، مینی کورگان کشینی کورگان کشیگه، مینی کورگان کشینی، مینی کورگان کشینی کورگان کشیگه الوغ سوینچدر؟ ایندی بعض دشمان‌لار، رسولمزنی سویمی تورغان، منافق هم‌کافرلرده‌کوردیلر، اما آلارنك کورولری، چون کورو توگلدر، اوشاندای رسول‌الله ایله اوتوروشدیلارده، لکن کورولرنده دشمانلق کوزی ایله، سویلاشولرنده دشمانلق توکلاوی ایله‌گنه بولدیلار. رسولمزنی بعضلری اچلرندن یاخشی تابسالارده، عبدالمطلب قول آستونده بولغان، یتیم بالا دیوب، اوزلرنده ایسکی عادت بولغان، نسل نسب شریفلکی ایله اش قلدیلار، عرب جاهلیت زمانده‌نادانلقده‌بولدقدان، ماقتانواوچون‌علملك درجه‌لری‌بولمادی، شول‌سببدن نسللرگه بولمب، فلان نسل، فلاننڭ الوغ صانالوب، شول روشده ماقتانوشو بولدی رسولزنکده گوزل خلقینه، یومشاق طبیعتنه قارامی بر یتیم بالا بولوینه قاراب آلنون کبی سوزلرن قبول ایتمادیلر. اوشبو شعرنی اوقیمز: لمّن فخرت بآباء ذوی شرف لقد صدقت ولکن بئس ما ولدوا * الوغلق ایاسی آتالارایله ماقتانساڭ، آتالارڭنك الوغلغی راست اما آلاردان توغان بالا نیچوکدر؟ شونی قارامق کیراك!

مترجم طرفندان: بزنك روسیه‌ده‌اسلام ملتن‌نادان‌قالدرغان هم‌خراب اینکان‌نسته، نسلدر،

برملایاخشی خدمت اینسه شونك بالاسون، آتاسی اورنینه امام ایتوب قویالار، گرچه بالاسی بواورنغه تیوشلی بولماسه‌ده، محدوملر برده شیکسز آتالاری اورنونه امام بولاچاق بولغانغه مدرسه‌لرده یاتولاری اوقواوچون بولمی، باری ملا بولواوچون کیراك بولغان یاشکه‌بیتونی کتوبکنه بولادر. برملالارغنه توگل، اولده خلفای عباسیه زمانده‌ده خلیفه‌لکه قولندان برنسته کیلماگان، سیاستدن خبری بولمافان، خلیفه بالاسنی، خلیفه اینوده، بزنی اوشبو حالگه توشرگاندر. بوتوغریده اوزون بیاننی اوقیمس کیلگان کمسه، «حدیقة الآثار» اسمنده‌گی رساله‌مزنك ایکنچی جزئن اوقسون!

۵۴۰ نچی: « طُوبٰی لِمَنْ شَغَلَهُ عَیْبُهُ عَنْ عُیُوبِ النَّاسِ وَاَنْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ مَالِهِ وَاَمْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ وَوَسِعَتْهُ السُّنَّةُ فَلَمْ یَعْدِلْ عَنْهَا اِلَی الْبِدْعَةِ »

اوزینك عیبن تیکشروی، کشی عیبن تیکشرودن طیغان کمسه‌گه، مالینك آرتغن تیشلی بیرگه تاراتقان کمسه‌گه سوزینك آرتوغنی طیوب تورغوچی‌غه، همه سنتکه یابوشب، بدعتدن قاچقان کمسه‌گه الوغ سوینچدر.

۵۴۱ نچی: « طَیِّبُوا سَاحَاتِكُمْ فَاِنَّ اَنْتَنَ السَّاحَاتِ سَاحَاتُ الْیَهُودِ »

یورت اچلری (ایشك آلدیلارگز) نی پاك توتوگز، چونکه ایك یمان ایسلی یورت اچلری یهودلرنك یورت اچلریدر. یهودیلر رسولمز زمانده‌ده، حاضرگی کبی بولچراق تورغانلقلاری بوحدیثدن بلنه‌در، حاضر زمانداده نیندی بایلاریده یورت اچلرن بولچراق تونالار، رسولمز امتنه هروقتده پاك تورولارینی فرمان ایته‌در. . .

مترجم طرفندان: بزنك روسیه مسلمانلارینك، بیگراکده آولداغیلاری، بوحدیثنك کیرسنچه عمرایته‌لر، تورا تورغان اویلرینك ایدنلری، برقارش قاتقان بولادر، ایشك بوصاغالاری یانده چوب اویلب تورا، ایدنلری جوش آولنك بایراق دیکانلریده، شول روشده بولچراق تورالار. پاکلك دیکان نسته، قری آدمنك اوزی تورا تورغان اورنداغنه بولوب، یورتینك باشقه اورونلارنده بولچراق توتو یاراماس، گرچه حیوانلار اورنی بولساده، بوش تورا تورغان اورون بولساده، پاك توتو تیوشدر. پاك تورواوچون هیچ آرتق راصخود کیتمیدر، بیگراکده آوللارده، چونکه ایده‌نن خاتونلاری جوادر، یورت اچن اوزی یا بالالری سبرر نیچوك بولساده آدم بالاسی پاکلکده الوغ فائده تابادر. اوزی تورا تورغان اورنی بولچراق بولسه، ایك الك اویی جوشلکدن تیزچرر، ایللی یلغه بیتاچك، اوی، اون یلده اشدن چغار، اوشانداق شول اویده بولغان کیوم عالم‌ده جوشلکدن چررلر. آدم بالاسینك اوزینکده تنی ضررلانر. . . یورت اچلرنده تیرس اویب توتو، بیگراکده جای کونلرده، جوش کونلرده، هلاکلکه سببدر، وبا ـ اولت دیکان خسته‌لکنك باشی شوندی پاکسزلقدان توار. کوره‌سز وبالی یلنی کوبراك اولوچیلر، بولچراق، اوزلرن اوزلری پاك یورتمی تورغان کمسه‌لردر.

اچب، ایسرب اوزلرن اوزلری بولچراق حالده یورتوچیلر بیگراك اوله‌لر. . . (ش. ح.)

٥٤٢ نچی : « الطّاعِمُ الشّاكِرُ بِمَنْزِلَةِ الصّائِمِ الصّابِر »

الله‌تعالی طرفندان بیرلـگان نعمتنك مقلارن تیوشنچه چغارغان توق کمسه الله تعالی قاشنده اسسی وقتلرده توزب روزه توتوچیلار ایله ثوابده برابردر . . .

٥٤٣ نچی : « الطَّمَعُ يُذْهِبُ الْحِكْمَةَ مِنْ قُلُوبِ الْعُلَمَاء »

طمع کشی قولنده بولغان نسته‌نی اوزینه آلونی تلامك برده تیوش حقی بولمغان اورونداں، برنسته‌نی آلو اوچون آوقرودر. شول طمع عالملرنك کوکللرندن حکمتنی یبارر. طمعنك ایك کوب تورلیسی عالملرده در. ایندی حدیثدن بلنوینه کوره علم حکمت ایله برلـکده بولمق کیره‌ك اما حکمتسز علم، علمدن صانالماس بلـکی علم بولماوی آکلانادر. . . حکمت دیوب بلـگان علمی ایـله عمل ایتوگه ایتولـگانی کبی ، هر نسته‌نی اوز اورننده یورتوگه‌ده حکمت دیوله‌در . . . ایندی طمع عالملرده بولسه ، شول علمی ایله عمل ایتودن طیارده، علمدن مقصود بولغان حکمت ـ عمل بوغالور . . . ایندی عالم دیگان کمسه ، علمی ایله توغری اش قلا آلمیده، قری علم ایاسی بولوبقنه قاله‌در . . .

بیت : « عالم توغری اینماسه ، * بلـگانینی توتماسه ،
توغری بولدان کیتماسه * حکمتسزدر بو کمسه!»
(٥٣٥ نچی حدیثده قارالسون)

٥٤٤ نچی : « الطَّيْرُ تَجْرِي بِقَدَر »

قوشده الله‌نك تقدیری ایله اوچادر. جاهلیت زمانده، بره‌وسی بربیرگه سفرگه کیتمك بولسه یا براش باشلامق بولسه، برقوش توتارده آنی یبارر ایدی شول وقتده اوکغه اوچسه، اول اشنی ایزگو صانارلار، صولغه اوچسه بواش یمان بولاچاغنه کوکل قویوب، بواشنی اشلامسلر. رسولمزده شول اشلرنی بتورور اوچون، قوشنك اوچوی کشینك فائده‌سنه یا ضررینه توگل، بلـکی آنك اوچوی الله‌نك تقدیری ایله‌در. آنك اوچوینه قاراب کوکللرکزنی طنچسزلاندرماکز بارا تورغان بیرکزگه بارا بیرکز!

مترجم طرفندان :

تقدیرنك ایزگوسی همده یاوزی الله‌دان دیگاننك معناسی .
هربر اش کیراك یاخشی بولسون، کیراك یمان بولسون، بارده الله‌تعالی‌نك تلاوی همده تقدیری ایله‌در. ایندی بره‌و یاوزلقنـی قوشدان کورسه، قوشنی الله تعالی‌گـه تیکداش قیلغان بولادر .

الطيرة

٥٤٥ نجی : « الطِّيَرَةُ شِرْكٌ »

طیره قوشنك اوچوندن، نجقروندان، حیوانلارنك قاچوندان شوملانو معناسنده در. شول طیره الله‌غه تیکداش توتودر.

(٢٥٨، ٣٥٨ همده ٩٧٩ نجی حدیثلرنیده قارالسون !)

٥٤٦ نجی: « ظَهْرُ الْمُؤْمِنِ حِمًى الأَبْحَقَه »

مؤمن کمسه‌نك آرقاسی، صوغو، قیناو، شلته‌دن، صاقلانمشدر، باری شریعت بوینچه تیوش کورلکان حقلار ایله گنه صاقلاوی بترلور . . . بو حدیث ایله رسولمز، مؤمن کمسه‌نی شریعت‌ده تیوش بولماغان اش ایله حدایتولمونی بیان ایتکان.

٥٤٧ نجی : « عائِدُ الْمَرِيضِ يَمْشِي فِي مَخْرَفَةِ الْجَنَّةِ »

خسته کمسه‌نك حالن صورارغه باروچیلار، جنت باغچاسنده یوروچیلردر. خسته کمسه‌لرنك حاللرینی بلشو، رسولمزنك بر نجی تیوشلی صاناغان نسته لرندندر. امابزده بوسنتنی توتولیدر...

٥٤٨ : نجی « عِبادَ اللهِ ، وَضَعَ اللهُ الْحَرَجَ الأَمْرَ أَقْتَرَضَ أَمْرًا ظُلْمًا فَذَاكَ يُخْرِجُ وَيُهْلِكُ »

ای الله‌نك قللاری! الله تعالی بو اسلام دینینده بولغان کمسه‌لردن آورلقنی کوتاردی. بربرسنه دوستلق ایله تورغه بیوردی. باری مسلمانلارغه ظلم ایتوب آلارنی غیبت قیلوچی مؤمننی الله‌رضاسی اوچون دشمان توتولور. بوکمسه اوزن عذابکه همده هلاکلکه صالور.

٥٤٩ نجی « عِبادَ اللهِ ، تَدَاوَوا ! فَإِنَّ اللهَ لَمْ يَضَعْ دَاءً الأَوَضَعَ لَهُ دَوَاءَ الأَدَاءَ وَاحِدًا الْهَرَمَ »

ای الله‌نك قللاری ! خسته‌لرکزنی دارو ایتوکز! چونکه الله‌تعالی هیچ بر آورو یاراتمادی، مگر یاراتسه، آنك برابرینه بردارو یاراتدی. باری برخسته‌لکه دارو یوقدر = اول خسته لکده قارتلقدر . . .

مترجم : اوشبو حدیث شریفدن بیك آچق بلندی: آورولارنك هر برسی اوچون الله‌تعالی بیر یوزنده، یا بیر قویننده بردارو یاصاغاندر ، شول دارونی ، اوز آورو‌ینه یاراب دارولامق تیوشدر. ایندی‌نینده‌ی دارو نینده‌ی آوروغه فائده‌لی ایکانون بلو اوچون، علم کیراك ، اول علمنی «طب علمی» دیلر. اول علمنی بلوچینی «طبیب» دیلر. بس وقتور کیراك بولادر، ایندی بوحدیث شریف ایله عمل ایتو اوچون طب علمنی اوقومق، همده بالالارمزغه اوقوتمق تیوشلی بولادر . . . (ش. ح.)

٥٥٠ نچی : «عَجِبَ رَبُّنا مِنْ رَجُلٍ غَزَا فی سَبیلِ اللهِ فَانْهَزَمَ اَصْحابُهُ فَعَلِمَ ما عَلَیْهِ فَرَجَعَ حَتّٰی اُهْرِیقَ دَمُهُ فَیَقُولُ اللهُ عَزَّوَجَلَّ لِمَلائِکَتِهِ انْظُرُوا اِلٰی عَبْدی رَجَعَ رَغْبَةً فیما عِنْدی وَشَفَقَةً مِمّا عِنْدی حَتّٰی اُهْرِیقَ دَمُهُ »

الله تعالی اوزینك یولنده صوغش قلغان ایرگه عجبلنر یعنی اول ایردن راضی بولور، اول شوندی ایردر : دشمان ایله صوغش قلغانده ایبدا شلری جیکلب قاچارلار، امابوهمیشه استنه تیوش بولغان اشنی اشلامی، صوغش میدانندان چیتکه کیتماس. الله تبارك وتعالی اوزینك فرشته لرینه ایتور: «ای فرشته لرم! مینم قولومه قاراکز، مینم قاشمده تیوش صانا لغان نسته نی باشقارب، مینم قاشمده بولغان نسته گه راضی بولوب قایتوب کیلگانده قانن توکدی. بوحدیث شریفده صوغش وقتلارنده غیرتلی بولوب، هلاك بولودان قورقمی، جانن آیامی صوغش قلمق تیوش ایکانینی بلدرته در.

٥٥١ نچی : « عَجِبْتُ لِمَنْ یَشْتَری الْمَمالیكَ بِمالِهِ ثُمَّ یَعْتِقُهُمْ کَیْفَ لا یَشْتَری الْاَحْرارَ بِمَعْرُوفِهِ فَهُوَ اَعْظَمُ ثَوابا »

شول کشیگه عجبسنه من. قللارنی صاتوب آلورده، آلارنی الله رضا لغنه آزاد قلور، اما اوزینك ایزگولکی ایله آزادلارنی صاتوب آلماس، قاراساك آزادلارنی ایزگولك ایله صاتب آلونك ثوابی کوبره کدر .

٥٥٢ نچی: « عُدْ مَنْ لا یَعُودُكَ وَاَهْدِ لِمَنْ لا یُهْدی لَكَ »

خسته بولغان وقتکده اوزکنك حالکنی صورارغه کیلمگان کمسه لرنك حالنده بارب صورا، همده سیکا بولاك بیرمگان کمسه لرگه ده ، بولاك بیرگل ! چونکه بو اشلر مسلمانلار آراسنده سویشونی بولدرر اوچون تیوش اینولکان، شولای بولغاچ، بوسویشو کمنك قولندان کیلسه، شول کمسه اشلاسون!

٥٥٣ نچی : « عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ : قَصُّ الشّارِبِ ، وَاِعْفاءُ اللِّحْیَةِ ، وَالسِّواكُ ، وَاسْتِنْشاقُ الْماءِ ، وَقَصُّ الْاَظافِرِ، وَغَسْلُ الْبَراجِمِ ، وَنَتْفُ الْاِبْطِ ، وَحَلْقُ الْعانَةِ، وَانْتِقاصُ الْماءِ »

اون تورلی نسته آدم بالاسینك، تب یاراتولوینه موافق، تیوش، حالدر. اولکسی: میوق کیسماك، ایکنچسی: صقالنی قویو یورتمك، اوچنچسی: مسواك قلمق، دورتنچسی: آوزغه صو آلمق، بشنچسی: تورنا قلارنی کیسماك، آلتونچسی: کرجیولا تورغان اوزنلارنی جومق. یدنچسی

قولنوق

قولتوق جونن يولتمق، سيكز نجسى: قاصف جونلارن كيتارمك، توقز نجسى: استنجاء قلمق، اونونجسى: بالانى سنتكه اوتورتودر.

٥٥٤ نجى: « عفُوا عَنْ نَساء النّاس تَعُفَّ نَساؤُكُمْ وَبَرُّوا آباءَكُمْ تَبَرَّكُمْ اَبْناؤُكُمْ وَمَنْ اَتاهُ اَخُوهُ مُتَنَصِّلاً فَلْيَقْبَلْ ذٰلِكَ مِنْهُ مُحِقًّا كانَ اَوْ مُبْطِلاً فَاِنْ لَمْ يَفْعَلْ لَمْ يَرِدْ عَلَيَّ الْحَوْضَ »

كشى خاتونلارندان كوز بوموكز، اوزكزنك خاتونلارگزده باشقه ايرلردن كوز يومارلار، آتا لارگزغه بويون صنوكز، بالالارگزده اوزگرگه بوين صنار، همه بر كمسه بر دين قرندا شندن عذر ايتوب كيلسه شول كمسه نك عذرن قبول ايتو تيوش، كيراك اول كمسه اورنلى كيراك اورنسز بولغان عذرلتوچى بولسون شولايه عذرلرن قبول ايتسونلر. بوره وشه اش قلماغانلار، امتم جيولا تورغان برگه كيلماسلر، يعنى آلار مينم امتمدن صانالماسلار ديمك.

مترجم طرفندان: رسولمز ايتكان، سز، ايرلر، چيت كشى خاتونلارينه كوز صالودان صاقلانوكز، اوز خاتونلارگزده چيت ايرلر خيانتندن سلامت بولورلار ديوب، بوسوز بر حكمتلى سوزدر، چونكه رسولمز بوسوزن بتون مؤمن ايرلرگه ايتەدر: شول سببدن معناسى: اى مينم امتمدن بولغان هر برايرجنسى، سزاوزكزنك ايشلركزنك خاتونلارينه قاراماكز، اگر بر بركزنك خاتونلارينه قاراشماساكز اوزخاتونلارگزغاده، قاراغوچى كمسه بولماس. چونكه ولى آغاغه على خاتونينه قاراو تيوش بولغان كبى على آغاغاده ولى خاتونه قاراو ياراماس. . .

٥٥٥ نجى: « عَلَى كُلِّ مُسْلِم صَدَقَةٌ، فَاِنْ لَمْ يَجِدْ فَيَعْمَلْ بِيَدَيْهِ فَيَنْفَعُ نَفْسَهُ، وَيَتَصَدَّقُ، فَاِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَيُعِينُ ذَا الْحاجَةِ الْمَلْهُوفِ، فَاِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَيَأْمُرُ بِالْخَيْرِ، فَاِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَيُمْسِكُ مِنَ الشَّرِّ فَاِنَّهُ لَهُ صَدَقَةٌ. »

هر بر مسلمان استنه صدقه بيرو واجبدر؛ يعنى مسلمانلق ياغندان، گرچه بيرمگانده گناهلى صانالماساده، تيوشدر. ايندى اگر صدقه لق نسته تابماسه، قولى ايله اش قلوب اوزينه فائده قلسون! آندان صدقه ده بيرسون! موكارده كچى يتماسه، حالسز كمسه گه ياردم ايتسون! مونيده اشلاماسه، باشقالارنى ايزگولك قلوغه بيورر. مونيده اشلاماسه، باشقالارنى ياوزلقدان طيار، چونكه بو اوزى صدقه در.

٥٥٦ نجى: « عَلِّمُوا الصَّبِيَّ الصَّلٰوةَ ابْنَ سَبْعِ سِنِينَ وَاضْرِبُوهُ عَلَيْهَا ابْنَ عَشْرٍ »

صبى بالالار، بيدى ياشلرينه يتكاچ، آلارغه نماز اوگره تكز، اگر اون ياشنه يتسه لر، نماز اوقوغه كچلب قوشوكز. — بالانى براشكه ياشدن عادتلندرو الوغلانغاچ، اول اشنى

قالدرماویئه سبب بولادر . — رسولمزنك بو حدیثی الوغ کمتلی برسوز بولوی . یاؤروپا خلقینك بالالارنی بیدیدن کیم یاشه بولغانده ، اوقوغه باشلاتماینچه ، قایچان بیدی تولسه ، اوقوتا باشلاتولارندان بلنه‌در ، بالا بیدی یاشنه‌یتکاچه آنی نماز اوقورغه قوشارغه کیراك ، یعنی نماز طهارت ره‌وشلرن بلدرتب ، اوقوغه بوگارگه کیراك ، قایچان اون یاشنه بیتسه نمازنی برده قالدرتماسقه تیوش .

مترجم طرفندان :

— بو حدیثدن بالانی بیدی یاشی تولوغه مکتبکه اوقورغه بیرو تیوشلگی آکلانادر . شول سببدن مسلمان قرنداشلرمز بالالارینه بیدی یاشلاری تولوغه آلارنی مکتبکه تابشرسونلار ، یابولدررسه کمسه‌لری بولسه ، اویلرنده بالالارن اوقوتا باشلاسونلار ، اما بزنك تا تار قرنداشلرمزدن کوبسی بالالارن اون یاشندن اوتمی اوقوغه قوشمیلار ، قایسولاری کیرسنچه بش یاشدن اوزوغه مکتبکه یورته باشلیلار ، بو اشلردن ایکاوسیده خطا ، همده بالانی بوزا تورغان بالاغه‌ضرر لی اشدر . بالانی بیدی‌یاشنه یتمی بر نسته‌ده اوقتماسقه کیراك حرفلرنی بلدرماسکه‌کیراك‌قایچان‌بیدی‌یاشی‌تولسه، بیك یخشی‌تربیه‌ایته تورغان برخلفه گه تابشرولور . اما بلور بلماس قارچق قورچقلاردان اوقوتو بالا اوچون بیك ضرر لیدر . شوندی بوزلغان بالانی ، ترتیبکه توشرو ،بیك اوکسایسز اشدر . خلفه‌گه تابشرولغانده،بالا بسمله ایله لااله‌الاالله دیگان‌سوزدن‌باشقه سوزلرنی بلماسون . الفبانی کوکلدن اسملری ایله بیکلاتو بالانك اوقوده ازاق جفالانوینه سبب بولور . ترتیب ایله اوقوغانده، برده اوقوماغان بالا آلتی آی اچنده اوقی یازا بله‌در ، قرآن ثانی باشلیدر . اما بر آز ترتیبسز اوقوب بوزلغان بالانی تزه‌تو اوچون ایکی اوچ یل کیراك بولادر . قاش تزه‌تو اوچون کوز چغارو یاراماس .

« ش . ح . »

٥٥٧ نچی : « عَلِّمُوا اَوْلَادَكُم السِّبَاحَةَ وَالرِّمَايَةَ ، وَنِعْمَ لَهْوُ الْمُؤْمِنَةِ فِي بَيْتِهَا الْمِغْزَلُ وَاِذَا دَعَاكَ اَبَوَاكَ فَاَجِبْ اُمَّكَ . »

بالا لارکزغه یوزو ، همده ملتوق آتونی اوگره‌تکز — نی خوش وقت، اوتکارودر ، مؤمنه بولغان خاتون‌نك اوینده جب‌جرلب (اورچقاشی) اشلا مگی، — ایندی آتاآناکز ایکاوی بر یولی چاقرسالار ، سز آناکزغه الك جواب بیرگز ! چونکه خاتون کمسه‌نك خاطری تیز صنوچان بولادر . شول سببدن آناغه الك جواب بیرمك تیوش !

مترجم طرفندان :

ایندی صوغش وقتلارنده ، صولارده توغری کیلو ، صواستلرنده صوغشو بولغانلقدان ، کارابدن توشکاچ یوزب چغارلق کچی بولسون اوچون ، یوزو اویره‌نمك ایر بالالارغه توشدر ،اوشانداق ایر بالانك ملتوق آتو اوگره‌نوی،نی اوچون ایکانی هرکمگه بیلگولیدر ،

همده

همه تیوشلی ایکانیده باشرن توگلدر. کوره‌سز ! — پولشه‌ده مکتبده اوقی تورغان بالالارغه آوغه یورگان بولوب ، ملتوق اویره‌ته‌لرایکان . شول سبدن پولشه روس قولی آستونده بولوب ؛ اوزلرینه ملتوق توتو ، عسکر یاصاو طیولغان بولساده ، آوغه یورگان بولوب ، ملتوق آتونی اویره‌تکانلر . . . . . .

— ایندی کیلدك خاتون قزنك جب‌جرله‌و مسئله‌سنه ؛ بواش خاتونلار اوچون بیك جیکل اشدر اما بزنك ایسکی زمانلارمزده ، روسیه مسلمانلاری جیتن ، سوس صاچب ، شونی صورو ، یومشاتو ، چرتو کبی اشلرنی بارنده ، خاتون قزلار اوزلری باشقارالارایدی ، صوکنده قش کونلرنده ، بوش وقتلارده، جیتن هم‌سوسلرنی جرلب ، آلاردان کیندر صوغالار ایدی ، شول صوغودان بارلقغه چقغان کیندرلردن کولمك ، اشتان ، آلیاپقچ ؛ اسکاتر ، دستمال کبی نسته‌لر یاصیلارایدی . قصقاسی : آول خلقی کیوم صالمنك طشقیلارندان باشقاسنده برده آنچه چغارب کیوم صالم آلیلار ایدی؛ شول‌سببدن آول خلقینك آنچالی چغشلاری بیك آز بولاایدی، حتی چای‌شیکردن باشقه نسته‌لردن طشقی کیوم طشلقلارنده، کیندرصاتوب آلالارایدی، طون‌تکترسه‌لر صارق اوزلرینکی، بولغانلقدان، طون‌اچیده اوزلرینکی بولادرایدی. اماصوکغی یللارده جیتن، سوس‌صاچونی تاشلاب، آول‌خلقی بیچاره مسلمانلار اشتانلق‌صیتصه‌غه‌قدر، آقتق ایگنلرن‌صاتب‌بازاردان آلوغه محتاج‌بولالار. (ش.ح.)

۵۵۸ نجی : « عَلِّمُوا وَيَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنَفِّرُوا وَاِذَا غَضِبَ اَحَدُكُمْ فَلْيَسْكُتْ »

ای‌امتم! علم اوگره‌نوچیلرنی بالالارنی اوگره‌تکز، اما اوگره‌تکانده، بیك‌جیکل ایتوب اوگره تکز، آورایتوب، اوگره‌نوچیلرنك باشلارن‌واتماکز، اوقتقانده اویراتکانده،کشینی قورقتا تورغان، کوکلن چیرکاندره تورغان، نسته‌لر اوقوتماکز، بلکی کوکللرینه سوینو، شادلق بیره‌تورغان نسته‌لر اوقوتوکز، خلقغه سویلاگانده‌ده شوندی نسته‌لر نی‌سویلاکز! ایندی سزدن برکز، آچیغلانسه، برنیده اشلامی‌تیك‌تورسون!

مترجم طرفندان: رسولزنك بوحدیثندن بیك‌آچق بلنه‌در: بالالارغه سبق اوقتقانده، نیندی جیکل‌یول‌بار، شول‌یول‌ایله‌اوقوتوتیوشلی،اماجیکل‌یول بارنده، آوریول‌ایله بالانی جفالاندرماو بس‌بزگه، اوشبوحدیثکه قاراغانده، بالالارنی «ایسکی یول» ایله اوقوتوب، «یاکایول» بارنده آلارنك باشلارن واتو ، رسولمز طرفندان طیولغان بولادر.

بره‌و: جیکل‌ترتیب بارنده، آورترتیب‌ایله اوقوتسه، اول‌کمسه برده‌شیکسز، رسولمزنك آچیغنه تیوشلی‌بولور. ایندی‌مین محمدعلیه‌السلام امتندن، مین‌آنك‌شفاعتن کتمن،الحمدلله مین‌مسلمان مینم پیغمبرم میکا آق‌یول قالدرغان مین‌آنك یولندان آیورلی، آنك‌یولی‌ایله یوریمن دیگان کمسه‌نك‌اوسننه واجب‌بولادر، بالالارنی «اصول‌جدید» اسمنده بولغان جیکل

ترتیب ایله اوقوتو، جیکل ترتیب دیگاچه، اگرده اصول جدیده دنده جیکلرك یول تابولسه، اصول جدیده آناردان آوراق بولسه ، اصول جدیده ایله اوقوتوده یاراماس . بلکی قایوسی جیکل بولسه ، شونك ایله اوقوتو نیوش بولادر . . . « ش . ح . »

٥٥٩ نجی : « عَلَيْكَ بِالْاِيَاس مِمَّا فِى اَيْدِى النَّاس وَاِيَّاكَ وَالطَّمَعَ فَاِنَّهُ الْفَقْرُ الْحَاضِرُ وَصَلِّ صَلَاتَكَ وَاَنْتَ مُوَدِّعٌ وَاِيَّاكَ وَمَا يُعْتَذَرُ مِنْهُ »

سین هر وقتده کشی قولندن اغی نسنه لردن، امیدسز بول! طمعدن صاقلان! چونکه طمع کوزآلدنده تورغوچی فقیرلسکدر. بتون خلقدن آیورلغان کبی بولوب نمازقیلغل! صوکنده کشی آلدینه عذرگه توشر ردی اشدن صاقلانغل! طمع نك معناسنی «٥٤٣ نجی حدیثدن» قاراکز!

٥٦٠ نجی : « عَلَيْكَ بِالرِّفْقِ وَاِيَّاكَ وَالْعُنْفَ وَالْفُحْشَ »

سین هر وقتده یومشاق کوکللی بول! خلقغه قاتی کوکللی بوله! بوزق سوزلی بولمه!

٥٦١ نجی : « عَلَيْكُمْ بِالرَّمْىِ فَاِنَّهُ مِنْ خَيْرِ لَهْوِكُمْ »

سز، هر وقتده، ملتوق آتوده بولوکز! یعنی قرال توتارغه اویره نکز، چونکه بواش عمرنی اوتکاره تورغان نسنه لرکزنك ایك ایزگوره کیدر. . . (٥٥٧ نجی حدیثنی قاراکز!)

٥٦٢ نجی: « عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَاِنَّهُ مَعَ الْبِرِّ وَهُمَا فِى الْجَنَّةِ وَاِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَاِنَّهُ مَعَ الْفُجُورِ، وَهُمَا فِى النَّارِ، وَسَلُوا اللّٰهَ الْيَقِينَ وَالْمُعَافَاةَ فَاِنَّهُ لَمْ يُؤْتَ اَحَدٌ بَعْدَ الْيَقِينِ خَيْرًا مِنَ الْمُعَافَاةِ وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَقَاطَعُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ اِخْوَانًا كَمَا اَمَرَكُمُ اللّٰهُ »

توغریلقده بولوکز، چونکه آلار، ایزگولك ایله ایکسی جنتده لردر، یالغاندان صاقلانکز چونکه آلار یمانلق ایله ایکسی تموغده در؛ الله تعالی دان ایمانکز شیکسزلك ایله بولونی سوراکز! هم ده طنچلقنی سوراکز، چونکه ایمان صوکنده، طنچلقدان تازالقدان ایزگونسنه یوقدر؛ حسد قلشماکز، آچولانوشماکز، بربرکز ایله تاشلاشماکز، بربرکزگه آرت ایله تورماکز، ای الله نك قللاری، الله تعالی بیورغانچه، قرنداش بولوشکز!

٥٦٣ نجی : « عَلَيْكُمْ هَدْيًا قَاصِدًا عَلَيْكُمْ هَدْيًا قَاصِدًا عَلَيْكُمْ هَدْيًا قَاصِدًا فَاِنَّهُ مَنْ يُشَادَّ هٰذَا الدِّينَ يَغْلِبْهُ »

ای صحابیلرم! سزهرنسنه ده اورتاچه بولوکز! ای امتم! سزهراشده اورتاچه بولوکز! ای امتم سز

هراشه اورتاچه بولوكز! چونكه سزدن بره‌و دين‌اشنده اوزى جكلامسداى؛ آورمشقلى اشلرنى قلماق بولسه، جيكلر، كيملك كيتورر، شول‌سببدن الله‌تعالى هم‌رسولى بيورغانچاغنه بولمق تيوشدر. . .

٥٦٤ نجى : « اَلْعَائِدُ فِى هِبَتِهِ كَالْعَائِدِ فِى قَيْئِهِ »

برنسته‌نى بره‌وگه هبه (بولاك) ايتوب بيربده، شونى قايتارب آلغان‌كمسه، قصب‌چغارغان قصغنى كيرى يوتقان كمسه كبى بولور. . . (٢٤٧ نجى حديث شريفكه‌ده قاراكز!)

٥٦٥ نجى : « اَلْعَبْدُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ »

كشى‌كمنى سويسه، شونك‌ايله برگه بولور. يعنى بره‌ونك‌خلق هم‌طبيعتن بله‌سكزكيلسه، شول‌كمسه‌نك آرالاشقان كشسنى قاراكز، آلارايكسى برخلقده‌بولورلار؛ اگر بولاى بولماسه، بولارنك دوستلقلارى چن‌بولماس! (٩ ا ٣نجى حديث‌شريفكه‌ده‌قاراكز!)

٥٦٦ نجى : « اَلْعُلَمَاءُ اُمَنَاءُ اللهِ عَلَى خَلْقِهِ »

عالملر الله‌تعالى‌نك بير يوزنده خلقنه بيلكولانكان امينلريدر. يعنى الله تبارك وتعالى اوزينك خلقن طنچلقده ياشاتو اوچون، عالملر ياراتمشدر. علم‌استاو هركمگه فرض‌بولوى بيان‌ايتولكاله‌دى. هرزمان نك‌عالمارى، شول‌زمانده چغغان ياكااشلر توغروسنده شريعت بوينچه يول كورساتورلر، خلقنى فائده‌لى‌اشلرگه ديملر.

مترجم طرفندان :

— ايندى بو حديث شريفده الله تبارك وتعالى قاشنده عالملرنك قدرلى بولولارن بيان قلندى . اوشانداقده عالملر ، خلق اوچون فائده‌لى بولورغه تيوشليدر . . . . . .

— ايندى سوزنى روسيه ملالارينه تارتساق ، بو حديث شريفده ايتولگانلرنك كيرسى چغار.

— چونكه بزنك ملالارمز اوزلرينك قول آستنده بولغان كمسه‌لرنى برده تيوشنچه تربيه قلا آلميلار ؛ قرآن حديث ايله عمل ايتميلر . قرى اوزلرينك واتق باشلارنداغى فكر لرى‌ايلانگنه ، كوكللرينه‌اخشاغان نسته‌نى درست‌هم‌تيوش ، اخشاماغان نسته‌نى درست توكل حرام ديلر . مثلا زمانمزده چغغان اصول جديدنى ، همه تياتر كبى ملتنك آلغه بارووينه سبب بولغان كوركام اشلرنى حرام ديه‌لر . . . اصول جديد حرام،تيزبلدرو حرام ديوب اون يل قدر تحقرشديلار ، رساله‌لر چغاردىلار ، آيت حديثنى دليل ايتب ، اصول جديدنك حراملغنى بيان ايتديلر . شول كمسه‌لر اون يل‌اوتكاندن‌صوك اصول جديدنك فائده‌سى بتون خلقغه بلنگاچدن ، تانرغه يول تابماغاچ اوزلريده شول اصول جديد ايله اوقوتا باشلاديلار . كوره‌سز جماعت ! اگرده اصول جديد حرام بولوى آيت حديثدن چغغان بولسه ، بو ملالار آنى نى اوچون اوزلرى يورته باشلاديلار آيت ايله حرام ديوبده

اون یلدان صوڭ نیچك حلال بولادر ! موندان بیك یخشی بلنه‌در ، ملا لار بریاكی نسته چقسه ، حاضر حرام دیوب یابوشالار ، آنڭ فائده‌سنی ، ضررینی اویلامیلارده هر بر یاڭا نسته صوڭنده ملالارغه تیوش بولادر ، اول نسته فائده‌لیمی ، ضررلیمی ، شونی قارامق ، اگرده فائده‌لی بولسه ، درست هم تیوش‌دیولسون ، شولای فتوا بیرلسون ، چونکه شریعت قاشنده آدمیلر فائده‌سنه بولغان نسته ، آلارغه قلوی هیچده طیولماس . اما آدمیلرگه ضررلی بولسه ؛ اول نسته ضررینڭ كوبلگنه آزلغنه قاراب طیولمش بولادر ، اگرده ضرری آزراق بولسه ؛ مكروه ، كوبراك بولسه ، مكروه تحریمی ، بیك كوب بولسه حرام بولادر . الله تبارك وتعالی برنسته‌دن بتون فائده‌نی بترمی توروب ، آنی حرام قیلمادی ایندی سوزنی تا تار ملتنده یاڭاغنه آوزغه آلنغان تیاتر مسئله‌سنه قاینماریق !

تیاتر و نسته ؟

تیاتروده ، كشینڭ اورونسز أش قلوی ، خلقسزلانودان كورگان ضررلاری ، همده ، اورونلی اورنسز آشغوب سوز سویلاب شول سوزلری آرقاسنده هلا كلكگه توشوی ، خیانت قلوهمده بولارغه باشقه آدم بالاسنه ضرر كیتورگان ، كیلشسز خلقلرنی ، كشینڭ اوز كوزی آلدنده قلنب كورسه‌تله‌در ، شول سببدن تیاتروغه بارغان كمسه اوزنده بولغان ناچار صفتلارنی ، شونده كورساتلگانده بو صفتلاری ناچار همده ضررلی ایكانن سیزه‌ده ، بو صفتلارن تاشلارغه توروشادر . ایندی قصقاسی : تیاتروديمك نی دیمك بولادر ؟ البته خلقلارنی گوزه‌للنوگه بیورو یمان خلقلردان طیو بولادر . ایكنچی سوزایله ایتساك تیاترو « امر معروف ، همده نهی عن‌المنكر » بولوب قالادر ، قایوسی مؤمن بولغان كمسه لرنڭ استلرینه فرض ایدی . قرق فرضدان برسیده امر بالمعروف ، تاغن برسی نهی عن‌المنكردر . — بس بزنڭ خلقنڭ احمقلارینڭ تیاترو اویناولاری حرام‌دیمك نی‌بولادر؟ نهی عن‌المنكر حرام دیمك بولادر . بزكوب وقتده‌تللرمز سویلاگان‌سوزلرنی قلاقلارمز ایله ایله اشتمیمز ، جره‌گمزدن اویلامیمز ، منه شوندی اشلر سببلی بز آرتقه قالامز !

یاشاسون تیاترو اوچون تورشقان یاش فكرلی لرمز ! « ش . ح »

٥٦٧ نچی : « اَلْعِلْمُ اَفْضَلُ الْعِبَادَةِ وَمِلَاكُ الدِّين . »

علم عبادتدن آرتقدر ، دین نڭ تزكلگیده علم آرقاسنداردر . — چونکه علم ایاسی كمسه حكمت ایاسی برطبیبدر . نادانلق برآورودر ، اول آورو سببلی كشی تورلی ، تورلی هلا كلك گه‌توشه‌ر ، شوندان صاقلاو اوچون طبیب كیرا كدر . اول طبیبنی « عالم » دیلر .

سؤال

— شریعتمزده علم استاو هر برگشینڭ استینه فرض قلنغان . شول سببدن هركمده علم ایاسی .

اساسی بولمق تیوشدر . ایندی حدیثلرده عالملرنی ماقتاو ، آلارنك بلمگانلرگه علم اوبره‌تولری ایله بیورلمقلاری نی اوچوندر ؟

جواب

– هر برمؤمن مسلمانغه باشنه توشه تورغان قدر اشلرنی بلو فرضدر . اما برکشی بتون علملکنی بلب بتوره آلمی ، شول سببدن بره‌و برتورلی ، بره‌و برتورلی علملکنی بلور. مثلا بره‌و تأریخ ایله جغرافیه بله ، بره‌و علم حساب ایله هندسه بله‌در ، بولار برسی بلگان علملرن ایکنچیلرینه بلدرتولری تیوشدر. همده مسلمانلار آراسنده هر بر شهرده توبانده‌گی فنلرنی بله تورغان کمسه‌لربولمق کیراکدر. اما هربرسنی برکشی بولدرا آلماغانلقدان برنیچه کشی برنیچه‌شهر، فنلرنی بلمك تیوشدر.

(هر بر مسلمان‌نك اوزینه بلورگه تیوش بولغان علملر)

برنچی: ایمان‌اسلام، ایکنچی: فقه. اوچنچی اخلاق. دورتنچی تأریخ‌انبیا. بشنچی علم‌حساب. مونی مکتبده اوچکنه یل اوقغان کمسه‌لرگه‌ده بلوتیوشدر. امابره‌وبش‌آلتی یل اوقوسه، اول کمسه بولاراستنه کیلاچکده‌گی فنلرنی بلمکی تیوشدر: عرب تلی، عرب تلینك صرف هم نحوسنی. بوفنلرنی قرآن ایله حدیثلرنی آکلارلق قدربلمك تیوشدر. اماهربرشهرده آز بولغانده اوشبو فنلرنی بلوچی‌بره‌رکمسه بولمق تیوشدر: تأریخ عمومی، جغرافیه عمومیه، هندسه، کامل‌حساب‌علم‌الطب،علم‌المعادن، تأریخ‌طبیعی وبولاردان قالغان‌کیراکلی‌علملرنی...

٥٦٨نچی: «اَلْعِلْمُ علمان فَعِلْمٌ فی الْقَلْبِ فَذَلِكَ الْعِلْمُ النَّافِعُ وَعِلْمٌ عَلَى اللِّسَانِ فَذَلِكَ حُجَّةُ اللهِ عَلَى ابْنِ آدَمَ»

علم ایکی تورلیدر: برسی کوکلده بولغان علمدر، ایك فائده‌لسی کوکلده بولغان علمدر. ایکنچسی: تلده بولغان، طشقی علمدر. اولگسنی: «علم باطنی» ایکنچسنی «علم ظاهری» دیلر... آدملرعلم ظاهرینی برسندن، برسنه کوچرب‌اوگره‌نرلر، ایسکیدن قالوب‌کیلگان بولور. آنی هرکم برتورلی بلور. بوعلم آدملرنك حاللرن طنچلقده توتو کبی اشلر اوچون توتولور. شولایده علم ظاهرینی بلو، آنك ایله اش یورتو، کوب تورلیدر: بره‌و آنی برتورلی آکلیدر، ایکنچی تورلسی ایکنچی تورلی آکلیدر... بعضلارکتابده یازلغان عبارتلرنی اوقور، امامعناسن آکلاماز. بره‌وسی برعبارتنی اوقورقصقاچه معناسنی آکلار، اما آرتق اش تابماس. برتورلسی شول‌عبارته‌نوك عقللارحیران قالاتورغان حکمتلرفلسفه‌لر چغارر . برتورلسی اوقورده، شوندان آکلاغان معنانی بر یاقلی ایتوب بلمس، بلکی کوکلی تورلیچه آوشر.

مترجم طرفندان: بزنك روسیه عالملرندن کوبسی، حدیثدن قرآندن معنالرنده بلمیلر،

قايولاري معنالرن بله‌لرده، حكم چغارا آلميلار، بعضلاري بله‌لرده ياكلش حكملر چغارالار، بيك آز يغنه معناسن بلب، حكمتلى فلسفه‌لى حكملر چغارالار، اماموندى كمسه‌لر بيك آز همده هر كم قاشنده «دهرى» ديوب، دينسز قوولالار. موندى كشيلرنى الله‌دان صوراب آلاسى اورنينه، سوگب، آلارنى آرادان چغارغه توروشالار، بزنك روسيه‌ده بولغان عالملردن باروسى ديارلك علم ظاهرى ايله آشنالغى بولسه، بولاده، اما حكتملرنى آكلى تورغان «علم باطنى» ايالرى بيك آزدر. علم ظاهرينيگنه علمگه صاناماغان ملالارمز، علم باطنيگه باشلارى بيته تورغان كمسه‌لرنى توقتاتب، آلارنك حكمتلى اشلرن كيكايتودن طيو اوچون رسولزنك بعض حديثلرن معناسنى بوزوب « قرآن ايله حديثكه تفسيرگه قارامى، معنابيرو پارامى» ديلر. ايندى آلارنك بوسوزلريده، اوزلرينك صالام باشلى ايكانلكلرن بلدرته‌در، چونكه تفسيرلردن هر برسيده، شوندى بر عالم كمسه‌نك باشى ايله حكمتلرن چغاروب تزلگان نسته، اول كمسه‌لرگه قرآنغه معنا بيرب، تفسير قلورغه رخصت ايكانده، بزگه آلار كبى قرآن‌نك حكمتلرن چغارو پارامى ايكان، منه دليلسز دعوى، منه احمقلق! (بو توغريده اوزون بيانلى بوكتابنك ٢ نچى صفحه‌سندن قاراكز!)

٥٦٩ نچى: «اَلْعِيافَةُ وَالطِّيَرَةُ وَالطَّرْقُ مِنَ الْجِبْتِ»

عيافه اسمگه قاراب شوملانو، ـطيره ـ قوش ايله شوملانو، طرق ـتاش آتمق همده بورچاق آتمق معنالرنده. كيراك اسم ايله بولسون، كيراك قوش قچقروى ياقوش اوچوى ايله بولسون، كيراك فال قاراو ايله، كيراك صزق صزو ايله كيراك كتاب آچو ايله بولسون، كيراك باشقاچه بولسون برغيب اشنى بلونى تلاب، اول اشنك آخرى يمان بولاچاق ديگان كبى حكملر ياصاو، شوملانو پتغه تابنو چيلار اشيدر. الله‌نك برلگنه اوشانغان كمسه‌موندى يوقبار نسته‌لرگه اشانب اشليسى كيلگان اشندن توقتالماس، اشليسى كيلماگان اشنه كرشمس. (٥٤٤ ايله ٥٤٥ نچى حديثلرگه‌ده قارالسون!)

٥٧٠ نچى: « غَفَرَاللهُ عَزَّ وَجَلَّ لِرَجُلٍ اَمَاطَ غُصْنَ شَوْكٍ عَنِ الطَّرِيقِ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَاَخَّرَ»

يول اورتاسنده ياتقان تيگانك بوتاغنى آلوب تاشلاغان كمسه‌نك الله‌تعالى گناهلارندان الكگيسنده، صوكغيسنده بارلقار، يولده حيوانلارغه يا آدم‌لرگه اوكايسزلق ايته تورغان نسته‌لرنى يولدان آلوب تاشلاوهر بر كمسه‌گه تيوشلى اشدر.

٥٧١ نچى: «غُفِرَ لِامْرَاَةٍ مُومِسَةٍ مَرَّتْ بِكَلْبٍ عَلَى رَاْسِ رَكِيٍّ يَلْهَثُ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ فَنَزَعَتْ خُفَّهَا فَاَوْثَقَتْهُ بِخِمَارِهَا فَنَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ فَغُفِرَ لَهَا بِذٰلِكَ»

بر بيك بوزق، بتون عمرن گناه ايله اوتكاروچى خاتون، بروقنده قويو ياننده صوصاودان

اولرگه

اولرگه بیتکان اتنی کورب، شول اتنی صوغارو اوچون، آیاغندان چیتکن صالوب، آنی شالینه بیلیده، شولای ایتوب صوچغارا، شول صونی اتکه اچرتکانی اوچون بتون گناهسی یارلقانمش بولدی.

وحدیث ایله آدم بالالاری اوزلری کبی، آدملرگه گنه توگل حیوانلارغاده یاردملی بولولاری ایله بیورولادر، همده الله تعالی نك آزغنه ایزگولك ایله کوب گناهلارنی عفو ایتوی بلنه در.

٥٧٢ نچی: « غَيْرِ الدَّجَّال اَخْوَفُ عَلَى اُمَّتِى مِنَ الدَّجَّال الْاَئِمَّة الْمُضِلِّينَ »

امته ضرر کیتوروده، دجالدن بیگراك، بولدان آزدروچی امام اسمنه گی دجاللاردان قورقامن. متمنی فائده لی بولغه تارتمی، آلارنك آزب توزولارینه سبب بولغان اش باشلاری (اماملاردان) دجالدن بیگراکده قورقامن.

مترجم طرفندان:

رسولمزنك بوحدیثی پیغمبرلکن اثبات ایتوچی معجزه سیدر. بزنك اسلام عالملری اسمنه گی لالارمز، مسلمانلارنی تمام شریعت بولندان بریافغه اوتکازب، اوزلری تلاگان بختسزلك وللارنده هلاکلك چقری یانینه کیتورب قویدیلار. خلقنك اوقودان کوزلرن طمالادیلار. ینده ی فائده لی علم بولسه، آنی حرام دیدیلر. هنرلردن فایوسی فائده لی بولسه، آنی ینه ده دعت دیدیلر. بره ونك فکری صافی بولوب، مسلمان فائده سنه بر بر یول تابسه، یا یسکیدن کیلگان بدعتلرنی بترونی، دین قاعده لری آراسندن چغارونی تلاسه، آنی دهری) دینسز دیدیلر. فقیرلك یولن آچب، ملتداشلرمزنی دنیا سویو حرام دنیا ایله آخرت جیولمی دیگان بولوب، تمام یارلیلقه ایزوگه سبب بولدیلار. خسته لك یا ضعیفلك سببلی کسبدن عاجز بولغان فقیرلرنی، الله تعالی طرفندن بیلگولنگان واجب صدقه لارنی آلولارندان محروم قلوب، کشی ایشگی توبنده صدقه صراب یوروچی قلدیلار، آلارغه یبرگه تیوش بولغان واجب صدقه لارنی اوزلری آلدیلر. شریعت بوینچه واجب صدقه غه تیوش بولغان فقیرلردن، سزدن فطره چغا، سزگه قربان واجب دیو، فقیرلرنی بوروچقه کرتب، کرتب، آقنق کیساك ایکمکلرن آلدیلار...

لت اوچون هیچ وقتده قایغو چیکمای، هربر اویلاری، قایغولاری، باغی مسلمانلاردان صدقه اسمنده آنچه آلو، فقیرلردنده واجب صدقه اسمنده ایتوب، فدیه دیوب آقنق نسته لرون آلو یولنده، رسولمزگه ثلله نیندی افترالار قلوب حدیثلر یاسادیلار. مسلمانلارنك هربر اشلرینه برتورلی آلوم صالدیلار. برفقیرنك بالاسی توالیکان، اسم قویغان اوچون بیش تین دفتر آنچاسی، بیش تین صدقه دیه عمرنده کسمسنه ایللی تین آنچا کیچلامگان کمسه لردن آلداب آلالار. ایندی بره ونك ابربالاسی بولوب اویلندرسه، یا قزی بولوب کیاوگه بیرسه، نیقدر فقیر بولساده، ایکی صومدان کیم بولغانه نکاحن اوقومی، اول فقیرنی ثلله

کملر آلدینه باروب، یوز یورتوب آنچه صوراوغه محتاج ایتهلر. ایندی بره‌ونك آتاسی یا باشقه کمسه‌سی وفات بولا قالسه، بوکمسه‌نك کفنگه‌ده آنچه‌سی بولماساده، ملالار شریعت بوینچه فرض، اولك ایمانسز اوته دیگانگه قدر باروب، فدیه اسمنده بدعت بولغان صدقه اسمنده‌گی بوزفلقنی آلمی کومی تورالار. تکی اولکان کمسه‌لرنك بیش آلتی آچ یالانغاچ بالالاری ایله فقیرلکدن جره‌گی کویگان طل خاتونی قالوبده، آلارنك آتنق کجه‌لرینه قدر فدیه‌گه آلمی، اولکنی کومی یاتقرالار.

روزه توته ایکان عید کونده‌ده آشارینه‌بولماساده، فطره تیوش‌دیوب خدمت‌ایتدرو برابربنه بولساده دعا ایتهلر ایندی قصقه سوز بزنك روسیه امالاری اسلام ملتی اوچون چین‌قاباق قدرده فکر قلمی، همیشه پاك دینمزگه جیون بدعتلرنی توترو بقنه تورالار، دوقتورغه‌بارو حرام، بایلق حرام، دارولیتو حرام دیو هربر واجب اشلردن طیالار بو حدیثده رسولمز شوندی امالارنی دجالدنده یمان کورگانن بلدرتدی. بوسوز البته درست سوزدر. دجالدنگنه توگل بلکی بولار ابلیسدنده یمانلاردر، چونکه ابلیس ایله دجالنك بوزق یولغه اندولری، قباحت کمسه بولولاری هرکم قاشنده بیلگولیدر. امالالار چالما چابان آستندان اسلام دینی اسمندن سویلادکلرندن خلق آلارنك هرسوزن رسول‌الله آوزندن چقغان سوز اورننده صانیلار، شول سببدن آلارنك سوزلری ایله عمل قلالار. چونکه ملالار آلارنی ئللهٔ نیندی عذابلر ایله قورقتالار. (ش. ح.)

٥٧٣ نچی : « اَلْغُلُّ وَالْحَسَدُ یَأْکُلَانِ الْحَسَنَاتِ کَمَا تَأْکُلُ النَّارُ الْحَطَبَ »

اوت‌اوتونی نیچوك یاندرب بتره‌در، کونچیلك ایله کینه‌ده کشینك ایزگولکلرن شولای آشار، چونکه موندی کوکللی کمسه‌نی دنیاده هیچ کمده سویمس بلکی هرکم آناردان زارلانر، هرکمنك جانی آناردان رنجر، بوکشی نیچوك بولساده، ایزگولکدن محروم بولور.

٥٧٤ نچی : « اَلْغَنَمُ بَرَکَةٌ وَالْاِبِلُ عِزٌّ لِاَهْلِهَا وَالْخَیْلُ مَعْقُودٌ بِنَوَاصِیهَا الْخَیْرُ اِلَی یَوْمِ الْقِیَامَةِ وَعَبْدُکَ اَخُوکَ فَاَحْسِنْ اِلَیْهِ وَاِنْ وَجَدْتَهُ مغلوبا فاعنه »

قوی آصراوده برکت باردر، فائده کوبدر. توه آصراوحرمتلولکدر. ایزگولك قیامتکچه آتلارنك ماکلای صاچلارینه باغلانغاندر. خدمتچك سینك قرنداشکدر. آکا کورکام‌اش قل، قابچان براشده کچی آلماسه، سین آکا بولوشغل !

(٥٤ نچی حدیثکه قارالسون ، همده ٨٥٤ نچی حدیثکه‌ده قارالور !) صارق آصراوچی کمسه اینکه، مایغه، همده جونغه، محتاج بولماس. آت آصراوبولسه، صوغش وقتلارنده عسکر اوچون توتولغانلقدان ایزگودر.

الغیبة

٥٧٥ نجی : « اَلْغیبةُ ذکْرُکَ اَخَاکَ بمَا یکْرَهُ . »

غیبت ـ اوزگنك قرنداشكنی، ایشتکاندہ اول مکروہ کورہ تورغان سوز ایله، آرتوندہ، تلگه آلوکدر.
قرآنده الله تعالی ایتکان «ایحب احدکم ان یأکل لحم اخیه میتا فکرهتموه . . . .) دیگان.
غیبت قرنداشکنك اولکسه سنی آشاوکبیدر دیمك. غیبت آرقاسنده مسلمانلارغه بربرسندن آبورولوشو چغادر، دیندن مقصود برله شو ایدی . نیندی سوز، یااش تارالوشوغه سبب بولسه حرامدر، حرامدر، حرام ! ایندی بره و ملتکه ضرر لی اش قلوچی، ملتنی یقلاتوچی، بولسه، بوکمسه نی سویلامك، مونك ملتکه ضرر کیتوروچی بولون مسلمانلارغه بلدرتمك غیبتدن صانالماس، بلکی، خلقغه آنی تانتوثوابلی بولوی رسولزنك « اذکروا الفاجر بمافیه یحذره الناس » بوزقلق ایاسنی، آناردہ بولغان بوزقلغی ایله سویلاکز، آنك یمانلغنی بلب آدمیلر آناردان صاق بولسونلار اوچون دیگان حدیث ایله بلدرتلمشدر.
بس بزنك ملتنی صویوچی امامللرمزنـك، ملتکه ایتکان ضررلارن رساله لرده غزیته لرده، بیان ایتوبرده غیبت بولماس! چونکه بولار اویاتلقنی تاشلاغوچیلاردر، بولارده ناموس یوق.
رسولمز اینکان: من القی جلباب الحیاء فلاغیبة له» بره و حیاچیکمنن استندن صالسه، آنی سویلاو غیبت بولماس! اوشبو حدیثلردن مللارنك ملتکه ضررلیلارینه « بایقوت » اعلان ایتوتیوشلکی بلنگاندر . . . شول سببدن موندی مللالرنی « قایده کوردك شونده سویله* یازق بولماس بلکی ثواب بولورایمدی" ! * (ش. ح.)

٥٧٦ نجی : « اَلْغَیْرَةُ منَ الایمان ، وَالْمذَأ منَ النّفاق »

غیرت = اوزینك خاتونی همه باشقه قز قرنداشلرینك، خاتون قزده بولغان بوزقلق ایله چوالولارندن طیو دیمکدر . — مذا = بولارنـك شوندی بوزقلقلارینه ، چیت ایرلر ، ایله شایارولارینه سوز ایتماو دیمکدر.
— غیرت مؤمنلك علامتندن ، مذا ، منافقلق بیلگوسندن صانالادر.

مترجم طرفندان :
بزنك روسیه ده قزلارن بیگنلر ایله آولاق اویناتوغه ، همه جیونـلارده اخشامـدان صوك صحراده بـلاما قاتوشب یورولرینه راضی بولغان آتالار ، همه آستراخان طرفنده بیرام کونلرنده قزلار ایله بیگنلرنك برلـکده غارمونلار اویناب یورولرینه رضالقلری ایمانلارنده بولغان کیملـکنی بلدرتکوچیدر . . . . . .

٥٧٧ نجی : « فَضْلُ الْعلْم اَحَبُّ الَیَّ منْ فَضْل الْعبادَة وَخَیْرُ دینـکُمُ الْوَرَعُ »

— علمنك فضیلتی مینم اوچون ، عبادتنك فضیلتندن سویکلیره کدر ، سزنك دینکزنك ایك ایزگوسی ، الله تعالی نك طیغان اشلرندن طیولودر . . . .

— مترجمدن : پوچماقلارغه قاراب ، باشلارن اویب ، قوللارینه یوز تویمه‌لی تسبیح توتوب ، شولارنی کونن تونن شمارتوچیلار ، همه کوندزلرنده آچ توروب ، کیچلرنده یوزه‌ر رکعت نماز اوقوب ، ملنکه فائده‌ی بولغان هر بر اشلرنی حرام صاناوچیلار ، اوشانداق : بتون عمرلرنی الله‌غه قللقده‌غنه اوتکارو تیوش ، دنیاغه کوکل صالماسقه ، هر وقتده تورلیدن تورلی وردلر اوقوب، ایشانغه قول بیرمگانلر مسلمان توگل ، بره‌ونك ایشانی بولماسه ، آنك ایشانی شیطان بولوردیوب ، بتون مسلمانلارنی یقلاتوچی ، ایشانلار ، — اون‌بش تین آنچه‌نی ملاغه بیرو اله‌بتون اجماغنی صاتوب آلغان بولاسز دیوسویلاوچی، ملتنك علم یاغندان آرتقاقالوینه، هنر یاغندان بوش بولوینه سبب بولغان محله اماملاری، کوننه اون بیرگه آشقه باروب ، اوزلرن آشاتقانلارنی الله‌غه یاقن کشیلردن صاناوچیلار ، بولار بارده ملتنی یقلاتوچی ، مسلمانلارنی خراب ایتوچیلردر ، بولارده علم بولساده ، عالم صانالماسلار ، بولارنك قلغان عبادتلری‌اوزلرینك خرابلغلارینه عذابکه کرولرینه گنه سبب بولور .

(شعر)

« من لم یکن للوصال اهلا * فکل طاعاته ذنوب »

بولاردان عمر بویلی باشلارن سجده‌دن آلماغانلارندان ، آزغنه علمی بولوب، شول‌علمی ایله ملنداشلرن توغریلقغه اندگوچی عمرنده برماکلاین سجده‌گه قویماغان کمسه الله تعالی قاشنده‌مك مرتبه درجه‌لیدر. چونکه موندی‌کمسه بتون‌ملنکه فائده بیره‌در، اما تگیلر باری اوزلرینه گنه فائده قلغان بولالار ، اول صوگنده اوزلرینه‌ده فائده بولمی بلکی ضرر اولوب چغادر ، چونکه آندی کشیلر اگر علم ایاسی بولسالار ، شریعت بوینچه آرغه شول علملری ایله عمل ایتو تیوش بولادر، علم ایله عمل ایتو بلگان علمکنی بلمگانگرگه‌اویره‌تو ایله‌در، نیناك بایلغك ایله عمل‌قلو فقیرلرگه مالکدن فائده قلوایله ایدی .

(شعر) علمك بولسه عمل قل * مالك بولسه انعام قل !
نادانلق صارانلقدان * شولای ایتوب‌سن‌قتول !
عملسز بولغان علم * انعامسز بولغان‌مالك ،
علم توگل مالده توگل * فقیرلکدر هم جهل « ش . ح . »

٥٧٨ نچی : « فَضْلُ غازی الْبَحْرِ عَلَی غازی الْبَرِّ کَفَضْلِ غازی‌الْبَرِّ عَلَی الْقاعِد فی اَهْلِه وَمالِه . »

— قری بیرده صوغشوچی کمسه‌گه قاراغانده، صواستنده صوغشوچی کمسه درجه‌ده آرتقدر ، مونك آرتوقلغی قریده صوغشوچی کمسه‌نك برده صوغشقه بارمی اویندہ ، اوز جماعتلری آراسنده اوز یورطنده یاتوچیدن درجه سینك آرتقلغی کبیدر .

رسولزنك

ـ رسولمزنك وقتنده دينكز استلرنده صوغش بولماسادە ، رسولمز كيلاچكده امنى دينكزلرده صوغش قلوغه محتاج بولناچاغن توشنب ، دينكزده صو غشولارغه كيراك بولنغان « بوزو » كبى هنر لرگەده قزقدرب ، صوده صوغشوچيلارنك درجەلرينك آرتوقلغن بيان ايتوب قالدروى ، رسولمزنك معجزەسندن صانالور .

٥٧٩ نجى : « فعْلُ الْمعْرُوف يَقى مَصارعَ السُّوءِ . »

ـ بخشى اشلر اشلامك كشيى هلا كلكدن صاقلار .

مترجم طرفندان :

بو حديث الوغ حكمتلى حديثدر . چونكه ايزگولك قلوچى كمسەلرنك دوستلارى كوب بولور . كمگەدر ياردم قلسه ، اول كمسەلر آڭا دوست بولورلار ، آڭا هيچده ضررتيدرمسلر ، همده ايكنچى كمسەلردنده ضرر كيترتمسلر . « بيرگان بى گه ياراغان ، بيرمگان نيگه ياراغان » ديگان مقال تلمزده يورتلمكەدر .

٥٨٠ نجى : « فَوْتُ الْحاجَة اَيْسَرُ منَ الذُّلّ فيهـا . »

ـ محتاج بولنغان نستەكنك بولمى قالوى ، بولوبده محتاجلك خورلغنى كوروكدن آرتغراقدر

(٦٦٤ نجى حديثكەده قارالسون !)

٥٨١ نجى : « فى الْجَنَّة مالاَ عَيْنٌ رَاَتْ وَلا اُذُنٌ سَمعَتْ وَلاَ خَطَرَ عَلى قَلْب بَشَر »

جنتده كوزلر كورمگان ، قولاقلار ايشتمگان ، آدمنك كوڭلنده اويلاماغان نستەلر باردر . اوشبو حديث شريف ايله رسولمز الله تعالىنك آدميلر اوچون برده بلنمگان ، كورلمگان اويلانماغان شيلرى بارلغنى بلدرتەدر . ايندى بوحديث شريفكه بزنك عقلمز ايرشماگان لكدن قاروشرمزده ، اما اول اشمز احمقلقدر ، چونكه بو حديثلر كنايەلى حديثلردر ،

ـ بز اوزمزنك كوزمز ايله كورمگان نستەلرنى برده يوقغه صانيمز ، اول اشمز خطادر .

ـ ايندى تيليغرام كبى برساعتده مك چاقرمدان سويلاشو ، خبر آلوشو ممكن بولغان برقرال بار ، ديوب ، بو نستەنك كوز آلدمزده بولوندان الك بره خبر بيرسه ، بز اول كمسەنى جولاركه صانارايدك . هيچده اشانماس ايدك . يا آلدارغه كرشكان ديارايدك . اوشانداق ايليكتريچسكى اوتدان بره خبر بيرسەده بز آنى احمق ديو سوگار ايدك ؛ اما حاضر « اوّلده كوڭلمز گەده كيلمگان » اشلركوندن ، كون كوز آلدمزده دنياغه چغارلوب تورادر ، همده بولاردان باشقه چغاچاق ، چيكسز حكمتلر باردر ، ـ ايمانلار آراسنده ايك بخشى ايمان ، عاجزبولوچينك ايمانيدر ، نيتاك حضرت على ايتمشدر ،

« العجز عن درك الادراك ادراك * والبحث عن سرالذات اشراك »

اللەنك حكمتلرندن بولغان اشلرگه عقلنك ايرشموى ، اوزى بلودن صانالادر ، چونكه

آیتلرده همه حدیثلرده بولغان کوکلمز محال صاناغان حکمتلر بارسیده، باراتورا کوز آلدمزده بارلقغه چغب، باروسنده کوره‌چکمز. . . شول سببدن قرآن شریفده بولغان حکمتلرنی حاضر کونده آکلاوغه عقلمز یتماگانلکدن، عقلمزنی عیبلاو اورنونه، قرآننی یالغان دیماکمز، احمقلقدر. . .

٥٨٢ نچی : «اَلْفَارُّ مِنَ الطَّاعُونِ کَالْفَارِّ مِنَ الزَّحْفِ وَمَنْ صَبَرَ فِیهِ کَالصَّابِرِ فِی الزَّحْفِ» وبادان قاچوچی کمسه، صوغش صفندان قاچوچی کمسه کبیدر، وبالی بیرده صبرایتوب توروچی کمسه، صوغش صفنده صبرایتوب دشمانغه قارشو صوغش قلوچی کمسه کبیدر. (٨٨ نچی حدیثکه‌ده قارالسون!)

٥٨٣ نچی : « قَاتَلَ اللهُ الْیَهُودَ اتَّخَذُوا قُبُورَ اَنْبِیَائِهِمْ مَسَاجِدَ »
الله تعالی یهودیلرنی هلاك قلسون، چونکه آلار پیغمبرلرینك قبرلرینی سجده قلاتورغان اورن (مسجد) ایتوب توتدیلار. . . اسلامده کیراك طشدان، کیراك اچدن، کیراك چن نیتدان، کیراك سبب ایتوبکنه بولسون الله تعالی‌دن باشقه‌غه قارشو توروب سجده ایتمك حرامدر؛ درست توکلدر. . . شول سببدن زیارت استلرنده نمازاوقو شریعتمزده طیولغاندر. (٤٦٨ نچی ایله ٩٢٥ نچی حدیثکه‌ده قارالسون!)

٥٨٤ نچی : « قَاضِیَانِ فِی النَّارِ وَقَاضٍ فِی الْجَنَّةِ قَاضٍ عَرَفَ الْحَقَّ فَقَضَی بِهِ فَهُوَ فِی الْجَنَّةِ وَقَاضٍ عَرَفَ الْحَقَّ فَجَارَ مُتَعَمِّدًا اَوْ قَضَی بِغَیْرِ عِلْمٍ فَهُمَا فِی النَّارِ »
قاضیلاردان ایکسی تموغده‌در، آلاردان بر تورلسی جنتده‌در. موندان مراد یوزایللی قاضی بولسه یوزی تموغلق ایللسی جنتلك دیماك توگلدر. بلکه ایکی قاضیدان مراد: شریعتنك حکمن بلمه، تیوشنچه حکم قلماغانی، یعنه برسی شریعتنی بلمی حکم قلوچی. بولار ایکسی تموغغه تیوشلیلردر، بر قاضی اول جنتلکدر: آنسی شول: حقلقنی بلورده، شول حقلق ایله حکم قلور. . .

مترجم طرفندان: شریعت بوینچه بره‌وگه برجه‌زابیرو تیوش ایکان، آلاردان بره‌ر نسنه آلوب، آنی جزادان قتقاروچی، اوزینك کچکنه‌گنه فائده‌سی اوچون شریعت حکمنی صاتوچی کمسه دیمکدر. قاضیدان مراد. خلق آراسنده شریعت بوینچه حکم ایتوچی: ملالارده، مفتیلرده، مفتی‌نك قاضیلاریه باروسینه‌ده قاضی دیوله‌در. بوزمانده قاضیلاردان جنتکه تیوشلسی برده یوقدر: مفتی حضرتمز بولسه، قاضیلاری بولسه، هربر عیبلی کمسه‌نی عیبسز قلوب، آلاردان بر آزنسته آلوب، یابردوستینك سوزی ایله جبر ایتار، آخوندلارده خلقنی جبر ایته‌لر. چایلك آلوب بره‌ونك آیورماغان خاتونن آیورو، یایسه ایر طرفی بیرسه، اوچ طلاق ایله طلاق قلنغان خاتوننی ایرنده. قالدرو بزنك زمان قاضیلاری حقنده اوشبو بیت بیك قولایدر.

قضاة

« قضاة زماننا صاروا لصوصا * عموما فی القضایا لاخصوصا
یرون الغنم اموال الیتامی * کانهم تلوا فیها نصوصا
وخشینا لو صـــافحونـا * لسلوا من خواتمنا فصوصا

معناسی : بزنك زمانمز قاضیلاری باروسیده اوغری یول تالاوچی بولدیلار، بوقاضیلار، اوزلرینك برحکملرنده گنه توگل، بلکی هربرحکمده شریعت حکمنی اوغرلیلار، بولارنـك برصفتلاری شولدر: یتیملرنك مالن آشاونی، صوغشده آلنغان غنیمت مالی کبی کورب، قرآن شریفده آیت ایله کورساتلگان، حلاللگی بیان ایتولگان، حلال مال کبی دیوب، آشارلار؛ آلارشولقدر، تویومسز، حرامدان قورقمی تورغان کمسه لردر، بز آلاربرله کورشودن قورقامز، کورشکانده بارمافلارمز داغی بوزکلرمزدن قاشـلارنی صورب آلولارندان . بو بیت نی عجب بیتدر، قاضیلارمز نی بیك آچق بیان اینکان .

(٨٢٤ نچی حدیث شریفکه ده قارالسون!)

٥٨٥ نچی : « قاطِعُ السِّدْر یُصَوِّبُ اللهُ رَأْسَهُ فی النّار »

صحراده بولغان، خلق اسسیلـکدن شقلانا تورغان آغاچنی کیسکان کمسه نی، الله تعالی توبه سی ایله جهنمگه تاشلار، . . خلق فائده سینه بولغان، خلقنی ضرردان صاقلای تورغان نسته لرنی بتورو، الله تعالی قاشنده بیك یمان کورلـگان اشدر...

٥٨٦ نچی : « قالَ اللهُ تعالی کَذَّبَنی ابْنُ آدَمَ وَلَمْ یَکُنْ لَهُ ذٰلِكَ وَشَتَمَنی وَلَمْ یَکُنْ لَهُ ذٰلِكَ فَاَمّا تَکْذیبُهُ اِیّایَ فَزَعَمَ اَنّی لا اَقْدِرُ اَنْ اُعیدَهُ کَما کانَ وَاَمّا شَتْمُهُ اِیّای فَقَوْلُهُ لی وَلَدٌ فَسُبْحانی اَنْ اَتَّخِذَ صاحِبَةً اَوْ وَلَداً »

الله تعالی اینکان: آدم. اوغللاری مینی یالغانغه توتدی، یعنی اولـگاندن صوك مینی اوزن تر گز آلمی دیدی. همه آدم اوغللاری مینی سوکدیلر یعنی مینم بالام باردیولری مینی سوگولریدر، چونکه مینم بالام یوق. نصارا حضرت عیسانی الله نك اوغلی صانادیلار؛ یهودلرده حضرت عزیرنی الله نك اوغلی دیدیلر. الله تبارك وتعالی اوزندن اینگان کتابلارنك هربرسنده ده اوزینك خاتوندان، بالادان، آنادان آتادان پاکلغن بیان ایتمشدر. . .

٥٨٧ نچی « قالَ اللهُ تعالی یُؤْذینی ابْنُ آدَمَ یَقُولُ یا خَیْبَةَ الدَّهْرِ فَلا یَقُولَنَّ اَحَدُکُمْ یا خَیْبَةَ الدَّهْرِ فَاِنّی اَنَا الدَّهْرُ اُقَلِّبُ لَیْلَهُ وَنَهارَهُ فَاِذا شِئْتُ قَبَضْتُهُما »

الله‌تعالی ایتکان: مینی آدم‌اوغلی رنجتەدر، اوزینك «هربراشنی زماندان کوروی ایله» ایندی سزنك هیچ برگزده «زمان بوزولدی، زمان شولای ایتدی!» دیماسون! چونکه مین اوزم دهر زمان مین زمان‌نك کیچنده، کوندزنده ایلاندره‌من، قایچان تلاسەم بولارنی توقتاتورمن. یعنی بتوررمن. (٩٥٤ نچی حدیثکه‌ده قارالسون!)

مترجم طرفندان: بزنك خلق آوزنده اوّل‌زماندا غیلار یاخشی بولغانلار، حاضرزمان بوزلدی، زمانه آخری بولدی! فلان تگسان دیو، ملتنك آلغه باروندان زارلا نولاری بوحدیثکه قارشولقدر! . . . .

٥٨٨ نچی : « قَالَ اللّٰه تعالی سَبَقَتْ رَحْمَتی عَلٰی غَضَبی »

الله‌تعالی ایتکان: مینم رحمتم، آچیغمه اوستن بولدی. اوشبوحدیث شریف ایله‌رسولمز، الله‌تعالی‌نك رحمتی کیك بولوبده، هربرتوغریلق کورکاملك آدم بالاسی اوچون کوبره‌ك تابلونی بیان ایتکان .

٥٨٩ نچی : « قَالَ اللّٰه تعالی اذا تَقَرَّبَ اِلَیَّ الْعَبْدُ شِبْرًا تَقَرَّبْتُ اِلَیْه ذِرَاعًا، وَاذا تَقَرَّبَ اِلَیَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ منْه بَاعًا، وَاذا اَتَانی مَشْیًا اَتَیْتُهُ هَرْوَلَةً »

الله‌تعالی ایتکان: قایچان برکشی میکا برقارش قدر، یاقنایسه، مین اول‌کشیگه برآرشین یاقنایورمن. قایچان برکشی میکا برآرشین یاقنایسه، مین آکا برقلاچ یاقنایورمن. قایچان برکشی مینم‌قاشمه جیه‌و کیلسه، مین آکا یوکرب کیلورمن. . .

٥٩٠ نچی : « قَالَ اللّٰه تعالی: اَلْکِبْرِیَاءُ ردائی وَالْعَظَمَةُ ازاری، فَمَنْ نَازَعَنی وَاحدًا منْهُمَا قَذَفْتُهُ فی النَّار. »

الله‌تعالی ایتکان: الوغلغوم مینم‌ردام، الوغلق مینم‌ازارم، ایندی‌بره‌و بولاردان‌برسنی میندن صوروغه توروشسه، مین آنی اوتقه‌صالورمن. الله‌تعالی‌نك صفتلارندن (مرحمتلیلك، شفقتلیلك جومارد‌لق) کبی‌لری‌ایله هرکمنك صفتلانوی ممکندر، اماتکبرلك‌ایله الوغلق صفتلاری الله‌دان باشقاغه یاراقلی توگلدر. . .

٥٩١ نچی : « قال اللّٰه تعالی: وَجَبَتْ مَحَبَّتی لِلْمُتَحَابِّینَ فیَّ وَالْمُتَجَالِسِینَ فیَّ وَالْمُتَبَاذِلِینَ فیَّ وَالْمُتَزَاوِرِینَ فیَّ. »

الله‌تعالی ایتکان: مینم‌یولومده سویشکانلرگه، مینم‌اشمده اوتورشقانلارغه، بربرسنه قوللارنده بولغان نسته‌لرینی مینم رضالغم اوچون بیرشکانگه، مینم رضالغمنی تلاب بربرسنی زیارت ایتوشوچیلرگه، مینم محبتم واجب بولور.

قال

٥٩٢ نجی : « قال الله تعالى : اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِى بِى فَلْيَظُنَّ بِى مَا شَاءَ »

ه‌تعالی اینکان: مین‌قلمنك مینی‌گمان ایتوی یانده‌من. ایندی مینم‌قلوم مینی‌تلاگان وشنده‌گمان قلسون!

یعنی مینی جومارد ، گناهلارنی یارلقاغوچی ، مرحمت ایاسی ، کورکام خلقنی سویوچی رب‌اویلاسه، مین آنی یارلقارمن ، آگا جومارداق ایتوب نعمت بیررمن ، اگرده مینی ی صاران، ضرر قلوچی دیوب اویلاسه‌مین آگا صارانلق قلوب‌بایلق‌بیرمم، ضرر قلورمن.

رجم طرفندان : بوحدیث الوغ حکمتلی حدیثدر! بوحدیثنی آگلامغان کمسه‌لر بیگرا کده نك ملالارمز، آگلامیلار، بوحدیثکه‌قاراب الله‌تعالی‌نی کشی‌نیچوك اویلادی شولای‌بور ولوچی وب اویلیلار، اما آلای توگلدر. بلکی بوحدیثنك معناسی شولدر: بره‌و الله‌تعالی‌نی سته‌نی بیروچی دیوب اویلاسه، برده‌ایرنمی هوبراشکه کرشب، کسب ایتارده مال‌تابار، ده الله‌تعالی‌نی کورکام‌خلقلیلارنی سویوچی دیوب‌اویلاسه، کورکام‌خلقلی بولورغه تورو شر. رده الله‌تعالی‌نی صاران قللارینه یاردم بیروچی توگل‌دیوب اویلاسه، بوکمسه کسبدن ن توقتاتوب، باری‌بر الله‌تعالی بیرمی‌دیوب کسبسز تورورده، فقیر بولور. اوشانداق تعالی قللارینه ضرر قلوچی دیوب اویلانسه، ایزگو اشلرنی اشلاودن طیولور، چونکه للار: ایزگولك‌قلدکنی قلمادکنی، باری‌برالله‌تعالی قللارن عذاب‌قلوردیوب، ایزگولکلرنی دان باش تارتورده، گناهلاری سببلی اوتقه‌کرر. . . (ش.ح.)

٥٩٣ نجی : « قَالَ اللهُ تَعَالَى عَبْدِى! اِذَا ذَكَرْتَنِى خَالِيًا ذَكَرْتُكَ خَالِيًا وَاِنْ ذَكَرْتَنِى فِى مَلَاءٍ ذَكَرْتُكَ فِى مَلَاءٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ وَاَكْبَرُ »

تعالی اوزینك قللارینه ایته‌در: ای‌قلوم! سین اگرمینی آولاق‌اورنده ذکر ایتساك، ده‌سینی آولاق‌چاقده یادایتارمن. اگرده‌سین مینی خلق‌آلدنده یادایتساك، مینده‌سینی یادایتکان خلقدانده ایزگوبولغان هم‌الوغراق بولغان خلق‌آلدنده یادایتارمن. بوذکردن ، الله‌دیگان سوزنی تلده قات، قات ایتومی؟ یایسه

هر یافراق کورساتوده * الله نی تانتوده

الوغ بیلگو هر بری * الله تانوشوقیده

ان بیتمزده ایتولگانچه، الله‌تعالی‌نك بارقلغان نسته‌لرینی تیکشرب، هر برسینك لرن اویلاب بلومی؟ البته‌قری‌تل‌ایله «الله! الله!»، دیوب‌برنسته‌ده آگلامی، تل‌تیمره‌تو بیرمیوب، الله نی‌چون ذکر قلوبولغان، آنك‌یاراتقان نسته‌لرنده‌گی حکمتلرنی آگلاودر.

٥٩٤ نجی : « قَالَ مُوسٰى يَارَبِّ كَيْفَ شُكْرُكَ آدَمُ قَالَ عَلِمَ اَنَّ ذٰلِكَ مِنِّى فَكَانَ ذٰلِكَ شُكْرُهُ »

- موسی پیغمبر الله تعالی‌گه ایتدی: ای ربم! سیکا آدم اوغلی نی ره‌وشده شکر قلا آلور؟ الله تعالی ایتدی: مینم قللارمنك میکا شکر قلولاری، مینم آلارغه بیرگان نعمتمنی، میندن دیوب بلولریدر. دیدی. یعنی بره‌و اوزینه الله تعالی طرفندان بیرلگان نعمتنی الله تعالی‌دن دیوب، بلسه، الله تعالی‌گه شول نعمت برابرینه شکر قلغان بولور. بوحدیثدن بزگه الوغ شادلق باردر، چونکه بزگه الله تعالی‌نك بیرگان نعمتلرینه باشقاچه شکر قلوغه ممکن توگلدر .. امابوره‌وشده بولغانده بز الله تعالی‌نك نعمتلرینه شکر قلوغی بولدرا آلامز!

٥٩٥ نجی : « قُبْلَةُ الْمُسْلِمِ اَخَاهُ الْمُصَافَحَةُ »

مسلمان‌لارنك بربرسینك اوك قوللارن توتوشمقلاری، اوبشولری اورننه تورادر. یعنی مسلمانلار آراسنده کورشواوچون اوبشو یوقدر، اوبشواورنینه قوللارن توتوشب کورشر تیوشدر.... مصافحه‌نك معناسی برمسلمان ایکنچسینك قولن توتو دیمکدر. کورشوبره‌وی اوك قولی ایله ایکنچسینك اوك قولونی توتماقیدر. (٧٤نجی، ٧٠١نجی همده ٧٥٢نجی حدیثلرگه قاراگز!)

٥٩٦ نجی : « قِتَالُ الْمُسْلِمِ كُفْرٌ وَسِبَابُهُ فُسُوقٌ وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ اَنْ يَهْجُرَ اَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ اَيَّامٍ »

مسلمانلارنك مسلمانلار ایله صوغشوی کفردر، سوگشولری فسقدر، هیچ بر مسلمانغه، اوزینك دین قرنداشی ایله اوچ کوندن آرتق آیورولوشوب توروی درست بولماس! (٧٥٤نجی حدیث شریفکه قاراگز!)

٥٩٧ نجی : « قَدْ اَفْلَحَ مَنْ اَخْلَصَ قَلْبَهُ لِلْاِيْمَانِ وَجَعَلَ قَلْبَهُ سَلِيمًا وَلِسَانَهُ صَادِقًا وَنَفْسَهُ مُطْمَئِنَّةً وَخَلِيقَتَهُ مُسْتَقِيمَةً وَاُذُنَهُ مُسْتَمِعَةً وَعَيْنَهُ نَاظِرَةً »

ایمان اوچون کوکلن صافی قلغان کمسه، کوکلن سلامت قلغان کمسه، تلن توغری سوزلی قلغان کمسه، نفسنی الله‌نك فرمانینی توتوچی قلغان کمسه، طبیعتن آوشدرمغان کمسه قلاغنی حق سوزنی تکللاغوچی قلغان کمسه، کوزن الله‌نك علامتلی نسته‌لرینه قاراغوچی قلغان کمسه، هراشنده تلاگانن تابار... یعنی: الله تعالی طرفندان اشانوی تیوش ایتولگان نسته‌لرگه بیك صافی ایتوب، اشانب، آلاریانینه یوق‌بار، کیراکسز نسته‌لرنی قاتوشدرماغان کشی، کوکلن یوق‌بار اویلاردان، کشیگه دشمانلق توتودان سلامت توتقان کمسه تلنی یوق باریالغان سوزلردن پاك قلوب، راست سوزلی بولمق، نفسنی الله تعالی طرفندن بیورلغان

اشلرگه گنه

شلرگه‌گنه بویون‌صندوروب، کم‌نی ایتدی، شوکا ایارب ئللە نیندی جفالارغه الاکماینچه
روقتنه قرآن هم حدیث‌فرماننغنه‌قلوچی؛ اوزینك‌وجدانی قرآن‌حدیث‌ایله‌گنه‌تربیه‌لب،
ائده‌لی اشلرایله‌زینتلب، ضررلی‌اشلردن یراق قلوچی، قلاقلاری‌نی‌اشتدی شونی تکللاوغه
ادتلانمی، حق هم فائده‌لی سوزلرنیگنه تکللاغوچی کمسه، کوزلری کورگان برنسته‌نی فائده
سررن اویلامی قاراماینچه، هر وقتده کیراکلی نسته‌لرگه‌گنه قاراب، عبرتلی نسته‌لرگه‌گنه
اراغوچی، بوصفتلی بولغان کمسه دنیا آخرت تلاکلرینه ایرشر...

٥٩٨ نچی : « قَرْضُ الشَّیْءِ خَیْرٌ مِنْ صَدَقَتِه »

رنسته‌نك بورچقه بیرلوی، صدقه قلنوندان ایزگوراکدر. بو توغریده اوزون بیان
٣٨٣نچی حدیث شریفده اوتدی)

٥٩٩ نچی : « قُلِ اللّٰهُمَّ مَغْفِرَتُكَ اَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبِی وَرَحْمَتُكَ اَرْجٰی عِنْدِی مِنْ عَمَلِی »

لله‌تعالی‌دن کیلاچکه‌گی روشه دعاایتب گناهلارگزنك کیچرلوینی تلاگز: «ای‌الله! سینك
ناهلارنی یارلقاورحمتك، مینم گناهلارمدان کیکراکدر، همه مینم قاشمه سینك رحمتکدن
کتولگان قتلو، اوزمنك عملمدن کتولگان قتلودان آرتغراقدر... بوحدیثی ایله رسولمز
للارغه، خوجالاری بولغان الله‌تعالی‌گه قللق ایتوادبلرن بیان ایتمشدر.

٦٠٠ نچی : « قُلْ . اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ ثُمَّ اسْتَقِمْ »

ستقامت ـ توغری یولده بولو، دیماکدر. الله‌غه ایمان ایتده استقامتده‌بول! دنیا آخرت
احتلگنی جیغان اسلام دینیده شول ایکی‌خوش سوزدن عبارتدر؛ استقامتلی کمسه‌نی
« مستقیم » دیلر. مستقیم بولغان کمسه، الله‌تعالی‌نك بیورقلارن سویار، هربرحق اشنی
سویار، هربرتوغری کمسه‌نی سویار، هربرتوغری کمسه‌ده آنی‌سویار، هرسوزی، هراشی
قلق هم توغریلق بولور. . . توغریلقده تووار، توغریلقده اولر. استقامتنك نی‌درجه
درلی ایکانچیلگنی بلواوچون قرآن‌شریفنك باشنده بولغان اولگی‌سوره ـ فاتحه‌سوره‌سنك
شنچی آیتی بولغان « اهدنا الصراط المستقیم » آیتی معناسی ایله، بوسوره‌نك آخرینه‌چه
وقولسه، بلنه‌چکدر. . قصقاسی: اسلام ـ هم‌مسلمانلق ایکی سوزدر: ربمزالله، دیوب‌کوکل
اغلاودان صوك، استقامتلی بولودر. قرآن شریفده «ان‌الذین قالوا ربناالله ثم‌استقاموا»
آیتی‌ایله بیان اینولمشدر.

٦٠١ نچی : « قَلِیلٌ تُؤَدِّی شُكْرَهُ خَیْرٌ مِنْ كَثِیرٍ لَا تُطِیقُهُ. »

ز بولوبده شکرینی اوتی آلوردی دولت ، کوب بولوبده شکرینی اوتی آلنماغان
الدان آرتقدر. (٥٩٨نچی حدیثکه‌ده قاراگز!) الله‌تعالی‌طرفندان بیرلگان‌نعمتکه تیوشنچه
شکرقلو هرکمنك قولندان کیله‌تورغان جیکل براش توگلدر. . .

٦٠٢ نجی : « قَيِّدْ وَتَوَكَّلْ. »

الك بوغاولاده، صوكره الله‌غه تابشرل (توكل قلغل!) صحابيلردن بره‌وسی (عبدالله ابن مسعود) بر وقتده توه‌سنی آياقلارن بوغاولامی يبارب توه‌سی بوغالغاندان صوك، رسولزيانينه كيلوب: الله‌غه توكل قيلوب، توه‌منی بوغاولامی يبارگان ايدمه، توه‌م يوغالغان ديه‌ده، رسولمز موكا «سين ياكلش قلغانسون، توكل قلواوچون ايك الك سببنه كرشوتيوش، سين توه‌كنی ايك الك بوغاولاب، صوكره الله‌غه تابشرمق كيراك ايدی» ديمش؛ بوحديثدن توكل نيندی نسته ايكانی بيك آچق بلنه‌در. ايندی هركمه الله‌غه توكل قلدوم ديوقری «الله‌غه تابشردم!» تقديرسز اش بولماس. تقديرده بولسه، كوره‌سنی كورمی گورگه كرب بولمی! ديگان بولوب، برده سببلرينه كرشمی، اشنی الله‌غه تابشرو، توكلدن صانالميدر. . .

٦٠٣ نجی: « قَيِّدُوا الْعِلْمَ بِالْكِتَابِ. »

علمنی يازوايله باغلاكز! فائده‌لی براش ايشتكان وقتكزده، آنی يازوب آلوكز! چونكه: بره‌ونك بلكان نسته‌سی بارايكان، اول بره‌ونك بتوی ايله بتارده كيتار. يازو، علمنی صاقلاو اوچون برنجی قرالدر. علمنی صاقلاواوچون همده تاراتو اوچون يازوقدر خدمت ايتوچی نسته‌يوقدر. اوشانداقه علمنك اوزگاروی آرتق نسته قاتوشوی، ياتوشب قالوينی صاقلاو اوچنده يازوكيرا كدر. . .

مترجم طرفندان: بوحديث شريف تأريخ علمی تيوشلكنيده بلدرته‌در، چونكه بر واقعه بولوبده آنی يازوايله بيورلماقمز، باشدان اوتكان واقعه‌لرنی اوتكاچدن اوك اونوتمی، كوب زمانلارغه قالدروغه سبب بولويدر. . .

٦٠٤ نجی : « اَلْقَتْلُ فِی سَبِيلِ اللهِ يُكَفِّرُ كُلَّ خَطِيئَةٍ اِلَّا الدَّيْنَ »

الله‌تعالی يولنده صوغش قلغان وقتده اولنرلكان كمسه نك (شهيدلكی بركتنده) كشی حقندان باشقه هربربورچی عفو ايتولمش بولور. مثلا بيرمگان زكاتی، اوقوماغان نمازلاری توتماغان روزه‌لری اوچون عذاب قلنماس. (٥١٥ نجی حديث شريفكه‌ده قارالسون!)

٦٠٥ نجی : « كَانَ رَجُلٌ يُدَايِنُ النَّاسَ فَكَانَ يَقُولُ لِفَتَاهُ اِذَا اَتَيْتَ مُعْسِرًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ لَعَلَّ اللهَ اَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا فَلَقِیَ اللهَ فَتَجَاوَزَ عَنْهُ »

اول زمانده كشيگه آنچه بيروب تورا تورغان بركمسه بار ايدی، قايچان بوروچلارون جيارو وقت ينسه خدمتچيلرينه ايته ايدی: فقيرلردن كچلری يتماسدی كمسه لرنك بورچلارن كيچكز، شونك آرقاسنده الله‌تعالی بزنگده گناهلارمزنی كيچار ديه‌ايدی. بوكمسه وفات بولدی. الله‌تعالی قاشنده برده گناه‌سی قالدرلمغان ايدی. (٣٩٠ نجی) حديثده قارالسون !

كرم

٦٠٦ نچی : « كَرَمُ الْمَرْءِ دِينُهُ وَمُرُوءَتُهُ عَقْلُهُ وَحَسَبُهُ خُلُقُهُ. »

كشينك حرمتلولكى دينيدر، بيكنلكى عقليدر، الوغ نسللى بولوى كوركام خلقيدر.

٦٠٧ نچی : « كَفَى بِالْمَرْءِ اثْمًا اَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا يَسْمَعُ »

كشينك گناهغه چوموى اوچون برده باشقه اش كيراك توگل، بلكى بوكمسه نك ايشتكان سوزلرينك بارسى ايله ده، آوزينه نى كيلدى شونى سويلاوى گناهغه چومونه بيتار.

٦٠٨ نچی: « كَفَى بِالدَّهْرِ وَاعِظًا وَبِالْمَوْتِ مُتَفَرِّقًا »

زمان برنچى وعظچيدر، آندان باشقه وعظچى كيراكمس. اولم آيوروچيدر، برده قاوشمى قورغان آيروچى اولمگنه در. بوه و كورشسينك يمانلقندان زارلانب رسولمزگه كيلگان، رسولمز صبرايت ديگان، صوكره بوكشى كورشم وفات ديو كيله ده، شول وقتده رسولمز رحمديشنى ايتدى.

٦٠٩ نچی: « كَفَى بِالْمَرْءِ عِلْمًا اَنْ يَخْشَى اللهَ وَكَفَى بِالْمَرْءِ جَهْلًا اَنْ يُعْجَبَ بِنَفْسِهِ »

كشينك الله دان قورقودان آرتق علمى يوقدر، كشينك اوزينه اوزى ايس كيتوندن آرتق نادانلغى يوقدر . . .

٦١٠ نچی: « كَفَى بِالْمَرْءِ مِنَ الْكَذِبِ اَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ وَكَفَى بِالْمَرْءِ مِنَ الشُّحِّ اَنْ يَقُولَ آخُذُ حَقِّى لَا اَتْرُكُ مِنْهُ شَيْئًا »

كشينك ايك يالغانچى بولوى ايشتكان نسته لرينك بارسنه سويلاوى ايله بولادر. كشينك ره وده آلاچاغى بولوبده مقمنى قالدرمام آلورمن، برتينه قالدرمام» ديو چيلگى برنچى صارانلقدر.

٦١١ نچی : « كَفَى بِكَ اثْمًا اَنْ لَا يَزَالَ مُخَاصِمًا. »

كشينك گناهلى بولوب، بورچلوده عمرايتوى اوچون هر وقتده كشى طرايله دشمانلاشوى بيتده در. (٩ نچى حديثكه ده قارالسون!)

٦١٢ نچی : « كَفَّارَةُ الذَّنْبِ النَّدَامَةُ وَلَوْلَمْ تُذْنِبُوا لَاَتَى اللهُ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ لِيَغْفِرَ لَهُمْ »

وكنو گناهلارنك كفارتيدر، اگرده سز گناه قلماساكز، الله تعالى سزنى بتورب، اورنوكزغه باشقه برگناه قلاتورغان قومنى كيتورايدى، آلارنى گناه قلدرتوب، صوكره گناهلارن بارلقارايدى.

٦١٣ نجی : « كُفَّ شَرَّكَ عَنِ النَّاسِ فَإِنَّهُ صَدَقَةٌ مِنْكَ عَلَى نَفْسِكَ. »

سین اوزگنك اوصاللغكنی، كشیلردن طیغل ، خلقغه اوصاللق قلمه، چونكه بولای ایتوك سینك اوزك اوچون صدقه‌در. . . یعنی اوصاللغكنی صاقلی آلساك كشیگه ضرر تیدرتماساك ثوابلی بولورسون!

٦١٤ نجی : « كُلُّ الْكَذِبِ يُكْتَبُ عَلَى ابْنِ آدَمَ الَّا ثَلَاثٌ: الرَّجُلُ يَكْذِبُ فِي الْحَرْبِ فَإِنَّ الْحَرْبَ خَدْعَةٌ، وَالرَّجُلُ يَكْذِبُ الْمَرَاَةَ فَيُرْضِيهَا، وَالرَّجُلُ يَكْذِبُ بَيْنَ رَجُلَيْنِ فَيُصْلِحُ بَيْنَهُمَا »

هربر یالغان آدم بالاسینك ضررینه‌در، مگر اوچ اورونده یالغانلاو درست بولور، اول اورنلاردان برسی: صوغش وقتنده آلداودر، ایكنچسی: خاتونی ایله آراسون تزك اینو اوچون، اوچنچسی: ایكی ایر بوزلشقان ایكان آلارنك آرالارن تزك‌قلو. بواوچ اورنده آلداو درستدر. بوآلداو بولماس، بلكه حیله‌در. .

٦١٥ نجی : « كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ مَالُهُ وَعِرْضُهُ وَدَمُهُ حَسْبُ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ اَنْ يَحْقِرَ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ »

هربر مسلمان‌نك، ایكنچی مسلمانغه مالی، قانی یوزصوی حرامدر. كشینك ایك یاوزلاردان بولوی اوچون ، اوزینك مسلمان قرنداشنی خورلامقی بیته‌در .

٦١٦ نجی : « كُلُّ اُمَّتِي مُعَافَى اِلَّا الْمُجَاهِرِينَ وَاِنَّ مِنَ الْجِهَارِ ، اَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا ثُمَّ يُصْبِحُ وَقَدْ سَتَرَهُ اللّٰهُ فَيَقُولُ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سَتْرَ اللّٰهِ عَنْهُ »

— امتمدن هر برسی گناهدان صافلاردر ، مگر كمده كم گناهلارن آشكاره هم فاش ایتوب یورسه — گناهنی آشكاره قلودان صانالادر ، بره‌و كیچ ایله بر گناهنی اشلار ، اما آنی هیچ كم بلمگان بولور ، قایچان تاك بولسه ، شونی كشیلرگه اوزی سویلاب یورر ، الله دان قورقماغانلی آدمدن اویالو یاراماس دیگان سوز بر یالغان سوزدر .

٦١٧ نجی : « كُلُّ امْرِئٍ مُهَيَّأٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ . »

هركشی اوزینك یاراتولونده، ضرور بولغان اشلرنی بارلقغه چغاروغه كچلی ایتوب یاراتولمشدر.

٦١٨ نجی : « كُلُّ جَسَدٍ نَبَتَ مِنْ سُحْتٍ فَالنَّارُ اَوْلَى بِهِ. »

حرامدان اوسكان تن ، اوتده یانوغه بیك یاخشیدر .

٦١٩ نچی : « كُلُّ الْخلَّة يُطْبَعُ عَلَيْهَا الْمُؤْمن الَّا الْخيَانَةُ وَالْكَذبُ »

مؤمن كمسه هر بر خصلت ايله طبيعتلنر ، باری خيانت ايله يالغانلاو صفتلاری ايله گنه طبيعتلنمس . يعنی حق مؤمنه بوايکی صفت بولماس .

٦٢٠ نچی : « كل خُلُق الله تَعَالَى حَسَنٌ »

الله تعالی‌نك خلقلارندان هر برسيده کورکامدر . يايسه الله تعالی هر بر خلقنی گوزل ايتوب ياراتمشدر .

٦٢١ نچی : « كُلُّ شَيْءٍ بقَدَر حَتَّى الْعَجْزُوَالْكَيْسُ »

— هرنسته الله تعالی‌نك تقديری ايله‌در ، اوتکنلك همده عاجزلك بولار بارسيده تقدير ايله‌در ، بره‌ونك برنسته‌ده بولدرا آلمی عاجز بولوی همده هر نسته‌نی بولدرا تورغان اصنا بولوی ، بولار بارده الله‌نك تقديری ايله‌در . (اوتکان ٦١٧ نچی حديثه سويلندی)

٦٢٢ نچی : « كُلُّ شَيْ سَاءَالْمُؤْمنُ فهُوَ مُصيبَةٌ »

نی نسته مؤمننی اوڭايسزلقغه توشرسه ، اول نسته‌نی مصيبت ديولور ، مؤمن كمسه‌نك کوڭلنی قارالناتورغان نسته‌لر بارده مصيبتدن صانالور .

٦٢٣ نچی : « كل مُوْذ فی النَّار »

هر بر رنجتکوچی ، کشيکه ضرر تيکروچی کمسه ، تموغغه کرر . بو ضرر کيتورو ، يا رنجتو تلاسه نيچك بولسون ، اذا اسمنده بولوب قلوچی تموغغه تيوشلی بولور . . .

٦٢٤ نچی : « كل مَعْرُوف صَدَقَةٌ »

هر بر ايزگولك صدقه‌در . يعنی صدقه بولو اوچون ، آچه بيروگنه لازم توگل ، نيندی ولساده ايزگولك قلنسه شول صدقه‌دان يازولور .

٦٢٥ نچی : « كل مَوْلُود يُولَدُ عَلى الْفطْرة حَتَّى يُعْرِبَ عَنْهُ لسَانُهُ فَاَبَوَاهُ يُهَوِّدَانه اَوْيُنَصِّرَانه اَوْ يُمَجِّسَانه »

— هر بر بالا توغان وقتنده ، کوڭلده بولغان يمانلق هم ناچارلق صفتلارندان سلامت بولوب طوارلار ، - - اوزلرينك تللری آچلوب ، باشلاری آڭلاولی بولوغه قدر شول روشده بولورلار . شوندان صوڭ اول بالانی آتا آنالاری يا ياڤره‌ی ، يانصرانی ، يا مجوسی قلورلار !

٦٢٦ نچی : « كل مُيَسَّرٌ لمَا خُلقَ لَهُ »

هر بر كمسه اوزينك نيندی بولوی تقدير قلنغان بولسه ، شول يول ايله کيتار .

٦٢٧ نجی : « كل يمين يُحْلَفُ بها دُونَ اللهِ شرْكٌ »

هر بر آند، الله‌دان باشقه ایله ایتولسه، اول الله غه تیکداش توتودر. ایندی مین مؤمن دیگان کمسه الله‌دان باشقه ایله آند ایتماس !

٦٢٨ نجی : « كُلُّكُمْ بَنو آدَمَ ، وآدَمُ خُلِقَ من تُراب لَيَنْتَهِيَنَّ قَوْمٌ يَفْتَخِرُونَ بآبائهم أَوْ لَيَكُونُنَّ أَهْوَنَ عَلَى اللهِ منَ الْجُعْلان »

سز بارگزده آدم اوغللاریسز ، آدم بولسه ، اول توفراقدان یاراتلمش بولدی . آتا بابا ایله ماقتانو نی بریاقغه تاشلا گز! بواشنی تاشلاماساگز ، جعلان دیگان حیوان ایله بردرجه‌ده بولورسز !

٦٢٩ نجی : « كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْؤُلٌ عَنْ رَعِيَّته فَالْإِمَامُ رَاعٍ وَهُوَ مَسْؤُلٌ عَنْ رَعِيَّته وَالرَّجُلُ رَاعٍ فى أَهْله وَهُوَ مَسْؤُلٌ عَنْ رَعِيَّته وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فى بيت زَوْجها وَهِىَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتها . وَالْخَادِمُ رَاعٍ فى مَال سَيِّده وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّته وَالرَّجُلُ رَاعٍ فى مَال أَبيه وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّته فَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّته »

ای آدم اوغللاری، سز بارگزده کتوچیلرسز، شول سببدن سز هر برگزده اوزگزنك کتکان کتوگزنك صانندان، نی روشه کتکانگزدن صورالمش بولورسز! ایندی امام اوزینك محله خلقنه، یا مملکت خلقنه کتوچیدر، شول خلقنك حالندن آلارنی نیچك کتوندن صورالمش بولور، یورت خوجاسی بولغان کمسه، اوزینك اوی جماعتی اچنه کتوچیدر، شول سببدن آلارنی تربیه‌دن صورالمش بولور خاتن کمسه، اوزینك ایری اوینه کتوچیدر ، شول سببدن شول اوی اچنده‌گی نسته‌لرنی صاقلاوندن صورالمش بولور. بایه تور وچی خدمتچی (پریکاشچك) خوجاسینك مالنده کتوچیدر، شول سببدن اول شول مالنی توتودان صرالمش بولور. ایر بالا، اوزینك آتاسینك مالنه کتوچیدر، شول سببدن اول مالنی توتودان صورالمش بولور. ایندی سزنك هربرگزده، اوزگزنك قوللارگز آستنه بولغان نسته‌لرگه کتوچیسز، شول نسته‌لرنی کتوگزدن صورالمش بولورسز .

مترجم طرفندان :

هر بر کمسه‌ده کتوچیلك باردر، برده برنسته‌گه‌ده موجه بولماغان کمسه یوقدر ، شول سببدن آخرقی کونده بر شول کتلمش نسته‌سندن صورالمی قالا تورغان کمسه‌ده یوقدر؛ مثلا پادشاهلار اوز مملکتلرنده بولغان خلقنك همه‌سینه‌ده کتوچیلردر، خلقلاری کتولریدر.

مفتی

مفتی بتون ملالارنك كتوچسیدر. بس بتون ملا مفتی‌نك كتویدر. ملالار محله اهل‌لرینك كتوچیلریدر، شول سببلی محله خلقی ملالارنك كتولریدر، مؤذنلر اوشانداق نماز وقتینك كتوچیلریدر، دنیاده بولغان هربربورت خوجاسی ایرلر: خاتونلارینه همه بالاچاغالارینه كتوچیلردر، بایلارده توروچی كشیلر: خدمتچیلر، پریكاشچكلر، اوپراؤله‌یوشچیلر داؤیرننیلر باروسیده بولار اوز بایلاریمك مالللارینك كتوچیلریدرلر. ایندی كوریك حیوانلرنی كنه تورغان كتوچی كتونده بولغان حیوانلرنی تیوشنچه تربیه‌لمك تیوشلی، قایدادر، آزق یاخشی شونده اوتلاتمق، قایدادر پاك صوبار شونده صواچرمك همه بوری كبی یورتقچ حیوانلاردان آشاتماو، باتقاق صازلق اورنلارغه كرتب باتورماو، تیرن صولارده صواچرگان بولوب صوغه باتورماو، برسی ایكنچسی ایله سزشه ایكان یاتیبشه ایكان آلارنی تیزگنه آیورو، آلارنی صوغشدرب ایمگاتدرمو، شوندی‌اشلر حیوانلرنی كتوچی بولغان كمسه لرنك استلرینه تیوشدر، قایچان بوسپلردن برسی ایله برحیوان یارالانسه یا اولسه، اول كتوچیدن حیوان خوجاسی، شول حیوان‌نك حقن تولاتر، اوشبوحدیثده یادایتولگان كتوچیلرده اوشانداق، قیامت كونده الله‌تعالی قاشنده قول آستلا رنداغی خلقنی تربیه‌ده كیمچیلك قلولاری‌اوچون، یاخلقن یمان‌اشلردن طیمی، فائده‌لی اشلرنی كورساتمولری‌اوچون صورالوب عذاب‌قلنمش بولورلار!..ایندی دنیادابولغان خلق كتوچیلری برسی ایكنچسینه باش‌بولوب، هربرسی اوزینك قرل آستنده بولغانی اوچونده عذابكه تیوشلی بولور. مثلاخلق‌نادان قالسالار، معرفتدن یراق تورسالار، بولاردان صورالور، سزنیك اوزگزنك ایركگزده بولغان سلامتلك همه عقل‌اسمنده‌گی كتوگزنی تیوشلی روشده «علم ایله» اوتلاتمادگز، بوكمسه ایتور: بزگه ملالار علم‌معرفت كیراكلگنی سویلامدیلر، آلارنك قول آستلارنده نیچه‌یللار تربیه لنساكده بزگه آندی‌توغریده سوزده آچمادیلار، اوقوب‌بلو، معرفت آلونی بزگه‌حرام‌دیوب كورساتدیلر مكتبلرده جیون كیرلی كیراكمگان سوزلرنی تاقمازادان عبارت‌بولغان مسأله لرنی اوقوتدیلار. بزاوزمزنی آلارغه تابشرغان ایدك، آلار بزنی تربیه ایتمادیلر دیور بولسالار، ملالاردان صورالور: سزنیك اوزگزنك كتوگزده بولغان خلقنی «علم‌ییمشی» معرفت شربتی ایله تربیه ایتمادگز، آلار سزنك سورگان ییرگزگه بارودان برده باش تارتمادیلار، سزنی قوشدگز، آلارشونی اشلابكنه توردیلار، دیولسه، ملالارنی كتوچی بولغان «مفتی» دن‌صورالور: سین بتون ملالارغه همه‌دین اوگره‌توچی معلملرگه باش كتوچی ایدك آلارسین قایا قودك شونده باردیلار، سینك فرمانگدان باشقه اورونلار نداندە قوزغالمادیلار، سین‌نیك آلارغا، قول آستلارنده بولغان، خلقنی تیوشنچه علم معرفت‌باغچالارنده كتوگه یول كورساتمادك، نیك‌سین آلارنی بیوك جار آستنداغی یلغه‌صوینی اچرتودن طیوب، طولوب تورغان كولدن اچرتوگه بیورمادك؟ سین‌نیك آلارنی كتولرنده بولغان حیوانلارنك وقتلی وقتسز، اوسب‌یتماگان جونلارن قرقدردك؟ نیك سین آلارغه

آچلی توقلی حیوانلارنگده بوزاولارینه ایمزرلك قدرگنه بولغان سوتلرنده صاودرتب بوزاولارن سوتسز قالدرتدك؟ سین نیك خلقغه محله کتوچسی قویغانده کتوکتده بلماگان، حیوانلارنی آشاتا بلماگان کمسه‌لرنی کتوچی ایتوب قوبدك . ؟

٦٣٠ نچی : « كُلَّمَا طَالَ عُمُرُ الْمُسْلِم كَانَ لَهُ خَيْرٌ »

مسلمان کمسه‌نك عمری نیقدر اوزون بولسه، شول قدر ایزگلکی بولور یعنی مسلمان بولغان کمسه اوزینك دنیاده تورغان وقتنده ایزگولکدن باشقه‌اش قلماسون، بس نیقدر عمری اوزون بولسه، ایزگولگیده شولقد کوب بولور.

٦٣١ نچی : « كُلْ، مَا أَصْمَيْتَ وَدَعْ مَا أَنْمَيْتَ »

کوز آلدکده اوترلگان (آولانغان) حیوان نك ایتن آشا اماسین، برآونی صوغبده، اول سینك کوز آلدکدان یوغالوب، یراق کیتوب وفات بولسه آنی آشاما!

٦٣٢ نچی : « كُلُوا فِي الْقَصْعَةِ عَنْ جَوَانِبِهَا وَلَا تَأْكُلُوا مِنْ وَسَطِهَا فَإِنَّ الْبَرَكَةَ تَنْزِلُ فِي وَسَطِهَا »

آلدکا قویولغان آش تاباغینك قریلارندان آشا، اما اورتالغندن آشاما، چونکه آشنك برکتی تاباقنك اورتاسینه اینه‌ر. هرکم اوز آلدندان آشاوادبدندر.

٦٣٣ نچی : « كُلُوا وَاشْرَبُوا وَتَصَدَّقُوا وَالْبَسُوا فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ وَلَا مَخِيلَةٍ »

اسرافدان همده تکبرلکدن یراق بولوب، آشاکزده، اچکزده تلاگان کیومکزنیده کیوکز!

مترجم : بوحدیثدن بلنه‌در: آشاو، اچوهمده کیوم کیوده شریعت قاشنده حلال بولغانی صوکنده، نیندی آش بولساده، نیندی اچملك بولساده، تلاسه نیندی کیوم بولساده آشاوی، اچوی همده کیوی درست بولوی. تیك تکبرلك ایله اسرافدان صاقلانمق تیوشدر، اسراف ایله تکبرلکدن صاقلانولسه، تلاسه نیندی نسته‌دن تگلسون، تلاسه نیندی ره‌وشده تگلسون، کیومنی کیودرسندر

٦٣٤ نچی : « كَمَا تَكُونُوا يُوَلَّى عَلَيْكُمْ »

سزگه باش بولغان کمسه، سزنك اوزکزنك حالکزگه کوره بولور. یعنی ای امتم! سزاوزکز نیچوك بولساکز سزگه باش بولغان کمسه‌ده اوزکز کبی بولور. موندان مراد: اگرده سزاوزکز برسوزده بولوب توغری فکرلی بولساکز اوز فائده‌کزنی اوزکز آکلاساکز، اوزکزگه ضررلی نسته‌لردن صاقلانساکز، سزگه باش بولغان کمسه‌ده، سزنك تلاگانکزگه قارشووب اش قلاآلماس. ...یث مك تورلی دلیل ایله اثبات ایتولگان صنالغان سوزدر؛ شوکا کوره تلمزده «جواش ...ك باصارلار، اوصال بولساك آصارلار، اورتاچه بولساك ایل قارتی یاصارلار!)

کن

٦٣٥ نجی : « كُنْ فِی الدُّنْیا كَاَنَّكَ غَرِیبٌ اَوْعابِرُ سَبِیل »

یعنی دنیاده اورناشوب توروني اویلامه، باری دنیانی بر مسافر خانه بلب، بوگن ایرته‌گه کینه تورغان مسافر کبی بول! چونکه دنیاده بیك ازاق توروني اویلاب، اولمنی اونتقان کمسه، بیك صاران همده دنیاغه کوکل صالوب، آندان کیتودن قطی اوچوب تورور، بو بر بورچولی اشدر.

مترجم‌دن: بوحدیثدن بعض برایشانلق دعواسنده‌گی کمسه‌لر کبی، دنیاده هنرسز، کسبسز، علمسز برنیدن خبرسز یاتوگز، بوگن آشارگزغه بولوب، عورت ارترلك کیومگز بولسه تهلیل ایتوب تسبیح تارتوب، یاتوگز دیگان فرمانني آگلاماگز! چونکه رسولمزنك بو حدیثدن مقصودی قباحت صفتلاردان بولغان اشلرگه سبب بولغان دنیاده قری اوز فائده‌گزنی کوزه‌توچیگنه بولماگز! دیمك. یوقسه کسب حقنده رسولمزنك اوشبو «دنیاك اوچون شولقدر توروشوب کسب ایت، مال تابوغه توروش اول توروشوگا قاراغانده، دنیاده منگو توراچاق کمسه کبی کورنرسون، اوشانداق آخرتك اچنده ایرته‌گه اوله‌چك کمسه کبی بولوب ایزگولك قلغل! دیگان حدیثی آچق بیان ایته‌در.

٦٣٦ نجی : « كُونُوا لِلْعِلْمِ رُعاةً وَلَا تَكُونُوا رُواةً »

علمنك مرتبه‌سنی صاقلاوچیلاردان، آنك ایله عمل ایتوچیلردن بولوگز، اما علمنی ایکنچی کمسه‌لرگه کوچروچیگنه بولماگز! یعنی علم اوگره‌نده فلان اش فلان دیگان، فلان حدیثده فلان دیگان دیوبیان ایتوچیگنه بولماگز، بلکه‌شول بلگانگز ایله عمل قلوچیلاردان بولوگز! بلگان نسته‌لرگزنی بلماگانلرگه اوگره‌تگز! امامین عالم دیو (بزنك روسیه ملالارینك بعضلاری کبی) لافی اوروب یاتماگز! موندی عالمنك مالی مین‌بای، ملت صاقلاوچی کشی، چونکه ملتنی صاقلاو اوچون مال کیراك دیوب، لافی اوروچی (ملتکه برتینده یاردم ایتماوچی) صاران باینك مالی کبیدر. چونکه علمی بولوبده علمی ایله عمل ایتماگان کمسه‌نك علمی، علمدن صانالماوی اونکانده کوب حدیثلرده بیان ایتولدی. اوشانداق کتاب جیوده علم توگلدر. «ما العلم الا ماوعی الصدر* ما العلم ماوعی القمطر»

٦٣٧ نجی: « كَيْفَ يُقَدِّسُ اللّٰهُ اُمَّةً لَا يَاْخُذُ ضَعِيفُهَا حَقَّهُ مِنْ قَوِيِّهَا وَهُوَ غَيْرُ مُتَعْتَعٍ »

الله‌تعالی نیچك پاك هم‌صافی قللارندان صانارشول قومنی آلارنك کچسزلری کچلیلرنده بولغان حقلارینی آلا آلماسلار. یعنی بر مملکتده هرکمگه تیگز مرتبه بیرلسه، اول مملکتده امید یوقدار. اول مملکت هلاك بولور... بوحدیثنك حکملرن هرکمده اوزی اویلاسون!

(٨٧٣ نجی حدیث شریفکه‌ده قارالسون!)

٦٣٨ نجی: «اَلْكَلِمَةُ الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ فَحَيْثُ وَجَدَهَا فَهُوَ اَحَقُّ بِهَا»
حکمتلی سوز مؤمن کمسه‌نك یوغالتقان نسنه‌سیدر، شول سببدن قای اوروندہ، قای وقتده، تابساده، آنی آلوغه آندان تیوشلی کمسه بوقدر.. آدمینی نادانلقدان چغاروب، قباحتلکلردن صافلاسه، الوغ درجه‌لی قلسه، اول نسنه حکمتدر.. یعنی شول حکمتنی کمده تابساك شوندان آل، کیراك اول کشی سیندن الوغ، کیراك توبن درجه‌لی، کیراك بای، کیراك فقیر، کیراك دوست، کیراك دشمانك بولسون شونلردان آل! چونکه سینك آچاك یوغالا ایکان، آنی کم تابب بیرسه‌ده آلاسون، حکمت سوزیده اوشاندقدر. بوتوغریده حضرت علی‌نك اوشبو سوزی بیك اورونلیدر:
« انظر ما قال، لاتنظر من قال! » ایتکان سوزینه قارا، اما ایتوچسینه قاراما!

٦٣٩ نجی: «كَانَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى آلِ فُلَانٍ »
— قایچان رسولمزگه برکشی صدقه کیتورسه ، رسولمز اول کمسه‌نك بتون قومن اچینه آلغان دعاایله « ای ربم فلان کمسه‌نك قوم قبیله‌سنه رحمت قلغل » دیو دعا قلا ایدی .

٦٤٠ نجی: «كَانَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمُرُّ بِالصِّبْيَانِ فَيُسَلِّمُ عَلَيْهِمْ. »
— رسولمز صبی بالالار یانندان اوتکانده ، آلارغه سلام بیره‌درایدی .

٦٤١ نجی: « لِلّٰهُ اَقْدَرُ عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَيْهِ »
— صحابیلردن عبدالله ابن مسعود دیگان کمسه اوزینك خدمتچسنی قینیاب تورا ایکان، رسولمز اوتب باروشنده بو حالنی چیدنگنه کوره‌ده ایته : « ای عبدالله ، سینك موکا کچك یتوگه قاراغانده ، الله تعالی‌نك سیکا کچی بیگرا کده‌یتکوچیرا کدر . . .
— بو حدیثنك کیلوی‌ده شول توغریدادر .ابن مسعود بو قلنی آزاد قلمشدر.

٦٤٢ نجی: « لَاَنْ يَاْخُذَ اَحَدُكُمْ حَبْلَهُ ثُمَّ يَغْدُوا اِلَى الْجَبَلِ فَيَحْتَطِبَ فَيَبِيعَ فَيَاْكُلَ وَيَتَصَدَّقَ خَيْرٌ مِنْ اَنْ يَسْاَلَ النَّاسَ »
— سزنك برکزنك باو آلوب ، تاولقغه باروب ، اوتون جیوب ، صاتوب آنجا سندان اوزی آشاوی ، آرتقانندان صدقه‌ده قلوی ، کسبسز ، آچ بولوب ، آدمیلردن صرانوب آشاودان کوب درجه آرتق هم ایزگودر ، بو توغریلارده کوب حدیثلر اوتدی
(٦٢٢ نجی حدیثکه‌ده قارالسون !)

٦٤٣ نجی: « لَاَنْ يَتَصَدَّقَ الْمَرْءُ فِى حَيَاتِهِ بِدِرْهَمٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ اَنْ يَتَصَدَّقَ

بمائة عند موته »

— بر كشينك ترك هم سلامت وقتنده ، اوز قولى ايله بيرگان اون بش تين كمش، ثوابنده ، اولكان وقتنده بيرلكان اون بيش صومدان آرتوقدر . . . .

— چونكه سلامت وقتنده ، دنياده تورو اميدنده بولغان چاغده، كشى مالن آيار، همه مالغه محتاج بولور . — ايندى اجل توشاگنه ياتقاچ ، بارى برمالى اوزندن قالا چاغنى بلكاچ ، بيرو اوزى محتاج بولماغان نسته‌نى بيرو كبى بولادر . . . .

٦٤٤ نجى : « لَأَنْ يَجْلِسَ اَحَدُكُمْ عَلَى جَمْرَةٍ فَتَحْرِقَ ثِيَابُهُ فَتَخْلُصَ اِلَى جلده خَيْرٌ لَهُ مِنْ اَنْ يَجْلِسَ عَلَى قَبْرٍ »

برەونك اوتلى كومر اسنده اوتوروب ، كيومى تنينه بيتكانچه يانوى ، بر قبر اسنده اوتورودان آرتوقدر . — يعنى برەو وفات بولغاندان صوڭ قايغر توتوب آنك قبرى يانده كون اوتكارمكدن آرتو ق ديگان سوزدر . . . . .

٦٤٥ نجى : « لَأَنْ يَزْنِىَ الرَّجُلُ بِعَشْرِ نِسْوَةٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ اَنْ يَزْنِىَ بِامْرَاَةِ جَارِهِ وَلَأَنْ يَسْرِقَ الرَّجُلُ مِنْ عَشْرَةِ اَبْيَاتٍ اَيْسَرُ مِنْ اَنْ يَسْرِقَ مِنْ بَيْتِ جَارِهِ »

— ايرنك كورشسينك خاتونى ايله زنا قلوى ، گناهده چيت كشيلردن اون كمسه‌نك خاتونى ايله زنا قلودان آرتوقدر ، همه اون اويدن اورلاودان ، كورشى بولغان بر اويدن اورلاو گناهده يمانراقدر . — يعنى كورشى حقنده بر يمانلق ، باشقه كمسه‌لر حقنده اون يمانلق قلودانده يمانراقدر . . . . .

٦٤٦ نجى : « لَأَنْ يَلْبَسَ اَحَدُكُمْ ثَوْبًا مِنْ رِقَاعٍ شَتَّى خَيْرٌ لَهُ مِنْ اَنْ يَاْخُذَ بِاَمَانَةٍ مَا لَيْسَ عِنْدَهُ »

سزنك برگزنك ملك ياماولى بولغان اوزكيومى، اوزنده بولماغان كشيدن آلوب تورلغان ياخشى كيومدن ياخشيراقدر. (٥١ نجى حديثكه ده قارالسون!)

٦٤٧ نجى : « لَأَنْ يَهْدِىَ اللهُ عَلَى يَدَيْكَ رَجُلًا خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَغَرَبَتْ »

الله تعالى نك سينك قولوكده، بر كمسه‌نى توغرى يلقغه كوندرتوى ، سينك اوچون بتون دنيانسته سندن ايزگوراكدر. رسولمز بوحديثى ايله مسلمانلارنى، كمنى كورسه، شونى حق يولغه انده گوچى

بولماقلاری ایله بیورادر. شولایده بوکوندرو کشینی ایده اسلامگه کر، دیو ایله گنه توگلدر. بلکی مسلمانلار، اسلام دینی قوشقان ره وشده کورکام خلقلی بولوب، هراشلرنده شریعت بوینچه اش قلسالار، خلق بولارنك بوکورکام صفتلارینه قرغب برده شیکسز اسلام دینن قبول اینار ایدی.

مترجم طرفندان: اوشبو وقتلاردان بیرلی مسلمان بار مملکتلرده، مسلمان بولماغان برکشیده قالماس ایدی، اگرده بزنك (مسلمان خلقی) قرآن، حدیث قوشوی بوینچه یورسه لرایدی، امابزهراشمز، هرقلنشمز ایله کورگان خلقنی اسلامدن بیزدروده میسیونیرلردن آرتوق ضرر ایتهمز.

٦٤٨ نچی: « لَتُفْتَحَنَّ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ وَلَنِعْمَ الْأَمِيرُ أَمِيرُهَا وَلَنِعْمَ الْجَيْشُ ذٰلِكَ الْجَيْشُ »

استانبول شهرینك ایسکی اسمی « قسطنطینیه » در، برده شیکسز استانبول شهری مسلمانلر طرفندان آلنمش بولور، نی خوش امیردر، آنده بولاچاق امیر، هم نی خوش عسکردر، آنداغی عسکر. اوشبوحدیثده ماقتانلغان امیر بولونی تلاب، عثمانلی سلطانلارندان بیك کوبسی قسطنطینیه نی آلونی نیت ایتوب صوغش قلسالارده، بره وسیده بولرا آلمادی، آخر وقت (هجری ٨٣١ نچی یلده) سلطان فاتح - سلطان محمد خان ایله حربتلو عسکرلری، آلوب، اوشبوحدیثده ماقتالمش بولغان درجه گه ایرشدیلر. . .

٦٤٩ نچی: « لَعَنَ اللّٰهُ الْحَامِشَةَ وَجْهَهَا وَالشَّاقَّةَ جَيْبَهَا وَالدَّاعِيَةَ بِالْوَيْلِ وَالثُّبُورِ »

برقایغووقتنده یوزن تورناقلاری ایله تورناوچیغه، یاقالارن یورتوچیغه، قایغووقتنده اوزینه هلاکلك صراوچیغه الله تعالی لعنت قلسون!

٦٥٠ نچی: « لَعَنَ اللّٰهُ الرَّاشِيَ وَالْمُرْتَشِيَ وَالرَّائِشَ الَّذِي يَمْشِي بَيْنَهُمَا »

راشی: رشوت بیروچی. مرتشی: رشوت آلوچی. رائش: راشوت آلوچی ایله بیروچی آراسنده بوروچی کمسه. بولارنك اوچسینه ده الله نك لعنتی بولسون!

٦٥١ نچی: « لَعَنَ اللّٰهُ الرَّجُلَ يَلْبَسُ لَبْسَةَ الْمَرْأَةِ وَالْمَرْأَةَ تَلْبَسُ لَبْسَةَ الرَّجُلِ »

یرده عنی، خاتونلار کیومن کیوچی ایرگه، ایرلر کیومن کیوچی خاتونغه الله تعالی نك لعنتی بولور. اما تیاتروکبی ضرورت وقتده بربرسینك کیوملرن کیولری درستدر.

٦٥٢ نچی: « لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللّٰهِ »

واشمه - بیتن اینه ایله تیشب قارامیکلر یاساوچی خاتونلار * مستوشمه - شول میکلرنی یاصاتوچیلار، نامصات کشینك بیتده گی تکلرنی یلقوچی خاتون، متفلجات: قاشلارینی نچکه لتوچی خاتونلار

خاتونلار، توشلرن سیرا کلاشدروچیگه الله‌تعالی اوزینه بیرگان اعضالرن اوزگارتوچیلرگه الله‌نك لعنتی بولور.

٦٥٣ نچی : « لَعَنَ اللهُ الْوَاصِلَةَ وَالْمُسْتَوْصِلَةَ وَالْوَاشِمَةَ وَالْمُسْتَوْشِمَةَ »

الله‌نك لعنتی بولور اوشبو کمسه‌لرگه: صاچنه صاچ یالغاوچی خاتونلارغه، بیتن اینه ایله تیشب، قارامیکلر ترتکان (ترتکه یاصاغان) خاتونلارغه .

٦٥٤ نچی : « لَعَنَ اللهُ زَائِرَاتِ الْقُبُورِ، وَالْمُتَّخِذِينَ عَلَيْهَا الْمَسَاجِدَ وَالسُّرُجَ »

قبرلرنی زیارت قلوچی خاتونلارغه، قبرلراستنه مسجدلر همده فانارلار یاغوچیلارغه، الله‌تعالی لعنت قلور. زیارت استینه: کیلوچیلرگه یاقتی بولسون اوچون فانار یاغو درستدر.

٦٥٥ نچی : « لَعَنَ اللهُ مَنْ يَسِمُ الْوَجْهَ »

یوزینه پاکی ایله یاباشقه نسته ایله بیلگو یاصاغوچیغه الله‌تعالی لعنت قلور.

٦٥٦ نچی : « لَعَنَ اللهُ مَنْ لَعَنَ وَالِدَيْهِ وَلَعَنَ اللهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللهِ »

آتا آناسینه لعنت اینکان کمسه‌گه، همده الله اسمندن باشقاغه حیوان چالغان کمسه‌گه الله‌نك لعنتی بولور. یعنی فلان اولیا اوچون، تکان خاتون اوچون دیو قربان چالوچی کمسه‌گه الله‌نك لعنتی بولور .

٦٥٧ : نچی « لَقَدْ أُمِرْتُ أَنْ أَتَجَوَّزَ فِي الْقَوْلِ فَإِنَّ الْجَوَازَ فِي الْقَوْلِ هُوَ خَيْرٌ »

سوزده قصقا سویلاو ایله بیورلدم .چونکه سوزنی قصقه سویلاو فائده‌لی هم ایذگر بر اشدر .

٦٥٨ : نچی « لَقَلْبُ ابْنِ آدَمَ أَشَدُّ انْقِلَابًا مِنَ الْقِدْرِ إِذَا اسْتَجْمَعَتْ غَلَيَانًا »

آدم اوغلینك کوکلی ،آندی موندی تورلی یاقغه آوشولارغه اچواغانده، قاینا غوچی قازان کبی ،قاینار . . .

٦٥٩ : نچی « لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ »

اولو مرتبه سنده بولغن قرنداشلرگزنك « لا اله الاالله » دیگان سوزنی تلاغینه توشرگز ! اما بعضلار بوسوزدن اولکنی قبرگه کومگاچ، قبر پوچماغنده فالوب «تلحین» ایتو ، اولکه فرشته لرگه جواب بیرونی قیقروب تورو دیکانلر . زمانمزده شول اشنی اشلایه تورالار . .

مترجم طرفندان : بزنك روسیه اماملارینك ، بعض عادتلری مجوسیلرنکندنده آرتقدر ، اوزمز باشقه دین کمسه لرینك بعض بایرامارنده یللق گناهلارینی کاغدگه یازب یاندرولارندان ، عیب اینکان بولساقده ، اوزمز پاك بولغان اسلام اسمندن ئللله تیندی عیبلی ، آلارنقندانده قباحت اشلرقلامز . مثلا بتون گناهلاری برابرینه دور

ایتوب فدیه آلو، ینه ده اولگان کمسه گه ایمان طغام دیگان کبی بولوب، قبر استند
قچقروب تورولاری ، آنی نادان خلق ملافرشته لرنك سؤالن ایشته دیوب اویلی، شول سبب
قایتقاچ ملادان ، اولکنك حالی نیچك دیه صوریدر ، ملاده یاراتقان کمسه سی بولس
الحمدالله ! اگر دشمانی بولسه ، الله تعالی اوزی عفو قلسون ! تلکنی طیماساك ، قبرد
تلك بیلانه شول ! دیکان بولادر

٦٦٠ نچی : « لِكُلِّ شَيْءٍ آفَةٌ تُفْسِدُهُ وَآفَةُ هٰذَا الدِّينِ وُلَاةُ السُّوءِ »

— هر بر نسته اوچون ، اول نسته نك تزکلگن بتره تورغان بوزوچی بر آفت باردر
اوشبو اسلام دینینك آفتی یاوز بولغان توره لردر . — یعنی اسلام دینی صاف پاك
هر اشی آلغه باروچی ، آورلق کورساتمی تورغان طنچلق دینیدر . اما آنی بولچراتوب
خلقنی ئلله نیندی اوکسایسز لقلارغه توشروچیلر ، اسلام دینینی ، مسلمانلارغه باش بولغان
(سلطان ، مفتی ، قاضیلار ، امالار) حاکملردر .

٦٦١ نچی : « لِكُلِّ شَيْءٍ مِفْتَاحٌ ، وَمِفْتَاحُ الْجَنَّةِ حُبُّ الْمَسَاكِينِ وَالْفُقَرَاءِ »

هر نسته نك آچقچی باردر، جنتنك آچقچیی مسکینلرنی همده فقیرلرنی سویمالکدر .
— بولارنی سویوده کوب تورلی فائده باردر، ایك بیلگولیسی ایکیدر، بره وسی : تکبرلکدن
بیزو ، ایکنچسی : آلاریك کرکللرن تابودر .

٦٦٢ نچی : « لَنْ يَبْرَحَ هٰذَا الدِّينُ قَائِمًا يُقَاتِلُ عَلَيْهِ عِصَابَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ »

— مسلمان جماعتی دشمانلار ایله صوغشونی تاشلاماغان مدتلرنده ، اسلام دینی قوتلی بولور
قیامتکه قدر ، عمر سرر ! — بو حدیثی ایله رسولمز امتنی عسکرلکگه قزقدرادر .
همده دینی صافلاو اوچون صوغشچی مسلمانلار بولمق قبوش ایکانن اوشبو حدیثدن آکلیمز .

٦٦٣ نچی : « لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ يَعْمَلُ فِي صَخْرَةٍ صَمَّاءَ لَيْسَ لَهَا بَابٌ وَلَا كُوَّةٌ لَخَرَجَ عَمَلُهُ لِلنَّاسِ كَائِنًا مَا كَانَ » .

اگر ده سزنك بره وکز ، ایشگی تیشگی بولمغان ، بر قاتی تاش اچنده بر اش اشلاسه،
تلاسه نیندی ره وشده بولساده اول اشی خلق آراسنده تارالمی قالماس ! — دنیاده قلنغان
اشلردن، هیچ بر اشنی آدمیلر گه بلدرتودن صافلاب توتوب بولمیدر، نیگنه بولساده، بر وقتده
خلقغه بلنه در ، بس بر کشی اوزینك یه نلغن خلقغه بلدرتمونی تلاسه ، اول کمسه آندی
اشلرنی اشلامسون !

٦٦٤ نجی : « لَوْ تَعْلَمُونَ مَا فِی الْمَسْئَلَةِ مَامَشَی اَحَدٌ اِلَی اَحَدٍ یَسْئَلُهُ شَیْئًا »

ـ اگرده سز کشیدن حاجت صوراوده بولغان قباحتلکلرنی سیزسه‌گز ایدی هیچ برگزده حاجت صورار اوچون کشی قارشوسینه بارماس ایدگز! (٦٧٢ حدیثده قارالسون !)

٦٦٥ نجی : « لَوْ رَجَمْتُ اَحَدًا بِغَیْرِ بَیِّنَةٍ لَرَجَمْتُ هٰذِهِ »

رسولمز زمانده برخاتون‌نك زناچیلغی خلق آراسنده بتونلای دانلقده ایدی. بوزقلغی هر کمگه بیلگرلی ایدی. بوخاتون مسئله‌سی رسولمزنك قولاغینا ده توشدی شول وقتده رسولمز ایتدی: اگرده زنا اوچون بره‌ونی گواهسز آتونی درست کورسام، (اول‌اش الله‌قاشنده درست کورلسه،)البته بوخاتوننی آطدررایدم. اماشریعتده گواهسز هیچ کمگه حکم ایتو درست توگل، گواهسز هیچ کمنی عیبلاو یارامی. بس بزنك تاتار قرنداشلرمزنك بره‌ونی قولاقدان قولاقغه اچکچی، یا زناچی دیوب سویلاولری گواهسز حکم بولوب، شریعت قاشنده اوشبو حدیث ایله طیولغان بولادر.

٦٦٦ نجی : « لَوْ غُفِرَ لَكُمْ مَاتَاْتُونَ اِلَی الْبَهَائِمِ لَغُفِرَ لَكُمْ كَثِیرٌ »

اگرده حیوانلارغه اینکان جبر اوچون، الله تعالی سزنك گناهگزنی عفو ایتسه، سزنك کوبگزنی عفو ایتار ایدی.

یعنی: حیوانلارنی رنجتمه‌گز! آلارغه کوچلردن طش‌جك صالماگز! اورنسز صوقماگز!

٦٦٧ نجی : « لَوْكَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادٍ مِنْ مَالٍ لَابْتَغٰی اِلَیْهِ ثَانِیًا وَلَوْكَانَ لَهُ وَادِیَانِ لَابْتَغٰی لَهُمَا ثَالِثًا وَلَایَمْلَاُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ اِلَّا التُّرَابُ وَیَتُوبُ اللهُ عَلٰی مَنْ تَابَ »

اگرده آدم بالاسینك مالدان بولغار برچقری (آنباری) بولسه، اول آنباریانینه تاغن ایکنچی آنبارسه صالوب آنیده مال ایله توتورونی ازلر، آنیده توتورسه، اوچونچی آنبارنی توتورونی ازلر، قصقاسی: آدم بالاسینك کوزینی توفراقدان باشقه نسته طویدرا آلماس! اولب توفراقغه کملمی هیچ نسته‌دن طویماس! الله تعالی اوزینه توبه اینکان کمسه‌لرنك توبه‌لرینی قبول قلور. (٥٩٨ نجی حدیثکه ده قاراگز!)

٦٦٨ نجی : « لَوْ كُنْتُ آمِرًا اَحَدًا اَنْ یَسْجُدَ لِاَحَدٍ لَاَمَرْتُ الْمَرْاَةَ اَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا »

اگرده‌مین برکشیگه ایکنچسینه سجده قلوایله بیورسام ایدی، خاتونغه ایرینه سجده قلورغه بیورایدم. خاتونلارنك ایرلرینه شولقدر بویون صنوده بولولاری تیوشلگن بیان ایتودر.

٦٦٩ نچی « لَوْلَا اَنْ اَشُقَّ عَلَى اُمَّتِى لَاَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مَعَ كُلِّ وُضُوءٍ »

گرده امتمه آوراق بولودان قورقماسام ایدی، آلارغه هربر طهارت وقتنده تشلرینی مسواك ایله پاکلارغه بیورر ایدم. بوتوغریده کوب حدیثلرنك شرحنده بیانلار اوتدی قایتوب قاراکز!

٦٧٠ نچی : « لَوْلَا اَنْ اَشُقَّ عَلَى اُمَّتِى لَاَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ وَالطِّيبِ عِنْدَ كُلِّ صَلٰوةٍ »

اگرده آورلقدان قورقماسام امتمه، هربر نماز وقتنده مسواك ایتو همده خوشبوی سرتوایله بیورر ایدم.

٦٧١ نچی : « لَوْلَا مَخَافَةُ الْقَوَدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَاَوْجَعْتُكَ بِهٰذَا السِّوَاكِ »

رسولمز خاتونی ـ ام سلمه ـ بولمه سنده ایکان، خدمتچسنی نیچه مرتبه لر چاقرساده، خدمتچیدن جواب بولمادی، رسولمز چغب قاراغانده، خدمتچی اویناب اوتورا ایدی. شول وقتده بوسوزنی ایتدی: «اگرده قیامت کونده قصاص آلودان قورقو بولماسه ایدی سینی شول مسواك ایله صوغارایدم!» دیدی قصاص ـ بره ونك ایکنچسینه قلغان اوصاللغی اوچون اوچ آلدرو. مثلا سین بره ونك صوغب تشن صندرساك، مونك قصاصی تگی کشینك اوزینکده تشن صوغب صندرودر.

٦٧٢ نچی : « لِيَسْئَلْ اَحَدُكُمْ رَبَّهُ حَاجَتَهُ كُلَّهَا حَتّٰى يَسْئَلَهُ شِسْعَ نَعْلِهِ اِذَا انْقَطَعَ »

سزنك هربرکزده، هربر حاجتلرن الله دان صوراسونلار، حتی باشماغینك باوی ازله ایکان آنی یالغاونیده الله دان صوراسون! یعنی کشی حضورینه بارماکز! (١١١ نچی، ٥٨٥، ٦٦٣ نچی حدیثلرنیده قاراکز!)

٦٧٣ نچی : « لِيُسَلِّمِ الرَّاكِبُ عَلَى الرَّاجِلِ وَلْيُسَلِّمِ الرَّاجِلُ عَلَى الْقَاعِدِ وَلْيُسَلِّمِ الْاَقَلُّ عَلَى الْاَكْثَرِ فَمَنْ اَجَابَ السَّلَامَ فَهُوَ لَهُ وَمَنْ لَمْ يُجِبْ فَلَا شَىْءَ لَهُ »

آتلی کشیلر جیاولیلرگه، جیاولیلر اوتوروب تورو چیلارغه، همده آزراق بولغان کمسه لر، کوبره ك بولوچیلارغه سلام بیررلر. کمه کم سلام قایتارسه، ثوابی آکابولور، سلام قایتارماغان کمسه گه ثواب بولماس!

٦٧٤ نچی : لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْمُعَايَنَةِ اِنَّ اللّٰهَ اَخْبَرَ مُوسٰى بِمَا صَنَعَ قَوْمُهُ فِى الْعِجْلِ فَلَمْ يُلْقِ الْاَلْوَاحَ فَلَمَّا عَايَنَ مَا صَنَعُوا اَلْقَى الْاَلْوَاحَ فَانْكَسَرَتْ »

خبر ـ کشیدن اشتو، کوز ایله کورمك کبی توگلدر. الله تعالی حضرت موساغه قومینك بوزاوغه تابنغانن خبراینکاچ اولقدر آچیغی کیلمدی قایچان بواشلرن اوزی قایتوب کورگاچ،

آچوندان

ان قولونداغی تاقتانی تاشلاب واتدی، همه برادری هارون‌نك صاقالندان توتدی
ریده اوزون بیاننی «فلمارجع موسی الی قومه غضبان اسفا» دیگان آیتنك تفسیرنده
ون! کشی آرقلی اشتوایله کوزایله کورو بربولماونی هرکم بله‌در، مثلا برقورقه‌چلی
اشتوبار، شونی کورنك ایله کورب‌تورو بار.

٦٧٥نچی : «لَيْسَ الْخُلْفُ اَنْ يَعِدَ الرَّجُلُ وَمِنْ نِيَّتِهِ اَنْ يَفِيَ وَلَكِنَّ الْخُلْفَ اَنْ يَعِدَ الرَّجُلُ وَمِنْ نِيَّتِهِ اَنْ لَا يَفِيَ »

گه تورماو، براشنی وعده قیلوبده، نیتکده آنی اوتهو بولوب اوتی آلمی قالو توگلدر،
ی وعده‌گه تورماو شولدر، وعده قیلغاندوق، آنی اوتهمو نیتنده بولودر. منافقلق
ی بولغان وعده‌گه تورماوده، اوشبو حدیثده بیان ایتولگان وعده‌گه تورماودر . . .

٦٧٦ نچی : «لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ اِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِی يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ»

ره‌شو وقتنده هر کمنی جیکا تورغان کمسه چن باتور توگلدر، بلکی چن باتور:
وقتنده اوزن اوزی جیکوچیدر . . .

٦٧٧نچی : «لَيْسَ الصِّيَامُ مِنَ الْاَكْلِ وَالشُّرْبِ اِنَّمَا الصِّيَامُ مِنَ اللَّغْوِ وَالرَّفَثِ فَاِنْ سَابَّكَ اَحَدٌ اَوْ جَهِلَ عَلَيْكَ فَقُلْ اِنِّی صَائِمٌ اِنِّی صَائِمٌ »

ه بولوچیلق آشاو اچودن طیولو ایله گنه توگلدر، بلکی روزه فائده‌سز سوزلردن،
ن اشلردن طیولودر، اگرده سینی بره‌و سوکسه، یا صوقمقنی قصد قیلسه، سین آکا
: مین روزه‌من، مین روزه‌من ! دیوب .

جم طرفندان :

شبو حدیث روزه‌نك حکمتنی بیك آچق بیان ایتمشدر، موندان بلندی : روزه نك
ضلغی نفسنی ادبلو، آنی یمان اشلردن طیودر، آچ تورونفسنی یومشاتو اوچندر . . .

٦٧٨ نچی : «لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ، وَلَكِنَّ الْغِنَى، غِنَى النَّفْسِ »

لغی‌متاوار هم مالنك کوبلگندن توگلدر، بلکی بایلقنك چنوسی نفس همه کوکل
لغبدر. نکه کوکلی بای بولماغان کمسه‌گه بتون دنیا مالی بیرلسه‌ده، تویماز، قناعت
ماس، اما کوکلی بای کمسه ـ آزنسته ایله‌ده بای هم قناعتلی بولور .

٦٧٩نچی : «لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِی يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَنْمِی خَيْرًا وَيَقُولُ خَيْرًا»

ملر آراسنی تزك قیلو اوچون یالغان سویلاو، حیله قیلو، بویالغانچیلق توگل، بواشنی
لوچی یالغانچیده توگلدر . . .

٦١٤نچی حدیثکه‌ده قارالسون !

٦٨٠ نجی : « لَيْسَ الْمُؤْمِنُ الَّذِی لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ »

مؤمن توگلدر، شول کمسه، قایوسینك یمانلغندن کورشیلری طنچ بولماسلار بو کورشیلك حقی، قری اوی اچنده‌گنه ینه‌شه توروداغنه بولمایوب، بازارلارده، سودا اورونلارنداده برسی برسنه کورشی بولغان کیبتچیلر، برسینك آلوچسنی نی روشه‌بولساده اوزینه تارتوی، یا آناردان کیم بیرگان‌بولوب، بره‌ونك آلوچسنی آلوغه توزاق قروی، بولار بارده کورشیلرنی رنجتو بولادر . . .

٦٨١ نجی : « لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالَّذِی يَشْبَعُ وَجَارُهُ جَائِعٌ اِلٰی جَنْبِهِ »

یانندا غی کورشیسی آچ بولوبده، اوینه راحتلانب قارنی توق بولوب، کورشیلرن قایغرتماغان کمسه، مؤمن توگلدر . . .

٦٨٢ نجی : « لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلَا اللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِی »

کشیگه ترتب سویلاگوچی، همده لعنت ایتوچی، همده قباحت سوزلی بولمق، کشیگه لعنت ایتوچی، همده قاتی بولمق ـ بولار مؤمن کمسه‌نك خلقی توگلدر، موندی صفتلی کشی مؤمن توگلدر... یعنی مؤمن‌بولغان کمسه‌نك هیچ وقتده آغزندان قاتی سوز، یمان‌سوز، یمان اش، جالا جابو، بلا تاغوبرسیده چقماس. مؤمن کمسه هر وقتده بومشاق‌سوزلی آچق یوزلی‌بولور.

٦٨٣ نجی : « لَيْسَ شَیْءٌ اِلَّا وَهُوَ اَطْوَعُ لِلّٰهِ تَعَالٰی مِنَ ابْنِ آدَمَ »

آدملرگه قاراغانده هربرجان ایاسی همده‌جانسزلاریده الله‌تعالی‌گه بویون صنوچیراقلاردر. شول بوین صنوچیلاردان‌چاغشدروب قاراغانده آراده‌ایك اطاعتسزی آدم بالاسیدر. چونکه آدم بالاسنده گناه همده فرمانلارنی قالدرو بار.

مترجم طرفندن: اوشبو حدیثده بیان ایتولگان حکم بز ـ آدم بالالاری اوچون کمچیلك توگلدر. چونکه بوین صنولاری تیوشلی بولغان ذاتلر آراسنده آدم بالاسی قدر کوب جك جکلاتلگانیده یوقدر . . . .

٦٨٤ نجی : « لَيْسَ عَدُوُّكَ الَّذِی اِنْ قَتَلْتَهُ كَانَ لَكَ نُورًا وَاِنْ قَتَلَكَ دَخَلْتَ الْجَنَّةَ وَلٰكِنَّ اَعْدٰی عَدُوِّكَ وَلَدُكَ الَّذِی خَرَجَ مِنْ صُلْبِكَ ثُمَّ اَعْدٰی عَدُوٍّ لَكَ مَالُكَ الَّذِی مَلَكَتْ يَمِينُكَ »

سینك، صوغشده قارشو بولغان کمسه‌ك، دشمانك توگلدر، چونکه اول دشمان سینك اوچون فائده دن باشقه اش قلا آلماس، چونکه اگرسین آنی اوترساك الوغ ثوابلی بولورسك، اگرده اول سینی اوترسه جنتکه کررسون! ایندی سیکا دشمان بولغانلارنك ایك دشمانی اوزکدن

توغان

نوغان بالالارك ايله اوزك كسب ايتوب تابقان مالكدر. چونكه بالا بولسه ، آنا آلارنك تربيه سى اوچون نينڈى جفالار چيكمس نينڈى حرامزلار بار، بارسنده بالاآرقاسنده قلور. مال بولسه تاغنده بيلكرلى، آنى تابو اوچون حرامنى حلالنى تيكشرمى كشينى رنجتلور. منه چن دشمانلار، اوشبولاردر . . . .

٦٨٥ نچى : « لَيْسَ لِلنِّسَاءِ فِى الْجَنَازَةِ نَصِيبٌ »

خاتونلارنك اولك كومودە اولمكه نماز اوقودە الشلرى يوقدر . . . .

مترجمدن: رسولمز خاتونلارنك ايرلردن قالشقان اشلرى توغرو سنده آيرم بيان قلغان، موندن بلنه در: ايرلر ايله خاتونلارنك اورتاقلق اشلرنده، ايرلرگه بولغان حكم ايله اش قلنادر، اما خاتونلارنك ايرلردن آيرو ولاتورغان اشلرى حقنده رسولمز آيورم بربيان قلغان بولور . موندان بلنه در، ايرلرگه نيقدر علم اويره نو فرض بولسه، خاتونلارغاده شولقدر علم اويره نو فرض بولوى. چونكه رسولمز علم توغرو سنده ايرلر ايله خاتونلارنى آيرمادى . . . .

٦٨٦ نچى : « لَيْسَ لِاَحَدٍ عَلَى اَحَدٍ فَضْلٌ اِلَّا بِالدِّينِ اَوْعَمَلٍ صَالِحٍ حَسْبُ الرَّجُلِ اَنْ يَكُونَ فَاحِشًا بَذِيًّا بَخِيلًا جَبَانًا »

اسلام دينى قاشنده بر كشينك ايكنچسنه آرتقلغى همه الوغلغى بوقدر، بارى الوغلق همه آرتقلق دين ايله يايسه ايرگو عمل ايله گنه بولور كشينك الله تعالى قاشنده همه آدملر قاشنده خور بولوى اوچون دورت تورلى صفته بولوى بيتار. برنچسى: قباحت سوزلى بولمق. ايكنچسى قاتى سوزلى بولمق، اوچنچسى: صاران بولمق، دورتنچسى قورقاق بولمق. بو دورت صفت كشينى بتونلاى رسوا قلاچاقدر. (٦٠٦ نچى ايله ٦٢٨ نچى حديثلرگه ده قارالسون!)

٦٨٧ : نچى « لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَطَيَّرَ وَلَا مَنْ تَطَيَّرَ لَهُ اَوْ تَكَهَّنَ اَوْ تُكُهِّنَ لَهُ ، اَوْ تَسَحَّرَ اَوْ سُحِرَ لَهُ . »

طيره ايتوچى كمسه ،يا ايكنچى كمسه اوچون طيره قلغان كمسه، كاهنلك قلغان ،يايسه بره ودن قلدرغان كمسه، سحر ايتام ديوب ماتاشقان كمسه ياسحر ايت ديو اش قلدرغان كمسه ، بولار برسيده بزدن توگلدر ،يعنى محمد عليه السلامنك امتندن صانالماسلار . بيان :١) تطير - قوش اوچوى يانچقروى ايله اشنك اوگو همده اوگماوينى صناو ، ٢) تكهن = كيلاچكنى بلونى دعوا قلمق ، ٣) تسحر= سحر قلام سويدرەم كوز بوام ديكان بولوب ، يوقبار سببلر قلو . . . .

مترجمدن : فال آچو ، فال آچدرو، كتاب آچو، كتاب آچدرو . كوزگو آرقلى قاراو ، اصتاكان داغى صوغه آلنون بالداق صالوب قاراو ، ساچ تورناق ايله سويدرگچ قلمق ،

بیزدرەم دیوئلله نیلر قلنمق ، بونسته‌لر برسیده آدم قولندان کیله تورغان اشلر توگلدر . شولایده موندی اشلرنی اشلیم دیو ماتاشو الوغ گناهلاردندر ، مونی کشی اوزی اوچون اوزی قلوی یاراماغانی کبی ، ایکنچی کمسه‌لر اوچونده قلوی ، همده قلدروی باری برحرامدر الوغ گناهدر .

٦٨٨ : نچی « لَيْسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ مُسْلِمًا اَوْضَرَّهُ اَوْمَاكَرَهُ »

مسلمانننی آلداغرچی ، یایسه ضرر ایتوچی ، یایسه مؤمن کمسه‌نك یاراتماغان اشن قلوچی کمسه بزدن توگلدر .

٦٨٩ : نچی « لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيَعْرِفْ شَرَفَ كَبِيرِنَا »

بزدن توگلدر : الوغلارمزنك الوغلغن تانوماغان ، کچکلرمزگه مرحمت قلمغان کمسه . . .

٦٩٠ : نچی « لَيْسَ مِنِّي ذُوحَسَدٍ وَنَمِيمَةٍ وَلَا كَهَانَةٍ وَلَا اَنَا مِنْهُ »

میندن توگل ، مین آنك یافنندان توگل من : کمدر حسد ایاسی یا سوز یورتو ایاسی ، یا کورمچیلك ایاسی بولسه .

٦٩١ : نچی « لِيُصَلِّ اَحَدُكُمْ نَشَاطَهُ فَاِذَا كَسِلَ اَوْ فَتَرَ فَلْيَقْعُدْ »

قایچان کیفك آچق بولسه ، نماز اوقوغل ، اماقایچان یالقاولانساك کوزلك یابقلانسه اوتورغل !

٦٩٢ : نچی « لَيَغْشَيَنَّ اُمَّتِي مِنْ بَعْدِي فِتَنٌ كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا يَبِيعُ اَقْوَامٌ دِينَهُمْ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا قَلِيلٍ »

برزمانده مینم امتم اوستنه ، قارانغو کیچنك قارانغولغی کبی ، بولغان فتنه‌لر کیلوب امتمنی طمالارلار . شول فتنه زمانده ، ایرته برله مؤمن بولغان کمسه ، کافر بولوب کیچکه‌رکر ، تاغن بر تورلی قوم دینلرن دنیانك آز بولغان مالی برابرینه صاتارلار . . . بوزمان‌نك بره‌ر کیسا گی اوتدیده چونکه حضرت عثمان شهید ایتولگاندن صوك اسلامگه کیلکان کمسه‌لر ، بوحدیثده بیان قانغان سوز آستینه کردیلر . حاضرگی زمانمزداده شوندی اشلر کورلگالیدر .

مترجم طرفندان : دیندن چغو ، اسلام دیمی ، حق دین بولوغه دلیل بولغان نسته‌لرنك بره‌وسیده : مسلمان اسمنده‌گی کمسه‌لردن ، باشقه دینگه چغوچیلار آراسنده عقللی کمسه یا انصافلی کمسه ، یاعلم ایاسی کمسه کورلکانی یوق بولویدر . کمدر اسلام دینن تاشلاغان بولسه آنی قاراساك کونن تونن اچب وبرده آیق تورمی تورغان کشی بولور ویایسه اسلامنی ایکنمی ایشتکانیده بولماغان ، کلمهٔ شهادتنیده بلمگان برنادان بولور . اسلامدن چغاچاق کمسه ایك الك انسانیتدن (کشیلکدن) چغار . صوکره اسلامدن چغار ، انا اسلامغه

کروچیلردن

كروچيلردن موندى صفتده بولغان هيچ كم يوقدر ، اسلامغه كروچيلر برنچى عقللى همده نصافلى بولغان كمسه لردر ، كوبسى مكيم لر دوقتورلار ، پروفيصورلار كبى ، الوغ مرتبه ايالرى بولالار ! . عقللى كمسه گه مونى چاغشدرو تيوشدر . . . !

٦٩٣ نچى : « لَيَوَدَّنَّ رَجُلٌ اَنَّهُ خَرَّ مِنْ عِنْدِ الثُّرَيَّا ، وَاَنَّهُ لَمْ يَلِ مِنْ اَمْرِ النَّاسِ شَيْئًا »

كشينك خلق اشينه باش بولوينه قاراغانده ، ثريادينگان يولدزدان بيرا وستنه جغلب توشوى آرتقدر . . . يعنى خلق اشنى باشقاروغه قاراغانده ئاله نيندى آورلقلار كورووده جيكلر كدر . . . حضرت عمر خليفه بولغانده ، خلق ينه اوغلنده خلقغه باش بولدرونى اوتنـگاچ ، حضرت عمر اينكان : بر اويدن ، برقربان بيته در ، ديوب ، يعنى خلقغه باش بولو اوزكنى اوزك صويوكبيدر ديمك حديثده «من جعل قاضيا فقد ذبح نفسه بغير سكين» بره و قاضى بولسه ، ول كمسه اوزن اوزى پچاقسز صويغان كبى بولور ديگان .

٦٩٤ نچى : « مَا اَتَاكَ اللّٰهُ مِنْ اَمْوَالِ السُّلْطَانِ مِنْ غَيْرِ مَسْاَلَةٍ وَلَا اِشْرَافٍ فَكُلْهُ وَتَمَوَّلْهُ »

الله تعالى سيكا سلطان مالندان ، برده صوراودان همه اميد ايتودن باشقه ، بيرر بولسه ، سين آنى آشا ، آنك ايله باى بولغل !

٦٩٥ نچى : « مَا اُحِبُّ اَنِّى حَكَيْتُ اِنْسَانًا وَاَنَّ لِى كَذَا وَكَذَا »

سين كشينى شولاى بولاى ديـو بره وگه بياننى سويميمن ! يعنى بره ونك تلنده برعيب بار يكان ، آنك كبى بولوب سويلاشو ، آنك كبى بولوب يورو ، كيلشلرن كوچرو كبى قلنشلار برده ياراقلى اشلردن توگلدر .

٦٩٦ نچى : « مَا اَهْدَى الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ لِاَخِيهِ اَفْضَلَ مِنْ كَلِمَةٍ حِكْمَةٍ يَزِيدُهُ اللّٰهُ بِهَا هُدًى اَوْ يَرُدُّهُ بِهَا عَنْ رَدًى »

مؤمن بولغان كمسه نك اوزينك قرنداشنه قلغان ايزگولكارى آراسنده ، بيرامش كمسه گه توغريلقنى آرتدرا تورغان ، يا آنك سببلى ناچارلقدان طيانورغان حكمت اويره تودن ، علم بيروندن آرتوق بولاگى يوقدر . يعنى كشينك ايك زور ايزگولـگى قرنداشنه ياخشيلقغه تارتا تورغان ، يا يمانلقدان طيا تورغان علم اويره تويدر . . . .

٦٩٧ نچى : « مَا تَرَكْتُ بَعْدِى فِتْنَةً اَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ »

اوزمدن صونك ايرلر اوچون ، خاتونلاردان ضررلى فتنـه قالدرمادم يعنى اسلام شريعتى ايله آدميلرگه ضررلى نسته لرنك هر برسى بترلدى ، بارى خاتون قز فتنه سيگنه بترلدى . . . . . مترجم طرفندن : خاتون قز تورغانى فتنـه در . ايرلرنى توغريلقدان چغاروچى فكرلرن تلامگان ياقغه آوشتروچى خاتونلاردر . شريعتمزگه تورلى بدعت قاتوشدرب ، ئاله قايچانغى بدعتلرنى بوكونگه قدر صاقلاب كيلوچيلر خاتونلاردر . . . . . .

٦٩٨ نجی : « مَا حَاكَ فِی صَدْرِكَ فَدَعْهُ »

کوکره‌گکنی ترنی تورغان نسته‌نی تاشلا ! یعنی برنسته توغرسنده کوکلك تورلیلنه ایکان اول‌نسته ایله‌اش قلماغل !(مونك اوزون بیانی ٥١٢ نجی حدیثده اوتدی. شوندان قارالسون!)

٦٩٩ نجی : « مَا حَقّ امْرِیءٍ مُسْلِم لَهُ شَیْءٌ یُرِیدُ اَنْ یُوصِی فِیهِ یَبِیتُ لَیْلَتَیْنِ اِلَّا وَوَصِیَّتُهُ مَکْتُوبَةٌ عِنْدَهُ »

— مسلمان بولغان کمسه‌نك استنه تیوش بولغان نسته نیندی نسته‌در ؟

— اوزینك برنسته‌سنی وصیت ایتمکی تلاسه ایکیکنه کیچ بولساده وصیت کاغدی یانده تورغه تیوشـــدر . — وصیت مسأله‌سی کیرا کلی بر مسأله‌در . اما بواورونـــده سوزنی اوزاتمیمز. بیان قلنغان اورنوندان قارالسون !

٧٠٠ نجی : « مَا خَابَ مَنِ اسْتَخَارَ وَلَا نَدِمَ مَنِ اسْتَشَارَ وَلَا عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ »

— اشنك آقتغی ایدگو بولاچاقمی توگلمی دیو تیکشرب اشکه کرشکان کمسه هیچ وقتده خورلق کورماس . همده اشنده کیکاش ایله بولغان کمسه ، هیچ وقتده اوکنماس ، اوشانداق تورمشنده آرطن ، آلدن اویلاب « توشاگنه کوره آیاغن صوزغان کمسه » هیچ وقتده فقیرلك کورماس !

مترجم‌دن : کوب یاش بایلارنك بر تینسز قالولاری: کیلوینه قاراب توتمی ، کیلوندن آرتق چغش چغارولارندان بولادر ، مثلا برسودا گیر اوّلگی آینده یوز صوم فائده کوره ایکان ایکنچی آینك باشنده اوّلگی آینه بولغان یوز صومغه قاراب راضخود توتا باشلار ، اما آی ایله ، آی بربولی ، ایکنچی آینه قری اون صوم ایله‌قالور ، یابتونلای ضرر ایتار ،

٧٠١ نجی : « مَا خَفَّفْتَ عَنْ خَادِمِكَ مِنْ عَمَلِهِ فَهُوَ اَجْرٌ لَكَ فِی مَوَازِینِكَ یَوْمَ الْقِیَامَةِ »

— خدمتچکنك اشنده بولوشوب ، آنك اشنی جیکلایتوك ، قیامت کوننده میزانده ایزگولکلر آراسنده اولچانمش بولور . . . — بو حدیثده بایلار اوزلرینك خدمتچیلرینه یومشاق سوزلی آچق یوزلی بولوصوکنه آوراشلرده اوزلریه بولوشوتیوشلکنی بیان ایته‌در .

٧٠٢ نجی : « مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ اُرْسِلَا فِی غَنَمٍ بِاَفْسَدَ لَهَا مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَی الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِینِهِ »

— صارق کتوینه ایرکگه یبارلمش ایکی آچ بوری ، کتوگه ضرر ایتوینه قاراغاندہ

— مال ایله درجه‌گه کوکل بیرونك دینگه ضرری کوبرا کدر . دین — مال ، هم ، درجه

کتو -

كنو ـ هم بوريلر. بو آچ بوريلر كتوگه ، مال ايله مرتبه‌نك دينگه ضررلاری قدر ضرر كيتوره آلماسلار چونكه كشی مالنی سويسه ، آنی قولينه توشرو اوچون كشی حقنده قارامـاس ، مرامنده قاراماس . اوشانداق بره‌و بر درجه گه منوني تلاسه شونده منو اوچون قولندان كيلگان توزاقلارنی قلور . (بو توغريده ٣٨٣ نچی حديث دليلدر ، قايتوب قاراگز ! كورسز ! حكمتنی شوندان بلورسز !)

٧٠٣ : نچی « مَازَالَ جبريلُ يُوصينی بالْجار حَتّٰی ظَنَنْتُ اَنَّهُ يُوَرِّثُهُ وَمَازَالَ يُوصينی بالْمَمْلوك حَتّٰی ظَنَنْتُ اَنَّهُ يَضْرِبُ لَهُ اَجَلًا اَوْ وَقْتًا اذا بَلَغَهُ عَتَقَ »

جبرائيل ميكا كورشی توغروسنده وصيت قلوده ، بيك كوب مرتبه آنك حقنی ميكا سويلادی، شول وصيتينه قاراغانده مين اويلادم: آخر وقتده كورشی كورشسندن ميراث آلا تورغان قلنماغای ديوب . همده خدمتچيلر حقنده شولايوق بيك جش وصيت ايندی ، آندان اويلادم : خدمتچيلرنی قللارنی بربيلگولی وقتداغنه خدمت ايتدرب ، شول وقت تولغاندن صوك آزاد قلورغه بيورولور ديوب بو خدمتچيلردن منگوگه صاتب آلنغان قل مراددر .

٧٠٤ : نچی « مَا ضَلَّ قَوْمٌ بَعْدَ هُدًی كَانُوا عَلَيْهِ اِلَّا اُوتُوا الْجِدَالَ »

كشيلر توغريلقغه كونلگاندن صوك برده آزماسلار ، مگر آزارلار ، دين توغريسنده تارتوشوغه توتنسالارغنه . . .

٧٠٥ : نچی « مَا عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ »

كون كوريشنده اسرافچان بولماغان كمسه ، فقيرلك كورماس . (٧٠٠ نچی حديثنی قارارسز)

٧٠٦ : نچی « مَا عَلِمَ اللّٰهُ مِنْ عَبْدٍ نَدَامَةً عَلٰی ذَنْبٍ اِلَّا غَفَرَلَهُ قَبْلَ اَنْ يَسْتَغْفِرَهُ مِنْهُ »

قلغان گناهلارينه اوكنوچی كمسه‌نك ، الله تعالی يارلقانو استاوندن الك گناهلاربن يارلقار .

٧٠٧ : نچی « مَا فَتَحَ رَجُلٌ بَابَ عَطِيَّةٍ بِصَدَقَةٍ اَوْ صِلَةٍ اِلَّا زَادَهُ اللّٰهُ تعالی بِهَا كَثْرَةً وَمَا فَتَحَ رَجُلٌ بَابَ مَسْئَلَةٍ يُرِيدُ بِهَا كَثْرَةً اِلَّا زَادَهُ اللّٰهُ تعالی بِهَا قِلَّةً »

بركشی صدقه همده يافنلارن زيارت قلو ايله ايزگولك ايشگن آچماس مگر شولای ايتسه الله تعالی، آنك دولتن آرتدرر . ايندی بره‌و كشيدن صوراب ، جيوب ، مالن آرتدرونی تلاسه ، الله تعالی اول كمسه‌نك دولتن كيمتور .

٧٠٨ : نچی « مَا قُدِّرَ فِی الرَّحِمِ سَيَكُونُ »

هر كمنك آناسی قارننده تقدير ايتولگان نسته‌سی برده شيكسز بارلقغه كيلور . تقديردن قاچب قتولوب بولماس .

٧٠٩ : نجی « ما قَدَّرَ اللهُ لنَفْس انْ يَخْلُقَهَا الاّ هِیَ کَائِنَةٌ »

الله‌تعالی برنفسنی بار قلوفی تقدیر قلسه ، اول بولمی قالماس . خاتونم بالا تابماسه‌ایدی فقیر لگم کوچلی دیوب، بالا توغـدرماوفی تلاوچی کمسه‌لرنك، اول تلاولری بوشدر . . .

٧١٠ : نجی « ما قُطِعَ مِنَ الْبَهِيمَةِ وَهِیَ حَيَّةٌ فَهُوَ مَيْتَةٌ »

تری حیواندن کیسب آلنغان ایت کبساگی اولا کسه‌در آشاوی درست بولماس .

٧١١ : نجی « ما قَلَّ وَكَفَى خَيْرٌ مِمَّا كَثُرَ وَأَلْهَى »

کوب بولوبده کشینی طنچسزلاغان مال ، آز بولوبده کشینی طنچ قلوچی مالدان آرتوقدر همده ایزگولکلیره کدر .

٧١٢ نجی: « مَا كَانَ الْفُحْشُ فِی شَیْءٍ قَطُّ الاّ شَانَهُ وَلا كَانَ الْحَيَاءُ فِی شَیْءٍ قَطُّ الاّ زَانَهُ »

برنسته‌ده بوزقلق بولسه ، شول یمانلق . اول نسته‌نی خورقلور ، همده کمده‌گنه حیا اویالچانلق بولسه شول حیا ، آنی زینتلی قلور . . .

٧١٣ : نجی « مَا كَانَ الرِّفْقُ فِی شَیْءٍ الاّ زَانَهُ وَلا نُزِعَ مِنْ شَیْءٍ الاّ شَانَهُ »

نیندی‌گنه نسته‌ده ، یومشاقلـق بولسه ، اول یومشاقلـق آنی زینتلی قلـور ، اگرده بوصفت برنسته‌دن کیتسه ، اول نسته‌نی خور قلور . . .

٧١٤ نجی : « مَا كَرِهْتَ أَنْ يَرَاهُ النَّاسُ مِنْكَ فَلا تَفْعَلْهُ بِنَفْسِكَ اذَا خَلَوْتَ »

کشیلر اول اشنی سیندن کوروینی مکروه کورگان اشنی، اوزگـنه‌بولغانداده‌قلمه. چونکه‌بو اش یاراقسز اشدر ، یاراقسـز اشنی هیچ وقتده قلو یاراماس. همان یاشرنده قلا، قلا، بر زمانده خلقغه‌ده بلنه باشلار . . . . . .

٧١٥ نجی : « مَا لِی أَرَاكُمْ عِزِينَ . . . . . .

بر وقتده صحابیلر آیورم، آیورم، جیولوشوب، تورلسی تورلی اورنده اوتورالار ایکان، رسولمزنك بولای آیرولوشب، اوتورولارینه کیفی کیتوب، اوشبو حدیثن ایتدی: «نی عجب حالدر، میکانی بولدی، سزنی آیورم، آیورم اوتورغان کوره‌من، یعنی بو آیورلشونی کورونی اویلاماغانده بولوب، بوکورونی یاکلش کورو کبی صانامشدر . .

٧١٦ نجی : « مَا مَحَقَ الاسْلامَ مَحَقَ الشُّحِّ شَیْءٌ »

اسلامنی صارانلق جویغانی کبی، هیچ نسته جویغانی یوقدر یایسه: اسلام کبی صارانلقنی بتوروچی نسته یوقدر. یعنی مسلمان بولغان کمسه، هیچ وقتده صاران بولماس!

٧١٧ نجی : «مامنَ القلوب قلبٌ الاّ وَلَهُ سَحابَةٌ كَسَحابةِ القَمَر بَينَما القَمَرُ يُضيءُ اذْ عَلَتْهُ سَحابَةٌ فَاَظْلَمَ اَوْ تَجلّتْ.»

لب آی کبیدر. شول سببدن آینی قاپلاغوچی بولوت بولغانی کبی، کوکلنی قاپلی تورغان ولوتده باردر. قایچان بولوت کیلسه، آینی قاپلار، نورن بتورر، شونك کبی آدمنك وکلنده قارانغولق بیره تورغان قاپلاغوچی نسته‌لر باردر. یعنی آدمنك کوکلن قاپلی ورغان نسته‌لر کوبدر. ایك قارانغو بولوت نادانلقدر. . . . . .

٧١٨ نجی : «ما منْ اَحَد يَمُوتُ الاّ نَدمَ انْ كانَ مُحْسِنًا نَدمَ اَنْ لايَكُونَ ازْدَادَ وَانْ كانَ مُسيئًا نَدمَ اَلاّ يَكُونَ نَزَعَ»

ولگان کمسه ایزگو بولساده، یمان بولساده، اولگاندن صوك اوکنر، چونکه ایزگو بولسا، یك ایزگرلگمنی کوبره‌ك قلمادم ایکان دیور، یمان بولسه، توبه قلماغانینه اوکنر. . . .

٧١٩ نجی : «مَا منَ اَحَد يَكُونُ عَلَى شَيْء منْ اُمُور هَذه الاُمَّة فَلاَ يَعْدلُ فيهمْ الاَّ كَبَّه اللهُ تَعالَى فى النَّار»

عرکم بو امتنك بر اشنه باش بولسه، شول اشنده عدللك ایتماسه، اول کمسه‌نی الله تعالی اوتقه یوز توبان حالنده صالور. مترجم طرفندان : ملالار امتنك دین اشنه توره لردر، یولارغه عدللك ایتو تیوش بولادر. بولارنك عدللکلری شریعت بویچه برده یالغانلامی، خلقغه فتوی بیرر، تیوشسز اشلرنی تیوش دیماو، اما بوحدیثکه قاراغانده بزنك روسیه ملالارندان یوزدن توقسان توقزی تموغغه یوز توبن کیتونده شکده یوقدر. چونکه فطره قربان کبیلرنی نصاب ایاسی بولغان کمسه‌لرگه‌ده واجب کورساته‌لر»

٧٢٠ نجی : «ما منْ امام اَوْ وَال يَغْلقُ بَابَهُ دُونَ ذَوى الْحَاجَة وَالْخَلَّة وَالْمَسْكَنَة الاَّ اَغْلَقَ اللهُ اَبْوابَ السَّمَاء دُونَ خَلَّته وَحَاجَته ومسكنته»

امام یامسلمانلارنك دنیا اشلرنده باش بولغان کمسه حاجت ایالرن، اشلری توشکان کمسه لرنی، مسکینلرنی یورطینه کرتماس اوچون ایشکلرینی بیکلاب تورسه، یعنی قبول ایتماسه، الله تعالی اول کمسه‌نك اوزینکده حاجتلرن، تلاکلرن قبول ایتماس، قبوللق یولن بیکلار.

٧٢١ : نجی « ما من امْرىء يَخْذُلُ امْرَاً مُسْلمًا فى مَوْطن يَنْتَقصُ فيه منْ عرْضه وَيَنْهَتكُ فيه منْ حُرْمَته الاّ خَذَ لَهُ اللهُ فى مَوْطن يُحبُّ فيه نُصْرَتَهُ وَمَامنْ اَحَد يَنْصرُ مُسْلمًا فى مَوْطن يَنْتَقصُ فيه منْ عرْضه وَيَنْهَتكُ فيه من

حُرْمَته الّا نَصَرَهُ اللّٰهُ فی مَوْطن یُحِبُّ فیه نُصْرَتَهُ »

بره‌و برمسلمان کمسه‌نك یورصوینه کیملك کیله تورغان اورونده ، یامرتبه‌سی توشه تورغان اورونده قولوندان کیلوبده یاردم ایتماسه ، بوکسه‌نی الله‌تعالی محتاج بولوب بولوشوچینی تلاگان ، اورنونده خور هم رسوای قلور . اوشانداق بره‌ؤمن ایکنچسینه درجه‌سنه یامرمننه ضرر کیلگان اورونده یاردم اینسه ، الله‌تعالی بو کمسه‌گه تلاگان تلاگنی بولدروده بولوشور . « نی صاچساك شونی اورورسون ! ؟ دیه‌مز .

٧٢٢نچی: «مامنْ بَنی آدَمَ مَوْلُودٌ الّا یَمَسُّهُ الشَّیْطانُ حینَ یُولَدُ فَیَسْتَهِلُّ صارِخاً مِنْ مَسِّ الشَّیْطانِ غَیْرَ مَرْیَمَ وَابْنِها »

حضرت مریم ایله حضرت عیسادن باشقه بالانی تورغان وقتنده شیطان توتارده بالا شوندان قچقرز . حضرت عیسی پاك برذاتدر . آناسی حضرت مریم اوشانداق پاك برذاتدر . ایندی نصارانك مسلمانلرایله دشمانلاشوی برده اورونسزدر . چونکه نصارا حضرت عیسانی الوغ توتقانلاری کبی ، بزده آنی برالوغ پیغمبر دیه‌مز .

٧٢٣نچی : « ما مِنْ جُرْعَة اَعْظَمَ عِنْدَاللّٰهِ مِنْ جُرْعَة غَیْظ کَظَمَها عَبْدٌ ابْتِغاءَ وَجْه اللّٰه تَعالٰی »

الله‌تعالی قاشنده الوغ ثوابلی بولغان هیچ بر بوطملق صویوقدر ، مکر آچیغ وقتنده الله رضالغی اوچون ، آچودان بولغان بریوطمنی اچینه بوطوی ثوابده چیکدن طشدر . یعنی آچیغلی بولوب ، آچیغکی کیتورگان کمسه‌نی سوکه ، آچوغه قارشودشمانلق قلماغل ! دیمك .

٧٢٤ نچی : « مامنْ ذَنْب بَعْدَالشِّرْك اَعْظَمُ عِنْدَاللّٰهِ مِنْ نُطْفَة وَضَعَها رَجُلٌ فی رَحِم لایَحِلُّ لَهُ »

الله‌تعالی قاشنده ، الله‌غه نیکداش توتردان قالا ، ایك الوغ گناه زنا قلودر . . .

٧٢٥ : نچی « ما مِنْ رَجُل یَلی اَمْرَ عَشَرَة فَما فَوْقَ الّا اَتَی اللّٰهَ مَغْلُولاً یَدُهُ اِلی عُنُقه فَکَّهُ بِرُّهُ اَوْ وَثَقَهُ اِثْمُهُ اَوَّلُها مَلامَةٌ وَاَوْسَطُها نَدامَةٌ وَآخِرُها خِزْیٌ یَوْمَ الْقِیامَة »

دنیاده اون کشی یا آندان آرتق کشینك اشلرینه باش بولغان کمسه‌نك قیامت کونننده الله تعالی حضورینه قوللاری موینه باغلانمی کیتورلگانی بولماس . - آندی کمسه‌نك بوغاونی چیشوی ایچون ، یعنی بوبوغاودان قتلو اوچون کورکام خلقلی همه عدل بولوکیرا کدر .

بوباغلاوغه

باغلاوغه سبب بولغان نسته‌ده عدلسزلك ، همه يمان خلقلى بولـويدر . توره‌لـكنك
ڭلى شلته ، اورتاسى اوكنچ ، آخرى هلا كلـكدر اوّلى شلته بولوى ، عدل بولساكده حلم
تكانده بر طرف سينى شلته قلور ، اوكنچ بولوى ، اوزكنك طنچسزلغكا ، بواشكه كرشوكسا
وكنرسون ! آخرنده رسواى بولو بيلـكلى شلته‌دن قورقب عدللـكدن بر ياقغه كيتارسنده
ه‌نك حكمنى آلماشدرغان بولورسون ! (٢٥٦ ايله ٣٢٦ نجى حديثلرگه قاراكز)

٧٢٦ نجى : « مامن شَيْءٍ يُوضَعُ فى الْميزان اَثْقَلَ من حُسْن الْخُلق وَانَّ صَاحبَ
حُسْن الْخُلق لَيَبْلُغُ به دَرَجَةَ صاحب الصَّوْم وَالصَّلٰوة »

ـ قيامت كونندهٔ عمل ميزاننده ، اولچاوده ، كوركام خلق كبى آغركيلـكان ايزگولك يوقدر .
ـ كوركام خلق ايلسى ، شـول خلقى آرقاسنده روزه تـــو تـــوچيلار همه
ماز اوقوچيلار درجه‌سنه ايرشر .

٧٦٧ نجى : « ما من صَدَقَة اَحَبُّ الَى الله من قَوْل الْحَقّ »

ه تعالى قاشنده توغرى بولغان سوزدن آرتق ثوابلى صدقه يوقدر .

ترجم طرفدان : آه توغريلق ! بو توغريلق الله تعالى قاشنداده ، آدملر قاشنداده بيك
ويكلى اشدر . توغريلقنى هر كم سويه‌در . همه هر كمه توغرى بولاسى كيله‌در . امـا
ره‌و توغريلقنى ايتسه ، شول توغريلقنى سويوچى كمسه اوزيده آچـولانـادر ، توغريلقنى
سويلاگوچى كمسه نيقدر آز بولسه ، توغريلقنى بلب قبول ايتوچيده شولقدر آزدر . بزمك
وزمانده روسيه‌ده توغريلقغه بتونلاى اورون قالمادى : توغريلقنى سويلاگوچى تلمزيوق ،
ـكللاغوچى قلاقلارمز يوق ؛ ملالارمز ايك الك توغريلقنى دوكغز ايتندن بيگراك يمان
كوره‌لر ، توغريلقنى سويلاگوچيلرنى سوگه‌لر ، تكفير قلالار ، دينـدن قوالار ؛
وزلرنده توغريلقنك ابسيده يوق ، توغريلقنى بيان ايتـكان كمسه‌نى برده سـويميلر .
نى همبشه كوزدن توشررگه توروشالار . . . . .

٧٢٨ نجى : « ما من عَبْد مُسْلم يَدْعُولاَخيه بظَهْر الْغَيْب اِلَّا قَالَ الْمَلَكُ وَلَكَ بمثْل »

قايچان برمسلمان كشى ، اوزينك مسلمان قرنداشى اوچون ، اوزى بوغنده دعـا ايتسه ،
فرشته ايتور : اى دعافلوچى ، الله تعالى آكا قلغان ايزگو دعا كنى اوزكاده بيرسون ! ديوب .

٧٢٩ نجى : « ما من عَبْد كَانَتْ لَهُ نيَّةٌ فى اَدَاء دَيْنه اِلَّا كَانَ لَهُ منَ اللهِ عَوْنٌ »

ركشينك بيره‌چاگن بيرورده نيتى بولسه ، الله تعالى اول كمسه گه شـول بورچنى
وله‌وده يارديم قلور .

٧٣٠ نجی : « مامن قلب الا وهو معلق بين اصبعين من اصابع الرحمن ان شاء اقامه وان شاء ازاغه ، والميزان بيد الرحمن يرفع اقواما ويخفض اخرين الى يوم القيامة »

هر بر کوکل الله تعالی نك بارماقلارندان ایکی بارماغی آراسنده در. یعنی الله تعالی نك قدرتی همه تلاوی آستونده در. تلاسه اول کوکلنی توغری توتار، تلاسه صاتاشدرر خلقنك اولجاوی الله تعالی قولندادر. بعض خلقنی یوغاری کوتارر، بعض خلقنی توبان توشورر، قیامتکه چه شول ره وشه قلور....

٧٣١ نجی : « مامن مسلم يزرع زرعا او يغرس غرسا فيأكل منه طير او انسان او بهيمة الا كان له صدقة »

نیندی بولساده مسلمان ایگن ایکسه، یا آغاج اوتورتسه، شوندان قوش یاحیوان یا آدم آشاسه، شولارنك آشاولاری بوکمسه دن صدقه بولور . . . .

٧٣٢ نجی : « مامن مسلمين يلتقيان فيتصافحان الا غفر لهما قبل ان يتفرقا »

ایکی مسلمان برگه اچراشسالار، شوندان صوك قوللارن توتوب کورشسه لر، بولارنك بربرسندن آیورلولارندان الله اوك گناهلاری یارلقانمش بولور...

چونکه کورشو برگشو بیلگوسیدر، برگشو بولسه مسلمانلار استنه واجب ایتولگان نسته لرجمله سندندر.

٧٣٣ نجی : «ما ملأ آدمي وعاء شرا من بطنه بحسب ابن آدم اكلات يقمن صلبه فان كان لا محالة فثلث لطعامه وثلث لشرابه وثلث لنفسه »

آدم بالاسی توتورغان صاوتلار آراسنده قارنن توتورودان یمانی یوقدر. ایندی بره ونك آشامی چاراسی بولماسه، اول کمسه قارنن اوچکه بولسن، بربولگی آش اوچون، بربولگی اچملك اوچون، بربولگی صولو اوچون...

٧٣٤ نجی : « ما نحل والد لولده افضل من ادب حسن »

هیچ بر آتا اوزینك بالاسینه گوزل ادبدن آرتق بولاك قلا آلماس. یعنی آتا بولغان کمسه بالاسینه یاشدن اوك ادب اوگره تسون !...!

٧٣٥ نجی : « مثل الجليس الصالح مثل العطار ان لم يعطك من عطره اصابك من ريحه »

ایزگو اوتورداشنك اغشاشی، خوشبویچی کمسه کبیدر. خوشبویچیغه بارساك، اول سیکا خوشبویندان

خوشبويندن برنسنه‌ده بيرمسه‌ده ، سيكا خوش ايسلر سكار... «الصحبة سارية والطبيعة سارقة» ديكان سوزبوحديثنى تمام آچا تورغان سوزدر. معناسى: اوتوروشو، اوتورداشلارغه يغنچلى‌در، همده طبيعت اوتورداشنك خلقلارن اورلاغوچيدر.

٧٣٦ نچى : « مَثَلُ الصَّلَوٰات الْخَمْس كَمَثَل نَهْر جَار عَذْب عَلَى بَاب اَحَدكُمْ يَغْتَسلُ فيه كُلّ يَوْم خَمْسَ مَرَّات فَمَا يُبْقى ذٰلكَ منَ الدَّنَس »

بيش وقت نمازنك اخشاشى، مسلمانلارنك ايشك توبارندن آغا تورغان ، صاف صولى، يلغه كبيدر، اينديى بره‌و هر كونده بيش وقت نماز اوقوسه، شول يلغه‌ده هركونده بيش مرتبه قيونغان كمسه‌نك تننده كرقالمادغى كبى، بيش نمازنى اوقوده بتون گناهلارنى بتورر.

٧٣٧ نچى : « مَثَلُ الْعَالم الَّذى يُعَلّم النَّاسَ خَيْرًا وَيَنْسَى نَفْسَهُ كَمَثَل السّرَاج يُضىءُ للنَّاس وَيُحْرقُ نَفْسَهُ »

خلقغه ايزگولكنى اويره‌تب، آلارغه ايرگولك بولن كورساتوچى كمسه مايدان ياصالغان شم كبيدر، خلقغه ياقتيلق بيرر، اماوزى يانب كيمور.

٧٣٨ نچى : « مَثَلُ الْقَلْب مَثَلُ الرّيشَة تُقَلّبُهَا الرّيَاحُ بفَلَاة »

كشينك كوڭلى برجون كبيدر، بيل ايسه تورغان ايركن صخراداغى جون يچك بيلنك ايسوى ايله بيل فرمانى بوينچه تورلى يافغه ايلانه‌در، ايدى، آدمنك كوڭلىده شونك كبيدر، الله‌نك حكمى آستوندە ايلانر. (٦٥٨ نچى حديثكه‌ده قاراكز!)

٧٣٩ نچى : « مَثَلُ الَّذى يَتَعَلَّمُ الْعلْمَ ثُمَّ لَا يُحَدّثُ كَمَثَل الَّذى يَكْنزُ الْكَنْزَ فَلَا يُنْفقُ منْهُ »

علم اوگره‌نيب بلمگانلرگه اوگره‌تمگان كمسه، آلتون كمش جيوبه، آنى ملت فائده‌سنه همده فقيرلرگه صرف قلماغان كمسه كبيدر...

٧٤٠ نچى : « مَثَلُ الَّذى يَتَكَلَّمُ يَوْمَ الْجُمُعَة وَالْاَمَامُ يَخْطُبُ مَثَلُ الْحمَار يَحْمل اَسْفَارًا وَالَّذى يَقُولُ لَهُ اَنْصتْ لَا جُمُعَةَ لَهُ »

جمعه‌كون، امام خطبه سويلاگانده سويلاشب اوتورغان كمسه كوب كتابلارنى جكلاگان ايشاك كبيدر، يعنى جمعه‌سى فائده‌سزدر، اوشانداق جمعه خطبه‌سى وقتنده سويلاشكوچى كمسه‌نى كورب، « تيك‌تور، سويلاشمه! » ديوچينكه جمعه‌سى جمعه توگلدر.

مترجم طرفندان: جمعه‌كونى خطبه سويلانگانده هركم تيك‌تورمق تيوشدر. چونكه خطبه

مسلمانلارنك ماللرن تره‌تو، ملت فائده‌سنه بولغان اشلرنی بیان ایتو، توغری یولده بولوب، ضرر لی اشلردن طیوغه انده‌ودر، خطبه وعظ دیماکدر. ایندی وعظ بولسه، شول مجلسده بولوچیلار آنی توکلامق تیوشدر. جمعه‌نك برشرطی خطبه ایدی، بس آنی توکلامغان کمسه جمعه‌نك برشرطن قلماغان بولادر، شرطی قالغان جمعه جمعه بولماس. چونکه جمعه‌دن مقصود خلقنی جیوب فائده‌لی اشلرگه انده‌و ایدی. رسولمزنك بوحدیثندن بلنه‌در: خطبه‌هر برخلقنك اوزتلنده‌سویلانوی واجب ایکانلکی..

٧٤١ نچی: « مَثَلُ الْمُؤْمنينَ فی تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ اذَا اشْتَكَی منْهُ عُضْوٌ تَدَاعی لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمّی »

مؤمنلرنك دوستلقلارنده، بربرسینه مرحمت ایتوشوده، بربرسینه یومشاق کوکللی بولوشوده، اغشاشلاری برتن کبیدر، برتن‌نك قای ییری آورسه‌ده، بتون بیری آورتادر، شونك کبی مؤمنلرده، بره‌وسینه ضرر کیلسه بتونسی قایغرغه تیوش! منه جماعت! چون مؤمنلك شولای بولادر. اما بزنك کبی اتلی ماچیلی تورو چیلار مؤمن توگللردر...

مترجم طرفندان: بزنك ملالارمز خلقنی برلاشدرو اورنینه، تورلی سببلرایله آیوروغه تورو شالار! بس ای مؤمن اویلاب قارا! بوحدیثکه قاراغانده بزنك اماملارمز مؤمن بولالارمی؟

٧٤٢ نچی: « مَثَلُ ابْنِ آدَمَ وَالی جَنْبِهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ مَنِيَّةً انْ اَخْطَأَتْهُ الْمَنَايَا وَقَعَ فی الْهَرَمِ حَتّی يَمُوتَ »

آدم اوغلی خلق ایتولدی، خلق ایتولگانده برلکده آنك یاننده توقسان توقز تورلو اولم قویولدی. ایندی شول اولملر خطالانب، مونی اوتره آلماسالار، کشی قارتلقغه یتنار، چن اولمینه‌قدر تورر. بوحدیثدن مقصود: آدم بالاسینك قارتلقغه‌قدر یاشاوی اوچون، دنیاغه چقغاندان صوك کوب تورلی نسته‌لرایله اوزینك جاننی تربیه ایتوگه محتاج بولوی: مثلا یاداتلقنی دارولاو، مونسی علم آلوایله بولادر، خلقسزلق آورون بتورو، کیریلك، احمقلق بولارغه باشقالار کبی خسته‌لکلرنی بتوروکیراکدر. بولاردان قتولسه قارتایغانچه عمرسرر.

٧٤٣ نچی: « مَثَلُ اُمَّتی مَثَلُ الْمَطَرِ لَايُدْرَی اَوَّلُهُ خَيْرٌ اَمْ آخِرُهُ »

مینم امتم یاغمورکبیدر، نیتاك یغمورنك اوّلیمی، آخریمی ایزگو بلنمیدر ایدی. اوشاندای امتمکده اولگیلریمی ایزگو صوکغیلاریمی ایزگو بیلگولی توگلدر.

مترجم طرفندان: بزنك روسیه علماسینك، بر یاکا هم فائده‌لی اش چقسه، بواش بدعت، اوّل زمانده بولماغان، بوحرام دیولری، اوشبو حدیثکه خلافدر. چونکه رسولمزنك سوزلرندن امتنك قایوباغی خیرلی ایکانن بلب بولماوی چغادر، اما بولارنك سوزلرندن بتون ایزگولکنی

اولگبارگه

ولگیلرگه بیرلو آگلانادر. ایندی بز حدیث ایله عمل ایتهمزمی؟ یا نفسلرینه ایارب ویلاگوچی بوزقباش ملالار سوزی ایله عمل ایتهمزمی ؟ البته حدیث شریف ایله عمل ینهمز: شول سببدن اجتهاد زمانی بتکانی یوق! اوّله نیندی عالملر بولغان حاضرده‌ده آلار ی، بلکه آلاردانه آرتق عالملربولوی ممکن، اوّله علامهٔ تفتازانی بولغانی کبی، حاضرنه راون‌سیگز یاشاریاش تاتاریگنی اوزینك علمی، قرآن حدیث آگلاوی ایله علامه‌دن رتق بولوی ممکن. اوّلده امام اعظم قرآندان یوز حکمت چغارغان ایکان حاضرنده یاش لم ملك حکمت چغاررده، امام اعظم چغارغان حکمتلرنی سبوب تاشلار، آنك چغارغان ملرندن بعضلارن خطا دیسه‌ده، عقلی، فکری یتکان بولور، برده اول‌یاش عالمگه تیمیمز... ه‌تعالی‌نك «والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا» آیتینك معناسن قاراساق هرزمانه کوب، ب، برسی برسندن آرتق علامه‌لر بولوی ممکن دیه‌مز. . . معناسی اوتکان ایدی . . .

٧٤٤ نچی : « مَثَلِی وَمَثَلُكُمْ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَوْقَدَ نَارًا فَجَعَلَ الْفَرَاشُ وَالْجَنَادِبُ يَقَعْنَ فِيهَا وَهُوَ يَذُبُّهُنَّ عَنْهَا وَأَنَا آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ وَأَنْتُمْ تَفَلَّتُونَ مِنْ يَدِي »

امتم! مینم ایله‌سزنك اخشاشکر، اوت یاغبده، اوت استنه کیلگان کوبه‌لك همه چیکرتکه‌لرنی تقه توشودن صاقلاواوچون قورقنوب، اوتوروچی کمسه کبیدر، اما اول جانوارلارتگینك لاوینه قارامی همیشه اوت استنه کیلورلرده شونده توشب هلاك بولورلار. مینده سزنی دان صاقلاغوچی برکمسه من، اما سزنگی جنوارلار کبی، مینم اندهگان یرمدن دونب، ی قوغان اورنلرغه جیولاسزلار. . .

٧٤٥ نچی : « مَدَارَاةُ النَّاسِ صَدَقَةٌ »

ره = خلق ایله قاتوشو، خلقنی اورکه یاقنلاشدرو دیماکدر. آدملر ایله مدارا ایتوشو قه‌در. مداره ایله مداهنه آراسنده آیورما شولدر: مدارا = بولسه بتون خلقغه بتون له فائده‌لی بولغان اشده خلقنك یاغنه یاتو. خلقنی برلسکه چاقرو، ملت فائده‌سنه اش رواوچون، خلقغه تاریلکه توتومداره آتالادر، شریعت فاشنه سویکلی اشدر. مداهنه سه کشی اوزینك بردنیالق مقصودن یابردرجه‌سنی صاقلاواوچون خلقغه تاریلکه توتویدر رامدر. بزنك روسیه ملالرنده مداهنه‌دن باشقه صفت یوقدر، اما آنارغه «مداره» اسمن رتب اوزلرینك یمانلقلارن خلقدان یاشره‌لر. (ش. ح)

٧٤٦ نچی : «مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوهُ وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَإِنْ لَمْ تَجْتَنِبُوهُ كُلَّهُ»

ز قلماساگزده خلقنی یخشیلق ایله بیورگز! همه اوزگر طیولماساگزده خلقنی یمان اشلردن گز! یعنی بره‌و شریعت طرفندان بیورلغان اشنی اوزی قلماساده، خلقنی شول اشلرنی

قلوغه بيورسون موني «امر بالمعروف» ديلر. اوشاندا ق شريعت طيغان اشلردن كشي اوزي طيولماساده، باشقالارني طيماق تيوش موني «نهي عن المنكر» ديلر. امر بالمعروف ايله نهي عن المنكر مؤمن كمسه‌نك استنه فرضدر. «اما امر بالمعروف ايله نهي عن المنكر هر كمنك درجه‌سينه كوره قلنادر. مثلا برعالم كمسه‌نك قلغان اشن نادان كمسه‌نك كورب، اوزي مونك درستلكن درست توگللكن بلمگان باشي ايله امر بالمعروف قلام يانهي عن المنكر قلام ديگان بولوب، بلماگان اشلرينه قاتوشولاري حرامدر. امر معروف نهي عن المنكر هر بر شريعت بلماگان كمسه قولينه بيرلمس. امر معروف قلواوچون شريعت بيورغان نسته‌لرني بلو، نهي عن المنكر اوچون شريعت طيغان نسته‌لرني بلوتيوشدر. يوقسه بزنك قزان تالچوقچيلاري كبي، شريعتدن درست بولغان نسته‌لرني، ياكا بولغانغه كوره، حرام ديوب قلوچيني بدعت اهلي «مبتدع» ديولري خير آلارغه ياريده، اما حضرت اسمنده بولغانلار مزده بريا كا نسته چقسه، حاضر حرام ديوب، خلقني قتورتورغه توتونالار، اما حرام بولواوچون قرآن حديثدن آكلانوتيوشدر.

٧٤٧ نچي: «مُعَلِّمُ الْخَيْرِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ حَتَّى الْحِيتَانُ فِي الْبَحْرِ»

خلقني ايزگولكه اوگرتوچي كمسه‌گه صوداغي بالقلارغه قدر، هر برنسته يارلقانو استار.

٧٤٨ نچي: «مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهُ الَّا اللهُ تعالى لَا يَعْلَمُ اَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي غَدٍ الَّا اللهُ تعالى وَلَا يَعْلَمُ اَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي الْاَرْحَامِ الَّا اللهُ تعالى وَلَا يَعْلَمُ مَتَى تَقُومُ السَّاعَةُ الَّا اللهُ تعالى وَلَا تَدْرِي نَفْسٌ بِاَيِّ اَرْضٍ تَمُوتُ الا اللهُ تعالى وَلَا يَدْرِي اَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ الَّا اللهُ تَعَالَى»

الله تعالى دان باشقه كمسه بله آلمي تورغان بش نسته باردر، آني الله دان باشقه ذات بلماس.

برنچي: تاكه (ايرته گوسن) ني بولا چاغني بلو، موني الله دان باشقه ذات بلماس!

ايكنچسي: قرصاقلي خاتون نك قرصاغنده بولغان بالا ايرمي، قزمي شوني بلو.

اوچنچسي: بيلكولي ساعت قايچان بولاچاغي، دورتنچسي: كشينك قاي اورنده وفات بولوي توغروسنده، بشنچسي: قايچان ياغمور ياغوني بلو، بو بش نسته‌ني برالله دان باشقه ذات بلماس! بو بش نسته توغروسنده الله تعالى، قرآن شريفنده موني الله‌غنه بلور، ديگان، بولار آراسنده بلوي ممكن بولغانلاري بولساده، بيك آورلق، بيك كوب همر صرف ايتوكيراك بولور، شول سببدن بولارني بلوايله ماتاشب، آندان كيراكلي ره‌كلرني تيكشرودن بوش قالنماسون اوچون، الله تعالى بولار ايله ماتاشودان طيغاندر موندان توبنره‌ك درجه‌ده بولغان اشلرني بلوب، بولارني بلگاندن صوك تگيلري اوزلكلرندن بلنر...!

مكتوب

٧٤٩ نجی : مَكْتُوبٌ فی الْاِنْجيل « كَمَا تَدِينُ تُدَانُ وَبِالْكَيْلِ الَّذی تَكِيلُ تُكْتَالُ »

انجيل اسملی ، حضرت عيسا غه اينگان كتابده يازلغاندر : ای آدم ! نی اش قلساڭ ، شونڭ جزاسون تاتورسن ! همده نيندی اولچاو ايله كشينی اولچاساڭ ، اوزگده شول اولچاو ايله اولچانلمش بولورسڭ ! فصقاسی « نی صاچدڭ ، شونی اورورسون ! »

٧٥٠ نجی : « مِنَ الْبِرِّ اَنْ تَصِلَ صَدِيقَ اَبِيكَ »

تاڭنڭ دوستنی ، دوست توتوڭ ايزگولڭ درر . (برّ ـ ديكان لفظنڭ معناسی ٣٣ نجی حديثدن قارالسون !)

٧٥١ نجی : « مِنْ تَمَامِ التَّحِيَّةِ الْاَخْذُ بِالْيَدِ »

ورشب سلام بيرلگان قرنداشكه قلغان توبانچيلڭڭ توگاللهنوی قولڭ ايله آنڭ قولن توتووڭ ايله در . رسولمز كوب حديثلرنده مسلمان مسلمانغه اچراشدقده سلام بيرشوسنت ولغانی كبی ، قول آلوشوده سنتدر ديه بيان ايتدی . اما بزده قول آلوشو تاشلانغاندر . ای اورونده سلام بيرب اچراشوب سويلاشر بولساڭ ، آنڭ قولنده توت ، سلامنی توگاللو اوچون قول توتوشو سنتدر . . .

٧٥٢ نجی : « مِنْ تَمَامِ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ اَنْ يَضَعَ اَحَدُكُمْ يَدَهُ عَلَى جَبْهَتِهِ وَيَسْئَلَهُ كَيْفَ هُوَ ؟ وَتَمَامِ تَحِيَّتِكُمْ بَيْنَكُمُ الْمُصَافَحَةُ »

خسته كمسهنڭ حالن صوراو ، شريعتمزده سنتدر ، بوحال صوراشونڭ توگاللهنوی ، بارغان كمسه باروب قولن خستهنڭ ماڭلاينه قويماقدر ، همده صوراماقلق حالڭ نيچڭ ؟ ديوب سزنڭ اوز آرالارڭزده بولغان سلاملشوڭزنڭ توگاللهنوی قول كورشوی ايلاندر . . . (كورشو بر قول ايله در ، اوڭ قوللارنی توتوشودر !)

٧٥٣ نجی : « مِنْ اَخْوَنِ الْخِيَانَةِ تِجَارَةُ الْوَالِی فِی رَعِيَّتِهِ »

ايڭ الوغ خيانتدندر ، خلقغه باش بولغان (سلطان ، پادشاه) كبيلرنڭ ، اوز خلقلاری آراسنده صاتو ايتولری . يعنی پادشاه بولغان كمسه اوز مملكتنده بولغان خلق آراسنده صاتو ايتوی ، باشقه تورلی باش كمسهلرنڭده قول آستلارنداغی كشيلر آراسنده صاتو ايتولری ايڭ الوغ خيانتدندر . چونكه پادشاهنڭ خلقی آراسنده صاتو قلوی ، خلقينڭ محتاج بولغان نسنهلرن ايڭ قيمت بها ايله صاتوب ، آلارنی سودالرنده كيملكه توشرودر . بواش كوب مملكتلرده بولادر . . . اويلاسه هر كمده بلور . . .

٧٥٤ نجی : « من اَشراط الساعة اَنْ يَتباهَى النّاسُ بالْمَساجد »

برکتلاچك ساعتنك بیلگولرندندر، آدملرنك مسجدلرینك ، مدرسه لرینك بنالری ایله ، بیزاکلاری ایله ماقتانولاری . . . یعنی هر اشنك طشنه غنه کوز صالب، هر نسته نی طشقی قاراو ایله گنه قاراولاری قیامت علامتندن صانالور . . .

مترجم طرفندان : بزنك بوزمانده هرنسته نك اچکی حکمتلرینی اونوتوب، هرنسته نی تزوك (اصلاح) قلونی قری طشقی یاقدان فائده سز تزه تو ایله تزه تونی ، اصلاح دیو اویلیلار شریعتمزده مسجدلرکزنی تزك قلوکز، بیزاکله کز، دیگان سوزلرنی ، بالالار کبی طشقی چچاکلر دیوب آکلیلار ، شول سببدن مسجدلرینك اچنده دنیاغاده ، آخرنکه ده فائده سز سوزلرنی سویلاونی آرتدرا باشلادیلار ، اما یل صاین مناره لارنی اوزون ، بنالارنی یوغاری قلوب ، تورلی بویاولار ایله بویی تورالار . شول زور بناده جمعه ده مك یارم ایکی مك خلق بولوغه ملالارمز مجلسلرده لاف اوروب، الحمدلله خلق توفیقده، مسجد نیندی زور بولساده خلق مسجدکه صیمی دیو سویلانه لر . . نی زور قایغو ! نی زور حسرت ! نی زور آرتقه قالو ! ! ! دین باشی بولغان ملالارمزده مسجدلرنك خلقغه فائده لی بولوی ، خلقنك آلغه باروی ، آتناغه بر آلارنك مسجده یارتی ساعت یقلاب، قایتولاری دیوب اویلیلار . . . مدرسه لرنی اصلاح، مدرسه لرنی تزك قلو دیوب شا کردلرمز سوز آچقانلارایدی . . . . اول وقتده مدرسه لری دورت یاتاژلی، یااوچ یاتاژلی بولغان ملالار، شاگرد لرنی عقللارندان شاشقان، جولارلنگان دیو حکم ایتدیلر.. چونکه ملالارنك فکرنچه مدرسه لرنی اصلاح دیگان سوز تره زه لرن زور، توشه من بیوك قلودر . شول سببدن قایولاری هر یاقدان توگاللانگان میچیده دیوار بویلی یورگان، قابقاسیده تیمر بولغان، مدرسه سی بولدقدان، اوزینك مدرسه سنی هر یاقدان اصلاح ایتولگان دیوب اویلانالار ایدی. فصقاسی: هر اشمز طشقه قاراودان، طشنی بیزاودن عبارتدر. رسولمزنك بزنك بوقلنشمز توغروسنده ایتکان حدیثی برنجی معجزه در. اول حدیث اوشبودر:

« یاتی علی الناس زمان لم یبق من الاسلام الااسمه ومن القرآن الارسمه مساجدهم عامرة وقلوبهم خربة »

معناسی. آدملر اوستنه برزمان کیلور، اول زمانده اسلامنك اسمیگنه، قرآن نك یازویغنه قالور، اول زمان خلقینك مسجدلری بیزه کلی، کوکللری خراب علم معرفتدن بوش بولور. بوحدیث رسولمزدن معجزه در، چونکه بوحدیث بزنك روسیه مسلمانلاری نك حاضرگی حاللرندن خبر بیره ده تورادر اسلام همه مسلمان دیگان نسته لرنك اسملریگنه قالدی.. قرآن شریفنکده سوزلرن بیکلاب حافظ بولوب، قرآن نك آیتلرندن برحکمتده چغارا آلمی تورغان کمسه لرنك بولوی، بولاربارده اوشبو حدیثده بیان ایتولگان خبرنك راستلغی بولوب چغاده تورادر... بتدی اسلام! بتدی قرآن. . ! بتدی علم! بتدی عرفان. . !

من

٧٥٥ نجی : « مِنْ حُسْنِ اسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ »

شینك اسلامینك گوزاللگی همه کامل بولوچیلغی، دنیاغه آخرتکه فائده‌سی بولماغان سوزلرنی، شلرنی اوزندن براق قلویدر. . . .

٧٥٦ نجی : « مِنْ شُكْرِ النِّعْمَةِ افْشَاؤُهَا »

للهنك بیرگان نعمتلری برابرینه شکر قلو، شول نعمتلرنی خلق آراسنده فاش قلودر. . . خلا الله تعالی مال بیره ایکان، تیوشنچه کیونب، تیوشنچه گوزل اویده بولمق، تیوشنچه فقیرلرگه همه ملتکه یاردم قلمق. عالم بولساك، علم نعمتن بلدرتودر، اول بلماگانلرگه اوگره تو یله بولادر. . . .

٧٥٧ نجی : « مِنْ كُنُوزِ الْبِرِّ كِتْمَانُ الْمَصَائِبِ، وَالْأَمْرَاضِ وَالصَّدَقَةِ »

یزگولکنك خزینه‌لرندندر . استکا توشکان قایغولارنی یاشرمکلك، دخیه خسته‌لکلرنی دخیه صدقه‌نی یاشرمکلك. . .

٧٥٨ نجی : « مَنْ أَتَاهُ اللهُ مِنْ هٰذَا الْمَالِ شَيْئًا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَسْئَلَهُ فَلْيَقْبَلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ رِزْقٌ سَاقَهُ اللهُ »

ره‌و سیکا، صوراوکدان باشقه مالندان بر آزن بیرسه، خوش کوکلدن قبول ایت، چونکه اول سیکا الله تعالی نك یبارگان رزقیدر. (٦٩٣ نجی حدیثکه ده قاراکز!)

٧٥٩ نجی « مَنْ آذَى الْمُسْلِمِينَ فِي طُرُقِهِمْ وَجَبَتْ عَلَيْهِ لَعْنَتُهُمْ »

سلمانلارنی، یوللارینه رنجته تورغان نسته‌لرنی تاشلاب ، رنجتوچی کمسه‌گه مسلمانلارنك لعنتی تیوش بولور . . . . .

٧٦٠ نجی : « مَنْ آذَى مُسْلِمًا فَقَدْ آذَانِي وَمَنْ آذَانِي فَقَدْ آذَى اللهَ »

ره‌ومسلمانني رنجتسه، مینی رنجتکان کبی بولور، بره‌و مینی رنجتسه ، الله‌نی رنجتکان بولور.

٧٦١ نجی : « مَنْ اذَى ذِمِّيًا فَأَنَا خَصْمُهُ وَمَنْ كُنْتُ خَصْمُهُ خَصَمْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

مه کم مسلمان آراسنده توروچی کافرلرنی رنجتسه، مین اول کشینك دعواچسی من ، مین بر نك دعواچسی بولسام اول کشی ایله قیامت کونده تارتوشورمن یعنی آدم بالاسندان یچ بر کمسه‌نی رنجتو یاراماس ، اول کشی تلاسه قایسی دینده بولسون ، مسلمانني رنجتدك نی،کافرنی رنجتدك نی ایکسیده حرامدر. بوتوغریده اوزون بیان اوتکان حدیثلردن رسنده اوتدی . . . . . .

٧٦٢ نجی: « مَن ابْتَغَى الْعِلْمَ لِيُبَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ اَوْيُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ اَوْ تُقَبِّلَ اَفْئِدَةُ النَّاسِ اِلَيْهِ فِى النَّارِ »

برکشی علم ایالری آراسنده ماقتانو اوچون یا نادانلار ایله تارتوشواوچون ، یا آدمیلرنی اوزینه تارتواوچون علم استاسه ، بو کمسه اوتقه کرر . . یعنی علم استاگوچی کمسه بلگان علمی ایله بلمگانلرنی اویره‌تو اوچون ، ملتنه خدمت‌اوچونگنه‌استامك کیرا کدر .

٧٦٣ نجی : « مَنِ ابْتَغَى الْقَضَاءَ وَسَأَلَ فِيهِ شُفَعَاءَ وُكِلَ اِلَى نَفْسِهِ وَمَنْ اُكْرِهَ عَلَيْهِ اَنْزَلَ اللهُ عَلَيْهِ مَلَكًا يُسَدِّدُهُ »

بر کشی مسلمانلارغه توره (حاکم) بولونی تلاب ، کشیلردن اوتنب قاضی بولسه ، بو کمسه‌نك حکم وقتنده قلغان اشی همه سیده اوزینك ضررینه بولور. یعنی حقلقنی تاشلار. بر توغریده سوزلر اوتدی . . . .

٧٦٤ نجی : « مَنِ ابْتُلِىَ فَصَبَرَ وَاُعْطِىَ فَشَكَرَ وَظُلِمَ فَغَفَرَ وَظَلَمَ فَاسْتَغْفَرَ اُولَئِكَ لَهُمُ الْاَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ »

بر کمسه بلاگه صبر ، کیلگان نعمتکه شکر قلسه ، رنجدوچیسن کیچرسه ، اوزی بره‌وگه جبرایتسه ، جبرایتولمش کمسه سندن کیچرویمی استاسه ، موندی صفتداغی کمسه‌لر هر وقتده طوغری یولده بولورلار . . . . . .

٧٦٥ نجی : « مَنْ اَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَمَنْ اَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ اَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللهِ فِى الْاَرْضِ »

ای‌امتم ! سز کمنی یاخشی دیوب گواهلق بیرساکز ، اول کشیگه جنت تیوشلی بولور . بره‌وگه یاوزلق ایله گواهلق بیرسه‌کز ، اول کمسه تموغلق بولور ، چونکه سز الله‌تعالی‌نك یبر یوزنده بولغان گواهلریسز ! بوسوز عقلدان یراق کبی کورنسه‌ده ، چنلاب قارالسه عقلغه بیك موافقدر ، چونکه مؤمنلرنك یاخشی دیگان کمسه‌سی چنلابده یاخشی بولغان ، هربر گوزل‌صفتلار اباسی کمسه‌لربولادر ، چونکه‌بوگواهلقدن مراد کشیده بولماغان صفتنی بار دیوب ایتوگنه توگلدر . بلکی مؤمنلرنی تلی ایله‌ده ، قولی ایله‌ده رنجتمگان کشیلر ، حق مؤمن کمسه بولور . . . (٨٥ نجی حدیثنیده قاراکز !)

٧٦٦ نجی : « مَنْ اَحَبَّ اَنْ يَتَمَثَّلَ لَهُ الرِّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَبَوَّءْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ »

بر کشی ، باشقه کشیلر اوزن الوغلاب ، آلدوندده آیاق استلی تورونی کوکلنده سویکلی کورسه

ورسه ، بوكمسه اوزينك اورنن تموغده ايكانن بلسونده تورسون . چونكه بواش تكبرلك همده كشيلرنى اوزندن كيم صاناودر .

ترجم طرفندان : بزنك ملا آبزيلار ، همده ايسكى خلفه‌لر اوزلرى براورنغه كرگانده خلقنى آياق استنه تورونى بيك ياراتالار ، مثلا مجلسده بولسه ، اون تابون ايكان بر ملا بارسه ، اون تابون خلقى باروسيده توروتيوش صانالادر ، بره‌وتورماسه ، آنى شول مجلسده اوك تاللرنى الوغلاب تورغانغه ثواب ، تورماغانلارغه الوغ عذابلر بولونى سويليلر . ايندى شريعت بوينچه بولارغه تورو چن كوكلدن سويب تورو بولسه ، ياريدر ، اما عادت اينوب ، ياكشيدن قورقب ، ياناريكه توتوب ، تورو حرامدر . . . مسجدلرده‌ده اوتەرلك يول بيرو اوچون يول استنده بولغان كمسه تورر ، اوتب كيتو ممكن بولسه بره‌وده تورماس . . .

٧٦٧ نچى: « مَنْ اَحَبَّ قَوْماً حَشَرَهُ اللهُ تَعالَى فى زُمْرَتِهِمْ »

بره‌و برقومنى سويسه ، الله‌تعالى آنى شول قوم ايله برگه برگروهدن قوبارر . يعنى بر قوم ايله دوست بولسه ، آلار ايله سويشسه ، قيامت كونده شولار ايله برگه بولور . . . شونكه كم ايله دوست بولساك ، كم ايله سويشساك ، اولنى قلا ، شونى قلاسون ، كشى هيچ نمنى سويماس ، مگر سويسه اول سويشوچيلرنك اشلرى ، فكرلرى باربده بربولور . . . ايندى بره‌و بوزق كمسه ايله چن دوست بولسه ، آنك بوزقلقلارن قلوچى بولور . شوكسه ، بولاردە دوستلق بولماس . . بوتوغريده كوب حديثلرده بيان اوتدى قايتوب تكارالسون ! فائده‌دن بوش بولماس !

٧٦٨ نچى : « مَنْ اَحَبَّ اَنْ يَصِلَ اَباهُ فى قَبْرِهِ فَلْيَصِلْ اِخْوانَ اَبيهِ مِنْ بَعْدِهِ »

بركشى آتاسى اولگاندن صوك ، آتاسون زيارت قلونى ، آتاسى ايله كورشونى تلاسه ، آتاسينك دوستلارى ايله كورشسون آلار ايله يورشسون !

٧٦٩ نچى : « مَنِ احْتَكَرَ حُكْرَةً يُرِيدُ اَنْ يُغْلِىَ بِها عَلَى الْمُسْلِمينَ فَهُوَ خاطِئٌ وَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ ذِمَّةُ اللهِ وَرَسُولُهُ »

احتكار = آدميلر محتاج بولغان (آشلق ، چاى شيكر ، اون كبى) نسته‌لرنى بهاسى آرتقانندى كنوب ، جيوب‌توروغه اينوله‌در . بو احتكار = حرامدر ، بره‌و مونى اشلاسه ، گناهغه چومار ، همده الله‌تعالى‌نك اوشاندق رسولينك ذمه‌سى آناردان بيزار . . . بوتوغريده اوزون بيان اوتدى . . .

٧٧٠ نچى : « مَنْ اَحْدَثَ فى اَمْرِنا هٰذا مالَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ »

= بركشى قرآنده حديثده بولماغان ، نسته‌نى ، دين‌حكملرى آراسنه كرتسه ، اول توتولماس ،

تاشلانر . يعنى اعتقاددە قرآن ايله حديث شريفلرده بيان قلنماغان چوپچارنى قوشوم، فرشتەلرنى قاناتلى ديو كبى لرنى آرتدرو حرامدر . بدعتنك يمانيدر.

٧٧١ نجى : « مَنْ اَحْسَنَ فيمابَيْنَهُ وَبَيْنَ اللّٰهِ كَفاهُ اللّٰهُ مابَيْنَهُ وَبَيْنَ النّاس وَمَنْ اَصْلَحَ سَريرَتَهُ اَصْلَحَ اللّٰهُ عَلانيَتَهُ »

برکشى اوزى ايله الله آراسون ،كوركام قلسه، الله تعالى اول من نك آدملرايله ايكى آراسنى تزك قلور. برکشى اچن تزك قلسه، الله تعالى اول من نك طشنده تزك قلور. . .

٧٧٢ نجى : « مَنْ اَحْسَنَ الرَّمْىَ ثُمَّ تَرَكَهُ فَقَدْ تَرَكَ نِعْمَةً مِنَ النِّعَمِ »

برکشى ملتوق آتونى تمام بلگاندن صوك تاشلاسه، الله تعالى نك الوغ نعمتلرندن برسنى تاشلاغان كبى بولور. . .

٧٧٣ نجى : « مَنْ اَخَذَ اَمْوالَ النّاس يُريدُ اَداءَها اَدّى اللّٰهُ عَنْهُ وَمَنْ اَخَذَها يُريدُ اِتْلافَها اَتْلَفَهُ اللّٰهُ »

برکشى آدملرنك ماللارن بيرو نيتى ايله آلسه، الله تعالى اول كمسه گه آنى تولەونى نصيب قلور، ايندى برەو كشيدن مال آلوبده، نيتى تولەموبولسه، الله تعالى اول مالدان برکتنى آلور. بوتوغريده كوب حديثلرده بيان اوتدى. قايتوب قارالسون!

٧٧٤ نجى : « مَنِ ادَّعى مالَيْسَ لَهُ فَلَيْسَ مِنّا، فَلْيَتَبَوَّءْ مَقْعَدَهُ مِنَ النّار »

برکشى اوزينكى بولماغان نسته نى مينكى ديو دعوى قلسه اول كمسه بزنك ايشدن توگل، شول سببدن اول كشى اورنون تموغده حاضرلەسون!.

٧٧٥ نجى : « مَنْ اَرادَ اَنْ تُسْتَجابَ دَعْوَتُهُ وَاَنْ تُكْشَفَ كُرْبَتُهُ فَلْيُفَرِّجْ عَنْ مُعْسِر »

برکشى دعاسى قبول بولونى، قايغوسى كيتونى تلاسه فقير كمسه نك حاجتن بيرب، كوڭلن شاد قلسون!

٧٧٦ نجى : «مَنْ اَرْضى سُلْطانا بِما يُسْخِطُ رَبَّهُ خَرَجَ مِنْ دينِ اللّٰه»

برکشى اوزينەباش كمسه نى رضاقلو اوچون، الله تعالى نك آچيغسينه سبب بولغان اشنى قلسه، اول كمسه الله نك دينندن چغار . بو توغريده بر حديث اوتدى بيانن شوندان قارالور.

٧٧٧ نجى : «مَنْ اَرْضَى النّاسَ بِسَخَطِ اللّٰهِ وَكَلَهُ اللّٰهُ اِلَى النّاس، وَمَنْ اَسْخَطَ النّاسَ بِرِضاءِ اللّٰهِ كَفاهُ اللّٰهُ مُؤْنَةَ النّاس »

رکشی آدملرنی اوزندن خوش قلوراوچون اللهنك آچیغینه سبب بولغان اشنی قلسه، الله تعالی اول کمسهنك اشن آدملر قولونه قیلور، یعنی هروقتده آلارغه محتاج بولور. ایندی بره‌و کیریسنچه اللهنك رضالغنی تابو اوچون آدملرنی آچیغلاندرسه الله تعالی اول کمسه‌نی آدملرنك جفاسندان خلاص قلور.

۷۷۸ نچی : «مَنْ اسْتَعَاذَكُمْ بِاللهِ فَاَعِيذُوهُ وَمَنْ سَاَلَكُمْ بِاللهِ فَاَعْطُوهُ وَمَنْ دَعَاكُمْ فَاَجِيبُوهُ، وَمَنْ صَنَعَ اِلَيْكُمْ مَعْرُوفًا فَكَافِؤُهُ فَاِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِؤُنَهُ فَادْعُوا لَهُ حَتّٰى تَرَوْا اَنَّكُمْ قَدْ كَافَاتُمُوهُ»

بره‌و سزدن الله اسمنه براشدن صغنسه، سز آکا یاردم قلوکز! بره‌و سزدن الله اسمنه صوراسه سز آکا یاردم ایتوکز! بره‌و سزنی چاقرسه، آکا بارکز! بره‌و سزگه بر ایزگولك قلسه، سز آکا براربنه قارشوایزگولك قلوکز! اگرده قارشوغه‌قلورلق ایزگولك تابماساکز، آکادعا اینوکز، کوکلکزدن قارشوغه ایزگولك قلغانکزنی بلدکانکزگه قدر.

۷۷۹ نچی : مَنْ اسْتَعْمَلَ رَجُلاً مِنْ عِصَابَةٍ وَفِيهِمْ مَنْ هُوَ اَرْضٰى لِلهِ مِنْهُ فَقَدْ خَانَ اللهَ وَرَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنِينَ»

رکشی بر قومگه باش ایتوب، بره‌ونی قویسه. اما اول قوم اچنده‌تگی قویولغان کمسه دن اللهنك حکملرن آرتغراق بلوچی کشی بولسه، شول کشینی قویمی بلور بلماس کشینی سیغان کمسه الله تعالی‌گه، رسولینه همده مؤمنلرنك بارسیناده خیانت قلغان بولور.

۷۸۰ نچی : «مَنِ اسْتَعْمَلْنَاهُ عَلٰى عَمَلٍ فَرَزَقْنَاهُ رِزْقًا فَمَا اَخَذَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَهُوَ غُلُولٌ»

بره‌ونی بر اشده باش ایتوب قویساق، آکا کون اوتکارلك وظیفه بیرساك، اول شول وظیفه‌دن طش تاغن بره‌ر ره‌وشده آنچه آلسه، اول کمسه‌نك قیامتده آیاق قولی باغلو بولور ترجمدن: ملالارمزغه: نکاح، طلاق، جنازه، وقتلارنده همده عشر، فطره کبیلرنی خلق تمام برسه‌لر. شوندان صوك خلقدان نیچك بولساده آنچه آلولاری حرامدر.

۷۸۱ نچی : مَنِ اسْتَعْمَلْنَا مِنْكُمْ عَلٰى عَمَلٍ فَكَتَمْنَا مِخْيَطًا فَمَا فَوْقَهُ كَانَ ذٰلِكَ غُلُولاً يَاْتِي بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

زدن برکزنی مسلمانلاراشینه باش قلنسه، شوندان براینه قدریاآلدن آرتغراق، نسنه‌نی شرساك، قیامت کونده بو اش قول آیاقلارمزغه بوغاو بولور. یعنی بره‌و مسلمانلارنك براینه‌چسی بولوب، آلارنك مالارن جیوب صاقلاوچی بولسه، مسلمانلاردن بره‌وسی اوزندن بریعت بوینچه تیوشلی بولغان مالن تابشرمی بیرمی قالدرسه، یاایسه‌شول خزینه باشی اوزی،

شونداغی مالللارنی مسلمانلارغه بلدرتماسه، بو کمسه‌لردن ایکی تورلسیده قیامتده عذابکه تیوشلی بولورلار. . . .

٧٨٢ نجی : «مَن اشْتَرَىٰ سَرِقَةً وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهَا سَرِقَةٌ فَقَدْ شَرِكَ فِي عَارِهَا وَاثْمِهَا

بله توروب بره‌واورلانغان نسته‌نی صاتوب آلسه، بوکمسه اوغری ایله گناه همده خورلقده بربولور.

٧٨٣ نجی : « مَنْ اَطْعَمَ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ شَهْوَتَهُ حَرَّمَ اللهُ عَلَى النَّار »

بره‌و مسلمان قرنداشینك کوکلی تلاگان نسته‌نی آشاتسه اول کمسه جهنمدن آزاد بولور.

٧٨٤ نجی : « مَنْ اَصَابَتْه فَاقَةٌ فَاَنْزَلَهَا بِالنَّاسِ لَمْ تُسَدَّ فَاقَتُهُ وَمَنْ اَنْزَلَهَا بِاللهِ اَوْشَكَ اللهُ بِالْغِنَاءِ اِمَّا بِمَوْتٍ عَاجِلٍ اَوْغِنًى عَاجِلٍ »

بره‌وگه برمحتاجلق توشسه، آنی آدملرگه بلدرتب، آدمیلردن باردم استاسه، بو کمسه محتاجلکدن خلاص تابار. . . .

٧٨٥ نجی : « مَنْ اَطْفَاءَ عَنْ مُؤْمِنٍ سَيِّئَةً كَانَ خَيْرًا مِمَّنْ اَحْيَا مَوْؤُدَةً »

موؤده = تریلته پیر آستنه کوملگان قز بالا دیماکدر. عربلر جاهلیت زمانده بواشنی قلالارایدی. برکشی، بر مؤمن استنه توشکان بمانلقنی سوندرسه، اول کمسه‌نك ثوابی موؤده نی ترك قالدرودانده آرتق بولور.

٧٨٦ نجی : « مَنِ اطَّلَعَ فِي بَيْتِ قَوْمٍ بِغَيْرِ اِذْنِهِمْ فَقَدْ حَلَّ لَهُمْ اَنْ يَفْقَؤُا عَيْنَهُ »

برکشی برقومنك اویینه رخصتسز توشسه، اول قوم شول کشینك کوزن چوقب آلسالارده، ایرکلیلردر...

٧٨٧ نجی : « مَنِ اطَّلَعَ فِي كِتَابِ اَخِيهِ بِغَيْرِ اَمْرِهِ فَكَاَنَّمَا اطَّلَعَ لَمْنِ فِي النَّار »

برکشی بره‌ونك اوزینه آتاقلانغان نسته سینه قاراسه، مثلا خطنه، دفترینه قاراوکبی بوکمسه اوزن اوزی اونقه آتوچی کمسه کبی بولور. . .

٧٨٨ نجی : « مَنْ اَعَانَ مُجَاهِدًا فِي سَبِيلِ اللهِ اَوْغَارِمًا فِي عُسْرَتِهِ اَوْمُكَاتَبًا فِي رَقَبَتِهِ اَظَلَّهُ اللهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ اِلَّا ظِلُّهُ »

برکشی خدا یولنده صوغشوچیغه یاردم قلسه یا بورچلی کمسه‌نی بورچندان خلاص قلسه، یا یازو بیرلگان قلنی آزاد قلوده یاردم قلسه الله تعالی بوکشینی قیامت کونده اوزینك کولاگه‌سی آستنده توتار. . .

٧٨٩ نجی : « مَنْ اَعَانَ عَلَى خُصُومَةٍ بِظُلْمٍ لَمْ يَزَلْ فِى سَخَطِ اللهِ حَتّٰى يَنْزِعَ »

برەونك اورونسز حقن آلوده بولغان كمسه گه بولوشقان كشى بواشندن آيورلغانچه الله‌نك آچيغسنده بولور .

٧٩٠ نجی : « مَنْ اَعَانَ ظَالِماً لِيَدْحَضَ بِبَاطِلِهِ حَقّاً فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ ذِمَّةُ اللهِ وَرَسُولِهِ »

بركشى ظالم كشيگه آنك يالغانن اوسكه چغاروب حقلقنى باصوغه ياردم بيرسه بوكمسه‌دن الله تعالى همده رسولى بيزرلر . . .

٧٩١ نجی : « مَنِ اعْتَذَرَ اِلَيْهِ اَخُوهُ بِمَعْذِرَةٍ فَلَمْ يَقْبَلْهَا كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْخَطِيئَةِ مِثْلُ صَاحِبِ مَكْسٍ »

مكس ديوب مسلمانلارنك زكات عشرلرن جيوغه ايتله‌در. بر كشيگه دين قرنداشى بر كيمچلكى اوچون عذرتلاب كيلسه، بوكشى آنك عذرن قبول قلماسه، بو كشيگه مكس اياسينه بولاتورغان خطا كبى خطالاربوكلانمش بولور... يعنى خيانت ايتكان كبى بولور.

٧٩٢ نجی : « مَنِ اعْتَزَّ بِالْعَبِيدِ اَذَلَّهُ اللهُ »

قول آستنداغى خدمتچيلرينه باش بولوب، آلار آلدنده الوغ بولونى تلاسه، الله‌تعالى اول كشينى خور قلور. . .

٧٩٣ نجی : « مَنْ اَعْتَقَ رَقَبَةً مُسْلِمَةً اَعْتَقَ اللهُ بِكُلِّ عُضْوٍ مِنْهَا عُضْوًا مِنْهُ مِنَ النَّارِ حَتّٰى فَرْجَهُ بِفَرْجِهِ »

بركشى مسلمان بولغان بر توتقن (قل، كنيزك، بلاگه الاككان) كمسه‌نى آزاد قلسه، الله‌تعالى شول آزاد قلنمش كمسه‌نك هر بر اعضاسى برابرينه، آزاد قلوچينك اعضاسنى جهنم اوتوندان آزاد قلور، حتى فرجى برابرينه فرجنه آزاد قلور. (٧٨٨ نجى حديثكه‌ده قارالسون!)

٧٩٤ نجی : « مَنِ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِى سَبِيلِ اللهِ حَرَّمَهُ اللهُ عَلَى النَّارِ »

بركشينك خدا يولونده آياقلارى توزانلانسه، الله‌تعالى اول كمسه‌نك تنن اوتقه حرام قلور...

٧٩٥ نجی : « مَنِ اغْتِيبَ عِنْدَهُ اَخُوهُ الْمُسْلِمُ فَلَمْ يَنْصُرْهُ وَهُوَ يَسْتَطِيعُ نَصْرَهُ اَذَلَّهُ اللهُ تَعَالٰى فِى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ »

برونك آلدنده دين قرنداشنى غيبت قلنسه، بوكشى سويلاگوچينى طيارغه كچى يتسه، شولايده طيماسه، الله تعالى بوكشينى دنيا آخرت خور قلور. . .

٧٩٦ نجی : « مَنْ اَفْتَى بِغَيْرِ عِلْمٍ كَانَ اثْمُهُ عَلَى مَنْ اَفْتَاهُ، وَمَنْ اَشَارَ عَلَى اَخِيهِ بِاَمْرٍ يَعْلَمُ اَنَّ الرُّشْدَ فِى غَيْرِهِ فَقَدْ خَانَهُ »

بره‌ودن، براشنك درست، درست توگللگی توغروسنده صورالمش بولسه، بوكمسه بلمايينچه (خطا) فتوا بيرسه، گناهسی فتوی بيروچيگه بولور، اما آنك سوزی ايله اش قلوچيغه بولماس. برو اوزينك دين قرنداشنه، كيكاش صراغانده، فائده‌لی بولماغان ياقغه كيكاش بيرسه، فائده‌سنی بلمده اول ياقنی كورسانماسه، بوكشی خيانتچيلردن صانالور. . .

٧٩٧ نجی : « مَنْ اَقَالَ نَادِمًا اَقَالَ اللهُ عَثْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

بره‌و برنسته‌نی، ايكنچسندن صاتوب آلوبده، صوكره آلوينه اوكنسه، صاتوچی كمسه شونی قايتارب آلسه، الله‌تعالی قيامت كونده اول كمسه‌نك گناهلارن قايتارب آلورده گناهسز قالدرر...

٧٩٨ نجی : « مَنِ اقْتَبَسَ عِلْمًا مِنَ النُّجُومِ اقْتَبَسَ شُعْبَةً مِنَ السِّحْرِ زَادَ مَازَادَ »

بركشی نجوم علمندن، برآز الش آلسه، بوكمسه سحردان برالوشنی آلغان بولور، اگر كوبره‌ك آلسه، سحردن يته كوبره‌ك الش آلغان بولور... نجوم علمی ايكی معناده يورتله‌در برسی: بولدزلارغه قاراب، يير يوزنده تورلی نسته‌لرنك بولوندان خبر بيرو مثلا: صوغش بولور، ياغمور بولماس، فلان بولور تگان بولور ديوب خلقنك تركلن بتره تورغان نسته‌لردن خبر بيرو كبيلر بولاری قری شوملانوغنه‌در. اماعلم نجومنك قوياش، آی، بولدزلارنك، يورشلرن، ايلنولرن، دنيانك ياقلارن، قبله، وقت كبی نسته‌لرنی بلوگه سبب بولغان بولگی « علم هيئت » ايسكی عالملرمز قاشنده‌اده سويكلی صانالغان علملردندر.

٧٩٩ نجی : « مَنِ اقْتَطَعَ اَرْضًا ظُلْمًا لَقِىَ اللهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ »

بربيرده قاتوشی بولماغان كمسه‌نك شول يير نی حقسز كيسب آلوی، ظلمدن صانالوب، بوكمسه الله قاشنده آچيغلی توتولور.

٨٠٠ نجی : « مَنْ اَكَلَ ثُومًا اَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا وَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا وَلْيَقْعُدْ فِى بَيْتِهِ »

بركشی صارمصاق ياصوغان آشاسه، بزنك آرامزغه كرمسون، همده مسجدمزگده‌ده، بارمی اوينده‌گنه اوتورسون!

٨٠١ نجی : « مَنِ انْتَهَبَ فَلَيْسَ مِنَّا »

هركم كشی دان برنرسه‌نی كوچلاب آلسه، اول كشی بزدان توگلدر. يعنی اوزن مسلمانلاردان صانامسون.

٨٠٢ نجی : « مَنْ اَنْظَرَ مُعْسِرًا فَلَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ مِثْلُهُ صَدَقَةٌ قَبْلَ اَنْ يَحِلَّ الدَّيْنُ فَاِذَا

حَلَّ الدَّيْنُ فَانْظِرْهُ فَلَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ مِثْلاهُ صَدَقَةٌ »

ورچلی بولغان فقیردان بورچنی کوتکان من‌نك، هر کونده شول کوتوب تورغان آچه‌سی
درسن صدقه قیلغان‌نك ثوابی بولور. اگر بر وعده برلان بورچقه بیروب وقتی یتکاچ
نه‌دان مهلت بیروب بورچنی صورامسه نچه کون مهلت (صروك) بیرسه‌ده هر کون اچون
ول آچه‌نك ایکی اولوشن صدقه قیلغان نك ثوابی بولور.

٨٠٣ نچی : « مَنْ بَاتَ كَالًّا مِنْ طَلَبِ الْحَلَالِ بَاتَ مَغْفُورًا لَهُ »

لال بولغان رزق نی اوستاب یوروب آروب یاتقان کشی‌لار تون‌لرن گناهسز کویگه
تکارورلار. ایمدی، آغشامغه قدر چایخانه‌لرده طاقمازا صاتوب یاتوچی‌لار، هم بالاچاغه
ه‌سی بولوب کسبسز نی‌سز اویلارنده کوکدان توشکان‌نی کوتوب یاتوچی‌لار اوزلرن
یلاب قاراسونلار. البته برتوغری ایگون ایگه تورغان موزیك یابرهنر ایه‌سی بولاردن
ك قاط ایزگودر.

٨٠٤ نچی : « مَنْ بَاتَ وَفِي يَدِهِ رِيحُ غَمَرٍ فَأَصَابَهُ شَيْءٌ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ »

لارنده ایت یایسه‌مای ایسی بولغان کشی گه یوقلاغاچ بربر ضرر بولسه، اوزندان باشقه کشینی
رشماسون. چونکه آورونه اوزی سبب بولدی. حاصل کلام پیغمبر علیه السلام حضرتلاری
اغاندان صوك قول‌لارنی یخشی یومق برلان، هم آشالغان نرسه‌نك ایسون قولدان بترب
که ضرر بیره تورغان نسته‌لاردان صاقلانمق‌غه بیوره‌در. (أمابز بوحدیث شریف
کورسکده اشه‌کی لکنی آرتدروغه طرشه‌مز. «النظافة من الایمان» حدیث شریفنی، النظافة
الجنون... معناسنده قیلامز. گویه پاك هم چیسطا بولساق اورس لارغه اوخشاب کافر بوله‌مز ایمش؛
مالرمز بواشکه «من تشبه بقوم فهو منهم» حدیث شریفن کیترب استدلال قیلالر ای
دیلارم تشبه‌نك معناسون یخشی لابراق قاراغز آنك معناسی شولارغه اوخشیم دیب
زکنی مشقت‌لو برلان بولادر، اماسز معنا بیرگانچه بولغانده، چواش بولمق لازم بوله چونکه
ر اشه‌کی. ایندی «الکتابی غیر من المجوسی» دیگنده پاك بولرغه طرش.

٨٠٥ نچی : « مَنْ بَاعَ دَارًا ثُمَّ لَمْ يَجْعَلْ ثَمَنَهَا فِي مِثْلِهَا لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهَا »

و یورطن صاتوب آچه‌سنه ایکونچی یورط آلماسه اول آچه‌سی اول کشی گه مبارك بولمز.
دیثنی شرح ایتوچی عالم‌لر اینه‌لر بوحدیث‌نك ظاهرندان یورطنك صاتلوندان طیمق
لاشله‌در. چونکه آدمنك یرط یری اوزنه ایك کیراکلی بولغان لازم نرسه جمله‌سندان دور.
صاتوب یورطسز قالو آدمنك طبیعتنه تیسکارودر. هم کوبرکده یورطیر صاتو اول کشی
احمق لغنه هم مسرف لکنه دلیل‌در. هرنچوك بولسه‌ده، عالمده هر حیوان‌نك قش لرنك

قرت لرنك هر برسی نك بری، اویاسی بولاتروب گناه‌توکلمی بارسندان‌ده ایزگو بولغان هم حق بولغان آدم‌نك یورطسز قالمقی. بوحقده (٨٠٧) نچی حدیثکه قارا!

٨٠٦ نچی : «مَنْ بَاعَ عَيْبًا لَمْ يُبَيِّنْهُ لَمْ يَزَلْ فِي مَقْتِ اللهِ وَلَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تَلْعَنُهُ»

برکشی عیب‌لی مالن صاتقانده، عیبین یاشرب صاتسه، اول‌من همیشه الله‌نك آچیغنده بولوب، وفرشته‌لرده اول‌من‌گه‌دائما لعنت اوقوده بولورلار چونکه موندای‌ن‌اش‌لر ایربولغان کشی‌گه خصوصا مسلمان‌کشی‌گه قیلرغه یارامازلق أشکی اشلردر. طالاب، هم اوغرلاب آلر ایلان بونك آره‌سنده برده آیورما یوق‌در. مسلمان بولغان من‌گه موندای‌ن بوزوق اشلرنی قیلودان صاقلانمق تیوش‌در. (یا الله! نیچه ایتسام‌ده اوزمزدان کولمکم بولادر، آلای بولسه‌ده بابای‌لارمزنك (آورون یاشرگان‌اولر، بورچن یاشرگان‌بولر) دیگان‌سوزلری بوینچه ایتمی‌قالونی انصاف‌سزلق کوردکم‌دان بیان ایلدم: بزنك تاتارسوداگیرلرمز برمالنی صاتاباشلاسه‌لر اوّل‌مرتبه، ثللهٔ‌نیچه زماندان بیرلی اوتمی یاتقان عیب‌لی‌نی بیرگه طرشه‌لر قایده‌عیب‌نی بیان‌قیلو! بلکه آنطایدوب یالغان‌لاب بولسه‌ده اشاندرغه طرشه‌لر آخر بیچاره‌نك آچه‌سون آلوب قالالر حرامن حلالن تیکشرگان یوق شولای‌بولسه‌ده اوزلری بیك صوفی، کوننه نیچه‌اوزون چالبارلی‌نك ایتن چوقی. ای قردش‌لر! بوسوزلرمه آورایماغز بولار هرقایوسی چن سوزلردر. منم بو سوزمنی یاراتماساغز، منه بوحدیث ایلان عمل‌ایتوکز رسولمز علیه‌السلام‌نك خاص‌مبارك آغزندان چقغان سوزدر، برده سزگه تیگان کشی‌بولمز: منده تیمیم باشقه‌ده تیماز.

٨٠٧ نچی : «مَنْ بَاعَ عَقَارًا مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ سَلَّطَ اللهُ عَلَى ثَمَنِهَا تَالِفًا يُتْلِفُهُ»

هرکم یورطن نیگزن، حاجت سز صاتسه، الله‌تعالی اول منگه آچه‌سن بتره طورغان نرسه‌نی ایرکلی قیلور رسول اکرم صلی‌الله علیه‌وسلم حضرتلاری امت‌لرن مالنی بترودن هم ارەم‌ایتودان بیك‌قاطی طیمشدر. چونکه مالی یتسه مؤمن آدم فقیرلك‌گه‌قالمق، هم‌کشی قولنه محتاج‌بولمق کیراك بواش مؤمن‌کشی‌گه اوزی‌نك اولوغ‌لغن هم دینن صاقلاوغه تیسکارو بولادر بوحقده ٨٠٥ نچی حدیث شریفکه قارا...

٨٠٨ نچی : «مَنْ بَاعَ جِلْدَ أُضْحِيَّتِهِ فَلَا أُضْحِيَّةَ لَهُ»

قربان بیرامنده بوغازلنغان، قربانی‌نك تیرسون صاتقان کشی‌نك قربانی یوقدور. چونکه قربانلنی بوغازلودان مقصود بولغان تصدق غه، آنی صاتماقلق خلافی بولادر.

٨٠٩ نچی : «مَنْ بَدَأَ بِالسَّلَامِ فَهُوَ أَوْلَى بِاللهِ وَرَسُولِهِ»

ایکی مؤمن کشی‌لار بر برینه اوچراغانده آلدان سلام بیرگانی الله‌تعالی گه هم رسول الله‌غه ایك یاقنراقی هم دوستراقیدر.

٨١٠ نجی: «مَنْ بَدَاجَفَا وَمَن اتْبَعَ الصَّيْدَ غَفَلَ وَمَنْ اَتَى اَبْوَابَ السُّلْطَانِ افْتُتِنَ»

همان صحراده طوره طورغان کشی نك طبیعتی آورهم اوزی وحشی (کشی گه ایله شمی تورغان) ولور ، همان ، کیبیك لار آرتندان ایاروب یورگان کشی غفلتکه توشار ؛ پادشاه لارایشگی وبنده جالانوب یورگان کشی فتنه گه توشار .

٨١١ نجی : « مَنْ بَرَّ وَالِدَيْهِ طُوبٰى لَهُ زَادَاللّٰهُ فِى عُمُرِه »

تا آناسی نك رضالقن طابارغه توروشوب ، آنلارغه کورکم خلق آچق یوز برلان خدمت یلوچی بالالارغه سوینچ بولسون . دنیاده عمرندان خیر کوروچیلار آتا آناسی نك رضالغن آلوچی کشی لاردر .

٨١٢ نجی « مَنْ تَابَ اِلَى اللّٰهِ قَبْلَ اَنْ يُغَرْغِرَ قَبِلَ اللّٰهُ مِنْهُ »

ان لاری بوغازلارینه یتکانچه توبه قیلغان کشی لرنك الله تعالی توبه لرن قبول قیلور . مد علیه السلام نك گناهلی اُمت لری امیدلرن اوزمسونلر آلارنك توبه لری اوچون ولگانچه توبه ایشگی آچقدر . . . . .

٨١٣ نجی : « مَنْ تَأَنّٰى اَصَابَ اَوْكَادَ وَمَنْ عَجِلَ اَخْطَاَ اَوْكَادَ »

سلارنده آقرن لق برلان بولغان کشی لار مقصودلرینه ایرشرلار یاایرشوگه یاقن بولورلار، یا آشغوچی لار مقصودلارینه ایرشمای خطالقغه توشرلار، یا خطالق غه یاقن بولورلار.

٨١٤ نجی : « مَنْ تَتَبَّعَ مَا يَسْقُطُ مِنَ السُّفْرَةِ غُفِرَلَهُ »

مکاتردان توشکان والچقنی ازلاب آلغان کسمه نك اول اشی گناهسی نك یارلقنماغنه سبب ولور. چونکه اول لقمه نی، اول والچق نی ازلمك الله نك نعمتن الوغلامقدان حاصل اولور. له غه شکر قلمق نعمتنی کامل قلماغنه سبب بولور. اما یرگه توشکان طعام کیساگن ازله مسلك برلسکدان. یا اول نعمت نك اول کشی قاشنده قدری یوقلقدان بولسه الله غه قارشو عیب بات قیلوهم الله نك نعمتنه شکرسزلك اوله در.

٨١٥ نجی: «مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِينَارٍ فَاِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِنِصْفِ دِينَارٍ»

وده عذرسز نیسز جمعه نمازن قویغان کشی، قیلدقی گناهسنه کفارت بولسون اوچون، بر ستون، بولسه یارتی آلتون صدقه قیلسون. اوشبوحدیث شریفده بولغان صدقه، مستحبدر جب توگل ایدکنه بارچه عالم لر برسوزده لردر. بوحدیثدن هم موندن صوك کله چك حدیثلردن ثلاشلغان حال، محمد صلی الله علیه وسلم نك امتی جمعه وجماعت نمازینی همیشه قلولاری م جمعه نمازی نك، الوغ وآرتق لقی حقنده در.

٨١٦ نجی : « مَنْ تَرَكَ ثَلَاثَ جُمَعٍ تَهَاوُنًا بِهَا طَبَعَ اللهُ عَلَى قَلْبِهِ »

اعتبارسزلانوب اوچ جمعه نمازن قویغان کشی‌نك کوکلی مهرلنور، یعنی قاطی‌لق هم قارالق باصار چونکه جمعه‌دن مقصود مسلمان جماعتی بارسی بر یرگه جییلوب ملانك کورکام وعظ ونصیحت‌لرن ایشتوب، جمعه‌نمازنه دوست‌لق ایلان جیلورغه امر ایتکان الله تبارك وتعالی‌گه اطاعت سجده‌لر ایتوب، بارچه‌قرداش‌لر ایلان برگه قرداش‌لکنی ودوست‌لقنی یاکار تمقدر موندایون الوغلامقغه تیوش بولغان براش‌نی اعتبارسزلنوب قویغان مسلمان‌نك کوکلی قارالمی نرسه بولسون. اول کشی‌نك قرداش‌لری آره‌سنده نی قدری بولسون! سبحان‌الله! جمعه‌دن مقصود اصلی نرسه ایدی اماحاضرگی جمعه‌لرمزغه قاراساق اش‌نك بتونلای کیربگه آلماشنغانن کورر مزمسلمان‌لرنك کوکلنده اولده‌گی صاف محبت بولمادقدن جمعه نمازن برده قالدرماوچیلاریده بارمق برلن ترتب کورسته‌چك مالکه کیلدیلار. بوآز کشی‌لرنك سلامت طبیعتلی دیدکمزدن برتورلیسی جمعه‌ده ماطورتاوش ایشتوب مضورلنمق هم شونك برلن برگه جمعه ثوابن‌ده طابونی آرزو قیلورمسجددن مسجدکه‌چاوب ماطورطاوشلی ملالر أزلرلر، قاینتقاچ دوست‌لرینه «فلان مسجده برملابارحیران قالورسز ایندی اوتکان جمعه‌ده عشاق دیگان خطبه‌نی اوقودی بتون خلق‌نك هوشن یباردی» دیوب مافتاب آلارنی ده شونده بارب طکلارغه قزقدرر. «أفندم ! خطا سویلیسز جمعه‌دن مقصود اول توگل. اگر سکا طاوش کیرك بولسه بیك اوستا جرچیلاربار، اوینچی‌لار بار کینه آلاردان طکلا! جمعه نمازن اورنندان باشقه‌ده استعمال ایتمه» دیوب نصیحت ایتوچیگه بیك قاطی قارشو طورب اول کمسه‌نی ضلالتکه‌حمل ایتارلر. الله‌تعالی‌نی الوغلی تورغان، خلقنك خیر وفائده‌سن موجب بولغان، خطبه‌لرنی جمعه‌ده وعیدلرده، ملکتمزده ترکچه اوقولمیچه عربچه اوقولمق عقل‌نی یبارب قارارلق براشدر! حتی مصر علماسندن برکشی مینسدن صورادی «اشندکمز کوره روم ایلنده، آناطولی‌ده، استانبولده خطبه‌لرعربچه اوقولوب خطیب‌ده جرجرلاغان کبی فچقررایمش» درستمی اول؟ دیدی. بزدرست دیگاچ «جماعت عربچه بلامی؟» دیدی جوق دیدم صکره اول آدم سبحان‌الله! دیوب کولدیده «وعظ ونصیحت‌نك هرکمگه معلوم بولمق اوزتللری ایلان بولساغنه بولور والا وعظ ونصیحت عبث وفائده‌سز بولور» دیدی بوسوزلرهربرسی اویلاب قاراساق آرتغی ایلان روسیه خطیب‌لرنده‌ده توغری کیله‌در هر خطیب‌نك آتاسندان باباسندن میراث‌قه قالغان ایسکرب بتکان خطبه‌سی بولوب هر جمعه‌ده شونی تکرار قیلادر. خطبه‌نی ترکچه اوقماسه‌ده، عربچه‌سن اوقغاچ منبرده شونك معناسن ترکچه آکلاتسه‌ده یخشی اولور ایدی لکن بزنك خلق فائده‌لی اشدن آرسلاندان قاچقان کبی قاچالار، نیچه ایتساکده هربرسی جهالت ثمره‌سی درجهالت بتمدکچه بومرض بتمسه کیرك: جهالت اسکی ترتیب بتمدکچه بتماز کوزی صوقرایغان تقلید بابای اولوب،

اجتهاد

جنهاداسمنه‌گی بالا طوغمایانچه اسکی ترتیب بتمازمولا هر برمزنی مذموم بولغان تقلیددن
وتقاروب نورعلم ایلان منور قیلسون بوخطبه بحثی بیك اوزون بحث اولدقندان، بونی
برمق‌نی اوقوچی‌لرنك مطالعه‌سنه‌حواله قیلدق.

٨١٧ نچی : « مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ »

رقومغه اوخشامقنی استاگان کشی شول قوم جمله‌سندن‌در. بوحدیث شریفکه علماء عظام
ب تورلی معنا بیرسه‌لرده زمانمزنك ایجابنه (لازم قیلونه) کوره معناسی: برقومنی کوکلی
لان سویب آلارنك أشلرنه ایارگان کمسه شول (قومدان حساب‌قیلونر دیگان سوزدر. بو
ه (٧٦٢ نچی) حدیث شریفکه قارا آنه برآز تفصیل قیلندی.

٨١٨ نچی : « مَنْ تَطَبَّبَ وَلَمْ يَعْلَمْ مِنْهُ طِبٌّ فَهُوَ ضَامِنٌ »

کمسه علم طب‌نی بلمیچه طبیب‌لق قیلوب، داروندان بربر ضرر بولسه، اول زیاننی
ل نادان طبیب‌قه تولاتلور. معنی شوندایون طبیب‌نك دواسندان بره‌و وفات بولسه،
یعتمزده اول کشی‌نك دیتن شول طبیب‌دان توله‌تلور.

پیغمبر علیه السلام بلمایانچه دوا ایتودان طیدقی کبك، یوغاریده (٤٤٠) نچی حدیثده
رولارغه دوا ایدارگه هم بیورمشدور. ایمدی بزگه رسول‌الله سوزون طوطیق دیسك
م طبیب حاضرلاب، نادآنغه دوا قیلدرمق‌دان صاقلانمق تیوشدر. اما بز تجربه‌برلان
لاری بلنگان دوالردان قاچوب وهمی بولغان دارولار برلان ماطاشامز. رسول علیه
سلام دوا قیلورغه صریحا قوشدی اما اوشکرو کبك‌لاردان طیدی (ان الرقی.....شرك)
رب الله‌تعالی سبب‌قیلمغان نرسه‌لار ایلان ماطاشمق‌نی الله‌غه شریك‌لك قیلودن صانادی.
ول‌علیه‌السلام اوشکروگه باری ایکی نرسه حقنده‌غنه رخصت بیروب (لارقیة الامن‌عین
مة) اوشکرو یوق مگر کوزدان هم یلان‌چاقغاندانغنه‌دیب بوایکی جیکل آورونك وهم
ان‌ده بترلك ایکانلگن بلوب وهم‌لرینه شوشیلار حقنده اذن بیردی ؛ یلان
غاننی اوشکرم دیب کیلگان عرب‌گه اوقتقان‌نك صوکنده « بموزك ضرر لی توگل »
ن استطاع منکم ان‌ینفع‌أخاه فلیفعل» اگرده برگزنك قرده‌شنه فایده بیرگه کوچی‌یتسه،
سون‌دیب اذن‌بیردی. لکن همان، اوشکرونك توکل‌گه خلاف ایکانلگن بیان‌قیلوب
الذین لایرقون .... وعلی ربهم یتوکلون) دیب توکل قیلوچی‌لارنی اوشکرتونی‌قویمق
ن صفت‌لدی. ایمدی زمانمزداغی اوشکرولارگه، من استطاع ... نك عمومنه کرتوب
ست دیمك ممکن توگل، چونکه بوزمانمزداغی اوشکرتوچی‌لار فائده‌نی قرآن حرمتنده بوله
ب اعتقاد قیلمی‌لار بلکه اوشکروچی شفا بیره دیب بله‌لار، شوکار کوره قرآننی
می‌ایتوب اوقوچی‌غه اوشکرتمی‌لارء بلکه کم‌نك کرامتون هم نی‌اینسه بوله دیب
نسه‌لار شوکار اوشکرتونی قاریلار. رسولمزنك‌ده (شرك) دیماکی شوکار بناء بولسه

كيراك. حاصل كلام رسولمز عليه السلام طيوب طورغاندة مسلمان كشى لارگه وهم لار بر
ماطاشمق موافق توگل در. بتى لرنك هم بالالر گلپوشلارنه طاغلغان سويالك لرنك قوبر
لارنك حكمى ده شوشى در. ايمدى اى قرده ش لار هر اشمزده قوتلى رەك دليل بلان عمل اينيك
اول يقين برلان اول بولمسه ظن برلان اول ده بولمسه الله غه توكل قيليق.

٨١٩ نچى: « مَنْ تَعَذَّرَتْ عَلَيْهِ التِّجَارَةُ فَعَلَيْهِ بِعُمَانَ »

صاتوندة فائدة ايتوده مشقتلنوچى عمانغه بارسن آندة سودا قيلسون.
عمان بحرين ديگان يرنك كورشسندة بر شهرنك اسميدر. رسولمز عليه السلام نك زمان
بايلق وتجارت ايلان مشهور بولمش. رسولمز معيشتى طارايغان بر آدم گه سفر قيلوب
معيشتن بولغه صالورغه بيورمش لر. بوحديث شريفنى ده. زمانمزغه چاغشدر
قاراساق تمام تيسكارسى ايلان عمل قيلومز ظاهر وآشكارا بولور. بوكونگى مملكتنه
فقيرلك اوطنده كويادر، شهرلرمز ياط مملكت خلقى نك سودا اورنى بولسه ده او
سودا گيرلرمزدن مك لرى فقيرلك اوطنه يانوب كول بولالر. مذكور حديث شريفنك
معناسن اويلاب، قاراساق صاتوسزلقمزدان ومعيشتمزنك طارلقندان زارلنورغه حق
يوقدر. قاريق! بز بوحديث ايلان عمل ايلەمزمى؟ آوروپانى هم قطاينى ديميم بلكه
كورشى مملكت لرمزنى گنه قاريق! مسلمان لردان اول طرفده نيچه صاتوچى نيچه فابريكه
طابارمز؟ بيك اشانامز برنى ده طابا آلمامز. وحالنكه رسولمز عليه السلام زمانندة بحرين
عمان ديگان مملكت لر مسلمان يرى بولمسه ده، هند وقطاى يرلرى خلقى مسلمان
بولسه ده تجارت دن وسياحت دن توقتامديلار. شولاى بولغاچ بز فقيرلكمزده نچوك معذور بولوب
وحالانكه بزگه زمان، علم، تجربه دان معلوم بولديكه، بزم بوزمانمزده ديانتمزنك بقاسى
جمعيتمزنك بقاسنه (تورمقنه) جمعيتمزنك بقاسى قوتنه، قوت، بايلقغه، بايلق صاتو اينر
صاتو ايتو علم ومعارفكه محتاجدر. بولاى بولغاچ بز بوذكر ايتولگان لرنك برسنه
كيمچيلك قيلساقده، اول قصورمز دينمزنك بقاسنه ضرر ايده چك اولدغندن اول حقنه
كيمچيلك قيلوچيلار بلمايونچه ديانت لرنه ضرر ايتمش اولورلار. اول كمسه لر رسولمز عليه
السلام حضرتلرى قارشنده مسئول اولاچق لاردر. چونكه دينمزنك قيامنه سبب اولاچق نرسه
غافل ياتدقمز اوچون عفو اولنه چق توگلمز. امت محمد عليه السلامنى يالقاولقغه قزقدروب
لرنك سوزلرنه قولاق لرمزنى بيرميك. چونكه آلار اسلام نك أحمق دوستلريدر، هم
برنرسه نك عكسن وسببن تيكشرميچه، بيزگاك آورونه مبتلا بولغان كشى كبوك سويلنور
طورالار. البته عقللى دشمان أحمق دوست دان مك قاط ايزگودر. « عقل اوچون بول بردر
ديگان مثلنى ايسمزدان چغارميق. اويلانماسون طاغى، بوزمانده ياؤروپا مدنيتنك
أثرى برله آدم لرنك معاملەلرى عدل لك ايلان حق لق ايلان يورر ديب
خير، خير، بو بيك ياكلش اعتقاددر. چونكه دشمان لرمزنك

بزگه

ه‌مله قیلولاری ایکی تورلی در. برسی دینمزگه ، ایکنچی‌سی قومزغه‌در. بزآلرنك قارشنده
ی‌لاردان حسابلانغانغه کوره اعتقاد لارنچه، بزنكده مالمز جانمز، حاصل بولغان، حق
ز، آلارغه مباح‌در . بزنك دینمزنی بترب اوزمزنی اوزلرنه قول قیلمق‌لاری برنچی
ردلاری‌در. شونك اوچون بز آلاردان طنچ طورمیق . رسولمز علیه السلام قوشقانچه
لق برلان قوه‌لرمزنی، آرتدررغه طرشیق! ، صاتو ایتیك . تجارت‌که سبب‌بولغان علم
ی اویرانیك ده ، اوزمزدان ضررلرنی یبارگه طرشیق دینمزنی صاقلیق ! ، اگربزبولای،
ه خلاق بولغان یوللربرلان بارساق‌بروقتده‌یربوزندان یوق بولورمز. (لاعقل کالتدبیر)
ن حدیث شریفنی آلدمزدان یورتوب آخرن اویلامیچه هیچ براشمزنی قیلمیق، کیلاچکده
لاك‌لکلاردان حاضردانوك صاقلاناطوریق. چونکه بولای‌تورساق کیلاچکده‌کی عالمز
قاطی قللق‌در . اشانمسه‌غز حاضرده ، دشمان‌لار قولنه توشکان مملکت‌ده‌کی خلق
ك حالنه قاراب عبرتلانکز . فرانسوزلار هم انگلیزلار، بیك آزاد فکرلی قوم‌بولسه
، آزادلق‌لاری فرانسه‌نك هم انگلیزنك اوزبرنده گنه‌در . اما انگلیزلر هنده‌ده،
سوزلار الجزائر (الژیر)ده اوزبرلرنه‌کی کبی توگللر بلکه‌ظالم بره‌رقوم بولا.
زنك تورا تورغان‌یرمزنك آزادلقی دائمی بولون‌تله‌سك، قول برلان‌گنه دعا قیلمیق
برلانده‌دعاقیلیق. یعنی‌خلق‌لارمزنی توزه‌تیك، آخرمزنی اویلیق کیلاچك کونلرمزنك
چلی ایکانلکن اویلیقده یالقاولقمزنی قویوب ، کسب قیلیق قوه‌لرمزنی آرتدررغه
ق. « واعدوالهم مااستطعتم من‌قوة » آیتی‌نك بوکونکی تفسیری موندان ملك‌یل
نی تفسیری برلان برابر بولمز. اول زمان‌ده‌غی قوة باشقه، بوزمانده‌غی قوة‌باشقه.
نده بای بولغان، هم‌صاتوی یرنده بولغان دولت‌لر اوستون هم عالم صانالادر. اسلام
لرن بترورگه‌طرشقان‌دوشمان‌لارغه‌مسلمان‌لارنی خدمتچی قیلمق‌عقللی‌کشی اشی میدور؟
الی‌گه‌هم رسول‌علیه‌السلام‌غه بوحق‌لارده نی‌دیب جواب بیرورمز؟ نیك بولای قیلدغز
صورالغانه‌نی دیب عذر کورستورمز؟ ! أنکلتره‌ده بالانك بش یاشنه کروی ایلان
ره، مملکتندان طشقه بر آچه‌ده چقمز. بالاغه یاش چاغندوق أنگلیزنك بر
(آچه) سی‌ده یاط کشی‌گه اولوش بولمز دیب درس بیره‌لر ایمش
لر پاره اوچون صاتو ایتمگه قصد قیلوب دنیانك دورت طرفنه یوری یوری ایندی
نده دنیانك بر چیرك اولوشن قول‌لرنه کرتدیلر دیساکده درست‌در . انگلیزلرنك
غی معامله‌لرون کوردك حتی عسکرلرنه کیراك نرسه‌نی ممکن اولسه ایتنی ایکمکنی‌هم،
ز آچه‌سی چینکه کیتمسون دیوب، انکلتره‌دان کیتره‌لر . أنگلیزلردن بارچه‌سی
رنده بولغانی وباشقه طوره طورغان خلق‌لریده هیچ برسی أنگلیز سوداگیرلرندن باشقه
آلوش ویرش ایتمزلردر . آندان هم اوز سودالرن آلغه یبارگه طرشوب مصرده
قومنك سودالرن طوقتاتدیلار. روم، ایتالیان ، فرانسوز، حاصل مصرده أنگلیزدن

باشقه‌نی قدر صاتوچی، بولسه بارده صاتولری بولمدقدن مصردان کتمکده درلر. کیلاچکده بر آز فائ
کورممی دیوب طورغان لریده آقرون آقرونغنه بانکروت بولالار. بو نینداى ماقتاول
تعصب ملی در، ایس کینارلك: حتی مصرده ایرسز طوره تورغان بر انگلیز خاتونی
مصرنك بربالاسینه بر آلتون ویرب فلان مغازیندان بز کیتور دیوب امر ایدر با
بوخاتون‌نك کوزنه یملی بولوب (ناچای) آلمق اوچون أول کیبتدان اوچوزراقنی أزل
هم‌شول بزنك نق‌اوزن یکرمی فرانقغه برفرانسوز کیبتندن آلوب قایتور. بالا بزایلان
قایتاروب آلغان بش‌فرانق‌نی خاتونغه بیرر. خاتون بونینده‌ی آنچه بو بز بر آلتون
بهاسنه توره‌در ایده‌ی دیوب اوغلانه‌دان سؤال ایدار. اوغلان « سزصوراغان بزنی
اوچوزراق برفرانسوز. مغازینندان آلدم دیدکده خاتون آچولنوب های یارامز بالا
ایندی سین مکا خیانت ایتدك، بنم آنچه‌منی اورامغه آتدك. مین بیت سیکا أنگلیز کیبتندن
بز آلوب کیترر گه‌قوشقان ایدم. بوبز اوزاقغه چدامس طوزار، لکن آنچه اوز یورطمزده
منگو قالور ایدی. حاضر بزنك آنچه‌مز أنگلیز لکدن چقوب فرانسوز بولدی دیوب آچو
ایلان بار بزنی کیری آلوب بارده مین اینکان مغازیندان باروب کیتور ایکنچی
مونداى بوزوق أشنی أشلمه دیوب بالانی قووب چغارور. بزنك حاضرگی زمانده صاتو
حاللری اوزگاردی تزنك اوسماگنه وترك لکنك صافلانماغنه صولو آلمق کیراك بولغان کبی
دولت‌لرنك ترك‌لگنه‌ده صاتو ایتمك کیراك بوله‌در. تجارتسز بایلق بایلق‌سز قوة
ودولت بولماس. چونکه هیچ برده (الحکم للغالب) دیولگان قاعده‌نی بوزارلق قاعده
قویلغان یوق. للغالب دیگان‌ده غلبه‌ده قوت برلان بولاچق‌در، بوش نرسه ایلان ممکن
اولمیه‌چق در. رسولمز علیه الصلوة والسلام امتنك دوامنه وقوتنه فائده بیره‌چك نرسه‌نی
هر برسن بیان قیلدی هر قایوسینك قاعده سن ذکر قیلدی اما آنك سوزن طوطمادقمز
اوچون عندالله بز مسؤل اوله‌چق‌مز. شوندان غنه قاراب قاریق! دورت یاغنده‌ده قویما
اولغان برآغاچ اوزینك ترك‌لگی‌نك دوامی اوچون هوا ازلب قای یاقده‌غی هوا آکار
موافق بولسه شول جاقغه بوطاغون صوزوب اوزینك وجودنه شوندان قوت طارتوب دنیاده
ترك‌لك ایتمه‌در ایدی بزده، اسلام دولتی‌نك بقاسی توقطاغان سبب‌لرنی ازلیه‌لم، تیمر
یول‌لاریاصیق، اوزمزنك تنمرگه ترك‌لك بیره طورغان طرف‌لرغه بوتاق‌لرمزنی یباریك
تورلی تورلی ماشینالر اش‌لیك، آلرنی حاصل ایتار اوچون نظام‌لی مدرسه‌لر بنا قیلیق.
اول حقده منع قیلوچیلارنك سوزلرنه قولاق بیرمیك آندی کشی‌لرنی اسلام‌نك احمق
دوستی دیب بلیك. آنك اوچون بدیعی‌گه خلاف سوزلاگان کشی‌لرنی عقللی‌لر خطاب‌غه
صالح توگل دیمش‌لردر. اسلام‌لق، مسلمان‌لق مسکین‌لك دیمك توگل‌در اسلام‌لق همان
اوستون‌لك دیمك‌دره رسولمزعه‌م نك هر سوزن وهر امرن یخشی‌غنه بلیك‌ده زمانمزغه
موافق تطبیق ایتیك چونکه بزنك شریعتمز بر زمان‌غه غنه مخصوص ایمس‌در شولای م

بولساق

بولساق هیچ شك یوق، تیز بروقنده بارچه قورقدقمز نرسه‌لردن أمین اولوب امید ایدر کلرمزنی طابارمز. ان الله لایغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم.

٨٢٠ نجی : « مَنْ تَعَظَّمَ فی نَفْسه وَاخْتَالَ فی مَشیَّته لَقِیَ اللهَ وَهُوَ عَلَیْه غَضْبَانُ »

اوزن الوغ‌لاب تکبرلك قیلغان کشی یخشی اشنی اوزنه یاوزلق‌لارنی کشیگه اسنادایلگان، مجلس‌لرده آلده بولونی دعوا قیلغان ، ایکی طرفنه صالنوب اولوغ‌لنوب یورگان کشی، هر زمانده الله تعالی‌نك آچونه اورن بولور.

٨٢١ نجی : « مَنْ تَعَلَّقَ شَیْئًا وُکِلَ الَیْه »

برنرسه‌گه کوکلن باغلاب آنك صاقلاونه اشانغان کمسه، شول نرسه‌گه طابشرلور یعنی اول کشی‌گه الله‌رحمتندن اولوش بولماس بلکه الله‌تعالی‌اول کشی‌نی هراشنده محروم ایده‌ر شراح لرنك بیاننه کوره بر آدمگه کوکلن باغلاب آندان ایزگولك امید اینکان کمسه‌لرده شوشی حدیث شریف‌نك اچینه کررلر یعنی اول کشی‌لرده عمرلرن دنیاده قل‌لقده اوتکاروب آخرتده آلارغه الله‌تعاقارشنده قدر بولماس .

٨٢٢ نجی : « مَنْ تَوَاضَعَ اللهُ رَفَعَهُ اللهُ »

بر آدم‌برنرسه‌دن قورقودان، یابرنرسه‌نی امید ایتودن باشقه، حاصل اوزینه فائده‌نی امید ایدوب ضرردان قاچوب بولمی؛ بلکی محض‌الله اوچون‌گنه تواضع‌لقنی (توبان‌چیلکنی) اوزینه عادت ایتسه ، واوزینك عاجز ، خور ، برآدم ایدکن بلوب حقیقتده هیچ برصفت ایلان باشقه کشی‌گه آرتق توگل ایدکونی اقرارایدوب شونك ایلان عمل ایلاسه الله‌تعالی اول کشی‌نی ظاهرده اولوغ قیلور . بارچه کشی‌دن اوستون بولور ، هم باطنده بارچه کشی‌دن صاف وأعلی قیلور . ایندی زمانمزده اولوغ لارغه قارشی بعض کیم کشی‌لرنك کورسندکی توبانچیلك‌لری کیف‌لری کیلگان کشی قارشنده تواضع‌دان اولسه‌ده لکن چنلقده تواضع‌لق توگل‌دور. چونکه آلارنك اوزلرن خورایتمکلری الله اوچون توگل بلکه اول کمسه، خلق‌اوزون الوغ‌لسون اوچون اول اشنی قیلادر ، ألوغ کشی‌نك قولن اوبو خلق‌لارغه اوز قولن اوبترور اوچون ، آنك آیاغنه جغله اوزی خلق‌لرنك باشلارن طابتاراوچون یعنی اول اولوغ کشنی شولای اولوغلاب آنك کیفن کیتره‌ده تگی اولوغ لنمش آدم آنی بریرگه باش‌ایتوب قویسه منه‌اول شونده بارچه خلق‌نك‌قانون اچه‌در آنك تواضع‌سی‌ده شوشی درجه‌اوچونگنه بوله‌در .

الحاصل آندی کشیلر فرعون تکبرلگی ایلان بهودی‌لرنك خورلغن ایکسن برگه جیغان أشه‌کی کشی‌لردر . حدیث شریفده‌گی تواضع « لله » قیدی ایلان ذکر ایدلمش‌در یعنی نفسنی آرزوسنه ایارمی چن الله اوچون گنه توبانچیلك قیلغان کمسه‌لرگه رسول علیه السلام مدح وثنا اوقور .

٨٢٣ نچی : « مَنْ جَادَلَ فِی خُصُومَةٍ بِغَیْرِ عِلْمٍ لَمْ یَزَلْ فِی سَخَطِ اللّٰهِ حَتّٰی یَنْزِعَ »
اشنك توبـــن (حقیقتن) بلمیچه ، كشی ایلان قچقرشقان كمسه ، شول آشنده وقتده الله‌نك آچیغسنده بولور . آدم كوب وقتده بلمگان نرسه‌سن بلم دعواسنده بولر بـو ایكی تورلی در ؛ یا بلمگانـن بلورده اوصال‌لق ایلان دعواسنده دائم چیلق اینار ، یایسه بلمگانن بلمی‌چـی دعوالشـور . بو صونكغسـی بـو ایكی طائفـه‌نی آیـره آلورغه كوچی یتسه‌ده لـكن بلماد كن بلماو آوروندان شفا تابماغی بیك قیونـدر شول وقتده، الله‌تعالی‌نك آچیغسنه توشودن قوتلمق اوچون قچقرشونی بتنلای طاشلاب تیك طورمق‌لق، كشی‌نك سلامت عقللی ایكانلـكنه علامت‌در. عجبا! بزنك علماالرمز رسول علیه‌السلام شوشلای دیب تورغانـــده نچوك مجلس‌لرده بر برسی‌نك سوزینه قولاق بیرمیچه باغرشوب آخرنده سوگشو، صوغشودرجه‌سنه یته‌لرایكان؟ بوحدیث‌ده بیان قیلنغانچه، الله‌تعالی‌نك آچیغسنه‌اچرامغدان نچوك برده قورقمی‌لارایكان؟ بویرلرنی اویلاغانده عقللارمز حیران قالادر؛ اوزلری ورثة الانبیا بولونی دعوا ایته‌لر. وحالنكه پیغمبرگه وارث بولمق، پیغمبرلرکبك خلق‌نی آزغونلقدان چغارغه طرشمق هم آلارغه دنیا؛ آخرتنه فایده بیره‌چك اشلرنی اوگرتمك برلان بولادر. بوطریقچه علم مجلسی دیگانلرنده بر برسی برلان قچقرشقاچ نیچوك ورثة الانبیا بولرغه كیراك بلكه براشلر شقی‌لار اشی بولغانلقدان بولارنك‌ده ورثة الاشقیاء بولولاری لازم بوله‌در. اگرده اوزلرن موندایون یـارامغان اشدن‌بره‌وطیماقچی بولسه حاضر آكارغه سین كافریااصول جدیددیب ایتورگه طوره‌لر. اویلارنچه اصول جدید گویه بریاكا دین دیگان سوزایمش. ای افندیلرم! قواعد الاعراب دوق اوقدغز اصل‌نك نیچه معناسی بارایكانلـگن بواورنده اصل‌نك معناسی مـایبتنی علیه‌الشی یعنی مـایبتنی علیه امرالتعلیم‌در. بزنك شریعتمزده اعتبارنرسه‌نك حقیقتنه اسمنه توگل، نتاك خمرحرام بولغاچ كانیاك، شومپانسكی دیگانلرده‌حرام بوله. اصول جدیدكه تیگانچه منه بوكتاب آخرنده ایتوله‌چك، یسروا ولاتعسروا... . حدیث شریفن مطالعـه قیل تیارگه حقی بولسه آنـدان آری تیارسك. حاصل افندم اوزن سوزنـك قصقه‌سی: كیرك اصول جدید، كیراك قدیم بول لـكن بربرك برلان مجلس‌لرده طاطو بولشرغه قارا رسولمزنك (لایتجالس القوم الابامانة) دیگان سوزی ایلان عمل قیل یوقسه الله‌نك آچیغسنه توتولرسك.

٨٢٤ نچی : « مَنْ جُعِلَ قَاضِیًا فَقَدْ ذُبِحَ بِغَیْرِ سِكِّینٍ »
آدملرآراسنده قاضی بولوب طورغان كمسه، اوزاوزن بچاقسز بوغازلاغان كبیدر. ایكنچی حدیث شریفلردن آكلانغانچه، موندا غی قاضیدان، اهل بولغان یایسه عدل‌بولغان قاضی مراددر. (٥٨٤هم٢٩٣) نچی حدیث‌لرگه‌ده قارا.

٨٢٥ نجی : « مَنْ حَدَّثَ عنّی بحَدیث یرَی انهُ کَذبٌ فهوا کذبُ الکاذبین » .
مینداں کوچرلگان بر حدیثنك یالغان ایکانلگن، یایالغان سوز قاتشقان لغن بله تورب روایت ایتوچیلر ، یالغانچی لارنك ده یالغانچسی در (٨٦ نجی) حدیث شریفکه قارا.

٨٢٦ نجی : « مَنْ حَسبَ کَلامه منْ عمله قَلَّ کَلامُهُ فیمَا لاٰ یَعنیه »
سوزنی قیلا تورغان عملندان ایسبلگان کشی لرنك سوزلری آزبولور . دینگه یا دنیاغه فائده بیره تورغان سوزلار بو حدیثکه کرمیدر . سوز مجموعسن اعتبار برلان عمل دان صانالادر ، چونکه بارچه کیلشولار (عقد) هم آلش بیرشلار (معامله) سوز برلان بوله در. شول حالده برآدمگه تیوش بولغانی : اوزنه یا ایکنچی براوگه ده فائده بیرمسلك سوزلردان صاقلانمق در . حرمتلی بولغان مسلمان لرغه عمرلرن ، فائیده سز ، یاضرر لی سوزلار ایلان أرهم ایتمك تیوشلی توگل در .

٨٢٧ نجی : « مَنْ حَفظَ عَلٰی اُمَّتی اَرْبَعینَ حَدیثًا منْ سُنَّتی
اَدْخَلْتُهُ یَوْمَ الْقیٰمَة فی شَفٰاعَتی »
هرکم یازوب ، یا کونکللنه بیکلاب بنم سنتم دان بولغان قرق حدیثنی أمت لرمه ایرشدرسه، اول کشی نی قیامت کونده شفاعتمه کرتورمن . بوحدیث شریف که بنا کرب عالم لار (حدیث الاربعین) لار یازوب هر بری بیك کوب حکمت لی سوزلار برلان شرحلاب روایت لرن ضور ایتمش لاردر . رسولمزنك مقصودی : أمت لرن فائده لندررغه حدیث لرون طاراتمقدر . یعنی قرقنی غه روایت قیلوچیده شوشی ثوابقه ایرشور .
بزفقیرده حدیث شریفنك حکمنه کرمکمزنی آرزو قیلب پیغمبرمزنك ملك برحدیثنی یازوب ، قرده ش لرمه برخدمت قیلمق هوسنه توشدم . گناهم کوبلگی سببلی رسولمز علیه السلامنك شفاعتن بیك طمع قیلماقم . نادانلغم سببلی بوله چق اویاطلقنی اوندروب، بیتم دان بوحقداغی اویات پرده سن طاشلاب بردن بر شروع قیلدم (کرشدم) علماً کرام حضرتلاری خطالرمنی عفو قیلسه لار. ایزگولك قیلغان بولورلار ، کیچماسه لر اوزلری بلورلار . چونکه گناه دریاسنه چومغان کشی نك خطالق غه توشما کی اوچون جزاسون طابقان دیب ایتودن باشقه نرسه بولمز ، بولسه ده چلانغان نك یانغردان قورقوی بولمز .

٨٢٨ نجی : « مَنْ حُوسبَ عُذّبَ »
هرنیچوك بولسه ده . اوزندن برحساب ایستالگان کشی ، یایسه چاقرلغان کشی عذابلی در. یعنی ، اشنده برده قنغرلق بولمایوب بولغان اشی درست بولسه ده همان، حساب قیلندغی اوچون اول کشی عذابلنور . « هراشکنك آخرنده بر حساب بیره چکگنی اویلاب قیل

ایسابسز اویسز أش قیلمه » دیگان سوزنی اچینه آلغان بوحدیث شریف ایله عمل ایدوب یورگان کشی لر الله تعالی نك « فسوف یحاسب حسابا یسیرا » دیولگان آیتنده گی وعده سنه یولغه چق لرنده شبهه یوقدر .

٨٢٩ نچی : « مَنْ حَبَّبَ زَوْجَةَ امْرِیءٍ اَوْ مَمْلُوکه فَلَیْسَ منّا »

بر کشی نك خاتوننی یایسه کنیزاکنی قلنی آزدرب آیرتقان کمسه لر بزدن توگل در .
آنلار اوزلرنی مسلمان لردن صانامسن لر ، خاتون لرنی زناغه قزقدرمق یایسه آخردان اوزنه آلمق اوچون یا قرده ش لرندن دوست ایشندن برسنه نکاحلندرمق اوچون بر خاتون نك ذهنن بوزمق ، یایسه اشانچسزلندره تورغان سوز ایلان ایرن خاتونی حقنده شبهه گه توشر مك ، هم بو اش لرن قل لر وجاریه لر حقنده اش لمك ، مسلمان اشی توگل در . بو اش لر بوزوق ، ویمان خلق نك ایك فاچاری در . بو حدیث شریف ایرلردن آرتوق خاتونلرنك قولاق آلقه سی اولمق تیوش در . بوندایون مسئله ده خاتون لر بیك باطورلاردر نیچه نیچه دولت لرنی خاتون لر سوندرمشلردر .

٨٣٠ نچی : «مَنْ دَعَا رَجُلاً بِغَیْرِ اسْمه لَعَنَتْهُ الْمَلاَئکَةُ »

بره و بر آدم نی اسمندن باشقه ایلان اوندا سه فرشته لر اول کشی گه لعنت ایده رلر .
یعنی بر آدم نی سویمگان آط ایلان اوندمك ، یایسه زید ، عمرنی بر نرسه گه اوخشاتوب آگا بر آط قوشمق آدم نك شرافتنه اولوغ لغنه ضرر کیتردکی اوچون ، شوندای رسوای لقنی قیلورغه باطرچیلق قیلغان کمسه البته فرشته لرنك لعنت قیلورلق کشی سی اولور طانا قولاق ، سیبوج ، چیری ، ممش ، ایبراش ، کبی وبعض بر کشی لرنك بوتنلای ایتمیچه یالغز قوشاماط ایلان گنه ده یورتلولری بولر هربرسی مذموم اش لردر بولای ایتوچی کمسه لر الله تعالی نك ولاتنابذوا بالالقاب دیگان آیتنه قارشی لق قیلمش لردر .
واقعا اوزمزده « یکت لقبیله بلنور » دیگان بر مقال بار ایسه ده آنده ده تگی کشی نك اول لقب که رنجماوی هئم رضا بولسوی شرطدر . مثلا لطفی ، آرسلان علی ، پهلوان ولی شیکللی لقب لر بار بعض لر آندای لقب لارگه رنجمسی لر . لکن چن اولچساو ، لقبی قولاغنه ایرشدکده اول کشی نك رنجماویدر . الحاصل (قورقنچلی توش کورمکدن اویاغ بولمق ایزگودر) دینلان مقال مشهور حکمنچه بلکه طویارده رنجور دیوب اویلاب بوندی سوزلرنی ایتودن بیك صاقلانمق تیوشدر . آندی لقب که کشی بر مرتبه ده رنجمه سه ده کوبکه کیته باشلاسه خاطری قالوی ده بولادر .

٨٣١ نچی : «مَنْ دَفَعَ غَضَبَهُ دَفَعَ اللهُ عَنْهُ عَذَابَهُ وَمَنْ حَفِظَ لِسَانَهُ سَتَرَ اللهُ عَوْرَتَهُ»

آچونی جیبرگان کشینك الله تعالی عذابنی ده یبارور تلینی صاقلاغان کمسه نك الله تعالی خلق غه

بلدره سی

بلدره‌سی کیلگان سرنی یاشرر. بیك آچولری قاینیاب کیلگان وقتده آچولرنی یوتقان کمسه‌لر هم آچولری ایلان کیرا کمگان‌اش‌نی قیلمی قالغان کمسه‌لر الله تعالی‌نك « والکاظمین الغیظ والعافین عن الناس والله یحب المحسنین» دیگان آیت جلیله‌سندان آکلانغان نرسه الله‌تبارك وتعالی‌گه یقین‌لقده اولغان کمسه‌لر دیمکدر. تلن‌صاقلاب خلق‌نك عیبنی اورتکان کمسه فائده سزدان هم خلق غیبتندن صاقلانغان ، سویلگان سوزلارن اویلاب اینکان کمسه‌لر آچو یوطوچی‌لارنك یرلداشندان‌صانالورلار. حفظمده بر بیت بار اوزی بیك ماتور اما بلمیم ایتوچسی کم‌در! (اوکك آرتك کوزه‌ت فکر دقیق ایت اونده برسویله، اوکوتمه آغزنکه هرنه کلورسه آسیاب آسیا)

٨٣٢ نجی : «مَنْ ذُکِرتُ عِنْدَهُ فَلْیُصَلِّ عَلَیَّ فَاِنَّهُ مَنْ صَلَّی عَلَیَّ مَرَّةً صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ عَشْرَةً»

منم اسمم کم یانده ایتولنسه یایسه منم اسمم برکشی‌نك ایسنه توشسه صلوة وسلام ایلان مینی ذکر قلسون. زیرا هرکم میڈا بر مرتبه صلوات ایتدیسه‌الله‌تعالی اول کمسه‌نی اون‌مرتبه رحمتی ایلان ذکرایده‌ر . یعنی رحمتی ونعمتنه غرق ایده‌ر . بو حدیث‌که علماء اسلام کوب تورلی معنا بیرسه لرده، بارسنك‌ده مرادلاری صلوة لفظی بزدان بولغان وقتده ، نعمت بیروچی‌نك نعمتن احسانن ایسکه توشروب آنی ایزگولنك ایلان ، وکورکام‌لك ایلان یاد ایتمکدان عبارتدر. آنك ایلان نعمت بیروچی ایلان نعمت‌لنوچی آراسنده‌غی دوست‌لق باوی صاقلانوب هم‌نعمت‌بیروچی‌گه شکرنی کامل ادا قیلمش اولور. شول وقتده« من جاء بالحسنة‌فله عشر امثالها » آیتی موجبنچه الله‌تبارك وتعالی برایزگولك‌که اون‌ایزگولك ویرملی ایلان صلواتمزنك فائده‌سی وخیری‌یه اوزمزگه قایتور.

٨٣٣ نجی : « مَنْ رَأَی مِنْکُمْ مُنْکَرًا فَلْیُغَیِّرْهُ بِیَدِهِ فَاِنْ لَمْ یَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَاِنْ لَمْ یَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذٰلِکَ اَضْعَفُ الْاِیمَانِ »

سزدان برکز عقلا وشرعا ناچار ویامان اولغان بر اشنك مسلمان‌لر آراسنده طارالغان‌ایدکون کورسه یابلسه آنك مسلمان‌لق حقندان درکه اول کشی اول ناچار اشنی قولی ایلان اوکارتسون یعنی اول اشنی بترورا وچون اوزی مشقت‌لنوب بولساده بترگه طرشسون. اگر اول یمان اشنی بترورگه عقلابرمانع تابسه یایسه فعلا بترگه کوچی یتمسه تلی ایله بترگه طرشسون. اول‌یمان عادات ایه‌لریفی شلته‌لسون آلارغه قارشو حقنی سویلامکدان طارتلماسون موکارده کوچی یتمسه کوکلی ایلان بولسه‌ده رد ایتسون بربر یرده شول حقدن سوز چقسه، نفاقلنوب آنی مافتاب اولطرماسون بلکه‌یمان‌لرغه کوچی یتمسه کوکلی

ایلان دوشمان توتوب تیك اولطرسون. لكن بو اوچونچی درجه‌دگی كوتلی برلان گنه انكار قیلوب تروچی كمسه‌نك ایمانی بیك ضعیفدر. بوحدیث شریفدان آكلانغان فائده‌نی كیلاچكده گی مثالم ایلان بیان قیلمانچی بولامن. برگون مصر القاهره‌ده یوردكمده بربیوك یورتنك قابقاسنده بریازو كوردم « مأوی للاحداث مدرسة للبنات » تركچه‌سی یاش بالالرنك بری وقزلرنك مدرسه‌سی دیگان سوز یازلغان ایدی. اوقودم مدرسه لفظی بیلگلی بولمه‌ده ایكنچی جمله‌نه ایدكون فكرلرگه قالدم. شول یورط كورشنده قابقا توبنده آیاق اوره توره تورغان برگشی منم اویلاب تورغانم‌نی كورگاچ جانمه كلدی. بو گشی منم طانوغان گشم اولدقندان تگی سوزلرنك معناسون اول آدم‌دان صورادم اول آدم‌ده ایتالیان‌لرنك آچدغی قزلر مدرسه‌سی در هم ایه‌سز بالالرنك بریدور، دیدی. بن — ایتالیان‌لرنك اوزلرینه میدوردیدم یوق عمومیدر مكتبده اسلام قزلری هم یراقداغی مملكتنك قزلری اوقورلر دیدی. مین‌نرسه‌اوقلادر دیدم اول ایتالیانچه، فرانسوزچه، عربچه الحاصل تلاگان تلنی‌هر برسن اوقتالر بیزاك توشرو، تگو، چیگوچیگو، هم‌باشقه هنرلرده اویره‌تله‌در. لكن‌ایس كتارلك سیكز اون‌یاشنده‌گی قزبالالار اویرانگان تل‌لرنی بلبل‌كبی سویلیلر هم یازالار بزم مكتبلرده بش آلطی یل‌ده اویرانه‌چك علم‌لرنی مونده برایكی یل‌ده بیك بخشی بله‌لر، هم بلگان علم‌لرنده باشقه برآرتق‌لق بولادر دیدی صوگره منی اوزنه چای اچارگه اوندەدی منده باشم تورلی‌تورلی فكرلرایلان ایلانوب بتدكندن برآزسویلشمك اوچون كرمكچی بولدم، كرب‌اولطرغاچ، مكتبكه كرونك شرطلارن كوبمی حق آلغانلقلارن صرادم، مكا جوابنده « مكتبكه كروچی قزآلطی یاشنده بولرغه كیرك، شولای بولسه هركمنك بالاسی‌ده كره آله‌در، اولرەك هرآیغه اون فرانقدان یكرمی فرانقغه قدر حق آلنه‌در ایدی، ایندی ایتالیه دولتی‌نك قوشوی بوینچه درس حق‌لرن بتونلای كیچلوب هركمگه آچه‌سز درس بیرله‌در. حتی بعض بالالارغه توش وقتنده آش هم بیرله‌در» دیدی. آفرین‌ایتالیانلارغه، نیندی آدمچیلك مقنه رعایه قیلوب جومارد‌لق قیله‌لار! عجبا بوقدرآنچه طوطولاری اوزلرینه بره‌ر فائده كیترو اوچونمیدر، یایسه انسانیت اسمنه برخدمتمیدر؟ البته اوزلرنچه برفائده اوچوندردیب سكوت قیلدی. «جانم اش اوزغانچه‌اویلاب قاریق، مین بوقدرغفلتمزگه عجب‌لنه‌من. اوقوچیلار ایربالالاربولغانده بردرجه یاری ایدی. اما بوقز بالالارغه یاط تل اویرتدرب بزگه فائده ایتارن، آلارغه یاط خلق‌نك تربیه‌سن بیرودن نی حاصل قیلورن؟ فرض قیلیق قزمز فرانسوزچه‌نی بیك بخشی بلسون، هم تربیه‌سنه‌ده كورسون، اول قزنی خاتون‌لقغه كمگه بیررمز؟ یاری اوزینه یاراقلی برایرده طابلسون اول قزنی بزقایسی جمعیتمزگه چغاررمز؟ بوخاتون‌اوزینك هنرن علمن تربیه‌سن كورستور اوچون براورن صرار، مسلمان مملكتنه بزآندی اورنغی قایدان طابارمز؟ اول قز،

نصاری

نصاری تربیه‌سنده تربیه‌لنگانلکدن، برده شیك‌سز مسلمان بالاسی بولدقنه اوکنوب، هم بزنك بعض اشلرمزنی یمان کورر. یاوروپا دولت‌لری بزنك مسلمان‌لق نیگزمزنی کوتارترکه بنالرقویالار، مملکتمزنك دینمزنك یوراگنه اوق‌لار آطالار! ایندی بزقای وقتقه قدر اوستانگنه قاراب تورمز؟» دیب یوراگمدن چغارب بیك قاطی ایتدکمه حیران بولوب توردیه، آخر خلق‌لارنك بواشدن طیارغه کوچی یتمی، حکومتکه قارارغه تیوش بولسه‌ده، اول اعتبارایتمی، ایندی بزنی اشلیك؟ دیب عاجزلگن کورستوب سکوت قیلدی. مصر حکومتی موندای اشلرکه اعتبار کوزی برلان قاری آلورمی؟ البته بولماس! چونکه حکومت اشنه رئیس (باش) بولغاچ کشیلرنك برسی‌نك کوکلنده مملکت فائده‌سن قاراو اوبی یوق، هربرسی اوز فائده‌لرنگنه قاریلار، اوزلرن یاوروپاغه سیوکلی کورسته‌سیلری کیله‌در. البته آنلاراوزلرن یاوروپاغه قارشو متعصب هم فاناتیك صفتنده کورسته‌سیلری کیلمی‌در هم اوزلرنك عمرلرن طنچ اوتکارمك اوچون یاوروپاغه قارشو لبیك دیوب تورمقغه مجبورلردر. اگرده مملکت اچنده اسلام‌نك قوت تابونه همت اینسه‌لر، مصرده‌غی بار مسلمان‌نك ملجائی اولان دولت عثمانیه‌نك مصرده نفوذی آرتارده بولرنك اوز فائده‌لرنه بربر ضرر کیلور دیوب اویلاب، یاوروپالولراینا گنه یابشمشلردر. اسلام‌لر آره‌سنده تفرقه صالورغه بوندان ضور سیب بولمز دیوب اویلاب یاوروپالولر بو بوزق فکرلی‌لرنی اوزلری صاقلاغان بولوب خلق‌غه آرزو ایدارگه برنرسه‌ده قالدرمانلاردر خلق برلان علوم ومعارف آراسنده بو جاهل‌لرنی کریپچ منزلنده یاصاب اوزلری تلادکنچه خلق‌لرنی تربیه ایتمك‌که شروع ایتمش‌لردر. شوشی قدر فکرلرنی کوکلدن یورتدکمدن صکره برآه ایتوب دیدکمده بوحقده بلکه حکومت‌نك باشقه‌فرضی باردور، اول شوکار کوره تیك طوره تورغاندر، اما سز اوزکز آخرن اویلاب بربرکزگه نصیحت‌لر ایدشوب اوزاوزکزنی هلاکلقغه صالمقدان صاقلانسه‌کز یخشی بولور. الی شکر اینکز، حکومت‌نك قزبالالرکزنی شول مکتب‌که صالکز دیوب جبری وکوچلاوی یوق. سزاوزکز اشکزنی مطالعه برلان اشلاب دیانتکزنی صاقلارغه چنلاب توتونکز، دیدم صکره علماکز نه اش اشلی؟ بو قورقنچلی اش‌نك آخرن بیان قیلوب سزنی وعظلیمی دیدکده قایده اول وعظلمك، حتی بعض عالم‌لرمز اوزلری قزلرن شول مکتبلرده اوقتالر! دیدی شول‌وقتده بتونلای آچوم کیلوب ایرکسز «قاش توزاتم دیب کوز چغارمیق» فکرنه توشدم: ایمدی بزاوزمزنك یرمزده‌گی احوالنی قیاس قیلوب قاریق بوقاضیلر مصرده‌غی معدن علوم‌ده‌گی قزلرنك یاط تل‌اویرانوب یاط ملت تربیه‌سنده بولوندان خفا چیگالر. ایندی بزده بعض بای‌لردان اوز قزلرنی برده دین امرن بلمزدان اول «یالان باش» روس‌مکتب‌لرنه یورتمکلرنه دین خفالنماومز کار عقلمیدراول قزآنده نه‌تربیه طاباچق؟ فرض قیلیق اول قزآنده اوقغاچ کمکه کیاوگه باراچق؟ البته اول، تاتاردان

اوزینه ایش کشی بولزنی بلده آخرده براسطودینت ایلان یاباشقه برروس ایلان یورورگه‌طوطونه، أول روسدان بالا طاباده اول بالالرهر قایوسی روس بالاسی بولوب یارلالر، یااوزی نعوذبالله مرتده بوله، موندایون واقعه‌لر نیچه‌سی کوز آلدمزده کورنوب تورادر. درست، شریعتمزده هر علم گه تحریض قیلوب هیچ برسندان نهی قیلمغان آلای بولسه‌ده اوّل‌ده تقدیم الاهم قاعده‌سن رعایه ایدب بالالرمزغه اسلام تربیه‌سن بیریك‌هم مسلمانچه‌علمنی یخشیغنه بلسون یاط علم‌لارنی اوقیسمز کیلسه آندان صوك اوقترمز ای حرمتلو بای‌لار بوحقده بخشی اویلاغز اوز قولکز ایلان بالالرکزنی، هلاك ایتمه‌کز، بو أش‌لرکز اوچون الله قاشنده صورالورسز چونکه بو اشلار قز بالانی تری‌لای کومو بولادر. بالانی یاش چاقده نیچوك تربیه‌لسك اوسکاچ‌ده اول شول کوبی بولادر. شوکار کوره یاکادان ایتامن بالالرکز دینمزنی تمام بلوب اسلام تربیه سی ایلان تربیه‌لنسن، صکره یاط علم‌لاردان نی قدر اوقتسه‌کزده ضرر بولمز. منه افندم، بزنك بو مکتبنی یابتررغه کوچمز یتمی، باری موندہ بر مؤمن قردشمنی اویغاترلق قدر سوز سویله‌ب « فان لم یستطع فبلسانه » تحتنه کرمکچی بولدم. بوسوزنی باشقه مجلس‌لارده‌ده سویلامکدان طارتنمادم. هم حکوت مأمورلارینه‌ده طوغری کیلگانده سویلاشدرگالدم. ضعیف اویمه کوره بو اینکان نصیحت‌لرم الله تعالی‌نك (ادع الی سبیل ربك بالحکمة والموعظة الحسنة) دیگان قولنه کرسه کیراکدر.

٨٣٤ نچی : « مَنْ رَأَنِی فِی ٱلْمَنَامِ فَقَدْ رَأَنِی فَإِنَّ ٱلشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ بِی »

هرکم ترشنده مینی کورسه، شکسز اول کمسه مینی کورمشدر آنك اوچون شیطان مینم صورتمه کره آلمی در . . . . .

٨٣٥ نچی : « مَنْ رَحِمَ وَلَوْ ذَبِيحَةَ عصفور رحمه‌الله یوم القیمة »

هر کم بوغازلنه تورغان چبچقغه‌غنه بولسه‌ده رحمت هم شفقت قیلسه، الله‌تعالی قیامت کونند - أول کمسه‌نك اوزینه‌ده شفقت قیلور.

٨٣٦ نچی : « مَنْ رَدَّ عَادِيَةَ مَاءٍ أَوْ عَادِيَةَ نَارٍ فَلَهُ أَجْرُ شَهِيدٍ »

هرکم صونك یایسه‌اوطنك ضررنی قایتارسه، اول کمسه‌گه بر شهیدنك ثوابی بیرلور. یعنی صو طاشغانده، یایسه اوط قوّتلنگانده الله تعالی قللری نك مال‌لرن جان‌لارن صاقلار اوچون، بو ایکی دشمان‌نك ضررن یبارگان‌گه، الله یولنده صوغشب شهید بولغان‌نك ثوابن بیرور. شهیدلر ثوابی برلان سونچ بیروده حکمت شول، یعنی الله‌نك گناهسز قللارن صاقلاوده بیك طرشغز، حتی ترك لکگزگه ضرر کیلسه‌ده برنرسه‌کزده یوغالمس چونکه الله تعالی حضرتلاری نك (الا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل الله أمواتا بل أحیاء عند ربهم) دیگان قولنده‌گی

سوینچگه

سوبنچ که کورسز دیگان سوزیدر. حاصل کلام آدمغه ایرشه‌چك بلانی بیارمك هم آنلارنك ایزگولك‌گه ایرشمك‌لری اوچون اینتولگان اجتهادلر شول قدر جان ایلان اولورغه کیراك کم آخرنده أجری شهید بولغان کمسه‌لرنك اجری ایلان برابر اولوب آخرتده عندالله معزز ومکرم اولمقغه الوغ وسیله‌در.

٨٣٧ نچی : « مَنْ رُزِقَ فی شیْءٍ فَلْیَلْزَمْهُ »

براش، هنر، یاصاتو ایتو، ایله رزق‌لانغان کشی شول اشنده دائم برلسون همیشه شول اشندن آیرلماسون یعنی مایمول کبك بوکون بونك برلان، ایرته‌گه تکنك برلان ماتاشماسون (من ثبت نبت) دیگان کبی دوام‌ده کوب خیر، صبراوچون کوب ثواب باردر. دائم بولق سببلی کچکنه‌گنه اشدن‌ده کوب ایزگولك‌لر باشلاغان اشکده ثباتسز بولودن هیچ برفائده بولمز. بر آدم نه قدر زیراك ، عالم، وفراستلی اولسه‌ده، قلبی دوام ، ثبات صبر کبی خلق‌لار ایلان متصف اولمسه‌اول کمسه علم دریاسینك قورقنچلی دولقنلرندان اوزن قوتقاره آلماس ٨٠ نچی حدیث شریف‌کده قاره !

٨٣٨ نچی : « مَنْ رَزَقَهُ اللهُ امْرَأَةً صَالِحَةً فَقَدْ أَعَانَهُ عَلَی شَطْرِ دینه فَلْیَتَّقِ اللهَ فی الشَّطْرِ الثَّانی »

الله تعالی برکمسه‌گه ایزگو خاتون احسان ایتسه اول کمسه‌نك دیننك دریارطیسن صاقلاوغه یاردم ایتمش بولور اما قالغان یارطیسن اوزی طرشوب صاقلاسن هم الله تبارك وتعالی‌گه تقوالق قیلسون. چونکه برایزگوخاتون برآدم‌نك بارچه‌مالنك شریکی‌در. اگراول‌خاتون عقللی هم صبرلی هم قناعتلی اولسه آدمگه موندانده الوغ نعمت قایده اولور؟ نیچه نیچه الوغلاریاوزخاتون سببلی هلاك اولمش‌لردر. نیچه نیچه حق‌لقنی بلوب حق‌لقنی سویلی تورغان ذات‌لار، یاوز خاتوندن رضا قیلو اوچون الوغلقلارن واعتبارلرن یوغالتوب اوزلرنی جهنم آستنه آتمش‌لاردر.

٨٣٩ نچی : « مَنْ رَمی مُؤْمِنًا بِکُفْرٍ فَهُوَ کَقَتْلِهِ »

بر مؤمن‌نی سین کافر دیه سوکمك اول کمسه‌نی اولترو کبك‌در. اول آدم «ومن قتل مؤمنا متعمدا فجزاؤه جهنم خالدین فیها» آیتنده بیلگولنگان جزاغه مستحق بولور. آنك اوچون چن عالم‌لر اهل قبله‌نی تکفیر ایتمزلر. مؤمننك کم اولدغی ونرسه‌لرگه اشانوب مؤمن اولدغی الحمد لله الوغ وکچوك بارمزنکده معلومی اولدغندان بونده سوز اوزاینرگه حاجت یوقدر . لکن بوحدیث شریف‌دان آنکلاشلادر هیچ برمؤمن‌نی آنصات قنه کافر ایتو یارامغانلق شوکا کوره علماء عظام برکشینی تکفیرگه توقسان توقز دلیل بولوب یوزنچیسی عدم تکفیرگه بولسه‌اول کمسه‌نی مؤمن دیوب حکم قیلنور دیدیلار اما بزنك علماءلارمز

توقسان قوقزی ایمانی موجب اولوب برسندان بر نوع خطا آنکلانسه حاضر آنی کافر دیورگه تورالر عجبا ! آلار بوأش لرن نچوك بو حدیث که تطبیق اینه لرایکان ؟
ایندی بوحدیث دن تکفیرنك أصلا درست توگلدی آنکلانغاچ المیات بحثنه چومغان بالقاورلانك یایسه مما کمه وموازنه دن محروم اولوب علما قیافتنده یورگان ضعیف عقللی لرنك عقلا مقبول شرعا ممدوح اولمغان اش لرنی بیان قلغان کمسه لر، هم بعض درویش قیافتنده یورگان جاهل لرنك کلا اهل سنت نی تکفیر ایتمك لری ایلان فی الحقیقه آلارنك کافر اولماولری کبی، آلارنك ده ضور عذاب غه تیوش لی اولمق لری شبهه سزدر .

٨٤٠ نچی : « مَنْ زَنَى خَرَجَ مِنْهُ الْإِيمَانُ فَإِنْ تَابَ تَابَ اللهُ عَلَيْهِ »

هر قایسی مؤمن زنا قیلسه اول کمسه دن ایمان چقار ، لکن توبه ایتدکی زمانده الله تبارك وتعالی توبه سن قبول ایتار . زنانك قباحتلکی عقل هم شریعت قارشنده معلوم در . زنانك ناچارلغی حقنده تصنیف ایدلگان کتابلر ایسابدان طش در ، الله تبارك وتعالی نك رحمتی شول قدر ضور درکم نیندی الوغ گناهنی قیلغان بنده سینك ده توبه ایتدکنده توبه سن قبول ایتمکی ایلان سونچ بیردی بس هرکمگه تیوش هر وقتده چن کوکلندان دیوب الله تبارك وتعالی گه توبه قیلمق .

٨٤١ نچی : « مَنْ سَاءَ خُلْقُهُ عَذَّبَ نَفْسَهُ وَمَنْ كَثُرَ هَمُّهُ سَقِمَ بَدَنُهُ وَمَنْ لَاحَى الرِّجَالَ ذَهَبَتْ كَرَامَتُهُ وَسَقَطَتْ مُرُوءَتُه

خلقی ناچار بولغان کشی آزغنه نرسه دان بیك تیز اثرلنمکدان هم جوق سوزلرگه اعتبار ایتدکندان اوزنی عذابقه صالور هرکم نك قایغوسی آرتوق بولسه تنی سلامت اولمز . بلکه آورو بولور . وهم اوچ آلمق دعوالشمق کبی اش لر ایلان زره یوقنه آدم ایلان ماتاشقان کمسه لرنك اولوغلق لری کیتوب مروه لری ده یوق بولور ، یاوز خلق ایاسی اوزونگنه توگل حتی اوزی برلان برگه اولطرغان هم ایبداش بولغان کشی سن ده عذاب ایدار ، اول هیچ بر وقتده قایغی دان قوتلمز حتی شول قدر قایغولی وکوکره گی جراحتلی اولمقیله برگه هم تنی نك ده سلامتسزلگی اول کمسه نی حفالار . ایسرتکچ ، اقیون تماکی واق کبی نرسه لر ایلان مبتلا بولغان کمسه لر ، اول نرسه لرنی اوزلرنده بولغان قایغو حسرتنك آز وقت اولسه ده بتوب توروی اوچون استعمال ایدارلر .
آدملگی قایغو ، حسرت نك سببن ازلاوچیلر آکثار سبب آدمنك طویمازسزلغی یا اوزون زور کورمگی ، یا اوچ آلونی سویماکیدر ، یا اوزاق عمرنی امید ایتماکی ، یاتوکل سزلگی در دیمشلار . شوکثار کوره قایغو حسرت نك ، ترکلکنی خراب ایته تورغان ایسرتکچلار برلان دوست لغنه حکم قیلدیلار . ایندی قایغو ، حسرت وقتنده شریعتده حرام بولغان سلامت لکگه ضرر بیره تورغان آچی دوانی استعمال اینکانچه علم

وگره‌نوب خلق‌نی بخش‌لاتمق برلان، الله‌تعالی‌نك « ومن‌یؤت‌الحكمة فقد‌أوتی‌خیرا كثیرا» دیگان سوزی بوینچه كوكره‌گن « برخزینه ایتوب ، دنیاوی أغراوی شادلق‌غه ایرشو یزگوردك توگلمیدر ؟ البته شولای. حتی‌بعض عالم‌لرشادلقنی‌لذتنی، آدمنك قایغو، حسرة ان آزاد بولغان وقتی دیوب ، كوب تورلی دلیللر برلان اثبات قیلالر . اینه‌لار : لذة م شادلق آدمده كیتمی تورغان أصلی بر نرسه‌در ، قایغو حسرة آغنی‌دان یولا تورغان رسه‌در، یعنی خلق بوزلودان ، هم یوق غنه نرسه‌گه أثرلنودن بوله‌در . یاوز خلقلاردان ك بولغان كشی‌نك كوكلی بركوزگی كبك بولوب، آنده‌نیچه تورلی حكمت‌لر بالقوب رادر: اول‌كوكل اوزی همان شاد هم لذة ایاسی بولادر. ایندی بزنكده شریعتمز كوكلنی لگی‌حالنه‌قایتارغه‌یعنی یاوزخلق‌لاردان پاك‌لاوغه اوندیدر. بیك‌زورعالم‌لاربوسویلنگان وزون‌سوزلرنی الله‌تعالی‌نك « لقد‌خلقنا‌الانسان فی‌احسن‌تقویم‌ثم رددناه‌اسفل‌سافلین» دیگان لندن آلالار قسقه‌غنه آیت بولسه‌ده نی‌قدر علم‌نی اچینه آلمشدر. . . حاصل كلام ، حق ینده بولغان كشی‌لارنی چن‌آدم‌لار دیورگه كیراك. بتون حكیم‌لارنك علمندان چقغان ش‌لاری حق‌دین‌نك برحكمی منزلنده‌در. حكیم‌لار،مقصودلارینه ایرشكانچه‌نی قدروقت‌لرن تكاروب نی‌قدر مشقت‌لار كوره‌لار ! اما حق‌دین ایه‌لری یكل‌لك ایلان آلارنك علمن رقسقه‌غنه آیت‌دان آگلیلار: مسلمان‌لارغه ، دنیا اشلرنده هم دین اشلرنده ، پیغمبرعلیه سلام‌نك (رأس‌الحكمة مخافة‌الله) دیگان سوزی‌برقاعده (طوطغه)در. دورت‌كلمه‌لی سوز لسه‌ده بتون‌حكمه‌لرنی كورگام ملق‌لارنی جیمش‌در. بوبر اورلق‌در، ایگلگان صورتده كاتی برلان بتون دنیا هم آخرتنی طولدره‌چق‌در، الله‌تعالی هر برمزنك كوكلمزده اوزندان رقمقنی برگتسون. آمین!

٨٤٢ نچی : « مَنْ سَأَلَ الشَّهادَةَ بصدق بَلَّغَهُ‌اللهُ مَنازلَ الشُّهَداء وَانْ ماتَ عَلَى فِراشه »

ر كشی چن كوكلندن راستلق ایلان شهیدلر جمله‌سندن اولمقنی استه‌سه ، الله تعالی اول كشی‌نی اولوغ درجه‌گه ایرشدرر اگر توشاگنده وفات اولسه‌ده .

ونكه هر اش‌نك فائده‌سی اول اش‌نك اچنده بولغان نیت ایلان بولادر نیتی ایزگو لسه نتیجه‌سی ده‌ایزگو، نیتی یاوز وبوزق بولسه، آخرحالنده امیدسزلك ومحرومللك‌در. صلی چن اخلاص ایلان شهیدلرجمله‌سندن بولمغی اسگان كمسه شهید بولورغه فرصت ایمسه اول كمسه‌الله‌یولنده اولترلگان كمسه‌لر ایلان ثوابنه براردر. رسولمز علیه السلام‌نك نماالاعمال بالنیات) دیگان قاعده‌ء سنیه‌سی دین اشنده ودنیا اشنده حاصلی هر برده ریدر . لكن شونسنی بلدرگه كیراك اوزمزنك نیتمزنی بز نچوك بلسك هم الله تعالی

حقیقتنکه قارشی آلداونی سومز قطعا نیتمز خیر بولسه اشمز نك آخری ده خیردر شر اولسه شردر .

٨٤٣ نجی : «مَنْ سَأَلَ النَّاسَ أَمْوَالَهُمْ تَكَثُّرًا فَإِنَّمَا يَسْأَلُ جَمْرَ جَهَنَّمَ فَلْيَسْتَقِلَّ مِنْهُ أَوْلِيَسْتَكْثِرْ»

مالی بوله تروب باری کوبایتمك اوچون آدملردن صوراغان کمسه نك جیغانی هربرسی جهنم طاشی در. کیراك اول طاشنی کوب جیسون کیراك آز جیسون .

چونکه آدم نك صوماسی یوز صویدر . ایمدی یوز صوی توگوب جیولغان مال کیراك آز کیراك کوب برلسون شونسون یخشی بلورگه کیراك اول کمسه بایلق ومال اورننه جهنم طاشون جیوب قویمشدر ایندی جهنم طاشی نك آزلغن کوبلگن بو اشنی استعمال اینکان آدم نك کوکلنده گی جراحتی نك درجه سی بلدرر ، آه نادانلق ؟ آدمگه نیندای آغولر یوتدرمیدر !!

٨٤٤ نجی : «مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ أَلْجَمَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ»

بلو اوچون اوزندن بر مسئله صورالدقده — جوابنی قزغانوب یایسه باشقه طریقه آچو اینوب یاشررایسه الله تعالی قیامت کونده اول کمسه نك آغزنه اوتدان بولغان بریوگان اورر. بو حدیث که شرح اینوچی عالم لرعلم مسئله سنده صوراوچینك اهل بولون هم اویرانلگان علم دن بر نوع بوزوق لق چقماوچیلق نی شرط اینه لر . واقعا بو شرطلری بینك درست چونکه علم توزاته تورغان قورال بوزه تورغان قورال توگل در. نادانلق نی بیمارور اوچون نی بولسه ده صورالسه کیراك اورام باشنده بولسون ، صورالمش کشی جوابن بله تورب یاشرسه اول کشی بو حدیث شریف نك حکمنه کرر ، چونکه آدم لار هر اشلرنده بربرسنه محتاج لاردر ، بوحقده کیمچیلك ایدوچی کمسه، آمچیلك حقنه کیمچیلك قیلغان بولوب ، هیئت اجتماعیه قاعده سنه بواش ضورخورلق نی قیلمق بوله در. منه شوشی حکمت اوچون فائده سی ضررندان آرتوق بولغان کشی لار خیر الناس دان صانالمشلاردور.

٨٤٥ نجی : « مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ »

هر کم آدملارنك قوة لیره گی بولوب شونك سببلی طنج یاطمف اوینده بولسه اول کشی الله تعالی حضرتلرینه توکل قیلسون. یعنی هر اشنده توغری بولونی اوزنه فرض دیب بلسون. هربر أشنده الله تعالی دان قورقونی اوزنه قاعده اینوب ترتقان کشی ، هیچ بر کشی دن قورقماسون ! چونکه ایك قوة لی کشی اوزیدور. اول کشی گه، دوشمان لارنك حیله سی . بارده برچرکی چبن بزلداغان کبك کنه کورنور، هیچ برسنه التفات ایتماز، بوکشی نك اثری هر بر کشی قارشنده باشقه چه راق بولور . عقللی هم زیراك بولوب هر برأشنده

توغری

توغری وراست بولغان کشی‌نك کوڭلنده برنفس آرزوسی بولسه ، اول کمسه سیوكلی آدم بولور .

شاعر ضیا پاشامرحوم :

بن هرنه قدر کوردم ایسه بعض مضرة * ثابت قدم ینه بورأی‌نك اوزه‌رنده انسانه صداقت یاقیشور کورسه‌ده اکراه * یاردمچی‌سیدور توغری‌لارنك حضرة الله دیب ایتکان ایدی . لکن پاشانك آقتق‌دان کورگان بعض ضررلارنه سبب، اختلافی‌لی مسئله‌ده نفسی‌نك ضور اولوشی بولوب . اوچ آلو اوچون باش بولونی سویمك‌لکی بولش‌ایدی . برده اوزفایه‌سون قارامیچه ملتمزنك أدبی وتربیه‌سی اچروسنده، یالغز توغری‌لقنی اوست‌لارنه آلوب الله‌غه توکل قیلغان کشی‌لار عمرلری اچنده هیچ برضرر کوره‌دیلار. ایکی دنیانك ایزگولکی آندی کشی‌لارنك میراث مال‌لاری حکمنده‌در.

٨٤٦ نچی : « مَنْ سَرهُ اَنْ یَجِدَ حَلاوَةَ الاِیمان فَلْیُحِبَّ الْمَرْءُ لایحبهُ الاّلله »

برمن کوڭلنده ایمان لذتن طابمانی اوستسه ، سویشکان کشی‌سنی الله رضالغی اوچنگنه سویسون ! اما دنیالق برتلاك اوچون بولماسون !

٨٤٧ نچی : « مَنْ سَعی بالنّاس فَهُوَ لغَیْر رُشْده اُوْفیه شَیْئٌ منْهُ »

برکشی آدامیلر آراسنده سوز یورتسه، بوکمسه‌نی حرام آتادان توغان دیوب بلکز! حرام اوق بولماسه‌برآز چیتدن قاتوش بولغان بولور... سوزیورتونك‌یمانلغنه اوشبوسوز ییتار!

٨٤٨ نچی : « مَنْ سَلَّ عَلَیْنا السَّیْفَ فَلَیْسَ منا »

بره‌و برزنك‌استمزگه قاچن چیغارب کیلسه، اول‌برزنك ایشمز توگلدر. یعنی مسلمان بولغان کمسه، مسلمان کمسه استنه قاچ کوتارمس، بولای کوتاروچی ، یعنی مسلمانلارغه قارشو صوغش قلوچی مسلمان توگلدر . . .

٨٤٩ نچی : « مَنْ شابَ شَیْبَةً فی الاِسْلام کانَتْ لَهُ نُورًا یَوْمَ الْقیامَة »

برکشی یاشدن مسلمان بولوب، اسلام‌دینده قارتایسه، بوقارتلق (آقصاقا للیلق) اول‌کمسه اوچون قیامت کونده نور بولور. بوحدیثنك کیلونده حدیث آکلاوچیلار اوشبونی بیان قیلغانلار : رسولمز برصاچ کیتاروچیگه باردی. صاچ آلوچی صاچن کیتارگانده، رسولمزنك صاقالنده بولغان آق تکنی یلقمق بولدی. رسولمز آنك قولن توتدیده اوشبوحدیثنی ایتدی.

٨٥٠ نچی : « مَنْ شَهدَ شَهادَةً یَسْتبیحُ بها مالَ امْرِیءٍ مُسْلم اَوْیَسْفكُ بها دَمًا فَقَدْ اَوْجَبَ النّارَ »

برکشی ایکنچی بره‌ونك مالن حقسز آلو اوچون گواه بولسه ، یا بره‌ونی اوترتو اوچون یالغان گواهلق بیرسه ، بوکمسه اوزینه تموغ اوتون تیوش ایتکان بولور .

٨٥١ نجی : « مَنْ شَدَّدَ سُلْطَانَهُ بِمَعْصِيَةِ اللهِ أَوْهَنَ اللهُ كَيْدَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

برکشی اوزینك سلطانی ، الله‌تعالی گه گناه قیلوغه قزقدرسه ، بوکمسه قیامت کونده الله‌نك عذابندن قتولورغه یول تابالماس .

٨٥٢ نجی : «مَنْ صُنِعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهِ جَزَاكَ اللهُ خَيْرًا فَقَدْ أَبْلَغَ فِي الثَّنَاءِ»

بره‌وگه برکشی طرفندان ایزگولك قلنسه ، شول کشی ایزگولك قیلوچیغه « الله‌تعالی سیکا ایزگولك جزاسی بیرسون!» دیسه، بوکمسه تکی ایزگولك قیلوچیغه قارشو ایزگولکن تمام قیلغان بولور.

٨٥٣ نجی : « مَنْ ضَارَّ ضَارَّ اللهُ بِهِ وَمَنْ شَاقَّ شَاقَّ اللهُ عَلَيْهِ »

بره‌و ایکنچسنه ضرر تیدرسه، الله‌تعالی اول کشینك اوزینه‌ده ضرر کیتورر. تاغنده بره‌و ایکنچسنی آورلقغه توشرسه، اول کمسه‌نی اوزنده، الله تعالی آورلقغه توشرر.

٨٥٤ نجی : « مَنْ ضَرَبَ مَمْلُوكَهُ ظَالِمًا أُقِيدَ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

بره‌و خدمتچیسن اورونسز صوقسه، الله تعالی اول کمسه‌دن قصاص آلدرتور. بوتوغریده بیان اوتدی .

٨٥٥ نجی : « مَنْ ضَمَّ يَتِيمًا لَهُ أَوْلِغَيْرِهِ حَتَّى يُغْنِيَهُ اللهُ عَنْهُ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ »

بره‌و اوزتربیه‌سنده بولغان یا باشقه کمسه تربیه‌سنده بولغان یتیمنی کوکره‌گنه آلوب قصسه، یعنی یتیمنی کشی کوزینه کشی ایشگنه محتاجلقدان قتولورلق درجه‌ده تربیه قیلسه، اول کمسه‌گه جنت تیوشلی بولور. بوتوغریده حدیثلر اوتدی.

٨٥٦ نجی : « مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى يُدْرِكَا دَخَلْتُ أَنَا وَهُوَ الْجَنَّةَ كَهَاتَيْنِ »

برکشی فقیر کمسه‌لرنك کچکنه ایکی دانه قزلارن اوزاوی جماعتی اچنده کیاوگه بیررلك بولغانچه تربیه اینسه ، مین هم اول کشی ایکی پنشه بارمق کبی بولوب جنتکه کررمز. اورامده تاشلانغان بالانی تربیه اینوب اوسترووده ثوابده چیکدن طشدر. چونکه آنی باشقه‌دین کشیلری آلوب اوزدینلرینه کشی آرتدررلار (ش ح)

٨٥٧ نجی : « مَنْ عَالَ أَهْلَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَوْمَهُمْ وَلَيْلَتَهُمْ غَفَرَ اللهُ لَهُ ذَنْبَهُ»

مسلمانلاردان بتون اوی جماعتن برتاولك تربیه قلغان کمسه‌نك الله‌تعالی گناهنی یارلقار.

٨٥٨ نجی : « مَنْ عَيَّرَ أَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَعْمَلَهُ »

بره‌و اوزینك دین قرنداشن براش سببلی عیبلاسه، اول کشی اوزی شول اشنی اشلامی دنیادان اوتمس!

٨٥٩ نجی : « مَنْ غَشَّ فَلَيْسَ منّا »

مسلمانلارنی آلداغوچی بزنك ایشمز توگلدر. (١٨٨ نجی حدیثکه ده قارالور.)

٨٦٠ نجی : « مَنْ فَرَّقَ فَلَيْسَ منّا »

برلکده بولولاری تیوش بولغان کمسه لرنی آیوروغه سبب بولغان کمسه، بزنك ایشمز توگلدر. یعنی ایرایله خاتون، آتا ایله بالا، آغا ایله انی، سکل ایله آپا، استاذ ایله شاگرد، دوست ایله دوست آرالارونی آیوروغه سبب بولغان کمسه بزنك آرامزده تورماسون!

٨٦١ نجی : « مَنْ قاتَلَ لتَكُونَ كَلِمَةُ اللهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللهِ »

بر کشی الله نك قرآنی استن بولسون اوچون، دین دشمانلاری ایله صوغش قلسه، بو کمسه شول وقتده الله یولنده یوروچی بولور، اولسه شهید باشقالارنی اوترسه اوشاندا ق جنتلی بولور. . . .

٨٦٢ نجی : « مَنْ قادَ أعْمى أرْبَعِينَ خُطْوَةً وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ »

بر کشی صوقرنی باراتورغان اورننه تابا، قرق آدومغنه بیندا کلاسه ده، اول کمسه گه جنت که کرو تیوشلی بولور. یعنی کرمی قالماس! چونکه اورامده (بیگره کده) اولوغسماق کمسه لرگه، بر صوقر کمسه نی یتا کلاب یورو نفسکه آوراشدر، شول سببدن بواشنی قلوچی تکبرلکدن بیزگان بولور. . . .

٨٦٣ نجی : « مَنْ قَتَلَ مُعاهَدًا لَمْ يَرِحْ رائِحَةَ الْجَنَّةِ وَانَّ رِيحَها لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أرْبَعِينَ عامًا »

جنتنك ایسی قرق یل یورولك یراق بیردن بورونلارغه طیولساده معاهدنی اوترگان کمسه جنتنك ایسنده ایسنی آلماس معاهد ـ صوغش وقتلارنده مسلمان بولغان خلقنی توره لر طرفندان امینلك بیرلب، اسلام یورتنده طنچ توروغه وعده بیرلش کمسه در. . . .

٨٦٤ نجی : « مَنْ قَتَلَ مُعاهَدًا فِي غَيْرِ كُنْهِهِ حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ »

بره وبر معاهدنی برده اورونسز اوترسه، بو کمسه گه جنت حرام بولور. . .

٨٦٥ نجی : « مَنْ قَذَفَ مَمْلُوكَهُ وَهُوَ بَرِيءٌ مِمّا قالَ جُلِدَ يَوْمَ الْقِيامَةِ حَدًّا اِلّا أنْ يَكُونَ كَما قالَ »

بره واوزینك قول آستنداغی خدمتچی ایرنی یا یسه خدمتچی خاتوننی اوغری یا زناچی دیه سوکسه، اگر ایتکان سوزی راست بولماسه بو کمسه گه قیامت کونننده حد اورولور. درست بولساغنه قتولور. . .

٨٦٦ نچی : « مَنْ قَذَفَ ذِمِّيًا حُدَّلَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِسِيَاطٍ مِنْ نَارٍ »

بره‌ومسلمانلار آراسنده، اسلام یورتنده‌تورو‌چی کافرنی گناهلارمان برعیبن آتاب سوکسه، بوکمسه‌نی قیامت کونده اوتدان بولغان قامچی ایله صوغلمش بولور.

کافرلرنی رنجتوتوغروسنده اوزون بیانلار اوتدی.

٨٦٧ نچی : « مَنْ قَعَدَ عَلَى فِرَاشِ مَغِيبَةٍ قَيَّضَ اللهُ لَهُ ثُعْبَانًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

برکشی اوزی اویده بولماغان ایرنك توشاگی استنه اوتورسه، الله تعالی اول کمسه‌گه قیامت کونده بر آژدها یلاننی ایرکلی قلور. . . یعنی خاتونی ایله زنا قیلسه دیمك.

٨٦٨ نچی : « مَنْ كَانَ لَهُ وَجْهَانِ فِي الدُّنْيَا كَانَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِسَانٌ مِنْ نَارٍ »

بره‌ونك دنیاده ایکی یوزی بولسه، اول کمسه‌نك قیامت کونده اوتدان بولغان تلی بولور.

٨٦٩ نچی : « مَنْ كَانَ لَهُ شَعْرٌ فَلْيُكْرِمْهُ »

بره‌ونك صاچی بولسه، اول آنی، حرمتلو توتسون! یعنی تاراسون، مایلاسون، پاك توتسون!

٨٧٠ نچی : « مَنْ كَانَ لَهُ صَبِيٌّ فَلْيَتَصَابَّ لَهُ »

بره‌ونك صبی بالاسی بولسه، اول کمسه آنك خاطرن تابو اوچون صبی کبی بولوب، اش قلسون! یعنی هرکمنك خاطرن تابوده اوزی کبی بولمق تیوشدر.

٨٧١ نچی : « مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَسْكُتْ »

بره‌و اللهغه همده آخرت کونده ایمان ایتسه اول کمسه کورشسینه ایزگولك قلسون، همده قوناقنی حرمتلاسون، همده سویلاگانده ایزگو سوزلر ایله‌گنه سویله‌سون ایندی‌یولای قلا آلماسه تیك تورسون!

٨٧٢ نچی : « مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُرَوِّعَنَّ مُسْلِمًا »

بره‌و اللهغه همده آخرت کونده اشانسه، مسلمان کشینی قورقتماسون طنچسزلاماسون!

٨٧٣ نچی : « مَنْ كَتَمَ شَهَادَةً إِذَا دُعِيَ إِلَيْهَا كَانَ كَمَنْ شَهِدَ بِالزُّورِ »

بره‌و گواهلقغه چاقرلسه، شول وقتده کورگان اشن یاشرسه بوکمسه، یالغانغه گواهلق بیروچی کمسه کبی گناهلی بولور. بوتوغریده بیانلار اوتدی. . .

٨٧٤ نچی : « مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ »

بر کشی میندن کوچرلگان حدیثده ، یالغانلاوغه یابوشسه، یعنی میندن بولغانني میندن، میندن بولغانن میندن توگل دیسه ، بو کمسه اوزینك اورنن تموغدن بلسون !

٨٧٥ نچی : « مَنْ لَبِسَ ثَوْبَ شُهْرَةٍ أَعْرَضَ اللهُ عَنْهُ حَتَّى يَضَعَهُ مَتَى وَضَعَهُ »

بره‌و مافتانو اوچون کیوم کیسه ، الله تعالی آندان مرحمت قساراون آلور ، شول کیومن تاشلاغانچه بوکمسه خورلقده بولور . . . . . .

٨٧٦ نچی : « مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ فَقَدْ عَصَى اللهَ وَرَسُولَهُ »

نرد اویناب عمرن ارهم ایتوچی کمسه الله‌غه همدا رسولینه قارشو تورغان کمسه کبی بولور . نـرد = کارتی ، شاقمق کبی اویونلاردان برسیدر .

٨٧٧ نچی : « مَنْ لَقِيَ الْعَدُوَّ فَصَبَرَ حَتَّى يُقْتَلَ اَوْ يَغْلِبَ لَمْ يُفْتَنْ فِي قَبْرِهِ »

بره‌و صوغش وقتنده دین دشمانینه اوچراسه ، شول وقت اوزی اولگانچه یا آنی جیکگانچه صبر ایتسه ، اول کمسه قبر عذابن کورمس !

٨٧٨ نچی : « مَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ يَشْكُرِ اللهَ تَعَالَى »

بره‌و کشیلردن کورگان ایزگولکلرگه شکر قیلماسه ، الله تعالی‌دن بولغان نعمتلرگه‌ده شکر قیلماس . بو توغریده حدیثلر اوتدی .

٨٧٩ نچی : « مَنْ مَاتَ عَلَى شَيْءٍ بَعَثَهُ اللهُ عَلَيْهِ »

برکشی نیندی ره‌وشده اولسه ، شول ره‌وشده قوبارلور .

٨٨٠ نچی : « مَنْ مَشَى مَعَ ظَالِمٍ لِيُعِينَهُ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ ظَالِمٌ فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الاسلام »

بره‌و کشیلرگه ظلم ایتوچی کمسه گه یاردم ایتو اوچون برلکده یورسه ، آنك ظالم ایکانن برده شیکسز بلسه ، اول کشی یاردم قلوی آرقاسنده اسلامدن چغار .

٨٨١ نچی : « مَنْ مَنَحَ مِنْحَةَ وَرِقٍ اَوْ مِنْحَةَ لَبَنٍ اَوْ هَدَى زُقَاقًا فَهُوَ كَعِتْقِ نَسَمَةٍ »

بره‌و ایکنچسنه آنچه بیربتورسه ، یاصدقه قلسه ، یا سوت اچرسه ، یا تابا آلمی تورغان اورامن تابب بیرسه ، اول کمسه‌نك بو اشینه قل آزاد ایتو ثوابی بولور . . . .

٨٨٢ نچی : « مَنْ نُوقِشَ الْحِسَابَ هَلَكَ »

بره‌واوزینك قول آستنده بولغان مالی ایله اش قیلوچیدان حساب آلغانده، حساب بیروچی

اینه‌دن صینه قدر جتکلب قصه تنکه‌سنه تیارلك تیکشرسه، بوکمسه هلاك بولور. چونکه بوقاتی کوکللی کشیلردن بولادر.

بایلار بوحدیثدن عبرتلنسونلر! . .

٨٨٣ نجی : « مَنْ هَجَرَ اَخَاهُ سَنَةً فَهُوَ كَسَفْكِ دَمِه »

بره‌و اوزینك مؤمن قرنداشی ایله بربل تاشلانب تورسه، مسلمان قرنداشنی اوترگان کمسه کبی بولور. یعنی دشمانلق توتوب تاشلاسه، آنك یانده بارماسه. . .

٨٨٤ نجی : « مَنْ لَا يَرْحَمْ لَا يُرْحَمْ »

باشقالارغه مرحمتلی بولماغان کمسه‌نك اوزینه‌ده مرحمت قیلنمش بولماس. چونکه آدم بالاسی هربرسیده خطادان محناجلقدان باشلاری چقمی تورغان کمسه‌لردر. بوساعت اول سیندن مرحمت صری ایکان، ایکنجی ساعت سین شوناردان یاباشقادان مرحمت صرارسك!

٨٨٥ نجی : « مَنْ لَا يَرْحَمْ لَا يُرْحَمْ وَمَنْ لَا يَغْفِرْ لَا يُغْفَرْ لَهُ وَمَنْ لَا يَتُبْ لَا يُتَبْ عَلَيْهِ »

بره‌وخلقغه مرحمت قیلماسه، خلق آکاره مرحمت قیلماس، بره‌واوزن رنجتکان کمسه‌نی تیچماسه، باشقه‌لاره آنی کیچماسلر، بره‌وکشینك توبه‌سنی قبول ایتوچن بولماسه اوزینکده کوبه‌سنی قبول قیلنماس . .

٨٨٦ نجی : « مَنْ لَا يَسْتَحِي مِنَ النَّاسِ لَا يَسْتَحِي مِنَ اللهِ »

آدمیلردن اویالماغان کمسه، الله‌دانده اویالماس یعنی الله‌دان اویالماغانی بنده‌دن اویالو یاراماس، دیگان سوزیاراقلی سوزتوگلدر، چونکه آدملردن اویالماغان کمسه الله‌دان اویالمغان بولور. . .

٨٨٧ نجی : « مَنْ يَتَكَفَّلُ لِي اَنْ لَا يَسْئَلَ النَّاسَ شَيْئًا وَاَتَكَفَّلُ لَهُ الْجَنَّةَ »

کمده‌کم آدملردن حاجت صرامام دیو وعده بیرسه، میندە آکا جنت ایله وعده قلامن.

٨٨٨ نجی : « مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَيُلْهِمْهُ رُشْدَه »

الله‌تعالی بره‌وکه ایزگولکنی تلاسه، اول منی دینده عالم قیلور، همده آکاتوغری یولنی سیزدرتر. . .

٨٨٩ نجی : « مَنْ يَعْمَلْ سُوْءً يُجْزَ بِهِ فِي الدُّنْيَا »

بره‌وبر یاوزلقنی قیلسه، شول یاوزلق ایله دنیاداده جزا قیلنمش بولور.

٨٩٠ نجی : « مَوْتُ الْفَجْاَةِ رَاحَةٌ لِلْمُؤْمِنِ وَاَخْذُهُ اَسَفٌ لِلْفَاجِرِ »

کینات اولو، مؤمن کشی اوچون راحتلکدر، امابوزق کشیلراچون قایغوحسرت سببیدر...

الامؤمن

٨٩١ نجی : « اَلْمُؤْمِنُ مِرْاٰةُ الْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنُ اَخُو الْمُؤْمِنِ يَكُفُّ عَلَيْهِ ضَيْعَتَهُ وَيَحُوطُهُ مِنْ وَرَائِهِ »

مؤمن ـ مؤمننك كوزگوسيدر. مؤمن مؤمننك توغانيدر، شول سببدن برسی ایکنچسینك ارم یاتا تورغان نسنه سنی صاقلار، مالن، حقن اوزی یوغنداده صاقلار. کوزگو بولسه، آنك آرقلی بزهر برعیبمزنی کوره‌مز.

٨٩٢ نجی : « اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا »

مؤمنلر بر برسینه، بربنا کبیلردر. بنالارده برسی برسنی آودارمی توتوب تورالار ایدی، مؤمنلر بر برسی ایله شولای بولمق کیراك ... بو برله‌شوحقنده حدیثلر اوتدی...

٨٩٣ نجی : « اَلْمُؤْمِنُ مَنْ آمَنَهُ النَّاسُ عَلَى اَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبَ »

آدمیلرنی مالللرنده جانلارنده طنچلغه یاشاتوچی کمسه، مؤمندر. مهاجر ـ دنیانی قویوچی کمسه‌ده، گناهلارنی تاشلاغان کمسه‌در.

٨٩٤ نجی : «اَلْمُؤْمِنُ مَنْ يَاْلَفُ وَيُؤْلَفُ وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يَاْلَفُ وَلَا يُؤْلَفُ وَخَيْرُ النَّاسِ اَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ »

کشیلر ایله برله‌شوچی، کشیلرده آنك ایله برله‌شوگه یاراقلی کمسه‌لر حق مؤمنلردر، اما کشی ایله برله‌شموچی ایله کشیلرنیده اوزینه ایالشدروصغتی بولماغان کمسه‌ده هیچ ایزگولك یوقدر، آدمیلرنك ایك ایزگوسی آدمیلرگه فائده‌سی بولغانیدر.

مترجم طرفندان: بواورنده بره‌تدن اونغه یاقن حدیث مؤمنلرنك برله‌شو (اتحاد)ده بولولاری تیوشلگنی بیان ایتوب، شولای بولوغه بیوردی. ایندی نی سویلامك بولساقده نیندی گوزل صفتلار توغروسنده سوز آچساقده، بزده اول صفتلار یوق بولوب، چغادر، کیریسنچه نیندیگنه یمان اشلردن طیولوزنی کورساك، شول یمانلقلاردان هر برسیده بزده تولوب یاتقانن کوره‌مز نی عجبدر عالمز، نی یمانلق، نی جفاده جانلارمز ! نیقدر عیبلرمز بولساده بزعیبلی توگل الگی امام افندیلر مفتیلر عالملر عیبلیدر . . .

٨٩٥ نجی : « اَلْمُؤْمِنُ يَغَارُ وَاللّٰهُ اَشَدُّ غَيْرًا »

مؤمن بولغان کمسه شریعتکا، عقلگه قارشو حکمنه کیری بولغان اشلرده بیك غیرتلی آلارنی طیوده توروشوچی بولمق تیوش! مؤمن شولای غیرتلی بولساده الله تعالی آناردانده غیرتلیرکدر.

٨٩٦ نجی : « اَلْمُؤْمِنُ غِرٌّ كَرِيمٌ وَالْفَاجِرُ خَبٌّ لَئِيمٌ »

مؤمن کمسه آلدانوچی جومارد کوکللی بولور، امابوزق کمسه لرکافرلر صاران همه حیله لی بولورلار. یعنی مؤمن کمسه اوزی صافی کوکللی بولغانلقدان باشقه لارنیده شولای دیوب بلب، حیله لی کمسه لر آنی آلدارلار، شول سببلی آلدانور. . .

٨٩٧ نجی : «اَلْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِی اللّٰهِ»

الله یولنده صوغشوچی دیوب شوندی کشینی اینلور، اول کشی یمانلقدان طیوده، الله فرمانی ایله یوروده اوزن جیکوچی بولور . . .

٨٩٨ نجی : «اَلْمُسْتَبَّانِ مَاقَالَا فَعَلَى الْبَادِی مِنْهُمَا حَتَّى يَتَعَدَّى الْمَظْلُومُ »

ایکی کمسه سوگشکانده ایکسینکده یمان سوزلری اچنده بولغان گناه سوگشنی باشلاغوچیغه جکلانر، اما قایچان ایکنچسی سوگشوده آرتدوروب یبارسه، بووقتده هر کمنك سوگشی اوزضرر ینه بولور.

٨٩٩ نجی : « اَلْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ فَاِذَا اسْتُشِيرَ فَلْيُشِرْ بِمَا هُوَ صَانِعٌ لِنَفْسِهِ »

اشن کیکاش ایله یورتوچی، هراشنده طنچ بولور. برکشی کیکاشکه چاقرلسه شول اش توغروسنده اوز باشینه توشسه اشنی نیچك قیلور، شول ره وشده کشیگه ده کیکاش بیرر....

٩٠٠ نجی : « اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ يَدِهِ وَلِسَانِهِ »

مسلمان کم ؟ مسلمان شولدر، باشقه مسلمانلار آنك قولندان همه تلندن سلامت بولورلار. . .

٩٠١ نجی : «اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُؤْمِنُ مَنْ اَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَاَمْوَالِهِمْ »

مسلمان کشینك تلندن قولوندان مسلمانلار سلامت بولورلار. مؤمن کمسه نی آدملر جانلارینه مالللرینه صاقچی دیوب بلورلر. مسلمان ایله مؤمن شوندی صفتلاری بولغانلارغنادر.

٩٠٢ نجی : « اَلْمُسْلِمُ مِرْآةُ الْمُسْلِمِ فَاِذَا رَاَى بِهِ شَيْئًا فَلْيَاْخُذْهُ »

مسلمان مسلمان نك کوزگوسیدر، شونك اچنده برسی ایکنچسنده برضرر لی نسته کورسه، آنی آلوب تاشلار.

٩٠٣ : نجی «اَلْمُسْلِمُونَ اِخْوَةٌ لَا فَضْلَ لِاَحَدٍ عَلَى اَحَدٍ اِلَّا بِالتَّقْوَى »

مسلمانلار بربرسی ایله قرنداشلردر، برسی ایکنچسنه استن بولماس، باری ضرر لی اشلردن صاقلانب، فائده لی اشلرنی هربرسنده قیلو ایله گنه برسی برسندن آرتق صانالورلار. . .

المسلمون

٩٠٤ : نجی «اَلْمُسْلِمُونَ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ»

سلمانلار نیگه سوز بیرسه‌لر، شول سوزلرینه تورورلار. یعنی مسلمان کمسه ایکی سویلامس، ده‌سنده تورور، تلاگانن قیلور، ایتکان سوزی آتقان اوغی کبی بولور،

٩٠٥ نجی : « اَلْمَعْكُ طَرَفٌ مِنَ الظُّلْمِ »

ولنده آچاسی بولوبده، بوروچن توله‌وی کیچکنرو خلقنی رنجتودن بربوتاقدر.

٩٠٦ : نجی « اَلْمَكْرُ وَالْخَدِيعَةُ وَالْخِيَانَةُ فِى النَّارِ »

کر، یالغانچیلق، خیانت، اچ کرلیلك بولار بارسیده تموغ اهلینك اشلریدر.

٩٠٧ نجی : « اَلْمَيِّتَ يُعَذَّبُ فِى قَبْرِهِ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ »

ولك قبرنده عذاب قلنور، اوزینك آرتوندان فجقرب یغلاب قالوچیلار اوچون.

٩٠٨ نجی : « نَضَّرَ اللهُ امْرَاءً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ اَوْعَى مِنْ سَامِعٍ »

لله تعالی شول کمسه‌نی خوش قلسون! اول بزدن حدیثنی اشتورده، آنی آرتدرمی یمتمی تیوشلی کمسه‌لرگه ایرشدرسه، بوکمسه رسول‌الله‌نك اوزندن اشتکان کمسه‌دن آرتق بولور، چونکه اشتوچیلر آراسنده رسولمز آوزندان اشتکان کمسه‌لردن صاغراقلاری باردر.

٩٠٩ نجی : « نِعْمَ الْمِيتَةُ اَنْ يَمُوتَ الرَّجُلُ دُونَ حَقِّهِ »

نی خوش اولدر، شول کشینك اولوی، برده اورنسز، عیبسز اوترلور، یایسه خلق ائنده سنه جانن فدا قلور . . .

٩١٠ نجی : « نَفِى بِعَهْدِهِمْ نَسْتَعِينُ اللهَ عَلَيْهِمْ »

رسولمزنك بوحدیثی بدر صوغشی وقتنده صحابیدن حذیفه ایله آتاسی حقنده ایتلدی. قریش کافرلری بولاردن بدر صوغشنده رسولمز یاغندن صوغشماوغه وعده آلدیلار، بولار بوحالنی رسولمزگه ایتدیلر، شول وقتده رسولمز ایتدی: بز وعده‌لرگه تورامز، اشمزنك اوستکه چغون الله‌دان کوته‌مز یاردمجمز الله‌در، سز وعده‌کزده توروکز! دیدی.

٩١١ نجی : « نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ وَعَمَلُ الْمُنَافِقِ خَيْرٌ مِنْ نِيَّتِهِ ، وَكُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى نِيَّتِهِ ، فَاِذَا عَمِلَ الْمُؤْمِنُ عَمَلًا ثَارَ فِى قَلْبِهِ نُورٌ »

مؤمن کمسه‌نك بر اشنی کوکلدن نیت اینوی شول اشنی اشلاوندن ایزگودر، منافقنك اش قلوی نیتندن آرتقدر، هرکشی اوز نیتی ایله اش قلور. قایچان برمؤمن براشنی

قلسه کوکللنده نور بولور . یعنی کشینك هراشی نیتی ایله‌در. مؤمن کمسه براشنی قلوبی تلاسه ، برسبب ایله قلمی قالساده اشلاگان ثوابنه ایرشر.

٩١٢ : نجی « النَّارُ عَدُوٌّ فَاحْذَرُوهَا »

اوت بردشماندر، سزآندان صاقلانکز! قلغان اشلرکزی طشقی هم اچکی اوتدان صاقلاکز!

مترجم : بوحدیثدن : مؤمن کمسه‌نك اوزینك قولنداغی دولتن ، اوتدان صاقلانو اوچون اصتراخاؤایت ایتوی درست بولـوی بلنه در . اصتراخاؤایت ایتـو اوشبو روشده در . بره‌ونك اوپی بولا ، یا اوی نسته‌لری بولا، شونی بر بها قویاده ، بیلگولی بولغان بریرگه باروب مك صوم بولسه ، یلینه اون یابش صوم تولیدر. شول یل‌اچنده اوت قضاسی ایله نسته‌لری یانسه تگی اورندان مك صومنی آلور. کورکز رسولمزنك بو حدیثی بو اشنی درست کورساته‌در .

٩١٣ نجی : «النَّدَمُ تَوْبَةٌ »

قلغان اشکه اوکنو، توبه صانالادر، بره‌و یمان اش قلا ایکان، شونی قلویه‌نه‌صوکنه‌اوکنسه البته بو کشی آنی ایکنچی مرتبه قلاچق توکل، بو ایمس مگر توبه‌در....

٩١٤ نجی : « نَهَى رَسُولُ اللهِ (صلى الله عليه وسلم) عَنِ الأُغْلُوطَات»

رسولمز امتن خلقنی صاتاشدرا تورغان اشلردن طیدی.

٩١٥ : نجی « نَهَى عَنْ أَنْ يُخَصَّ أَحَدٌ مِنْ وَلَدِ آدَمَ.»

رسولمز ایرلرنك گیرلرین آلدرودان طیدی. یعنی پچترودن طیدی. چونکه بوامتنی آزایتوغه سبب بولادر.

٩١٦ نجی : « نَهَى عَنِ الاقْرَانِ الاَّ أَنْ يَسْتَاْذِنَ الرَّجُلُ أَخَاهُ»

رسولمز خرماء ژیناغراد کبی نسته‌لرنی بردن آرتقنی‌بر یولی قابب آشا ودان طیدی.

بو یاریدر قایچان برگه بولغان اوتورداشلاری بو اشکه رضا بولسالارغنه ، شول‌وقتده کوبمی آلوب قابساده یارار.

٩١٧ نجی : « نَهَى عَنِ الأَكْلِ وَالشُّرْبِ فِى اِنَاءِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ»

رسولمز امتن آلتون کمش صاوتدان اچملك اچودن طیدی.

مترجم: چونکه بو نسته‌لر آقیادر، بولارغه نی نسته آلساکده بیره‌لر. ایندی‌آلارنی‌صاوت صابا اینوب، جیوب فائده‌لنودن طیوب تورو، ایکانومیه‌گه ضرر ایتار، اما آندی‌صاوتلاردن صو اچوده ضرر بولوی باشقاچه، بر اش اوچـون توگلدر، اسرافلقـدانغنه‌در، بزنك

بعض

ض بر زمان شیخلرمز آندان اچو حرام، کافرلر عادتی دیوب، مدیثنك حکمتن بـوزالار. دیثده ایکانومیه ـ اسرافدن صاقلاودر ، اما بره‌و سیکا کمش صاوت ایله صو بیره ایکان م! اما توبانده‌گی شعرده ایتولکان صالقن ایشانلار کبی کمشدن اچو یارامی دیو، صالقنلانو رامامدر.

شعر:

عجبت من شیخ ومن زهده * وذکره النار واهوالها
وبکره الشرب فی فضة * ویسرق الفضة ان نالها

ناسی: من زمانمزنك ایشانلارینه، همده آلارنك تقوالـگنه، اوشانداق تموغ قورق ـ ولارن ویلاب، سویلاب قایغرولارینه عجبسنه‌من، بواش بیك خوش، شونك استنه کمش صاوتدن ر اچونی حرام دیوب، شوندان صوده اچمیلر، بو اش کشی آلدنده، اما طنچ آولاق بوله‌ده راغانده کمش صاوتنی برده شیکسز اورلارلار ...

٩١٨ نجی : « نَهی عَنِ التَّبَتُّل »

ل = دنیادان هم خلقدان آیورولوب، برپوچماقده یابربوله‌ده باشنی آستقه صالوب، رتسبیحده بولوردیمك. بواش‌دن رسولمز امتن طیدی.

رجمدن: ایشانلق اسمی ایله یورتلـگان «تبتل» هم رهبانیت دیگان «مناخلق» بزنك نمزده بیك دانلقده همده هرکمنی بولدان یازدرماقدالاردر. رسولمز اوزینك امتی بر ن ایشانلق ایـله صاتو ایته باشلایاچاغندان خبردار بولوب، آلدان سیزب دیمشدر رهبانیة فی الاسلام» اسلام دینده پوچماق قاراولچیلغی، باشنی آستقه ایب، تیمه شمارتولار، ندر. بولارالك زمانده گریك دیگان قومده گنه بولغاندر. بزنك ایشانلق دیگانمز آلاردان لغان ماناخلقدر. کوز آلدمزده نصارانك ماناخلاری کورنب یوریدر، ایشانلق دیگانمزده ل ماناخلقدر. . . رسولمز آندی تیوشسز اشلرنی بترو اوچون یبارلـگانلـکدن اوزینك صبوحدیثنده، دنیادان قاچقان بولوب، پچماق قاراوللاوحرامدر دیگان. بوایشانلق اسمی، ره‌لی دیگان کبی، دنیاده بارلغی بولماغان نسته‌گه اسمدر. اما شریعت قاشنده بولغان یخ»لق، کیراکلی علملردن هربرسنی بیك یخشیلاب بلب، بلماگانلرگه اوگره‌توچی سه‌گه اسمدر. شوندان باشقه ایشانلق یوق. چن عالم ایشاندر، مریدلری شاگردلریدر. ناسون اسلام! اسلامده ایشانلق یوق! ماناخلق یوق! بنسون مـانـاخلق دعواسنده‌گی مانلار! بنسون!

٩١٩ نجی : « نَهی عَنِ التَّکلُّف لِلضَّیف »

ولرقوناق صیلاغانده کچدن طش راضخود توتودان، عادتدن طش چغشلار چغارودان طیدی. اق کیله ایکان، قولوکده بولغان آزق ایله رزقکنی الدینه کیتور. خزینه‌ده باری ایله اق ایتکل. عادتده اوزك نی آشیسون، قوناغکاده شونی قوی!

٩٢٠ نچی : « نَهَی عَنِ الصَّلٰوة عَلَی الْقُبُور »

رسولمز قبرلرا استنده نماز قیلودان طیدی. قبرلر استنده نمازده، امام قاشنده قرآن اوقوده، بر اشدر. بواش پتغه تابنو حکمنده بولور. باری قبرلرگه باروب اویلانب یرو عبرتلی یاراماس. (٦٧ نچی حدیثنی قارارسز!) (مجمع الانهر)

٩٢١ نچی : « نَهَی عَنِ الْمَرَاثی »

رسولمز امتن مرثیه‌لردن طیدی.

«مرثیه دیوب اولگان کمسه‌نی، آنارده بولغان صفتلار ایله ماقتاوغه اینله‌در. بو حرامدر

٩٢٢ نچی : « نَهَی عَنِ النَّذْر »

رسولمز نذر ایتودن طیدی.

نذر: بر اشدن قتلو اوچون، یابر فائده‌نی کیترو اوچون، شریعت بوینچه استنه تیوش بولماغان اشنی واجب ایتو، مثلا فلان اش بولسه صارق چالور ایدم. یافلان تین صدقه بیرر ایدم دیمك کبی. چونکه قورقو وقتنده کشی نذر ایتارده ایرکنلکده شونی اشلامی قالور. درست فقیرلرگه یاردم ایتو بخشیدر، امابورو شده ایتوب واجب بولماغان شریعت کچلامگان نسته‌نی استنه واجب ایتوبده آنی اشلی آلمی استنده واجب اشنی قالدرو یمان اشدر. . . صافلانو تیوش . . . نذر ایتمه، آکا قاراب تقدیرده بیلگولنگان اش بولمی قالماس . . . اماقولوکدان کیلگانده فقیرلرگه یاردم اینکل!

٩٢٣ : نچی « نَهَی عَنِ الْوَحْدَة : اَنْ یَبیتَ الرَّجُلُ وَحْدَهُ »

رسولمز بره‌ونك یالغزی براویده کیچلاوندن طیدی. چنلابده شولای یالغزلق طنچسزلانو آرقاسنده خسته‌لکده سبب بولور. آرامزده جنله‌نو اسمنده بولغان « لامی» « نون»گه ایلانگان «جیل» دیگان سوزدن بوزلغان « جیل تیوب خسته‌لنو» دیمکنی، شول یالغز یاتوچیلار داده تابامز اما آنارده بولغانی طنچسزلق آرقاسنده سلامتلکنه بوزقلق کیلودندر...

٩٢٤ : نچی « نَهَی عَنْ قَتْلِ النِّسَاءِ وَالصِّبْیَان »

رسولمز خاتونلارنی همده بالالارنی اوترودن طیدی عبدالله ابن عمردن کوچرلوینه کوره: بر صوغشده رسولمز دشمانلارنك اولکری آراسنده بر قارت قارچق اولسنی کوردیده صوغش وقتنده صبیلارنی همده خاتون قزنی اوترمه‌کز دیدی راستیده شولای، آلاردان ایکسینکده قوللارندان براشده کیلمیدر. آلارنی اوترو باتورلقدان توکل.

٩٢٥ نچی : « نَهَی عَنْ قَتْلِ الصَّبْر »

رسولمز صبر دیگان اوترودن طیدی. صوغش وقتلارنده، یا اوتررگه تیوشلی بولغان

باشقه

باشقه‌كمسه‌لرنى كشيلرنيمى، حيوانلارنيمى اوترگانده ازاق جفالاب، يا عادتده بواماغان
ره‌وشده صوغه باتوروب، يا اوتقه تاشلاب اوترودن طيدى. شونى صبر اوترى ديلر.

٩٢٦ نجى : « نَهَى عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ وَمُفَتِّرٍ »

رسولمز امتن هربر عقلنى يبرگچ معناسنده بولغان «ايسرتكچ»دن، همده تنگه‌كوكلگه ضعيفلك
كيتوره تورغان نسته‌لردن طيدى . آراقى ، صرا، بولارى ايسرتكچ. افيون، واق ، قمز
بولارى ضعيفلندروچى، آورايتوچى نسته‌لر بولاربارده حرامدر. . .

٩٢٧ نجى : « نَهَى عَنْ نَتْفِ الشَّيْبِ »

قارتلق بيلگوسى بولغان آق تكلرنى يلقودان رسولمز طيدى.

٩٢٨ نجى : « نَهَى اَنْ يَبُالَ فِى الْمَاءِ الرَّاكِدِ »

رسولمز امتن آقمى تورغان صوغه بول ايتودن طيدى.

٩٢٩ نجى : « نَهَى اَنْ يُقْعَدَ عَلَى الْقَبْرِ وَاَنْ يُقَصَّصَ اَوْ يُبْنَى عَلَيْهِ »

قبر استنه اوتورودان، قبرنى تاشلار ايله بيزه‌كلودن، قبر استنه بنا ياصاودان رسولمز امتن طيدى.

٩٣٠ نجى : « نَهَى عَنْ اَنْ يُكْتَبَ عَلَى الْقَبْرِ شَىْءٌ »

رسولمز امتن قبرتاقتاسنه ياتاشنه برنسته يازب قويودان طيدى. شولايده بواش شافعى،
مالك، حنبلى قاشنده مكروه، اماامام اعظم مذهبنده ميت‌نك اسمن آتاسينك اسمن، اولكان
يلن، آين يازودرست ديگانلر. . . ضرر بولماسه كيراك . . . .

٩٣١ : نجى « نَهَى اَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ اَهْلَهُ لَيْلًا »

يركشى براق بيرده‌گى سفرندن، اوينه‌تون اورتالغنده قايوب كرمس! رسولمز بواشدن طيدى.

ترجمدن : بزنك بوزمانده آندى براق سفرلردن قايتونى قايو كون قايتاچاقن بلدرتب ،
وچته‌دان خط يبارب ، ياتيليغرام ايله آلدان بلدرتو كيراك . رسولمزنك موندى اشدن
طيوى خاتون قزده بولغان بعض عيبلر اوسنده اوچراب ، ايرنك اوزينك ياخاتونينك
هلاكلكنه سبب بولماسون اوچندر. ليس الخبر كالمعاينة — اوزك كورو ايله كشيدن ايشتو
يكسى ايكيدر. نيتاك ٦٧٤ نجى حديثده اوتدى. قاراكز حكمتن بلورسزلر !

٩٣٢ نجى : « نَهَى اَنْ يَجْلِسَ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ اِلَّا بِاِذْنِهِمَا »

رسولمز امتن ايكى كشى آراسنه اوتورودن طيدى. بولارنك اوز طرفلارندن رخصت بولسه
وتورو يارار. سببى هركمگه بيلگوليدر. . . .

٩٣٣ نجی : « هَلَكَتِ الرِّجَالُ حِينَ اَطَاعَتِ النِّسَاءُ »

ایرلر خاتون قزسوزی بوینچه یورسه‌لر هلاك بولورلار. چونکه آلارنك حکمتسز مصلحتلری ایله یورب بلاگه اچراولاری آلداغی برحدیثده اوتدی .

٩٣٤ نجی : « وَاَیُّ دَاءٍ اَدْوَاُ مِنَ الْبُخْلِ »

صارانلقدان یمان بولغان، آغولی بولغان، آورولق یوقدر. چندانده صارانلق آورودر، صاران کمسه مال قایغوسندن آوروب هلاك بولور.

٩٣٥ نجی : « وَدِدْتُ اَنِّی لَقِیتُ اِخْوَانِی الَّذِینَ آمَنُوا بِی وَلَمْ یَرَوْنِی »

مینی کورمی، میکا، اشانغان قرنداشلرم ایله یولغشونی چن کوکلمدن تلیمن، آلداغی حدیثلرده موندی کمسه‌لرنك، رسولمزنی کورب ایمان ایتوچیلردن آرتق بولولاری اوتدی.

٩٣٦ نجی : « وَیْلٌ لِلَّذِی یُحَدِّثُ وَیَکْذِبُ لِیُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ وَیْلٌ لَهُ وَیْلٌ لَهُ »

نی اوکنچدر، کشیلرنی کلدرتو اوچون سوزلر سویلا گوچی، شونده یالغانلیده قاتوشدروچی، موکار اوکنچ استنه اوکنچدر، اوکنچ ! !

٩٣٧ نجی : « اَلْوَحْدَةُ خَیْرٌ مِنْ جَلِیسِ السُّوءِ وَالْجَلِیسُ الصَّالِحُ خَیْرٌ مِنَ الْوَحْدَةِ وَامْلَاءُ الْخَیْرِ خَیْرٌ مِنَ السُّکُوتِ، وَالسُّکُوتُ خَیْرٌ مِنْ امْلَاءِ الشَّرِّ »

یمان اوتورداشقه، قاراغانده یالغزلق ایرگرره کدر، اما ایزگو اوتورداش بولغانده، اوتوروشو، یالغزلقدان ایزگورا کدر، یاخشی سوزلر سویلاو، تیك تورودن، تیك تورو ناچار سوزلر سویلاودن ایزگورا کدر. . .

٩٣٨ نجی : « اَلْوُدُّ یَتَوَارَثُ وَالْبُغْضُ یَتَوَارَثُ »

دوستلق، محبت میراث آلور، دشمانلق میراث ایتوب آلنور. یعنی محبت ایکی دوستنك برسنده میراث بولوب قالدقی کبی دشمانلقده میراث اینولور. . .

٩٣٩ نجی : « لَا اَشْتَرِی شَیْئًا لَیْسَ عِنْدِی ثَمَنُهُ »

یانمده تولارگه آچام بولماغانده، هیچ نسته صاتوب آلمام. رسولمز بوحدیثی ایله تولارگه آچاك بولمی تورو وب . بورچقه کرب ایبیر آلما دیوب امتنه یمان بولغان طنچسزلق سببی، خورلق قازانی بولغان بوروچدان طیادر.

٩٤٠ نجی : « لَا اِیمَانَ لِمَنْ لَا اَمَانَةَ لَهُ وَلَا دِینَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ »

امین بولماغانلنك ایمانی ، وعده‌سنده تورماغان‌لنك دینی یوقدر. خیانتسزلك. همده سوزده تورو هر مؤمنگه تیوشدر.

لاباس

٩٤١ نجی : « لا بَأْسَ بالْغِنٰی لِمَنْ اتَّقٰی، وَالصِّحَّةُ لمن اتَّقٰی خَیْرٌ مِنَ الْغِنٰی، وَطِیبُ النَّفْسِ مِنَ النَّعِیم »

تیوشلی حقلارن اورننه تابشرغان کمسه‌گه بایلق کورکاملکدر ، امایمانلقلاردان صاقلانوچیغه تازالق بایلقدانده آرتوقدر، کوکل خوشلغی الله‌نك نعمتلرندندر.

٩٤٢ نجی : « لَاتَأْذَنُوا لِمَنْ لَایَبْدَأُ بالسَّلَام »

سوزن سلام ایله باشلاماغان کشیگه یاتوکزغه کررگه رخصت بیرمکز ! یعنی سلام بیرشو شولغدر تیوشدر . . . .

٩٤٣ نجی : « لَا تُؤْذُوا مُسْلِمًا بِشَتْمِ کَافِر »

بر کافرنی سوگواوچون ، مسلمان بولغان کمسه‌نی رنجتمه کز ، کیفن بوزماکز !

بو حدیث ابوجهلنك اوغلی عکرمه مسلمان بولغاندان صوك بعضی صحابیلر ، منه بوالله‌نك دشمانی ابوجهلنك اوغلی دیو ترتب کورساتمشلر ، شول وقتده رسولمزده بو سوزلرن اشتوب اوشبو حدیثن ایتمشدر . . . .

مترجمدن : کشینك ماقتالوی ، درجه‌سی نسلی ایله، آنا آنا ایله توکل همه کشینك اوتکان حاله‌گی صفتلاریته قارامی ، شول وقتداغی حالنه قارالور . بزنك تاتار قرنداشلرمز کره‌شندن یا روسدن مسلمان بولغانلارنی اولگی حاللرینه قاراب ،اول کره‌شن ایدی دیه‌لر. بوسوزلری ایله تگی حق‌مسلمانلنی خورلامق بولالار . اوّله تلاسه‌کم بولسون ! مثلا بر مسلمان — دینن تاشلاسه ، آنی نایرمز یاراتور ، بو حاضر کافر بولساده ، الك مسلمان ایدی دیوب ، البته بره‌وده یاراتماس ! هرکمنك حالنده شول وقتداغی حالی ایله یورتلور . . . . . « ش . ح . »

٩٤٤ نجی : « لَاتَبْکُوا عَلَی الدِّینِ اذَا وَلِیَهُ اَهْلُهُ وَلٰکِنْ اَبْکُوا عَلَیْهِ اذَا وَلِیَهُ غَیْرُ اَهْلِه »

دین اوچون برد قایغو توتوب یغلاماکز ، اگر آنی تیوش کمسه قول آستونه قویولسه ، اما یغلاکز تیوش بولماغان کمسه‌نك قول آستونده تورتولسه . . چونکه دین نك بتوی شوندان بولور . بو توغریده سوزلر اوتدی .

٩٤٥ نجی : « لَاتَتَّخِذُوا شَیْئًا فِیهِ الرُّوحُ غَرَضًا »

ملتق آتارغه اویره‌نگانده ، فارشوده جانلی حیوان توتوب ، آنی آتا تورغان بولماکز یعنی توغری آتار اوچون قویلغان صورت جانسز نسنه بولسون !

٩٤٦ نجی : « لَا تَتْرُكُوا النَّارَ فِی بُيُوتِكُمْ حِينَ تَنَامُونَ »

ای امتم ! یقلا غان وقتکزده ، اویلرکزده اوتنی یانغان حالنده قالدرماکز ! یعنی لامپا ، شم کبیلرنی سوندرمك کیراك چونکه آوب پاژار چغوی احتمال . بیگرا که اوّله شم بولغان.

٩٤٧ نجی : « لَا تَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ »

برآورلق کیلو سببلی الله‌دان اولم صرا ماکز ، چونکه اجل یتمی اولم بولماس ، بلکی شول آورلقنی بترو سببنه گنه کرشکز !

٩٤٨ نجی : « لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَاِذَا لَقِيتُمُوهُ فَاصْبِرُوا »

دشمانلارکز ایله قارا قارشو بولغشونی تلاماکز ! قایچان اچراساکز ، قارشوطورکز قاچماکز!

٩٤٩ نجی : « لَا تُحَدُّوا النَّظَرَ اِلَى الْمَجْذُومِينَ »

جذام زحمتلی کشیگه بیك تکاله‌نب قاراماکز ، چونکه اول مینی خورلاب قاریلار دیوب دشمانلانوینه سبب بولور ، یا اوزکز قورقوب بورچلوب سلامتلککزگه ضرر کیلور.

٩٥٠ نجی : « لَا تَزَوَّجَنَّ عَجُوزًا وَلَا عَاقِرًا فَاِنِّی مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْاُمَمَ »

قارت قارچغنی نکاحلنماکز ، همه بالا تابمی تورغان خاتونی آلماکز ، چونکه مین باشقه امتلرگه سزنك کوبلککز ایله مافتاناچقمن .

٩٥١ نجی : « تَسَالِ النَّاسَ شَيْئًا وَلَا سَوْطَكَ وَاِنْ سَقَطَ مِنْكَ حَتَّى تَنْزِلَ اِلَيْهِ فَتَاْخُذَهُ »

سین آدمیلردن هیچ نسنه صورامه ، آت استنده وقتده چبرقك توشسه‌ده ، کشیدن صوراما اوزك توشب آل !

٩٥٢ نجی : « لَا تَسُبُّوا الْاَمْوَاتَ فَاِنَّهُمْ قَدْ اَفْضَوْا اِلَى مَا قَدَّمُوا »

اولکلرنی سوکمه‌کز ، یمان اشلرن سویلامه‌کز ، چونکه آلار اوزلرینك دنیاده قلغان عمللرینه کوره جزاتاتورلار .

٩٥٣ نجی : « لَا تَسُبُّوا الْاَمْوَاتَ فَتُؤْذُوا الْاَحْيَاءَ »

ای امتم‌سز، اولگان کشیلرنی سوگب، ترك کمسه‌لرنی رنجتماکز! چونکه براولکنی سوکسه‌کز، آنك قالغان یاقنلاری طنچسزلانورلار. . . (٤٧٥نجی حدیثنی قاراکز!)

٩٥٤ نجی : « لَا تَسُبُّوا الدَّهْرَ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ الدَّهْرُ »

ای امتم‌سز، دهرنی سوکمه‌کز، چونکه دهر الله‌دان باشقه ذات توگلدر. . . دهر دیگان سوز

الله‌نك اسملرندن براسم ديوچيلرده بار. بوتوغريده (٥٨٧ نچى حديثنى قارارسزلار!)

٩٥٥ نچى : « لَا تَسُبُّوا الشَّيْطَانَ وَتَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ شَرِّه »

شيطاننى سوكمه‌كز! باری آنك سوزينه ايارمه‌كز، آنك يولنده يورمه‌كز، يعنى شيطان سزنك اوچون ضررلى كبى بولساده، شيطان‌نك سزگه ضررى ايركسزلك اوزره‌كيلميدر، شيطان اوت كبيدر، اوت‌بزنك فائده‌مزاوچون توتولاتورغان نسته‌در، اماتوته بلماساك ضررمزغه بولوب بتون اويمزنى ياندرر، شيطانده سوزينه ايارماساك، يولنده يورماساك، بزنك‌اوچون فائده‌ليدر، اماايارساك ضررکورمز.

٩٥٦ نچى : « لَا تَسُبُّوا الرِّيحَ فَإِنَّهُ مِنْ رَوْحِ اللهِ تَعَالَى تَأْتِى بِالرَّحْمَةِ وَالْعَذَابِ وَلَكِنْ سَلُوا اللهَ مِنْ خَيْرِهَا وَتَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ شَرِّهَا »

يلنى سوكمه‌كز، چونكه اول‌الله‌تعالى‌نك راحت‌بيروچى نسته‌لرندندر، اول‌يل رحمت‌بولوبده، عذاب بولوبده كيلور، شولايده الله‌تعالى‌دن ايزگولكلى يل‌صراكز، يمان‌يلدن صغنكز!

٩٥٧ نچى : « لَا تَسُبُّوا السُّلْطَانَ فَإِنَّهُ فَيْءُ اللهِ فِى أَرْضِه »

هراشنده تيوشنچه بولغان‌سلطاننى سوكمه‌كز، چونكه اول‌خلقنى ظلمدن صاقلاب، آلارنى طنچلقده ياشاتوده، الله‌تعالى‌نك ييرده‌بولغان كولاگه‌سى (قالقانى)در.

٩٥٨ نچى : « لَا تَسْكُنِ الْكُفُورَ فَإِنَّ سَاكِنَ الْكُفُورِ كَسَاكِنِ الْقُبُورِ »

شهرلردن يراق‌بولغان، صحرالقلارده، اورناشوب تورماكز، چونكه آندى اورونلارده توروچيلار، قبرلرده توروچيلار كبيلردر. يعنى قبرده‌بولغان اولكلركبى، ملتكه فائده‌لرى يوقدر. . . چونكه آلار علمدن، ادبدن، معرفتدن بوش‌بولالار. . . تركيه‌نك بدوى عربلرى روسيه‌ده بولغان «قرگيز» خلقى بوحديثنى اثباتده يتكوچيلردر. . . . بدويلر (قوم‌عربلرى) نى‌ره‌وشده مملكتكه ضررايتوبده تورالار. . . فائده‌بيروده بولاچاق خلق، صحرالارده ياتولارى سببلى فائده‌اورنينه ضررلى‌بولالار.

٩٥٩ نچى : « لَا تَضْرِبُوا إِمَاءَ اللهِ »

خاتون قزلارکزنى قيناماكز! كيراك نكاحكزده‌گى، كيراك كنيزاك كيراك خدمتچى تلاسه نيندى بولسه، بولسون خاتونلارکزنى قيناماكز ! خاتونلار ايرلر، كبيدر، ايرلر الله‌نك قللارى بولسه خاتونلار الله‌نك كنيزه‌كلريدر. . .

مترجم طرفندان : بزنك توغانلارمزده، خاتون قزقيناونى عادت‌ايتوب، برده‌سوزايتماسدن بيچك بولساده، جاى چغارب، نى تيدى شونك ايله‌قيناولارى، انصافى بولغان هر بر كشينى يغلاتاچاغنده شكله يوقدر، آوللارده‌ده خاتونن هركونده برتابقر قينامى قالدرمى تورغان

كشيلر بار. ايكى خاتونى بولغان كمسه‌لر نيندى كيك خلقلى بولسالارده، آتناغه برايكى تابقر خاتونلارينى قينامي قالماسلار .

٩٦٠ نجى : « لا تُظهر الشَّماتَةَ لأخيكَ فيَرْحَمَهُ اللهُ وَيَبْتَليكَ »

سين دين قرنداشكا كيلگان بلاگه شادلانمه چونكه الله‌تعالى آكامرحمت قلوب، آندان بلانى يمارده، شونده بلا ايله سينى بلالندرر. شول وقتده كيفك نيچك بولور ؟ البته كيفك بوزولور. ايندى مؤمنلك شول ايدى: اوزكا نسته‌نى سويه‌سن مؤمن قرنداشكه شونى سويگل، اوزكانى نسته‌نى سويميسون آنى باشقه قرنداشكاده سويماگل !

٩٦١ نجى : « لا تَعْجَبُوا بعَمَلِ عامِلٍ حَتّى تَنْظُرُوا مايُخْتَمُ لَهُ »

بركشينك قلغان اشلرينه ايسكز كينماسون بارى قاراكز، آنك عمرى نى روشه بنار قصفاسى: هراشنك آخرن قارامق كيراك . .

٩٦٢ نجى : « لا تُعَزِّرُوا فَوْقَ عَشَرَةِ أسْواط »

شريعت بوينچه صوغو تيوشلى بولغان كمسه‌نى اون‌قامچيدان آرتق تعزير قلماكز ! تعزير = اوچون صوغو تيوشلى بولغانده اون مرتبه‌گنه صوغلور. . اماحد(زنا ـ خمر اچو كبيلر اوچون)قرآنده بيلگولنگان صان باردر. سكسانده يوز مرتبه‌لر.

٩٦٣ نجى : « لا تَغْضَبْ »

آچولانمه سين ! بروقتده بر آدم رسولمزنك قاشينه كيلوب اى الله‌نك رسولى سين ميكا، برفائده‌لى اش ايله وصيت قلغل ، ديدى . رسولمز شول وقتده تكى آدمگه ايتدى : اى آدم سين هيچ و نده آچولانمه، آچوغه سبب بولغان اشلرنى قلمه، آندى اشلردن صاقلان!

٩٦٤ نجى : « لا تَقُومُ السّاعَةُ الّا عَلى شِرارِ النّاس »

بيلگولى ساعت كيلماس، بارى ياوز آدملرگه‌گنه كيلور . . . يعنى قيامت ــ دنيا بتو، دنيانك چوالوى، شول وقتده بولور، فابچان بيربوزنده آدميلرنك مقلارى آياق آستلارينه تاشلانسب، اورنلى اورنسز رنجنولر، هر كم اوزنچه اش قلولار وقتى كيلسه، شول وقتده دنيا چوالور. . .

٩٦٥ نجى : « لا تقومُ السّاعَةُ حَتّى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولَ يالَيْتَنى مَكانَهُ »

دنيا بوزلماس، شول وقتسز، فابچان بر كشى قبرلر استندن اوتب بارسه، اينور: هاى مينده شول كشيلر اورنيده كسام ايدى ديو، يعنى دنيانك بوزقلغى ترتيبسزلگى سببلى دنياده تورودان كوكل صوبور. منه شول وقت بيلگولى ساعت كيلوبدر. شول زمان قوبار قيامت تولسه دنياعه حيانت !

٩٦٦ نجی : لاتُكْرِهُوا مَرْضاكُمْ عَلَى الطَّعامِ وَالشَّرابِ فَانَّ اللهَ يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ »

آورولارگزنی آشاماگز، اچ، دیوکچلاماگز، خسته‌نك آشاماوی، خسته‌لگینك تیزکیتوینه سبب بولور. کشی سلامت وقتده اوچکون آشامی تورغانده اولسه‌ده، خسته‌کمسه آشاونی تلامدکندن اون‌کون آشامی تورساده هیچ‌بر ضرر کیلماس!

٩٦٧ نجی : « لاتَلاعَنُوا بلَعْنَةِ اللهِ وَلاَ بغَضَبِه وَلاَ بالنَّار »

بر-برگزنی الله‌نك لعنتی ایله، همده آچیغی ایله همده اوتی ایله لعنت قلشماگز!

٩٦٨ نجی : « لاتُنْزَعُ الرَّحْمَةُ الاَّ مِنْ شَقِيّ »

مرحمتلیلك هیچ کمنك کوکلندن آلنمش بولماس، باری یاوزکمسه‌نکگنه کوکلندن مرحمت صورلمش بولور...

٩٦٩ نجی : « لاحَلِيمَ الاَّ ذُوعَثْرَة وَلاَ حَكِيمَ الاَّ ذُوتَجْرِبَة »

کوب‌مرتبه‌لر آیاغی تایوب، خطالارغه توشکان کمسه کبی، آدملرنك کیمچیلکلرینه قارشو یومشاق کوکللی بولوچی هیچ‌کم یوقدر... همده هرنسته‌نی کوب تابقرصناب، تجربه اینکان کمسه کبی حکیم‌یوقدر. یعنی

« جفانی چیکمیان آدم * صفانك قدرینی بلماس! *

٩٧٠ نجی : « لاحَمِيَ فِي الاِسْلاَمِ وَلاَ مُناجَشَةَ »

حمی دیب هیچ کمنك ملکنده بولماغان «ارض مباحه» نی برتورلی بیلگوقویوب، تیره جونن توتوب آلوبده، آنده هیچ کمنك حیوان اوتلاتوی، فائده‌لنوی طیولمش ایکانن بلدرتوگه ایتله در. مناجشه=بره‌وگه برمالنی آلداب قیمت صاتو اوچون، آلونیتی بولماغان برکمسه‌نك قیمت بهابیروی. بهاکوتارتو اوچون صاتولاشو... بوایکی‌اش ایکسیده شریعتمزده طیولمش اشلردر. رسولمزنك بومدیثی حاضرزمانلارده بولغان برده‌حقسز کوب‌اورمان هم‌بیرلرنی بیلاگوچی پامیشچك دؤره‌نلر توغروسنده معجزه‌سیدر...

٩٧١ نجی : « لاَحَوْلَ وَلاَقُوَّةَ الاَّ بالله دَوَاءٌ مِنْ تِسْعَة وَتِسْعِينَ دَاءً اَيْسَرُهَاالْهَمُّ »

الله‌نك یاردمندن باشقه هیچ برایلنو، همده برنسته‌گه‌ده کچ‌بیتو یوقدر دیگان سوزنی کوکلده توتوب، شونك‌بوینچه اش‌قلو، توقسان توقز تورلی بلادن خلاص‌قلور. اول بلالردن ایك جیکللی قایغوروب کیلاچك اشلراوچون قایغو توتودر.

٩٧٢ نجی : « لَاخَيْرَ فِى الْاِمَارَةِ لِرَجُلٍ مُسْلِم »

مسلمان بولغان ایراوچون براشکه باش بولوده هیچ بر ایزگولك یوقدر . بو توغریده کوب بیانلاراوتدی. شولارنی قارالور. کن ذنبا * ولاتکن رأسا * سین قویرق بول، اماباش بوله!

٩٧٣ نجی : « لَاخَيْرَ فِيمَنْ لَايُضِيفُ »

اوینه قوناق توشرمگان، قوناق صیلاماغان کمسه ده هیچ بر ایزگولك یوقدر. . .

٩٧٤ نجی : « لَاصَلَاةَ بِحَضْرَةِ طَعَامٍ وَلَاوَهُوَيُدَافِعُهُ الْاَخْبَثَانِ »

آش آشاو وقتنده، همده بول یاالوغ اشکه (غائط) که قصتالغانده نماز اوقو یاراماس. . .

٩٧٥ نجی : « لَاضَرَرَ وَلَاضِرَارَ »

اسلامده ضرر ده ضررغه قارشوضرر قیلوده یوقدر. ضرر دیوب برکشینك حقن کیمتوگه ایتله، ضرار دیوب حقن کیمتکان کشینك ، اوزینه شوندی ضرر قیلوغه تلاب یورمك . . . ضرر لانماده ، ضرر ده تیگرمه گل !

٩٧٦ نجی : « لَاطَاعَةَ لِمَنْ لَمْ يُطِعِ اللّٰهَ »

الله تعالی گه بویون صنماغان کمسه گه، هیچ کمنکده بویون صنوی یاراماس.

٩٧٧ نجی : « لَاطَاعَةَ لِاَحَدٍ فِى مَعْصِيَةِ اللّٰهِ »

الله تعالی گه قارشوصانالغان اشده هیچ کمگه بویون صنویوقدر.

٩٧٨ نجی : « لَاطَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِى مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ »

هیچ برکشیگه، الله غه قارشوبولغان اشده بویون صنلماس. بوتوغریده بیانلاراوتدی.

٩٧٩ نجی : « لَاعَدْوٰى وَلَاطِيَرَةَ وَلَاهَامَةَ وَلَاصَفَرَ وَلَاغُولَ »

(عدوی) بر آورونك ایکنچیگه کوچوی. (طیره) قوش ایله شوملانو (هامه تونلرده اوی توبه لرینه قونا تورغان بر تورلی قوشدر. بایغوش کبی. (صفر» صفر آیی ایله شوملانو، (غول) شوره لی اسمنده دنیاده بولماغان برنسته در.

یعنی: بر آورو ایکنچسنه کوچو، قوش ایله شوملانو، هامه نچقروندان شوملانو، صفر آیی ایله شوملانو ، شوره لی یولدان آداشدره دیو خیاللانو ، بولار برسیده یوقدر. اما آورونك یغنچلی بولوی مسئله سی ، هر بر آوروده بولمایدن ، بعض بر آورو داغنه بولادر. آندادهتیوشنچه یورسه، آورویقماس. نیناك وبایللارنده دوقتورلارغه آورویقمیدر. . . تقدیردن قورقب قتولوب بولماس. بلکه قورقوهلاکلکه سببدر. آندان صاقلانمق کیراك.

وتوغریده اوزون اوزون بیانلاراوچون «وبا» حدیثن قارالسون! . . . بر اورونده روسیه یله عثمانلی نك ١٢٩٣ نجی هجریده بولغان محاربه بحثی قزل قارا آستونده قالدرلش . .

٩٨٠ نجی : « لاعقر فی الاسلام »

سلام شریعتنده قبرلك استلرنده قربان چالوب ایت آشاولار یوقدر. بواشلر جاهلیت ماننده بیك دانلقده بولغان . اوشانداق حاضرنده « آستراخان » کبی یافلارده بواشلر شریلده اشلانب تورادر. ملالارغه زور حصوللار بولغانفه بواشنك یاراماون بدعت ایکانن سویلامیلر. های ملا آبزیلار ! ملتکه فائده لی اصول جدیده کبی اشلرده بدعتده فلان دیه سویلیسز ! اما ملتکه فائده سی بولمی، سزگه گنه فائده سی بولغان اشه بدعت بولساده ساری ایمش ! (ش . ح .)

٩٨١ نجی : « لاغصبة ولا نقبة »

شینك مالن تالاب آلو، همه یوك بیر کبی نسته سنه کوچلاب کرب اوتورو، بواشلر سلام شریعتنده طیولمشلاردر.

٩٨٢ نجی : « لا کبیرة مع الاستغفار ولا صغیرة مع الاصرار »

لوغ گناهلار قیلوبده، آرطندان استغفار اینولسه، الوغ گناهدان صاناالماس. همیشه قیلو یله کچك گناهده الوغلقفه ایلانر. . .

٩٨٣ نجی : « لاوفاء لنذر فی معصیة الله تعالی »

الله غه قارشولقده بولغان نذرنی اوتهو درست بولماس.

٩٨٤ نجی : « لافرع ولاعتیرة »

سرده فائده لی بولماغان، صاتاشو، خیاللنوایله یوق بارفرضلارایله، قربان چالو، یعنی فلان اش فلان بولماسون، یافلان توسده گی حیوان، حیوانلارنك کیموینه سبب، بولا، آنی چالسالك، حیوانلار ضررلانودان قتولادیوب صاتاشوب حیوان چالو حرامدر. قصقاسی حیوان چالو، قربان صویوفقیرلرگه آشاتو اوچنگنه بولمق کیراك.

٩٨٥ نجی : « لاهجر بعد ثلاث »

اسلام دیننده، برقرنداش ایکنچسی ایله اوچ کوندن آرتق تاشلاشوب، بر برسینی کورمی تورولاری، یوقدر. یاراقلی اش توگلدر.

٩٨٦ نجی : « لایبلغ العبد حقیقة الایمان حتی یخزن من لسانه »

کشی چن ایمانغه ایرشماس، دانده بولغان سوزلر اوچون برصاندق حاضرلب قویمی . .

یعنی سوزن اولچاب، آرتون آلدن بلب، فائده‌لی بولسه، سویلب، فائده‌سز بولسه قویو ایله‌گنه مؤمن کمسه‌چن ایمانغه ایرشه آلور... «البلاء مؤکل بالمنطق» بلاسوزگه ایرکلی قلنغان.

٩٨٧ نجی : « لَا يَتَجَالَسُ الْقَوْمُ اِلَّا بِالْاَمَانَة »

بر مجلسده اوتوروچی کمسه‌لر، شول مجلسدگی سرلرنی چیتکه تارا تماسقه تیوش. تاراتوچیلار خیانتچیلردن بولور. بوتوغریده حدیثلر اوتدی.

٩٨٨ نجی : « لَا يُعْدَلُ بِالرَّعَة »

الله تعالی‌نك طیغان اشلرندن صاقلانوغه قارشو تورلق ایزگولکده یوقدر. . .

٩٨٩ نجی : « لَا يَعَضَّهُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا »

بر برگزگه کیمچیلك خورلق کیتوره‌تورغان اشلرنی جکلاشماگز !

مترجمدن. بوحدیث شریف، بزنك روسیه ملالارنده برده‌عمل ایتولمی تورغان، حدیثدر. علم ایاسی براغان حقلق تانوچی کمسه‌لرنی، ثلله نیندی یمان صفتلارایله صفتلاب، آلارنی قوللارندان کیلگان قدر، بلاگه صالورغه خلقغه یمان کورساترگه، خلقنی آلاردان بیزدررگه تورو شورلار. ایندی بوملالارنك بواشلری قصقاغنه اینکانده: حقلقغه توغریلقغه قارشوتوروب خلقغه توغریلقنی یمانلق ایتوب کورساتودر! ایندی موندی کمسه‌لر دینمزگه باش بولغاچ، بولاردان نیندی بیمش کنمك کیراك! آه توغریلق! های توغریلق دشمانی چالما چاپان قالبلری! آه! قزان محرابلرنده توغریلقغه قارشوصوغش قلوچی ملالار! خراب، خراب، خراب!

٩٩٠ نجی : « لَا يَعِلُّ مُؤْمِنٌ »

چن مؤمن کمسه هیچ وقتده خیانت قلماس. کوکلن کونچیلك، قارا اچلیلك ایله تودرماس.

٩٩١ نجی : « لَا يُغْنِي حَذَرٌ مِنْ قَدَر »

صاقلانوتقدیرده تزلگان اشنی یباره آلماس! شولایده هراشکه تیوشنچه کرشواوزی تقدیر کولدقدان سببنه کرشمی، تقدیرده نی بولسه، شول بولور دیوب یاتو یاراماوی اونکانده‌گی حدیثلرده بیان ایتولدی. . .

٩٩٢ نجی : « لَا يَقُصَّ عَلَى النَّاسِ اِلَّا اَمِيرٌ اَوْ مَاْمُورٌ اَوْ مُرَاءٍ »

خلقغه قصه هم وعظ سویلاگوچی کمسه، یاتوره بولور، یاتوره‌لر طرفدان رخصت بیرلمش مبمسه بولور. بولاردان ایکسی وعظ، قصه سویلامکی درستدر. ایندی بره‌وبولاردان برسیده بولماسه، اول کمسه ریا قابچغی، اوزن اوزی خلقغه، یخشی کورساتوچی بولادر.

ترجمدن: بزنك روسیه‌ده بوفتوی، وعظ حلال حراملق تیکشرو، اهل بولغان اماملار قولندا غنه

داغنه بولمی، هربر ایمان بلماگان، شریعتنی آکلاماغان تالچوقچی کبی آرطن آلدن
ی تورغان کمسه‌لر قولنداده یرتله‌در. شول سببدن، موندی‌اشلر اهلی قولنده بولماغانلقدن
ن فائده‌لی اشلردن بوش قالو، ضرر لی نسته‌لرنی آلغه کیترو ، میداندہ عمرسره‌در...

٩٩٣ نچی : « لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ مَرَّتَيْنِ »

ن کمسه، بریلان اویاسندان، ایکی تابقرچاغلماس. یعنی بره‌وبراشده‌بر آلدانا ایکان،
چی تابقر آندان آلدانماس. یعنی تجربه‌لی بولور. . .

٩٩٤ نچی : « لَا يَمُوتَنَّ اَحَدُكُمْ اِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللهِ تَعَالَى » .

ن هربرکزده اولگان وقتنده الله تعالی اوزینك بتن گناهلارن یارلقار دیوب، کوکلن
لاب اولسون !

٩٩٥ نچی : « يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ :الصَّابِرُ فِيهِمْ عَلَى دِينِهِ كَالْقَابِضِ عَلَى الْجَمْرِ »

یلر استنه برزمان کیلور، اول زمانده دین بیك ضعیفلنر، اول زمانده دینن صاقلاب
وچی، اوچنده اوتلی کومرتوتوچی کبی بولور ، قولینه اوتلی کومرتوتوچی اگر تاشلاسه
کومری سونه‌ر، تاشلاماسه اوچی پشار. .

٩٩٦ نچی : « يُحِبُّ اللهُ الْعَامِلَ اِذَا عَمِلَ اَنْ يُحْسِنَ »

ه تعالی اشلاگانده، گوزه‌ل ایتب اشلاگوچی کمسه‌نی بیك سویار. چونکه اشنی تیوشنچه
لاو اخلاصدان، بولوب کیرسی یالقاولقداندر . .

٩٩٧ نچی : « يَدُاللهِ عَلَى الْجَمَاعَةِ »

ه‌تعالی‌نك قولی یعنی قوت وکوچی جماعت استنده‌در ، برگشوده، برسوزده بولوب،
ی قلوده بولغان ملتکه الله‌تعالی الوغ قوت بیرر هیچ بر دشمانلاری آلارنی جیکا آلماسلار.

٩٩٨ نچی : « يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنَفِّرُوا »

لقغه، هراشده جیکللك قلوکز، آورلق ایله بولماکز، خلقغه هراشلرن بولدروده آلغه
ارولاری ایله سوینچ بیرکز، یوقبار نسته‌لر اوچون، منکو تموغلی بولاسز دیه قورقتماکز
راشده جیکللك کورساتکز ! اوزون بیانی اوتدی . (٥٥٨ نچی حدیثه قایتوب قاراکز)

٩٩٩ نچی : « يَشْفَعُ الشَّهِيدُ فِي سَبْعِينَ مِنْ اَهْلِ بَيْتِهِ »

رشهید اوزینك یافلارندان یتمش کشیگه قدر، اوتدان خلاص بولوده یاردم قلا آلور.

١٠٠٠ نچی : « اَلْيَمِينُ عَلَى نِيَّةِ الْمُسْتَحْلِفِ »

آند ایتو ، آند ایتدروچینك نیتی ایله بولادر. یعنی بره‌و ایکنچسندن بوگون آشامادم

دیگان سوزی درستمی توگلمی ، دیوبلو اوچون ، اگر بوگن برده آشاماوك راست بولسه، آندایت دیسه ، بوکشی « بوگون ,, خرما ،، آشامادم ! » دیو خرما آشاماون نیت ایتوب، آند ایتسه‌ده آنتی خرما اوچونگنه بولمای ، آند ایتدروچی کمسه‌نك نیتی اوزره‌بولوب، بوکمسه ، اول کونده برنسته آشاغان بولسه‌ده ، حانث بولور .

« تمام »

* * * * *

شبو اورونده ملك حدیث بولوب تمام بولدی . باشده صانغه کرمگان « انما الاعمال » حدیثی ایله باروسی مکده بر بولادر . . .

مونده بولغان حدیثلردن « ٥٧٨ » نچی نومرلوسندن باشقاسی، هر برسیده « جامع الصغیر » دن آلندی . قری بر حدیث مجموعهٔ مناویه‌دن آلنمش . . . . .

(اوشبو کتابنی عثمانلی ترکی تلندن قزان تلینه ترجمه قلوچینك اثرلری :

١) شریعت هم‌زمان (امامللرنك شریعتکه خلاف اشلری)
٢) توغریلق، (بشیوز رباعی شعر = امامللرنك خلقغه اینکان ظللری هم اوقوحقنده کیکاشلر)
٣) (برنچی جزئی = امامللر همده ابیللرنك اسلامغه اینکان خیانتلری)
٤) جرجر (ایکنچی جزئی اوشاندای دینمزگه ضرر لی اشلرتوغروسنده)
٥) ، حضرت ماروزتملی بولسون. ! (برمللایله برشاگردنك دین مسأله‌لرنده سویلاشوی)
٦) ملك برحدیث شرحینك ترجمه‌سی .
٧) حدیقة الآثار (پیغمبرلر، خلیفه‌لر، سلطانلارهمده تاتارعاللری قزان مللاری تأریخی)
٨) اوتکان زمان، تأریخ عمومی بتون دنیا حالن‌بیان ،
٩) باللارغه اوگت (ایکنچی صنف‌اوچون قرائت تاتاریه‌دن)
١٠) منبت المعارف، (قرائت تاتاریه‌دن اوچنچی صنف اوچون شعرلر، صورتلر، تورلی مقاله‌لر)
١١) عربی صرف، یاسین تفسیری ، هفتیك تفسیری ، شرعه الاسلام ترجمه‌سی بولارغه باشقالار قرف تورلی تألیف وترجمه‌لری باردر .

مكده بر حديث شرحينك

« فهرسى »

قايو حديث نى توغريده كيلگانلر كورساتله در :

١) برله‌شو ، اتفاق ، اتحاد حقنده بولغان حديثلر : ١٩٦ ، ٢٣٢ ، ٣٥٤ ، ٤٣٧ ، ٤٦٥ ، ٥٢٢ ، ٧١٥ ، ٨٦٠ ، ٩٩٧ ،

٢) عقلسزلق ، احمقلق حقنده : ١٢٢ نجى حديث .

٣) توتقنلار ، خدمتچى ايرلر ، خدمتچى خاتونلار حقنده : ٥٤ ، ١١٤ ، ٣٦١ ، ٣٨٩ ، ٥٥١ ، ٧٥١ ، ٧٥٣ ، ٧٨٨ ، ٧٩٢ ، ٧٩٣ ، ٨٥٤ ، ٨٦٥ .

٤) استقامت حقنده : ٣٦ ، ٣٧ ، ١١٣ ، ٥١١ ، ٦٠٠ .

٥) كشيدن حاجت صوراماو ، محتاجلكنى كشيگه بلدرتمو حقنده : ١٤ ، ١١١ ، ١١٢ .

٦) بالاغه اسم قويو حقنده برگنه حديث « ٣٥ » نجى .

٧) ايسنه‌مك حقنده برگنه حديث « ٢٠٣ » نجى .

٨) اطاعت ، تيوشلى كمسه‌لرگه بوين صنوحقنده : ١١٦ ، ١٢٤ ، ٢٥٩ ، ٤٩٢ ، ٥٢٩ ، ٩٧٦ ، ٩٧٧ ، ٩٧٨ .

٩) رنجتكان كمسه‌دن عذر اوتنوحمده عذر اوتنوچينك عذرن قبول ايتوحقنده ١٥٩ ،

١٠) اشك اورتاچه بولو ، سوزنى اولچابكنه سويلاو حقنده : ٥٦٣ ، ٧٠٠ ، ٧٠٥ .

١١) توچكرمك حقنده : ٢٠٣ ، ٣٥٩ ، ٥٠٩ .

١٢) ايكمكنى الوغ توتمق حقنده : ١٧٥ .

١٣) اماملار حقنده : ١ ، ٣٧ ، ٤٩ ، ٥٥ ، ٥٦ ، ٦٩ ، ٧١ ، ٧٦ ، ١٠٠ ، ١٠٥ ، ١١٩ ، ١٥٦ ، ١٦٢ ، ١٧٤ ، ١٨٥ ، ١٩٣ ، ١٩٨ ، ٢٠٦ ، ٢١١ ، ٢٣٦ ، ٢٤٠ ، ٢٤٩ ، ٢٦٤ ، ٢٧٦ ، ٣١٤ ، ٣٥٥ ، ٣٦٧ ، ٣٦٢ ، ٣٧٨ ، ٤١٥ ، ٤٨٤ ، ٤٩١ ، ٥٧٢ ، ٦٢٩ ، ٦٣٤ ، ٦٦٠ ، ٦٩٣ ، ٦٩٤ ، ٧١٢ ، ٧١٩ ، ٧٢٠ ، ٧٢٥ ، ٧٥٣ ، ٧٧٦ ، ٧٧٩ ، ٧٨٠ ، ٧٩٠ ، ٨١٠ ، ٨٥٠ ، ٨٨٨ ، ٩٤٤ ، ٩٧٢ ، ٩٧٦ ، ٩٧٧ ، ٩٧٨ ، ٩٩٢ .

١٤) امينلك ، خيانتسزلك حقنده : ٥٥ ، ٦١ ، ٨٠ ، ٢٩٤ ، ٣٢٢ ، ٣٢٣ ، ٩٤٠ ، ٩٨٧

١٥) اوبورلق (اشسزلك ، معناسزلك) حقلارنده : ٥١ ، ٧٣٣ .

١٦) روزه حقنده : ٦٧٧ .

١٧) بالالار حقنده : ٢٢ ، ٦٨٤ ، ٧٣٤ ،

١٨) ايمان حقنده : ٨٣ ، ٣٢١ ، ٩٣٥ ، ٩٨٦ .

١٩) جك تارتوچيلار آت حقنده : ٣٣٥ ، ٤٣٥ ، ٤٥٩ .

٢٠) صارانلق : ١٧٨ ، ٤١٢ ، ٤٨٨ ، ٥٥٤ ، ٥٠٧ ، ٧١٦ ، ٩٣٤ ،

٢١) بوروچ حقنده : ١٨٣ ، ١٩٥ ، ٢٧٨ ، ٣٩٥ ، ٤١٨ ، ٤٣٨ ، ٤٤٧ ، ٤٤٨ ، ٥١٥ ، ٥٩٨ ، ٦٠٥ ، ٧٢٩ ، ٧٧٣ ، ٨٨١ ، ٩٠٥ ، ٩٣٩ .

٢٢) بوشبوغازلق آغزينه‌نى كيلدى شونى سويلاو ٦٥٧ ، ٦١٥ ،

٢٣) آچه حقنده : ١٤٦ ، ٤٤٣ ،

٢٤) كورچيلك ـ باغوچيلق ، فالچاق ٢١٥ ، ٨٢١
٢٥) آتا آنا حقنده : ٤٨ ، ١٦٤ ، ١٢٥ ، ٢٨١ ، ٣٦٨ ، ٣٧٠ ، ٤٥٨ ، ٦٥٦ ، ٧٥٥ ، ٧٦٨ ، ٧١١
٢٦) اويله‌نو نكاملنو حقنده : ١٢ ، ٣٤٣ ، ٣٥٣ ، ٤٢٧ ، ٤٩٩ ، ٩١٨ ، ٩٥٥ .
٢٧) مسلمانلار آراسنده توروچى باشقه دين ايالرى حقنده : ٧٦١ ، ٨٢٦ ،
٢٨ سودا حقنده : ١٧ ، ٧٧ ، ١٢٨ ، ١٥١ ، ١٨٥ ، ٢٥٧ ، ٣٠٥ ، ٣٣٧ ، ٣٤٥ ، ٣٤٨ ، ٣٤٩ ، ٣٦٦ ، ٣٧٥ ، ٦٤٢ ، ٧٦٩ ، ٧٩٧ ، ٨٠٦ ، ٨١٩ ،
٢٩) اشنى اويلاب قيلو : ٣٥٥ ، ٦٠٢ ،
٣٠) ترقى = آلغه گيتو : ١١ ، ٩٩٦ ،
٣١) توغانلار يافنلار حقنده : ٧٦
٣٢) تقوى حقنده : ١٦٩
٣٣) توبانچيلك : ٨٢٢ ، ٨١٢ ، ٩٨٢
٣٤ توبه حقنده :
٣٥) توكل : ٨٤٥
٣٦) ثبات ـ آومالى بولماو : ٣٢
٣٧) ثروت بايلق : ٦٥ ، ١٥٨ ، ٦٥١ ، ٦٧٨ ، ٦٨٤ ، ٧١١ ، ٩٤١
٣٨) جامع ومسجدلر : ١٣ ، ١٥٢ ، ٧٥٤ .
٣٩) آوشو حقنده : ٨٧
٤٠) جذام خسته‌لگى : ٩٤٩
٤١) جيولوشو : جماعت : ٢٧
٤٢) جمعه : ٧٤٥ ، ٨١٥ ، ٨١٦
٤٣) جنت : ٣٥١ ، ٥٨١
٤٤) جهاد ومحاربه حقنده : ٢٨ ، ٧٧ ، ١٥٢ ، ٣٧٨ ، ٣٧٩ ، ٣٨٦ ، ٣٩٧ ، ٣٩٧ ، ٥٥٩ ، ٥١٥ ، ٥٥٥ ، ٥٧٨ ، ٦٥٤ ، ٦٤٨ ، ٦٢٢ ،
٦٨٤ ، ٧٩٤ ، ٨٧٧ ، ٨٩٧
٤٥) چالشمق توروشمق حقنده : ٨٥٣ ، ٩٩٦
٤٦) حرص : ٢٤٥ ، ٦٦٧
٤٧) اوت‌صوضررلارن بترو حقنده : ٨٣٦
٤٨) حسد : ٣٩٩ ، ٥٧٣ ، ٦٩٥
٤٩) گوزال خلق : ٣٣٢ ، ٣٣٣ ، ٣٣٤ ، ٧٢٦ ، ٧٥٧
٥٠) كشى حقلارى حيوان حقلارى : ٢٥٤ ، ٣٨٠ ، ٤١٠ ، ٤٥٦ ، ٥٢٥ ، ٦٣٧ ، ٧٢٧ ، ٧٨٦ ، ٧٨٧
٥١) يواشلق هم آقرنلق : ٢٤١ ، ٨١٣ ، ٩٦٩ ،
٥٢) اويانچانلق حيا حقنده : ١٠٧ ، ٢٥٢ ، ٤٠٥ ، ٤٠٦ ، ٤٠٧ ، ٤٠٨ ، ٦٨٤ ، ٧١٢ ، ٨٨٦
٥٣) حيوانلار حقنده : ٢١ ، ٤٥ ، ٣٤٠ ، ٥٧٤ ، ٦٦٦ ، ٧١٠ ،
٥٤) يورت بيرحقنده : ٢٦٨ ، ٨٠٥ ، ٨٠٧ ،
٥٥) خلق ايله تارتوشو حقنده : ٩ ، ٥٢٧ ، ٦١١ ، ٧٠٤ ، ٧٨٩ ،
٥٦) خطالار : ٧٩ ، ٢٦١ ، ٢٦٢ ، ٢٦٣ ،
٥٧) سوز يورتو حقنده : ١٨ ، ٨٤٧ ،
٥٨) خيانت حقنده : ٥٥ ، ٩٠٦ ، ٩٩٠ ،
٥٩) قرنداشنى تاشلاو : ٨٨٣ ، ٩٨٥ ،
٦٠) دعـا حقنده : ٥ ، ٣٥٧ ، ٣٦٥ ، ٤٤١ ، ٧٢٨ ،
٦١) آدملرايله دوستلق : ٤٢ ، ٦٨ ، ١٤٤ ،
٦٢) دنيا حقنده : ٤٣١ ، ٤٤٤ ،
٦٣) دوست واحباب : ٥٩ ، ٨٧٣ ، ٢٦٩ ، ٣٨٣ ، ٤٢١ ، ٤٦٦ ، ٧٣٥ ، ٧٤١ ، ٨٤٦ ،
٦٤) طوى قلو حقنده : ٢٩٣ ،

٦٥) تلانچيلك حقنده: ٢٢٦، ٤٥٧، ٦٦٤،
٦٦) كشى بورطنه كروده رخصت صراو حقنده:
٦٧) ٢٦٨، ٣٢٠،
٦٨) رزق حقنده : ٨١ ، ٥٢٤ ، ٥٣٦ ، ٧٥٨ ، ٨٣٧ ،
٦٩) چايلك آلو هم رشوت حقنده: ٥٠ ، ٤٦١ ، ٦١٨ ، ٦٥٠ ،
٧٠) كشينك قدرن صاقلاو : ٢٤٩ ،
٧١) بومشاقلق : ٢٠٢ ، ٣٥٤ ، ٤٦٣ ، ٥٦٠ ، ٧١٣ ،
٧٢) ايكن ايكو : ٤٤ ، ٧٣١ ، ٧٩٩ ،
٧٣) زنا حقنده : ٢٨ ، ٣٠ ، ٤٦ ، ٣٦٧ ، ٤٦٨ ، ٦٤٥ ، ٧٢٤ ، ٨٤٠ ، ٨٦٧ ،
٧٤) عورت رتو حقنده : ٤٧ ،
٧٥) سحر هم علم نجوم حقنده: ٢٨ ، ٧٩٨ ،
٧٦) جوماردلق حقنده : ١٦١ ، ٤٨٨ ،
٧٧) ايلچى : ٨٦٣ ، ٨٦٤ ،
٧٨) سلام قول هم كورشو حقلارنده : ٧٥ ، ١٤٢ ، ١٤٣ ، ٤٩٥ ، ٥٩٥ ، ٦٧٣ ، ٧٣٢ ، ٧٥١ ، ٨٠٩ ، ٩٤٢ ،
٧٩) تيك تورو : ٤٠٠ ، ٤٥٥ ، ٩٣٧ ،
٨٠) اورامله ده هم بازارلرده اوتورو حقنده: ٣٠٣ ، ٥٠٢ ، ٥٤١ ، ٥٧٠ ، ٥٨٥ ، ٧٥٩ ،
٨١) سوگشو : ٨٢ ، ١٠٣ ، ٤٧٠ ، ٤٧١ ، ٤٧٥ ، ٤٧٦ ، ٨٣٩ ، ٨٩٨ ، ٩٤٣ ، ٩٥٢ ، ٩٥٣ ، ٩٥٤ ، ٩٥٥ ، ٩٥٦ ، ٩٥٧ ، ٩٦٧ ، ٩٨٩ ،
٨٢) يمان خلق : ٨٤١ ،
٨٣) سياحت ايتو حقنده: ٢٣٧ ، ٤٧٣ ، ٤٨٥ ، ٨١٩ ، ٩٣١ ،
٨٤) بورچيلر حقنده : ٤٣ ،
٨٥) شوملانو حقنده : ٢٥٨ ،
٨٦) ياوزلق : ٢٧٣ ،
٨٧) شهيدلك : ٨٩ ، ٤٩٦ ، ٩٩٩ ،
٨٨) شهر وصخراده هم آوللارده : تورو ١٣ ، ١٣٤ ، ٧٥٩ ، ٩٥٨ ،
٨٩) دانلقلى بولو شهرت حقنده : ٣٢٦ ،
٩٠) شيطان حقنده : ٢١٦ ، ٧٢٢ ،
٩١) تورملك هم صبر حقنده : ١٤٥ ، ٢٠٤ ، ٢١٧ ، ٥٢٥ ،
٩٢) دوستلق ـ صداقت حقنده : ٣٣٨ ، ٥٦٢ ،
٩٣) صدقه وتصدق : ٩ ، ٢٣ ، ١٤٧ ، ١٤٨ ، ١٤٩ ، ١٥٠ ، ٤٢٢ ، ٤٣٦ ، ٤٣٨ ، ٥١٦ ، ٥١٧ ، ٥٢٦ ، ٥٥٥ ، ٦٢٤ ، ٦٣٩ ، ٦٤٣ ، ٧٤٥ ،
٩٤) توغانلار ايله يورشو ـ صله حقنده : ١٣٣ ، ٥١٩ ،
٩٥) صوغان وصارمساق حقنده: ٧٠٧ ، ٨٠٠ ،
٩٦) قول آسنكداغيلارنى صوغو ضرب حقنده : ٢٩ ، ٣١ ، ٥٤٦ ، ٦٤١ ، ٩٥٩ ، ٩٦٢ ،
٩٧) ضرر ايتو : ٨٥٣ ، ٩٧٥ ،
٩٨) اوترش اويونتى اويناو حقنده: ٨٧٦ ،
٩٩) دوقتورلق هم سلامتلك حقنده: ٧٣ ، ٨٨ ، ١٤٠ ، ١٦٥ ، ١٦٦ ، ١٧٧ ، ١٧٩ ، ٣٢٣ ، ٣٢٨ ، ٤٤٥ ، ٤٩٣ ، ٤٩٤ ، ٥٤٩ ، ٥٨٢ ، ٨٠٤ ، ٧١٨ ، ٩٢٨ ، ٩٦٦ ،
١٠٠) آش ـ هم طعام حقنده : ٣٨ ، ١٢٥ ، ١٤٣ ، ٣٢٨ ، ٣٢٩ ، ٥٠٠ ، ٥٢٨ ، ٥٣٠ ، ٥٣١ ، ٥٣٢ ، ٦٣١ ، ٦٣٢ ، ٦٣٣ ، ٧٨٣ ، ٩١٦ ، ٩١٧ ، ٩٧٤ ،

١٠١) طلاق حقنده : ٨ ،
١٠٢) اورنسز اميدلنو طمع حقنده : ١١٠ ، ٥١٤ ، ٥٤٣ ، ٥٥٩ ، ٦٦٧ ، ٩٣٤ ،
١٠٣) ظلم ايتو حقنده : ١٠٩ ، ١١٨ ، ١٢٣ ، ١٣٢ ، ١٧٦ ، ٢٨٤ ، ٣١٧ ، ٣٥٦ ، ٨٠١ ، ٨٨٠ ، ٩٠٥ ،
١٠٤) عبادت قلو حقنده : ١٠٩ ، ١٣٠ ، ١٣١ ، ٢٩٧ ، ٢٩٩ ، ٣١٦ ، ٣٨٨ ،
عرض يوز صوينه تيو حقنده : ٧٢١ ،
عفو ايتو : ١٩١ ، ٤٨٢ ، ٦١٦ ،
عقل حقنده : ١٥٥ ،
١٠٥) علم هم عالملر : ١ ، ٢ ، ١٠٦ ، ١٢٦ ، ١٤١ ، ١٥٠ ، ١٧٣ ، ١٨٢ ، ٢٥٣ ، ٣٧٢ ، ٤١٦ ، ٤٨٣ ، ٤٩٩ ، ٥٣٣ ، ٥٣٤ ، ٥٣٥ ، ٥٤٣ ، ٥٥٨ ، ٥٦٦ ، ٥٦٧ ، ٥٦٨ ، ٥٧٢ ، ٥٧٧ ، ٦٠٣ ، ٦٠٩ ، ٦٣٦ ، ٦٣٨ ، ٧٣٧ ، ٧٣٩ ، ٧٤٧ ، ٧٦٢ ، ٧٩٤ ، ٨٤٤ ، ٨٨٨ ،
١٠٦) وعده تورو : ٢٣٤ ، ٢٩٢ ، ٦٧٥ ، ٩١٠ ، ٩٨٣ ،
١٠٧) خسته‌لر حالن صراو حقنده : ٥٤٧ ، ٥٥٢ ، ٧٥٢ ،
١٠٨) آچيغلانو حقنده : ٩٢ ، ٩٣ ، ١١٧ ، ١٨٥ ، ٣٠٠ ، ٦٧٦ ، ٧٢٣ ، ٨٣١ ، ٩٨١ ،
١٠٩) دين اشنده چيكدن طش اش قلو : ٣٠٦ ،
١١٠) غيبتى بلونى دعوى قيلو حقنده : ٨٤٨
١١١) غيبت نك حرامليغى حقنده « : ٥٤٨ ، ٥٧٥ ، ٧٩٥
١١٢) غيرت ، هم دين قرنداشنى قزغانو حقنده : ٢٥٥ ، ٥٧٦
١١٣) فال آچو حقنده ٦٨٧ ، ٢٩٥
١١٤) يامان اشلر يامان سوزلر حقنده ١٩٩ ، ٢١٩ ، ٢٣٩
١١٥) بوزقلق هم فتنه‌لر : ٨٤ ، ٩٤ ، ٢١٨ ، ٣٥٨ .
١١٦) آرتقلق : حقنده ٦٨٦
١١٧) فقيرلك حقنده : ١٥٥ ، ١٥٩ ، ١٤٥ ، ١٧٦ ، ٦٦١ ،
١١٨) قاضيلر » : ٥٠ ، ٦٣ ، ١٦٢ ، ١٩٤ ، ٢٥٦ ، ٥٨٤ ، ٧٦٣ ، ٨٢٤ ،
١١٩) قبرلر واولكلر حقنده : ٦٧ ، ٦٤٤ ، ٦٥٤ ، ٩٢٥ ، ٩٢١ ، ٩٢٩ ، ٩٣٠ ،
١٢٠) كشينى اولتورو حقنده : ٦١ ، ٧٤ ، ٩٠ ، ١٦٣ ، ٥٠٦ ، ٥٩٦ ، ٥٢٤ ، ٩٢٥ ،
١٢١) تقدير » : ٤٩ ، ٢٤٦ ، ٥٤٤ ، ٧٠٨ ، ٧٠٩ ، ٧٣٠ ، ٧٣٨ ، ٩٩١ ،
١٢٢) قربان » : ٦٥٦ ، ٨٠٨ ، ٩٨٠ ، ٩٨٤
١٢٣) قصاص حقنده : ٦٧١
١٢٤) اوتوش اوينلرى « : ٣٥٤
١٢٥) قناعتلى بولو » : ١١ ، ١٥٧ ، ٥٣٧ ، ٦٢١
١٢٦) كورشيلر » : ٢٩١ ، ٣٤٢ ، ٧٠٣ ، ٨٧١ ،
١٢٧) قويلر : ١٧ ،
١٢٨) قيامت كونى » : ٩٦٤ ، ٩٦٥ ،
١٢٩) كبر » : ٢٠ ، ٣٦٧ ، ٧٦٦ ، ٨٢٠ ،
١٣٠) كفارت » : ٤١٤ ،
١٣١) كيوملر حقنده : ٤٥ ، ٣٣١ ، ٨٧٥ ،
١٣٢) كشيگه قوشام آط قوشو » : ٨٣٠ ،
١٣٣) توره‌لر : ١٥ ، ٦٩ ، ٧١ ، ١٥٦ ، ١٦٢ ، ١٧٤ ، ٢٠٦ ، ٢٣٦ ، ٢٤٠ ، ٢٥٦ ، ٢٦٤ ، ٢٧٦ ، ٣١٤ ، ٣٥٥ ، ٤١٥ ، ٦٢٩ ، ٦٣٤ ، ٦٦٠ ، ٦٩٣ ، ٧٠٢ ، ٧١٩ ، ٧٢٠ ، ٧٢٥ ،

٧٥٣، ٧٧٩، ٧٨٠، ٧٨١، ٧٩٠،
٨١٠، ٨٨٩، ٩٤٤، ٩٧٢، ٩٩٢،
١٣٤) يوق بارسوزلر: ١٦٤، ٧٥٥،
١٣٥) مدارا ترينكه توتو: ٧٤٥،
١٣٦) كشينى ماقتاو: ٤٣،
١٣٧) مرحمت، كشيگه بخشيلق ايتو: ٨٨٤،
٩٦٨، ٨٨٥،
١٣٨) سفريورو: ٣٨، ٦٦، ٦٧،
٣٣٥، ٩١٩، ٩٧٣
١٣٩) ايسرتكچلر: ٢٨٧، ٩٢٦،
١٤٠) مسواك استعمال ايتو: ٤٩٣، ٤٩٤،
٦٦٩، ٦٧٠،
١٤١) كيكاش ايتو: ٧١، ٩٥، ٧٠٠،
٧٩٦، ٨٩٩،
١٤٢) كشيگه ياردم ايتو: ١٠٠، ٢٢٧، ٧١١،
٧١٥،
منافقلق: ٤، ١٨، ٦٩٠،
١٤٣) اولوم: ١٠١، ١٠٨، ١٦٨، ٢٢٨،
٦٠٨، ٦٣٥، ٦٥٩، ٧٤٢، ٨٩٠،
٩٠٧، ٩٠٩، ٩٤٧، ٩٩٤،
) مؤمن كم مسلمان كم ايكاسلكى حقنده: ٨٣،
١٥٢، ١٥٣، ١٥٤، ١٧١، ٢٢١،
٢٢٢، ٢٢٣، ٢٣١، ٢٣٥، ٤٢٤،
٤٣٢، ٥٠٨، ٦١٥، ٦١٩، ٦٨٠،
٦٨١، ٦٨٢، ٦٨٨، ٦٩٢، ٧٤١،
٧٦٠، ٨٣٣، ٨٤٨، ٨٥٩، ٨٦٠،
٨٧١، ٨٧٢، ٨٩١،
) مؤمنلرنك بربرينه دوست بولولارى
حقنده: ٨٩٣، ٨٩٤، ٨٩٥، ٨٩٦،
٩٠٠، ٩٠١، ٩٠٢، ٩٠٣، ٩٠٤،
٩٩٣،
١٤٤) اسلام ملتنده يمانلق كوبيوى ٥٩٥،
١٤٥) اوكنو حقنده: ٩١٣،
١٤٦) نذر ايتو: ٩٢٢، ٩٨٣،
١٤٧) خاتونلار حقنده: ٨، ٩٩، ١٣٦،
١٣٧، ١٧١، ١٨٨، ١٨٨، ٢٠٥،
٢١٠، ٢٢٤، ٢٢٥، ٢٦٠، ٢٧٥،
٣١٠، ٣١١، ٣١٣، ٣١٥، ٣٥٥،
٣٦٣، ٣٦٩، ٣٨٠، ٣٨١، ٣٨٧،
٣٩١، ٣٩٢، ٤٣٠، ٤٣٣، ٤٣٩،
٥١٢، ٥٢٣، ٥٥٤، ٥٥٧، ٦٤٥،
٦٦٨، ٦٨٥، ٦٩٧، ٨٢٩، ٨٣٣،
٨٣٨، ٨٥٦، ٩٣٣، ٩٥٩،
١٤٨) اوق آطمو: ٤٦٤، ٥٥٧، ٥٦١،
٧٧٢، ٩٤٥،
١٤٩) سوزحقنده: ٢٤٨،
١٥٠) نظافت، پاكلك: ١٩٠، ٣٣٩، ٣٨٤
٣٩٣، ٣٩٤، ٥٤١، ٨٦٩،
١٥١) نيت: باشداغى حديث، ٥٢، ٥٣،
٢٨٠، ٦٢٩، ٩١١،
تنگه بربيلكو ياصاوحقنده: ٦٥٢، ٦٥٣
٦٥٥،
١٥٢) الله‌نى برلوحقنده: ٧،
١٥٣) وصيت: ٦٩٩،
١٥٤) وظيفه: ١٠٠، ١٥٦، ١٦٢،
١٥٥) وقف: ١٥، ٣٧١،
١٥٦) هجرت: باشداغى حديث، ٢٢٩،
١٥٧) كشيگه سوزتيدرو: ١٠٣،
١٥٨) هديه، بولاك: ٥٠، ٢٤٧، ٣٤٤،
٣٤٥، ٥٦٤، ٦٩٦،
١٥٩) يأس، اميدنى ازو: ٣٦٤،
١٦٠) يالغانچيلق هم يالغان يرگه گواهلق
حقنده: ١٦٣، ٢٥٠، ٣٠٩، ٦١٤،
٧٧٤، ٨٥١، ٨٧٣، ٨٧٤،
١٦١) يتيم حقنده: ١٥، ١٦، ٤٠، ٢٧٥،
٢٨٠، ٨٥٥، ٨٥٦،
١٦٢) آنطايتو: ٢٠٩، ٢٥٠، ٢٥١،
٣٠٥، ٣٦١، ٣٦٦، ٤٠١، ٦٢٧،
١٠٠٠،
١٦٣) صوده يوزمك حقنده: ٥٥٧،

عادجیلہ ۴ کون
فولاد آل آبی

کبینہ جیلہ
۲ کون

خدای ذوالنتوتوعر اسنده ۹۳۰ ل حدثه قارالسوله

کودستوحقنده - ۹۰ ل حدثه

هی الدنیا اقل من القلیل عاشقها اذل من الذلیل شهوة وتتعبی بها مستحیر

سلاالدلیل الثانی فاتحة الکتاب شفای من کل داء

قزانلی برادران کریمیلرده اول مرتبه باصلنوب
مفتخر یندلرنده صاتلمقده بولغان کتابلر

۱) قرآن تفسیری (آچیق قزان ...)
۲) ملک توحید یعنی توحیدسی (آچیق قزان ...)
۳) دقصر یف الکلمات العربیه عرب تلیندن سوزلرینک ...
۴) مصادر عربیه عرب سوزلرینک مصدرلری ... سوز معناسی ایله (مؤلف شاکرجان)
۵) یالالارده اوگدن زله اذان صوگ یاغدیرمه اوقو قوزغه قزان تلنده مؤلفی ش. ج.
۶) حدیقة الاثار - تاریخ ... سلطانلار ... عالملر ... قزان تلنده مؤلفی ... جان
۷) یاسین تفسیری - یاکی قزان تلنده، ... اینتولگان، اون ولق سوره ترجمه‌سی مترجمی شاکرجان
۸) تاریخ عمری - ... بولغان ملتلرك حالاتی بیانلی قزان تلنده هرکم آگلارلق یازلمی شاکرجان
۹) حقائق الاخبار ... یاکلاشر ترجمه‌سی ... قزان تلنده
۱۰) سوره کهف تفسیری - آچیق قزان تلنده نورلی حکمتلر بیان اینتولگان مترجمی شاکرجان.
۱۱) حکمة قرائت ... قزان تلنده نورلی حکمتلر
... سوز ... یاصلدی.
۱۲) یاکی اون الفبانی - یاکی یاصلغان ... نورلی ترتیبلی.
۱۳) ایمان ... ترتیبه‌سی روسچه‌دن ترجمه مترجمی ...
۱۴) اوقوکتابی - نورلی حکمتلی سوزلرنی بیان ... حکایه‌لر، شعرلر، مؤلفی شاکرجان ... اسمی (کنج المعارف)